ELIZABETH ABBOTT

ISTORIA AMANTELOR

Traducere: ŞTEFANA ÎNTORCEA

EDITURA LIDER EDITURA LUCEAFĂRUL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României ABBOTT, ELIZABETH

O istorie a amantelor / Elizabeth Abbott; trad.: Ştefana întorcea – Bucureşti: Lider, 2005 ISBN 973 – 629 – 067-O

I. Întorcea, Ştefana (trad.) 821.111 (73) – 31 = 135.1

Redactare. JEN! VIŞINOIU Tehnoredactare: FLORIAN BULMEZ Corectură: EMILIA LEANCĂ Coperta: CLAUDIA COSTACHE

LOJfOTOTA/. / WJ.

A HISTORY OF MISTRESSES

B-dul Libertăţii nr. 4, al. 117, el. 3, ap. 7, sector 4, cod 761061-Bucureşti.

Tel: 337.48.81, 335.07.80,0744.530.940,0723.334.291; Fax: 337.48.22, e-mail: lidere-xtreme.ro; site: www.trustul-lider.ro

Tipar executat la: S.C. TIPARG S.A. Piteşti *în memoria mătuşii mele, Margaret Abbott Cameron, prima femeie din Canada care a condus o maşină de curse*

Nota autorului în introducere vorbesc despre Kati şi Ghislaine, două dame de companie sau amante de profesie pe care le-am cunoscut personal. Pentru a evita posibila stânjeneală cauzată acestor femei, le-am schimbat numele atât lor, cât şi partenerilor lor. Pseudonimele, însă, nu scad autenticitatea poveştilor.

În capitolele 3, 8 şi 13, am preferat formularea *Shoah* celei de *Holocaust*. Termenul de *Shoah* este folosit de mulţi învăţaţi evrei, deoarece se referă în mod specific la experienţa evreiască din timpul celui de al doilea război mondial, în timp ce termenul de *Holocaust* este un termen

general, care descrie orice „distrugere masivă sau pierderea de vieţi”.

Am furnizat note bibliografice care includ sursele principale pentru fiecare secţiune. După aceea, numai citatele directe sau conceptele sunt explicate. Acest stil de alcătuire a notelor finale elimină nevoia unei bibliografii formale şi uşurează localizarea surselor în funcţie de subiect.

În j.

În< *Mulţumiri* încheierea unei cărţi îmi dă şansa de a recunoaşte în mod public pe cei care au contribuit la crearea ei.

Ca întotdeauna, Yves Pierre-Louis a fost cel mai înţelept şi mai devotat prieten.

Am fost binecuvântată să îi am alături pe fraţii mei, Louise, Stephen şi Bill Abbott.

Gabriela Pawlus şi Michal Kasprzak au fost cei mai credincioşi prieteni şi au contribuit mult la această carte.

Îi sunt recunoscătoare lui Cecile Farnum, pentru lucrarea ei rafinată despre amantele lui Byron, şi lui Richard Pope, pentru perspectiva sa originală cu privire la carismă.

Mulţumiri speciale Martei Karenova pentru perseverenţa şi curajul ei de a explora literatura Holocaustului.

Prin intermediul Aspasiei, am devenit prietenă la cataramă cu Claire Hicks.

Sfaturile lui Leah McLaren au fost practice şi rodnice, mulţumesc, Leah!

E-mail-ul neaşteptat al lui David Lederer despre *A History of Celibacy* (Istoria celibatului) a fost mană cerească. Mi-a trimis schiţa de introducere la volumul lui Otto Feldbauer, *The Concubine*: *Women, Priests and the Council of Trent* (Concubina: Femei, preoţi şi Consiliul de la Trent), care urma să apară pe piaţă şi mi-a permis să citez amplu din această lucrare, făcând observaţii preţioase cu privire la capitolul meu despre amantele preoţilor. Mulţumesc pentru tot, David şi Otto! Mulţumită

vouă, cartea mea este mai bună.

Nutresc cea mai profundă recunoştinţă faţă de toate femeile care mi-au spus poveştile lor. Experienţele voastre m-au ajutat să înţeleg. Mulţumesc mai ales lui Louise Iushewitz pentru relatarea ei amănunţită despre viaţa sa ca soţie a unui iezuit.

Editorului meu, Nicole Langlois, care m-a încurajat tot timpul: *A History of Mistresses* (O istorie a amantelor) este deopotrivă copilul ei ca şi al meu.

Agentului meu, Heide Lange, care aduce mereu o gură de aer proaspăt. Ea şi cu Esther Sung, vesela ei asistentă, au fost pline de grijă şi înţelegere. Fotografia lor cu „Plăcinţica-dulceaţă” făcută de Esther, încă îmi mai împodobeşte peretele biroului.

Sunt peste măsură de bucuroasă că fiul meu, Ivan Gibbs, îmi calcă pe urme, devenind scriitor, îţi mulţumesc, Ivan, pentru că m-ai sprijinit cu atâta pricepere pe ultima sută de metri.

Îi sunt recunoscătoare profesorului Tirzah Meacham pentru sfaturile oferite în legătură cu terminologia Holocaustului (Shoah).

În fine, aş vrea să le mulţumesc asistenţilor mei de documentare: Suzanne Hébert, Brent Jewell, Angie Lo, Jaclyn Ray, Kim Reaume şi Marc Saurette.

T: lir!

3?

„J/Cuj’ey «jf tirvf-i» e»

$...

Îi i!

Introducere

Ştiam de existenţa amantelor încă de când eram copil, fiindcă străbunicul meu, Stephen Adelbert Griggs, berar înstărit din Detroit şi consilier municipal, ţinea ceea ce mama numea dispreţuitor „un cuibuşor de nebunii”, unde a instalat o serie întreagă de femei „scumpe”. Străbunica, Minnie Langley, a trebuit să se împace cu situaţia, dar a fixat şi un preţ pentru asta: ea trebuia să primească un diamant pentru fiecare piatră similară pe

care Stephen i-o cumpăra celei mai recente metrese a lui. Astfel, cuibuşorul său de nebunii a rodit în cutia de bijuterii a soţiei o adevărată comoară de inele, cercei, broşe şi nestemate neşlefuite, pe care Minnie le-a lăsat moştenire descendentelor sale de sex feminin.

Străbunicul Stephen călca pe un drum bătut de mulţi alţii. Mi-am dat seama de asta pe măsură ce m-am maturizat şi am întâlnit amante în carne şi oase, alături de iubiţii lor. Pe prima am cunoscut-o în vacanţa de după primul meu an de facultate, o tânără care îmi împărtăşea experienţele sale intense, dar cel mai adesea nefericite. Katerina era o nemţoaică din Est, cu figură exotică şi ochi violeţi, care fugise în Berlinul de Vest cu două săptămâni înainte de absolvirea liceului, renunţând la diplomă în favoarea libertăţii. Kati era guvernantă, de fapt o îngrijitoare de copii exaltată, la aceeaşi familie care mă angajase peste vară la hotelul lor din estul Quebecului. În ciuda obiecţiilor părinţilor mei (sau tocmai din cauza acestora) s-a creat între noi o intimitate stranie. Ceea ce ei condamnau, considerându-l drept frivol şi ieftin, eu admiram ca pe ceva sofisticat: corpul ei slab şi bronzat, cu pieptul plat, pus în evidenţă cu ostentaţie de bluzele de firmă, fără bretele, pe care le purta, coama de păr vopsit care îi atârna aproape până la genunchi, vocea guturală, cu accent puternic, care îmi transforma numele în „Elizabess”, sau pe scurt „Bess”.

În acea primăvară, Kati nu devenise încă amantă. De fapt, tânjea după statutul de soţie şi chiar era logodită cu Charles, un ofiţer în Poliţia Regală Călare, care venea în vizită cu un Cadillac decapotabil, mare şi alb. Dar, după ce Charles a anulat brusc nunta lor, viaţa lui Kati, care şi aşa nu fusese niciodată prea stabilă, se destrămă. Nu mult după aceea m-am întors la Montreal pentru a urma anul doi de facultate.

Câteva luni mai târziu, Kati reapăru în viaţa mea cu un telefon prin care practic mă implora să îi duc o pungă cu mâncare. Spunea că are bani, dar pe moment căzuse la pat şi nu putea merge la cumpărături. Kati devenise femeia

întreţinută de un avocat însurat, care o instalase, cu chiu, cu vai, într-o cămăruţă înghesuită, subînchiriată de la rezidentul neprietenos al unui apartament sărăcăcios! Pe neaşteptate, rămăsese gravidă.

I-am cumpărat lui Kati mâncarea cerută. Ieşi la iveală că modesta mea ofrandă era tot ce avea pentru a se reface după avort. Trecuse printr-un avort ilegal de una singură, deoarece, din prudenţă, numai „clientele” erau acceptate la sediul ginecologului. Am încercat să o ajut să depăşească criza de depresie gravă care a urmat; la scurt timp după aceea, fiecare dintre noi şi-a urmat propria cale.

De-a lungul anilor, am văzut-o pe Kati tot mai rar. Ultima dată ne-am întâlnit pe un lac din Munţii Laurent, în zona Québecului. Era aplecată peste prova unui vas cu motor, cu coama ei fascinantă despletită şi biciuită de vânt. Am strigat-o şi i-am făcut cu mâna, iar bărbatul de la cârma vasului a încetinit şi s-a apropiat de ambarcaţiunea mai mică în care mă aflam. Kati păru uimită să mă vadă, şi duse imediat degetul la buze, de parcă i-ar fi fost teamă să nu o fac de râs faţă de însoţitorii ei fermecători. Am înţeles şi m-am rezumat să o salut, înainte de a mă despărţi de ea cu un zâmbet. Nu am mai văzut-o niciodată, dar am auzit că s-a căsătorit şi apoi a divorţat. Mult timp după aceea, de fiecare dată când cineva vorbea despre amante, mă gândeam la Kati.

Locuiam în Haiti când am întâlnit-o pe Ghislaine Jeudi, amanta unui bărbat care se întorsese acolo după ce petrecuse zeci de ani în Statele Unite. La New York, Jérôme Constant făcuse o avere din contrabanda cu canabis. La Port-au-Prince, s-a reinventat pe sine ca afacerist respectabil. Constant avea dulapuri întregi pline cu costume albe de in şi un cufăr încuiat plin cu bijuterii de aur, dar cea mai de seamă achiziţie a sa, care îi mângâia cel mai mult orgoliul şi îl făcea cel mai fericit, era Ghislaine, amanta sa de vârstă mijlocie, cu pielea deschisă la culoare, bălaie şi mândră. Ghislaine era în mod cert atrăgătoare, iar într-o ţară înfometată, ca Haiti, statura ei impresionantă părea provocatoare şi sexy. Se convertise de

curând la credinţa evanghelică, rostind aforisme biblice în cele mai diverse contexte, cu excepţia, desigur, a momentelor în care era pusă faţă în faţă cu problemele de morală pe care le ridica poziţia ei de amantă a unui bărbat căsătorit.

Adevărul era că Jérôme Constant nu avea deloc intenţia de a divorţa de soţia sa, indiferent de represaliile cu care îl ameninţa amanta. Ghislaine îşi putea menţine statutul numai atâta timp cât el era îndrăgostit de ea. Ştiind asta, ea se asigura ca investiţiile pe care el le făcea în relaţia lor să

Îi recompenseze sentimentul de nesiguranţă. Pe lângă bijuterii şi călătorii în străinătate, Constant i-a construit şi o casă, a contribuit substanţial la bunăstarea fiicei ei adulte şi i-a pus la dispoziţie mari sume de bani de cheltuială. Deşi se plângea că ea îl costă prea mult, adevărul era că o adora pe Ghislaine şi se mândrea cu ea.

Unul din principalele ei atuuri era istoria ei sexuală, despre care se vorbea foarte mult. La începutul anilor ’60, Ghislaine fusese una dintre primele femei metise din Haiti care avuseseră privilegiul de a se alia cu unul dintre războinicii Tonton Macoutes ai dictatorului Duvalier, zis şi „Papa Doc”. Aceştia formau miliţia civilă pe care Duvalier o creease pentru a se proteja de propria armată şi de alţi potenţiali duşmani. Ghislaine nu s-a ruşinat şi nu şi-a cerut scuze niciodată pentru că s-a aliat cu sălbaticii care îi persecutau pe ceilalţi metişi (ca, de altfel, pe toţi cei bănuiţi a fi opozanţi ai regimului). Dar, oricât de dispreţuitor vorbeau unii despre ea, Constant îi admira curajul, renumele, frumuseţea şi fidelitatea desăvârşită (deşi, trebuie să admitem, nu tocmai dezinteresată). Chiar şi după ce sănătatea lui s-a deteriorat şi i-a fost răpită potenţa sexuală, comuniunea sa cu Ghislaine era prea preţioasă ca să-i pună capăt. „Simţurile noastre curg în aceeaşi matcă”, explica el legătura pe care o avea cu amanta sa.

Nu am fost niciodată prea apropiată de Ghislaine, dar chiar şi după ce m-am întors în America de Nord, m-am

gândit adesea la ea, amintindu-mi cu câtă şiretenie transforma labilitatea emoţională a amantului în garanţii palpabile. Cu toate acestea, nici Ghislaine, nici prietena mea de demult, Kati, nu m-au inspirat să scriu despre amante, în timp ce redactam *o istorie a celibatului*, am realizat că statutul de amantă, ca şi celibatul, e un excelent instrument de explorare a felului în care femeile interacţionează cu bărbaţii în alte contexte decât mariajul. Chiar înainte să termin de scris *o istorie a celibatului*, la sfârşitul anilor ’90, începusem să mă documentez pentru ceea ce avea să devină *o istorie a amantelor*.

Brusc, în toate cărţile pe care le citeam, precum şi la ştirile zilei, apăreau amante. Am început să fac liste şi să iau notiţe, încercând să înţeleg natura acestor relaţii. Lista se lungea pe zi ce trecea. Includea, pentru a da câteva exemple notabile, cazuri din cărţile şi ziarele pe care le citeam: Fidel Castro şi Cecilia Sánchez, locotenentul şi amanta sa, solista de operă Maria Callas şi armatorul grec Aristotel Onassis, Vicki Morgan, amanta afaceristului putred de bogat Alfred Bloomingdale, sursa de inspiraţie pentru romanul cu cheie al lui Dominick Dune, *O femeie incomodă*, soţia şi amanta preşedintelui francez François Mitterand, care au stat una lângă alta la catafalcul lui, în 1996.

Începusem să scriu deja cartea, când trei amante au intentat acţiune juridică, ridicând pretenţii financiare la averea amanţilor lor influenţi. După moartea jurnalistului american Charles Kuralt din 1997, Patricia Shannon.

Amanta lui în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, a pretins şi chiar a câştigat o parte din averea acestuia, în anul 2000, Grace Louie, fosta amantă a primarului din Toronto, Mei Lastman, a anunţat că acesta era tatăl copiilor ei, Kim şi Todd, care îi şi semănau leit. În 2001, avocata Karin Stanford a câştigat în instanţă pensie alimentară, la doi ani după ce i-a născut pastorului Jesse Jackson o fiică, pe Ashley.

Chiar şi preşedinţi de stat şi preoţi *cedează* dorinţei şi îşi fac amante, deşi şi ei riscă mediatizarea în ziarele de

scandal şi în cele mai importante mijloace de comunicare în masă. Preşedintele Dwight D. Eisenhower a avut o „prietenă” foarte specială, pe englezoaica Kay Sommersby. John Fitzgerald Kennedy a zăbovit alături de multe femei, printre care şi vedeta de cinema Marilyn Monroe. Deşi amploarea acestei poveşti o rivalizează pe cea dintre preşedintele Bill Clinton şi inubliabila stagiară la Casa Albă Monica Lewiński, cel mai lung scandal de acest gen îl are în centru pe prinţul Charles al Angliei. Când am început să scriu această carte, prinţul căzuse în dizgraţie. Acum, la câţiva ani distanţă, imaginea sa publică este pe cale de reabilitare, pe măsură ce el şi experţii săi în relaţii publice încearcă să reconsidere povestea cu vechea lui amantă, Camilla Parker-Bowles, înscriind-o în tiparele unui mariaj regal.

După ani de cercetări, dezvăluirile despre infidelităţi pe termen lung atât în rândul înaltei societăţi, cât şi printre oamenii obişnuiţi mi-au stârnit interesul. Am început să mă concentrez asupra structurii acestor relaţii şi asupra numitorului lor comun. Mă interesa în special felul în care acest tip de relaţie reflectă natura căsătoriei, precum şi relaţiile dintre femei şi bărbaţi în epoci şi culturi diferite. După ce am reflectat îndelung, am decis să nu explorez amanta ca instituţie. Mi s-a părut mai fructuoasă explorarea subiectului din perspectiva amantelor individuale, ale căror experienţe redau povestea relaţiilor dintre femei şi bărbaţi în societatea lor. Grupând aceste femei pe categorii care reflectă diverse culturi şi epoci istorice, am putut prezenta circumstanţele unice ale poveştilor lor, trăgând concluzii despre felul în care societatea lor vedea amantele şi despre coexistenţa bărbaţilor şi femeilor în contextul respectiv. Datorită acestei abordări, mi-am intitulat cartea *o istorie a amantelor*.

De la bun început, pe măsură ce mă documentam, reflectam şi analizam felul în care urma să îmi interpretez materialul, m-am luptat cu problema definiţiei. Definiţiile din dicţionarele clasice mă ajutau prea puţin, mai ales că

devenea tot mai clar un lucru: concubinele orientale îşi găseau locul în această carte, la fel de bine ca şi cele occidentale, în noul dicţionar englezesc publicat de Oxford, *The New Shorter Oxford English Dictionary*, termenul de „amantă” este definit ca „femeie, alta decât soţia, cu care un bărbat are o relaţie sexuală de durată”, iar cel de „concubină”, ca „femeie care coabitează cu un bărbat, fără să fie soţia lui”. Aceste definiţii sunt prea vagi pentru a fi luate în calcul, iar cea din urmă nu face

Distincţia dintre concubină şi soţia prin lege şi nici nu descrie cu claritate statutul concubinei orientale, care adesea, dar nu pentru totdeauna, locuieşte cu stăpânul ei şi familia acestuia. O altă problemă este că, în Occident, cuvintele „amantă” şi „concubină” sunt de multe ori folosite ca sinonime, în acest volum m-am decis să optez pentru o definiţie de lucru a amantei ca femeie care este implicată voluntar sau cu forţa într-o relaţie sexuală pe termen relativ lung cu un bărbat cu care nu este căsătorită. Această definiţie se aplică şi concubinelor, ale căror particularităţi sunt mai departe discutate în capitolele dedicate culturii lor.

Instituţia amantei este strâns legată de cea a căsătoriei, instituţia fundamentală a umanităţii, şi care implică, aproape întotdeauna, infidelitate maritală, uneori din partea soţului, alteori din partea soţiei. Căsătoria este, într-adevăr, un element-cheie în determinarea statutului de amantă. Deşi mulţi oameni presupun că adulterul subminează căsnicia, mulţi cred că acesta o salvează într-un fel paradoxal. De exemplu, francezii pot justifica intervalul de timp de după orele de birou, acel „cinq a sept” („de la cinci la şapte”), *rendez-vous*-ul de seară cu amanta, citind afirmaţia savuroasă a lui Alexandre Dumas: „Lanţul căsniciei este atât de greu, încât e nevoie adesea să fie purtat de doi oameni, ba uneori chiar de trei”.

Această asociere a căsătoriei cu întreţinerea amantelor şi concubinajul oriental se extinde în spaţiu şi timp, fiind profund înrădăcinată în aproape toate culturile importante. Multimiliardarul britanic Sir Jimmy Goldsmith,

care a murit înconjurat de soţie, foste neveste şi amante, a avut o remarcă celebră, conform căreia, „când un bărbat se căsătoreşte cu amanta, creează automat un post liber". Nu e surprinzător faptul că modelele occidentale sunt mai familiare în America de Nord decât cele orientale, cu versiunile lor diferite, mai elaborate, în special instituţionalizarea, prin intermediul concubinajului şi haremurilor.

În toate societăţile şi epocile, condiţia sine qua non a existenţei amantelor şi concubinelor stă la baza aranjării căsătoriei. Când părinţii sau alte rude aleg soţii copiilor lor din raţiuni economice sau familiale, din considerente politice sau pentru a pecetlui o afacere, etichetează dragostea romantică drept un fundament irelevant şi chiar periculos al căsătoriei, care ţine exclusiv de răsfăţ. Se presupunea că soţii şi soţiile coabitează şi operează ca o celulă economică, pentru a produce şi creşte copii. *Nu* se pornea de la premisa că trebuie să tremure la atingerea celuilalt, să se adore sau să se străduiască să trăiască de parcă inimile lor ar bate în acelaşi ritm.

Desigur, dragostea romantică chiar apărea uneori post-factum. Dar, cel mai adesea, tot ce puteai aştepta de la o astfel de căsătorie era respectul, toleranţa şi resemnarea, iar multe astfel de mariaje erau profund nefericite. Nu chiar toţi soţii nemulţumiţi căutau un partener extramarital care să le ofere ce le lipsea acasă, dar mulţi făceau asta. Şi toate societăţile, în afara

Celor deosebit de puritane, le permiteau bărbaţilor care nu-şi puteau ascunde sau sublima avântul romantic sau dorinţa, să îşi ia amante sau concubine. Pe de altă parte, femeile erau descurajate de la abateri de acest gen şi aspru pedepsite dacă erau prinse asupra faptului. Dar multe îşi asumau riscurile. Abisul dintre clasele şi castele sociale a creat, la rândul său, amante care în alte condiţii ar fi putut fi neveste. Sfântul Augustin, episcopul din Hippo care a trăit în secolul al IV-lea, a subscris la regula societăţii nord-africane de a interzice căsătoriile între reprezentanţii unor clase sociale diferite, aşa că a trăit în

concubinaj cu o femeie dintr-o categorie socială inferioară, cu care nu s-a căsătorit. Când s-a hotărât să se însoare, mama lui i-a găsit o fată de rang potrivit.

Casta, care este determinată de naţionalitate, rasă sau religie poate, de asemenea, să le impună femeilor statutul inferior de metrese. În Grecia antică, atât de potrivnică străinilor, le era interzis cetăţenilor să se căsătorească cu străini, aşa că liderul atenian Pericle nu s-a putut însura niciodată cu Aspasia, iubita sa concubină şi mama fiului său.

În multe culturi orientale, concubinajul reprezenta un fenomen mai degrabă integrat societăţii decât periferic, iar drepturile şi îndatoririle concubinei erau precizate prin lege sau datină. Concubina dormea adesea în casa stăpânului, sub acelaşi acoperiş cu soţia şi celelalte concubine. În căminele modeste, una sau două concubine ajutau soţia la treburile casnice. Concubina avea îndatoririle unei soţii în ceea ce priveşte obligaţiile sexuale, inclusiv fidelitatea, şi locuia în aceeaşi parte a casei ca şi soţia. Motivele acestei stări de lucruri erau temeinice. Spre deosebire de amantele occidentale, majoritatea concubinelor orientale aveau ca principală îndatorire să nască urmaşi stăpânului.

În câteva ţări, mai ales în China imperială şi în Turcia, bărbaţii de viţă regească, aristocraţii şi cei cu rang înalt şi privilegii îşi etalau averea şi Durerea ţinând haremuri de concubine, care erau adesea prăzi de război sau achiziţii negociate. Haremurile lor aglomerate şi administrate de eunuci reprezentau comunităţi agitate, unde intriga, competiţia şi conflictele, ca să nu mai vorbim de copii, proliferau. Concubinele mai bătrâne şi ieşite lin graţiile bărbatului îşi petreceau zilele serbede ocupându-se de treburile casnice. Colegele lor mai tinere şi pline de speranţă îşi umpleau impui aranjându-se şi ţesând intrigi, împreună cu sau împotriva eunucilor, oţiilor, rudelor, copiilor, servitorilor şi împotriva lor însele. Singura lor alinare în această existenţă plată era să-şi petreacă noaptea cu stăpânul haremului şi, dacă aveau noroc, să

concepă un copil, care ar fi putut să 2 smulgă dintr-o existenţă obscură, propulsându-le într-o viaţă plină de privilegii şi putere.

În contrast evident cu această situaţie se plasează societatea occidentală, ale cărei legi au sprijinit aproape întotdeauna primatul căsătoriei, prin anatemizarea vlăstarelor născute de amante, de la cel mai de jos sclav şi

Până la cele mai înalte ducese. Legal şi cultural, taţii nu aveau nicio obligaţie să-şi asume responsabilitatea pentru copiii lor naturali. Fără scrupule, puteau, şi chiar aşa făceau, să lase copiii amantelor în voia sorţii, cu toată ruşinea şi pericolele aferente ilegitimităţii. Într-adevăr, legea nu le impunea bărbaţilor să îşi recunoască şi să protejeze vlăstarele „din afara căsătoriei”.

Cu toate acestea, nişte bărbaţi au sfidat constrângerile societăţii. Au existat bărbaţi de viţă regală precum Carol al II-lea al Angliei, care a ridicat pe fiii amantelor sale la rangul de duci, cinci dintre cei douăzeci şi şase de duci din ziua de azi sunt descendenţii lor, considerând de la sine înţeles faptul că sângele regal care le curgea prin vene contrabalansa orice detalii legate de legitimitate. Oamenii de rând care au procedat la fel erau, totuşi, mânaţi de patimile personale, pe care le puneau înaintea valorilor societăţii. Printre aceştia se numărau proprietari de sclavi care, deşi riscau represaliile compatrioţilor lor profund rasişti, au recunoscut copiii făcuţi cu amante sclave. Cu toate acestea, în lumea occidentală, recunoaşterea bastarzilor a fost mereu o excepţie de la regulă.

Amanta din ziua de azi aşteaptă, pe drept cuvânt, un tratament mai bun pentru copilul pe care i-l naşte iubitului ei. La fel ca şi precursoarele sale, ea este oglinda relaţiei dintre femei şi bărbaţi, iar statutul ei reflectă felul în care evoluează această relaţie, îmbunătăţirea condiţiei femeii, liberalizarea legilor care guvernează familia şi relaţiile personale, acceptarea pe scară tot mai largă a testului ADN au contribuit la sporirea probabilităţii ca un amant să-şi recunoască copilul, sau măcar să contribuie la

creşterea lui. În acelaşi timp, extinderea mijloacelor de planificare familială şi a legalizării avorturilor a micşorat semnificativ numărul copiilor care ar fi putut să se nască din aceste relaţii.

Din această perspectivă, constatăm că în zonele de pe glob unde timpul a rămas pe loc, la fel s-a întâmplat şi cu relaţiile dintre femei şi bărbaţi, iar acolo, amantele şi concubinele seamănă încă mult cu predecesoarele lor. Un astfel de teritoriu este Biserica Romano-Catolică, ce nutreşte o profundă lipsă de încredere în femeie, în special prin refuzul de a le hirotonisi, respingând, totodată, abolirea celibatului, acest obstacol insurmontabil în calea căsătoriei clericale. Femeile care au relaţii intime cu preoţii din zilele noastre urmează aceeaşi cale de secole: se strecoară în viaţa bărbaţilor acestora ca femei de serviciu şi sunt obligate să îşi ascundă dragostea în spatele şorţului şi măturii. Biserica încă le vede pe aceste femei ca vehicule ale păcatului preocupându-se, în special, să ascundă situaţia de ochii lumii.

Feminismul, expansiunea drepturilor femeii şi metodele eficiente şi accesibile de planificare familială au schimbat statutul de amantă al altor femei. Pe măsură ce moravurile referitoare la sexul premarital s-au mai relaxat, iar aranjamentele de coabitare au devenit aproape normă, graniţa

Dintre amantă şi prietenă a început să se şteargă, în multe cazuri, *astăzi*, răspunsul stă în percepţia partenerului, şi, într-o anumită măsură, a societăţii asupra propriului statut. E mult mai puţin probabil ca amantele moderne să mai depindă financiar de amanţii lor, în aceeaşi măsură ca amantele de pe vremuri. Cele de azi se îndrăgostesc, de obicei, de bărbaţi care nu sunt dispuşi să divorţeze şi să îşi oficializeze relaţia. Prin urmare, ca să nu se despartă, singura alternativă rămâne acceptarea unei relaţii ilicite. Dar, adesea, aceste amante nu sunt dispuse să se împace cu această situaţie şi speră mereu să-şi legitimeze cândva relaţia prin căsătorie.

La fel de des, aventura amoroasă în sine, pasiunea,

stârnirea dorinţei şi împlinirea ei delirantă, este singurul fapt care contează. Chiar dacă vinovăţia coexistă cu intensitatea aventurii sexuale şi cu provocarea de a sfida normele sociale, aceasta nu neagă puterea unificatoare a secretului împărtăşit şi încrederea reciprocă dintre parteneri. Dimensiunea interzisă a relaţiei afectează şi balanţa puterii în cuplu, deoarece controlul îl deţine amanta, în funcţie de felul în care ştie să păstreze discreţia. Deşi asta înseamnă pentru ea mult timp liber petrecut în singurătate, în special în timpul sărbătorilor tradiţionale, totodată o şi eliberează de constrângerile comportamentului casnic, de rutina domestică şi de obligaţia de a părea mereu fericită şi de a se conforma regulilor. O astfel de relaţie ar putea să fie resimţită sau chiar să fie cu adevărat una de egalitate, în care fiecare aduce ce poate şi ia ce vrea.

Câte amante şi concubine, atâtea poveşti! încet-încet, am ales femeile din fiecare categorie menite să ilustreze cât mai grăitor diversele teme şi subtexte, pe care începusem să le discern în noianul de materiale documentare. Trierea lor a fost dificilă, înlăturând femeie după femeie, la început cu timiditate, apoi tot mai nemilos. Treptat, am umplut o întreagă bibliotecă numai cu personajele, adesea fascinante ca Lady Emma Hamilton, Diane de Poitiers, George Sand, Coco Chanel, care au căzut victimă redundanţei, spaţiului tipografic sau pur şi simplu preferinţei mele de a individualiza fiecare subiect mai degrabă decât să invoc poveştile lor într-un registru cu progresie lineară.

Dar supravieţuitoarele selecţiei au fiecare câte o poveste care este în acelaşi timp şi singulară, dar şi comună multor femei. Vin din toate epocile şi locurile, din toate clasele sociale şi castele, au culori şi condiţii sociale diverse. Sunt aristocrate şi sclave, neveste, mame şi fete bătrâne, locuiesc în colibe, haremuri, case sau conace. Unele sunt celebre, de obicei graţie relaţiilor lor, în timp ce altele mai pot fi invocate numai datorită amintirilor amanţilor sau ale altora, ori prin intermediul documentelor

oficiale. Ceea ce au în comun aceste femei este că sunt fie metrese, fie concubine. Cartea aceasta este consacrată experienţelor şi poveştilor lor deosebite. Ceea ce conferă importanţă fiecărei femei în parte este felul unic în care povestea vieţii ei reflectă o altă faţetă a instituţiei complexe a amantei.

Iubirea în afara căsătoriei în antichitate

De la origini, instituţia căsătoriei a fost asociată cu diverse forme de concubinaj, sisteme care permiteau, şi într-o anume măsură chiar defineau, relaţiile paralele şi intime dintre bărbaţi şi femei care nu le erau soţii. Biblia, pe care se sprijină o mare parte din cultura şi literatura occidentală, ne prezintă o mulţime de concubine. Regele Solomon a avut vreo trei sute, pe lângă cele şapte sute de soţii, iar alţi regi biblici şi patriarhi s-au bucurat de favorurile a zeci sau sute de concubine. O concubină era folosită în scopuri sexuale şi pentru ceea ce japonezii numeau „pântece de împrumut”. Dacă soţia unui bărbat era stearpă, iar el avea nevoie de moştenitori, putea lăsa gravidă o concubină, pentru ca apoi să îi recunoască şi să îi crească acesteia copilul ca pe propriul său moştenitor. Concubinele aveau statutul de neveste secundare, dar erau lipsite de siguranţa şi drepturile aferente unei soţii. Concubinele erau adesea sclave. Chiar dacă sclava soţiei era desemnată drept concubina soţului, legea prevedea ca ea să rămână în continuare în proprietatea stăpânei sale.

De-a lungul secolelor, schimbarea circumstanţelor şi a moravurilor s-a repercutat şi asupra instituţiei concubinajului, în antichitatea târzie, dreptul roman ajunsese să confere o anume protecţie concubinei, în special acordând copilului acesteia o mică parte din averea tatălui natural, moştenire la care erau cu atât mai îndreptăţiţi dacă el murea fără testament sau fără moştenitori legitimi, împăratul Constantin, care a trăit la începutul creştinismului, în secolul al IV-lea, şi a murit în 337, a încercat să descurajeze concubinajul, acordând bărbaţilor dreptul de a se căsători cu concubinele lor şi de a-şi recunoaşte copiii. Dar nicio lege nu a putut eradica

concubinajul când cultura greco-romană a acceptat pe scară largă infidelitatea bărbatului în căsătorie. Sfântul Augustin, care a trăit peste un deceniu cu iubita sa concubină şi fiul acesteia, a justificat concubinajul, explicând că altfel bărbaţii ar fi ajuns să seducă nevestele altora sau să apeleze la prostituate.

Hagar

Prima concubină menţionată în istoria scrisă ar putea fi Hagar, o sclavă egipteană, care e posibil să fi fost negresă. Hagar era servitoarea lui Sarah, soţia patriarhului Avraam (2000 – 1720 î.Hr.) Nu se ştie nimic despre provenienţa lui Hagar, despre modul şi momentul în care a intrat ea în proprietatea lui Sarah. Cu siguranţă că biograful ei biblic ar fi uimit de fascinaţia pe care ea o stârneşte peste milenii, căci el a tratat-o ca pe un personaj evident minor, din fundalul relatării sale despre tragica infertilitate a lui Sarah. Autorul anonim îi dedică lui Hagar numai şapte modeste capitole biblice.

Sarah şi Avraam au avut multe aventuri, inclusiv un sejur periculos în Egipt, unde adorabila Sarah a atras, fără să vrea, atenţia faraonului, care a vrut să o ia în haremul lui. Avraam a salvat situaţia, pretinzând că este „sora” lui. Faraonul i-a copleşit cu daruri în oi, boi, asini, cămile şi sclavi bărbaţi şi femei cu pielea neagră.

Când faraonul a aflat că Avraam şi Sara îl păcăliseră, i-a poruncit lui Avraam să îşi ia nevasta şi să plece din Egipt. A fost destul de amabil, încât să le permită să păstreze turmele şi sclavii.

Avraam devenise un bărbat bogat, dar nu avea moştenitori, căci Sarah era stearpă. Iar situaţia nu părea să se schimbe, pentru că Sarah avea deja şaptezeci şi şase de ani (sau cel puţin aşa relatează autorul Genezei). Nu e de mirare că Avraam a disperat şi s-a rugat pentru a fi binecuvântat cu copii. Sarah se învinuia pentru nerodnicia ei, care în antichitate era considerată drept un blestem atât de mare, încât reprezenta un temei acceptabil pentru divorţ. Dar societatea lor avea un remediu simplu pentru infertilitate: o concubină fertilă.

Aici apare pentru prima dată Hagar. „Vezi că Domnul m-a împiedicat să fac copii”, îi spune Sarah soţului ei; „du-te la sclava mea tânără, poate că ea ne va dărui un copil”.

Avraam a fost de acord, iar Hagar, nu a avut nimic de spus în această privinţă. Curând, în ciuda faptului că avea optzeci şi şase de ani, Avraam a reuşit să o lase gravidă. Dar pântecele mărit al lui Hagar a schimbat-o pe tânără. Spre mirarea lui Sarah, sclava ei docilă, plăcută şi sociabilă a devenit o femeie sigură pe sine, chiar arogantă, care îşi privea stăpâna de sus, cu dispreţ. Şi de ce nu? Chiar dacă Hagar era doar o sclavă, pântecele ei se dovedise capabil să îi dea soţului stăpânei un moştenitor legitim.

Pe Sarah a supărat-o atitudinea lui Hagar. Ea i se plânse lui Avraam, dar acesta se mulţumi să-i amintească faptul că era proprietara de drept a lui Hagar şi o putea pedepsi cât voia. Nu ştim ce făcut Sarah – la vremea aceea, un remediu împotriva insolenţei era frecarea gurii obraznicului cu sare –, dar a pedepsit-o atât de crunt, încât Hagar s-a hotărât să fugă.

Din fericire, un înger al Domnului a găsit-o pe Hagar în timp ce rătăcea în pustiu: „Hagar, sclavă a lui Sarah, de unde vii şi încotro mergi?” Hagar i-a explicat prin ce trecea, „întoarce-te la stăpâna ta şi supune-te ei”, i-a poruncit îngerul, dar îşi îndulci admonestarea, promiţându-i câte în lună şi în stele pentru viitorul ei copil. „Acum ai prins rod şi vei naşte un fiu; îl vei numi Ismael (care înseamnă «Dumnezeu aude»), căci Domnul a plecat urechea la supărarea ta”.

După această întâlnire, Hagar s-a întors şi i-a născut lui Avraam un fiu, care a fost numit Ismael, aşa cum se cuvenea. Se pare că l-a născut ghemuită la picioarele lui Sarah, ajutată de o moaşă, în obişnuitul stil al „naşterii în genunchi”: copilul era destinat să îşi moştenească mama „socială”, şi nu pe cea naturală.

Hagar rămase cu Avraam şi Sarah pentru încă treisprezece ani, îngrijindu-l pe Ismael, căruia i-a fost şi doică. Apoi se produse o minune. Domnul făcu un

legământ complicat cu Avraam, punând capăt infertilităţii lui Sarah. La început, Sarah izbucni în râs la auzul unei asemenea grozăvii. Era prea bătrână. Cum să mai facă sex, şi cu atât mai mult un copil? Dar Dumnezeu o certă că râsese şi o întrebă: „E ceva ce Dumnezeu nu poate face?”

Se pare că nimic nu îi era imposibil Domnului, căci Sarah prinse rod şi îl născu pe Isaac. împlinise deja nouăzeci de ani, iar Avraam avea o sută de ani. „Cine i-ar fi spus lui Avraam că Sarah avea să-i facă copii? Şi iată că i-am născut un fiu la această vârstă înaintată”, se bucură Sara.

Isaac crescu şi se făcu puternic, iar Sarah îl înţărca. Dar, într-o zi, în timp ce îşi privea băieţelul jucându-se cu Ismael, fratele lui vitreg, se simţi cuprinsă de puternice resentimente. Primul fiu al lui Avraam avea să fie părtaş la moştenirea tatălui său. „Alung-o pe sclava aceasta şi pe fiul ei!” strigă Sarah la Avraam, „căci niciun fiu de sclavă nu va fi părtaş la moştenirea fiului meu, Isaac”.

Avraam a fost profund tulburat, deşi numai în ceea ce îl privea pe Ismael, nu şi pe Hagar. Se rugă pentru îndrumare, iar Dumnezeu îl îndemnă să-i facă pe plac lui Sarah, căci ambii săi fii aveau să întemeieze popoare, în dimineaţa următoare, Avraam se sculă devreme, luă o pâine şi o ploscă cu apă şi o chemă pe Hagar. Şi bogătaşul Avraam îi dădu femeii doar aceste provizii şi îi spuse să îl ia pe Ismael, fiul lor adolescent, şi să plece.

Uimiţi, Hagar şi Ismael rătăciră prin pustiu. Curând terminară proviziile, în disperare de cauză, Hagar îl îndrumă pe Ismael către un tufiş, apoi se îndepărtă, prăbuşindu-se la pământ. „Nu mă lăsa să văd cum îmi piere copilul”, plânse ea.

Dar Dumnezeu veghea asupra ei şi trimise din nou un înger. Dumnezeu nu avea să îl lase pe Ismael să moară, spuse îngerul, deoarece plănuia să întemeieze un mare popor din sământa lui. Hagar deschise ochii cu uimire şi văzu că Dumnezeu făcuse o fântână. Îşi umplu plosca şi îi dădu fiului ei însetat să bea.

Hagar şi fiul ei, Ismael, au trăit ani de zile în pustiu.

Au stabilit legături cu alţi oameni, iar Hagar a găsit resursele financiare necesare pentru a-l însura pe Ismael cu o egipteancă. Deşi evreii o duseseră în sclavie, Hagar invocă originile sale egiptene şi îşi ceru drepturile.

Astfel se sfârşeşte povestea lui Hagar, dar nu şi viaţa ei. /Referinţele biblice la Ismael confirmă faptul că Dumnezeu şi-a ţinut promisiunea făcută lui Hagar, deoarece Ismael avu doisprezece fii, prinţii întemeietori ai celor douăsprezece triburi ismailite. Ismael a trăit până la 137 de ani, ca fiu longeviv al unui tată la fel de longeviv (Avraam a murit la vârsta de 175 de ani, iar Ismael şi Isaac l-au îngropat împreună, în peştera Mach-pelah.)

Concubinajul lui Hagar a durat puţin, dar încercările prin care a trecut au făcut obiectul mai multor cărţi. La milenii distanţă, existenţa ei consemnată în câteva scurte fraze, a devenit un simbol pentru persecutatele lumii, o femeie exploatată sexual şi economic, văduvită de drepturi şi alungată fără milă. Dar, spre deosebire de alte femei care au trecut prin aceeaşi experienţă, Hagar a fost salvată de la nenorocire de însuşi Dumnezeu.

Aspasia

Pe la jumătatea secolului al V-lea î.Hr., oraşul-stat Atena eclipsa restul Greciei; democraţia care domnea acolo era cea mai mare *realizare a* Greciei antice. Dar epoca de aur ateniană nu influenţa şi viaţa femeilor, care îşi petreceau majoritatea timpului stând în casă. Femeile străine erau de două ori condamnate, atât prin sex, cât şi prin castă socială. Una dintre ele, Aspasia, o imigrantă venită din cetatea Milet, din Asia Mică, a încercat să îşi compenseze statutul social prin relaţia ei cu Pericle, cel mai de seamă om de stat din Atena.

Aspasia a sosit în Atena în urma războaielor persane, care au secătuit resursele Atenei şi s-au încheiat cu armistiţiul de cinci ani din 451. Ea venise la Atena cu rudele ei, pe care circumstanţe necunoscute le forţaseră să părăsească Miletul, în ciuda prezenţei membrilor familiei şi a originii sale nobile, care îi asigura relaţii bune, ea nu avea resurse financiare şi a fost obligată să-şi caute o

slujbă.

Din nefericire pentru Aspas a, sosirea ei în Atena a coincis cu un val de imigraţie postbelică, care l-a făcut pe Pericle să instituie măsuri dra

Conice, pentru a asigura superioritatea socială a cetăţenilor atenieni. A acordat cetăţenie ateniană doar celor care aveau doi strămoşi atenieni şi a limitat drastic drepturile străinilor de felul Aspasiei şi a familiei ei. Oricine era prins dându-se drept cetăţean atenian risca să fie condamnat la sclavie, în conformitate cu legislaţia promovată de Pericle, Aspasia nu putea să se mărite cu un atenian sau să se bucure de cele câteva drepturi de care beneficiau femeile ateniene.

Dar şi drepturile acestora erau puţine la număr. Spre deosebire de bărbaţii atenieni, femeile nu puteau deveni soldaţi, aşa că pruncii de sex feminin erau adesea lăsaţi pradă intemperiilor sau fiarelor sălbatice. Copilele cărora li se acorda privilegiul de a trăi erau crescute cu indiferenţă, ţinute acasă sub cheie şi învăţate numai gospodărie. La începutul maturităţii sexuale, de obicei pe la paisprezece ani, părinţii le măritau cu bărbaţi mult mai în vârstă, care îşi făcuseră stagiul militar şi erau, în fine, liberi să se căsătorească.

Viaţa maritală nu reprezenta nicidecum o eliberare, căci nevestele grecilor trăiau ascunse în noile lor cămine. Căminele atenienilor, ca toate casele greceşti în general, reflectau statutul superior al bărbatului. Erau mici, pentru că bărbaţii îşi petreceau majoritatea timpului în altă parte, în compania altor bărbaţi. Cele mai multe camere dădeau într-o curte interioară. Sufrageria, sau *andron*-ul, era cea mai mare şi mai bine utilată cameră din casă, pentru că bărbaţii primeau acolo vizite. Dar ei le excludeau pe neveste, fiice şi alte femei de la aceste evenimente. Adesea invitau hetaire – curtezane de luxsau, dacă erau mai săraci, prostituate, ca să îi distreze.

Femeile Atenei antice nu prea aveau drepturi şi puteau divorţa doar dacă era de acord şi bărbatul. Numai dota lor le mai putea asigura o oarecare protecţie

financiară, într-o societate care preţuia matroana decentă, supusă şi muncitoare, femeia putea aspira, cel mult, la o bună reputaţie.

Ce să facă o străină în acest oraş al bărbaţilor? Aspasia nu era doar frumoasă, ci şi deosebit de inteligentă şi, spre deosebire de majoritatea femeilor ateniene, reuşise să îşi facă o educaţie, deşi nu a dezvăluit niciodată cum. Începu să predea retorică şi filosofie şi curând îşi câştigă o reputaţie atât de bună, încât însuşi Socrate o ridică la rang de profesor, cel puţin aşa pretinde Platon, în dialogul *Menexenus*.

Este foarte posibil ca Aspasia să-şi fi câştigat existenţa la început aderând la misterioasa castă a hetairelor, femei de origine străină care ofereau sex, companie şi prietenie, în schimbul cadourilor valoroase şi al banilor. Spre deosebire de prostituate (şi de majoritatea soţiilor), hetairele erau femei educate şi cultivate, elegante şi sofisticate. Spiritul lor, cunoştinţele şi uşurinţa conversaţiei le deosebeau de celelalte grecoaice.

Ele pricepându-se să poarte dispute cu bărbaţii de pe poziţii egale din punct de vedere intelectual. Vasele pictate le arată ca pe nişte femei atletice, cu piept plat şi îmbrăcate somptuos, uşor de deosebit de matroanele masive şi neîmpodobite.

Aspasia avea în jur de douăzeci şi cinci de ani când l-a întâlnit pe Pericle şi i-a insuflat acestuia dragostea pătimaşă care a durat până la moartea sa. Dar tocmai legile promulgate de Pericle o condamnau la o viaţă de concubinaj, interzicându-i mariajul. Pentru că nu putea trăi fără ea, Pericle a adus-o pe Aspasia la el acasă. Când Aspasia îi născu un fiu, statutul nelegitim al acestuia nu l-a deranjat pe Pericle, care de, a avea doi copii legitimi.

Pericle nu era nici pe departe singurul admirator al Aspasiei, o prezenţă deopotrivă erotică şi intelectuală. Când ea înfiinţa un loc de dezbateri, cei mai mari intelectuali, învăţaţi şi oameni de stat s-au înghesuit să facă acolo politică şi filosofie, profitând de acest prilej şi pentru a-şi consolida relaţiile sociale.

Aspasia nu s-a limitat la treburi de stat. A practicat şi raţionamentul socratic riguros, aplicându-l la relaţiile maritale, un subiect pe care cu siguranţă că statutul ei a îndemnat-o să îl studieze. Autorii ulteriori precum Cicero şi Quitilian relatează un dialog între Aspasia şi soţia lui Xenofon, la care ar fi fost martor filosoful.

— Spune-mi, întrebă Aspasia, dacă giuvaierurile alese ale vecinei tale ar fi mai frumoase, le-ai vrea pe ale tale sau pe ale ei?

— Pe ale ei.

— Şi dacă veşmintele şi podoabele ei ar fi mai scumpe ca ale tale, pe care le-ai prefera?

— Pe ale ei, desigur.

— Ei bine, dacă soţul ei ar fi mai bun ca al tău, l-ai dori pe acela sau pe al tău?

Soţia lui Xenofon se înroşi. Aspasia sparse liniştea jenantă. Pentru a satisface dorinţa de perfecţiune a partenerului, explică ea, eşti obligat *să fii* perfect. Deşi erotismul este dimensiunea prin care bărbaţii şi femeile îşi exprimă devoţiunea unul faţă de altul, elementul esenţial al atracţiei este virtutea.

Inventată sau reală, această discuţie ne sugerează părerile Aspasiei despre relaţia dintre bărbat şi femeie: cei doi pornesc de la aceleaşi condiţii şi trebuie să fie la fel de preocupaţi de a căuta calea virtuţii. Cu alte cuvinte, se pare că amanta lui Pericle era un avocat al egalitarismului, într-un fel care se opunea monumental stratificării rigide şi inegalităţii prescrise de lege la ora şi locul în care ea trăia.

Între timp, Pericle îşi petrecea o mare parte din timp acasă, pentru a putea fi cu Aspasia, fără a neglija însă guvernarea şi restaurarea templelor ateniene, distruse în timpul războaielor persane. Atenienii sprijineau ma

Siv politica administrativă a lui Pericle, dar nu şi viaţa lui particulară, care nu le era tocmai necunoscută. Cetăţenii îi reproşau că a izgonit-o din casă pe soţia sa pentru a o aduce pe Aspasia, ignorând faptul că el divorţase de soţia sa cu mai mult de zece ani înainte de a o întâlni pe Aspasia. Se mai murmura că ar fi trebuit să o

ţină pe amantă ascunsă, aşa cum făceau ceilalţi, un sfat pe care Pericle l-a nesocotit mereu. Treptat, se formă un adevărat curent potrivnic Aspasiei, iar ea a fost cea care l-a primit din plin, şi nu Pericle. Fu defăimată fără milă în locuri publice. Poeţii comici se întrecură pe ei înşişi în inventarea de zicători deocheate, comparând-o cu Thargelia, puternica soţie şi curtezană ioniană care avusese paisprezece bărbaţi şi care se folosise de imensa ei influenţă pentru a ajuta duşmanul în timpul războaielor persane.

În 440 î.Hr., când cetatea Samos s-a revoltat împotriva Atenei, campania contra Aspasiei s-a intensificat. Deşi Pericle a înăbuşit revolta, până la urmă, opozanţii săi l-au acuzat că amanta sa, Aspasia, din motive personale care ţineau de originile sale miletiene, îl convinsese să pornească războiul cu Samos. În *Cheirones*, autorul satiric Cratinus îi ridiculizează atât pe Pericle, cât şi pe Aspasia, pe care o numeşte Târfa cu Ochi de Câine.

Această etichetă a prins, aşa că tot mai mulţi atenieni au început să o condamne pe Aspasia ca pe o stricată de cea mai joasă speţă. Reputaţia ei de hetairă evocă alte imagini, cele explicit sexuale de pe vasele greceşti şi cupele de băut unde hetaire goale îşi ridică hainele pentru a-şi expune organele genitale potenţialilor clienţi. Pe ceramica vaselor arse în cuptoare, aceste hetaire fac sex în grup, stau aşezate în diverse poziţii şi chiar se apleacă, sprijinindu-se cu braţele de podea, pentru a permite sexul anal. Uneori, clienţii sunt înfăţişaţi bătându-le la fundul gol cu un pantof sau cu alt obiect, pentru a le obliga să întreţină un act sexual neplăcut sau dureros. Comparaţia cu aceste caricaturi a fost cea mai penibilă în cruciada iniţiată împotriva Aspasiei, intelectuala rafinată, mama devotată şi iubita tovarăşă de viaţă a lui Pericle.

Adevăratul motiv al acestei înverşunări amare şi al urii împotriva Aspasiei era faptul că ea ameninţa structura socială a Atenei, construită pe relaţii de sclavie şi condusă de bărbaţi, o societate în care femeile erau tratate ca nişte trântori sau, în cazul celor de origine străină, obligate la o

existenţă şi mai sordidă. Aspasia, femeie şi străină, ar fi trebuit să îşi asume acest dublu handicap conform statutului stabilit prin lege. Dar reuşise cumva să se eschiveze şi îl îmbrobodise şi pe conducătorul lor bătrân şi nebun, care îi trecuse cu vederea atât sexul, cât şi statutul, în mod cert, Aspasia era un pericol pentru ordinea prestabilită, o revoluţionară deghizată seducător.

Timp de un deceniu după dezastrul războaielor samiene, viaţa Aspasiei a continuat să fie la fel de armonioasă în particular şi la fel de bogată

Intelectual, dar coşmarul social a continuat, în 431 î.Hr., la începutul războiului peloponeziac, atacurile verbale s-au intensificat. Poetul comic Hermippus a lansat un nou atac, acuzând-o că se comportă neruşinat şi că este codoaşa lui Pericle, furnizându-i femei ateniene libere. A reuşit să stârnească o furtună publică atât de puternică, încât au fost formulate acuzaţii de imoralitate şi trădare contra Aspasiei. În pofida opoziţiei lui Pericle, voinţa populară a avut câştig de cauză.

Ca străină, Aspasia nu putea să compară în faţa judecătorilor pentru a se apăra. Pericle a pledat în favoarea ei. Plângea în timp ce vorbea, cu vocea tremurându-i de emoţie. A pledat cu atâta elocvenţă şi convingere, încât juriul a acceptat argumentul calomniei şi a achitat-o pe Aspasia.

Această victorie contra răutăţii şi calomniei i-a legat şi mai strâns pe cei doi. Curând după aceea, ea a fost recunoscută public ca perechea lui Pericle. Dar cuplul de îndrăgostiţi nu avea să se bucure de o bătrâneţe tihnită împreună. Strategia militară a lui Pericle, de a proteja imperiul atenian prin baricadarea cetăţenilor şi a armatei în interiorul zidurilor cetăţii, a dus la suprapopulare severă şi molime, în 430 î.Hr., o epidemie teribilă de ciumă a ucis o treime din soldaţi şi un sfert din populaţia civilă.

Pericle însuşi şi-a pierdut primii doi fii, sora şi o mare parte din rude şi prieteni. Dar cei mai mulţi atenieni suferiseră pierderi teribile şi, în durerea lor sălbatică, au căutat un ţap ispăşitor. L-au găsit uşor în persoana lui

Pericle, care a fost demis din funcţie, acuzat şi condamnat pentru luare de mită.

Pericle era acum în dizgraţie, dezonorat şi fără moştenitori. Oricât de rău se prezenta situaţia, pentru Aspasia a fost un beneficiu neaşteptat, căci statutul fiului mai mic al lui Pericle s-a îmbunătăţit. Pericle, disperat să aibă un moştenitor, a trebuit să pledeze înaintea mai-marilor cetăţii pentru recunoaşterea statutului fiului său, pe care legislaţia xenofobă promovată de propriul lui tată îl considera drept bastard, în cele din urmă, atenienii se îndurară de bătrânul Pericle şi îi acordară tânărului Pericle cetăţenia, dar nu şi Aspasiei. Cu toate acestea, succesul fiului trebuie să-i fi oferit Aspasiei o mare satisfacţie.

Pericle şi Aspasia se bucurară pentru o vreme de linişte, scăpând de persecuţii. El a fost reabilitat şi reinstaurat în funcţie. Dar ciuma făcea ravagii prin Atena şi, în curând, îl răpi şi pe el, lăsând-o pe concubina sa singură şi lipsită de apărare în oraşul bântuit de boală.

Fără Pericle, sau, mai bine zis, după Pericle, Aspasia se orienta către alt bărbat, un negustor de oi, care era şi un general foarte popular. Graba cu care a stabilit această relaţie pare să demonstreze nesinceritatea afecţiunii ei pentru Pericle. Probabil că nu era la ananghie, fiul ei moştenise averea lui Pericle. Poate că a simţit nevoia de a fi protejată de cetăţenii care o urau. Poate că o şi atrăgea Lysicle, care era dinamic, ambiţios, bogat şi mult mai apropiat de ea ca vârstă decât Pericle. Şi probabil că ea s-a gândit

Că, de vreme ce legea ateniană tot o stigmatiza ca pe o străină, iar atenienii o persecutau, cel mai înţelept lucru ar fi fost să stabilească o relaţie similară cu cea pe care o avusese cu Pericle şi să devină concubina altui bărbat puternic, capabil să o apere de numeroşii săi duşmani.

Este aproape sigur că Aspasia l-a cunoscut pe Lysicle prin Pericle. poate că Lysicle s-a numărat printre bărbaţii impresionaţi de inteligenţa şi frumuseţea ei. De asemenea, este posibil ca statutul de concubină a lui Pericle s-o fi făcut mai atractivă; pentru că, până la urmă, Pericle

sfidase întregul popor pentru a trăi alături de ea şi a o onora cum se cuvine.

Oricare ar fi fost motivul acestei uniuni dintre Aspasia şi Lysicle, relaţia lor a fost de scurtă durată. El a murit pe câmpul de luptă tocmai când ea îi născuse un fiu, aşa că Aspasia se văzu iarăşi singură şi fără apărare, de data aceasta cu un copil nelegitim.

Dar atenienii nu îi dădeau pace. Când Aspasia împlini patruzeci şi cinci de ani, Aristofan lansă un nou atac fulgerător, în piesa *Acharnians, o* acuză, nici mai mult nici mai puţin, că provocase războiul peloponeziac. Personajul Dikaeopolis enumera evenimentele care au dus la izbucnirea războiului. Conform poveştii, câţiva tineri beţi se strecuraseră în cetatea Megara şi furaseră o prostituată pe nume Simaitha. Furioşi, megareenii se răzbunară furând două fete de la Aspasia, pe care o numeau codoaşă. Înfuriată de furtul fetelor ei, Aspasia l-a sfătuit pe Pericle să declanşeze războiul peloponeziac.

Nu ştim ce s-a mai întâmplat cu Aspasia după moartea lui Lysicle, deşi povestea ei generează dezbateri şi analize până în ziua de azi. Ceea ce ştim cu siguranţă este că Aspasia era suficient de isteaţă ca să îşi evalueze situaţia la vârsta de mijloc, aşa cum reuşise şi în tinereţe. Era o femeie străină într-o societate care se temea de ea şi o dispreţuia. Avea câteva atuuri: o frumuseţe pe cale de a se ofili, o reputaţie de inteligenţă sclipitoare şi o raţiune imbatabilă, precum şi un fiu care era moştenitorul legitim al lui Pericle. Şi reputaţia unei hetaire, ceea ce cu siguranţă îi atrăgea pe unii bărbaţi.

După toate probabilităţile, Aspasia a căutat refugiu şi protecţie la alt bărbat, aşa cum făcuse şi după moartea lui Pericle. Potrivit unui scenariu mai puţin probabil, fiul ei mai mare, Pericle, şi-ar fi asumat rolul de protector al mamei. Dacă ar fi fost aşa, ar fi trebuit să fi rămas şi vreo aluzie literară. Dar călăii dramaturgi ai Aspasiei au tăcut, şi tot ce ne putem imagina este că Aspasia s-a aliat cu un bărbat prea insignifiant pentru a fi menţionat, s-a mutat din Atena sau a murit în obscuritate.

Judecând după sursele de care dispunem, învăţăturile şi credinţa Aspasiei făceau din ea o campioană a dreptăţii şi a vieţii virtuoase, un exemplu de echilibru într-o lume dezechilibrată. Dar ea rămânea o străină şi o femeie marcată de moravurile aspre ale Atenei, aşa că a trebuit să se sprijine pe relaţia cu Pericle pentru a dobândi putere şi siguranţă materială.

Corinna

Una dintre cele mai enigmatice şi senzaţionale amante a fost Corinna, pe care poetul Ovidiu a celebrat-o şi imortalizat-o în seria sa de poeme *Amores*, deşi nu i-a divulgat niciodată identitatea reală. Corinna şi Ovidiu şi-au trăit tumultuoasa poveste de dragoste într-o Romă a cărei decadenţă era mereu vizată de legislaţia imperială de reformare a moravurilor, o legislaţie pe care hedoniştii romani o încălcau în permanenţă.

Cu două decenii înainte de răspândirea creştinismului, Roma lui Ovidiu şi a Corinnei era o cetate deopotrivă măreaţă şi teribilă. Aici puteau fi văzute cartiere insalubre în vecinătatea unor vile superbe; oraşul avea apeducte imense şi băi publice. Roma se lăuda cu teatre sofisticate, dar avea şi circuri unde cetăţenii ovaţionau în timp ce criminalii legaţi (mai târziu, creştinii) erau sfâşiaţi de leii dresaţi sau, în timp ce arcaşii măcelăreau turme întregi de elefanţi şi pantere sălbatice înnebunite de groază. Pieţele din Roma erau ticsite de produse aduse din întregul imperiu, de la mâncăruri de toate felurile până la mătăsuri şi pânze ţesute din lână, vin şi sos fermentat de peşte.

Pe Colina Palatină, genialul urbanist şi conducător Cezar Augustus îşi supraveghea imperiul, a cărui vedere îl dezamăgea. Până la sfârşitul domniei lui, în anul 14 d.Hr., avea să reclădească din marmură iubita şi decadenta sa Romă: Teatrul Marcellus, Circus Maximus şi optzeci de temple, la fel de durabile ca Pax Romana pe care a instituit-o. A încercat, de asemenea, să schimbe moravurile decăzute ale cetăţenilor prin *Leges Juliae,* legi care guvernau mariajul, relaţiile sexuale şi moştenirile.

Deceniile de anarhie, insurecţiile şi campaniile militare corodaseră valorile sociale. Augustus, nostalgic după vremurile trecute, era preocupat mai ales de faptul că femeile romane nu mai semănau cu vechile matroane romane virtuoase, care munceau cu devotament şi modestie ca nişte cai de povară. Dar de ce ar mai fi fost femeile romane la fel ca pe vremuri? Luându-le bărbaţii în armată, războiul le transformase pe femei.

Când soţii lor erau pe câmpul de luptă, cele mai multe soţii îşi gospodăreau singure casele, cele bogate administrând domenii mari. Simţindu-se îndreptăţite şi datorită contactului cu lumea exterioară, inevitabil, unele şi-au făcut amanţi.

În timp de pace, romanii n-au revenit la moravurile din trecut. Se căsătoreau tot mai târziu, dar aveau relaţii sexuale tot mai devreme, iar bărbaţii cu rang înalt îşi luau concubine pe care apoi le repudiau când le venea sorocul să se însoare cu femei respectabile. Multe femei bune de măritat, dar nemăritate, nu mai nutreau speranţa ca vreun bărbat potrivit să le ia de neveste. În această stare de nesiguranţă, unele au experimentat plăceri erotice, fie ele şi interzise.

Decăderea morală din Roma acestei epoci nu are egal. Cetăţenii erau

Obsedaţi de distracţii, se îmbulzeau la petreceri, în teatre şi circuri, la evenimente sportive. Bogaţii ingurgitau şi vomau cu un fel de bulimie condamnabilă din punct de vedere social. Când doamnele respectabile se retrăgeau la ceas de seară, soţii lor adesea beau împreună cu prostituate şi curtezane. Chiar şi virtuosul Augustus, care o venera pe Livia Drusilla, soţia lui, avea o reputaţie binemeritată de afemeiat.

În Roma lui Augustus, coexistau două standarde: cel legal şi cel real. Ca şi în cazul grecilor, Roma era o societate sclavagistă ai cărei bărbaţi bogaţi, şi nimeni altcineva, aveau drepturi şi putere. Femeile libere sau eliberate se aflau într-o situaţie mult mai bună decât sclavele, dar nicio femeie, oricât de bogată şi puternică ar

fi fost familia ei, nu avea măcar o fracţiune din drepturile tatălui ei sau din drepturile la care era socotit firesc să aspire fratele ei.

Pater familias era un regim juridic care subjuga femeia într-un fel care îţi taie suflarea. Autoritatea juridică a tatălui, *patria potestas*, izvora din propriile lui interese şi nu din cele ale soţiei sau copilului său, chiar şi după ce copiii deveneau adulţi. Această autoritate începea să se manifeste odată cu depunerea copilului la picioarele încălţate în sandale ale tatălui, pentru ca el să-şi exercite dreptul de viaţă şi de moarte asupra lui. Dacă tatăl lua în braţe băiatul care plângea sau poruncea ca fata să fie hrănită, îi dădea dreptul să trăiască. Altfel, micuţii erau ucişi prin sufocare, înfometaţi până la moarte sau părăsiţi pe coline ori pe malul râului, unde erau mâncaţi de animalele sălbatice. Nu e de mirare că mult mai puţini băieţi decât fete aveau parte de o asemenea soartă.

Cele mai multe copile părăsite astfel mureau. Câteva mai erau salvate de oameni cu sufletul bun. Altele erau special căutate şi, după o copilărie mizerabilă petrecută în servitute, ajungeau sclave sau, cel mai adesea, erau crescute pentru prostituţie.

Dar nici copiii care nu fuseseră condamnaţi la naştere nu erau întotdeauna în siguranţă, în orice clipă tatăl îi putea vinde într-o formă de dependenţă, *causa mancipii* – o altă formă de sclavie. Dacă-l înfuriai pe taţi îţi riscai viaţa, căci mulţi taţi îşi distrugeau deliberat vlăstarele care îi supărau prea tare.

Căsătoria nu aducea vreo uşurare în viaţa fiicei. Soţul ei, ales de familie, îl înlocuia pe tată, adesea când ea era încă un copil. Dacă îndrăznea să comită adulter, soţul o putea ucide. Putea chiar să o bată, uneori până la moarte, dacă o prindea bând vin. Testul vinului (care nu avea nicio legătură cu degustarea licorii propriu-zise) era un sărut de investigare *ius osculi* pe care îl practicau bărbaţii, dacă suspectau femeia că ingerase vreo băutură alcoolică. Acesta era statutul femeilor libere, în vreme ce femeile eliberate sau sclave trăiau în condiţii şi mai teribile.

O *concubina* romană avea un statut inferior femeii căsătorite. Era o femeie liberă sau eliberată care coabita cu un bărbat fără a fi măritată cu

El. Bărbaţii nu ar fi trebuit să aibă şi soţie şi concubină în acelaşi timp. Aşa că era firesc ca un bărbat să-şi ia o concubină cu statut social inferior, în acest fel, o putea alunga dacă rămânea însărcinată cu copilul lui nelegitim sau dacă se pregătea să se însoare.

Văduvii preferau şi ei să ia concubine mai degrabă decât să se recăsătorească, pentru că în acest fel nu exista niciun angajament şi nicio ameninţare la adresa moştenirii ce le revenea urmaşilor lor legitimi, în cazul în care concubina dădea naştere unui bastard. Nici ea şi nici copilul ei nu puteau emite pretenţii juridice asupra amantului şi a averii acestuia după moartea lui.

Concubinajul avea câteva avantaje. Reprezenta o practică legală, iar concubinele erau la adăpost de acuzaţia de adulter, dar nu şi de cea de păcat trupesc. Uneori, câte un amant reuşea să ocolească legea romană opresivă şi să adopte legal copilul concubinei sale. Şi mai rar, se căsătorea cu concubina lui.

Dar romanii privilegiaţi se purtau de parcă niciuna dintre legile neiertătoare nu ar fi existat. Spre deosebire de Livia Drusilla, soţia lui Augustus, care obişnuia să se îmbrace în haine simple, noua femeie romană nu era nici modestă, nici preocupată de copiii ei. De fapt, rata naşterilor scăzuse îngrijorător, din cauza intoxicării cu plumb din apa adusă prin admirabilele apeducte, cât şi a formelor primitive de avort şi contracepţie.

Femeile privilegiate ce proveneau din familii bune nu îşi mai începeau ziua cu rugăciuni, pentru ca apoi să se consacre îndatoririlor domestice. Acum, ele se trezeau cu feţele înţepenite şi palide sub masca uscată din lapte şi făină pe care o aplicau înainte de culcare. După ce o sclavă tânără îi aducea apă, femeia îşi curăţa pasta de pe faţă şi se cufunda în baie până când masorul *punctor* îşi făcea apariţia cu unguentele sale pentru a-i masa membrele şi a le reda supleţea. Imaculată şi îmbibată de uleiuri

parfumate, doamna se îmbrăca şi punea să i se pieptene părul, care apoi era prins, netezit sau încolăcit într-o cunună de bucle sau de şuviţe care îi alunecau pe lângă faţă şi gât. Apoi era rândul pudrei de faţă, care albea chipul, al roşului de obraji şi de buze şi al cănelii sau cărbunelui de ochi. Piesa de rezistenţă o reprezentau bijuteriile, pietre preţioase montate în argint sau aur şi transformate în inele, brăţări, coliere, broşe sau lănţişoare de gleznă.

Pentru femeile atrase în acest nou stil de viaţă, ritualul riguros de înfrumuseţare era un preludiu la aventura sexuală. Unele femei chiar urmau exemplul hetairelor greceşti. Augustus, oripilat şi dezgustat de faptul că femeile erau la fel de interesate de aventuri sexuale ca şi el, a acţionat decisiv împotriva lor.

Aceasta era atmosfera la data intrării în vigoare a legilor lui Augustus, *Leges Juliae* (18 – 17 î.Hr.), faimoase pentru felul în care condamnau adulterul. Adulterul devenea un act criminal sever pedepsit. Dar acesta se referea numai la soţiile care îşi înşelau bărbaţii şi la bărbaţii care se culcau

Cu soţiile altor bărbaţi, nu şi la soţii care se refugiau în braţele femeilor necăsătorite. Văduvele şi femeile libere necăsătorite care îndrăzneau să aibă o viaţă sexuală activă erau acuzate de crima mai mică a păcatului trupesc. Aceste noi legi urmăreau să le oblige pe femei, în special pe cele din clasele privilegiate, să se căsătorească sau recăsătorească şi să rămână virtuoase, supuse şi legate de gospodărie.

Dar, aşa cum se întâmplă adesea când pedeapsa e prea severă, legile aproape că nu îşi mai atingeau scopul. Conform acestor legi, adulterinele condamnate îşi pierdeau jumătate din dotă şi o treime din proprietăţi, adulterinii, jumătate din proprietăţi, şi toţi erau exilaţi pe insule îndepărtate, unde nu se putea aplica această lege. Augustus a repurtat, însă, o victorie spectaculoasă: acuzarea încununată de succes a propriei sale fiice, Iulia, una dintre adulterinele notorii ale Romei.

Marele poet roman Ovidiu, un tânăr aristocrat bogat şi extrem de talentat, era obsedat de femei, dragoste şi sex, lumea romană a vremii sale potrivindu-i-se ca o mănuşă. La vârsta de şaisprezece ani, Ovidiu s-a căsătorit cu prima dintre cele trei soţii ale sale, o mireasă adolescentă pe care obişnuia s-o trateze cu condescendenţă. La douăzeci şi trei de ani, în ciclul său poetic *Amores* (Iubiri), este imortalizată Corinna, amanta lui plină de voinţă, senzuală şi necredincioasă. Romanii răspunseră cu entuziasm, iar câţiva adepţi înfierbântaţi îi scrijeliră versurile pe zidurile cetăţii. E foarte posibil ca marele succes şi conţinutul acestor versuri să-l fi determinat pe Augustus să introducă legislaţia sa puritană.

Chiar şi în ziua de astăzi, învăţaţii încă mai fac speculaţii pe marginea identităţii femeii care poartă în poeme pseudonimul de Corinna. Cea mai teribilă sugestie a fost că aceasta era chiar Iulia, fiica sfidătoare a lui Augustus, dar dovezile în sprijinul acestei ipoteze sunt neconcludente. Oricine ar fi fost, Corinna trăieşte în cupletele poeziei mistuitoare a lui Ovidiu. Cu imaginaţie, simpatie şi şiretenie, ne-o putem imagina destul de bine.

Iată câteva fapte care se deduc uşor din „Iubirile” lui Ovidiu: Corinna era puţin mai mare decât Ovidiu şi căsătorită cu un bărbat mult mai bătrân („un ramolit senil” sunt cuvintele neiertătoare ale lui Ovidiu), pe care-i înşela în egală măsură, înainte de a împlini douăzeci de ani devenise amanta unui bărbat cu care avusese primul orgasm. După aceea, se bosumfla şi se plângea dacă iubitul nu o făcea să se zvârcolească în timpul actului sexual.

Pe cât de încrezută, pe atât de dulce era Corinna, o adeptă a cosmeticii aplicate. Era încrezătoare în forţele proprii, temperamentală şi pasionată. Îi plăcea să-l tachineze pe Ovidiu şi să-i aprindă gelozia.

Corinna era şi dependentă de traiul luxos, îi ţinea la distanţă pe bărbaţii care nu-i puteau satisface pretenţiile şi aştepta daruri scumpe de la ei. Sub pretextul că îi plăceau cursele de cai, flirta cu jocheii, îşi asuma riscuri şi

Îşi cooptase servitorii, în mod special pe Nape, slujitoarea ei, în intrigile sale amoroase, îl iubea pe tânărul ei amant poet, iar el o adora.

Sau poate că Ovidiu era mai degrabă îndrăgostit de iubire ca stare, pentru că, în timp ce o implora pe Corinna să îl iubească mereu, accepta că

...atunci când rai te dăruieşti, ceea ce îmi pui la dispoziţie

Este material de creaţie. Arta mea se ridică la nivelul temei

Şi te imortalizează *pe tine*...

Prin poem, desigur.

Astfel că tu şi eu, iubire, ne bucurăm de aceeaşi faimă în lume.

Iar numele noastre vor fi veşnic legate de ale zeilor.

Ovidiu avea dreptate. Povestea lor îndelungată le-a furnizat material pentru o întreagă telenovelă a mizeriei, extazului, defectelor de comunicare, intrigii, pericolului, ameninţării, minciunii şi surprizei comice. *Amores* sunt o descriere strălucită a felului în care funcţionau relaţiile intime într-un cuplu de elită din societatea romană.

Să vizualizăm amarul schimb de replici dintre doi amanţi în timp ce discută despre un apropiat banchet oficial. Ovidiu îşi imaginează ce bine vor petrece împreună, până când Corinna îl avertizează: nu va veni singură. Soţul ei o va însoţi. Ovidiu, în mod clar neaşteptându-se la aşa ceva, îi răspunde cu mânie sumbră: „Sper să se prăvălească mort înainte de desert!”

Apoi Ovidiu trece la inventarea unui cod secret al gesturilor, pe care urmau să-l împărtăşească doar ei: pretinde că eşti soţia respectabilă, o îndeamnă el pe Corinna, „dar dă-mi un semn cu piciorul pe sub masă când treci pe lângă mine” în timpul conversaţiei generale, el avea să-i transmită mesaje secrete ridicând sprâncenele sau scriindu-şi cuvintele în vin. Corinna trebuia să-şi atingă obrazul de fiecare dată când se gândea la ultima lor partidă de amor, sau să-şi ciupească lobul urechii pentru a-i semnala că e supărată pe el. El îi aminteşte cum, la alte

petreceri, îşi strecura mâna sub fusta ei şi o excita până la orgasm, fără să se observe nimic!

Reflecţiile lui Ovidiu aduc un val de gelozie: nu bea din paharul pe care soţul tău l-a atins cu buzele; respinge-i cu dispreţ îmbrăţişările, mai ales atunci când îşi vâră degetele sub rochia ta ca să-ţi strângă şi să-ţi mângâie „sfârcurile degrabă întărite”.

...Şi, mai presus de orice, să nu îndrăzneşti

Să îl săruţi, nici măcar o dată! Dacă o faci, mă voi da pe faţă drept amantul tău, Voi pune mâna pe tine şi îmi voi cere dreptul la acele săruturi...

Ovidiu nu poate suporta gândul că soţul Corinnei face dragoste cu ea. Pretinde că eşti frigidă! Ucide-i dorinţa sexuală, îi porunceşte el şi, în paranteză, o imploră pe Venus, zeiţa dragostei, ca nici Corinna, nici soţul ei să nu simtă nicio plăcere când fac sex – „*şi mai ales ei să nu îi placă*!”

Ovidiu era cuprins de reverie când evoca frumuseţea fizică a Corinnei, şi nu ezită să descrie detaliile cele mai intime: părul lung şi castaniu, strălucitor şi fin ca pânza de păianjen, gâtul moale şi alb, felul sugestiv în care se îmbrăca şi care îi amintea fie de o regină orientală, fie de o curtezană de lux. Când o dezbrăca de aceste straie strălucitoare, Corinna stătea în faţa lui fără apărare, iar Ovidiu trecea în revistă minunile goliciunii ei: umeri netezi, sfârcuri seducătoare care invitau la pipăit, pântece plat sub sânii magnifici, crupa dulce curbată şi coapsele lungi şi zvelte, apoi... Când ajunge la sexul iubitei, Ovidiu amuţeşte, predându-se în faţa perfecţiunii senzuale a amantei sale.

Dar când iubiţii se certau, Ovidiu putea fi crud şi batjocoritor, folosindu-se de inteligenţa sa ascuţită pentru a privi cu un ochi critic defectele Corinnei. La un moment dat, ea îşi vopsea prea des părul bogat cu o substanţă preparată din lipitori şi oţet şi se coafa cu fierul încins pentru a-şi face bucle. Din această cauză părul începu să îi cadă în smocuri, iar ea plânse privindu-se cu tristeţe în oglindă. Până când îi crescu la loc, a trebuit să se

mulţumească cu gloria falsă a unei peruci făcute din părul sclavelor germane aduse din teritoriile cucerite. Ovidiu o dezaprobă: „Şi asta numai din vina ta!”

Ovidiu şi-a consemnat reacţiile când Corinna a rămas însărcinată şi, fără să îi spună, a făcut un avort care aproape că a ucis-o. „Ar trebui să fiu furios, dar sunt doar speriat”, nota el, absorbit de propria sa virtute. „Te rog, să nu se mai întâmple niciodată!” încheie el.

Ovidiu se simţea pus la încercare când Corinna îl bătea la cap să îi cumpere cadouri. Nu erau, oare, versurile sale strălucite, cea mai frumoasă ofrandă pe care şi-o putea dori o femeie? Dar când Corinna, care iubea rochiile de mătase şi bijuteriile de aur, aştepta dovezi mai palpabile de dragoste, Ovidiu o găsea respingătoare. „Nu mai cere atâtea”, o sfătui el cu răceală. „O să dăruiesc numai când am eu chef să fac asta”.

Când se simţea jignit, impetuosul Ovidiu avea accese de furie atât de teribile, încât mai târziu recunoştea că şi-ar fi biciuit până şi tatăl, dacă nu chiar până şi pe zei. O dată a tras-o de păr pe Corinna şi i-a zgâriat faţa cu unghiile, apoi a privit-o înspăimântat cum se îndepărta de el cuprinsă de groază. Dar nu se învinui pe sine însuşi mai mult de câteva clipe, căci apoi nu se putu abţine să nu o dojenească: „Cel puţin îndepărtează semnele relei mele purtări / Şi aranjază-ţi părul ca înainte!”

Pe Ovidiu îl preocupa mecanismul care guverna această relaţie. El şi Corinna erau excelenţi strategi, dar nu se puteau descurca fără Nape, slujnica personală a Corinnei. Nape era eternul mesager, purtând bilete şi

Aranjând întâlniri, uneori convingând-o pe Corinna, care avea adesea reţineri, să doarmă acasă la Ovidiu.

În ciuda pasiunii lor împărtăşite, Corinna şi Ovidiu se înşelau reciproc cu diverşi amanţi. A fost o noapte teribilă când Corinna i-a interzis lui Ovidiu să o viziteze acasă, apoi a făcut dragoste în dormitor, în timp ce el înconjura casa ca o stafie. A doua zi, când rivalul lui epuizat a ieşit de la ea mergând împleticit, l-a surprins pe Ovidiu în postura umilitoare de urmăritor. De fiecare dată când Corinna şi

Ovidiu se certau şi se despărţeau, ea se aşeza în poala lui, îl mângâia şi îi spunea vorbe atât de dulci, încât îl convingea să o primească înapoi. Te rog, măcar, spune el în poemele sale, să nu faci paradă de infidelităţile tale. Eşti prea dulce ca să fii virtuoasă, căci frumuseţea şi virtutea sunt incompatibile. Dar măcar ascunde-ţi semnele de pe trup, netezeşte-ţi părul şi fă-ţi patul înainte să mă primeşti.

După ce a fost amanta lui Ovidiu timp de câţiva ani, Corinna a pus capăt relaţiei. De ce? *Amores* sugerează că l-a părăsit pentru un soldat, o brută virilă care avea resurse financiare ilicite. Oare ea l-a prins pe Ovidiu în flagrant delict cu coafeza ei, pe care el a sedus-o, sau cu vreo altă soţie nesatisfăcută? Sau poate că motivul era faptul că Ovidiu, deşi se lăuda că iubita lui îl făcuse să aibă nouă orgasme într-o singură noapte, avea puseuri de impotenţă, probabil cauzate de plumbul din apa adusă prin faimoasele apeducte romane? După cum mărturiseşte el în versuri amare în *Amores*.

Când o ţineam în braţe m-am trezit moale ca lăptuca uitată de ieri.

O povară nefolositoare pe patul leneş.

Deşi voiam să o fac, iar ea era mai mult decât doritoare.

Nu îmi puteam urni la treabă partea care îmi aduce plăcerea.

…Cumplită privelişte!

Zăceam acolo ca un buştean putrezit, o povară moartă.

Chiar am crezut că sunt o stafie.

Oricare ar fi fost motivul, Corinna a dispărut pentru totdeauna din viaţa lui Ovidiu, dar a continuat să-i preocupe pe istorici, care au încercat fără succes să-i afle identitatea. Oare cum s-a simţit ea, ca amantă a lui Ovidiu? Cum s-a simţit când a citit noul poem al fostului ei iubit, *Ars Amatoria* – o poezie didactică, ce oferea sfaturi practice în materie de iubire?

Să ne-o imaginăm pe Corinna la vârsta maturităţii, o văduvă încă frumoasă, al cărei soţ bolnav tocmai a murit.

Ars Amatoria e senzaţia literară a sezonului. Toţi prietenii ei comentează poemul, iar cei apropiaţi ştiu că versurile sunt inspirate de tumultuoşii ani pe care Corinna i-a petrecut ca amantă a lui Ovidiu. Cu siguranţă a uimit-o cinismul lui Ovidiu, maniera lui de abordare analitică şi calculată, când îi declarase iubire

Veşnică! Acum coborâse atât de mult, încât scrisese un manual, în care, încă din cartea întâi, îi sfătuia pe amatori cum să câştige inima unei amante, iar în cartea a doua le va arăta cum să îi menţină acesteia interesul viu, în timp ce în cartea a treia le îndemna pe amante să facă acelaşi lucru cu bărbaţii.

Oare cum a reacţionat Corinna, peste care trecuseră anii? Nu a fost nici jignită, nici surprinsă, căci ştiuse dintotdeauna că arta lui Ovidiu îi reflectase viaţa şi că fiecare sărut şi sentiment al lui, fiecare atingere provocatoare şi fiecare orgasm vulcanic erau întipărite în mintea lui. Iar Corinna îşi asumase rolul de amantă cunoscând, în linii mari, direcţia jocului. Când era foarte tânără, probabil că părinţii o forţaseră să se mărite, aşa că nu o interesau vechile virtuţi ale nevestelor romane: fidelitatea şi creşterea copiilor, în schimb, alesese să îşi trăiască viaţa într-o petrecere şi o distracţie continuă, în mod special la cursele de cai, unde călăreţii erau la fel de atletici şi bine făcuţi ca şi armăsarii pe care îi călăreau.

Ars Amatoria trebuie să-i fi părut ca un *déjà vu*, o revedere a anilor ei timpurii ca amantă a lui Ovidiu. Tehnica este totul, începe Ovidiu, iar Corinna trebuie să fi dat aprobator din cap la citirea acestor rânduri. Mai întâi, unde căutăm amanta? Teatrul, cursele de cai, circurile, banchetele, chiar şi templele oferă ocazii excelente (Ne-am întâlnit la un banchet. Eu purtam rochia mea de mătase violetă, iar parul mi-l coafasem încolăcit în vârful capului. Stăteai în apropiere şi nu îţi puteai lua ochii de la mine.). Şi nu uitaţi că femeile sunt mai senzuale ca bărbaţii şi nu pot rezista în faţa unui admirator îndemânatic şi persistent (Câtă dreptate are, cel puţin în ceea ce priveşte senzualitatea. Dar îndemânarea şi persistenţa merg numai

până la un punct şi, aşa cum ai avut ocazia să constaţi în ceea ce mă priveşte, pot deveni plictisitoare).

Câştigă-i şi mituieşte-i servitoarea pentru a o transforma în mesager şi spion (Ah, Nape, îţi aminteşti acele zile?). Fă-i promisiuni extravagante, dar cheltuieşte puţini bani. Seduce-o cu vorbe elocvente, şi complace-te într-un maraton al scrisorilor (La fel de zgârcit cum te ştiu dintotdeauna! Aş primi oricând aur masiv şi smaralde.). Îmbracă-te îngrijit, păstrează-te în formă şi curat. Prefă-te beat şi declară-i dragoste nemuritoare (Deci aveam dreptate să te numesc un mincinos! Dar nu mi-am dat seama că nu erai beat cu adevărat.). Flatează-o fără cruţare, plângi cu lacrimi imploratoare. Dacă îşi baricadează uşa, urcă-te pe acoperiş şi strecoară-te printr-un luminator sau pe fereastră. Apoi, dacă ezită, ia-o cu forţa, căci femeile adoră tratamentul dur şi sunt dezamăgite dacă le laşi să te îndepărteze (Deci până la urmă nu ai înţeles nimic, îi dispreţuiai pe soldaţi, dar m-ai atacat atât de violent, încât mi-a fost prea teamă să îţi spun să pleci...).

Dacă nu poţi evita certurile, împăcaţi-vă în pat (Ne-am petrecut timpul făcând şi una şi alta.). Dacă trebuie, sărută-i picioarele. Când faceţi dragoste, este esenţial ca şi ea să ajungă ta, sau să mimeze bine, un orgasm

(Aşadar, nu îţi place dacă nu ajung amândoi la orgasm? Nu îţi mai aduci aminte nopţile când, în ciuda strădaniilor mele, rămâneai moale ca o lăptucă?)

Cartea a treia trebuie să fi dezvăluit cât de condescendentă era atitudinea lui Ovidiu faţă de femei. Nu neglija felul în care arăţi, căci puţinejj dintre voi sunt înzestrate de la natură (Dar eu sunt, chiar şi acum, când am trecut de prima tinereţe.). Părul este foarte important. Coafează-l elegant, ascunde-ţi firele albe cu vopsea sau cu peruca (Trebuie să mă bazez p perucă, părul meu fin tot nu poate suporta tăria vopselelor). Protejează-ţi] subsuorile de miros şi smulge-ţi părul de pe picioare. Foloseşte cosmeticele: ruj, pudră, penseta pentru sprâncene. Păstrează-ţi dinţii albi şi respiraţi curată, altfel un râset te-

ar costa un amant, învaţă muzică, poezie, dans şi jocuri. La jocuri, străduieşte-te să câştigi, dar nu prea tare. În timp ce faci; dragoste, adoptă o poziţie care să îl stârnească pe partener, şopteşte cuvinte interzise, geme în delirul plăcerii şi nu deschide ferestrele, corpul tău gol e avantajat de semiobscuritate (Dar nu şi al meu, o, poete, căci corpul meu era perfecţiunea însăşi!).

Chiar şi în culmea pasiunii, Ovidiu nu se sinchisise de posibila reacţie a Corinnei la poezia lui. Dar, oricum, se temuse de un critic mult mai periculos: însuşi Augustus. După ce, în anul 2 î.Hr., o acuzase pe fiica sa, Iulia, de adulter şi o exilase, pentru ca apoi, după un deceniu, să o izgonească şi pe fiica acesteia, Vipsania Iulia, Augustus s-a întors împotriva lui Ovidiu. L-a acuzat de încurajarea adulterului şi l-a exilat într-un port îndepărtat, de pe teritoriul României de azi. Ovidiu şi-a petrecut ultimii zece ani din viaţă pledând şi trăgând sfori, implorând să primească permisiunea de a se întoarce, dar Augustus a rămas de neclintit, iar Ovidiu a murit exilat şi nefericit.

Dacă ar fi supravieţuit, Corinna ar fi fost şocată. Ea, ca şi restul clasei sale sociale, era la fel de vinovată, în orice caz, Ovidiu atrăsese atenţia: asupra sa devenind cronicarul suprem al iubirilor ilicite din lumea latină. Ea, Corinna, doar se complăcuse în această situaţie.

Alegând plăcerile iubirii extraconjugale lipsite de responsabilitatea copiilor, Corinna se revoltase împotriva căsătoriei ei aranjate şi îşi alcătuise propriul mod de viaţă. Făcuse alegeri: respinsese vechea Romă în favoarea celei noi, căutase mereu plăcerea, trăsese foloase de pe urma frumuseţii ei, refuzase statutul de mamă. Prin dispreţul ei provocator faţă de riturile trecutului, Corinna îşi restabilise demnitatea şi statutul de femeie, măcar în propriii săi ochi.

Dolorosa

Cel mai îndurerat chip de concubină redat în scrierile istorice este cel al femeii pe care eu am numit-o Dolorosa, căci, în *Confesiunile* sale, bărbatul ce avea să devină Sfântul Augustin nici măcar o dată nu o identifică pe

femeia alături de care a trăit cincisprezece ani de viaţă şi care i-a dăruit pe unicul lui fiu, Adeodatus.

Această omisiune nu vădeşte, însă, indiferenţa lui Augustin. Într-adevăr, chiar şi mamei sale, Monica, îi spune pe nume doar o dată, cu toate că numele prietenilor săi, Alypius şi Nebridius, precum şi ale altor bărbaţi le menţionează adesea, în societatea lui Augustin, bărbaţii contau, pe când femeile, subordonate pe toate planurile şi considerate fiinţe inferioare, erau insignifiante. Cu toate acestea, Augustin şi-a petrecut prima jumătate din viaţă alături de Monica şi de Dolorosa, iar profunzimea şi fervoarea ataşamentului său faţă de ele a fost crucial în dezvoltarea lui în calitate de creştin, profesor şi teolog.

Nu ştim nimic despre copilăria şi adolescenta Dolorosei. Existenţa ei, atestată documentar, datează din anul 370 d.Hr. În Cartagina, ea l-a întâlnit pe tânărul student Augustin, care pe atunci avea doar optsprezece ani. El a iubit-o profund mai mult de cincisprezece ani, cât au trăit împreună. Din păcate, nu putem decât să deducem din copilăria lui Augustin câteva din faptele cu care s-a confruntat mai târziu Dolorosa.

Tatăl lui Augustin, Patricius, era un membru păgân al aristocraţiei civile din Thagaste, în Tunisia de azi. Ducea o existenţă plină de prestanţă, dar fără mari câştiguri financiare, aşa că el şi Monica îşi făceau griji în permanenţă în legătură cu finanţarea educaţiei fiului lor, Augustin, o mică vedetă a şcolii din satul natal, căci tânărul era mult mai înzestrat intelectual decât fratele său, Navigius, sau decât sora sa, Perpetua.

În 371, după un an de studiu la universitatea din provincie şi după alt an petrecut în aşteptare, ca tatăl său să adune banii necesari pentru a-şi continua studiile, Augustin a ajuns în cetatea Cartaginei spre a-şi desăvârşi educaţia. Pentru tânărul student şi colegii săi care se adunaseră din toată Africa în marele oraş, Cartagina era un creuzet cosmopolit, licenţios şi periculos, care respira libertate prin toţi porii. Augustin s-a alăturat unei aşa-numite fraternităţi demonice, pe nume *Eversors*,

„răscolitorii de rahat” ar fi traducerea, care îi chinuia pe noii veniţi şi pe profesori cu festele sale răutăcioase. Obişnuia să cutreiere teatrele, în căutarea unor tragedii la care să verse lacrimi pentru a-şi exorciza tristeţea.

Augustin era chinuit şi de dorinţe trupeşti, căci la şaptesprezece ani era „îndrăgostit de dragoste” şi mânat de o „foame ascunsă”. Căuta aventurile sexuale, amintindu-şi mai târziu cum „se aruncase cu capul înainte în iubire, gata să se lase prins în capcană”. Era, de asemenea, gelos, suspicios şi temător, ceea ce îl împingea în pragul furiei, făcându-l să se certe cu însoţitorii săi. După câteva luni de viaţă libertină, el o întâlni pe supusa Dolorosa.

Cam pe atunci a murit şi Patricius, lăsând-o pe Monica singură să se descurce cu finanţarea educaţiei fiului. La acea dată, Augustin era deja recunoscut drept cel mai bun student la retorică şi, ca alte celebrităţi academice fără avere, începuse să se concentreze asupra unei cariere – în cazul lui, un post în administraţia juridică imperială – şi asupra ungerii mecanismelor sociale care puteau să îl ajute în acest sens.

Dolorosa se încadra perfect în acest scenariu. Chiar şi în secolul al IV-lea, când creştinismul prindea rădăcini, studenţii ţineau adesea concubine, pe care apoi le abandonau, când găseau femeia potrivită pentru a se căsători. Nici secolele, nici creştinismul nu au schimbat acest obicei.

Concubinajul era o uniune pe termen lung şi, pentru femeie, reprezenta o

Relaţie monogamă. Concubinele erau fie sclave, fie aveau rang social în

Ferior iubiţilor lor, ceea ce îi împiedica pe aceştia să le ia în căsătorie, o perspectivă elitistă, pe care părinţii Bisericii timpurii o îngăduiau. De fapt, *l* aceştia propovăduiau că alungarea unei concubine (şi a copilului ei);

Reprezenta o faptă meritorie din punct de vedere moral.

Totuşi, concubinele aveau dreptul la titlul de „matroană” şi, deşi nu i deţineau vreo putere în relaţia lor cu bărbatul respectiv, nu erau deloc privite ca paria ale societăţii. Dolorosa era atât de devotată şi de dreapta, încât văduva Monica n-a ezitat să se mute cu ea şi cu Augustin.

Mai târziu, Augustin şi-a descris anii petrecuţi împreună cu Dolorosa: „Pe atunci aveam o femeie. Nu era partenera mea în ceea ce aş numi o căsătorie legală. O găsisem într-una din accesele mele de dorinţă nestăvilită şi de lipsă de prudenţă”. Dolorosa a acceptat situaţia, dedicându-şi viaţa lui Augustin.

Între Augustin şi Dolorosa au existat şi neînţelegeri. Deşi amândoi erau foarte preocupaţi de viaţa spirituală, nu împărtăşeau aceeaşi credinţă. Ca şi Monica, Dolorosa era creştin ortodoxă, iar convertirea lui Augustin: la maniheism, o sectă pe care Biserica a condamnat-o ulterior drept eretică, trebuie s-o fi tulburat profund. La fel, pe Augustin îl chinuia lupta con\ ţină cu convingerea că dorinţa lui era păcătoasă şi că fiecare împlinire a dorinţelor trupeşti reprezenta o mărturie a puterii pe care femeia o exercita asupra lui şi o întinare a purităţii morale.

După actul sexual, Augustin se dojenea profund pe sine însuşi pentru pofta sa de nestăvilit, pentru „boia cărnii” care îl afecta. Această durere exprimată cu glas tare, probabil că o făcea să sufere enorm şi, în acelaşi timp, o speria pe Dolorosa, care credea că sexualitatea monogamă trebuia trăită ca pe un dar de la Dumnezeu. Augustin insista că starea de concubinaj reprezenta un pact reciproc prin care era îngăduită plăcerea fizică, aşa că nu trebuia să ducă la naşterea de copii, în timp ce Dolorosa nu era de acord şi, cel puţin la început, se pare că s-a împotrivit folosirii metode

Lor de contracepţie. Consecinţa a fost că, pe când Augustin avea doar nouăsprezece ani, ea a născut un fiu, pe Adeodatus, „Dăruit de Dumnezeu”, un nume popular printre creştinii cartaginezi. Adeodatus era un copil nedorit (după cum avea să spună mai târziu Augustin), dar,

de îndată ce s-a născut, a devenit un băieţel foarte iubit.

În următorii treisprezece ani, Augustin, Dolorosa şi Adeodatus au trăit fericiţi împreună. Spre deosebire de Patricius, care nu îşi ascundea iubirile extraconjugale, Augustin a fost monogam, o performanţă considerabilă într-o epocă în care infidelitatea masculină era la ordinea zilei. Se însoţise cu Dolorosa, spune el, într-o perioadă de emoţie sălbatică şi apetit sexual nestăvilit, dar, cu toate astea, „ea a fost singura femeie, şi i-am rămas credincios”.

Ca şi Monica, Dolorosa probabil nu era educată, dar era inteligentă, fiind nevoită să facă faţă multor provocări: intelectului superior al lui Augustin, prieteniei cu tovarăşii săi bărbaţi, pe care el o considera mai valoroasă decât relaţia lui cu ea, văicărelilor lui perpetue că senzualitatea ei reprezenta o stavilă în calea încercărilor lui de a studia filosofia, maniheismului lui, luptei sale interioare în timp ce se gândea la viitorul lor; creşterii micului Adeodatus şi mutarea Monicăi la ei în casă.

La vremea aceea, lui Dolorosa îi mergea bine din multe puncte de vedere. Augustin excela ca profesor de retorică şi câştiga suficient ca să le asigure un trai decent, deşi se plângea de indisciplina studenţilor cartaginezi. Nu o înşela niciodată cu alte femei şi era înnebunit după Adeodatus, un copil talentat şi ascultător. Când Monica sosi în casa lor, se dovedi foarte prietenoasă, împărtăşind convingerile religioase ale Dolorosei şi neliniştea ei în legătură cu calea eronată pe care apucase Augustin. Şi, mai presus de orice, Monica îşi adora nepotul care era extrem de inteligent.

Totuşi, viaţa celor patru era adesea tulburată. Maniheismul predica faptul că lipsa copiilor reprezenta cea mai puţin păcătoasă dintre formele de concubinaj, aşa că, după naşterea lui Adeodatus, Augustin a insistat asupra contracepţiei. Şi, deşi îşi iubea fiul, Augustin se simţea vinovat fiindcă îl concepuse în păcat. Nu se referea niciodată la Dolorosa ca la o mamă, ci numai ca la o concubină. Uneori discuta cu prietenii şi cu mama sa, uneori, şi în prezenţa Dolorosei, despre necesitatea

căsătoriei cu o altă femeie ca un pas înainte în carieră.

Iubirea Monicăi era obsesivă, această mamă atât de pioasă îşi urmărise fiul peste mări şi ţări ca să locuiască împreună cu el, spune însuşi Augustin, şi, prin urmare, devenise o povară. Deşi raţiunea îi spunea să accepte situaţia, tânjea după independenţă, sau măcar după un scurt răgaz fără prezenţa ei copleşitoare, în 383, la peste un deceniu de la uniunea lui cu Dolorosa, Augustin trecu la fapte. Fugi la ceas de noapte în secret, cu

Dolorosa şi Adeodatus, şi naviga până la Roma. Pentru Dolorosa, complicea sa, evadarea lor trebuie să fi avut conotaţii nu tocmai plăcute.

Roma se dovedi dezamăgitoare. Augustin atrase o mulţime de adepţi, dar curând află că nici studenţii romani nu erau îngeri, învăţau cât puteau de la un profesor, apoi se transferau în masă la altul.

Frustrat şi copleşit de dificultăţile sale financiare, Augustin făcu uz de relaţiile lui în mediul maniheist pentru a obţine poziţia de orator public în Milano, unde călătorise şi îl ascultase pe marele Ambrosie (care avea să devină mai târziu Sfântul Ambrosie). Acesta nu îl încuraja pe tânărul orator cu accent african; totuşi, retorica impresionantă a lui Ambrosie îl convinse pe Augustin că viitorul lui era la Milano. Curând, el se converti de la maniheism la curentul creştin dominant. Apoi Monica veni din Cartagina şi se instala în noul lor cămin. Fără îndoială că Dolorosa se bucură împreună cu Monica văzând că Augustin dobândise aceleaşi convingeri religioase care stăteau la temelia spiritualităţii ei, dar următorul stadiu al dezvoltării lui personale o mâhni profund.

Mai întâi apărură discuţiile interminabile despre posibilitatea ca o căsătorie cu o moştenitoare bogată să îl lanseze pe talentatul, dar săracul Augustin, într-o carieră strălucită. Augustin oscilă între argumentul celui mai bun prieten al său, Alypius, care spunea că o căsătorie le-ar fi distrus proiectul de a forma o comunitate monastică dedicată căutării înţelepciunii, şi propria lui convingere, că o căsătorie ar fi fost elementul esenţial pentru alimentarea

succesului său profesional. Monica îl asigură că o căsătorie l-ar fi făcut apt pentru un botez care să îi spele toate păcatele şi se implică trup şi suflet în proiect, încercând să-i găsească o soţie.

Oare Dolorosa a ridicat obiecţii? Sau, cu inima zdrobită de durere, a fost de acord cu Monica? Augustin avea să o portretizeze mai târziu ca pe o femeie care se supunea voinţei lui şi îi accepta deciziile fără să protesteze. Dar trebuie să fi suferit, după cincisprezece ani de convieţuire, probabil că a regretat şi a plâns amarnic, chiar şi în tăcere, văzând cum i se destramă viaţa.

Între timp, Augustin şi Monica căutau o soţie potrivită. Au găsit o fată, încă un copil pe care Augustin o consideră „suficient de bună" pentru a o cere în căsătorie. Părinţii s-au înţeles, iar cei doi au fost uniţi, deşi vârsta ei impunea o perioadă de aşteptare de aproape doi ani. Dar prezenţa Dolorosei sub acoperişul şi în patul lui Augustin şi, ceea ce ei nu ştiau, adânc în inima lui, îi îngrijora pe viitorii socri. Brusc, Dolorosa deveni proverbiala muscă în lapte, care trebuia îndepărtată. Augustin, sau poate Monica, i-a dat vestea proastă.

Supusă, fără să facă o scenă, Dolorosa acceptă situaţia. De dragul bunăstării materiale şi spirituale a lui Augustin, pleca de bunăvoie din casă. Oare ce a simţit, în afară de durere chinuitoare, când şi-a luat adio de la iubitul Augustin şi de la unicul său copil? Spre deosebire de alţi

Bărbaţi care îşi alungau concubinele, Augustin a decis să-şi păstreze fiul (nelegitim) la el. Oare ce cuvinte de mângâiere şi-a smuls Dolorosa din inimă pentru Adeodatus, în timp ce îşi strângea lucrurile?

Dolorosa naviga înapoi în patria ei africană, singură, jurându-se să nu se mai dăruiască vreodată unui alt bărbat. Plecarea ei i-a sfâşiat inima lui Augustin, transformându-i-o, după cum el însuşi spune, într-un organ sângerând de durere. Şi, deşi dorinţa sa nestăvilită l-a făcut să-şi ia altă concubină în timp ce aştepta permisiunea de a face sex marital cu mireasa lui copilă, nu şi-a revenit

niciodată după despărţirea de Dolorosa. Apoi Dumnezeu îi vorbi şi îi porunci să se abţină de la relaţii sexuale cu o concubină, îndemnându-l să îşi regândească planurile maritale. Augustin se conformă imediat şi opta pentru celibat.

Putem presupune că destrămarea poveştii lor de dragoste a avut urmări cel puţin la fel de dureroase pentru Dolorosa ca şi pentru Augustin, care nu şi-a mai revenit niciodată cu adevărat. Rupse logodna şi se dedică Bisericii, unde deveni treptat o figură proeminentă. Dar continuă să îşi plângă iubita pierdută. Relaţia lor ar fi putut dura o viaţă, dacă dispreţul lui Augustin pentru sexualitatea sa puternică, împreună cu ambiţiile lui personale nu l-ar fi făcut să renunţe la concubina sa de condiţie inferioară.

Viaţa solitară a Dolorosei a continuat, altfel, Augustin ar fi consemnat moartea ei. Totuşi, el continuă să scrie numai despre propria agonie, despre propriile regrete, despre propria suferinţă. Nu menţionează nicăieri dacă s-a interesat vreodată de ea, dacă i-a trimis vreodată bani sau dacă a anunţat-o despre moartea lui Adeodatus, care a survenit când acesta a împlinit şaisprezece ani. Ea trebuie totuşi să fi aflat în 389 că Augustin s-a întors în Africa şi că, doi ani mai târziu, a fost hirotonit preot, devenind, în 396, episcop de Hippo. Probabil s-a simţit foarte mândră că fusese hirotonit în propria ei religie şi că urcase mult în ierarhia bisericească.

Peste secole, convertirea lui Augustin la creştinismul ortodox avea să fie pe nedrept pusă pe seama lui Ambrosie, nu a femeii care l-a îndemnat să îmbrăţişeze această religie timp de cincisprezece ani. În loc să fie onorată pentru imensa ei contribuţie la dezvoltarea spirituală a iubitului său, Dolorosa a trecut prin istorie neobservată şi neidentificată. S-a spus despre ea doar că avea statutul legal şi sexual de concubină a lui Augustin.

39

Concubine orientale şi haremuri în lumea orientală, concubinajul slujea mariajul, fiind recunoscut prin lege şi acceptat de societate. S-a dezvoltat ca răspuns la

incapacitatea bărbaţilor de a se mulţumi cu o singură parteneră sexuală şi la dorinţa lor de a-şi trâmbiţa virilitatea şi de a-şi sublinia bogăţia, posedând şi alte femei în afară de soţiile lor. O asemenea infidelitate instituţionalizată putea opera doar în societăţile dominate de bărbaţi. Chiar şi aşa, pentru ca aceste relaţii să funcţioneze la nivel individual, pe măsură ce bărbaţii introduceau noi femei în căsătoria lor, era necesară o minimă acomodare atât cu nevoile soţiei, cât şi cu acelea ale concubinelor. Mai precis, legea concubinajului încerca să protejeze nevestele de tarele emoţionale ale bărbaţilor şi pe concubine de răzbunarea nevestelor care trăiau în nesiguranţă. Cea mai mare diferenţă între concubină şi amantă era că legea considera legitim copilul concubinei.

CONCUBINELE CHINEZE

„Ce trist este să fii femeie! Nimic pe pământ nu este mai lipsit de importanţă”, se lamenta poetul chinez Fu Xuan în secolul al III-lea.

În China antică, un sistem patriarhal nemilos controla fiecare detaliu al vieţii unei femei, descurajând individualismul şi interzicând liberul arbitru. Din antichitate şi până în epoca modernă, subjugarea femeii a rămas o trăsătură constantă de la dinastie la dinastie. Condiţia femeilor chineze a cunoscut schimbări radicale doar când vechea ordine socială s-a dezintegrat în faţa mişcărilor revoluţionare ale secolului XX.

Confucianismul, curentul filosofic fondat de înţeleptul Confucius (551 – 479 î.Hr.), a dominat gândirea şi structura politică a poporului chinez timp de peste două milenii, în timpul dinastiei Han (206 î.Hr. – 220 d.Hr.), a fost adoptat ca ideologie oficială. Confucianismul situa familia la baza societăţii, dar dispreţuia femeile, pe care le considera lipsite de intelect. Legile

Influenţate de confucianism decretau ca soţiile să se supună soţilor, fiicele taţilor, văduvele fiilor şi, în general, femeile bărbaţilor.

Budismul, care apăruse în India în secolul al VI-lea î.Hr., a ajuns în China, unde s-a confruntat cu

confucianismul. Budismul nu a reuşit să înlocuiască felul de viaţă tradiţional chinez, dar, prin secolul al IV-lea, coexista cu acesta şi îl influenţa. Budismul chinez, de asemenea, denigra femeile, considerându-le mai desfrânate şi mai lipsite de voinţă în comparaţie cu bărbaţii. Ambele credinţe consfinţeau un fel de a gândi care subjuga femeia şi îi reprima felul firesc de a fi.

Ca şi grecii şi romanii, chinezii întâmpinau naşterea fiicelor lor fără bucurie, adesea cu neplăcere. O fetiţă nu era decât o gură în plus de hrănit, care nu aducea niciun beneficiu familiei. Urma să devină o soţie sortită să muncească pentru soţul ei, ori avea să fie vândută pentru a deveni concubină, sau *mai lung*, o sclavă, aducând probabil o sumă mai mică decât cea cheltuită de părinţi pentru a o creşte. Aşa că ce rost avea să mai trăiască? Era o partidă pierdută încă din clipa în care apărea pe lume. Şi, dacă supravieţuia probei de foc la naştere, la ce bun să se obosească să îi dea un nume, din moment ce era doar temporar membru al familiei, fiind de fapt destinată să trăiască în altă parte, sub acoperişul altui bărbat? Aşa că, timp de secole, multe fete purtau numere în loc de nume: Fiica Numărul!, Fiica Numărul 2. În urma studiilor psihologice făcute asupra prizonierilor, ştim că un astfel de sistem îi demoralizează pe subiecţi, în China, această nepăsare dispreţuitoare pentru individualitate se extindea şi asupra femeilor care purtau nume, căci ele împărtăşeau din multe puncte de vedere soarta surorilor lor ce purtau numere în loc de nume.

În China, concubinajul era integrat în importanta structură a familiei. Concubinele aveau un rol şi îndatoriri bine definite. Le secondau pe neveste şi aveau un anumit statut, inferior, dar distinct. Era mai puţin probabil să fie dispreţuite ca prostituate, precum desăvârşita Aspasia sau devotata Dolorosa sau alte concubine din Grecia şi Roma antică, deşi bărbaţii chinezi adesea îşi recrutau concubinele din bordeluri.

Unele concubine norocoase erau ţinute în reşedinţe speciale, dar majoritatea împărţeau casa cu stăpânul lor,

cu soţia, copiii, servitorii şi, adesea, cu celelalte concubine ale acestuia. De aici rezulta o anumită siguranţă, dar şi relaţii complexe şi adesea dificile între locuitorii casei. Bunăstarea şi fericirea unei concubine depindeau adesea de priceperea ei de a ţese intrigi domestice şi de aptitudinile ei în domeniul politicii sexuale.

Cei care aveau concubine se bucurau de un mare prestigiu. Concubinele erau oferite în dar oficialităţilor sau ginerilor, în acelaşi timp, toată lumea ştia că o femeie decentă nu devenea concubină, „căsătorită în ruşine, fără nuntă şi fast”.

Concubina îşi însoţea stăpânul în călătoriile de afaceri, când soţia nu se putea desprinde de responsabilităţile casnice. Şi, mai important, ea

Dădea naştere la moştenitori când soţia nu era aptă. Naşterea unui fiu îi conferea şi celei mai umile concubine un anumit rang. Dacă era sclavă, nu mai putea fi vândută la cel mai mic capriciu al unuia dintre membrii familiei.

În pofida statutului său legal, o concubină chineză avea puţine drepturi şi multe obligaţii. Dacă se culca cu alt bărbat, era adulterină, iar dacă stăpânul o prindea în flagrant avea dreptul să o ucidă şi pe ea şi pe iubitul ei. Alte pedepse erau şaptezeci şi şapte sau optzeci şi şapte de lovituri cu un baston de bambus sau înecarea celor doi într-un fel de coş folosit pentru transportul porcilor la piaţă. Spre deosebire de uciderea soţiei, asasinarea concubinei era pedepsită cu indulgenţă.

Stăpânii se puteau descotorosi de concubină printr-un fel de divorţ, şi, cel puţin teoretic, concubinele puteau şi ele să se debaraseze de stăpân. Acesta putea invoca şapte „capete” tradiţionale, sau motive pentru acţiunea sa, printre care comportamentul imoral şi locvacitatea. O concubină putea invoca numai trei motive, printre care lipsa unui cămin la care să se întoarcă, acesta reprezentând adesea un eufemism pentru sărăcia stăpânului ei.

Concubinele proveneau din medii la fel de variate ca şi stăpânii lor. Unele aveau familii respectabile, iar părinţii

lor beneficiau de pe urma aranjamentului. Multe fuseseră *mooi-jai*, fete-sclave abandonate sau vândute de părinţi săraci şi adesea recrutate de bordeluri sau de prostituţia stradală pentru a fi pregătite şi vândute (cu un profit frumuşel, chiar exorbitant) drept concubine.

Criteriile de alegere a unei soţii şi a unei concubine erau foarte diferite. Spre deosebire de soţie, statutul şi comportamentul unei concubine nu contau prea mult, dar ea trebuia să aibă fie pricepere sau potenţial în arta erotică, fie, dacă selecţia o făcea un bărbat, un aspect fizic atrăgător. Când o soţie geloasă sau precaută ori o concubină cu influenţă aveau un cuvânt de spus în această chestiune, ele preferau o *mooi-jai* urâtă, astfel încât poziţia lor în cămin să nu fie ameninţată.

Mooi-jai vândute pentru concubinaj erau expuse ca o marfă, şi în concordanţă cu ritualul *shou-ma*. Acesta cerea ca fata să defileze prin faţa potenţialilor cumpărători, să vorbească, să îşi arate faţa, mâinile şi braţele şi, mai presus de orice, picioarele dezlegate. China era obsedată de picioare, aşa că membrele inferioare aveau mare importanţă, mai ales mărimea lor. Mirosul unic al trupului fetei era şi el explorat, mai întâi dinţii şi respiraţia, apoi subsuorile, pe care cumpărătorii le miroseau, şi uneori chiar şi mirosul vaginal. În vagin i se introducea o smochină, care apoi era scoasă pentru ca clienţii să o poată mirosi sau linge.

Parfumul ei a făcut-o, de fapt, pe una din concubine o eroină legendară. Până în ziua de astăzi Xiang Fei a rămas faimoasa „concubină par

Fumată” din dinastia Manchu (Qing) de secol al XVIII-lea, care este şi eroina evocată şi de opera chineză. Mireasma celebră a lui Xiang Fei emana din făptura ei, astfel încât ea nu avea nevoie de parfum sau pudră, împăratul Manchu fu atât de intrigat, încât o răpi de la soţul ei pentru a o aduce la curtea sa. În timpul călătoriei, i s-au făcut masaje zilnice cu unt şi băi în lapte de cămilă pentru a i se păstra mirosul dulce.

Xiang Fei nu răspunse la adoraţia împăratului.

Ascunse mici pumnale în faldurile mânecilor ei şi le mărturisi servitoarelor că avea de gând să se răzbune pentru răpirea de lângă soţul iubit şi din ţinutul ei.

Împărăteasa-mamă, temându-se pentru siguranţa fiului ei, interveni şi îi acordă lui Xiang Fei „favoarea morţii” prin strangulare, împăratul, copleşit de durere, îi îmbrăţişa trupul lipsit de viaţă, care continua să emane un miros pur.

Pentru femeile adevărate (şi mai îndrăzneţe), concubinajul nu era nici romantic, nici eroic. De obicei, viaţa unei concubine presupunea un arest la domiciliu, în aceeaşi colivie cu alte deţinute rivale: o soţie, alte concubine, chiar servitori, toţi implicaţi în intrigile nesfârşite ale casei. Problema centrală era securitatea, sau, mai precis, lipsa acesteia. Pentru că totul depindea de soţul şi stăpânul lor, toate aceste femei se luptau pentru atenţia şi favorurile lui într-o cursă deşănţată pentru poziţie, care le forţa, pe fiecare să-şi submineze rivalele. Cel mai sigur mod de a obţine câştig de cauză era ca o concubină să nască un băiat.

Într-o casă de rang inferior, concubina îşi putea petrece zilele prestând munci gospodăreşti, transformate în adevărate corvezi de soţia geloasă sau de concubinele care vegheau permanent, într-un cămin mai bogat îşi consacra tot timpul rutinei domestice, aranjându-se, bârfind sau jucând jocuri-maraton de *mahjongg*. Pentru a-şi alunga plictiseala, concubinele fumau adesea opium. Partenerii lor încurajau această practică, deoarece dependentele de opium erau mai puţin nemulţumite şi mai docile.

Secolele de concubinaj chinezesc au produs milioane de concubine, dar, aşa cum se întâmplă adesea cu oamenii obişnuiţi, foarte puţine au lăsat urme scrise despre vieţile lor. Unele, precum „concubina parfumată” din secolul al XVIII-lea, trăiesc în continuare prin legende. Altele, din secolul al XIX-lea şi de la începutul secolului XX, supravieţuiesc în amintirea copiilor şi nepoţilor lor. De la acestea ne-au rămas câteva documente care au ajuns la

istorici şi scriitori. Două asemenea concubine, de care lumea îşi aminteşte, au fost Yu-fang, din China, şi May-ying, care şi-a început viaţa de concubină în China, dar la scurt timp a emigrat în Canada.

Yu-fang

Yu-fang s-a născut în a cincea zi a celei de a cincea luni din vara timpurie a lui 1909, în timpul agitaţiilor populare din Manciuria de sud-vest, la 250 de mile nord-est de Beijing. A fost o fată frumoasă, cu faţa ovală, pielea strălucitoare şi obraji trandafirii. Părul ei negru, lucios era răsucit într-o cosiţă groasă şi lungă până la mijloc.

Yu-fang avea tălpile îndoite*, semn de nobleţe şi, în acelaşi timp, o garanţie a supunerii. Pe lângă toate acestea, era reţinută şi bine crescută. În calitate de concubină, valora pentru tatăl ei suficienţi bani pentru ca acesta să-şi poată împlini ambiţia de o viaţă de a avea propriile sal concubine. El negocie cu generalul Xue, un războinic local şi şef al poliţiei, aşa că Yu-fang ajunse în custodia generalului.

Yu-fang avu norocul să nu fie mutată în aceeaşi casă cu soţia şi celelalte concubine ale generalului. Poate pentru că era atât de tânără şi frumoasă, el o instala într-o casă numai pentru ea, cu servitori şi o pisică să îi ţină de urât. Generalul o vizita şi făcea dragoste cu ea, oferindu-i şi oi pensie. El o îndemnă, dar nu o forţă să fumeze opium. Când era singură, Yu-fang îşi petrecea vremea citind romane şi poeme, îngrijind trandafirii din grădină şi jucându-se cu pisica. Generalul Xue îi permitea să meargă la operă şi, deşi nu prea voia, o lăsă să îşi viziteze şi părinţii. Când ea îi] împărtăşi tatălui ei temerile legate de statutul ei precar, acesta rămase nepăsător.

Într-o zi, temerile lui Yu-fang se adeveriră – generalul Xue nu o mai vizită. Timp de şase ani, ea trăi singură. Uneori scria, iar el îi trimitea bani, dar Yu-fang era neliniştită şi nefericită. Regreta absenţa lui inexplicabilă şi revedea cu ochii minţii timpul petrecut împreună cu el, încercând să găsească o explicaţie, într-o zi, el reapăru şi, ca şi cum nu lipsise timp de şase ani, făcu dragoste cu ea.

O lună mai târziu, Yu-fang fu fericită să descopere că era gravidă. Când li se născu fiica, generalul îi porunci să o numească Bao Qin. Un an mai târziu, el o convocă împreună cu Bao Qin la conacul pe care îl împărţea cu nevasta şi celelalte concubine. Cu inima grea, Yu-fang se supuse.

În noul ei cămin, cele mai rele temeri ale lui Yu-fang se adeveriră. La sosire, o servitoare i-o smulse pe Bao Qin din braţe, înmânându-i-o doam

— Până în 1949, lungimea ideală a tălpii unei chinezoaice era de vreo 7, 6 cm. Această dimensiune era cunoscută şi sub numele „Lotusul de Aur". Când fetiţele mergeau pe şase ani, mamele le legau tălpile cu bucăţi de pânză care erau tot mai strânse pe zi ce trecea. Uneori, această practică avea drept consecinţă ruperea imediată a degetelor fetei şi împăturirea lor sub talpă. Oasele tălpii se rupeau, iar piciorul se curba înspre călcâi. Uneori picioarele maltratate se cangrenau, ceea ce împlinea în mod grotesc şi rapid scopul scurtării lor.

Nei Xue, care se hotărâse să o crească pe fată ca pe fiica ei. Bao Qin nu avea să îi mai spună lui Yu-fang „mamă", această bucurie fiindu-i rezervată doamnei Xue. Mai mult, Yu-fang urma să-i arate supunere lui Bao Qin, la fel ca şi doamnei Xue.

Peste noapte, Yu-fang deveni o concubină secundară, cu un statut foarte asemănător cu cel al unei servitoare. Doamna Xue nu putea să o sufere. Şi mai îngrijorător era faptul că generalul Xue avea zilele numărate. Acum Yu-fang înţelese motivul întoarcerii generalului în viaţa ei. Bolnav şi lipsit de moştenitori, generalul şi soţia sa deciseseră ca Yu-fang să poarte ultimul lui copil.

Curând, Yu-fang avea să fie lipsită de apărare în mâinile potrivnicei doamne Xue. Pentru a se descotorosi de mama naturală a lui Bao Qin, doamna Xue avea probabil să o vândă pe Yu-fang unui bărbat bogat sau poate chiar unui bordel.

Generalul Xue o salvă pe Yu-fang. Pe patul de moarte, o imploră pe soţie să îi elibereze concubina. Doamna Xue îi

împlini dorinţa, iar Yu-fang fugi acasă la părinţii ei, unde o aştepta un teren minat. Mama ei pierduse lupta pentru putere cu cele două concubine cumpărate de tatăl ei cu banii generalului Xue, iar soţul le prefera acum pe ele. Cele două formaseră o echipă, terorizând întreaga gospodărie, inclusiv pe nou-venita Yu-fang. Povestea lui Yu-fang are un final atipic. Un prieten de familie mai liberal a fost fermecat de frumuseţea ei şi a luat-o de soţie, punând capăt suferinţelor ei.

May-ying în 1907, cu doi ani înainte de venirea pe lume a lui Yu-fang, Leong May-ying s-a născut în sudul Chinei, în provincia Kwangtung. Avea să moară şaizeci de ani mai târziu, în provincia canadiană British Columbia. Povestea lui May-ying nu s-a pierdut mulţumită nepoatei sale, Denise Chong, autoarea memoriilor emoţionante şi meticuloase *The Concubine's Children*: *The Story of a Chinese Family Living on Two Sides of the Globe* (Copiii concubinei: Povestea unei familii de chinezi care trăieşte în două părţi ale lumii).

Familia lui May-ying nu era atât de săracă, încât să îşi înece fata sau să dispună în alte feluri de ea. La patru ani, era deja destul de încăpăţânată, încât să nu-i permită mamei sale să-i îndoaie tălpile, un obicei care ar fi putut să o transforme într-o mireasă-copil. În schimb, a fost vândută ca servitoare. La vârsta de şaptesprezece ani, numai bună de căsătorie, proprietarul ei o revându drept concubină lui Chan Sam, un ţăran căsătorit care voia o însoţitoare în Canada, unde muncea pentru a câştiga bani, ca să asigure o soartă mai bună soţiei şi fiicei sale din China.

May-ying a fost oripilată. Credea că nicio fată decentă nu putea deveni concubină, dar unica alternativă era sinuciderea. May-ying alese viaţa şi îl întâlni pe Chan Sam pe cheiul din Vancouver. După un prânz de bun venit, el îi spuse că ea trebuia să servească la masă într-o ceainărie timp de doi ani pentru a-i restitui banii cheltuiţi cu aducerea ei în Canada. May-ying fu şocată şi furioasă; cultura chineză desconsidera chelneriţele aproape în

aceeaşi măsură ca pe prostituate. Noua ei relaţie începea prost.

Dar May-ying se dovedi a fi o chelneriţă pricepută şi câştiga bacşişuri bune. Era o femeie ca o păpuşă, cu mult sub un metru şi jumătate înălţime şi zveltă ca o tulpină de bambus, cu pielea mereu pudrată cu alb şi cu sprâncenele modelate, cu trăsături delicate şi părul des frumos coafat.

Când May-ying împlini nouăsprezece ani, îi născu lui Chan Sam o fiică, pe Ping, iar peste un an urmă Nan, al cărei sex o supără pe May-ying la fel cum şi propria ei naştere o necăjise pe mama sa. Curând, mica familie se întoarse în China, deoarece Chan Sam voia să îşi liniştească soţia, pe Huangho, care tocmai aflase de concubina lui, spunându-i că vor trăi cu toţii fericiţi, sub acelaşi acoperiş.

Imediat cele două femei se certară. May-ying având o fire dominatoare, o brusca pe blânda Huangho şi refuza să ducă la îndeplinire partea ei de sarcini casnice. Pentru a menţine pacea în cămin, Chan Sam o trimise pe May-ying la şcoală şi hotărî să îşi ia o a doua concubină pentru a-l ajuta la treburile casei. La această veste, May-ying şi Huangho se uniră în semn de protest, obligându-l pe Chan Sam să îşi amâne planurile. Deşi el se culca de obicei cu Huangho, o lăsă gravidă şi pe May-ying, care îl convinse că primul ei fiu trebuie să se nască în Canada, pentru a se bucura de privilegiile cetăţeniei canadiene. El fu de acord, dar Ping şi Nan rămaseră în China cu Huangho. Ca soţie a lui Cham, ea era considerată mama lor.

În Canada, May-ying fu distrusă când născu încă o fetiţă, pe Hing, mama lui Denise Chong, care mai târziu avea să fie cunoscută ca Winnie. Relaţia dintre părinţii lui Hing se deteriorara rapid. Recesiunea afectase economia statului British Columbia, iar cartierele chinezeşti resimţeau şi mai rău lovitura, în timp ce May-ying lucra ca chelneriţă pentru a susţine atât ramura chinezească, precum şi pe cea americană a familiei, Chan Sam căuta zadarnic de lucru, într-o zi, May-ying fugi fără niciun cuvânt şi îl lăsă cu copilul.

May-ying nu ajunse departe. Chan Sam dădu de urma ei la o ceainărie şi îi aminti de obligaţiile ei, iar May-ying se întoarse acasă. Dar nu se putea împăca cu statutul ei de concubină, care îi cerea atât de mult şi o recompensa cu atât de puţin, aşa că se apucă de băut tărie şi de jocuri de noroc cu clienţii generoşi ai ceainăriei. Agasată de atitudinea moralizatoare a lui Chan Sam, ea îl încuraja să facă o vizită în China, sperând că

I se va naşte fiul pe care îl aşteptau atât. El fu de acord, iar ea îi plăti drumul cu un avans din salariul ei.

Înapoi în sat, Chan Sam şi Huangho începură să construiască o casă cu banii trimişi de May-ying, care dădea curs cererilor lor constante împrumutându-se de la angajatorul ei şi vânzând bilete de loterie cu comision. Nimeni nu i-a mulţumit vreodată. Aceste sacrificii erau de la sine înţelese.

Dar May-ying nu era genul de femeie dispusă să se sacrifice, mai ales că Chan Sam tăia frunză la câini în China, începu să cheltuiască banii împrumutaţi, cumpărându-şi haine frumoase, jucând jocuri de noroc, făcând scurte escapade la cascada Victoria.

Jocurile de noroc au devenit treptat mai mult decât un divertisment, aşa că, în curând, May-ying deveni dependentă, incapabilă să se oprească din a miza cu salariul viitor, pe care adesea îl pierdea, în cele din urmă se îngloda în datorii şi începu să facă sex pe bani cu clienţii localului.

Şi răul cel mare încă nu se produsese. În 1937, Chan Sam decise să se întoarcă în Canada, lăsându-i pe Huangho, Ping, Nan, şi pe ultimul său fiu, Yuen, în China. Familia nu prea se bucurase de naşterea acestuia, căci avea picioarele grotesc deformate de parcă trunchiul lui mergea înainte cu picioarele orientate înapoi, între timp, în Canada, May-ying tânjea atât de mult după un fiu, încât adesea o deghiza pe Hing, îmbrăcând-o în pantaloni şi tăindu-i părul.

În ciuda presiunilor financiare şi a descinderii în iadul jocurilor de noroc şi al sexului pe bani, May-ying se

bucurase nespus de libertatea ei personală, cât timp Chan Sam fusese plecat în China. Reunirea lor le aduse amândurora multă amărăciune. El o critica pentru că fuma, bea excesiv, juca jocuri de noroc şi cheltuia prea mult, „stimându-se şi mai mult pe sine pentru autoritatea morală pe care o avea asupra ei”.

May-ying îl dispreţuia pentru zgârcenia lui (de exemplu, o masă consta din orez mânjit cu ketchup sau gem) şi se înfuria din cauza felului autoritar în care îi cita din Confucius şi încerca să o controleze.

Când Chan Sam o găsi pe May-ying în casa altuia, ea îl părăsi definitiv, o luă pe Hing şi se mută la Nanimo, British Columbia. Chan Sam primi lovitura cu calm: „continua să fie concubina lui, cu singura deosebire că nu mai trăiau împreună”. În inima lui, unită în dragoste cu Huangho, nu suferea din cauza „demisiei” lui May-ying. În plus, ştia că ea avea să trimită în continuare bani familiei din China.

May-ying servea la masă, juca jocuri de noroc şi se deda unor excese alcoolice atât de mari, încât vomita întruna, îşi descărca furia legată de felul în care degenerase viaţa ei bătând-o pe Hing sistematic şi torturând-o în diverse feluri. „De ce nu mori o dată?” îşi batjocorea ea fiica.

Până la urmă, May-ying a găsit un bărbat demn de respect. Chow Guen era un bărbat isteţ, pe care recesiunea economică nu îl afectase, iar între ei se înfiripă o relaţie care dură ani de zile. Guen, care avea soţie şi

Familie în China, nu o întreţinea pe May-ying, ci ţinea cu meticulozitate socoteala banilor pe care i-i împrumuta. Dar o ajută să realizeze ceea ce îşi dorea mai mult: un băiat care să aibă grijă de ea la bătrâneţe. Băieţii chinezi adoptabili erau ca pietrele preţioase, valorând de zece ori mai mult decât o fată, iar May-ying trebui să plătească trei sute de dolari pentru bebeluşul Gok-leng, care avea să se numească mai târziu Leonard.

Schimbarea de circumstanţe – salarii mai mici pe timpul recesiunii, doi copii, Guen – a accentuat

resentimentele lui May-ying faţă de Chan Sam şi spiritul ei de independenţă. Dacă l-ar fi văzut pe Chan Sam pe stradă, l-ar fi ucis pe loc. Îi interzisese lui Hing să îi spună „taţi”, fiindcă „nu e tatăl tău”. Nu i-a mai dat bani, iar Chan Sam a trebuit să plătească şcolarizarea lui Hing.

În 1939, May-ying se mută la Vancouver, unde locuia Guen, îl dădu pe Gok-leng în pensiune la un cuplu vârstnic şi se mulţumi să locuiască împreună cu Hing într-o cameră. Guen era iubitul ei, dar îi impusese unele condiţii: ea trebuia să închirieze propria cameră şi să-şi plătească singură cheltuielile.

Chan Sam, care tânjea după Huangho şi se simţise umilit de proasta reputaţie a lui May-ying în comunitatea chineză, hotărî să îşi recapete respectul de sine „divorţând” de ea. „Eu sunt cel care te-a adus din China. Şi, prin lege, (Chow Guen) ar trebui să îmi ceară mie permisiunea de a avea de a face cu tine”.

May-ying era furioasă: „Nu am nicio verighetă pe deget”, îi răspunse ea. Dar Chan Sam avea, căci el era căsătorit, spre deosebire de concubina lui. Chan Sam se hotărâse să-şi vândă concubina neascultătoare şi cu proastă reputaţie. Chow Guen, îi spuse el lui May-ying, trebuia să-i plătească trei mii de dolari pentru a avea drept asupra ei.

„Nu sunt de vânzare”, îi scuipă ea în faţă. Chow Guen n-o să-i plătească niciodată lui Chan Sam niciun cent, iar ea însăşi o să facă ce vrea cu viaţa ei. Ea a continuat să bea şi să joace jocuri de noroc, amanetând şi răscumpărând bijuterii, maltratându-şi fiica, al cărei mare păcat era sexul ei, *şi* iubindu-l pe Guen.

Într-o zi, Chan Sam îi dădu lui May-ying teribila veste că fiica ei, Nan, murise. May-ying transmise condoleanţe lui Huangho şi îi adresă câteva cuvinte şi lui Ping, fiica sa mai mare: „Nu îmi mai scrie. Inima mea este prea zdrobită”. Cu aceasta îşi tăie legăturile cu familia chineză care îi ţinuse legaţi pe ea şi pe Chan Sam atâţia ani.

Viaţa lui May-ying urmă aceeaşi traiectorie. Se muta dintr-o cameră închiriată în alta, în căutarea unor locuinţe

tot mai ieftine, îşi scotea băiatul din pensiune, pentru a-l trimite înapoi. O dată, chiar încercă să amenajeze un cămin pentru ei: cumpără mobilă, inclusiv un fotoliu la mâna a doua pentru Hing. Mai târziu, Chan Sam avea să reapară din când în când în viaţa lor ca o cunoştinţă pasageră, căci trecerea timpului risipise animozitatea dintre el şi concubina sa.

Totuşi, Hing era distrusă de viaţa instabilă şi împovărată de datorii a mamei sale, care trăia ca amantă neîntreţinută a lui Guen. May-ying îl iubea atât de mult pe Guen, încât a sacrificat-o pe Hing pentru a-l urma, uneori dintr-un oraş în altul. Totuşi, în miez de noapte tot trebuia să se strecoare din camera lui într-a ei. Unde era onoarea mamei ei în toată această afacere? se întreba Hing. Într-un final, pentru a pune capăt sărăciei eterne a micii familii, Hing se înscrise la şcoala sanitară, îndurând batjocuri interminabile şi discriminare din cauza originii sale asiatice, în fiecare lună, îi expedia lui May-ying cecul ei de 105 dolari. May-ying încasa banii şi îi trimitea lui Hing 5 dolari, bani de cheltuială. Când Hing, care acum se numea Winnie, s-a logodit, May-ying ceru cinci sute de dolari preţ de mireasă şi promisiunea lui Hing că îl va creşte pe Leonard ca pe propriul ei fiu, în schimbul binecuvântării părinteşti. Incasă preţul miresei, dar logodnicul lui Winnie refuză să îl primească pe Leonard. May-ying acceptă situaţia şi îi dădu lui Winnie tradiţionalul dar de nuntă, constând dintr-o pilotă şi două perne, plus un cufăr de cedru pe care l-a cumpărat în rate.

May-ying continuă să bea, să facă scandal şi să se neglijeze pe sine, pe fiul său, căminul şi pe Guen. Lua legătura cu Winnie numai când era disperată. Guen o părăsise, spunându-i că nu-i mai dă niciun cent oricât de strâmtorată ar fi fost.

May-ying se mută cu Winnie, dar nevoia ei insaţiabilă de alcool şi de bani pentru a-l cumpăra crea tensiuni insuportabile. O dată, când o blestemă pe Winnie să moară, aceasta îi spuse plină de amărăciune: „Aproape că m-ai omorât în bătaie; de ce nu m-ai spânzurat de un stâlp

de telegraf ca să mă biciuieşti până la moarte? Atunci nu aş mai fi fost nevoită să duc o viaţă atât de nenorocită!”

După ce May-ying refuză să se mute de la ei, soţul lui Winnie o luă cu forţa în maşină şi o duse la Chan Sam, în cartierul chinezesc. Făcând o pace în mod neaşteptat, cei doi se uniră împotriva lui Winnie. Apoi îşi reluară vieţile separat, iar el muri de cancer în 1957.

Viaţa lui May-ying s-a desfăşurat sub semnul consumului de alcool şi al muncii temporare la cules de fructe şi legume. Ea şi Winnie s-au împăcat temporar de mai multe ori până în 1967, când May-ying a murit într-un accident de maşină.

Raportul medicului legist consemna că, în momentul morţii, May-ying avea un metru şi jumătate înălţime şi cântărea vreo patruzeci de kilograme. Averea ei era la fel de mică: 40, 94 dolari, o chitanţă de amanet pentru bijuteriile ei de jad, sticle cu ierburi şi un pulover de caşmir pe care i-l dăduse Winnie. Guen, cu ochii uscaţi, contribui cu cincizeci de dolari la înmormântarea ei, dar n-o conduse pe ultimul drum. May-ying, blestemată de la naştere prin sărăcie şi sex, a fost îngropată la distanţă de câteva alei de Chan Sam, îndepărtată de el în moarte, ca şi în viaţă.

CONCUBINELE DIN JAPONIA

Spre deosebire de China, Japonia antică, o ţară agrară, îşi preţuia femeile, deşi nu până într-acolo încât să le acorde acelaşi statut ca şi bărbaţilor. Zeiţele din panteonul religiei animiste Shinto erau adorate, iar] zeiţa soarelui, Amaterasu O-mikami, Marea Zeitate-Strălucind-Pe-Cer, şi-ai trimis nepotul din cer să conducă Japonia, fondând familia imperială japoneză.

Poporul japonez mai adora zeiţele Shinto, pe care legendele orale le înfăţişau dansând liber şi trecând de la o aventură amoroasă la alta. Aceste zeiţe lascive erau dovada divină că sexul reprezenta o activitate veselă, pe care femeile puteau să o iniţieze, bucurându-se de ea la fel de mult ca şi bărbaţii. Drept urmare în Japonia şintoistă femeile şi bărbaţii îşi puteai exprima liber sexualitatea.

Numai clasa războinicilor samurai era reţinut din punct de vedere sexual. Chiar şi în ziua de azi, respectul japonezilor pentru sex reprezintă o particularitate a culturii lor naţionale.

Cultura japoneză, care a fost încă din cele mai vechi timpuri tolerantă cu femeia, a dat naştere unor femei conducătoare. Din timpuri imemorialei şi până în secolul al XII-lea, femeile au deţinut poziţii de autoritate şi putere. De exemplu, din 522 d.Hr. şi până în 784, reginele au domnit în egală măsură ca şi regii, în mod ironic, tocmai aceste cârmuitoare aul introdus noi credinţe în Japonia, care, treptat, au influenţat puternic şi adesea au înlocuit şintoismul. împărăteasa Suiko (592 – 628) a permis! extinderea budismului coreean, introdus cu cel puţin cincizeci de ani mai] devreme în Japonia. Tot ea a fost şi patroana artelor budiste. Alte două împărătese notabile, Ko-myo (729 – 749) şi fiica ei, succesoarea Ko-kenf (749 – 758), au fost, de asemenea, credincioase şi prozelite budiste.

De-a lungul timpului, misoginismul propriu budismului a pătruns în societatea japoneză. Au apărut noi coduri de comportament cu dublu standard. Drepturile femeii au fost erodate în toate domeniile, în timpul împărătesei Jito (687 – 697) legile fundamentale ale Japoniei şi-au găsit expresia în Codul Taiho din 701. Codul Taiho recapitula legile şi taxele referitoarei la pământ, specificând că femeile puteau primi numai două treimi din ceea ce li se rezerva bărbaţilor la distribuirea pământului. În secolul al XV-lea, aşa-zişii proprietari de pământ au influenţat elaborarea „legilor casei”, care consfinţeau inferioritatea juridică şi socială a femeii. Alte legi şi coduri de comportament civil prevedeau virginitatea mireselor, dar mirii trebuia să fie experimentaţi sexual.

Un manual cu influenţă prin secolul al XVII-lea, care contura rolul femeii în societate, îndemna fetele să fie virtuoase, caste, obediente şi tăcute. O femeie „trebuie să îşi privească soţul ca pe stăpânul ei şi are obligaţia de a-l sluji cu toată adoraţia şi respectul, fără a-l dispreţui sau a-l

lua în derâdere. Marea îndatorire din viaţa unei femei este obedienţa”.

Nevestele nu erau, totuşi, îndemnate să îşi iubească soţii cu care părinţii le aranjaseră căsătoria. Peste secole, mariajul japonez continuă să fie guvernat de considerente pragmatice, care fac aventurile extraconjugale mult mai plăcute decât în societăţile care le impun soţilor să se iubească.

Soţiile docile, dar neimplicate emoţional, din gospodăriile prospere, erau adesea nevoite să împartă căminul, sau măcar bărbatul, cu una sau mai multe concubine. Până în secolul al XVII-lea, concubinajul modelat pe sistemul budismului coreean şi chinezesc era bine dezvoltat în Japonia, fiind guvernat de legi cuprinzătoare.

Nici soţiile, nici concubinele nu ajungeau în mod necesar în relaţii de antagonism. Concubinajul era un fapt comun, şi multe femei crescuseră, la rândul, lor în cămine unde existau şi concubine. Concubinele erau, în general, fiice ale altor concubine. Atât soţia, cât şi concubina cunoşteau regulile şi preţul lipsei lor de obedienţă.

Concubinele aveau statut de servitoare şi nu puteau obţine niciodată prerogativele unei soţii. Nici văduvele sau femeile singure care doreau să se recăsătorească nu aveau această posibilitate. Dacă o concubină era adusă în casa stăpânului ei, se supunea soţiei acestuia şi nu putea niciodată să îi râvnească poziţia. Teoretic, soţiile aprobau alegerea concubinei de către soţul lor. Nevestele cu personalitate suficient de puternică pentru a-şi impune autoritatea coexistau armonios cu concubinele, în ciuda garanţiilor oferite de statutul lor marital, femeile mai slabe se trezeau adesea angrenate în lupte intestine cu concubinele dispreţuitoare înzestrate cu mai multă voinţă.

Bărbaţii care îşi luau concubine, o făceau din diverse motive: prestigiu, sex, iubire romantică şi, lucrul cel mai important, pentru a da naştere unui urmaş într-o căsătorie lipsită de copii. Eşecul unei neveste de a zămisli un copil îi oferea soţului motivul legal pentru divorţ, dar o astfel de

măsură extremă putea fi preîntâmpinată dacă soţul avea o concubină capabilă să facă treaba în locul ei. Din acest motiv, multe neveste le acceptau bucuroase pe tinerele concubine fertile în căminul lor.

Unul dintre cele mai comune cuvinte nume concubină, *mekake*, înseamnă „pântece împrumutat”. Fiul născut de o *mekake* stăpânului ei nu era cu adevărat al ei. Soţia tatălui lui îl creştea ca mamă oficială, iar tatăl îl recunoştea ca moştenitor. Concubina care îi dăduse naştere rămânea an continuare servitoarea lor şi a propriului copil. După naştere, ea îşi putea vedea copilul în a treisprezecea zi de la venirea lui pe lume, când se ducea împreună cu ceilalţi servitori să îşi felicite stăpâna.

Mulţi bărbaţi, care erau taţi de familie, îşi luau concubine din motive pur erotice. Un bărbat putea chiar să se îndrăgostească de o astfel de tânără încântătoare, ţinând-o într-un cămin separat, pentru a o scuti de disciplina severă pe care i-ar fi impus-o soţia lui ca şi de rivalităţile cu

Roşieie sale concubine preferate. Mai era un motiv. Dacă soţia îl acuza că îşi plasa concubina deasupra ei, familia putea cere dota înapoi, *aşa* că exista şi un motiv pur economic de a separa potenţialele rivale, în cele mai multe case, stăpânul presupunea, totuşi, că legile concubinajului erau suficiente pentru a garanta o coexistenţă armonioasă menită să-i facă existenţa mai confortabilă.

Doamna Nijo

Aşa cum s-a întâmplat adesea, cele mai multe concubine japoneze au trecut neobservate prin viaţă. Dar a existat p femeie excepţională care a lăsat în urmă un mare număr de scrieri despre viaţa ei de concubină la curtea Japoniei. Doamna Nijo nu vorbeşte în numele milioanelor de surori ale sale mai puţin favorizate de soartă, dar cartea ei autobiografică, *Confesiunile Doamnei Nijo*, este. fascinantă prin atenţia acordată detaliilor şi prin transparenţa ei. Autoarea este atât de absorbită de ea însăşi, încât uneori lasă să-i scape elemente involuntare de

autosatiră.

În secolul al XIII-lea, doamna Nijo a pătruns la curtea fostului împărat Golfukakusa la vârsta de patru ani, imediat după moartea mamei sale adolescente, Sukedai, pe care împăratul o adorase. Golfukakusa era un tânăr fragil şi timid, care şchiopăta din pricina unui şold deformat şi trăia în umbra lui Kameyama, fratele său mai mic, chipeş şi carismatic. El şi-a transferat întreaga dragoste neîmpărtăşită asupra nostimei fetiţe a lui Sukedai, iar în 1271, cu acordul tatălui acesteia, fata i-a devenit concubină. Doamna Nijo avea pe atunci doisprezece sau treisprezece ani, vârsta tipică la care fetele îşi începeau viaţa adultă, căsătorindu-se sau trăind în concubinaj. Golfukakusa era cu treisprezece ani mai mare decât ea.

Doamna Nijo n-a manifestat prea multă durere la moartea mamei sale, şi nici resentimente la gândul că i se întrerupsese brusc copilăria. Singurul lucru de care îi păsa cu adevărat erau hainele – ale tuturor, inclusiv ale sale. În ciuda acestei obsesii, doamna Nijo era cultivată, citise mult, cunoştea muzica şi arta şi se mândrea teribil cu poezia sa (care era, în principal, lipsită de orice emoţie).

În calitate de concubină a lui Golfukakusa, doamna Nijo s-a dovedit o adversară redutabilă la o curte unde toată lumea concura cu toată lumea şi toţi adorau băutura *sake*, dragostea, muzica şi poezia. Era vivace şi talentată şi curând născu un fiu pe care Golfukakusa îl recunoscu, deşi ştia prea bine că ea avea o mulţime de alţi amanţi. Chiar a încurajat-o pe doamna Nijo să îl seducă pe Marele Preot Ariake, în ciuda (sau poate tocmai din pricina) faptului că acesta făcuse legământ să practice celibatul.

Dar tânăra concubină a avut şi câteva necazuri care i-au contrabalansat

Succesul. După moartea tatălui ei, care a lăsat-o fără apărător şi consilier, Golfukakusa nu s-a mai ostenit să o recunoască drept concubină oficială.

De asemenea, doamna Nijo îşi supraestima propriile farmece. Pentru că Golfukakusa îi tolera aventurile cu alţi bărbaţi, ea a făcut imprudenţa de a încerca să-i atribuie

alţi trei copii concepuţi cu alţi bărbaţi. Unul dintre taţi o sedusese cu „cuvinte ce ar fi făcut să lăcrimeze şi un tigru coreean”, notează ea cu tandreţe, în acelaşi timp, doamna Nijo era vizibil neinteresată de Golfukakusa. Faptul că pruncul lor recunoscut a murit nu a contat, şi nici aroganţa cu care şi-a atras ostilitatea împărătesei Higashi-Nijo. Chiar şi doamna Nijo, care era atât de preocupată de propria persoană, şi-a dat seama că Higashi-Nijo nu mai părea la fel de prietenoasă ca înainte.

Ultima eroare a doamnei Nijo a reprezentat-o aventura sa cu Kameya-mă, fratele mai tânăr al lui Golfukakusa, pe care acesta îl invidia atât de mult. După doisprezece ani, Golfukakusa şi-a repudiat brusc concubina, în timpul ultimei lor întâlniri, doamna Nijo a fost îmbrăcată cu un chimonou delicat şi lucitor din mătase, cu o glugă roşie şi flori de cartof chinezesc brodate cu albastru. După ce s-a descotorosit de ea, împăratul s-a îndepărtat fredonând: „Urăsc florile de cartof chinezesc!”

Doamna Nijo a trebuit să recunoască faptul că pierduse afecţiunea şi respectul iubitului său imperial. „Cum a putut fi atât de nesimţitor?” se întreba ea. Deşi ea îi fusese mult timp concubină (necredincioasă), Golfukakusa şi-a întrerupt sprijinul financiar pe care i-l acorda. Doamna Nijo a reuşit să evite ruinarea recitându-şi poeziile, acordând sfaturi în probleme de decoraţiuni interioare şi, în general, trăind datorită propriei isteţimi. A devenit şi călugăriţă budistă, dar o călugăriţă neobişnuită, care călătorea foarte mult şi întâlnea oameni din toate clasele sociale.

După opt ani petrecuţi pe drumuri, doamna Nijo îl întâlni pe neaşteptate pe Golfukakusa la un altar, în acel moment şi el era preocupat de cele sfinte. Ea purta o haină murdară de călugăriţă, prăfuită, plină de noroi uscat şi descusută, iar tovarăşul ei de călătorie era un pitic cocoşat. Golfukakusa a recunoscut-o, şi cei doi au petrecut noaptea împreună depănând amintiri nostalgice. „Poveştile de dragoste nu mai au astăzi acelaşi farmec ca pe

vremuri”, oftă el, sau cel puţin aşa notează doamna Nijo.

Deşi povestea vieţii sale are un final pauper, doamna Nijo, care nu a ştiut niciodată ce înseamnă modestia, a socotit că se cade să noteze şi acest aspect. Şi bine a făcut. Căci memoriile ei sunt unul dintre puţinele documente despre iubirile, gândurile şi reflecţiile unei concubine, despre universul de la curtea regală de la finele secolului al XIII-lea şi despre aglomeraţia Japoniei pestriţe de zi cu zi.

Doamna Nijo a ilustrat în scrierile sale sexualitatea libertină a aristocraţiei japoneze, materialismul franc, snobismul şi ritualurile acestei aristocraţii. Ea împărtăşea viziunea convenţională asupra dragostei ca joc

În care contau idila şi poezia, nu şi fidelitatea. Indiferent dacă lo-mtim *i* curtea imperială sau în casa unui negustor prosper, concubinelor cuiau găsea siguranţa şi statutul nevestelor, dar adesea stârneau pasiuni mie lips. ceea ce priveşte sentimentele materne, doamna Nijo a fost o tense; curtezană tipică, detaşată de copiii controlaţi de tată şi crescuţi de mama

ar doamna Nijo era unică în felul ei, în special prin memoriile ei l; care îi serveau doar ei înseşi, şi prin rezistenţa extraordinară în faţa a – tudinilor sorţii, în mod uimitor, a trecut de la statutul de concubina ei (de vagabondă cerşetoare fără să se autocompătimească sau să dis& Aceasta a fost fără îndoială consecinţa aptitudinilor ei admirabile de d otarirear Poate ca doamna Nijo s-a simţit şi uşurată să scape de <jtrâfângerile şi artificialitatea vieţii de concubină de curte, fiind scutită de obligaţia se a Pretinde că îl iubea pe neatrăgătorul, chiar respingătorul golfuk-<akusa.

Amat>ntele gheişe pomcubinajul şi structura familială pe care acesta se grefa nu erau i rele instituţii sociale care reflectau dublul standard al civilizaţiei

„& V *S*\ *1* în 111 11 1”.

Ianone” 26 m a societăţi, acest dublu standard avea ca rezultat şi j

— t niţia pe scară largă. Prostituatele erau fete

sărace, adesea vândute;

Branşeise Parmî” lor – Shogūnatul Kamakura (1185 – 1333) şi-a asumaţi sarcina supravegherii prostituatelor, iar şogunatul Ashikaga (1338 – 1573) 1

A înfiin 2 Îat Biroul Prostituatelor pentru a le impozita. Shogūnatul Tokugawal

(secole se XVII-XVIII) a mers şi mai departe, înfiinţând faimoasele car-l

Tiere ia – Poneze a-e plăcerii, ghetouri autorizate, ca nişte grădini zoologice, f care *i-e-u* Ş°ca* Pe nenumăraţii oaspeţi străini.

Dat? nu-i japonezi din secolul al XIX-lea făceau mariaje sterile aranjate dir-131116 voiau ceva care să nu necesite permanenta responsabilitate *a*? *Q* a întreţine o concubină, dar care să le ofere ceva mai mult decât i atenţia fugara acordată de o prostituată. Cu alte cuvinte, ar fi vrut o amantă!

De tip (Accidental, dar în stil japonez. q sursă de amante era lumea ceainăriilor cu gheişe. La început, *geishal* (oame/1” care te distrează”) erau bărbaţi, dar pe la 1800, majoritatea) d’evenis era femei-o gheişă trebuia să arate complet diferit faţă de alte femei se aia a-a ca varul se evidenţiau ochii conturaţi cu negru şi gura desenat-a ca un orjoc de trandafir, iar gâtul albit făcea eforturi să susţină o perucă neagră, grea şi ţeapănă, îmbrăcată în chimonoul ei superb şi excesiv se scumP> cu un °*bi* în jurul taliei zvelte, gheişa era mai puţin femeie S* ma* mu-° creatură eterică exercitând o puternică atracţie erotică Pr-a secolul al XIX-lea, gheişa se definea prin noţiunea de *iki*, ceea ce în t-„aducere liberă, ar însemna „cool chic”.

Gheişele proveneau de obicei din clase sociale mai sărace şi intrau în branşă ca ucenice pe la vreo zece sau doisprezece ani. Statutul de gheişă reprezenta de departe cea mai bună soartă pentru o fetiţă dezavantajată, care voia să-şi îmbunătăţească condiţia socială. Era educată, îşi ajuta părinţii, care primeau o sumă de bani când semnau contractul prin care gheişa urma să servească pe o anumită perioadă.

Programul de pregătire a unei gheişe era riguros şi îndelungat. Includea lecţii de canto şi muzică, cunoaşterea ceremoniei teribil de complicate a ceaiului şi ştiinţa aranjării florilor. Elegantul dans ritual era nivelul cel mai înalt de performanţă şi elementul esenţial în găsirea unui patron bogat, sau *danna-san*. Sume fabuloase se cheltuiau pe farduri şi haine. Pictarea feţei cu masca albă de gheişă şi coafarea minuţioasă a părului îngrăşat (şi mirositor, plin de mătreaţă) erau ritualuri zilnice care necesitau ore întregi petrecute în faţa oglinzii.

Gheişa muncea excesiv, era subnutrită şi subevaluată, cu alte cuvinte, supusă tipicului tratament, dur şi nemilos, care era considerat potrivit pentru fete. La şcoala de gheişe, eticheta le cerea noilor venite să se prezinte drept „fată cu foarte puţin talent”, deşi simplul fapt că reuşiseră să ajungă la această şcoală era o performanţă excepţională.

Gheişele erau iniţiate sexual printr-un ritual vechi, *mizu-age*. Un bărbat mai vârstnic îşi petrecea şapte nopţi cu o gheişă virgină, masând-o între coapse cu albuş de ou, în fiecare noapte mai adânc, până în noaptea când o penetra cu degetele sale iscoditoare.

Gheişele învăţau că trebuie să păstreze o discreţie absolută, astfel încât patronii să fie siguri că, orice ar auzi aceasta, mai degrabă şi-ar tăia limba decât să facă dezvăluiri, în secolul al XIX-lea, samuraii conspirau la răsturnarea guvernului shogūnilor în ceainării, dar gheişele nu suflau un cuvânt. Politicienii japonezi ţineau şedinţe importante în ceainăriile *zashikis* (sau saloane), unde serveau gheişele lor favorite.

O ucenică gheişă devenea „sora mai mică” a unei gheişe mai experimentate, „sora mai mare”, care o învăţa totul, de la secretele ingredientelor pentru farduri până la stratageme conversaţionale menite să îi încânte pe clienţi, în schimb, sora mai mare urma să primească o parte din câştigul pe care avea să-l obţină sora mai mică. Pentru sora mai mică, obiectivul major era să devină amanta unui bărbat bogat.

Ucenica devenea gheişă în adevăratul înţeles al cuvântului numai după ce trecea un examen prezidat de doamna ceainăriei, profesorii ei şi oficiali de la domiciliul gheişei. Doi sau trei ani după aceea, muncea doar pentru cazare, masă şi haine, cele din urmă reprezentând o cheltuială majoră. Mai târziu, putea să păstreze bacşişurile, iar ceainăria încasa de la clienţi un Preţ usturător pentru serviciile ei. De fapt, gheişa era dependentă financiar de ceainăria la care lucra, şi numai dacă avea un patron, sau *danna-san*.

Îşi putea plăti uriaşele sale datorii. De obicei, gheişa devenea amanta acestui *danna-san*.

Un potenţial *danna-san* se prezenta la proprietarul ceainăriei, care îl cerceta cu atenţie, în special sub aspect financiar, înainte de a lua vreo hotărâre. Dacă era acceptat, se angaja prin contract să răscumpere datoriile gheişei, prelua cheltuielile legate de întreţinerea ei şi poate şi pe cele medicale, ceea ce nu îl scutea de plata unei taxe pe oră pentru a petrece un timp cu ea. Existau şi unele gheişe foarte apreciate, care nu aveau mai mult de doi patroni (*danna-san*) într-o viaţă, dar majoritatea se aşteptau ca acesta să se plictisească de ele după vreo şase luni sau un an.

Gheişa nu trebuia să-şi iubească patronul, deşi era suficient de exersată în arta flatării, pentru a-l fermeca şi a-i arăta respectul cuvenit, ca şi cum l-ar fi iubit. Relaţia lor reprezenta un aranjament ritual şi controlat. Ea era o amantă expertă, iar el, un client mulţumit. Dacă se îndrăgosteau, cum se întâmpla adesea, era o plăcere neaşteptată. Dacă alegerea ei se îndrepta spre un alt bărbat, aşa cum se întâmpla la fel de des, risca să-şi piardă patronul, să-şi atragă mânia proprietarului ceainăriei şi să-şi strice reputaţia.

Existau şi avantaje în viaţa unei gheişe japoneze. Să nu uităm că şi în Japonia zilelor noastre femeile care se plâng de hărţuire sexuală sunt ostracizate şi numai cele mai curajoase feministe îndrăznesc să critice ordinea socială şi să militeze pentru egalitatea sexelor, în general,

deveneau gheişe fetiţele foarte sărace descoperite în cartiere paupere, iar noul mediu în care erau aduse şi crescute le oferea un standard de viaţă la care altfel nici nu ar fi putut visa. Gheişele beneficiau de o educaţie temeinică şi practicau diverse arte. Erau scutite de cea mai mare parte a muncilor casnice, pentru care oricum nu aveau timp şi nici înclinaţie. Trăind într-o lume care se baza pe tradiţie, elitism şi erotism, ele se pomeneau ridicate pe cea mai înaltă treaptă socială.

Ca toate amantele, gheişele trăiau în nesiguranţă şi nu dispuneau de mijloace de subzistenţă. După îşi îndeplinea obligaţiile, *danna-san* era liber să schimbe gheişa, iar majoritatea procedau aşa în schimbul unui nou „model”. Oricum, faptul că erau acceptate înapoi de ceainărie reprezenta o consolare, deşi gheişa o lua de la capăt cu căutarea şi distrarea clienţilor. Unele gheişe reuşeau să pună deoparte ceva bani pentru astfel de situaţii, dar majoritatea sufereau din punct de vedere financiar când patronul lor îşi retrăgea sprijinul.

În schimb, gheişele îşi puteau îmbunătăţi soarta, căci majoritatea femeilor şi mai ales fetele sărace erau subestimate în societatea japoneză. Dar costurile erau mari; pentru fiecare beneficiu: educaţie, pregătire, introducere în înalta societate, recompense financiare, gheişa trebuia să plătească un preţ. Ea depindea prin contract de sponsorii ei şi făcea datorii uriaşe, dedicându-şi apoi tot restul vieţii achitării lor. Dar preţul cel mai

Iriare era încarcerarea în trupul propriu, devenit obiect de lux. Fără mască, coafură, chimonou, *obi* şi recuzita vestimentară, gheişa nu era decât o simplă femeie, care nu valora mai mult decât semenele sale.

Un număr redus de gheişe continuă să existe şi în zilele noastre. Spre deosebire de 98% dintre japoneze, gheişele nu se mărită niciodată, ci trăiesc în comunităţi de femei care se numesc *hana-machi*. Deşi necăsătorite, ele fac adesea copii, unele cu *danna-san*, patronul lor, dacă acesta nu le obligă să avorteze, sau cu vreun amant secret, care le oferă bucuria unui copil pentru a le pigmenta

existenţa singuratică, în mod evident, numai în aceste comunităţi *hana-machi* şi în ceainării, naşterea unei fetiţe este sărbătorită cu mai multă bucurie decât aceea a unui băiat. Din multe puncte de vedere, gheişele sunt profund tradiţionaliste, dar, sub alte aspecte, oferă spre studiu un caz de sensibilitate surprinzător de feministă.

Astăzi, gheişele încă mai au patroni care le asigură o sursă de venit, şi le ţin companie. Dar chiar şi aşa, gheişele continuă să muncească. Trăiesc pe picior mare şi au nevoie de bani. Cele care părăsesc ceainăria când patronul le instalează într-o locuinţă independentă se pot întoarce oricând la muncă, dacă *danna-san* le părăseşte sau moare fără a le trece în testament.

Gheişele susţin, totuşi, că cel mai dificil aspect al muncii lor este chinul de a şti că iubitul lor *danna-san*, căci unele gheişe chiar se îndrăgostesc de patronii lor, se duce seara acasă la soţie. E mai puţin probabil ca nevestele să-şi facă griji în privinţa gheişelor, căci acestea nu reprezintă o ameninţare la adresa mariajului lor, printr-un posibil divorţ.

Altă durere, pe care gheişele o împărtăşesc cu toate amantele lumii, este statutul lor de clandestinitate – foarte rar amanţii lor recunosc faţă de alţii legătura pe care o au cu ele. *Danna-san-ul* unei gheişe, care deţinea o funcţie înaltă în stat, a ţinut-o pe aceasta ascunsă de ochii lumii şi de soţia sa, dar nu şi de secretarul său şi de prieteni. Când a murit, la doar câteva ore după ce vorbise cu ea la telefon, nimeni nu s-a obosit să o anunţe. A aflat de la ştiri. A cerut permisiunea de a veni la înmormântare, dar prietenii şi secretarul au fost de acord cu condiţia ca ea să poarte haine „civile” obişnuite în locul chimonoului de basm. „Înţeleg”, a spus gheişa, în primul moment. Dar după ce s-a gândit mai bine, şi-a schimbat hotărârea şi a mers să îşi ia adio de la iubitul ei îmbrăcată în chimonou.

La scurt timp după aceea, nu şi-a mai primit renta lunară. A pus acest lucru pe seama faptului că purtase chimonoul. În realitate *danna-san* nu o trecuse în testament. Din fericire, se pricepea suficient la afaceri

pentru a-şi înfiinţa propria ceainărie, aşa că moartea patronului ei nu a afectat-o.

De curând, amantele gheişe au scandalizat Japonia după ce presa şi-a abandonat politica tradiţională de respectare a intimităţii vieţii particulare a persoanelor publice, în 1989, premierul Sosuke Uno, numit şi „Domnul Curat", a fost primul politician de frunte despre care s-au făcut astfel de

Dezvăluiri şi care a trebuit să demisioneze sub presiunea oprobriului public. De fapt, păcatele sale erau mai vechi: generaţii întregi de politicieni inclusiv cei din opoziţie, se strângeau la discuţii în ceainării şi îşi luai amante gheişe, ceea ce era un lucru cunoscut de toţi japonezii. Dar două1 gheişe care avuseseră pe vremuri o relaţie cu Uno au încălcat tradiţia şi au vorbit. „Mi-ai cumpărat trupul cu 300.000 yeni pe lună", l-a apostrofat; Mitsuko Nakanishi, fosta gheişă a lui Uno. Reporterii cărora cele două gheişe le vorbiseră au ales să publice povestea lor.

Drept urmare, o femeie parlamentar, Manae Kubota, a sfâşiat vălul de tăcere care acoperea problemele personale ale parlamentarilor. L-a interogat chiar pe premier, reproşându-i că „tratase femeile ca pe o marfă". Mitsuko Nakanishi a adăugat: „O persoană ca el, care tratează rău o femeie fără apărare, nu ar trebui să fie prim-ministru".

Principalul *acuzat* în cazul premierului Uno a fost inegalitatea fundamentală dintre bărbaţi şi femei în societatea japoneză, într-o epocă în care apăreau mici fisuri în zidul privilegiilor masculine, un martor, care înainte ar fi trebuit să fie mut, a făcut un lucru fără precedent şi de neconceput: a spus lumii ceea ce aceasta deja ştia, în secret.

CONCUBINELE DIN HAREMURI

De obicei, haremurile imperiale ne sugerează imagini cu concubine senzuale aflate la mila eunucilor cu figuri înăcrite şi efeminate, ilustrând sexualitatea insaţiabilă a împăraţilor şi prinţilor. Realitatea din haremurile otomane

şi chinezeşti, însă, avea mai puţin de a face cu sexul şi mai mult cu puterea.

Cuvântul arăbesc *haram*, de unde vine „harem”, înseamnă trai izolat de lumea exterioară, descriind paradoxul unui sanctuar al femeilor, care este totodată şi închisoare inexpugnabilă. Ultimele haremuri turceşti au supravieţuit până în 1909. Din zecile de mii de concubine pe care le-au înghiţit de-a lungul secolelor, cea mai faimoasă, dar poate că turcii ar numi-o mai degrabă infamă, a fost Roxelana, o femeie din secolul al XVI-lea, numită şi „Rusoaica”.

Roxelana

Roxelana a fost o femeie frumoasă, isteaţă şi ambiţioasă, mignonă şi plină de energie, cu un nas mic în vânt şi ochi care te străfulgerau. O legendă poloneză o identifică drept Alexandra Lisowska, fiica unui preot ortodox scăpătat din Rohatyn, Rutenia, în Munţii Carpaţi. Povestea relatează că a fost capturată de o hoardă de invadatori tătari, care au vândut-o marelui vizir Ibrahim Paşa. Acesta a dăruit-o lui Suleiman, probabil cel

Mai măreţ sultan al Imperiului Otoman. Nu se ştie nimic mai mult despre originile, copilăria sau educaţia ei. Viaţa ei ca figură istorică a început abia în 1526, când a ieşit zgâriată şi plină de sânge dintr-o încăierare cu concubina preferată a lui Suleiman.

Pierzând voit acea luptă, Roxelana a avut una dintre cele mai strălucite idei. Era deja a doua cadână (*qadin* însemna „concubină regală”), dar tătăroaica Gulbahar, prima cadână şi mama prinţului Mustafa, moştenitorul tronului, reprezenta un obstacol insurmontabil în calea ascensiunii ei către o poziţie privilegiată, în timpul unei dispute, Roxelana a provocat-o pe Gulbahar s-o atace. Gulbahar a căzut în capcană. I-a smuls Roxelanei părul din cap şi i-a zgâriat faţa cu unghiile, desfigurându-i temporar chipul plăcut.

Dar victoria lui Gulbahar a fost efemeră. Deşi Roxelana provocase atacul, ştia că protocolul rigid al haremului îi interzicea să contraatace, căci risca să fie

expulzată din harem. Aşa că, în timp ce adversară s-a lăsat pradă mâniei, ea nu a făcut decât să primească loviturile.

Mai târziu, fu răzbunată. La câteva zile după aceea, refuză convocarea lui Suleiman pe motiv că era mutilată. Suleiman a fost atât de şocat şi de mânios, încât a alungat-o pe Gulbahar. Aproape imediat, Roxelana a înlocuit-o în postura de primă cadână.

Cu toată frumuseţea ei, ascensiunea rapidă a Roxelanei în cadrul haremului a fost uimitoare, graţie inteligenţei, ambiţiei şi prezenţei ei fizice. Din harem făceau parte circa trei sute de femei, iar competiţia era feroce şi miza mare. Concubinele nu erau deloc egale între ele. Cele mai multe îşi petreceau întreaga viaţă într-un plictis enorm, frecând podele şi făcând diverse treburi casnice. Negresele o duceau cel mai rău, lor le reveneau cele mai dificile şi mai murdare treburi. Femeile albe, precum Roxelana aveau diverse însărcinări, de la contabilitate la prepararea cafelei.

Haremul, situat în palatul vechi, avea o ierarhie rigidă şi un protocol complex. În vârful ierarhiei, reflectând viziunea turcilor conform căreia nevestele pot fi schimbate, dar mamele sunt permanente, se găsea mama sultanului, Hafsa Hatun, Sultana Valide („Regina Mamă”). Era al doilea om în stat după fiul ei, iar, în palatul vechi, ea avea drept de viaţă şi de moarte. Dar relaţia ei cu concubinele fiului era încordată: nu îşi făceau confidenţe şi nici nu îşi adresau încurajări. Ea comunica cu nişte femei care o invidiau şi care complotau împotriva ei prin intermediul aghiotantului ei, Kizlar Agha („Generalul Fetelor”), şeful eunucilor negri. Între cei doi, femeia vârstnică şi castratul nubian, guvernau femeile din harem.

Kizlar Agha era, totuşi, prea ocupat cu afacerile administrative imperiale pentru a consacra prea mult timp treburilor haremului, aşa că pe acestea din urmă le transfera altor eunuci. Aceştia lucrau cu femeile care erau adevăratele supraveghetoare ale haremului. Pe postul de controloare.

Casieră, păstrătoare a bijuteriilor şi cititoare a

Coranului erau desemnatei de obicei femeile vârstnice, care nu aveau nicio şansă să îl atragă pe sultan, aşa că se bucurau să-şi exercite puterea şi să acumuleze averea la care le dădea dreptul rangul pe care îl deţineau.

Haremul reprezenta o societate închisă, complexă şi periculoasă, izolată de realitatea lumii înconjurătoare şi chiar şi de sultan şi de anturajul lui, care locuiau separat, în marele serai. Colegii de detenţie din cadrul haremului, femei şi eunuci, erau de diverse rase şi etnii: ruşi, caucazieni, tătari, greci, sârbi, italieni; nubieni şi etiopieni, mulţi dintre ei fiind creştini sau creştine. Nicio femeie nu era musulmană, căci legea interzicea ţinerea în sclavie a musulmanelor. Toţi membrii haremului erau lipsiţi de putere, captivi într-o instituţie labirintică proiectată, cu imense costuri umane şi financiare, pentru a servi libidoului şi mândriei sultanului, aşa că învăţau repede rolurile care le fuseseră încredinţate.

Dar aceasta nu le ajuta pe concubine să se împace cu propria loi condiţie. Se certau amarnic şi îşi disputau atenţia mai marilor haremului; Kizlar Agha, Sultana Valide şi şefii de departamente. Concubinele fuseseră smulse din familiile lor sărace şi numeroase din satele natale. Acolo ele s-ar fi măritat şi ar fi făcut copii. Aici, în harem, înconjurate de femei şi eunuci, singura supapă de sexualitate care le era permisă o reprezenta sultanul. Dar el le plăcea doar pe cele mai atrăgătoare, aşa că tensiunir sexuale erau aici acute şi interminabile. Concubinele se vedeau nevoit) să-şi reprime sau să-şi sublimeze dorinţa până când sultanul le chema la e Unele dintre aceste femei prinse în capcană chiar asta făceau. Altele în mod conştient sau nu, căutau plăcerea sexuală la colegele lor de harem sub pretextul masajelor cu uleiuri înmiresmate, al perierii şi coafării părului, precum şi al altor proceduri de înfrumuseţare.

Concubinele care nu puteau să îndure absenţa unui bărbat îşi riscai viaţa şi, dacă puteau, mituiau eunuci care le strecurau în pat bărbat necastraţi şi discreţi. Deşi castraţi, eunucii încă mai aveau imbolduri sexuale. Cu

aceste femei care le erau familiare, singurele din lume care n ar fi râs de ei, unii se angajau în jocuri sexuale – amanţi disperaţi făcând dragoste disperată.

Pe lângă frustrările sexuale, un efect secundar important al vieţii \ harem era nefericirea menstruală colectivă a concubinelor. O săptămână din patru, feromonii începeau să le strige prin trup, răspunzând feromonile celorlalte, într-un ciclu împărtăşit cu alte femei care gemeau, mai triste (

Mai iritabile ca de obicei.

Dar concubinele care nu erau dorite se temeau de ceva mai mult de1 de singurătate. Repetau întruna poveşti despre femeile pe care Kizlar Ag şi tovarăşii lui le vârau în saci de care atât n-au pietre şi le duceau pe mă pentru a le arunca peste bord şi a le îneca. Într-o versiune de cosm povestea spune că un scufundător care spera să descopere o como”.

Într-un vas scufundat a găsit numai zeci de saci mişcaţi ritmic de curenţi, giulgiuri ale femeilor înecate cu pietre legate de picioare.

Şi eunucii puteau fi periculoşi dacă vreo concubină îi supăra, insulta sau nu îi asculta. Răpiţi în copilărie şi mutilaţi la pubertate, aceştia suferiseră o traumă indescriptibilă, ca să nu mai vorbim de faptul că operaţia brutală ucidea circa 90% dintre cei care o suportau. Deşi pregătirea intensă pentru îndeplinirea sarcinilor din harem le estompase amintirile despre familia şi cultura lor, eunucii se raportau, în cel mai bun caz, într-un mod ambivalent la starea lor. Pe de o parte, îi bucura perspectiva avansării şi a câştigului. Pe de altă parte, erau înrăiţi din cauza mutilării pe care o suferiseră şi de faptul că societatea se temea de ei şi îi condamna drept *mujbubs*, adică bărbaţi fără penis, dispreţuindu-i în acelaşi timp pentru că erau negri.

Pentru cea mai drăguţă şi nurlie concubină, strategia evidentă era să atragă atenţia sultanului, astfel încât acesta să arunce asupra norocoasei o maramă cu broderie bogată, semn de favoare care putea să îi schimbe viaţa.

Când se întâmpla aşa, norocoasa era separată de restul concubinelor, mutată într-un apartament propriu şi dotată cu servitori personali. Apoi diverşi slujitori ai haremului o îmbăiau, o îmbălsămau, o parfumau şi o epilau. O coafau şi îi vopseau unghiile. O împodobeau cu lenjerie scumpă şi rochii superbe. Apoi urma aşteptarea. Oare sultanul avea s-o invite în dormitorul lui? Şi dacă avea să o facă, oare ea ar fi putut să îl seducă astfel încât să devină preferata lui? Sau, şi mai bine, putea, oare, să îi conceapă un fiu care s-o ridice într-o zi la cel mai înalt rang, de Sultană Valide?

Uneori, sultanul uita de ea cu desăvârşire. Şi atunci neajutoratei i se uau podoabele şi era trimisă înapoi în dormitorul aglomerat pe care îl părăsise cu un aer atât de triumfător. Pe măsură ce îmbătrânea şi speranţa se veştejea, nu mai avea decât o singură ambiţie: să se transfere în palatul kehi, unde ar fi putut să se căsătorească şi să plece.

Dar numai câteva concubine aveau parte de o astfel de victorie: sultanul şi le amintea şi le dorea. Fiecare avea propria experienţă în această irivinţă: noaptea, un eunuc negru le escorta în dormitorul imperial din era destinată femeilor, o cameră special pregătită pentru a-i servi sultanului în acest scop. Acolo domnea liniştea. Nimeni nu trebuia să ştie pentitatea alesei sau momentul când el o seducea (sau invers, când ea îl pducea pe el, dacă îşi făcuse lecţiile bine).

Concubina se apropia de sultan de la capul patului, iar el o aştepta ilcat. Dând semne de supunere cât mai evidente, ea ridica un capăt al verturii. Apoi, conform ritualului, se strecura în pat, târându-se încet na la sultan, împingându-se uşor pe genunchi şi coate. Nici chiar în aceste clipe concubina nu era singură cu stăpânul său, două negrese vârstnice vegheau cu schimbul la uşă, ţinând aprinse două torţe, în prezenţa acestora, cei doi îşi petreceau noaptea făcând dragoste, concubina novice dându-şi silinţa să-şi încânte stăpânul. De obicei era o virgină, dar colegele ei de harem şi eunucii o iniţiaseră în

arta erotismului. Era, în primul rând, pregătită să ofere plăcere. A doua zi, sultanul îi evalua performanţa lăsându-i hainele sale, în buzunarele cărora erau ascunşi bani. Îi mai trimitea, uneori, după ceva timp, câteva daruri suplimentare în semn de apreciere.

Dacă rămânea gravidă, femeia devenea o sultană, iar viitorul ei era asigurat. Dacă nou-născutul era un fiu, desemnat ca moştenitor al tronului, ea visa la ziua când avea să domnească în palat ca Sultană Valide.

Aceasta reprezenta strania şi dificila lume, căreia tânăra Roxelana trebuia să îi facă faţă după ce a fost vândută. Spre deosebire de multe alte concubine, soarta ei nu a întristat-o. În serai, era cunoscută ca Hurrem, „femeia care râde”, căci râsul ei cristalin se auzea până şi în prezenţa sultanului. Imediat evalua seraiul şi haremul. L-a orbit de la bun început pe tânărul Suleiman, deşi nu suficient de mult, încât să o înlocuiască pe Gulbahar, prima cadână şi mama prinţului Mustafa, care era declarat moştenitorul tronului.

Suleiman avea treizeci de ani, iar Roxelana era mult mai tânără când a ieşit victorioasă din lupta sa cu Gulbahar, pe care sultanul a izgonit-o din harem, în acelaşi timp, el se dedică în exclusivitate Roxelanei, o decizie nemaiauzită din partea unui împărat care avea la dispoziţie sute de femei. A mers atât de departe, încât a aranjat căsătorii pentru cele mai frumoase femei din haremul său, din dorinţa de a domoli gelozia Roxelanei. Câţiva ani mai târziu, un observator străin se minuna să vadă că „el îi poartă o asemenea dragoste şi îi este atât de credincios, încât toţi supuşii spun că ea i-a făcut farmece şi o numesc vrăjitoare”. Într-adevăr, fidelitatea lui Suleiman faţă de o singură femeie a fost unică în rândul împăraţilor otomani.

Roxelana nu lua în seamă resentimentele tot mai puternice ale celor din jur. Milioane de turci puteau să o urască, dar cel care conta, sultanul Suleiman, o adora. Cu toate acestea, Roxelana nu putea schimba un fapt: Mustafa, fiul lui Gulbahar, cea căzută în dizgraţie, era în

continuare moştenitorul lui Suleiman.

Ceea ce o îngrozea pe Roxelana era faptul că, o dată ajuns sultan, Mustafa avea să fie obligat de Codul Legilor să-şi ucidă cei trei fraţi vitregi, fiii ei. Această „lege fratricidă” rezulta dintr-o interpretare trasă de păr a unui verset din Coran: „Ce e moartea unui prinţ faţă de pierderea unei întregi provincii?” şi avea drept scop preîntâmpinarea luptelor pentru puterea regală. Ascensiunea lui Mustafa la putere ar fi însemnat condamnarea la moarte a lui Cihangir, Selim şi Bayazid, fiii Roxelanei. Cum Mustafa se apropia de vârsta majoratului, Roxelana devenea tot mai dis

Perată şi îl convinse pe Suleiman să îl mute în diverse locuri cât mai îndepărtate. Gulbahar, care locuia cu Mustafa după expulzarea ei din palat, obişnuia să îşi urmeze fiul în locurile deprimante unde era trimis, şi astfel se îndepărta o potenţială ameninţare pentru Roxelana. În final, Roxelana reuşise să diminueze influenţa lui Mustafa asupra tatălui său.

Următoarea ţintă a Roxelanei a fost ostentativul şi arogantul Ibrahim paşa, mare vizir şi consilier de încredere, administrator şi cumnat al lui Suleiman. Suleiman şi Paşa erau nedespărţiţi, şi chiar aveau dormitoare învecinate. Paşa era la fel de credincios sultanului precum şi sultanul îi era Roxelanei, fiind protejat şi de Hafsa Hatun, Sultana Valide. Dar, în 1535, când a murit Hafsa Hatun, Ibrahim şi-a pierdut cel mai important aliat. Roxelana a profitat de avantajul ei, montându-l pe sultan împotriva vechiului său prieten.

Succesul ei i-a fost fatal acestuia, în noaptea de 14 martie 1536, sultanul convocă gealaţii seraiului, nişte muţi care nu puteau să îl trădeze, şi le ordonă să îl stranguleze pe Ibrahim. Marele vizir se luptă pentru viaţă împotriva asasinilor. A doua zi, servitorii îi descoperiră cadavrul. Avea hainele sfâşiate, iar pereţii dormitorului erau pătaţi de sânge. Deşi Paşa fusese creştin, Suleiman îl îngropa într-o mănăstire de dervişi, fără piatră funerară, ca pe un vagabond mai degrabă, decât ca pe al doilea om ca putere

din imperiu. Roxelana îşi eliminase rivalele sexuale cu mult timp în urmă. Acum, din aceeaşi gelozie oarbă, îl eliminase şi pe omul de încredere, cel mai loial şi mai capabil consilier al sultanului.

Câţiva ani mai târziu, în 1540, un incendiu devastator răvăşi palatul, lăsând fără adăpost sute de concubine, eunuci şi sclavi. Roxelana îl convinse imediat pe Suleiman să o plaseze în marele serai, deşi acolo nu locuiseră niciodată femei. Aici ea era chiar în inima puterii şi politicii imperiale. Peste un deceniu, când noul palat fu ridicat pe ruinele celui ars, Roxelana rămase unde se afla. Devenise o prezenţă atât de puternică în guvern, încât istoricii îi atribuie ei iniţiativa Domniei Femeilor în Imperiul Otoman, care a durat până în 1687.

La scurt timp după ce i s-a alăturat sultanului în marele serai, Roxelana s-ar putea să-l fi convins să o ia în căsătorie, dar această ipoteză nu a putut fi confirmată. Majoritatea turcilor neagă faptul că Suleiman ar fi putut lua vreodată în căsătorie o creştină (deşi fusese convertită cu forţa la Islam), o străină şi o concubină. Dar o săptămână de celebrări publice a fost interpretată de diplomaţi şi vizitatorii din afara spaţiului turc ca o gală a festivităţilor prin care se serba însoţirea sultanului cu Roxelana. Dacă a fost aşa, atunci Roxelana a reuşit să-şi schimbe statutul de concubină cu cel de soţie.

Ca împărăteasă sau primă concubină, Roxelana a fost confidenta şi consiliera lui Suleiman, dar se concentra mai ales asupra salvării fiilor ei de prinţul Mustafa, care ar fi trebuit să-i ucidă după moartea tatălui său.

Tz'u-hsi

Oraşul Interzis din China era un vast complex de palate cu acoperişuri portocalii şi ziduri trandafirii, dar şi de lăcaşuri mai umile, care adăposteau întreaga curte, inclusiv concubinele imperiale. Curtea reprezenta sediul puterii imperiale chineze în timpul dinastiilor Ming şi Qing, din 1368 şi până în 1911. Din punct de vedere al construcţiei, era un labirint fortificat, ziduri înăuntrul zidurilor înăuntrul zidurilor. Marele Zid Chinezesc îi ţinea

pe străini la distanţă, ziduri cu o înălţime de doisprezece metri şi o grosime de cincisprezece protejau Pekinul (Beijingul de azi), iar zidurile violete care se înălţau până la cer în jurul Oraşului Interzis se deschideau numai pentru curteni.

Înăuntru, Fiul Cerurilor – numele reflecta originea presupus divină a împăratului – trăia şi domnea împreună cu o hoardă de consoarte: trei soţii, nouă neveste secundare, douăzeci şi şapte neveste de rang inferior, optzeci şi una de concubine: totalul se cifra la circa una sută douăzeci şi]

Una de femei pentru un singur bărbat, în plus, mai erau sute de copii şi mii de rude, eunuci, servitori, birocraţi, astrologi şi alţi funcţionari, toţi coabitând şi lucrând alături de vasta familie imperială.

Concubinele imperiale, ca şi cele care aparţineau unor bărbaţi de rang mai mic, erau membri întreţinuţi ai casei împăratului. Ele trebuia să fie de origine manciuriană sau mongolă, să aibă tălpile neîndoite şi să provină dintr-un clan potrivit. O dată alese, erau obligate să intre într-o competiţie intensă pentru atragerea favorurilor împăratului ori ale împărătesei sau, în cazul împăratului Hsien-feng, a Văduvei imperiale, mama lui vitregă. Cele câteva care reuşeau acest lucru erau recompensate cu o viaţă luxoasă, scutite de orice munci domestice, şi trăiau cu speranţa că aveau să îi conceapă împăratului un fiu. Naşterea unui copil putea chiar să promoveze concubina-mamă la statutul de soţie cu drepturi depline a fiului împăratului.

Cu un mileniu înainte, două concubine imperiale dobândiseră o asemenea putere. Superba Yang Kuei-fei s-a folosit de pasiunea împăratului Hsuan Tsung pentru ea în scopul de a-şi îmbogăţi rudele şi a fost ucisă prin strangulare în timpul unei rebeliuni, împărăteasa Wu a fost la început concubina împăratului Taizong, iar după moartea acestuia l-a fascinat atât de mult pe fiul acestuia, împăratul Găozong, încât acesta a făcut-o concubina lui principală. La moartea lui, a reuşit să fie numită

împărăteasă şi a domnit până la optzeci de ani, când a fost detronată.

În mileniul următor, cea mai memorabilă concubină a curţii a fost doamna Yehenara, din Manciuria, născută la 29 noiembrie 1835, într-o familie mandarină de rang inferior, condusă de Kuei Hsiang, despre care nu se ştie aproape nimic. Dacă celelalte mii de concubine închise între zidurile curţii imperiale au trăit în anonimat, s-au păstrat, în schimb, foarte multe informaţii despre doamna Yehenara, cunoscută în istorie, atât din surse chinezeşti, cât şi străine, sub numele de Tz'u-hsi, împărăteasa Soarelui-Apune. Din nefericire, multe din aceste informaţii au fost fabricate de exilaţii în China şi de inamicii politici ai văduvei imperiale. O sursă de încredere este Sir Robert Hart, străinul care a făcut-o pe Tz'u-hsi să-şi depăşească scârba provocată de „demonii străini" şi care a fost numit inspector general al vămilor chineze. (Timp de zece ani, acesta a avut şi el o concubină, pe Ayaou, ce i-a născut trei copii, pe care i-a recunoscut şi întreţinut, deşi nu i-a mai văzut niciodată după ce au crescut.) Alte surse sunt străinele care au întâlnit-o şi care au vorbit cu Tz'u-hsi, doctorii care au examinat-o, curtenii chinezi şi o doamnă de onoare, Prinţesa Derling, şi diplomaţii străini interesaţi să raporteze cu acurateţe situaţia în ţările lor de baştină.

Tz'u-hsi avea puţin peste un metru cincizeci înălţime, era zveltă şi bine făcută. Avea mâini delicate şi, pe al treilea deget şi pe degetul mic, Purta unghii de zece centimetri prevăzute cu apărători de jad. Ochii săi

Erau mari şi strălucitori, nasul lung şi pometţii ridicaţi, buzele frumos conturate şi bărbia rotundă. Zâmbetul îi era încântător. Ca majoritatea fetelor manciuriene, avea tălpile neîndoite, care apar încălţate în papucei delicaţi în majoritatea fotografiilor care ne-au rămas de la ea.

Ca orice soţie sau concubină, Tz'u-hsi îşi păstra pielea moale (şi aşa destul de palidă) şi şi-o parfuma cu creme, unguente şi uleiuri. Folosea machiajul manciurian tradiţional: îşi albea faţa cu pudră de plumb, aplica pe

obraji două pete de ruj, paloarea buzei de jos fiind întreruptă de un punct roşu aprins ca o cireaşă. Părul ei lucios şi negru, care nu fusese tuns niciodată, era periat şi prins într-un eşafodaj complicat format din bentiţe încastrate cu nestemate, agrafe în formă de insectă sau de floare şi ciucuri de perle. „Mulţi erau geloşi pe mine pentru că la vremea aceea eram considerată o femeie frumoasă”, îşi aminteşte ea.

Caracterul lui Tz’u-hsi era, însă, departe de cel tradiţional. Cunoştinţele o considerau foarte serioasă şi gânditoare, o fată liniştită şi meditativă, care îşi păstra gândurile pentru sine, deşi, mai târziu în viaţă, ea şi-a exprimat resentimentele faţă de părinţii ei, care i-au favorizat mereu pe fraţii săi. Era aproape analfabetă, ca toate fetele, dar vorbea puţină chineză, precum şi limba manciuriană a mamei sale, şi excela în materie de pictură.

În 1851, când avea şaisprezece ani, împăratul chinez Wen Tsung a murit, iar moştenitorul său de nouăsprezece ani, Hsien-feng, l-a urmat în funcţia de Fiu al Cerurilor. Acum, datorită clanului căruia îi aparţinea tatăl ei, Tz’u-hsi şi surorile sale puteau concura pentru statutul de membre ale noului harem imperial. Multe familii manciuriene de vază se fereau să-şi expună fiicele rigorilor unei asemenea competiţii. O dată acceptată în harem, fiica înceta să mai existe pentru familie. Dacă împăratul o ignora, chiar dacă el murea, ei nu mai puteau să o mărite cu un bărbat potrivit, ci rămânea pe veci în dezolarea din Holul Favoritelor Uitate, a cărui fereastră se deschidea către nişte pini cu trunchiuri răsucite şi noduroase, în singurătatea şi frustrarea ei, putea să facă o pasiune pentru altă concubină uitată. Cu toate acestea, familia lui Tz’u-hsi, care se lupta pentru supravieţuire, nu făcu nazuri şi le pregăti de îndată pe Tz’u-hsi şi pe sora ei pentru calvarul care le aştepta.

Procesul de selecţie începu. Tz’u-hsi, deja supravegheată de eunucii palatului, ajunse în runda a doua. Fetele erau controlate la defecte fizice, boli şi virginitate. Li se studia horoscopul, un demers extrem de

important. Erau, de asemenea, testate în toate privinţele, de la aptitudinile sociale şi până la cunoaşterea limbii manciuriene şi chineze – fetele ca Tz'u-hsi vorbeau adesea chineza foarte prost. Prea puţine reuşiră să treacă în runda a treia, care consta în servirea ceaiului cu împărăteasa văduvă, mama vitregă a lui Hsien-feng. Tz'u-hsi se descurcă bine şi se numără printre puţinele alese să devină concubine-în-pregătire.

În timp ce Tz'u-hsi se pregătea pentru viaţa ei de concubină imperială, împăratul Hsien-feng se căsători cu sora primei sale soţii, care decedase. Noua împărăteasă se alătură haremului şi concubinelor novice, printre care şi Tz'u-hsi, care devenise o concubină de rangul patru.

Haremul împăratului Hsien-feng era modest. Includea o împărăteasă, două consoarte şi doar unsprezece concubine, un contingent de paisprezece femei, ceea ce vădea existenţa unor probleme bugetare, nu tendinţa de instaurare a puritanismului. China se confrunta cu problema conducătorilor corupţi şi incompetenţi, cu războaie, inundaţii, recolte compromise şi foamete.

Teoretic, toate cele paisprezece femei erau disponibile din punct de vedere sexual. De fapt, unele nici măcar nu-l întâlniseră pe împărat şi nu erau decât servitoare ale împărătesei văduve. Tz'u-hsi n-avea de gând să ajungă în aceeaşi situaţie.

Apartamentul lui Tz'u-hsi din palatul magnific, pardosit cu marmură era privat, deşi la mică distanţă de alte concubine, dar suficient de spaţios pentru ca servitoarele şi eunucii ei să o poată îngriji cum se cuvine, împăratul îi dăruise bijuterii şi rochii, veşminte de curte şi încălţări, iar tatăl ei fusese şi mai norocos, căci primise în dar baloturi de mătase scumpă, aur şi argint, cai, şei şi frâie şi un elegant set de ceai.

Serioasă şi atentă, Tz'u-hsi învăţă repede cum funcţiona mecanismul curţii. Eunucii erau adevăraţii traficanţi de putere, înţelepciunea le dicta concubinelor să se împrietenească cu ei, căci ar fi fost periculos să îi înfrunte. Reprezentau, totodată, şi unicii lor companioni,

aşa că laudele lor erau bine venite, conversaţia lor, instructivă şi bârfa cu ei, revelatoare. Tz'u-hsi le-a oferit eunucilor prietenia ei profundă şi de durată. A reuşit să ajungă şi la împărăteasa Niuhuru, stabilind o relaţie complicată cu aceasta, care a durat două decenii, în izolarea sa din harem, Tz'u-hsi era înconjurată de câini de rasă, pechinezi crescuţi exclusiv la şi pentru palat. Tz'u-hsi rămase o concubină virginală, pentru care căţeii regali reprezentau propriii copii.

Lipsa de contact cu împăratul o tulbura profund pe Tz'u-hsi. Dar în goana sa frenetică după experimente sexuale, Fiul Cerurilor prefera să îşi risipească energia prin bordeluri, ignorându-şi concubinele îngrijorate. Pentru a îndrepta această stare de lucruri, mama vitregă a lui Hsien-feng şi oficialii de la palat îl presau să îşi îndrepte atenţia către harem, nu spre bordelurile sale preferate. El se conformă şi o lăsă gravidă pe una din concubinele sale, gentila şi frumoasa Li Fei.

Graviditatea lui Li Fei îi oferi lui Tz'u-hsi şansa vieţii. Protocolul le interzicea concubinelor gravide să facă sex, o lege pe care nici chiar Fiul Cerului nu o putea încălca. Aşa că, îndemnat de dorinţă, într-o zi din 1855, Hsien-feng înscrise numele castei Tz'u-hsi pe tăbliţa tradiţională de jad care reprezenta lista sa de dorinţe nocturne şi i-o dădu eunucului şef.

Tz'u-hsi aştepta de mult acest moment. Când eunucul şef sosi în apartamentul ei, o dezbrăcă, o înfăşură într-un covor purpuriu şi o purtă în spinare până la dormitorul împăratului. Această tradiţie data de pe vremea dinastiei Ming, când concubinele aveau picioarele îndoite şi nu puteau merge. Eunucul o depuse la căpătâiul patului şi îndepărtă covorul. Tz'u-hsi, fără îndoială, tremurând şi plină de teamă, ştiu ce are de făcut. Supusă, se târî până în locul unde se tolănise împăratul, care o privea, îşi oferi plină de încredere şi speranţă micuţul ei trup, lăsând să se observe doar modestia, nu şi spaima ei în faţa tânărului împărat exaltat, dar prea puţin experimentat.

Întâlnirea fu încununată de succes. Nouă luni mai

târziu, într-un pavilion care se numea Biblioteca Copacului Wu-l’ung de Topaz, într-un maiestuos Palat de Vară cu grădină rotundă şi luminoasă, Tz’u-hsi îl născu pe Tung Chih, fiul imperial mult dorit. Vestea a fost foarte bine primită, mai ales pentru că Li Fei o născuse pe prinţesa Jung An, o fiică lipsită de valoare din punct de vedere dinastic. Tz’u-hsi asigurase succesiunea imperială şi, întrucât purtase sămânţa imperială, fu promovată la gradul de concubină de rangul întâi, sau consoartă, un statut depăşit doar de cel al împărătesei.

E greu de crezut că Tz’u-hsi sau Li Fei, ori chiar împărăteasa însăşi ar fi fost în vreun fel îndrăgostite de dezmăţatul bărbat căruia îi aparţineau. Pe de altă parte, ele erau intime numai cu eunucii şi rămâneau arareori singure cu alţi curteni, precum geloşii fraţi vitregi ai împăratului. De aceea, dorinţa lui Tz’u-hsi de a fi iubită de Fiul Cerurilor reprezenta mai degrabă o stratagemă, poate chiar combinată cu puţină mândrie. Mai târziu avea să îşi amintească nostalgică de scurta perioadă când „răposatul împărat s-a ataşat foarte mult de mine şi nu mai avea ochi pentru alte doamne”.

Dar împăratului nu îi plăcea prea mult această concubină, poreclită „Micul Buddha” datorită încercărilor ei de a păstra alura netulburată a acestuia. Noapte de noapte, el înscria pe tăbliţa de jad numele încântător al neserioasei Li Fei. Între timp, Hsien-feng începu să răspundă pozitiv la întrebările şi comentariile entuziaste ale lui Tz’u-hsi cu privire la evenimentele de actualitate, în privinţa cărora ea era extrem de ignorantă, şi la afacerile din interiorul palatului, pe care ea le cunoştea foarte bine şi le manipula cu şiretenie. Drept urmare, împăratul îi permise accesul la unele documente, introducând-o, astfel, în mod tacit, în culisele puterii. Dar ea plângea adesea cu disperare, fiindcă el nu o iubea.

Până în 1860, aşa s-a derulat viaţa lui Tz’u-hsi. Era excesiv de atentă la aparenţe şi nu renunţa niciodată la ritualul abluţiilor zilnice, la aranjarea şi coafarea părului, parfumându-se în fiecare zi. Eunucii erau cei care le ajutau

pe concubine în îndeplinirea acestor ritualuri. Făcuse o adevărată fixaţie pentru mersul pe jos, chiar şi pe timp de ploaie, spre disperarea doamnelor de onoare, care trebuiau să o însoţească. Mânca pe sponci.

Alegând din 150 de feluri de delicatese, majoritatea fructe confiate şi dulciuri, aranjate în porţii microscopice, îşi vedea rar fiul imperial, care era alăptat de doici şi îngrijit de eunuci, deşi ea şi împărăteasa discutau adesea despre creşterea lui.

După ce învăţase să scrie şi să citească, mama prinţului îşi petrecea timpul, citind şi studiind. Confecţiona origami: iepuri şi păsări de hârtie. Sau se juca cu haita de pechinezi negri care sălăşluiau în propriul lor pavilion. Şi, pentru că îi plăceau foarte mult florile, îşi decora fiecare apartament cu buchete florale, îşi împletea flori în păr sau le înnoda în blana lui Shadza (Nebunul), la vremea aceea, câinele ei favorit. Noaptea dormea pe o permită umplută cu frunze de ceai, despre care se credea că face bine la ochi.

Viaţa lui Tz'u-hsi, de concubină respectabilă şi mamă a viitorului împărat, era la fel de plină de sens ca şi puternica ei voinţă. Cu toate acestea, în ciuda priceperii ei în treburile palatului, ea şi anturajul ei nu ştiau absolut nimic despre lumea agitată din afara zidurilor Oraşului Interzis. Acea lume, China reală, era în fierbere, prost administrată, secătuită de corupţie, atacată de disidenţi şi asediată de europeni manipulatori şi lacomi, „diavolii străini" pe care Tz'u-hsi pe drept cuvânt îi privea cu neîncredere.

Dreptul de a aduce în China mari cantităţi de opium indian, postură imorală pe care şi-au asumat-o Marea Britanie şi aliaţii săi, a creat premisele unei băi de sânge străin, în disperare de cauză, pentru a stopa dependenţa de opium, guvernul manciurian instituise un monopol, impozitând drogul atât de greu, încât nu şi-l mai permiteau decât bogaţii. Totuşi, negustorii englezi făceau contrabandă cu opium în China, contribuind la extinderea dependenţei de acest drog, dezintegrarea vieţii de familie

şi sărăcirea oamenilor pe scară largă.

La zece ani după primul Război al Opiului, britanicii îl asaltau pe Fiul Cerurilor cu noi cerinţe, privind legalizarea comerţului cu opium. După noi tentative de intimidare, britanicii invadară Cantonul (Guangzhou). În 1860 năvăliră în Pekin şi, cu o cruzime barbară, devastară Palatul de Vară. împărăteasa Hsien-feng, Tz'u-hsi şi o mare parte a Curţii Imperiale, printre care şi trei mii de eunuci, fugiseră deja, într-o procesiune ridicol de fastuoasă, formată din lectici şi căruţe trase de catâri, care se întindea pe lungimea a vreo opt kilometri.

După un an de exil luxos, într-o reşedinţă imperială de vânătoare, situată la vreo 110 mile de Pekin, împăratul în vârstă de numai douăzeci şi nouă de ani se îmbolnăvi şi muri, îngrozit de haosul iscat în ţară şi umilit de înfrângere. Pe măsură ce îşi pierdea puterile, oficialii de la Curte observară că nu desemnase niciun succesor. Tz'u-hsi intră în priză. „Aşa cum se întâmplă mereu în cazuri de urgenţă", avea să îşi amintească ea mai târziu, „am profitat de ocazia care se ivea, şi i-am zis:

— Acesta este fiul tău, iar el, auzind aceasta, deschise ochii de îndată şi îmi spuse:

— Desigur că el va urma la tron". La doar câteva minute după aceea.

Hsien-feng a murit.

Aceasta a fost intervenţia politică a lui Tz'u-hsi, care a schimbat atât viaţa ei, cât şi pe cea a Chinei. La doar douăzeci şi cinci de ani, ea a intrat în pâine. Nu avea nicio intenţie să se retragă umilă, ca orice văduvă. Dimpotrivă, făcu presiuni pe lângă Niuhuru pentru recunoaşterea sa drept împărăteasă văduvă şi coregenta fiului ei, Tung Chih. A fost numită Concubină de Virtute Feminină din acel moment avea să fie cunoscută şi drept împărăteasa Văduvă Tz'u-hsi, împărăteasa Soarelui-Apune. Niuhuru deveni Tz'n-an, împărăteasa Soarelui-Răsare. Tz'u-hsi s-a aliat de îndată cu Prinţul Kung, cumnatul său, şi cu împărăteasa Văduvă, creând astfel triada conducătoare a Chinei. Prima lor acţiune a reprezentat-o consolidarea poziţiei, prin

eliminarea aşa-zisei „Bande a Celor Opt”, care conspira împotriva lor. Căpetenia conspiratorilor fu decapitată, iar alţi doi primiră permisiunea să se sinucidă. Restul au fost exilaţi.

Tz’u-hsi îşi savura puterea, dar avea grijă să nu îşi dea pe faţă inteligenţa, iar biograful ei, Sterling Seagrave, aprecia că „ea îşi evalua rolul la curte ca pe unul de mediere şi arbitraj în toate problemele… în primii ani, a evitat să îşi impună o viziune proprie… Era punctul de sprijin în jurul căruia gravita întregul stat”.

În 1864, guvernul puse capăt lungii Rebeliuni din Taiping, în regiunea de sud, iar în 1868 şi Rebeliunii din Nien, în nord. În perioada de pace care a urmat, guvernul lui Tz’u-hsi şi al lui Tz’n-an au introdus reforme promiţătoare şi s-au concentrat asupra eliminării corupţiei şi a atragerii de oameni capabili în administraţia guvernamentală a Chinei.

Cele două împărătese nu aveau nici treizeci de ani, le lipsea experienţa, nu cunoşteau protocolul administrativ şi erau semianalfabete. Nu dăduseră niciodată ochii cu un străin şi nici nu fuseseră văzute de vreunul. Şedeau în spatele unor paravane în timp ce se consultau cu consilierii lor de sex masculin. Reputaţia ulterioară a lui Tz’u-hsi, care o prezintă drept un tiran vicios şi arogant, n-are nicio bază reală.

Din nefericire, cele două împărătese, mamele Fiului Cerurilor, nu-şi cunoşteau nici rolul de mame. Tung Chih era un copil-problemă, leneş, crud şi, la vremea adolescenţei, înnebunit după sex. Se strecura în afara Oraşului Interzis pentru a experimenta plăceri ascunse în bordeluri şi nici eunucii nu scăpau de poftele sale. „Femei, fete, bărbaţi şi băieţi – fără deosebire, unul după altul”, notează Robert Hart în jurnalul său. Când Tung Chih avea paisprezece ani, doctorii îl tratau de sifilis.

Tz’u-hsi şi Tz’n-an au reacţionat căutându-i lui Tung Chih o soţie şi câteva concubine pentru a-l determina să caute plăcerea acasă. La şase luni de la căsătorie, Tung Chih îşi reluă escapadele în Pekin. De asemenea, îşi

Neglija şi îndatoririle, zădărnicea eforturile oficialilor, degrada administratori de rang înalt şi concedia miniştrii cabinetului. Procesul de guvernare fusese efectiv stopat.

Cele două împărătesc interveniră şi le recunoscură rangurile oficialilor. Guvernul îşi reluă activitatea. China se urni mai departe. Trei luni mai târziu, Tung Chih fu diagnosticat cu variolă, epidemia care invadase pekinul. De pe patul de suferinţă, el dădu un decret prin care îşi delega puterile către cele două împărătese până la vindecarea sa. În ianuarie 1875, Robert Hart nota în jurnalul său că un doctor străin „spune că împăratul suferă de sifilis, nu de variolă”.

Indiferent de natura sa, boala îl ucise pe Tung Chih în ziua de 12 ianuarie. Tz'u-hsi plânse după fiul care o făcuse împărăteasă, dar se transformase într-un monstru, un băiat extrem de arogant şi vicios, a cărui moarte îi făcu pe mulţi să răsufle uşuraţi şi salvă guvernul de la distrugere totală. Se găsiră destui care să pună în circulaţie bârfe despre o posibilă crimă.

Tung Chih nu numise un succesor, aşa că cele două împărătese continuară să domnească până când avea să se găsească unul. Oraşul Interzis deveni cu adevărat ostil, căci partizanii şi rudele diverşilor prinţi eligibili îşi promovau propriii candidaţi. Dar prinţii erau fie prea impetuoşi, fie cu sângele alterat din pricina escapadelor sexuale în bordeluri, aşa că Tz'u-hsi găsi un prinţ mult mai potrivit, pe nepotul ei de trei ani, fiul surorii sale, cu care Tz'n-an fu de acord. La fel cum procedase cu Tung Chih, Tz'u-hsi confruntă Curtea cu un anunţ-surpriză. „Voi adopta acest copil, fiul celui de al Şaptelea Prinţ”, anunţă ea. La scurt timp după ce îi părăsi, îşi făcu din nou apariţia cu noul „fiu” şi declară: „Iată împăratul vostru!”

Împăratul-copil, numit apoi Kuang Hsu, „Succesiune Glorioasă”, nu a avut o copilărie fericită. Mătuşa sa imperială nu îl folosea doar pentru a proteja China de prinţi precum răposatul ei fiu, ci îl şi salva dintr-un cămin unde fusese supus abuzurilor. Mama sa nevrotică şi tatăl

beţiv îl maltrataseră şi aproape că îl înfometaseră până la moarte atât pe el, cât şi pe fraţii săi, dintre care câţiva chiar au murit.

Două luni mai târziu, soţia gravidă a lui Tung Chih, Alute, muri. În ciuda rapoartelor oficiale privind sinuciderea sa, se presupune că a fost ucisă pentru a se evita naşterea unui rival care să fie considerat adevăratul moştenitor al lui Tung Chih. Tz'u-hsi s-a numărat printre cei suspectaţi, aşa că reputaţia ei avea să fie pătată de dubiile privitoare la moartea lui Alute.

Sterling Seagrave a furnizat dovezi care o disculpau pe Tz'u-hsi. Ea fusese cea care o alesese pe Alute de noră şi nu dăduse niciodată vreun semn că ar fi regretat. Ea nu avea niciun motiv să se teamă de copilul lui Alute, care, fiind nepotul ei, nu făcea decât să îi consolideze poziţia. Şi, în ultimul rând, Tz'u-hsi însăşi fu intoxicată în momentul morţii lui Alute.

Până în 1833, Tz'u-hsi avea să sufere de o boală de ficat cronică. Lipsea adesea de la curte şi, de câteva ori, se răspândi vestea că este pe moarte.

Robert Hart credea că, dintre cele două împărătesc, Tz'u-hsi era cea mai isteaţă şi mai influentă, iar Tz'n-an cea mai drăguţă. El notează în jurnalul său că Tz'u-hsi „are temperament, dar şi abilităţi”. Acestea erau însă adesea subminate de faptul că tânjise o viaţă întreagă după afecţiune, ca şi de tendinţa de a pleca urechea la linguşeli.

„Hart al Nostru”, cum îl numise Tz'u-hsi pe devotatul şi capabilul său funcţionar străin, îşi petrecu douăzeci şi trei de ani din viaţă ca singurul expatriat care o descria „în mod constant ca pe o femeie şi nu ca pe un monstru”.

Împăratul Chinei era acum un copil traumatizat şi bâlbâit, iar mătuşa sa dinspre mamă era prea bolnavă pentru a-şi asuma rolul principal în creşterea lui. În ciuda copilăriei sale chinuite şi a unei educaţii prost înţelese, care le interzicea eunucilor să îl răsfeţe aşa cum se întâmplase cu Tung Chih, Kuang Hsu se transformă într-un împărat devotat, deşi era prea melancolic şi retras.

În 1881, Tz'n-an se îmbolnăvi şi muri, lăsând-o pe

suferinda Tz'u-hsi să conducă singură China, în 1887, la cererea stăruitoare a unor oficiali ai Curţii, regenţa ei s-a prelungit încă doi ani, deşi, la cincisprezece ani, Kuang Hsu era considerat destul de matur pentru a prelua puterea. Această prelungire a mandatului i-a oferit lui Tz'u-hsi răgazul necesar spre a găsi o soţie şi două concubine pentru fiul său adoptiv.

În rolul de nouă împărăteasă a fost aleasă nepoata lui Tz'u-hsi, Lung Yu, o fată zveltă, cu un uşor prognatism, la care ea ţinea foarte mult. Concubinele erau două surori atrăgătoare recomandate de un eunuc cu influenţă. Tz'u-hsi spera ca tânărul Kuang Hsu să aibă moştenitori şi să îşi asume pe deplin rolul de împărat. Abia atunci putea părăsi febra şi agitaţia Oraşului Interzis pentru a se retrage în splendoarea Palatului de Vară, care între timp fusese reconstruit.

Dar Kuang Hsu suferea de ejaculare precoce, şi era impotent. Şi, ca treburile să fie şi mai complicate, Lung Yu nu voia să se mărite, deşi părinţii o obligaseră. Cu toate acestea, adolescenţii fură căsătoriţi, iar Tz'u-hsi, acum la vârsta de cincizeci şi patru de ani, se retrase pentru a se odihni. Misiunea străină era optimistă în privinţa lui Kuang Hsu, iar Charles Derby, un diplomat american, prevăzu că „în curând vor înflori aici căile ferate, electricitatea, ştiinţa fizicii, o nouă flotă şi o armată îmbunătăţită, un sistem bancar general, o monetărie – toate acestea, aflate deocamdată într-o fază incipientă".

Binevoitorul, dar indecisul Kuang Hsu se confruntă însă cu devastatorul Război Chino-Japonez din 1894 – 1895. Japonia, modernizată şi agresivă, încerca să oprească expansiunea rusească în Coreea şi China de nord. China şi Coreea voiau să menţină o relaţie în care China era protec

Toarea dependentei sale, Coreea. Dar opinia publică din Coreea era divizată, astfel că a izbucnit rebeliunea din 1894. China trimise trupe pentru a sprijini guvernul coreean, în vreme ce Japonia acordă sprijin militar opoziţiei, în final soldaţii japonezi cuceriră palatul. Au

urmat lupte sângeroase, care au dus la declaraţia oficială de război de la l august 1894.

Războiul Chino-Japonez a fost, din multe puncte de vedere, începutul sfârşitului Chinei dinastice. Japonezii i-au înfrânt cu uşurinţă pe chinezi atât pe uscat, cât şi pe mare, distrugând flota chineză. Au înaintat spre Manciuria, iar China a fost obligată să ceară pace. Tratatul de la Shimonoseki a umilit şi sfârtecat China, care şi-a pierdut controlul asupra Coreei, a trebuit să cedeze Taiwanul şi alte două teritorii, a fost nevoită să deschidă două porturi pentru comerţ extern şi să plătească drept tribut suma astronomică de două sute de milioane de *taeli*. Un *tael* chinezesc conţinea patruzeci de grame de argint.

Înfrângerea zdrobitoare a Chinei în Războiul Chino-Japonez a dovedit, fără putinţă de tăgadă, că dinastia Qing era degenerată şi ineficientă. Reformatorii, furioşi din cauza victoriilor înregistrate de Japonia, îşi intensificară campania de modernizare a Chinei; în provincii mocnea însă revolta. Rivalii şi criticii lui Tz'u-hsi au profitat de înfrângerea ruşinoasă suferită de China pentru a o acuza că folosise fondurile destinate flotei armate pentru a restaura Palatul de Vară. Acuzaţia era falsă. Nu ea a condus lucrările de restaurare, deşi a apreciat rezultatul. Nu ar fi avut cum să deturneze fonduri rezervate armatei, căci numai Consiliul Amiralităţii era în măsură să decidă în privinţa folosirii lor. Politica imperială devenise extrem de tensionată. Tz'u-hsi fu străbătută de teamă la aflarea veştii că în Coreea agenţi japonezi orchestraseră o lovitură împotriva reginei Min, care fusese înjunghiată de mai multe ori şi arsă de vie. Între timp, Kung Hsu hotărâse să concedieze pe oricine îndrăznea să-i conteste deciziile – era versiunea sa de reformă. Conservatorii, şocaţi de aparenta desconsiderare a tradiţiei manciuriene şi de dorinţa declarată a lui Kung Hsu de a numi un om de stat japonez într-o poziţie importantă din guvernul chinez, au îndemnat-o pe Tz'u-hsi să revină la curte. După ce ascultă toate învinuirile aduse nepotului său, ea îşi exprimă acordul, dar cu unele reţineri.

Unele dintre reformele lui Kuang Hsu au fost păstrate. Dar unii reformişti, declaraţi trădători, au fost pedepsiţi sau executaţi, în ciuda evidentei armonii dintre împărat şi bătrâna lui mătuşă, se răspândi cu viteza luminii zvonul că ea şi un grup de conspiratori îl puseseră sub arest la domiciliu în cadrul palatului. Un om care fusese obligat să părăsească China pusese în circulaţie tot felul de poveşti despre femeia rea de la cârma Chinei. Potrivit uneia dintre invenţiile sale mai elaborate, Tz'u-hsi, în vârstă de şaizeci şi trei de ani, aducea pe furiş falşi eunuci în palat pentru a face sex cu ei. Acelaşi expatriat a conspirat la asasinarea ei.

Într-un fel, Roxelana ar fi înţeles această curte imperială. De exemplu.

Tz'u-hsi a fost nevoită să acorde la doi prinţi săbii Shangfang, ceea ce implica dreptul de a decapita pe oricine doreau. Colegii ei mai moderaţi aveau acum motive să fie atenţi ce spun şi ce fac.

În 1898, într-o încercare de a contracara campania de denigrare pe care duşmanii o purtau împotriva ei, Tz'u-hsi a încălcat orice tradiţie şi a invitat nevestele diplomaţilor străini să servească ceaiul la palat cu ea. Musafirele ei au descoperit o femeie prietenoasă şi receptivă, fără nicio urmă din cruzimea despre care auziseră. Spre surpriza lor, şi împăratul a fost prezent, deşi părea indiferent şi n-a făcut decât să stea acolo, fumând; ţigară după ţigară.

În acelaşi an, mişcarea Boxerilor, care se împotrivea străinilor, începui să se răspândească în întreaga China. Hărţuirea misionarilor creştini, care adesea erau aroganţi, şi a convertiţilor chinezi, se transformă în teroare! făţişă. Apoi, după ce un tânăr englez împuşcă mortal un chinez care ţipase la el, o mulţime furioasă de chinezi incendie hipodromul din Pekin, care era frecventat îndeosebi de străini. De asemenea, au fost distruse şi bisejrici şi rezidenţe ale străinilor.

La palat, Tz'u-hsi oscila între dorinţa de a sprijini şi pornirea de ai reprima mişcarea Boxerilor. Avea să îşi

amintească mai târziu că membrii proboxeri ai guvernului dăduseră, împotriva voinţei ei, un decret care prevedea uciderea tuturor străinilor. La acea vreme, străinii o acuzară că încuraja Boxerii şi trimitea trupe care zădărniceau tentativele expediţiilor militare de a-i înfrânge.

Între 13 şi 16 iunie 1900, Boxerii şi adepţii lor au distrus şi jefuit cartierele populate de străini. Ţinta lor erau comercianţii chinezi care făceau negoţ şi cu străinii. Străinii şi creştinii chinezi se refugiau în catedrale. Servitorii chinezi fugeau de la angajatorii străini. La ţară, Boxerii uciseră mii de creştini chinezi.

În această situaţie tensionată, reprezentantul Germaniei în China, Clemens Freiherr, Baron von Ketteler, convocă marinarii nemţi şi le ceru să împuşte mortal un grup de Boxeri. Tz'u-hsi şi Kuang Hsu emiseră decrete împotriva Boxerilor, interzicând uciderea străinilor şi incitarea oamenilor la acte de violenţă. Cu toate acestea, începură să moară şi străini, într-un masacru, patruzeci şi cinci de misionari, inclusiv femei şi copii, fură decapitaţi şi zile întregi capetele lor au stat în colivii sprijinite pe marginea unui zid.

La 14 august 1900, o armată internaţională ajunse la Pekin, îi salvă pe străini, prădă oraşul, apoi începu un marş lent şi sălbatic prin provincii spre Palatul de Vară, unde Tz'u-hsi şi împăratul se refugiaseră, împreună cu toată curtea. Soldaţii au ucis zeci de mii de chinezi, au distrus şi jefuit mii de cămine, pustiind apoi Palatul de Vară şi templele şi statuile budiste.

Din noul refugiu, Tz'u-hsi porunci pedepsirea oficialilor şi nobililor

Care îi instigaseră pe Boxeri. Doi dintre ei au fost executaţi. Apoi ea şi împăratul s-au întors în Oraşul Interzis împreună cu toţi curtenii. Europenii cereau reparaţii şi dictau termenii tratatului de pace. Tz'u-hsi a fost reinstalată la putere şi a reînceput să guverneze, cu împăratul nepot alături. Ea şi-a reluat şi obiceiul de a le invita la ceai pe doamnele străine.

La şaptezeci de ani, Tz'u-hsi suferi un atac de cord, dar continuă să lucreze. La 14 noiembrie 1908, împăratul mereu suferind, Kuang Hsu, se stinse din viaţă. A doua zi muri şi Tz'u-hsi, epuizată de muncă şi bolnavă de gripă. Dinastia manciuriană i-a supravieţuit doar trei ani.

Istoria a judecat-o cu asprime pe Tz'u-hsi, mulţi dintre contemporanii ei condamnând-o ca pe un despot criminal. De fapt, ca împărăteasă, Tz'u-hsi a fost victima neajunsurilor ei personale – lipsa de educaţie şi nesiguranţa în stăpânirea protocolului şi procedurilor administrative. A fost şi victima unui sistem care a încarcerat-o în Oraşul Interzis, complet izolată de realitatea catastrofală din afara zidurilor acestuia. Avea şi unele particularităţi care i-au sabotat capacitatea de a guverna eficient şi înţelept. Nevoia ei neîncetată de a se face plăcută o transforma într-o pradă uşoară pentru linguşitori. Uneori era temătoare şi indecisă.

Totuşi, Tz'u-hsi reţine atenţia prin realizările sale impresionante. Din perspectiva unei vieţi eclipsate, ascensiunea sa hotărâtă la putere a fost remarcabilă. La curtea imperială, periculoasă şi coruptă, şi-a pus în joc inteligenţa şi ambiţia pentru a ocupa o poziţie de maximă importanţă. Ţinând seama de faptul că era o concubină lipsită de farmec, poate fi considerată un model de succes.

Nici Tz'u-hsi, nici Roxelana nu trebuie evaluate în afara contextelor în care au trăit. O perspectivă istorică echilibrată asupra lor ar trebui să dezvăluie excelenta lor capacitate de adaptare la regulile concubinajului sau ale haremului cu un singur stăpân, evidenţiind modul cum au ştiut să folosească eticheta şi tradiţiile locale pentru a stabili relaţii menite să le lanseze ulterior în poziţii de putere, pe care şi le-au păstrat timp de decenii. Ele au transformat concubinajul forţat în putere supremă şi chiar au reuşit să moară în condiţii naturale, în paturile lor.

A cui târfă? Amantele regilor din Europa

„Regii sunt pe drept cuvânt numiţi zei", a scris regele Iacob I al Angliei în 1609, „iar ei exercită un fel de putere divină pe pământ". Ca şi Dumnezeu, „Regii au putere de

viaţă şi de moarte asupra tuturor supuşilor lor şi, cu toate acestea, nu trebuie să dea socoteală decât lui Dumnezeu. Regii mai sunt comparaţi şi cu taţii de familie: căci un rege este cu adevărat un *parens patriae*, tatăl politic al poporului său”.

Monarhia s-a construit în jurul dreptului divin al regilor; acesta legitima puterea conducătorilor încoronaţi din Europa. Regii aveau puteri aproape nelimitate şi, până la începerea reformelor, în secolul al XVIII-lea, dădeau prea puţin socoteală în faţa poporului. De asemenea, ei sădeau sămânţa intrigii, în timp ce curtenii se întreceau în a le câştiga favoarea şi a le influenţa deciziile.

Printre aceste decizii, cele referitoare la căsătoriile regale aveau cea mai mare importanţă. Scopul lor era perpetuarea descendenţei divine a monarhului şi întărirea ţării, prin relaţii economice strategice sau alianţe militare. Căsătoriile regale erau de competenţa înaltei diplomaţii, căci oficialii experimentaţi şi curtenii căutau candidata cea mai potrivită pentru suveranul lor. Ca în mai toate căsătoriile aranjate, iubirea romantică nu juca un rol important. Ceea ce conta, era producerea de copii regali legitimi, un moştenitor şi un fiu de rezervă, precum şi alţi mici nobili cu rolul de pioni sau viitori regi şi regine în eterna partidă de şah marital european.

O consecinţă inevitabilă a acestor căsătorii o reprezentau legăturile extramaritale ale regelui, hrănite din dorinţă, iubire romantică, mândria posesiunii sau convenienţă. Prin urmare, amantele regale erau o realitate comună la majoritatea curţilor regale europene.

Multe amante regale erau de viţă nobilă, dar altele, precum actriţele descoperite pe scena teatrelor, făceau o notă distinctă în atmosfera rarefiată a curţilor regale. Adesea, regele elimina inconvenienţa socială creată prin ridicarea favoritei din popor la rang nobiliar.

Dar, regală sau nu, chiar şi cea mai puternică amantă a unui rege nu se putea sustrage statutului ei ingrat de târfa a regelui. Fosta amantă a regelui Iacob al II-lea, contesa de Dorchester, a exprimat acest fapt în câteva

cuvinte, când s-a întâlnit pe neaşteptate cu ducesa de Portsmouth şi cu contesa de Orkney, care fuseseră amantele lui Carol al II-lea şi, respectiv, William al II-lea: ea s-a referit, fără să se jeneze, la „noi, cele trei târfe”. Această etichetă lipsită de eleganţă era aplicată în Europa nu numai prostituatelor, ci şi „femeilor întreţinute”, în ale căror aşternuturi răvăşite se zbăteau vlăstarele cu sânge albastru.

Competiţia pentru atenţia regelui putea fi feroce. Nell Gwynne, amanta lui Carol al II-lea, regele Angliei între 1660 şi 1685, şi-a invitat odată rivala, pe Moll Davis, să împartă un platou de delicatese, peste care Nell presărase un laxativ. În noaptea aceea, când Moll era încătuşată în îmbrăţişarea amoroasă a lui Carol al II-lea, natura îşi spuse cuvântul brusc şi imperios. Vai de Moll! Dar vai şi de biata Nell, căci se găsea într-o poziţie precară dacă a ajuns să recurgă la astfel de tactici josnice. Statutul de amantă regală le putea conferi femeilor un rang social de invidiat, dar prezenta, totuşi, anumite riscuri.

Nell Gwynne

Nell Gwynne a fost cea mai impertinentă şi mai înfumurată dintre amantele regale, o puştoaică cu nasul cârn, păr castaniu strălucitor, cu sâni fermi şi plini şi cu ochi căprui ce priveau cu o francheţe şi o onestitate care o făcuseră faimoasă. Nell era atât de adorabilă, încât Carol a comandat o serie de nuduri ale ei, iar el o contempla în timp ce poza pentru pictor.

Dar Nell şi-a câştigat afecţiunea regelui prin firea sa neinhibată şi generoasă; el nu a putut rezista umorului ei plin de vervă şi veseliei care o făcea să pară „un bufon de curte cu diplomă, ce prezida o petrecere de burlaci”. Şi, aşa cum avea să-şi dea seama odată cu trecerea timpului, Nell era teribil de iubăreaţă şi, în ciuda rătăcirilor sale lipsite de remuşcări, îi rămânea fidelă. Era, de asemenea, o femeie lipsită de pretenţii, care abia dacă îşi putea scrie iniţialele, dar un excelent tovarăş de petrecere de seara până dimineaţa.

Nell l-a întâlnit pe rege pe când avea şaptesprezece

ani, în vreme ce el era cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea. Aceasta se întâmpla în 1667, la optsprezece ani de la executarea tatălui lui, Carol I, şi la şapte ani de la Restauraţie, când el urcase din nou pe tron după o perioadă de exil ce urmase după înfrângerea monarhiei în Războiul Civil Englez. Englezii, deziluzionaţi după decenii de austeritate cromwelliană, îl primiseră pe Carol cu braţele deschise, deşi el se întorsese în fruntea unei naţiuni puternic divizate, atât din punct de vedere politic, cât şi social şi religios.

Exilul european l-a marcat profund pe Carol. A militat în favoarea eliminării discriminării care exista în Anglia, împotriva credincioşilor romano-catolici, aşa că numeroşi oameni l-au suspectat că ar fi catolic în ascuns. De asemenea, s-a îngrozit de starea deplorabilă a teatrului englezesc. S-a grăbit să revigoreze această artă, acordând femeilor dreptul de a juca pe scenă, pentru a conferi acurateţe reprezentării dramatice. Nu întâmplător avea şi un ochi experimentat în materie de actriţe, în special când era vorba de cele care deţineau roluri principale, precum Moll Davis şi Nell Gwynne.

Chiar înainte de a o întâlni pe Nell, Carol s-a confruntat cu o criză] majoră: ciuma bubonică din 1664, care a ucis aproape o sută de mii de londonezi; a urmat apoi marele incendiu al Londrei, din 1665, care a ras i de pe faţa pământului treisprezece mii de case, nouăzeci şi şapte de bisejrici parohiale, precum şi măreaţa catedrală Saint Paul; apoi a fost Războiul Anglo-Olandez din 1665 – 1667, pe care Anglia l-a provocat şi apoi l-a pierdut, după înfrângeri umilitoare.

Dar nici aceste calamităţi, nici soţia sa, Caterina de Braganza, nu l-au putut împiedica pe Carol să meargă la teatru şi să-şi urmeze impulsurile amoroase. „Dumnezeu nu va condamna niciodată un bărbat pentru că îşi permite nişte plăceri”, obişnuia el să glumească, în timp ce duşmanii îl etichetau drept „marele duşman al castităţii şi al căsătoriei”. Adolescenta Nell, în ceea ce o privea, îşi depăşise originile modeste de fiică a unui soldat mort în

închisoarea datornicilor din Oxford şi a unei mame care vindea bere într-un bordel de pe Drury Lane şi cădea beată moartă în şanţ, în drum spre casă. Nell avansase de la statutul de vânzătoare ambulantă de stridii la cel de vânzătoare de portocale la Teatrul Regal, iar la vârsta de paisprezece ani debutase pe scenă, devenind amanta strănepotului lui Shakespeare, Charles Hart. Când Carol al II-lea a întâlnit-o, în 1667, Nell avea un nou iubit şi era o actriţă de succes, rivală de scenă cu favorita regelui de la acea dată, Moll Davis.

Carol o privise adesea pe Nell pe scenă, dar când a întâlnit-o în persoană la teatru, a fost surprins de francheţea şi lipsa ei de infatuare. Ea nu i-a arătat semne de supunere, aşa cum i s-ar fi cuvenit unui rege şi nici nu şi-a înfrânat umorul deşănţat. La prima lor ieşire la cină, ea a venit cu amantul şi totul s-a sfârşit cu o comedie a erorilor. Carol s-a scotocit prin buzunare pentru a plăti cina, dar s-a pomenit cu prea puţini bani la el, iar amantul lui Nell a fost nevoit să acopere nota de plată, în timp ce ea îl ironiza pe rege pentru sărăcia sa temporară.

Curând după aceea, Nell deveni una dintre amantele regelui Carol. Într-un fel, între ei a fost o poveste de dragoste, deşi ambii erau mai degrabă pragmatici decât romantici. Se lăsau dominaţi de pasiune sau schimbau frenetic scrisori amoroase. Carol a adăugat-o pe Nell hoardei sale de amante, însă ea opta pentru fidelitate, explicând: „Sunt târfa unui

Singur bărbat”, îl îndemnă, aşadar, pe Carol să-i urmeze exemplul„O amantă o dată e destul pentru dumneavoastră, Sire”, îl asigură la un moment dat, refuzând să invite o amantă rivală la petrecerea prilejuită de aniversarea zilei de naştere a regelui.

Nell şi Carol căzură de acord în linii mari cu privire la prerogativele amantei regelui. Aceasta beneficia de o casă, o alocaţie şi cadouri generoase. Carol le gratula de obicei pe amantele sale cu titluri nobiliare, iar copiilor lui nelegitimi le oferea ducate, aşa că ea se aştepta la acelaşi tratament, în 1670, Nell l-a născut pe Carol Stuart şi, un

an mai târziu, de Crăciun, pe James. Pentru că soţia regelui, regina Caterina pierduse mai multe sarcini şi nu îi mai putea dărui lui Carol moştenitori legitimi, Nell şi celelalte amante ale lui se aşteptau ca el să fie generos cu copiii lor. Şi chiar a fost, căci până în ziua de azi, cinci dintre cei douăzeci şi şase de duci englezi sunt descendenţii săi.

Când Carol a încercat să facă economii, propunându-i să locuiască într-o casă închiriată, Nell nu numai că a refuzat să se mute, dar a şi protestat, reluându-şi cariera de actriţă. Aşa cum şi ea îşi dăruise, nu doar închiriase, inima lui Carol, zicea ea, tot aşa avea dreptul la o proprietate, nu la o casă cu chirie. Ulterior, Carol, pocăit, a mutat-o într-o casă excelentă din Pall Mall, a cărei grădină se învecina cu a sa, aşa că, la adăpostul intimităţii, puteau conversa în linişte.

Aceste conversaţii însemnau foarte mult pentru Nell, care avea încredere în Carol ca într-un prieten mai înţelept. „Era prietenul meu şi mă lăsa să îi spun toate păsurile mele şi mă sfătuia şi îmi explica cine îmi e prieten şi cine nu”, avea să îşi amintească ea cu durere după moartea lui.

De asemenea, iubiţii discutau adesea şi probleme legate de bani. Ca şi Moll Davis, şi spre deosebire de celelalte amante, Nell părea o femeie care nu lua decât ce i se cuvenea, aşa că ceru doar o modestă alocaţie de 500 de lire. Deşi Carol respinse această cerere, Nell reuşi ca, într-o perioadă de patru ani, să extragă un supliment de vreo 60.000 lire din portofelul regelui. Avea nevoie de aceşti bani! Cum altfel şi-ar fi putut plăti caleaşca elegantă cu şase cai, pe cei opt servitori, medicamentele mamei, actele de caritate şi căpătâiul de pat din argint gravat? Uneori Nell îşi trimitea nota de plată (pentru articole precum furouri de satin, halate de satin roşu şi papuci purpurii de satin brodaţi cu argint) la Biroul Trezorierului, departamentul oficial al guvernului regal, care le plătea, probabil ca avans la banii pe care ea pretindea că regele i-i datora.

Oricât de extravagante păreau aceste cheltuieli, erau nimica toată în comparaţie cu sumele primite de alte amante ale lui Carol. Barbara Palmer, devenită mai târziu Lady Castlemaine, primea 19600 de lire pe an din venituri de la bugetul naţional şi sume enorme din alte surse. Louise de Kerouales, sofisticata rivală franceză a lui Nell, avea ca venit de bază 10.000 de lire provenite din licenţele de vinuri, şi, numai într-un singur

An i-au fost alocate 136668 de lire pentru construirea noului ei palat. Registrele contabile din 1676 atestă poziţia dominantă a lui Louise în relaţia cu prinţul Carol: ea a primit 36 073 de lire, în timp ce Nell doar 7938 de lire.

Chestiunea titlurilor o irita pe Nell mult mai mult decât cea a banilor. Carol oferea ducate celorlalte amante importante, dar refuza să procedeze la fel şi cu Nell, evident din cauza originii ei umile. Pe Nell o supăra în mod firesc această situaţie. Când Carol o văzu în noua ei rochie şi exclamă că arată la fel de bine ca o regină, Nell îi replică sarcastic: „Şi la fel de târfă ca o ducesă!” Deşi Nell a rămas femeie de rând, era hotărâtă să îl facă pe Carol să îi înnobileze fiii şi, pentru a sublinia urgenţa chestiunii, se referea la ei ca la „micii bastarzi”. Când Carol îi reproşa folosirea acestui apelativ, ea îi răspunse că nu avea cum altfel să le spună. Strategia sa avu succes. Carol se mai înduplecă puţin şi le acordă titlurile aristocratice, dar nu ducale, de Beauclerk şi Beauclaire. La patru ani de la moartea fiului lor cel mai mic, în 1680, o pierdere dureroasă pentru Nell, Carol îi conferi fiului supravieţuitor, pe nume Carol, titlul de duce de St. Albans.

De-a lungul relaţiei sale cu regele, care a durat şaptesprezece ani, Nell nu a fost niciodată unica lui amantă. A eclipsat-o cu uşurinţă pe rivala sa, actriţa Moll Davis, dar în bătălia cu aristocrate precum Louise de Kerouales, originea lui Nell a tras-o în jos ca o piatră de moară, în afara frumuseţii, Louise era opusul total al lui Nell. Cu alură de regină, educată, cultivată, snoabă şi ambiţioasă, Louise părea hotărâtă să cucerească inima lui Carol. Prin 1671, ea îşi petrecea nopţile cu el la fel de mult

ca şi Nell. O şi defăima pe analfabeta Nell, afirmând că rivala ei era la fel de comună şi vulgară ca pe vremea când vindea portocale la teatru.

Nell a contraatacat cum a putut. O batjocorea, o insulta şi scotea limba la Louise. Îi spunea Squintabella, pentru că unul din ochii Louisei avea o uşoară deviaţie. Şi de ce, oare, se întreba Nell, o femeie care se lăuda mereu cu descendenţa sa nobiliară s-ar fi coborât atât de jos încât să devină amantă? Când Louise începu să apară în doliu după diverse capete regale cu care pretindea a fi înrudită, Nell aşteptă până muri alt rege străin şi se înfăşură într-un doliu la fel de dramatic. „Hai să împărţim lumea”, îi spuse sarcastic lui Louise. „Tu îi iei pe regii din nord, dar lasă-mi-i mie pe cei din sud”. Când o italiancă superbă, Hortense Mancini, ducesă de Mazarin, îi luă locul lui Louise în graţiile regelui, Nell se bucura la gândul că rivala sa era mai uşor influenţabilă.

Decizia lui Nell de a se abţine de la amestecul în treburile politice a fost şi o stratagemă inteligentă. Deşi înţelegea chestiunile cruciale ale societăţii în care trăia, Nell nu a încercat niciodată să influenţeze evenimentele, politica sau pe politicieni. Carol a apreciat mult reţinerea ei, şi la fel şi opinia publică, ce pusese în circulaţie această *zicala*: „Se pricepe să pună mâna pe penis, dar nu se atinge de sceptru”.

Singura intervenţie politică a lui Nell a avut loc în punctul culminant al crizei parlamentare din 1681, când Carol se lupta cu Parlamentul în privinţa chestiunilor strâns împletite ale succesiunii la tron şi ale legitimităţii romano-catolicismului în Anglia. Bande anticatolice terorizau străzile, strigând: „Jos papistăşia! Jos sclavia!”. Carol însuşi, despre care mulţi credeau că ar fi catolic, devenise suspect, iar oprobriul public se îndreptă şi către impozanta amantă catolică, Louise de Keroualles. Într-o după-amiază, gaşca de nărădăioşi observă o trăsură care se îndrepta către reşedinţa regelui. „Femeia catolică a regelui!” urlară ei şi blocară drumul pentru a o ataca. Dar nu era Louise, ci Nell Gwynne, care se aplecase pe geam

strigând: „Vă rog frumos, oameni buni! Puţin respect! Eu sunt târfa *protestantă*!” Această replică mucalită tempera furia mulţimii şi din acel moment istoria a salutat prezenţa de spirit, perspicacitatea şi francheţea lui Nell. Şi Carol trebuie să o fi felicitat pentru isteţimea ei. Incidentul a reuşit să pună în lumină felul în care supuşii săi neliniştiţi o vedeau pe Nell: în adâncul inimii, ea era una de-a lor, iar ei o iubeau pentru asta.

De asemenea, Nell reuşi să intre şi în graţiile reginei Caterina. Dat fiind faptul că amantele regale reprezentau prerogativul puterii soţului ei, Caterina nu putea decât să le tolereze. Totuşi, nu era obligată să le şi placă, aşa că nu ezita să-şi manifeste sentimentele faţă de ele. Dar ţinea cu adevărat la Nell, care nu a încercat niciodată să o pună în inferioritate. Umorul grosier al lui Nell o făcea, desigur, pe Caterina să fie sigură că era vorba doar de o ţiitoare lipsită de pretenţiile celorlalte amante ale regelui afemeiat (altă regină engleză, soţia lui George al II-lea, Caroline, o detesta pe Lady Henrietta Suffolk, amanta de douăzeci şi doi de ani a soţului ei, dar obiectă atunci când George o concedie pe Henrietta, sub pretextul că era o „bestie bătrână, plicticoasă, surdă şi irascibilă”. Caroline interveni în favoarea ei, de teamă ca locul ei să nu fie ocupat de alte amante, mai tinere şi mai periculoase.)

În 1685, de ziua de naştere a lui Nell, Carol făcu un atac de cord şi muri la câteva zile după aceea. Nell îi dedicase şaptesprezece ani şi îi născuse doi copii, abandonând o carieră strălucită de actriţă, pentru a deveni amanta lui. Cu toate acestea, unicul gest pe care Carol îl făcu în privinţa viitorului el fu rugămintea adresată curtenilor de pe patul de moarte: „Nu o lăsaţi pe biata Nell să moară de foame”, în ciuda preocupării lui Carol pentru soarta ei, Nell se descurcă destul de bine, dar aceasta pentru că i-a supravieţuit regelui numai doi ani. Dacă ar fi trăit ca el, până la vârsta de cincizeci şi cinci de ani, cu siguranţă că ar fi murit în sărăcie.

Moartea lui Carol scoase în evidenţă faptul că cei şaptesprezece ani petrecuţi de ea ca amantă a regelui nu îi

conferiseră niciun statut la curte sau în familia lui, deşi îi făcuse doi copii. Dar Nell îl iubise pe rege şi a vrut să îl plângă cum se cuvine. A comandat perdele negre la caleaşca şi

Plănuia şi alte ritualuri. Dar un oficial al curţii interveni şi îi interzise lui Nell să uzurpe drepturile rezervate exclusiv familiei regale, deşi ea îşi dorea cu ardoare să-şi manifeste durerea şi ataşamentul faţă de iubitul ei. Obiectul preocupărilor ei fusese plăcerea iubitului său, iar moartea acestuia a făcut ca lumea să se năruie în jur.

Jeanne-Antoinette de Pompadour

Vive la difference! Şi regii francezi se complăceau în relaţii amoroase cu amante. Oricum, căsătoriile regale reprezentau chestiuni de stat, aranjate din motive diplomatice sau politice. Dar şi inima, şi mai ales coapsa, suveranilor îşi cereau drepturile, într-adevăr, regii francezi erau mândri de cuceririle lor sexuale extramaritale, iar la reşedinţa regală de la Fontainebleau au rămas sculptate în piatră suveniruri legate de regi şi amantele lor: Henric al II-lea (1519 – 1559) şi Diane de Poitiers, Henric al IV-lea (1553 – 1610) şi. Gabrielle d'Estrées.

Apoi, în 1643, Ludovic al XIV-lea urcă pe tron, un bărbat chipeş şi puternic, care mai târziu avea să fie numit Regele Soare, model al absolutismului politic, care a dominat Europa şi a unificat Franţa. Printre numeroasele lui realizări s-a numărat şi faptul că Ludovic şi-a subordonat nobilii nesupuşi implicându-i în ceremonii elaborate ale curţii, schimbând eticheta convenţională a palatului pentru a o pune în acord cu complicata sa viaţă amoroasă.

În raport cu rangul şi epoca sa, Ludovic a fost virgin mult timp, până la optsprezece ani, când Madame de Beauvais, una dintre doamnele de onoare ale mamei sale, l-a sedus în timp ce se întorcea de la baie. Din acel moment, Ludovic avea s-o trateze pe Madame de Beauvais cu respect total. I s-a format apetitul pentru sex şi, deşi o iubea pe soţia sa, Maria Teresa, care, la rândul ei, îl adora,

Ludovic îşi exercita prerogativele regale făcându-şi o serie întreagă de metrese printre tinerele drăguţe de la curte.

Cu toate acestea, el introduse o schimbare semnificativă, îşi legitimă favoritele ca *maîtresses en titre*, amante oficiale, şi le mută în apartamente de la palat, recunoscând copiii pe care ele îi năşteau. Aceasta le conferea amantelor sale o putere mult mai mare în raport cu aceea a suratelor lor de la alte curţi regale, căci femeile lui Ludovic erau membre ale curţii, adesea în slujba reginei. Amantele regelui luau masa cu el, discutau cu factorii de decizie din stat şi cu diplomaţii străini şi, dacă doreau, puteau deveni ele însele factori de putere.

Exista, totuşi, o formalitate rituală, care făcea trecerea de la statutul de simplă amantă la acela de *maîtresse en titre*. Potenţială *maîtresse en titre* trebuia să fie sponsorizată şi prezentată de o doamnă de la curte. Louise de La Vallière, prima candidată la postul de metresă oficială a lui Ludovic.

Era deja de mult timp amanta lui, dar cei doi copii pe care îi născuse erau în mod oficial bastarzi. Ludovic, plecând pe câmpul de luptă şi conştient că ar putea să nu supravieţuiască, îşi reevalua viaţa şi făcu o serie de schimbări. O numi pe Louise Ducesă de Vaujours şi îşi recunoscu fiica în viaţă, pe Marie-Anne de Bourbon. Marie-Anne a fost apoi crescută ca un membru al familiei regale, deşi ea şi alţi doi fraţi născuţi mai târziu, nu aveau drept de succesiune la tron.

La scurt timp după ce îi acordase statutul de *maîtresse en titre*, atenţia lui Ludovic se îndreptă dinspre Louise către prietena ei, Athénaïs, Madame de Montespan. Louise a trebuit să trăiască în continuare la curte, martor trist la pasiunea crescândă a regelui ei iubit pentru Athénaïs. Devoţiunea religioasă a lui Louise se accentua. Postea, purta o cămaşă din pânză groasă pe sub hainele la modă pe care le cerea curtea, dormea direct pe podea. A fugit la mănăstire de două ori, şi de fiecare dată Ludovic a adus-o înapoi. În 1674, ea îl imploră să o elibereze şi să o lase să se călugărească. Melancolia şi aspectul ei ofilit îl

impresionară profund, aşa că el îşi dădu acordul. Louise se prăbuşi la pământ în faţa reginei şi se căi public pentru relaţia sa adulteră. Curând după aceea, îşi luă rămas-bun de la copii. Apoi, ca Sora Louise a Milei, se îngropa pe veci în mănăstirea carmelită din Paris.

Următoarea *maîtresse en titre* a lui Ludovic, Athénaïs de Montespan, conferi un alt aspect acestei poziţii: statutul marital. Nu numai că Ludovic comitea adulter cu ea, dar şi ea, la rândul său, era adulterină. Numai pe regină o necăjea acest adulter, căci el promisese să renunţe la amantele sale la împlinirea vârstei de treizeci de ani. Dar ziua lui de naştere venise şi trecuse, iar amantele rămăseseră. Adulterul lui Athénaïs era altă poveste. Chiar şi Regele Soare găsea cu greu argumente pentru a combate criticii oripilaţi de faptul că o femeie comitea adulter, care era deopotrivă un păcat şi o crimă. Era evident că Athénaïs trebuia să se despartă de soţ în mod legal, dar Parlamentul aprobă divorţul abia după cinci ani de insistenţe ale regelui.

Soţul lui Athénaïs dădu o notă bizară acestor demersuri. Deşi Monsieur de Montespan nu-şi iubea prea mult soţia, se simţea insultat de regele care i-o răpise pur şi simplu. Se repezea la Paris şi făcea scene. Într-o zi, pătrunse în dormitorul lui Athénaïs şi o pălmui. Intra ostentativ în propriul castel pe poarta principală, rostind replici lamentabile de genul: «Coarnele mele sunt prea mari ca să poată trece prin poarta mai scundă”. La un moment dat, Ludovic l-a aruncat în închisoare. Dar Montespan nu se lăsă intimidat. După eliberare, înscena o înmormântare pentru soţia sa, declarând-o victima propriei sale rătăciri şi ambiţii. Din fericire pentru Ludovic, soţul incomod al amantei lui se plictisi curând de jocul acesta. Totuşi, de Montespan avea în spate sprijinul religiei şi al moralităţii. Regii

Făceau legea, dar nu şi amantele lor. Căsătoriile se contractau împotriva voinţei unora, dar, cu toate acestea, erau sfinte.

Abstracţie făcând de cazul Montespan, era evident

că, dacă stăteai să cântăreşti lucrurile, amantele căsătorite se integrau mai uşor la curte decât fetele libere, deoarece acestea riscau să submineze poziţia reginei într-un fel în care femeile căsătorite nu puteau să o facă. Căsătoria unei amante putea fi un paravan cinic, dar, pentru regina înşelată, salva aparenţele, oferind un minimum de confort în vârtejul de bârfe şi spionaj al palatului, în orice caz, biata făptură de rang regesc nu petrecea o zi la palat fără să o vadă sau să audă de cea mai recentă amantă oficială, ale cărei aparta – mente se aflau alături de acelea ale regelui, al cărei pântece era umflat de vlăstarul regelui şi ale cărei membre străluceau de giuvaieruri plătite din punga regală.

Ludovic al XIV-lea era un bărbat inteligent care se gândise mult la problema includerii amantelor sale în viaţa sa, şi deci şi a Franţei. Pentru a-şi instrui fiul, pe Ludovic, el alcătui un memoriu despre amante şi despre felul cum pot fi evitate capcanele în care ele îi fac să cadă pe iubiţii lor.

În primul rând, Ludovic avertiza că nu trebuie neglijate afacerile de stat în favoarea amantei, în al doilea rând, venea lucrul cel mai dificil de împlinit, deşi inima ta îi aparţinea amantei, trebuia să rămâi stăpân pe propria raţiune. Femeile n-aveau voie să vorbească despre nimic serios, căci astfel riscau să se implice în comploturi şi intrigi, perturbând bunul mers al treburilor ţării. Exemplele istorice abundă, îl prevenea regele pe fiul său în acest document: maşinaţiunile puse la cale de femei complotiste au stins dinastii, au răsturnat regi, au răvăşit provincii întregi şi au distrus imperii.

Strănepotul lui Ludovic, ineficientul Ludovic al XV-lea, n-a luat în seamă multe din sfaturile străbunicului său, lăsându-şi amantele oficiale să exercite o influenţă tot mai mare şi să devină personaje importante ale curţii. El a încălcat şi tradiţia prin care amantele regale trebuia să fie de viţă nobilă, făcându-şi-o amantă pe Jeanne-Antoinette Poisson, o femeie din popor care mai târziu avea să devină Madame de Pompadour a lăsat-o să-i cucerească inima şi

să ajungă în patul regelui.

Jeanne-Antoinette avea un trecut neobişnuit. Tatăl ei, vechil al unor înalţi oficiali parizieni care se ocupau de finanţe, fusese pe nedrept condamnat pentru delapidare şi fugise în Germania pentru a scăpa de puşcărie. Jeanne-Antoinette, poreclită Reinette, sau „Mica Regină”, şi fratele ei, Abel, au rămas singuri cu mama lor. Pentru a-i putea creşte, doamna Poisson îşi făcea amanţi bogaţi. O educă excelent pe fiica ei, învăţând-o şi pe ea tacticile pe care trebuia să le aplice o femeie care voia să urce pe scara socială, atrăgând un soţ sau un amant potrivit.

Reinette aprecie eforturile mamei sale, mai ales după ce o clarvăză

Toare îi prezise, la nouă ani, că va fi amanta regelui. Reinette se transformă într-o tânără rafinată şi educată, faimoasă pentru firea sa generoasă, abilităţile ei actoriceşti şi, în ciuda (sau poate tocmai din cauza) problemelor ei perpetue cu căile respiratorii, pentru vocea ei profundă, a cărei tonalitate te vrăjea. Ea visa să transpună în realitate profeţia clarvăzătoarei.

Reinette deveni o tânără fermecătoare. Era zveltă şi cu forme pronunţate, o brunetă cu faţa ovală, tenul măsliniu şi o eleganţă regală. Când se apropie de vârsta de douăzeci de ani, mama ei îi aranja un mariaj cu Charles-Guillaume Le Normant d’Étoiles, un oficial guvernamental. Reinette şi Guillaume au avut mai mulţi copii, dintre care a supravieţuit numai fiica lor, Alexandrine, în mod cu totul neaşteptat, mirele se îndrăgosti profund de mireasa sa, care îl asigură râzând, că avea să rămână cu el mereu, cu excepţia, desigur, a eventualităţii în care ar fi intrat în graţiile regelui în timp, chiar aşa se şi petrecu în ceea ce îl privea pe rege. Ludovic al XV-lea o cunoştea pe Reinette din auzite şi îi remarcase frumuseţea de fiecare dată când drumurile li se intersectaseră. Devenise tot mai cunoscută în societate, iar Voltaire şi alţi intelectuali o admirau şi îi preţuiau prietenia. Dar energiile regelui erau monopolizate de amanta lui de la acea dată, Madame de Châteauroux, cea de a treia dintr-un trio de surori de care el se

îndrăgostise.

În 1744, totuşi, în timpul războiului austriac de succesiune, amanta lui încăpăţânată îl urmă pe câmpul de bătaie. Acest dispreţ total faţă de convenienţe se întoarse împotriva ei când Ludovic se îmbolnăvi grav, iar un episcop fu convocat să îl împace cu lumea pe care bănuia că avea să o părăsească în curând. Dar omul Bisericii refuză să îl absolve de păcate până când el nu avea să se confeseze public şi să se căiască pentru păcatele sale. Înspăimântat de focul iadului, Ludovic îşi mărturisi adulterul cu Madame de Châteauroux, imploră iertare şi ordonă ca femeia păcătoasă să fie îndepărtată.

Chestiunea nu s-a sfârşit aici, căci mărturisirea lui avea să fie răspândită pe scară largă. Ludovic fu iertat, dar amanta lui nu. Oamenii se grăbiră să arunce cu pietre şi cu conţinutul oalelor de noapte peste trăsura ei, bătându-şi joc de ea şi umilind-o. Această experienţă oribilă o afectă atât de tare, încât ea făcu pneumonie, între timp, regele se vindecă şi, când văzu că perspectiva morţii se îndepărta, o rechemă la Versailles. Cu toate acestea, Madame de Châteauroux avea să moară în curând.

Două luni mai târziu, în 1745, la celebrarea nunţii fiului său, delfinul, Ludovic, împopoţonat ca un pom de Crăciun, îşi îndreptă atenţia asupra lui Reinette, o strălucitoare şi elegantă zeiţă Diana, zăbovind în preajma ei toată seara. Curând după aceea, ea deveni amanta lui.

Ascensiunea noii amante regale provocă agitaţie la curtea franceză. Cât

De mult va dura relaţia? se întrebau curtenii. Cine îi erau aliaţii? Dar duşmanii? Ce punea ea la cale? Ce îi plăcea, ce nu îi plăcea şi ce scopuri urmărea? într-un sistem ierarhic bazat pe noţiunile de drept divin şi sânge albastru, era cu adevărat îngrozitoare puterea potenţială a unei noi amante de a influenţa treburile statului şi, ce era şi mai important, de a influenţa casa regală şi mulţimea celor care depindeau de aceasta. Ba mai mult: la ce te puteai aştepta din partea unei parvenite ca doamna d’Étoiles, o femeie de origine inferioară, o burgheză, care

era prietenă cu atei precum Voltaire?

Dar Ludovic era absorbit de relaţia cu noua lui iubită şi se enerva ori de câte ori auzea rostindu-se vreun cuvânt de dezaprobare la adresa ei. Reinette răspunse la iubirea lui cu o pasiune inspirată de fanteziile nutrite încă din copilărie, în ciuda sincerităţii ei, bârfele despre ea, adesea maliţioase, împânzeau curtea.

Între timp, Reinette îi ceru lui Ludovic să-i clarifice statutul, iar el se execută: o voia în rolul de *maîtresse en titre*, încântată, Reinette căzu de acord. Dar insistă, totuşi, ca Ludovic să aranjeze un divorţ oficial de soţul ei. Devotatul Charles-Guillaume primi cu tristeţe vestea, izbucnind în plâns. Numai după ce înţelese că decizia ei era irevocabilă acceptă ruptura de iubita sa soţie.

Totuşi, în ciuda pasiunii ei pentru rege, statutul de amantă a reprezentat o grea încercare pentru Reinette. Fusese un copil fragil, având mereu probleme cu gâtul şi plămânii. La maturitate, pe măsură ce aceste probleme se agravau, îşi ascunse starea de sănătate de toată lumea, cu excepţia câtorva prieteni apropiaţi. Dar vigilenţei curtenilor nu le scăpă faptul că era slăbită şi arăta obosită şi, curând, se răspândi zvonul că scuipa sânge. Doctorul îi prescrise odihnă, aer curat şi mişcare. Cum aş putea să fac asta? se vaită ea. Viaţa de curte presupunea respectarea unor reguli riguroase, toaletele erau elaborate şi ritualurile de înfrumuseţare interminabile, iar aerul supraîncălzit era sufocant. Cât priveşte mişcarea, se simţea prea obosită ca să se conformeze prescripţiilor medicului.

Sănătatea ei şubredă îi afecta şi prestaţia în pat, iar ea era îngrozită la gândul că ceea ce ea numea natura sa frigidă l-ar fi putut împinge pe Ludovic în braţele altei femei, într-o noapte, după ce-i reproşa că e „rece ca un peşte”, el sări din pat şi se culcă pe canapea. Reinette încercă să îl păstreze urmând o dietă menită să încălzească sângele rece: ciocolată calda presărată cu vanilie şi răşină, trufe, supă de ţelină. Alteori bea lapte de măgăriţă. „Mi-aş da viaţa ca să îi fac plăcere”, îi mărturisi

ea unei prietene.

Deşi corpul o trăda, Reinette reuşi să se facă indispensabilă regelui, în 1745, el o numi Marchiză de Pompadour, nume care, aşa cum avea să noteze Voltaire, rima cu *amour* – dragostea pe care Reinette i-o oferise din plin iubitului ei. Ca amantă oficială a lui Ludovic, reuşi să o înduplece şi pe regină, deşi Marie-Leczyńska o umilea uneori în public. Reinette îşi dedică viaţa regelui, compensând lipsa ei de avânt sexual prin acţiuni care

Îl fermecau şi creau între ei legături ce s-au dovedit puternice în timp. prelua cu entuziasm pasiunile regelui. I se alătură la jocul de cărţi, deşi ura aceasta ocupaţie. Participa la partide de vânătoare, deşi această activitate îi consuma şi bruma de energie pe care o mai avea. Redacta nişte rapoarte alerte şi savuroase, cu informaţii primite de la serviciile de spionaj ale regelui. Ţinea scurte şedinţe zilnice cu miniştrii de stat. îl consilia pe rege şi deveni astfel atât cea mai dragă prietenă a lui, cât şi amanta sa.

Reinette se implică şi în treburile statului, făcând exact ceea ce Ludovic îl avertizase pe strănepotul lui că s-ar putea întâmpla. îl convinse pe Ludovic să îl concedieze şi să îl exileze pe ministrul Maurepas, presupusul autor al unui vers în care îşi bătea joc de leucoreea ei, o afecţiune ginecologică ce presupune scurgeri vaginale groase şi albe. Făcu demersuri pentru a-l numi pe fratele ei, Abel, intendent general al casei regale, o poziţie importantă în care el se achită de îndatoriri cu eficacitate şi onestitate. Ea administra patronajul regal al literaturii şi artelor, în privinţa cărora se pricepea şi pe care le aprecia la justa valoare. A fost cofondatoarea şcolii militare de ofiţeri şi a faimoasei fabrici de porţelan de la Sèvres.

În 1751, după o amplă deliberare, Reinette renunţă la relaţiile sexuale cu regele, având grijă ca acest fapt să se afle. Astfel, li s-a oferit posibilitatea de a primi Sfânta împărtăşanie, deoarece nu mai comiteau adulter unul cu celălalt. Pentru Reinette, această renunţare avea un dublu beneficiu: îi uşura conştiinţa religioasă şi o elibera de o sarcină pe care nu o putea îndeplini cum se cuvine. Totuşi,

exista marele pericol ca Ludovic să o înlocuiască cu o altă amantă, în 1752, când Ludovic o făcu pe Reinette ducesă, bârfitorii de la curte interpretară gestul drept o strângere de mână aurită în vederea debarcării ei.

Pentru a-şi menţine influenţa asupra lui Ludovic, Reinette se strădui, sau cel puţin aşa susţinea lumea, să îi găsească femei tinere care nu prezentau niciun pericol. Contemporanii o făcură codoaşă, acuzând-o că pusese la cale înfiinţarea bordelului de palat din districtul Parc aux Cerfs (Câmpul cu cerbi). Acolo, adolescente recrutate din rândul familiilor pariziene sărace erau cazate şi pregătite să îi devină amante lui Ludovic, care le „servea" adesea în grupuri de câte două-trei. Fetele erau bine hrănite şi îmbrăcate frumos, fuseseră învăţate să se poarte în societate şi beneficiau de asistenţă medicală. „Cifra de afaceri" era destul de bună, căci tinerele „pensionate" din aceste posturi primeau rente sau se căsătoreau adesea cu bărbaţi dornici să profite de „pregătirea" lor în domeniu. Fetele care îi năşteau lui Ludovic copii erau anunţate că le muriseră bebeluşii. Apoi, aceşti infanţi, *princes et princesses manquées*, primeau alocaţii anuale şi erau daţi spre adopţie unor părinţi potriviţi.

La doi ani de la înfiinţarea casei de plăceri a lui Ludovic din Parc aux rerfs, fiica de zece ani a Reinettei, Alexandrine, a murit. Reinette nu se putea consola în niciun fel. „Întreaga mea fericire a murit odată cu fiica

Mea", avea să mărturisească ea în particular. Criticii ei, coborându-se l nivelul cel mai de jos, au susţinut că lacrimile vărsate de Reinette erau doar pentru ea însăşi, deoarece Alexandrine nu avea s-o mai înlocuiască în patul lui Ludovic.

Reinette încercă să-şi refacă viaţa zdrobită. Timp de încă un deceniu ea continuă să se implice în treburile statului şi în afacerile interne al curţii, mizând pe faptul că aliaţii ei aveau să fie suficient de puternic] pentru a-i învinge duşmanii tot mai numeroşi, printre care se numărai susţinătorii altor femei frumoase, ce sperau să o poată înlocui. Făcu pre; siuni asupra lui Ludovic să

concedieze miniştrii care nu o simpatizau. E; supravieţui luptei interne de la curte, iar noua ei castitate o făcu să şi simtă atât de virtuoasă, încât sprijini Biserica în disputele ei cu Parlamen] tul francez. Lucră împreună cu protejatul său, Ducele de Choiseul, aii cărui întreprinderi diplomatice duseră în final la Războiul de Şapte Ani1 care avea să opună Franţa, Austria, Rusia, Saxonia, Suedia şi Spania Prusie Marii Britanii şi Hanovrei. Această catastrofă aproape că aduse în sapă di lemn Franţa. Madame de Pompadour cheltui sume exorbitante din bugetul sărăcit al ţării pentru splendide opere de artă şi arhitectură; stilul pe can l-a impus Franţei a fost atât de strălucit, încât a ajuns să definească întreagă eră estetică. Ea îi făcea pe plac indolentului rege, în timp ce, în afara palatului, populaţia neliniştită murea de foame.

Curând după Tratatul de la Paris, din 1763, Reinette căzu pradă unei maladii, după toate probabilităţile, un cancer la plămâni. Prietenul ei, Voltaire, regretă dispariţia unei femei sincere care îl iubise pe rege pentru el însuşi, nu pentru rangul lui. Cu toate acestea, pe seama ei se răspândi o *zicală* populară ce ilustra modul cum o vedeau contemporanii săi: „Aici se odihneşte cea care a fost douăzeci de ani virgină, / Opt ani târfă/ Şi zece ani codoaşă”.

Jeanne du Barry

Următoarea amantă oficială a lui Ludovic, Jeanne Becu, devenită mai târziu contesă du Barry, era de origine şi mai joasă decât Reinette de Pompadour. Jeanne era fiica nelegitimă a lui Anne Becu, o bucătăreasă frumoasă şi întreprinzătoare, şi a fratelui Ange, un călugăr, care nu o putu lua pe aceasta în căsătorie. Jeanne se familiariza cu statutul de amanta încă din copilărie, când Anne se angaja în casa unui oficial parizian care locuia cu Francesca, apetisanta lui amantă italiană. Francesca prinse drag de copiliţa blondă şi aranja ca aceasta să fie educată la o şcoală mănăstirească. Acolo Jeanne studie literatura şi artele, făcu o pasiune pentru Shakespeare şi îşi şlefui dicţia, ceea ce avea să îl încânte mai târziu pe Ludovic al

XV-lea. La vremea absolvirii, pe când avea cincisprezece ani, Jeanne era atât de încântătoare, încât Francesca văzu brusc în fosta ei

Protejată o concurentă la afecţiunea amantului său, aşa că o abandonă, lăsând-o să se descurce singură.

La optsprezece ani, Jeanne îşi găsi de lucru la atelierul unui peruchier şi pentru scurt timp, deveni amanta fiului acestuia. După aceea, continuă să muncească, dar şi să îşi caute amanţi, urcând pe scara socială pe măsură ce se însoţi cu importanţi funcţionari de stat sau cu intelectuali. I se duse vestea în tot oraşul. Era de o frumuseţe care îţi tăia răsuflarea, înaltă şi zveltă, cu o coamă de păr blond, ochi mari, albaştri şi un nas acvilin elegant. Avea sâni superbi, pe care adesea şi-i punea în evidenţă într-un decolteu plin de gust, copleşindu-i până şi pe cunoscători, îşi sublinia farmecul natural cu un machiaj discret şi se îmbrăca în borangicuri pastelate, care îi puneau în evidenţă perfecţiunea blondă.

Jeanne era renumită şi pentru arta ei a de a face dragoste, în contrast cu frigida şi fragila Madame de Pompadour, Jeanne era o femeie robustă şi senzuală, ai cărei parteneri sexuali îi lăudau agilitatea şi repertoriul erotic. Nu era nici timidă, nici reţinută şi îşi vindea priceperea erotică contra unor sume mari de bani sau pentru cadouri şi bijuterii. Primul ei amant, contele Jean-Baptiste du Barry, era agentul şi codoşul ei, care avea s-o propulseze pe cele mai înalte trepte ale societăţii, până la ultima cucerire, Ludovic al XV-lea.

O poveste apocrifă descrie prima întâlnire a lui Jeanne cu Ludovic al XV-lea, la Palatul Versailles. Se spune că ea a făcut trei reverenţe, aşa cum cerea protocolul, apoi a păşit către el şi l-a sărutat apăsat pe buze. Cu siguranţă că nu aşa s-au petrecut lucrurile, dar asta denotă imaginea ei în epocă, de femeie cu o sexualitate debordantă. După toate probabilităţile, du Barry o scosese în calea regelui, ştiind că Ludovic nu ar fi putut să nu observe o femeie atât de seducătoare. Du Barry a avut dreptate. Era prima dată după pasiunea sa pentru Reinette, când Ludovic îşi pierdea

capul după o femeie, singura care îl făcea să se simtă iarăşi tânăr, după cum avea să mărturisească el.

Dar oamenii pe care du Barry îi avea plasaţi la curte îl minţiră pe rege în privinţa antecedentelor lui Jeanne, prezentând-o drept o femeie respectabilă şi căsătorită, de origine aristocratică, în realitate, Jeanne era vlăstarul nelegitim al unei familii ţărăneşti, o curtezană necăsătorită, înregistrată la Poliţie ca amanta lui du Barry. Ce era de făcut? Curtenii îngrijoraţi ai lui Ludovic au fost nevoiţi să îi spună acestuia adevărul. Ludovic era prea îndrăgostit ca să o pedepsească pe tânăra şi fermecătoarea impostoare. Căsătoriţi-o, ordonă el.

Contele du Barry era de viţă nobilă şi ar fi luat-o oricând pe Jeanne în căsătorie pentru a-i oficializa statutul la curte. Dar, din păcate, era deja însurat, cu o femeie pe care nu o iubea şi pe care o abandonase, după ce u cheltuise averea. Contele avea însă un frate mai mare, atât de sărac, încât nici o femeie cumsecade nu ar fi consimţit să se căsătorească cu el. În

Schimbul unei sume corespunzătoare, Guillaume du Barry consimţi sg devină soţul lui Jeanne.

Banii schimbară atuurile, aşa că, brusc, Jeanne primi un certificat de naştere „revizuit”, care îi ridica strămoşii la rang nobiliar şi îi scădea vârsta cu trei ani. După o scurtă ceremonie desfăşurată la ora cinci dimineaţa, pentru a evita privirile indiscrete, Jeanne ieşi din biserica pariziană Saint-Laurent cu titlul de contesă du Barry. Nunta ei, care se presupune că a fost celebrată chiar de fratele Ange, tatăl ei natural, a fost singurul moment când şi-a întâlnit soţul. Acest aranjament îi convenea contelui. El s-a instalat împreună cu tânăra lui amantă, cu care avea să se căsătorească după moartea lui Jeanne, şi a trăit până la adânci bătrâneţi din noua sa pensie.

Jeanne era acum o contesă căsătorită, ce putea fi prezentată la curte. Ludovic înfruntă ostilitatea nobililor mituind o contesă îndatorată pentru a o sponsoriza pe noua sa amantă. Jeanne sosi la curte fără a-şi cere scuze de întârziere, etalându-şi rochia albă bătută în diamante şi

supunându-se prezentării ceremonioase cu demnitate şi aplomb, în ziua aceea, la 22 aprilie 1769, deveni amanta oficială a lui Ludovic.

Timp de şase ani, Jeanne domină viaţa socială şi sexuală a lui Ludovic. Regele, care începea să îmbătrânească, era peste măsură de bucuros, pentru că, la fel ca Reinette de Pompadour, noua lui amantă îl iubea şi pentru calităţile lui personale (atâtea câte avea), nu numai pentru puterea şi averea sa. Deşi Jeanne era prezentă la majoritatea dineurilor şi a evenimentelor la care se discuta politica statului, ea nu se amesteca niciodată în aceste treburi şi nici nu se arăta interesată. Cele mai mari pasiuni ale ei erau literatura şi arta, precum şi îmbogăţirea colecţiei ei impresionante de pietre preţioase, care a costat în total vistieria statului circa 2, 5 milioane de livre. Jeanne mai cheltuia sume mari şi pentru rochiile făcute de Rose Bertin, pentru redecorarea caselor pe care Ludovic i le dăruise, pentru salariul servitorilor şi miile de cărţi legate în piele *gravată* artizanal.

Viaţa ei se derula în limitele etichetei prescrise, între practicile elaborate de înfrumuseţare, coafor şi nesfârşitele probe de costume, lua parte la audienţe, spectacole, dineuri, concerte şi alte adunări, călărea şi vâna împreună cu regele. Ea, mai mult decât oricine, trebuia să fie la dispoziţia regelui oricând şi nu putea să se sustragă de la obligaţia de a petrece cu el vacanţe de refacere. Se confrunta zilnic cu oameni care voiau să o submineze, inclusiv cu Maria Antoaneta, soţia adolescentă şi neastâmpărata a nepotului regelui (care avea să devină mai târziu Ludovic al XVI-lea). Maria Antoaneta o considera pe Jeanne proastă şi impertinentă, iar fascinaţia pe care aceasta o exercita asupra lui Ludovic i se părea demnă de dispreţ.

Eticheta curţii cerea ca Jeanne să nu aibă viaţă privată, de la baia parfumată de dimineaţă şi până la abluţiile de seară. Doamnele de la curte erau mereu prezente, iar adesea chiar şi persoane din afara acestui anturaj:

Cei care veneau cu petiţii, făcând cozi interminabile la palat, în speranţa ca femeia pe care o condamnau în mod public avea să îi scape de diversele lor necazuri personale. Implorau bani şi posturi de la Jeanne. O îndemnau să intervină în favoarea lor faţă de oficialii neînduplecaţi, să le sponsorizeze copiii, să le patroneze acţiunile de caritate. Jeanne scăpa de prezenţa intruşilor numai când făcea dragoste cu regele.

În ciuda acestor neajunsuri, Jeanne era o femeie veselă şi neobosită, cu inimă bună şi iertătoare. Dar a fost mult certată în Franţa prerevoluţionară pentru extravaganţele sale şi (spre deosebire de Nell Gwynne în Anglia) condamnată ca trădătoare a originilor sale modeste, în loc să se îndrepte împotriva bătrânului rege, oamenii o învinovăţeau pe „târfa regală” pentru toate necazurile lor – foamea, lipsa pâinii, şomajul. Când Jeanne se aventura în afara curţii, răsculaţii luau cu asalt trăsura cu care călătorea.

În 1774, după şase ani de revigorare emoţională şi sexuală cu amanta sa oficială, Ludovic contractă o formă letală de variolă, înţelese că e pe moarte şi gândurile i se îndreptară către Ziua Judecăţii, îi spuse lui Jeanne că, de dragul mântuirii lui veşnice, ea trebuie să părăsească curtea. „Sunt dator să mă dedic Domnului şi poporului meu”, zise el. Jeanne leşină şi, de îndată ce îşi reveni, se duse direct la trăsura sa şi părăsi palatul. Fără lacrimi sau reproşuri, înţelesese. Nu era curată din punct de vedere moral, un obstacol insurmontabil în calea mântuirii lui Ludovic.

Ludovic vărsă câteva lacrimi de durere la pierderea companiei amantei sale, a cuvintelor şi mângâierilor ei reconfortante. Apoi îşi chemă preoţii să îl absolve de păcate, mai ales de relaţia senzuală pe care o avusese cu ea. Sărută crucea cu aceleaşi buze cu care o sărutase pe Jeanne. Câteva zile mai târziu, senin şi paşnic în siguranţa oferită de căinţa sa de ultimă oră, Ludovic se îndreptă către mântuirea care îi fusese astfel asigurată.

Aproape imediat, noul rege, Ludovic al XVI-lea, şi

regina sa, Maria Antoaneta, o exilară pe Jeanne du Barry la o mănăstire, poruncind să fie ţinută în izolare acolo. Smulsă de lângă prietenii ei, vânată de creditori, Jeanne se adapta încarcerării sale, cu aceeaşi graţie cu care se acomodase vieţii de la curtea regală, îşi găsi în Maica Gabrielle de La Roche-Fontenille o prietenă de nădejde, care îi convinse pe Ludovic şi pe Maria Antoaneta să îi permită să primească vizite. Una dintre ele a fost aceea a notarului, care aranja vânzarea unor bijuterii pentru a-i plăti pe creditorii extrem de insistenţi ai lui Jeanne.

Unsprezece luni mai târziu, Ludovic şi Maria Antoaneta o eliberară pe Jeanne din mănăstire, dar îi interziseră să se apropie la mai mult de zece leghe de Paris şi Versailles. Timp de şaisprezece ani, ea trăi în linişte, făcându-şi amanţi, mâncând pe săturate, îngrăşându-se, bucurându-se de viaţă. Mai primea şi o pensie care totaliza circa 2812500 de livre, aşa cum II Promisese Ludovic înainte de a muri.

Viaţa idilică a lui Jeanne se sfârşi în 1791, când hoţii pătrunseră în

Castelul ei, furând bijuterii în valoare de milioane. O lună mai târziu, când află că la Londra poliţia recuperase bijuteriile, traversă Canalul Mânecii pentru a reintra în posesia nestematelor. Aceasta nu a fost o dovadă de înţelepciune, căci vechiul regim se prăbuşea, în disperare de cauză, Ludovic al XVI-lea apelă la Prusia pentru o coaliţie militară, în vreme ce Maria Antoaneta pleda pe lângă regele spaniol să ajute familia regală să fugă. În loc să se retragă în anonimat şi să îşi ascundă bunurile, ca ceilalţi aristocraţi şi bogătaşi, prin acţiunile sale, Jeanne atrase atenţia asupra sa şi a averii sale. La Londra nu reuşi să îşi recupereze bijuteriile de la autorităţile englezeşti. Şi nici nu observă că agenţii poliţiei franceze o urmăriseră până în Anglia şi o văzuseră întâlnindu-se cu emigranţi antirevoluţionari.

Compromisă din punct de vedere politic şi social, condamnată ca regalistă şi târfă care privase poporul francez de milioane de livre, fosta amantă regală reveni în

atenţia publicului. Deşi însuşi politicianul revoluţionar Mirabeau remarcă, la un moment dat, că unicul ei păcat fusese faptul că zeii o făcuseră frumoasă, guvernul revoluţionar o aresta. Potrivit primului capăt de acuzare, „chiar şi după evidenta ei dizgraţie... ea a continuat legăturile cu acei oameni, care sunt azi cei mai cruzi duşmani ai noştri”. Jeanne a mai fost acuzată şi de deturnarea fondurilor publice, precum şi de remarce antirevoluţionare.

În închisoare, Jeanne cumpăni lucrurile şi crezu că avea să fie cruţată, în lunile de dinaintea procesului său, se bucură de tovărăşia celorlalţi prizonieri, un amestec de aristocraţi pe care îi cunoscuse şi de prostituate care îi erau străine. Când a fost condamnată la moarte, Jeanne urlă de durere. Cu toate acestea, continuă să spere că îşi va putea negocia averea în schimbul vieţii. Când şi acest lucru se dovedi imposibil, înţelese că era blestemată, în după-amiaza cu frig tăios în care a murit, a trebuit să fie târâtă până la ghilotină. La un moment dat a încercat să scape, strigând: „Vreţi să îmi faceţi rău, vă rog să nu îmi faceţi rău”. Călăii ei nerăbdători o înşfăcară şi o legară, în timp ce ea ţipa disperată, lama îi tăie adânc gâtul, care între timp i se îngroşase. „Trăiască republica!” strigă publicul de vampiri care savura spectacolul decapitării ei.

Jeanne du Barry a fost ultima *maîtresse en titre* şi o figură emblematică a instituţiei amantei regale. S-a bucurat de recompense materiale enorme, pe care Ludovic i le asigura din bugetul Franţei: sume mari de bani, o mulţime de posesiuni imobiliare decorate fastuos, o colecţie de bijuterii care încă îi mai uimeşte pe istorici, haine superbe. Dar continua ei ostentaţie a alimentat furia publică, astfel că în cele din urmă s-a văzut nevoită să plătească cu propria viaţă, în timp ce era târâtă spre eşafod, Jeanne du Barry nu-şi închipuise că cei şase ani petrecuţi ca amantă a lui Ludovic aveau să-i aducă o condamnare la moarte.

Montez

La o jumătate de secol după moartea lui Jeanne du

Barry, altă amantă regală reuşi să capteze pentru scurt timp atenţia unui suveran, fapt ce avea să-l coste pe acesta propria coroană. Lola Montez, care a inspirat sloganul *Ce* Lola vrea, Lola ia”, îşi dorea cam tot ce avusese şi Jeanne du Barry „faimă, avere şi adoraţia bărbaţilor bogaţi şi puternici. Cel mai bogat şi mai puternic dintre aceşti bărbaţi a fost chiar regele Bavariei, Ludwig I, pe care ea l-a cunoscut în 1846. Din fericire pentru ea, însoţirea cu un rege devenise la vremea aceea o afacere mult mai sigură decât era în Franţa prerevoluţionară.

Lola Montez, al cărei nume real era Eliza Gilbert, se născuse în India, în 1820, ca fiică a unui soldat englez căsătorit în grabă cu o fată de paisprezece ani. Tatăl ei a murit, mama s-a recăsătorit, iar Eliza a fost trimisă în Anglia, la studii. La vârsta de şaptesprezece ani, a fugit în lume cu Thomas James, un locotenent cu treisprezece ani mai în vârstă decât ea, pe care l-a părăsit în scurt timp. După ce soţul ei supărat a cerut divorţul, Eliza a fugit în Spania, unde a studiat dansul. S-a întors în Anglia sub numele de Maria Dolores de Porris y Montez – „dar spuneţi-mi Lola” – fiica dansatoare a unui nobil spaniol scăpătat. Devenise şi o curtezană aspirantă, cu o clientelă mereu în schimbare. Chiar s-a căsătorit cu unul dintre admiratorii ei, în ciuda faptului că încă nu era oficial divorţată.

Lola era o brunetă cu ochi albaştri care, aşa cum afirma unul dintre biografii săi, „scăpărau scântei... cu un nas desenat... şi sprâncene frumos arcuite”. „Frumuseţea ei era lipsită de cusur. Dansul ei reprezenta o invitaţie fizică... ea scrie Memoriile lui Casanova cu propriul său corp”, remarca un critic în presă.

Frumuseţea nu constituia singurul atu al Lolei. Era inteligentă şi aventurieră, o femeie complexă şi imprevizibilă, o mincinoasă patologică, deşi uneori dădea dovadă de elanuri nobile. Cheltuia banii unui bărbat, apoi trecea la altul, la fel de înstărit, în călătoriile sale frenetice prin Europa, a devenit o apropiată a lui Franz Liszt, a fiului unui oficial britanic, Robert Peel, şi a unei suite de alţi

admiratori, printre care şi vreo câţiva jurnalişti. Cea mai mare lovitură a Lolei a reprezentat-o cucerirea regelui Ludwig al Bavariei.

În 1846, Ludwig avea şaizeci de ani şi conducea Bavaria de douăzeci şi unu de ani. Era un administrator sever şi ordonat, sub oblăduirea căruia oavaria înregistrase un mare succes financiar, în timpul domniei sale, Münchenul devenise un centru cultural, artistic şi universitar european.

Dar Ludwig nu-şi aranjase la fel de bine afacerile personale. Soţia sa devotată, Therese, care îi născuse opt copii, tocmai îmbrăţişase celibatul.

Herese acceptase dintotdeauna aventurile extraconjugale ale lui Ludwig, considerându-le drept supape necesare pentru dorinţa fizică. Dar, brusc, în

Pragul bătrâneţii, acest rege cu obrajii ciupiţi de vărsat de vânt, care era ut poet şi un intelectual, începu să dorească mai mult decât întâlniri ocazionale cu nişte curtezane discrete. Tânjea după o femeie care să răspundă l dragostea lui şi să îl iubească aşa cum era.

Ludwig mai avea o pasiune neaşteptată: îi plăcea Spania şi limba spaniolă, pe care o învăţase singur. Aici intră în scenă pasărea de prada, aşa-zisa Lola Montez, spaniolă, îmbrăcată într-o rochie neagră care îţi tăia respiraţia, punându-şi în valoare farmecele. Şi ce Lola voia, Lola avea, aşa că, de îndată ce îşi asigură o întrevedere privată cu Ludwig, se folosi cele câteva minute cu el pentru a-l îmbrobodi pe regele surd, neîncrezător şi coleric.

Din acea zi, Ludwig, care făcea crize de furie dacă se simţea pus în inferioritate, păcălit sau trădat, începu să creadă toate minciunile Lolei. ciuda aluziilor făcute de alţii, care sugerau exact contrariul, ea reuşi să îl convingă că era o aristocrată a cărei familie se destrămase odată cu pierderea averii strămoşeşti. Lola era şi un poliglot amuzant, făcându-l pe rege să îi soarbă de pe buzele pline conversaţia în spaniola „nativă”: „Yo te quiero con mi vida”, îi cânta el. În realitate, Lola era impulsivă şi

răsfăţată, nu mergea nicăieri fără căţelul ei de companie, Zampa, dar Ludwig punea toate acestea pe seama feminităţii ei. Ca şi duzina de bărbaţi care îl precedaseră, Ludwig se îndrăgostise până peste cap de ea.

„Sunt ca Vezuviul, care părea secătuit complet când a erupt din nou”, se confesa el unui prieten. „Sunt prins în mrejele pasiunii ca niciodată...

M-am trezit din nou la viaţă, sunt iar tânăr şi universul îmi zâmbeşte”.

Lola deveni amanta oficială a regelui, cu o rentă anuală de zece mii

„De florini şi douăzeci de mii în plus pentru redecorarea noii sale reşedinţe.

L Deşi miniştrii cabinetului trebuia să se mulţumească doar cu şase mii de

.). florini pe an, iar dansatoarele cu numai două sute, averea nu îi ajungeai Lolei: avea nevoie de servicii de masă din argint, de cristaluri, bijuterii, finisaje luxoase la casă, bani de cheltuială. După ce un administrator a

eşuat în încercarea de a restrânge cheltuielile Lolei, Ludwig, după un scurt

(reproş părintesc, îi dublă, pur şi simplu, renta.

Ludwig rămase perplex când constată că o mică bandă de admiratori studenţi roia mereu în jurul Lolei, dar nu trase nicio concluzie cu privire

la alegerea prietenilor ei. Ludwig continuă să nege zvonurile conform r cărora era încornorat chiar şi după ce Lola scandaliza Münchenul, bătând

(: cu pumnii în uşa unui tânăr locotenent în miez de noapte, pentru ca apoi să vină la rege şi să îi ceară transferul ofiţerului în afara oraşului, transfer pentru a cărui anulare avea să pledeze ulterior. „Lolita (căci aşa o numea el) e teribil de calomniată”, se plângea el prietenilor.

În scurt timp, reputaţia de „vânător” de avere a Lolei îi periclita existenţa. Risca să fie atacată de cetăţenii înfuriaţi de felul în care! îmbrobodise pe regele lor. Lola răspunse bravând, plimbându-se pe străzi

Nfunchenului cu Turk, un uriaş câine negru. Un nou pericol se ivi când fură date publicităţii relatările care o identificau drept Eliza Gilbert James. Lola, care se dădea drept Maria Dolores de Porris y Montez, se apără vehement. Lansă şi un atac împotriva iezuiţilor, pe care îi bănuia că se aflau în spatele acestor atacuri împotriva ei.

În tot acest timp, Ludwig avusese privilegiul de a face dragoste cu Lolita lui numai de două ori, deşi ea îi permitea adesea să-i sărute buzele întredeschise şi degetele de dansatoare. Vrăjit complet, el decise să-i acorde un titlu nobiliar. În 1847, Lola deveni Contesă de Landsfeldt. „Mă pot lipsi de soarele de pe cer”, mărturisi el, „dar nu şi de strălucirea Lolitei în sufletul meu”. El îşi asigură confidenţii că Lola era profund îndrăgostită de el.

În noua sa postură de Contesă de Landsfeldt, Lola deveni şi mai arogantă şi sfidătoare. Singurii ei prieteni erau studenţii alienaţi care îi împărtăşeau vederile anti-iezuite, dar printre duşmanii ei se numărau toţi locuitorii Münchenului, dacă nu chiar ai întregii Bavarii. Era atât de detestată de lume, încât sub Ludwig, regele care altă dată fusese atât de iubit, tronul se clătina. Curând Münchenul se răzvrăti, distrugând casa Lolei şi clădirile în care duşmanii ei suspectau că ea s-ar putea ascunde. Lola fugi la Frankfurt, iar Ludwig a trebuit să îi revoce cetăţenia. „Oamenii te-ar ucide dacă te-ai întoarce aici”, îi scrise el. De dragul ei, se gândea să abdice de la tron, adăugă el.

Contesa Lola ridică din umeri, apoi se mută în Elveţia cu un nou amant, pe care îl întreţinea din banii lui Ludwig, chiar şi după ce acesta abdicase în favoarea fiului său, Maximilian, şi i se diminuaseră veniturile. Cu toate acestea, fostul rege nu se putu alătura iubitei sale Lola în exil, deoarece în Bavaria furia publică era atât de puternică încât membrii familiei sale îi interziseseră până şi să o viziteze. Chiar şi o simplă vizită ar putea pune în pericol instituţia monarhiei, îi spuse noul rege tatălui său.

Lola, cu noii ei amanţi, se gândea prea puţin la Ludwig, dar rarele ei scrisori îl topeau de duioşie, aşa că dădu curs cererilor ei insistente de bani şi bijuterii. Apoi

apăru din nou unul din foştii ei soţi, iar Lola nu mai putu să conteste dezvăluirile acestuia. Ludwig, împietrit de uimire şi disperare, îşi dădu în cele din urmă seama că fusese dus de nas. Lola îl şantajă, ameninţând că va vinde unui ziar scrisorile lui pasionate (şi ridicole, după cum bine vedea şi el acum).

Ludwig nu îşi putu permite să repete sfidătoarea replică a Lordului Nelson „Publică-le şi du-te naibii!” El intră în joc şi negocie până când, în mod neaşteptat şi fără nicio explicaţie, Lola îi returnă toate scrisorile. Ludwig îi trimise plata finală, apoi se retrase pentru a-şi linge rănile, departe de ochii lumii.

Lola îşi amintea de Ludwig cu drag în public, căci el ocupă o mare Parte din memoriile pe care ea şi le-a publicat cu un enorm succes în

Statele Unite, unde şi-a schimbat cariera de dansatoare în cea de conferenţiar, în *Lectures of Lola Montez* (Conferinţele Lolei Montez), publicată în 1858, se lăuda cu renta ei anuală, umflată în carte la cifra de şaptezeci de mii de florini, şi cu imensa influenţă pe care a exercitat-o asupra istoriei Europei.

Mai la obiect, Lola definea astfel amanta: „o femeie care persistă în păstrarea propriei independenţe şi se hrăneşte din puterea, izvorâtă exclusiv din propria persoană, de a-şi afirma individualitatea şi de a-şi apăra, cu toate mijloacele pe care i le-a dat Dumnezeu, dreptul la o cotă egală din privilegiile lumii”.

Evident, aici erau incluse şi privilegiile lui Ludwig. Din multe puncte de vedere, *Conferinţele* Lolei pot fi interpretate ca o revendicare a drepturilor femeii, venită din partea unei amante:

Geniul nu are sex!… Marii bărbaţi ai lumii au scăpat în mare măsură i neînfieraţi fiindcă, presupun, lumea nu are dreptul să se aştepte la vreun pic de moralitate din partea unui bărbat. Dar femeia – ah! – ea trebuie să fie e sfântă… şi să lase, astfel, bărbatului monopolul asupra tuturor păcatelor lumii!

Pe măsură ce înainta în vârstă şi farmecele i se

ofileau, Lola nu a mai căutat faima şi averea. Ea a luat calea bisericii, trăind cu modestia pe care i-o impunea sărăcia ei crescândă. La patruzeci de ani, a murit de pneumonie combinată cu complicaţiile unui atac cerebral, în Brooklyn, New York. A fost îngropată sub numele de Eliza Gilbert, femeia de rând care a furat inima unui rege, punând capăt domniei acestuia, şi şi-a câştigat viaţa povestind detaliile, inventate şi reale, aventurilor ei amoroase.

Katharina Schratt

La două decenii după ce mulţimea bavareză o gonise pe Lola Montez de lângă regele său, un alt conducător german a întâlnit o artistă care va deveni marea iubire a vieţii sale. În 1873, împăratul austriac Franz Joseph avea patruzeci şi trei de ani când a văzut-o prima dată pe scena vieneză pe Katharina Schratt, o actriţă în vârstă de douăzeci de ani, care făcuse ceva valuri în rolul din *îmblânzirea scorpiei*. Dar împăratul era prea preocupat de recenta prăbuşire a pieţei bursiere austriece, ca să îşi poată concentra atenţia asupra ei. Într-adevăr, îşi dedicase cea mai mare parte a vieţii îndeplinirii obligaţiilor sale de conducător, sculându-se înainte de ora cinci ca să lucreze până târziu, în noapte, pentru rezolvarea problemelor naţionale, în ciuda câtorva scandaluri internaţionale notabile, considera politica externă drept specialitatea sa. De asemenea, acorda o mare atenţie serviciilor publice, care, în timpul domniei sale, au devenit foarte eficiente.

Viaţa personală a lui Franz Joseph era mai puţin reuşită, dacă ar fi să luăm fericirea şi împlinirea drept măsură a succesului. Din multe puncte *de* vedere, împăratul ducea o viaţă spartană în mijlocul opulenţei vieneze. Scheletul patului său era din metal, iar împăratul neglija confortul obişnuit oferit de un halat nou sau o carpetă care să îi stea sub picioare în dimineţile răcoroase, când se trezea devreme. Autodisciplina sa rigidă şi simţul datoriei dinastice se extindeau şi asupra familiei, căreia îi impunea un comportament adecvat codului său, excesiv de riguros, îşi forţă fiul instabil, pe Rudolf, să facă o căsătorie

aranjată, ignorând apelul lui la înţelegere. Franz Joseph era la fel de puţin receptiv la nevoile şi dorinţele rudelor şi îi trata pe cei care îl dojeneau cu răceală dispreţuitoare.

Căsătoria lui Franz Joseph cu fermecătoarea şi, din nefericire, uşor rătăcita prinţesă bavareză Elizabeth a fost presărată cu suferinţe. După ce s-au căsătorit, în 1854, cei doi au avut parte de o scurtă perioadă de fericire. Apoi Elizabeth simţi că monotonia şi opresiunea vieţii de curte îi zdrobeau sufletul şi tânjea să fie „liberă ca albatrosul”. Se refugie în călătorii, iar în 1867 se sustrage şi obligaţiilor conjugale, fără să-i mai permită vreodată soţului ei să facă dragoste cu ea. Franz Joseph continua s-o iubească, suferind din cauza lungilor ei absenţe.

Katharina (Kathi) Schratt era, sub multe aspecte, exact opusul lui Elizabeth. Era o actriţă ambiţioasă şi împlinită. Fusese obligată să se întreţină singură după ce soţul ei acumulase datorii enorme şi o abandonase ca un laş şi pe ea, şi pe fiul lor. Ea reuşi să îi plătească datoriile după ce admiratorii ei înfiinţară un fond pentru a o ajuta, în ciuda acestei experienţe, Kathi era o mare cheltuitoare şi o amatoare de jocuri de noroc, în alte privinţe, era metodică şi ordonată, muncea din greu şi avea înclinaţii casnice, fiind o mamă iubitoare şi o bucătăreasă excepţională; de asemenea, era profund superstiţioasă şi avea o fire religioasă. Prietenii o considerau bună şi generoasă, bârfitoare şi aventuroasă, iar Franz Joseph avea să descopere curând că nu suporta să nu i se facă pe plac şi că se plângea mereu de câte ceva.

Tocmai împărăteasa Elizabeth a fost cea care a aprins scânteia dintre Kathi şi Franz Joseph. Era la fel de fermecată de talentul actriţei blonde ca întreaga Vienă, iar în 1885, i-o prezentă împăratului pentru a alunga singurătatea cestuia.

Dorinţa lui Elizabeth se împlini, în numai câteva luni, Kathi devenise iubita platonică a împăratului. Franz Joseph o copleşea cu bijuterii magnifice şi cu mari sume de bani. În schimb, ea îi oferea frunze de trifoi cu Patru foi şi alte fleacuri, şi mergea la slujba de dimineaţă, pentru ca el să o

poată vedea la galerie, după care lua micul dejun cu el. Trăia mai degrabă o viaţă dublă decât una duplicitară, jucând de două ori pe zi pe scena teatrului, petrecându-şi timpul cu prietenii, dar rezervându-şi restul

Zilei pentru Franz Joseph, pentru, micul dejun cu el, pentru plimbările lungi, ieşirile la teatru şi corespondenţa pe care cei doi o schimbau zilnic.

În 1888, una dintre scrisorile lui Kathi trecu dincolo de banalităţile uzuale şi îl atinse pe Franz Joseph drept în inimă, într-o scrisoare care conţinea şi bani, el o rugă să-i spună de ce sumă avea nevoie pentru diverse cheltuieli, inclusiv rochii de bal şi alte haine, pentru ca el să i-o poată trimite. Această misivă atinse o coardă sensibilă, făcând-o pe Kathi să răspundă cu o impulsivă „scrisoare de gânduri”, prin care i se oferea lui Franz Joseph ca amantă. Nu putem decât să facem presupuneri cu privire la conţinutul scrisorii, ghidându-ne după răspunsul lui Franz Joseph. Înainte de a muri, el a distrus cu propriile mâini această scrisoare, pe care o recitise de nenumărate ori. Răspunse cu blândeţe, spunându-i că, de bună seamă, observase că el o adora – într-adevăr, o diviniza. Dar îşi iubea soţia şi nu ar fi putut niciodată „să abuzeze de încrederea şi prietenia ei” faţă de Kathi. El spera ca în inima lui Kathi să existe mereu un loc pentru el, deşi relaţia lor nu putea transcende niciodată linia pe care ei o trasaseră deja.

Kathi îşi regretă gestul şi se îngrijoră la gândul că împăratul ar fi putut să o vadă ca pe o „seducătoare intrigantă”. Departe de el acest gând Franz Joseph era captivat de ea, de fiecare cuvânt, fiecare faptă, fiecare grijă, fiecare „săptămână tăcută” a ei (era vorba despre menstruaţia care o ţintuia la pat în fiecare lună). Dar scrisoarea lui dădea de înţeles că, dacă Elizabeth s-ar fi întors împotriva lui Kathi, el s-ar fi simţit obligat, în principiu, să pună capăt relaţiei lor. De asemenea, îi împărtăşea credinţa că a-şi consuma iubirea pentru Kathi prin sex ar fi însemnat să o dezonoreze pe Elizabeth şi să-şi încalce jurămintele maritale.

Ce-i drept, chipeşul împărat avusese destule aventuri amoroase, dar până atunci nu se implicase emoţional, aşa că nu se simţea vinovat pentru acele escapade. Tocmai pentru că el o iubea, Kathi Schratt trebuia să se mulţumească să fie o amantă fără îndatoriri sexuale, în schimb, ea avea să-i ofere alte servicii, care includeau disponibilitate pentru amantul ei în revărsatul zorilor, o îndatorire greu de îndeplinit, dată fiind ocupaţia ei, care îi cerea să stea trează până noaptea târziu. Kathi îşi caracteriza noua viaţă ca „aparentă, dar nu tocmai reală”. Era companionul intim al împăratului. Avea o casă ca un palat la Viena şi o imensă reşedinţă de vară. Era bogată şi răsfăţată, cu mare influenţă în lumea teatrului. Grijile sale erau insignifiante: o problemă de greutate corporală pe care ea o descria drept o „îngrăşare galopantă”, stresul de a face presiuni asupra directorilor de teatru pentru a o distribui în roluri principale. Refuza să-şi facă probleme din cauza jocurilor de noroc, pe care le practica în mod compulsiv, amăgindu-se la gândul câştigului şi lăsându-l pe Franz Josef să-i acopere pierderile. Nu i-a purtat niciodată pică împărătesei Elizabeth, care în orice clipă ar fi putut să-i distrugă viaţa, dar nu a făcut-o.

Kathi şi Franz Joseph aveau cele mai bune momente în perioadele de criză. Cea mai teribilă a fost cea de după moartea lui Rudolf, în 1889, în urma punerii în aplicare a unui pact suicidar cu o fată de şaptesprezece ani, fără de care acesta simţea că nu putea trăi. Franz Joseph a fost oripilat de ceea ce el a perceput drept dispreţul lipsit de eleganţă al fiului său pentru obligaţiile şi rangul lui nobil, în cele din urmă, însă, Kathi l-a făcut să simtă câte ceva din durerea şi suferinţa lui Rudolf, astfel încât să poată vorbi despre fiul său cu compasiune, nu cu ruşine.

Asemenea evenimente emoţionante i-au întărit încrederea lui Franz Joseph în Kathi. Dar i-au şi stârnit gelozia latentă. Fiecare îmbrăţişare a ei pe scenă îl tortura şi îl îndemna să devină şi mai exigent. Miezul problemei (în opinia lui) era meseria lui Kathi şi independenţa şi publicitatea pe care aceasta i le oferea. Ar fi vrut ca ea să

rezerve mai puţin timp carierei sau chiar să renunţe la aceasta, însă Kathi era hotărâtă să îşi păstreze independenţa care îl nemulţumea pe el atât de mult, aşa că refuză categoric să-şi abandoneze activitatea.

În ciuda acestui impas, relaţia lor înflorea, aşezată şi discretă. Se întâlneau la micul dejun, şi adesea Kathi îl primea la ea în pat, în neglijeu. Apoi se plimbau prin grădina regală şi prin grădina zoologică privată a palatului, unde hrăneau animalele. Se şi ciondăneau, ba chiar se certau, fiindcă ea îl ruga mereu să îi găsească soţului ei fugit de acasă o slujbă bine plătită; sau fiindcă ei îi plăceau ascensiunile montane; (odată chiar se urcă într-un balon, ceea ce lui i se păru frivol şi periculos) sau pentru că ei îi era mereu foame din pricina curelor de slăbire, iar el era mereu iritabil din cauza stresului, aşa că nu ajungeau la niciun rezultat.

Nerecunoscută, aşadar nerostită, astfel era dragostea lor. Trebuie să fi fost o frustrare imensă pentru doi oameni care se simţeau atraşi unul de altul, însă erau nevoiţi să îşi exprime dragostea în orice alt domeniu, în afară de cel al sexualităţii. După câţiva ani de restricţii, Franz Joseph renunţă întrucâtva la regulile sale rigide şi o invită pe Kathi şi la cină. În timp ce cerceta fericit şi cu minuţiozitate meniul, probabil că îi venea să o înghită pe ea, căci devenise extrem de posesiv.

În 1897, inimaginabilul se produse. La Geneva, un tânăr italian pe jumătate nebun o asasină pe împărăteasa Elizabeth. Durerea morţii ei îl marcă pe Franz Joseph tot restul vieţii. Şi Kathi o jeli pe împărăteasă, deşi avuseseră o relaţie ambiguă de prietenie, în care poziţia ei fusese mereu precară.

Aproape orice femeie s-ar fi întrebat, în sinea ei, dacă moartea soţiei amantului ei ar fi putut schimba sau chiar legitima poziţia ei. Dar, dacă cumva Kathi a nutrit astfel de gânduri, a fost amarnic dezamăgită. Lui Franz Joseph, care îi interzisese fiului său şi altor membri ai familiei să contracteze căsătorii sub rangul lor social, nici nu i-ar fi trecut prin minte

Să se însoare cu o femeie din popor, chiar dacă aceasta era femeia pe care o iubea.

De fapt, moartea lui Elizabeth îi despărţi pe cei doi iubiţi. Kathi îl consolă în timpul şocului iniţial, dar curând, fiica lui, Marie Valerie, care nu se simţise niciodată în largul ei în prezenţa lui Kathi, se întoarse împotriva ei. După un timp, Kathi plecă, pur şi simplu, împăratul fu răscolit de durere, în cele din urmă, interveniră prietenii, iar, în 1902, Kathi se întoarse la Viena făcându-şi acceptate propriile condiţii, în primul rând anulă teribilele întâlniri pentru micul dejun la ora şapte dimineaţa – era suficient de civilizată ora nouă, spunea ea. Când cineva descoperi că nervozitatea lui Kathi se datora unor datorii îngrozitoare, ale soţului (de care nu divorţase) şi fiului ei, împăratul se grăbi să le achite în totalitate. Kathi împrumută şi ea o pagină din biografia lui Elizabeth, poate tot din aceleaşi motive (de senzaţie de sufocare), şi începu să călătorească mult: în Insulele Canare, Mediterana, Tunisia, Algeria şi Egipt. Acasă, îşi petrecea timpul cu împăratul şi făcea muncă de voluntariat.

După ce soţul iresponsabil al lui Kathi muri în cele din urmă, se răspândi zvonul că ea şi împăratul contractaseră o căsătorie morganatică (ca între un bărbat de rang înalt şi o femeie de origine comună). Nu există dovezi în acest sens, iar temperamentul lui Franz Joseph pare a demonstra, fără putinţă de tăgadă, că aşa ceva ar fi fost imposibil. S-ar putea, totuşi, să fi făcut dragoste. De ce nu, în fond? Erau văduvi amândoi, se iubeau, iar el putea conta pe discreţia ei. În ciuda celibatului de cel puţin un deceniu, relaţia lor era erotică, şi numai un sentiment neabătut al datoriei, al lui Franz Joseph, i-a împiedicat să devină intimi.

Ultimii ani ai iubirii lor s-au sfârşit cu moartea lui Franz Joseph, la data de 21 noiembrie 1916. Spre deosebire de multe alte amante, Kathi ai fost invitată în sânul familiei, şi îmbrăţişată de Marie Valerie, care fusese! atât de vindicativă pe vremuri. Amanta împăratului strecură doi trandafiri! albi în mâinile înţepenite ale lui

Franz Joseph şi îşi luă adio de la el pentru totdeauna.

Ca şi în multe alte domenii ale vieţii sale, Franz Joseph îşi îndeplinise; obligaţiile şi făcuse prevederi testamentare generoase pentru Kathi Schp ratt. Ea îi supravieţui timp de aproape douăzeci şi patru de ani, iar când! piaţa bursieră se prăbuşi şi băncile dădură faliment, în 1929, ea şi fiul ei, pe care Franz Joseph îl ridicase la rangul de Baron Hirsch, continuară să trăiască bine.

Alice Keppel în 1898, Alice Keppel, o englezoaică măritată, îl întâlni pe fiul reginei Victoria, Albert, şi deveni aproape peste noapte amanta acestuia. Spre deosebire de Katharina Schratt, contemporana sa austriacă, Alice, nu avea

Altă profesiune decât cea de amantă. Poate că din acest motiv şi-a asumat rolul de metresă cu încredere şi devotament.

Născută Alice Edmonstone, Alice Keppel era cel de al nouălea copil şi mezina familiei unui nobil scoţian mărunt. După o copilărie idilică petrecută la castel, micuţa Alice se transformă într-o tânără generoasă şi spirituală. Era uimitor de drăguţă, cu păr castaniu roşcat, ochi negri pătrunzători, trăsături puternic conturate şi o expresie radioasă, care reflecta seninătate interioară. Era bine clădită şi cu forme generoase, şi foarte mândră de picioruşele şi mâinile delicate, care îi atrăgeau multe complimente.

Căsătoria fericită a lui Alice cu onorabilul George Keppel, înaltul şi chipeşul fiu al unui conte şi locotenent în Gordon Highlanders, avea un singur defect: lipsa banilor. Familia Keppel deţinea mai puţini servitori decât prietenii lor şi întâmpina dificultăţi în păstrarea aparenţelor. După ce îşi evaluară situaţia, Alice decretă că va trebui să-şi găsească un amant bogat, iar agreabilul ei soţ consimţi, înainte să îl întâlnească pe Albert, Prinţ de Wales, care va deveni ulterior Edward al VII-lea, ea mai avusese deja doi amanţi, ceea ce nu reprezenta un secret pentru nimeni.

În ceea ce îl privea, Albert, „Bertie” pentru prieteni, îşi făcea stagiul militar în Irlanda când părinţii săi aflară

despre aventura lui indiscretă cu o actriţă. Tatăl său, Prinţul Albert, plecă de îndată în Irlanda pentru a interveni, făcu febră tifoidă şi muri. Regina Victoria avea să îşi învinuiască mereu fiul pentru moartea soţului ei. La vârsta de douăzeci de ani, tânărul Bertie îşi pierduse atât tatăl, cât şi iubirea maternă.

Când Bertie o întâlni pe Alice, el avea cincizeci şi şase de arii şi era un vânător de fuste înveterat. Printre amantele lui celebre se numărau actriţa Lillie Langtry şi socialista Daisy Warwick. Bertie era un bărbat îndatoritor, care respecta convenţiile. Ca Prinţ de Wales, îşi îndeplinea îndatoririle cu grijă şi perspicacitate, în timp ce pericolul reprezentat de Germania se profila tot mai ameninţător, rolul lui în crearea Antantei Cordiale, înţelegerea dintre Franţa şi Anglia, avea să-i atragă porecla de „Unchiul Europei”. Europenii îl aplaudară, iar în Anglia devenise extrem de popular.

În plan personal, totuşi, Bertie era incapabil să se autodisciplineze. Făcea excese gastronomice, consumând cinci mese copioase pe zi, pe care le sfârşea cu un coniac şi un trabuc. Altă poreclă a lui era „Burtică” („Tum-Tum”), deoarece talia lui măsura circa 1, 22 metri. Bertie era un împătimit al jocului de bridge, la care miza mult şi se necăjea când pierdea. Avea şi un temperament teribil, care intimida pe toată lumea din anturajul său, cu excepţia lui Alice.

Încă de la prima lor întâlnire, Alice l-a vrăjit pe Bertie. Pentru tot restul vieţii, el avea să o soarbă din priviri de fiecare dată când erau împreună, devenind agitat în mod vizibil, ori de câte ori ea vorbea cu alt

Bărbat, în ciuda fascinaţiei sale obsesive pentru Alice, nu îi era fidel. Alice înţelese că gelozia şi ameninţările ar fi fost inutile, aşa că pur şi simplu ignora rătăcirile lui. Dar pentru a se asigura că Bertie nu avea să o lase baltă, aşa cum procedase cu Lillie şi cu Daisy, ea îşi propuse să-l facă dependent de ea.

În această privinţă, soţul lui Alice, George, era aliatul perfect. Bertie îi făcuse rost lui George de o slujbă

excelentă la compania Lipton Tea. Aceasta îi oferea atât un venit, cât şi o scuză pentru absenţa sa de acasă când Bertie sosea, la 12: 15 fix, în vizita sa zilnică.

Datorită slujbei lui George şi darurilor lui Bertie, Alice putea acum să se îmbrace şi să dea ospeţe regeşti, îşi dedică viaţa pentru a oferi plăcere, consolare, amuzament şi dragoste amantului său. Era o tovarăşă entuziastă la petrecerile de vânătoare de la ţară, la galele londoneze şi la dineurile intime urmate de inevitabila partidă de bridge. Deşi era spirituală, isteaţă şi îndrăzneaţă, părea incapabilă de răutate. „Niciodată nu şi-a folosit influenţa pentru propriul avantaj, sau pentru al prietenilor", îşi aminteşte o cunoştinţă, Lordul Hardinge of Penshurst, „şi nu am auzit-o niciodată repetând vreo vorbă rea despre cineva". Singuri, Alice şi Bertie făceau dragoste în dormitorul ei luxos, printre grămezile de perne, draperiile de catifea şi liliacul parfumat din vazele de cristal masiv. La parter, ea îl distra într-un salon cu covoare groase şi pereţi tapetaţi în gri şi înveseliţi de dulăpioare lăcuite din lemn roşu şi de portrete impozante în ulei.

Când Bertie îşi făcea vacanţa anuală la Biarritz, Alice şi fiicele ei, Viola şi Sonia, pe care Bertie le adora, li se alăturau, deşi erau cazate la un hotel, în timp ce ei locuiau la vila unui prieten, în cursul zilei, cei doi îşi petreceau tot timpul împreună, plimbându-se pe faleză şi organizând câte un picnic în stil englezesc, cu chelneri care îi serveau în timp ce se ospătau.

Poziţia lui Alice deveni atât de oficială, încât Bertie o recunoscu drept amanta sa, iar aristocraţii britanici se refereau la ea ca la „Favorita". Dar, la moartea mamei lui Bertie, în 1901, când el urcă pe tron, luând numele de Edward al VII-lea, nu îi putu oferi lui Alice niciun venit din vistieria publică aşa cum făcuse Carol al II-lea pentru Nell Gwynne sau Ludovic al XIV-lea pentru Madame de Pompadour şi Madame du Barry. Iar când plecă în Austria cu treburi, Bertie o lăsă acasă pe Alice. Ştia că împăratul Franz Joseph îşi ţinea amanta, pe Kathi Schratt, în culise, aşa că înţelese că familia imperială austriacă ar fi fost

scandalizată să îl vadă făcându-şi apariţia în compania lui Alice.

Ceea ce o îngrijora cel mai tare pe Alice era faptul că soţia lui Bertie, regina Alexandra, nu o plăcea. Cu ani în urmă, Alexandra îl înfruntase pe Bertie în privinţa lui Daisy Warwick, alimentând zvonurile legate de eventualitatea unui divorţ. După aceea, Alexandra înţelese că trebuie să treacă peste mândria sa şi să tolereze amantele soţului său. Când Bertie deveni

— ege, noua regină se strădui să se poarte politicos cu Alice. Dar problemele de sănătate ale lui Bertie scoaseră la iveală faptul că ea, Alexandra, era încă soţia lui, iar Alice numai amanta. La fel, când Bertie făcu o criză de apendicită, Alice reuşi să îi smulgă o scrisoare prin care el îşi îndemna familia să o accepte şi pe ea la căpătâiul lui atunci când era grav bolnav, în ziua de 6 mai 1910, când auzi oribila veste că Bertie chiar era pe patul de moarte, Alice scoase din seif scrisoarea de la el şi se duse în grabă la palat. Cu maiestuoasă reţinere, Alexandra o tolera pe femeia isterică la căpătâiul muribundului, care îi ordonă soţiei: „Trebuie să o săruţi pe Alice”. Alexandra acceptă îmbrăţişarea lui Alice, apoi îi făcu semn doctorului să se descotorosească de intrusă. Dar Alice nu mai era politicoasă şi cu capul plecat. Agonia regelui o transformase într-o bocitoare zgomotoasă şi isterică, ale cărei strigăte „Nu am făcut niciun rău niciodată, nu am comis nicio greşeală, ce o să se întâmple cu mine?” s-au auzit pe coridoarele palatului timp de ore întregi. Când îşi reveni, Alice descoperi că noul rege, George al V-lea, luase măsurile necesare pentru a

O exclude definitiv din viaţa familiei regale. Iar Alexandra îi returnă în mod ostentativ cutia Fabergé pentru trabucuri, un cadou de la ea, la care

Bertie ţinuse foarte mult. A fost invitată la înmormântarea lui Bertie, dar

1 s-a cerut să intre printr-o uşă laterală, ceea ce a reprezentat un moment penibil pentru toată lumea.

Alice se refăcu repede după această pierdere, iar ea

şi George îşi reluară viaţa privilegiată pe picior mare, călătorind şi făcând vizite. Au achiziţionat o vilă în Franţa şi şi-au stabilit reşedinţa principală acolo, în 1932, când Alice era trecută de şaizeci de ani, Virginia Woolf luă prânzul cu ea şi o descrise ca pe „o bătrână decrepită, cu ten măsliniu şi trup puternic, cu aparenţa expansivă, veselă, obraznică a bătrânei curtezane care şi-a pierdut farmecele… lipsită de sensibilitate şi de snobism”.

Evaluarea făcută de Alice despre propria viaţă confirma sentinţa Virginei Woolf: Alice se plângea doar că povestea ei de iubire cu regele nu durase ceva mai mult. I-a supravieţuit aproape zece ani şi a murit la Florenţa la vârsta de şaptezeci şi opt de ani –, o bătrână înţepată care s-a simţit tot timpul îndreptăţită să aspire la statutul de ultima amantă regală oficială, în 1936, când Edward al VIII-lea a abdicat pentru a se putea căsători cu Wallis Simpson, Alice avea să strâmbe din nas: „Lucrurile mergeau mai bine pe vremea mea”.

Elena Lupescu

Germania a lansat Holocaustul, dar prin anii ’20, antisemitismul deja bântuia prin Europa. A fost cu precădere mai virulent în România, cu toate că aici evreii constituiau mai puţin de 5% din totalul populaţiei şi nu se bucurau de multe dintre drepturile care le reveneau românilor ne-evrei.

Îi evrei ambiţioşi şi-au schimbat afiliaţia religioasă printr-o convertire blică la creştinism, ceea ce le-a permis să evite restricţiile severe-care împovărau pe co-religionarii lor ce îşi păstrau credinţa proprie, însă, ice ar fi făcut, nu puteau scăpa cu totul de „memoria” oficială a iginilor lor evreieşti.

Un astfel de convertit a fost românul de origine evreiască Nicolae iinberg, care şi-a schimbat numele mai întâi în Wolff, apoi în românes-l Lupescu. Pentru a putea obţine cetăţenie românească şi a-şi dezvolta icerile, Lupescu s-a botezat şi în ritul creştin ortodox. Soţia sa, Elizei; o evreică, s-a convertit la Romano-Catolicism. În 1899 s-a născut fiica –, Elena, care a fost crescută, ca şi

fratele ei, Costică, în credinţa creştină.

Adolescenţă, Elena a stat chiar la internat, într-o şcoală administrată de fugăriţe germane, care au învăţat-o manierele în societate, ceva franceză germană.

„Desăvârşita” Elena era o tânără fermecătoare, inteligentă şi cochetă, re făcea capetele să se întoarcă în urma ei, cu un ten alb ca laptele, ochi rzi puşi în evidenţă de părul ei roşu. Avea o siluetă seducătoare, un rs falnic şi – în ciuda faptului că fusese crescută la mănăstire – o uitaţie de femeie promiscuă. După un scurt mariaj cu un ofiţer de neră, care a divorţat repede de ea pe motiv de adulter, Elena şi-auat viaţa de plăceri care o ispitea atât de mult.

Un prieten care îşi dorea cu ardoare să intre în legătură cu prinţul >ştenitor, despre care credea că îl poate ajuta în carieră, i-a înlesnit inei întâlnirea cu acesta. Prietenul miza pe posibilitatea ca aspectul ei izual să îl atragă pe prinţ, despre care se ştia că o înşală pe soţia sa: coaică, Prinţesa Elena. Complotul a reuşit. Carol, fermecat de frumuseţea inei şi de plăcerea cu care aceasta ştia să îşi trăiască viaţa, se îndrăgosti rând de ea la fel de nebuneşte ca şi atunci când se căsătorise cu Ioana azi” Lambrino, o femeie din popor pe care a făcut-o prima lui soţie, şi care a fost nevoit să divorţeze, la insistenţele familiei, pentru a se: ăsători cu Prinţesa Elena.

Carol şi Elena au avut un mariaj tensionat, adesea otrăvit, în urma uia, în 1921, a rezultat Mihai, unicul lor copil. Prin 1924, când Minai la doar vreo trei ani, Carol şi „Duduia”, cum o alinta el pe Elena, erau irte strâns legaţi unul de celălalt, atât pe plan sexual, cât şi emoţional.

Scurt timp, Carol i-a cumpărat Elenei o casă pe care, din motiv de creţie şi precauţie, a înregistrat-o pe numele fratelui ei. De acum: olo, prinţul regent îşi putea întâlni amanta în siguranţă totală, acasă ia pe strada Mihail Ghica.

Prinţii regenţi aveau adesea amante, dar e straniu ca un moştenitor la n să fie atât de îndrăgostit precum Carol – şi încă de o femeie de două stigmatizată, de un divorţ şi de

originea ei evreiască. Tatăl lui Carol.

Regele Ferdinand, a fost atât de furios de obsesia fiului său, încât la un moment dat chiar a vrut să o exileze pe Elena.

În 1925, situaţia ajuns la apogeu când Carol a călătorit la Londra pentru a-şi reprezenta familia la înmormântarea verişoarei lor engleze, Regina Alexandra, văduva lui Edward al VII-lea. După aceea, el a mers drept la Paris, unde îl aştepta Elena, în încercarea de a evita publicitatea care i-a marcat sejurul londonez, el şi Elena au dormit (sau cel puţin s-au înregistrat) în camere de hotel separate.

Parizienii erau curioşi, iar Parisul era prea aproape de Londra. Amanţii au fugit cu maşina în Italia. Din Veneţia, Carol s-a plâns mamei sale într-o misivă plină de amărăciune, spunându-i că nu mai putea să îşi suporte viaţa şi că se hotărâse, cu riscul de a produce mari suferinţe familiei, să nu se mai întoarcă în România. „Sunt destul de tânăr”, scria el, „Nu mi-a fost niciodată teamă să muncesc, aşa că voi reuşi să îmi croiesc o viaţă proprie”. Cu alte cuvinte, prinţul moştenitor prefera să trăiască într-un exil paşnic cu amanta lui decât să se lupte cu întreaga familie, cu soţia (care ulterior a divorţat de el) şi cu duşmanii politici. Desigur, conta faptul că se putea baza pe fonduri substanţiale pentru a-şi întreţine stilul de viaţă confortabil şi că nu şi-a echivalat niciodată rebeliunea impetuoasă cu o abdicare.

După această declaraţie de independenţă, Carol şi iubita lui „Duduie” s-au întors în Franţa. La Neuilly, ei au închiriat împreună o căsuţă modestă, iar Carol s-a cufundat în pasiunea sa pentru maşini, jocul de cărţi, muzică, pentru colecţia de timbre şi pentru Elena. Elena se ocupa cu întreţinerea şi înfrumuseţarea, făcea pe gazda, făcea dragoste cu Carol şi se îngrijea ca acesta să nu îşi petreacă prea mult timp în compania altor femei.

Pentru ea, a-şi păstra bărbatul care tocmai renunţase la dreptul său de moştenitor la tron, era o slujbă permanentă. Se baza pe faptul că iubitul ei nu va putea

scăpa de sub forţa seducătoare a iubirii ei. Mai presus de toate, el nu trebuia atras iar în mrejele otrăvite ale familiei sale, mai ales ale Reginei Maria, care o ura, descriind-o drept „o evreicuţă roşcată şi atrăgătoare, cu o reputaţie scandaloasă”.

Fericitul echilibru din viaţa lui Carol şi a Elenei a fost rupt după vreo doi ani, odată cu moartea Regelui Ferdinand. În numai câteva ore, fiul în vârstă de numai şase ani al lui Carol şi al Elenei, a urcat pe tron. Înainte de moarte, Ferdinand se asigurase că succesiunea lui Mihai avea să decurgă fără dificultăţi. „Fiul meu, Carol, să respecte întru totul situaţia juridică iscată odată cu renunţarea sa la tron, precum şi datoria sfântă a unui fiu şi tată român de a se supune demersurilor pe care le-a întreprins ce bunăvoie”, avertiza Ferdinand într-o scrisoare oficială.

Cu toate acestea, Carol, regretând dramaticul sacrificiu pe care l-a adus iubirii, începu să îi ponegrească pe cei care i-au luat aceasta în nume de rău, acuzând în mod public că fusese obligat să abdice, în România atât de instabilă politic, liderii opoziţiei au sprijinit reinstalarea lui ca monarh, pentru a băga pumnul în gura personalităţilor autoritare care guvernau în numele lui Mihai. Însă până şi partizanii lui i-au cerut lui Carol „să renunţe la o anume relaţie” cu detestabila Elena Lupescu. De asemenea, ei umplură România de fluturaşi în care scria că el nu îşi părăsise niciodată ţara din cauza Elenei.

Carol trebuia să aleagă între tron şi amanta sa. Elena interveni, afirmând că ar fi fost „cea mai fericită persoană din lume” în cazul în care Carol se întorcea în România pentru a fi rege. Astfel, la 8 iunie 1930, prin schingiuirea Constituţiei, Carol depuse jurămintele şi îşi detrona fiul.

În Franţa, Elena era distrusă. Oare Carol avea să cedeze presiunilor mamei sale şi să se recăsătorească cu Regina Elena? Oare presiunile politice făcute asupra lui aveau să-l determine să îşi abandoneze amanta evreică şi divorţată? Oare el o va mai iubi în continuare? Distrusă, îngrozită că îl poate pierde, Elena slăbise vreo opt

kilograme şi avea migrene cumplite. Se jura că intră la mănăstire. Ameninţa că se sinucide. „Dacă m-ai mai iubi, nu ai face asta. Fii cuminte. Nu mă înşela!” se ruga ea.

După două luni chinuitoare, Elena se întoarse pe furiş în România. Carol era plictisit – până o văzu din nou şi fu la fel de fermecat ca întotdeauna. La început, o ţinu la un hotel, apoi chiar la palat, în Bucureşti, în 1932, îi cumpără o casă cu două etaje din cărămidă roşie pe Bulevardul Vulpache, în cel mai bun cartier al Bucureştilor.

Deşi Carol era orbit de farmecele ei, casa pe care i-a dăruit era, aşa cum spunea un observator sarcastic, ştearsă şi „plină de mobilă oarecare, de nimicuri... ceea ce nu putea dovedi decât faptul că păcatul nu renta. Doamna de Pompadour s-ar fi răsucit în groapă dacă ar fi văzut unde ajunsese profesia ei”. În afară de bideul de marmură verde, baia era mobilată la fel ca în oricare altă reşedinţă, însă Carol plătea pentru rochiile superbe, aproape toate negre, făcute la Paris, care puneau în evidenţă atât de bine tenul de porţelan al Elenei şi părul ei ca focul. De asemenea, regele se îngrijea ca ea să aibă bijuterii pe măsura statutului.

În afara casei respectabile, a rochiilor de marcă şi a bijuteriilor scumpe, Elena avea tot ce îşi dorea: iubirea şi devotamentul lui Carol, precum şi libertatea de a-şi exercita influenţa în rândul membrilor marcanţi ai societăţii româneşti care o vizitau acasă, deoarece acolo îl puteau adesea întâlni pe rege. De fapt, grupul ei de acoliţi conducea România, aşa cum pe vremea lui Ferdinand ţara fusese condusă de gaşca Reginei Maria (iubitul acesteia, Principele Barbu Ştirbey, despre care Carol credea că este tatăl natural al surorii sale, Ileana, fusese cel care condusese în principal camarila Regelui Ferdinand). Puterea Elenei asupra lui Carol era atât de mare, încât „domnia lui poate fi înţeleasă numai prin relaţia pe care a avut-o cu ea”, concluzionează un istoric.

Elena era şi o întreprinzătoare pricepută, având libertatea de a controla monopoluri şi chiar de a profita de pe urma comenzilor româneşti de armament, făcând o

adevărată avere. Singurul lucru pe care Carol i l-a refuzat a fost siguranţa şi statutul unei căsătorii. „Un *rege* trebuie să aibă o viaţă dublă: una regală şi una personală”, spunea el. În orice caz, din pricina intensificării antisemitismului instituţionalizat în România şi în Germania nazistă, monarhia lui Carol ar fi sucombat în urma unei căsătorii cu o amantă evreică.

Corneliu Zelea Codreanu, tânărul fanatic care a fondat Garda de Fier, o organizaţie paramilitară virulent antisemită, îşi crease importante legături politice, mai ales în cadrul Ministerului de Interne. Garda, împreună cu Ministerul, au inspirat pogromuri, distrageri de sinagogi şi o explozie naţională de violenţă antisemită.

În 1933, Ion Duca, premierul din partea Partidului Naţional Liberal, partidul care crease monarhia constituţională românească, a scos Garda de Fier în afara legii. Garda contraatacă rapid. Codreanu ordonă asasinarea lui Duca. Ulterior, Garda deveni atât de puternică, încât Carol fu nevoit să ia măsuri, încercă să submineze influenţa Gărzii sprijinind alte grupuri politice, inclusiv Frontul Românesc, deşi chiar şi acest partid condamna evreimea internaţională şi clama sus şi tare iudaizarea presei şi a literaturii naţionale.

De fapt, cele mai multe partide politice româneşti blamau evreimea, ceea ce oferea Parlamentului motive pentru a-i persecuta pe evrei prin legi represive. Avocaţii evrei au fost excluşi din Barou. S-au stabilit procentaje de admitere pentru studenţii de origine evreiască – uneori acest procentaj era de 0%. Afaceriştilor evrei li se impuneau cote de 0% pentru importul de materie primă şi mărfuri. Băncile nu mai dădeau bani pentru industriile în care predominau întreprinzătorii evrei, în acelaşi timp, aceste industrii erau supuse unor taxe zdrobitoare, menite să îi ruineze.

Pe măsură ce Goliatul nemţesc îşi înghiţea vecinii – Austria (1938), Cehoslovacia (1939), vestul Poloniei – mulţi politicieni români au profitat de ocazie pentru a accepta posturi de conducere în întreprinderi mixte româno-

germane, aceste aranjamente ducând la concedierea asociaţilor de origine evreiască, în 1940, România a renunţat la autonomia sa în schimbul siguranţei relative oferite de poziţia de satelit a Germaniei naziste, ceea ce a înrăutăţit şi mai. mult statutul evreilor din ţară. Cu toate acestea, până când a fugit, la 6 septembrie 1940, capul încoronat al acestei naţiuni nazificate şi antisemite era un rege care avea drept amantă şi principal consilier o evreică.

Ar fi foarte frumos să aflăm că atât Carol cât şi Elena au fost duşmani eroici ai antisemitismului. Dar altul este adevărul. Niciunul dintre ei nu a părut să fie profund tulburat de erodarea libertăţilor românilor de origine evreiască, inclusiv de dreptul de a-şi câştiga traiul. Cercul de intimi ai

Elenei cuprindea un amestec neverosimil de evrei şi antisemiţi, care în aparenţă se tolerau reciproc, sau cel puţin îşi suspendau animozităţile în prezenţa femeii pe care mulţi istorici o consideră drept „probabil cea mai puternică amantă a secolului XX”. Numai poziţia ei inatacabilă de amantă a lui Carol o proteja de înjosirile la care erau supuşi ceilalţi evrei.

Elena era perfect conştientă de acest fapt. Vorbea făţiş împotriva lui Hitler şi complota împotriva lui Codreanu, deşi în tot acest timp îşi nega provenienţa evreiască, în memoriile pe care şi le publică într-o ediţie a publicaţiei londoneze *Sunday News*, ea scria: „Tatăl meu era român. Mama era rusoaică. Nu suntem evrei, deşi aşa s-a spus despre noi… Am câţiva prieteni evrei la care ţin şi, dacă aş fi evreică, aş fi mândră să o recunosc”. Însă, într-o companie mai de încredere, ea recunoştea că are o zecime sânge evreiesc (procentaj genetic imposibil). Dar, în ciuda disimulării ei, românii, ca şi ceilalţi, inclusiv Hitler, o identificau drept evreică.

Carismaticul lider al Gărzii de Fier, Corneliu Zelea Codreanu, a declarat că nu a ordonat asasinarea Eleni doar pentru că se temea ca nu cumva Carol să cedeze nervos fără ea. Când Carol realiză, în cele din urmă, cât de

periculoasă devenise Garda de Fier, ordonă asasinarea lui Codreanu. Nicio dovadă concretă nu o implică pe Elena în acest asasinat, dar imensa ei influenţă de culise sugerează că, în cele din urmă, trebuie să îl şi îndemnat pe Carol să scape România de unul dintre cei mai populari şi răi antisemiţi.

Dar Codreanu era doar unul dintre nenumăraţii duşmani, aşa că s-au găsit alţi antisemiţi să o vâneze pe Elena. Studenţii organizau marşuri de protest, cerând moartea ei. Şoferul care o ducea la Palat pentru partida nocturnă de sex cu Regele Carol a fost concediat când nevasta lui a scăpat prin vecini vorba că el o numea „evreică împuţită". Dr. Neubacher, şeful misiunii economice germane la Bucureşti, i-a spus Elenei că Germania nu vedea cu ochi buni alianţa cu un rege a cărui amantă era evreică. El a încercat să o convingă să părăsească România, pentru a se refugia în neutra Elveţie, dar Elena a refuzat.

Viaţa ei, în postura de cea mai puternică femeie din România, nu era nici confortabilă nici lipsită de complicaţii. Deşi menţinea un control draconic asupra camarilei conducătoare, Elena era *persona non grata* la Palatul Regal. Bârfa bucureşteană spunea că mergea acolo numai la ceas de noapte şi se auzeau tot felul de poveşti neverosimil de incitante şi oripilante, conform cărora Mihai, tânărul prinţ, se trezise la un moment dat din somn, văzându-şi tatăl alergând gol pe coridorul palatului, în timp ce Elena îl urmărea, cu un pistol în mână şi îmbrăcată numai cu un neglijeu străveziu. Şi încă un zvon şocant, care era probabil adevărat: se pare că Elena întreţinea relaţii sexuale şi cu noul ei şofer, care devenise confidentul ei.

Deşi Elena se culca din când în când cu alţi bărbaţi, interesul ei

Pentru aceştia era doar pur erotic şi temporar. De Carol o lega o dragoste profundă şi vibrantă. Aceasta a trecut testul timpului, s-a călit prin focul şi para alambicatei şi periculoasei politici antisemite româneşti, şi

– în cele din urmă – a supravieţuit unei conflagraţii mondiale. O linie telefonică directă lega palatul lui Carol de budoarul Elenei, „îmi aduce o bucurie infinită”, mărturiseşte Carol în jurnalul lui. „Am o nevoie imperioasă de ea. E carne din carnea mea”, mai scrie el. Şi, un an mai târziu: Dragostea mea pentru ea este la fel de profundă ca întotdeauna. Nu îmi pot imagina viaţa fără ea”.

Carol voia să împartă cu Elena fiecare aspect al vieţii sale, inclusiv relaţia cu fiul său. Îngrijorat că Regina Elena ar putea să îl întoarcă pe Mihai împotriva Elenei, el s-a luptat să o trimită pe Regina Elena într-un exil virtual, între timp, îl încuraja pe Mihai să o accepte pe Elena, iar aceasta făcea tot ce îi stătea în putinţă să îl vrăjească pe băiat la fel ca şi pe tată, referindu-se la el şi la Carol drept „băieţii mei”.

Pe măsură ce Elena îşi consolida poziţia la palat, duşmanii ei aprigi îşi consolidau şi ei poziţiile. După asasinarea liderului său spiritual, Garda de Fier şi-a sporit popularitatea, iar Codreanu triumfa în moarte, ca o figură christică, sporindu-şi popularitatea în ochii oamenilor. Reacţia lui Carol la aceste evenimente a dat naştere unei veritabile revoluţii. Desfiinţa toate partidele politice existente, îşi impuse propriul Front de Renaştere Naţională şi se autodeclară dictator. Frontul lui maimuţărea atât de slugarnic modelul Mussolini-Hitler, încât adoptă până şi un salut fascist. Până şi românii antisemiţi începură să acuze că regele conspira cu Hitler, deşi erau nevoiţi să admită că, dat fiind sângele ei evreiesc, Elena Lupescu nu putea fi părtaşă la o astfel de trădare.

Prin primăvara lui 1939, în timp ce tăvălugul nazist făcea ravagii în Europa, aliatul rus al Germaniei s-a întors împotriva României, anexând Basarabia şi Bucovina. Carol făcea demersuri frenetice către nazişti să apere România de comunişti. Dimpotrivă, Germania a ajutat Ungaria să înghită Transilvania. Carol, disperat, a încercat să-şi atragă de partea sa Garda de Fier. Însă Garda a înscenat o lovitură de stat, scoţând în stradă găşti care urlau cerând

sângele Elenei Lupescu. Elena fugi la palat. Adună toate comorile şi făcu un foc care arse două zile la rând, mistuind documente incriminatorii. Curând, ea şi Carol erau gata să fugă. Dar unde se putea duce acest cuplu? Carol îi ordonă unui asociat de încredere să ceară azil de la Hitler. „Îl primesc pe el, dar nu şi pe femeie”, a fost răspunsul autorului Holocaustului.

La 6 septembrie, Carol semnă cu inima strânsă un act care însemna efectiv abdicarea lui, lăsându-i fiului său, Mihai, în vârstă de nouăsprezece ani, tronul unei ţări dezmembrate şi răzvrătite. Mihai plânse şi imploră să nu fie obligat să pună umărul la asemenea povară. Carol îi ignoră rugăminţile. El şi Elena se urcară în trenul regal care aştepta gata de

Plecare, burduşit cu posesiunile lor, printre care se numărau maşini, doi câini pechinezi şi trei pudeli.

Dar fuga nu era atât de uşoară pe cât ar fi crezut. Membrii Gărzii de Fier, care voiau capul Elenei, organizaseră un atac undeva, pe traiectoria trenului. După un moment paralizant de indecizie, Carol acceptă propu. nerea şoferului Elenei de a trece, pur şi simplu, cu trenul în viteză prin gara blocată, în timp ce gardiştii surprinşi au început să tragă asupra trenului, Elena a stat culcată într-o cadă, Carol acoperind-o cu propriul corp.

Fugarii au ajuns în Spania, dar supravegherea continuă la care erau supuşi acolo i-a determinat să se strecoare în Portugalia, traversând frontiera pe furiş, cu Carol înghesuit într-un portbagaj, întreaga Europă părea nesigură. Se hotărâră să traverseze Atlanticul, dar prima lor opţiune s-a dovedit imposibilă, căci Statele Unite l-au condamnat pe Carol pentru colaborare cu naziştii şi pentru moralitatea lui laxă, comiţând adulter cu Elena Lupescu. Cuba a fost mai puţin rigidă moral, acceptându-i pe cei doi, dar Elenei i se păru că Havana era insuportabil de călduroasă. Se mutară din nou, mai întâi în Mexic, apoi, în 1944, în Brazilia, unde au şi rămas.

În 1947, Elena se îmbolnăvi grav de o anemie fatală. Doctorul îi spuse lui Carol că starea ei era foarte gravă, iar

Elena era pe moarte. „Prietenă dulce şi iubită”, îi telegrafia prietena ei, moştenitoarea americană Barbara Hutton, „sunt distrusă să aflu de boala ta şi vreau să ştii că inima mea toată, gândurile şi rugăciunile se îndreaptă către tine”.

Carol era distrus. Crezând că avea să o piardă pe veci, îi dărui ceea ce ea îşi dorise dintotdeauna: căsătoria. La 5 iulie 1947, într-o cameră de hotel, îi dărui amantei rangul de Alteţă Regală, Prinţesa Elena de România.

În mod miraculos, Alteţa Sa se însănătoşi spectaculos. Poate că exagerase proporţiile maladiei în speranţa că amantul ei va face din ea o femeie cinstită, împotrivirea lui de a face acest lucru în alte circumstanţe trebuie să fi fost înrădăcinată în convingerile lui referitoare la nobleţea sângelui său regal în contrast cu cel al Elenei.

Curând după căsătoria lor, cuplul regal se stabili în Portugalia, unde Carol se recăsători cu soţia sa, în vârstă de aproape cincizeci de ani, într-o ceremonie condusă de un preot al Bisericii Ortodoxe Române. Căsătoria lor dură până la data de 3 aprilie 1953, când Carol a fost doborât de cancer. Doar câţiva membri ai familiei lui au participat la funeraliile pompoase, în timpul cărora Elena, care arăta ca o epavă, a plâns, murmurând zdrobită: „Vreau să mor”.

Proprietăţile lui Carol, sau aparenta lipsă a acestora, au stârnit mult interes în rândurile rudelor, care şi-au cerut în justiţie dreptul la partea lor, argumentând că fostul rege strânsese în secret o avere. Elena avea o versiune foarte diferită: Carol îi lăsase doar paisprezece mii de dolari şi casa

Trecută pe numele ei. Oricare ar fi fost adevărul, văduva Elena a trăit în continuare pe picior mare, cu servitori care să aibă grijă de ea şi de casă. pe fapt, banii pe care îi avea se poate foarte bine să fi fost ai ei, căci strânsese ceva în România cât timp fusese amanta influentă a regelui.

Fără Carol alături de ea, Elena a pierdut mult din statutul social de care se bucurase şi din respectabilitatea

ei. Poate de aceea şi evoca neîncetat rudele ei – reale sau imaginare – de sânge regesc. Nu îşi mai nega rădăcinile evreieşti şi inventa poveşti despre tot ce făcuse ca să îşi ajute „poporul” în timpul Holocaustului. La vremea aceea deja se ştiau proporţiile măcelului: 43%, adică 264.900 de evrei din România pieriseră în timpul pogromurilor, asasinatelor în masă, deportărilor şi lagărelor de exterminare, sau căzuseră victime bolilor, foametei sau frigului. Deşi Elena Lupescu probabil că nu ar fi putut uşura suferinţele evreilor nici dacă ar fi încercat, se împăuna în mod fals cu fapte bune închipuite. A murit la 28 iunie 1977, rămânând în amintirea lumii drept una dintre cele mai puternice amante.

Camilla Parker-Bowles

Fără îndoială, Camilla Parker-Bowles este cea mai faimoasă amantă regală a secolului nostru. Deşi ignoră majoritatea convenţiilor asociate în mod tradiţional femeilor din categoria ei, Camilla a izbutit să cucerească inima moştenitorului tronului britanic, Prinţul Charles. A reuşit să îşi găsească calea şi către inima poporului, care i-a fost mult timp ostil. Cu acordul tacit al publicului, dacă nu chiar cu sprijinul acestuia, ea probabil că va sfârşi prin a se căsători cu prinţul ei.

Alice Keppel, străbunica ei şi amanta stră-străbunicului lui Charles, nu ar fi fost neapărat de acord cu aceasta. Când Edward al VIII-lea a abdicat de la tron pentru a se putea căsători cu Wallis Simpson, Alice şi-a manifestat public dispreţul faţă de acest gest, spunând că pe vremea ei astfel de chestiuni se rezolvau mai bine. Pe atunci, regii aveau deopotrivă soţii şi amante. Azi, însă, vremurile s-au schimbat, iar nevoile Prinţului Charles şi felul său de a rezolva chestiunea sunt mult diferite de cel al stră-străbunicului său.

Povestea dintre Camilla şi Charles este bine cunoscută. Prima lor întâlnire, pe un teren de polo bătut de ploaie, a trecut neobservată, ea încă se mai numea Camilla Shand, o tânără aristocrată dornică de distracţie, care, deşi era udă până la piele şi purta haine de grajd, nu

a ezitat să se prezinte prinţului, în timp ce acesta mângâia coama udă a poneiului ei. Au sporovăit mai mult de o oră. La un moment dat, Camilla i-a amintit că străbunica ei fusese amanta stră-străbunicului lui.

Era în 1970, iar Camilla avea pe atunci douăzeci şi trei de ani, iar Charles, douăzeci şi doi. Deşi nu era peste măsură de bogată, ea şi familia

Ei ocupau o poziţie întrucâtva egală cu aceea a lui Charles pe scara socială, Camilla fusese crescută pentru a deveni soţia unui om bogat şi important. Şcoala la care ea studiase, Queen's Gate din South Kensington, a educat jumătate dintre soţiile diplomaţilor britanici şi încă şi mai multe femei cu titluri nobiliare. „Milla", cum i se spunea Camillei pe atunci, era „doar o tipă de treabă, dintr-o bucată şi demnă de încredere, foarte simpatică şi populară", după cum îşi aminteşte o colegă de şcoală. O alta şi-a exprimat părerea că, deşi că nu era frumoasă, „avea un anumit farmec. Compensa prin caracter ceea ce îi lipsea din înfăţişare". Şi, mai adăuga Carolyn Benson, prietena de o viaţă a Camillei, era „inteligentă şi plină de umor; avea mare succes la băieţi… Putea vorbi cu ei despre lucrurile care le stârneau cel mai viu interes. Avea mereu câte un prieten". Camilla nu se străduia să se gătească pentru a atrage băieţii, iar, mai târziu, bărbaţii; purta haine obişnuite şi avea unghiile roase şi înnegrite, părul încurcat şi era puţin, uneori chiar deloc, fardată. Cu toate acestea, îi atrăgea ca un magnet pe bărbaţi.

Când l-a întâlnit pe Prinţul Charles, Camilla împărţea un apartament cu o prietenă care îi tolera dezordinea fiindcă „era atât de dulce, că nu puteai să te superi pe ea. Semăna cu un căţel mare şi neastâmpărat". Camilla s-a implicat într-o relaţie sentimentală cu Andrew Parker-Bowles, un ofiţer de carieră şi unul dintre apropiaţii Prinţului Charles. Andrew era fermecător, experimentat din punct de vedere sexual şi generos, dar infidelităţile sale o răneau adânc pe Camilla.

La început, Camilla l-a încurajat pe prinţ pentru a-i plăti câteva poliţe lui Andrew. Prinţul era înnebunit după

ea, şi în curând în cercul lor de prieteni deveni de notorietate faptul că ei formau un cuplu. Charles îi admira spiritul sardonic, firea pozitivă şi lipsa de pretenţii, îi unea şi pasiunea pentru cai şi viaţa rurală, trăită în spiritul înaltei societăţi englezeşti. Şi, ca şi alţi amanţi ai Camillei, Charles fu cucerit şi de sexualitatea ei debordantă.

Charles nu întâmpină o opoziţie oficială în privinţa relaţiei sale cu Camilla. Dar mentorul şi confidentul său, Lord Louis Mountbatten, unchiul său o considera mai degrabă potrivită pentru statutul de amantă, decât pentru cel de soţie a prinţului. Chiar remarcă asemănarea trăsăturilor ei fizice şi de caracter cu cele ale lui Alice Keppel.35 Spre deosebire, însă, de ascendenta ei care se concentrase exclusiv asupra obiectului afecţiunii sale, Camilla îşi simţea inima atât de divizată, încât ajunse să-şi întrebe o prietenă dacă era posibil să iubeşti doi bărbaţi în acelaşi timp.

În 1971, Charles se înscrise la Colegiul Naval Dartmouth şi porni la drum peste mări, lăsând în urmă o avalanşă de scrisori romantice scrise în orele sale de veghe. Andrew a fost flatat de anturajul regal al Camillei şi îşi reînnoi interesul faţă de ea. Curând, ea se lăsă dominată de pasiunea pentru acesta.

Însă, ea nu rupse definitiv legătura cu Charles, decât atunci când, în timpul unei vizite, el o ceru de soţie. Camilla îl refuză cu blândeţe. Îi spuse că îl iubea, dar nu se putea căsători cu el. La scurt timp după aceea, De când se afla la bordul navei militare *Minerva*, prinţul află că ea şi Andrew Parker-Bowles se logodiseră. Se retrase la el în cabină. Mai târziu, tovarăşii săi de drum observară că avea ochii roşii.

După ce îşi mistui durerea, Charles începu să se întâlnească cu femei tinere, potrivite pentru o eventuală căsătorie. De asemenea, reînnoi relaţiile de prietenie cu soţii Parker-Bowles.

La vremea aceea, Camilla şi Andrew aveau ceea ce prietenii numeau o căsătorie deschisă. Camilla îşi petrecea săptămâna singură la Bolehyde, reşedinţa lor de la ţară,

iar Andrew locuia la Londra şi venea acasă, în principal, la sfârşit de săptămâna. Camilla părea fericită la ţară, având grijă de gospodărie, ocupându-se cu grădinăritul, călăria, copiii şi câinii ei. Prinţul Charles i-a botezat băiatul, pe Thomas Henry Charles.

În 1979, la un an de la naşterea fiicei ei, Laura Rose, Lord Mountbatten căzu victimă unui asasinat pus la cale de Armata Repulicană Irlandeză (IRA). Profund afectat de moartea acestuia, Charles căută consolare la Camilla. În scurt timp, cei doi deveniră inseparabili. Contextul emoţional îl făcu pe Charles să o îndemne pe Camilla să divorţeze de Andrew şi să se căsătorească cu el. Ea ezită din nou, de data aceasta fiindcă se gândi că o acţiune atât de imprudentă ar fi putut distruge şansele prinţului de a urca pe tron. Charles acceptă hotărârea ei, dar fu incapabil să îşi ascundă intensitatea sentimentelor pe care le nutrea faţă de ea. La un bal al jucătorilor de polo, Charles îşi petrecu seara dansând lipit de Camilla, spre disperarea prietenei lui oficiale, care a împrumutat BMW-ul gazdei şi a părăsit petrecerea demarând în trombă.

Dar viitorul rege tot avea nevoie de o mireasă, o virgină care să dea naştere viitorilor succesori la tron. Camilla, confidenta sa de încredere, începu să evalueze femeile potrivite. Ea şi Regina Mamă aleseră, fără să ştie, aceeaşi persoană: pe Lady Diana Spencer, o adolescentă înaltă, cu picioare lungi, tăcută ca un şoricel şi atractivă fără să bată la ochi, care provenea dintr-o familie potrivită şi avea un trecut acceptabil, adică inexistent.

Potrivit unor relatări, nunta de basm care o uni pe Diana cu Charles fu precedată de o noapte de dragoste, în care Charles şi Camilla şi-au spus adio. Diana păşi în acest mariaj cu o presimţire legată de Camilla. „L-am întrebat pe Charles dacă o mai iubeşte pe Camilla Parker-Bowles şi nu mi-a dat niciun răspuns clar”, le-a mărturisit ea asistenţilor lui Charles.» Ce-i de făcut?” Grea întrebare! Confidenţii ei nu puteau decât să simpatizeze cu suferinţa ei, dar nu să o şi consoleze. Charles îşi aborda îndatoririle maritale „într-o stare de confuzie şi nelinişte”, înrăutăţită de faptul

Că încă mai era îndrăgostit de Camilla. Cu toate acestea, se aştepta ca, odată cu trecerea timpului să înveţe să o iubească şi pe Diana.

Chiar înainte de nuntă, Diana descoperi un cadou gravat pe care Charles îl comandase pentru Camilla, un fel de dar de adio, după cum îi spuse el. Dar Diana era geloasă şi speriată. Nu dădu crezare explicaţiilor lui Charles şi se înfurie la gândul că el era încă profund ataşat de altă femeie.

Căsătoria regală era chiar de la început marcată de o prăpastie de incompatibilitate, accentuată de imaturitatea şi instabilitatea Dianei, de sarcasmul şi criticile reci ale prinţului, de egoismul celor doi şi concentrarea fiecăruia asupra propriei persoane. Viaţa lor sexuală avea, de asemenea, de suferit din cauza repulsiei pe care Diana o manifesta pentru acest fel de activitate şi a luptei ei teribile cu bulimia, care o punea în inferioritate şi estompa orice alte preocupări. Şi, ca şi cum toate acestea nu ar fi fost de ajuns, relaţia lor mai era otrăvită şi de suspiciunile Dianei că Charles încă se mai culca cu Camilla.

Încă de la început, Charles reacţiona la crizele de furie ale Dianei retrăgându-se în sine şi încredinţându-şi nefericirea confidenţilor, mai ales Camillei, care deveni cea mai bună prietenă a lui. Partizanii Dianei cred că Charles şi Camilla întreţineau relaţii intime aproape de la începutul acestui mariaj; partizanii lui Charles şi ai Camillei insistă că relaţia celor doi a fost ani de zile platonică, deşi implica iubire, şi că Charles a investit timp şi efort în căsătoria sa dificilă şi nesatisfăcătoare. Ceea ce se ştie cu certitudine este faptul că, în cinci ani, mariajul lor s-a destrămat, în *The Prince of Wales* (Prinţul de Wales), biografia definitivă pe care Charles a examinat-o rând cu rând înainte de publicare, Jonathan Dimbleby scrie că mariajul lor nu s-a destrămat din cauza unui incident anume, ci „s-a deteriorat treptat”. Camilla părea dispusă să acorde crezare versiunii lui Charles cu privire la necazurile lui domestice, în 1986, ea şi Charles şi-au reluat relaţia sexuală.

Foarte curând după nuntă, Charles preluase Highgrove, o moşie din apropierea reşedinţei Camillei. Highgrove, un conac maiestuos în stil neoclasic situat pe o moşie pitorească de vreo 340 de acri, îi plăcea lui Charles, nu însă şi Dianei. Vărul lui Charles, Prinţul Michael, credea că Diana era atât de catastrofală, încât Charles s-a văzut nevoit să cumpere Highgrove pentru a fi în apropierea fostelor sale prietene, mai ales a Camillei.

Problemele tot mai mari ale Dianei, în special bulimia ei şi depresia accentuată, îi repugnau şi îl iritau pe Charles. Diana era disperată din cauza disperării lui şi până şi biograful lui a fost nevoit să accepte ca „Prinţul nu era întotdeauna prea amabil”. Totuşi, când Charles se confesa Camillei, sau când prietenii lor comuni relatau ultimele escapade ale Dianei, Camilla o caracteriza sec drept „femeia aceea ridicolă” şi îl absolvea

Charles de orice responsabilitate pentru instabilitatea emoţională a soţiei sale într-adevăr, eforturile disperate ale Dianei de a-şi recâştiga soţul nu au făcut decât să consolideze legătura dintre el şi Camilla. O partidă de amor nu se limita doar să răspundă unor nevoi presante, ci reprezenta o victorie în plus asupra Dianei. Pe măsură ce mariajul regal se destrăma, Prinţul Charles devenea tot mai dependent de iubirea şi sprijinul Camillei.

Nici căsătoria Camillei nu era fericită, îi tolera lui Andrew de ani de zile aventurile amoroase şi absenţele îndelungate. Dar când Charles îi declară că o iubea cu o pasiune mocnită şi stăruitoare, care avea să dureze o veşnicie, Camilla reacţiona. Prieteni plini de solicitudine, le împrumutau celor doi casele lor, îi invitau pe amândoi la petreceri, înlesnindu-le şi legitimându-le relaţia, care astfel înflorea într-un anturaj plin de tact şi bunăvoinţă.

Când Diana descoperi că presupuşi prieteni îi ajutau pe Charles şi pe Camilla în ascuns, se simţi trădată şi neputincioasă în lupta cu rivala ei. Una dintre marile frustrări ale Dianei era faptul că, în ciuda frumuseţii sale şi a gustului său desăvârşit, nu putea concura cu amanta soţului ei, care era şi mai bătrână, şi mai urâtă şi mai puţin

populară în cercurile mondene. Nenumăraţi jurnalişti sarcastici şi corespondenţi ai ziarelor împărtăşeau această viziune. Un clişeu jurnalistic preferat era alăturarea fotografiilor celor două femei: Diana aranjată cu stil, iar Camilla aproape şleampătă. Adesea, fotoreporterii alegeau fotografiile care o înfăţişau pe Camilla cu o grimasă sau încruntată, în realitate, Camilla era o femeie drăguţă, cu forme bine conturate, bucurându-se de binecuvântarea unui păr bogat pe care şi-l coafa la fel de zeci de ani.

Deşi Diana avea o siluetă de invidiat, Charles era nu numai imun la farmecele ei, dar şi şocat de extravaganţa de care dădea dovadă. Şi, în ciuda infidelităţii Dianei, Charles nu părea câtuşi de puţin afectat; apropiaţii lui au ajuns la concluzia că se simţea fericit ori de câte ori era departe de Diana. Toate acestea trebuie să îi fi conferit încredere Camillei, care afla veşti despre Diana de fiecare dată când citea un ziar sau deschidea televizorul.

În 1986, Diana locuia la Highgrove ca la hotel, referindu-se la această reşedinţă ca la o „închisoare”, iar Camilla aproape că se mutase acolo cu Tosca şi Freddy, câinii ei din rasa Jack Russell şi cu iapa roşcată Molly, calul ei preferat de vânătoare (Hunter), pe care îl ţinea în grajdul lui Charles. Aici, Camilla îi întâmpina pe oaspeţii lui Charles invitaţi la dineuri. După aceea, se retrăgea împreună cu Charles la culcare.

Într-o zi, Camilla se întâlni cu Diana, care sosise într-una din rarele ei vizite. Diana a povestit mai târziu că a ţipat la Charles: „că doarme cu femeia aceea în patul meu… Ştiam sigur că se culcă cu târfa aceea…

N-aveam nicio şansă. Ştiam că o iubeşte pe ea, nu pe mine – aşa fusese dintotdeauna”. Diana câştigase simpatia presei şi făcea tot posibilul pentru a se asigura că opinia publică îi împărtăşea dezgustul faţă de Camilla.

Pe măsură ce atacurile publicului asupra Camillei se înteţeau, Charles o apăra şi o prezenta prietenilor ca pe unica lui iubire. Camilla îi împărtăşea sentimentele. Din cenuşa a doua căsnicii ratate răsărise o nouă iubire, cel puţin aşa sugereau susţinătorii lui Charles şi ai Camillei.

Dacă aveau nevoie de o justificare morală sau socială pentru adulterul lor, atât Charles, cât şi Camilla puteau invoca infidelitatea partenerilor lor„Femeia aceea ridicolă”, repeta Camilla„Rottweiler”-ul, contraataca Dj. ana, caracterizând-o astfel în faţa prietenilor pe femeia care nu voia să îi dea drumul din gheare soţului ei.

Prin 1988, deşi ea însăşi avusese vreo câteva relaţii extraconjugale, Diana era tot mai obsedată de Camilla. Vorbea despre ea cu prietenii şi angajaţii, iar la începutul lui 1989 consultă un astrolog pentru a afla cum să trateze problema „prezenţei Camillei” în viaţa ei. În februarie, la o petrecere de ziua surorii Camillei, Annabel, Diana se hotărî să o înfrunte pe amanta soţului său.

Seara târziu, Diana îi surprinse pe Charles şi Camilla sporovăind cu alţi câţiva invitaţi. Ceru să îi vorbească între patru ochi Camillei. Toţi se retraseră, inclusiv Charles, care vădea oarecare reţineri. Diana era „calmă, de un calm ucigător”, îşi amintea ea mai târziu. Potrivit uneia din versiuni, se pare că Diana ar fi întrebat-o pe Camilla cu umilinţă: „Unde greşesc? Ce e în neregulă cu mine? Ce îl face să te dorească pe tine şi nu pe mine?” După altă versiune, ea se pare că i-ar fi spus Camillei, care nu era deloc în apele ei: „Află că ştiu exact ce este între tine şi Charles; nu m-am născut ieri”. În acest punct, interveni alt oaspete, dar Diana continuă: „Îmi pare rău că vă stau în cale. Îmi dau seama că asta trebuie să fie teribil pentru voi. Nu mă luaţi drept o idioată”. Potrivit versiunii unuia dintre participanţii la petrecere, Diana a întrebat cu glas tare în faţa tuturor: „De ce nu îl laşi în pace pe soţul meu?” Totuşi, Diana îi declară lui Charles că îi spusese Camillei că îl iubea. Oricare ar fi adevărul, Camilla nu i-a mai vorbit Dianei niciodată.

Cert este că Diana ieşise câştigătoare din această confruntare. Cea mai strălucită lovitură a sa a fost să convingă un consilier de securitate al palatului să înregistreze în secret o casetă cu o convorbire telefonică dintre Charles şi Camilla. În această conversaţie, cei doi îşi exprimau dorinţa fizică, iar Charles mormăia: „Doamne, aş

locui în chiloţii tăi, dacă s-ar putea”, după care urmau glume despre cum ar fi posibil aşa ceva, el afirmând că dorinţa i s-ar împlini dacă s-ar transforma într-un Tampax.

Trei ani mai târziu, în 1992, caseta a fost difuzată la un post public de televiziune. Scandalul a fost imediat intitulat „Camillagate”, iar oamenii se întreceau parodiindu-l pe Charles în legătură cu nefericitul comentariu

Referitor la Tampax. Puţini au remarcat cât de afectuoasă şi relaxată era relaţia celor doi, ilustrată de această conversaţie telefonică. De exemplu, Camilla se arăta dornică să citească discursul pe care el îl pregătea. Iar Charles o consola pe Camilla, care se plângea că nu realizase mare lucru în viaţă, spunându-i că îl iubea pe el, „aceasta este marea ta împlinire”, spunea el. „Vai, dragă, dar asta e mai uşor decât să cazi de pe scaun”, îi răspundea Camilla în această înregistrare.

După „Camillagate” şi publicarea, în 1997, a senzaţionalului volum al lui Andrew Morton, *Diana*: *Her True Story – În Her Own Words* (Diana: Povestea ei adevărată, cu propriile sale cuvinte), cartea, care făcea dezvăluiri complete despre viaţa Dianei şi iubirile ei destrămate, Camilla nu mai putea merge nicăieri neobservată. Ea şi viaţa ei deveniră proprietate publică. A slăbit vreo şapte kilograme, şi îşi făcea griji legate de efectul publicităţii nedorite asupra lui Charles şi a soţului şi familiei ei.

Chinul ruşinii şi dispreţului public fu resimţit şi de Diana, atunci când câţiva jurnalişti îi atacară postura de soţie îndurerată. De exemplu, ziarul britanic *The Sun* hotărî să publice o înregistrare care avea să devină cunoscută mai târziu sub denumirea de „înregistrarea Squidgey”. În această mărturie penibilă, vânzătorul de maşini la mâna a doua James Gilbey îşi declară dragostea pentru Diana, o întreabă dacă s-a masturbat de curând, discută despre teama ei de a nu rămâne gravidă şi o consolează în timp ce ea se plânge de „familia aia (regală) împuţită”.

Publicitatea din jurul lui Charles şi a Dianei, şi – prin extensie – din jurul Camillei şi a celor câţiva amanţi ai Dianei, a fost în principal negativă, făcând mai mult rău familiei regale decât orice altceva din 1936 încoace, când Edward al VIII-lea a abdicat de la tron pentru a se căsători cu Wallis Simpson, americanca de două ori divorţată pe care o iubea. Regina şi Prinţul Philip au fost scandalizaţi de dezvăluirile apărute în presă. „Acum, toată afurisita asta de ţară ştie cu cine te culci!" strigă prinţul la fiul lui.

Tatăl Camillei, maiorul Bruce Shand, a fost şi mai furios: „Viaţa fiicei mele e distrusă, copiii ei sunt ridiculizaţi şi dispreţuiţi", i-a spus el lui Charles. „Mi-ai dezonorat întreaga familie... Trebuie să întrerupi orice legătură cu Camilla, şi asta chiar acum!"

La data de 9 decembrie 1992, Palatul Buckingham anunţă că Charles şi Diana urmau să se despartă. De Crăciun, în 1993, Charles îi telefona Camillei şi îi spuse că, deşi o iubea, trebuia să pună capăt acestei relaţii. Camilla acceptă cu graţie decizia lui „irevocabilă". După trei luni, Charles se dovedea incapabil să trăiască fără ea. În februarie 1994, Camilla era din nou amanta lui.

În iunie 1994, într-un documentar de televiziune, Charles recunoscu că, după cinci ani petrecuţi cu Diana, căsnicia lor nu mai putea fi salvată.

Iar el şi „d-na Parker-Bowles" deveniseră amanţi. „A fost prietena mea de foarte multă vreme şi va rămâne încă mult timp de acum încolo", a mai spus el. Camilla îl îndemnase să facă publică relaţia lor, ferm convinsă ca numai o dezvăluire totală putea pune capăt speculaţiilor presei pe marginea acestui aspect.

Reacţia publicului la acest documentar i-a confirmat aşteptările. Charles apăru ca unul dintre bărbaţii cu o căsnicie eşuată care îşi făcuseră o amantă. Documentarul o readuse pe Camilla, „cealaltă femeie", în atenţia publicului, refăcându-i imaginea. Se achită exemplar de rolul ei şi, într-un final, câştigă şi aprobarea Palatului, a tatălui şi soţului ei, acesta din urmă făcând observaţia că nu înţelegea de ce se făcea atâta tam-tam pe această temă.

The Daily Mail se întreba retoric: „Nu e, oare, timpul, să încetăm să o mai urâm pe această femeie demnă?”

Diana nu era de aceeaşi părere. După ce presa i-a dezvăluit numeroasele escapade amoroase, Diana atacă din nou. În 1995, într-un interviu înregistrat într-un studio de televiziune la *Panorama*, ea le transmise milioanelor de telespectatori că „eram trei în această căsnicie, aşa că ne simţeam cam înghesuiţi”.

Prietenul lui Charles, Nicholas Soames, ministru al Apărării, caracteriza interviul Dianei drept „teribil, te făcea să-ţi frângi mâinile”. Confidentul ei, jurnalistul Richard Kay a scris că „plutea pretutindeni miasma răzbunării. I-a ridiculizat pe soţul şi rivala ei cu toată îndemânarea unei femei trădate”. Cu toate acestea, *Daily Telegraph* avertiză că „unele aspecte ale prestaţiei ei par să confirme reputaţia de femeie instabilă”.

Dar Camilla nu se lăsă pradă deznădejdii. Ea şi Charles înfloreau în umbră. Camilla divorţa în fine de Andrew, în mod cu adevărat amical; nici el şi nici vreun alt prieten al Camillei nu au făcut vreodată comentarii negative sau neloiale la adresa ei. Charles îi puse la dispoziţie o maşină, petrecând împreună cu ea câteva zile pe săptămână. Prin venele Camillei nu curge sânge regesc, dar Charles a avut grijă ca ea să se bucure de câteva prerogative regale.

Când Camilla a împlinit cincizeci de ani, Charles organiză o petrecere în cinstea ei la Highgrove, unde, cu aprobarea lui, ea se descotorosi de decorurile pastelate pe care le alesese Diana şi redecoră reşedinţa conform gusturilor lui Charles. Camilla era radioasă şi a dansat cu el pe muzica formaţiei ABBA. Petrecerea respectivă, spun unii observatori, a fost recunoaşterea oficială a lui Charles cu privire la relaţia lor. Presa a continuat să se arate interesată de povestea lor de dragoste, dar a făcut-o fără agresivitate. Apoi, în 1997, Diana a murit într-un accident de maşină la Paris şi din nou atenţia publicului se îndreptă asupra supravieţuitorilor. Un titlu de ziar a surprins foarte bine esenţa problemei: „Va putea Camilla concura cu

Diana după decesul acesteia?”

Se pare că da. Într-un fel, popularitatea crescândă a Camillei se dat-o

Rează hotărârii lui Charles de a-i restabili reputaţia. A-şi împărţi viaţa cu ea este, conform spuselor sale, „ne-negociabil”. În 1996, l-a angajat pe expertul american în relaţii publice Mark Bolland ca secretar particular adjunct, iar acesta a lansat „Operaţiunea PB (Parker-Bowles)” pentru a îmbunătăţi imaginea Camillei şi a face eventuala ei căsătorie cu Charles digerabilă” atât pentru casa regală, cât şi pentru public. Ajutat, fără îndoială, şi de trecerea timpului, Bolland a reuşit atât de bine, încât în noiembrie 2001, *PR Week* l-a numit profesionistul anului. Cea mai mare realizare a lui a fost „crearea campaniei de câştigare a opiniei publice de partea partenerei Prinţului, Camilla Parker-Bowles... pe care tabloidele obişnuiau să o numească cea mai nepopulară femeie din Marea Britanie”.

Imaginea din presă a Camillei s-a îmbunătăţit în mod constant, în 2000, la o petrecere dată în cinstea lui Constantin, fostul rege al Greciei, regina Elizabeta a recunoscut-o public pe Camilla; pe vremuri refuza să stea în aceeaşi încăpere cu ea. În iunie 2001, Camilla a participat, pentru prima oară, la un dineu la Palatul Buckingham. O lună mai târziu, Charles o sărută cu afecţiune pe obraz, în 2002, ea a fost invitată să participe la funeraliile bunicii lui. Scopul suprem al lui Charles este să o scape de reputaţia de amantă, căsătorindu-se cu ea.

Nicio altă amantă nu a mai fost supusă la un astfel de scrutin neîntrerupt, cu privire la şansele de a se căsători cu amantul ei. Cercetările au scos la iveală o mulţime de mize şi pariuri făcute pe această temă; situaţia este interesantă pentru că Charles trebuie să îşi legitimeze statutul, dacă speră să devină rege al Angliei. Totul indică faptul că ea se va căsători cu el, fără a prelua titlul de regină. Până la uurmă, Camilla este, totuşi, o femeie divorţată şi o amantă de lungă durată.

În tinereţe, Camilla obişnuia să glumească, spunând că străbunica ei o învăţase „să facă o reverenţă înainte de

a sări în pat”. Tradiţia nescrisă a familiei, de la Alice Keppel încoace, a învăţat-o pe Camilla că a deveni amantă regală este un lucru pe deplin acceptabil, ba chiar lăudabil. Dar Charles este un bărbat sentimental şi idealist şi, în ciuda experienţei sale conjugale nefericite, preţuieşte ideea de căsătorie şi îşi tratează amanta ca pe o soţie. Camilla pare dornică să se căsătorească, pentru că asta l-ar face pe Charles fericit. Dacă Alice Keppel ar mai trăi, ar fi surprinsă. O mulţime de alte amante regale, ale căror contemporani le-au dispreţuit ca pe nişte Prostituate, ar aplauda, probabil.

Căsătorii aranjate în cercurile aristocratice în ultima parte a secolului al XVIII-lea, Anglia înregistra o schimbare fundamentală. Revoluţia Industrială transforma ţara dintr-o societate agrară într-una industrială, cu o clasă de comercianţi prosperi şi o clasă tot mai numeroasă de muncitori care trăiau la limita subzistenţei. Revoluţia din coloniile americane îndepărtate şi implicarea ulterioară a Franţei au aruncat Anglia într-o conjunctură militară şi i-au lăsat gustul amar al înfrângerii. Dar Revoluţia Franceză, cu atacurile sale criminale la adresa aristocraţiei, a fost cea care i-a îndemnat pe aristocraţii scandalos de risipitori ai societăţii englezeşti să tremure şi să evalueze atent lumea lor, aflată în schimbare.

În universul volatil al privilegiilor, căsătoria rămânea un aranjament practic, iar fiicele erau pionii părinţilor. Fericirea reprezenta un ideal care îţi scăpa printre degete şi nu avea nimic de-a face cu căsătoria.

Lady Bess Poster şi Georgiana, Ducesă de Devonshire

Fericirea nu era idealul la care putea să viseze Lady Julia Stanley, eroina fictivă din *The Sylph* (Silfida), un roman anonim publicat în 1778, scris de Georgiana, Ducesă de Devonshire. Cel puţin, nu se putea aştepta la aşa ceva de la căsătoria care îi oferise prea puţine, în afară de titlu şi rang. Lady Julia şi Lord Stanley abia dacă se vedeau din când în când. Amândoi înţelegeau că mariajul era fie contractat ca un aranjament comercial, fie ca o

alianţă familială – „Inima nu este întrebată”. De fapt, încă din ziua nunţii, Lord Stanley avea o amantă. „Ce lege”, se întreba Lady Julia îndurerată, „o opreşte pe femeie să procedeze la fel?”

O întrebare scandaloasă, desigur, cu un răspuns implacabil: legea dublului standard. Legea care tolerează adulterul bărbatului, dar îl condamnă la soţie, legea Angliei şi, desigur, a multor alte ţinuturi.

Era şi o întrebare retorică, fiindcă autoarea de douăzeci şi unu de ani

ROmanului *Silfida* cunoştea prea bine răspunsul, încă de pe vremea când era doar o adolescentă distrată care îşi făcuse debutul în societate, iar Dinţii ei îşi dăduseră consimţământul la cererea în căsătorie făcută de tânărul duce de Devonshire, Lady Georgiana Spencer cunoştea regulile mariajului, cel puţin în ceea ce le privea pe femeile aristocrate. Soţia, aleasă ca recipient potrivit pentru sământa ilustră a soţului, avea misiunea *aq* a da naştere unui moştenitor. Până atunci, trebuia să fie fidelă. După aceea, i se cerea să fie extrem de discretă şi să se asigure că nu avea să mai conceapă încă un copil cu un alt bărbat. Reputaţia era esenţială şi, o dată pierdută, nu mai putea fi recâştigată. În ceea ce îl privea pe soţ, acesta era obligat să o întreţină şi să o protejeze pe ea şi familia pe care şi-o întemeiau împreună.

Georgiana Spencer a încercat din greu să se conformeze regulilor şi, de fiecare dată când părea pe punctul de a se îndepărta de la aceste reguli, mania ei, Lady Margaret Spencer, îi amintea de îndatoririle care îi reveneau. Acestea nu erau uşor de îndeplinit: soţul Georgianei, William, al cincilea duce de Devonshire, era în cel mai bun caz indiferent, dacă nu, în cele mai multe cazuri, urâcios dezaprobator sau chiar potrivnic, în plus, o înşela, încă de la începutul căsătoriei, pe care ea o contractase cu două zile înainte de a împlini şaptesprezece ani, cu amanta lui, Charlotte Spencer.

Charlotte Spencer (în ciuda numelui, nu avea nicio legătură cu exaltata Georgiana) era fata bine crescută şi

manierată a unui preot sărac, care a murit, lăsând-o în mizerie. Charlotte nu îşi putea câştiga existenţa în parohia ei, aşa că porni spre Londra, pentru a se face croitoreasă sau modistă. La sosirea diligenţei la Londra, îl întâlni pe eternul peşte care pozează în prieten pentru noile venite. A fost sedusă şi abandonată aproape instantaneu. Disperată, deveni amanta unui bătrân afemeiat, care muri în curând, lăsându-i suficienţi bani pentru a-şi deschide un atelier de pălării.

Aici a întâlnit-o William care s-a îndrăgostit de ea, cucerit de farmecul ei, de manierele alese şi sensibilitatea ei. Charlotte deveni amanta lui, se mută într-o casă pe care el o închiriase pentru ea şi îl făcu fericit pe acest bărbat inert. Chiar înainte să se căsătorească cu Georgiana, Charlotte i-a născut o fiică, pe care au botezat-o tot Charlotte.

Deşi rangurile lor sociale diferite făceau ca unirea lor prin căsătorie să fie imposibilă, Charlotte cucerise inima lui William, iar el nu avea de gând să renunţe la această relaţie pentru căsătorie, în consecinţă, Georgiana concura pentru afecţiunea unui bărbat a cărui inimă aparţinea deja amantei sale.

Totuşi, Charlotte muri curând după 1778, lăsând puţine mărturii despre viaţa ei. Până să îl întâlnească pe William, ea întruchipase modelul femeii trădate şi forţate să îşi caute un amant: era săracă, vulnerabilă şi cu reputaţia Pătată. Din multe puncte de vedere, a fost mai norocoasă decât majoritatea

Femeilor de genul ei; cel de al doilea amant i-a finanţat mica afacere, iar cel de al treilea, ducele de Devonshire, i-a oferit sprijin financiar şi i-a crescut fiica.

În stilul său propriu şi eficient, William se dedică obligaţiilor părinteşti. După moartea lui Charlotte, le convocă la conacul Devonshire pe micuţa Charlotte şi pe doica ei, d-na Gardner, informând-o pe Georgiana că fata era a lui. Georgiana, căreia el îi reproşase deja că nu reuşise să îi dăruiască un moştenitor, întâmpină copilul cu bucurie şi îşi ajută soţul să inventeze un nume pentru ea.

Au îndrăznit să îi aleagă un nume apropiat de al lui: Williams. Copiii nelegitimi primeau adesea nume care indicau paternitatea lor. Cei doi soţi inventară şi o poveste pentru micuţă, avea să fie prezentată drept. O orfană, rudă îndepărtată a Georgianei. Viitorul micuţei Charlotte era sigur acum, iar următoarea amantă a tatălui ei avea să joace un rol important în acest sens.

Între timp, William tânjea după o femeie care să îl adore aşa cum îl adorase Charlotte Spencer; în cele din urmă o găsi în persoana lui Lady Elizabeth „Bess” Hervey Poster. Ca şi Charlotte Spencer, Bess se născuse în familia unui preot, dar tatăl ei era episcopul de Derry, mai târziu devenit conte de Bristol. Oricum, familia Hervey era net inferioară celei de Devonshire. Şi mai grav, cei din neamul Hervey aveau o reputaţie proastă datorată traiului lor libertin.

Bess a trecut printr-un mariaj scurt şi amar cu John Poster, un respectabil prieten de familie. Dar amabilitatea caldă a lui Poster nu se răsfrângea şi asupra soţiei sale, mai ales după ce ea află că se culcase cu servitoarea, iar el auzi că ea avea o „preocupare” extraconjugală. Niciun document nu atestă soarta ulterioară a servitoarei – era prea insignifiantă ca să fie menţionată. Dar ştim că John s-a înfuriat din *cauza* infidelităţii lui Bess. îi refuză pledoaria de reconciliere şi o obligă să accepte o despărţire totală, care, în Anglia secolului al XVIII-lea însemna, conform legii, custodia lui exclusivă asupra copilului lor şi a pruncului pe care Bess încă nu îl născuse. De îndată ce se năştea, copilul trebuia cedat lui John, care îi refuzase lui Bess dreptul de vizită. De asemenea, nu-i acordă niciun sprijin financiar. Comportamentul lui John a fost monstruos, dar perfect legal, aşa că Bess era de două ori victimizată.

Tatăl ei s-a dovedit la fel de crud şi zgârcit ca şi soţul ei. Cu greu îi acordă o rentă amărâtă, pe care adesea uita să i-o plătească, aşteptându-se ca ea să se descurce singură pentru a supravieţui. O tratase la fel şi pe mama ei, care a suferit mult timp, deoarece fusese privată de

toate mijloacele prin care şi-ar fi putut ajuta fiica.

Soarta lui Bess se înrăutăţi prin faptul că, în mod ironic, tatălui ei îi fusese conferit titlul de conte, ceea ce făcea din ea o Lady. Acest titlu îi micşora şi mai mult şansele de a-şi câştiga traiul, devenind guvernantă sau doamnă de companie, cum făceau în mod tradiţional femeile de familie

Bună, care se găseau la ananghie. Nu putea spera nici într-o căsătorie salvatoare, căci divorţul necesita un act aprobat de parlament, iar femeile divorţate primeau rar permisiunea de a se recăsători. Pentru acesta femeie disperată, a deveni amantă era singura şansă de salvare, în ultimii ani, Bess se descrie ca o soţie fără soţ şi o mamă fără copii: „rămasă de una singură, să navighez printre pericolele care înconjoară o tânără aflată în situaţia mea”.

Din fericire pentru Bess, activele ei depăşeau datoriile, aşa că bilanţul ieşi pozitiv. Era mignonă, de o frumuseţe radioasă şi extrem de bine crescută. Vorbea fluent franceza şi italiana. Avea o conversaţie interesantă, care excela prin anecdote. Alegea cu gust toaletele care i se potriveau şi îi accentuau farmecul. Era capabilă de ataşament emoţional, s-a dovedit o prietenă devotată şi a rămas la fel de ataşată *in absentia* de copiii săi. Lucru mai puţin obişnuit, Bess se autoanaliza şi îşi nota emoţiile şi strategiile într-un jurnal intim care spera să-i fie publicat postum.

Mama Georgianei a prezentat-o pe această femeie nefericiţilor soţi Devonshire. Georgiana reacţiona cu nedisimulată simpatie la întâlnirea cu Bess, şi cu o afecţiune care evolua treptat spre o prietenie de o viaţă. Bess fusese tratată mizerabil – Georgiana avea să se revanşeze faţă de ea. Şi, surprinzător, când Bess reapăru, distantul şi necomunicativul William deveni mai deschis şi o trata până şi pe Georgiana cu mai multă consideraţie.

Bess şi familia Devonshire deveniseră un triunghi amoros de sine stătător, dându-şi nume care le subliniau intimitatea: el era „Caniş”, deoarece iubea câinii; Bess era „Racky” (Gălăgie), pentru că avea o tuse cronică; şi, din

motive necunoscute, Georgiana era „Rât” (Şobolăniţa). Georgiana părea încântată de noua ei prietenă şi găsi aranjamentul perfect pentru a cimenta relaţia lor. Bess urma să devină guvernanta tinerei Charlotte Williams, o ofertă foarte convenabilă pentru Charlotte, care reprezenta pentru Bess salvarea dintr-un impas financiar şi social.

Georgiana avea o personalitate neobişnuită, în luna de miere îşi amenajase un laborator de geologie şi chimie şi se delecta făcând experimente. William considerase acest fapt necuviincios şi închisese laboratorul, aşa ca Georgiana îşi consuma energia dedicându-se altor activităţi. Una dintre acestea era politica, iar William o aplaudă pentru acest lucru. Ambele familii, a ei şi a lui, erau susţinătoare ale partidului Whig, aşa că ea le făcea cu convingere campanie. Găzdui un număr imens de dineuri somptuoase, pentru a-i recompensa pe cei loiali partidului şi a câştiga potenţiali aliaţi. Se angaja în campanii de stradă şi, ignorând noroiul şi pericolele, merse în cele mai dubioase cartiere pentru a bate din uşă în uşă în numele Partidului pe care îl susţinea.

Politica îi consuma o mare parte din timp, dar Georgiana avea nevoie 51 de alte supape pentru energia ei debordantă, supape pe care le-a găsit Q modă şi jocurile de noroc. Ca persoană care dădea tonul în modă, a

Introdus moda pălăriilor atât de înalte, încât atingeau tavanele mai joase, şi atât de pline de pene, încât trebuie să fi necesitat podoaba unor turme întregi de păuni. Pierdea sume exorbitante la jocul de cărţi, pe care nu! le dezvăluia niciodată soţului, îşi petrecea o mare parte din timp fugind de creditori sau minţindu-i, deşi îşi făcea mari griji cu privire la acest defect al ei, pe care îl considera cel mai teribil.

Problemele cu jocurile de noroc îl înstrăinară şi mai mult pe William, furnizându-i lui Bess una dintre cele mai eficiente arme. La acestea se adăugă afecţiunea necondiţionată şi iraţională a Georgianei, care „mi-a făcut vânt mai repede în prăpastie”, notează Bess în jurnalul ei.

Prietenia femeilor era bazată pe încredere totală, căci ele îşi făceau confidenţe, Georgiana fără rezerve, iar Bess în mod selectiv. De fiecare dată când Georgiana era pe cale să se înglodeze în datorii, o copleşea pe Bess cu detalii sordide şi o implora să îl înduplece pe William să-i dea din nou bani.

Nu este clar la câtă vreme după ce i-a cunoscut pe cei doi a început Bess să se culce cu William. Dacă luăm în calcul personalitatea lui, e probabil că el mai întâi s-a îndrăgostit profund de ea, şi abia după aceea a trecut la interesul erotic. Dar, în scurt timp, cei doi au devenit amanţi, ceea ce a încurcat şi mai mult viaţa şi aşa destul de complicată a lui Bess. Supravieţuirea ei financiară şi socială depindea în întregime de familia Devonshire şi ştia prea bine că reputaţia era un factor esenţial pentru succesul ei în continuare. Georgiana era o figură socială atât de proeminentă, încât soarta lui Bess se găsea chiar în mâinile ei împodobite cu bijuterii scumpe, în acelaşi timp, Bess putea fi destul de sigură că Georgiana nu avea să se întoarcă împotriva ei, fie şi numai fiindcă nu ar fi vrut ca lumea să afle de la Bess problemele ei cu jocurile de noroc sau agonia ei, când „Prinţul” (numele pe care îl foloseau pentru a desemna menstruaţia) îi răpea din nou speranţa de a fi conceput un copil.

În situaţia dată, cu nevoile şi scopurile ei, ce putea face Bess? Dacă refuza să îşi dea trupul, William ar fi putut refuza să mai dea banii, sau, şi mai rău, să îşi găsească altă amantă. Dacă reuşea să găsească curajul de a-i spune Georgianei adevărul, aproape sigur şi-ar fi pierdut cea mai apropiată şi mai importantă prietenă. Aşadar, limbile se dezlegau, mai ales cea mai vehementă, a doamnei Spencer.

Aşa că Bess acceptă o viaţă de eternă minciună şi trădare, devenind o mincinoasă pricepută şi o ipocrită exersată, îl convingea în mod repetat pe William să o salveze din datorii pe Georgiana şi accepta cu graţie recunoştinţa prietenei sale. Dispera alături de Georgiana pentru infertilitatea acesteia şi se bucură când Georgiana o născu pe mica Georgiana, suprimându-şi gelozia produsă

de această dovadă, că Georgiana se culca şi ea cu William. îi jurase devotament etern Georgianei, dar se lupta cu propria ei invidie când vedea că întreaga aristocraţie (părea că) se topeşte

Ia farmecul şi căldura firească a celeilalte femei. Şi, în rarele ocazii când /} corgiana părea să se îndoiască de ea, Bess murea cele o mie de morţi ale i-overbialului laş, aproape paralizată la gândul că s-ar fi putut întoarce la viaţa tristă de dinainte.

La un moment dat, familia Devonshire o trimise pe Bess în străinătate, centru dezvoltarea ei culturală, conform declaraţiilor, dar în realitate, pentru a stinge zvonurile despre relaţia ei cu ducele. Aceste zvonuri o întristară *ce* Georgiana şi îi îngrijorară pe părinţii ei. Din Europa, Bess trimise scrisori sentimentale, pentru a-şi menţine influenţa asupra lui William şi a Georgianei. De asemenea, încerca să îi facă geloşi, descriindu-le viaţa socială strălucitoare de la curtea franceză, ceea ce era pură invenţie.

În timp ce Bess se chinuia în Franţa, îi parveniră veşti care îi făceau situaţia şi mai fragilă, şi mai nedreaptă. Cam în acelaşi timp în care Georgiana îi scria cu bucurie că e din nou gravidă, Bess descoperi că şi ea era gravidă. Asta însemna că ducele se culcase cu ea la câteva zile, dacă nu chiar ore după ce se culcase cu Georgiana, calculă Bess şi deveni geloasă.

Şi mai exasperant era contrastul dintre cele două sarcini şi cele două naşteri. Georgiana se lăfăia în lux, iar Bess trebuia să îşi ascundă pântecele şi, când îi veni sorocul, se târî până la doctor să nască, împărtăşi această umilinţă lui Louis, servitorul ei, care poză în postura de tată. Fetiţa, Caroline fu născută şi imediat ascunsă la o familie săracă. Bess îşi reluă viaţa, cu sânii plini de lapte şi cu inima grea de dezamăgire, în timp ce Caroline stătea ascunsă ca un secret murdar.

Dar în ciuda scrisorilor ei vesele către Georgiana, Bess ştia că acum, când îi născuse un copil lui William, fericirea lipsită de griji a celor trei nu avea să se mai

întoarcă niciodată. William sesiză anxietatea ei şi încercă să o domolească: chiar dacă Georgiana ar şti despre ei, o asigura el, nu i-ar păsa prea mult. Bess nu era prea sigură, şi, oricum, ştia cât de aspru avea să fie judecată de toată lumea.

La întoarcerea lui Bess în Anglia, familia Georgianei a fost foarte nemulţumită şi a încercat să împiedice reapariţia ei în viaţa lui William şi a Georgianei. Georgiana nu observă nimic. Era obsedată de cea mai mare datorie la cărţi pe care o făcuse până atunci, o sumă mult prea mare pentru ca măcar să poată spera că cineva ar putea-o plăti vreodată. Când îi mărturisi, într-un târziu, lui William, el ceru divorţul. Bess era sfâşiată între disperarea şi teama Georgianei şi propria ei teroare că, o dată Georgiana repudiată, codul bunelor maniere cerea ca şi ea să se retragă de la conacul Devonshire. şi atunci, în locul freneticei vieţi sociale pe care o adora, se putea aştepta Cel mult la un aranjament de tipul celui pe care îl obţinuse Charlotte Spencer: O casă modestă, izolată, un univers redus la vizitele lui William, şi un viitor Precar, dependent în totalitate de capriciile lui William.

Din motive complexe, la care s-a adăugat şi o vanitate insaţiabilă.

Bess se încurcă cu ducele de Richmond. În tot acest timp, le jura Georgianei şi soţului ei iubire eternă şi fidelitate.

În ceea ce o privea, Georgiana (sprijinită de mama ei, teribil de loială şi de implicată, de sora ei, Harriet şi de fratele ei, George) se opunea oricărui aranjament care i-ar fi compromis şansele de reconciliere cu soţul ei. Ea şi familia ei au presupus, în mod corect, că ostracizarea lui Bess ar fi avut efectul scontat.

Nici William nu agrea divorţul în general: datoriile Georgianei îi afectaseră în mod serios resursele, iar minciunile ei îl înfuriaseră, dar, în mod legal, numai ea era aceea care i-ar fi putut dărui moştenitorul mult aşteptat. În plus, îi lipsea concurenţa celor două femei care-şi disputau atenţiile lui. Drept urmare, el, Georgiana şi Bess se

angajară în negocieri interminabile. Georgiana a schimbat sorţii în mod inconştient când i-a mărturisit lui Bess regretul că irosise banii familiei Devonshire cu jocurile de noroc. Bess a fost luată prin surprindere, complet nepregătită să facă faţă unor manifestări de bunătate din partea femeii căreia îi furase bărbatul, în acel moment, afecţiunea pentru prietena ei se dovedi mai puternică decât invidia.

În mod uimitor, Caniş, Rât şi Racky îşi reluară vechiul *ménage à trois* de parcă nu şi l-ar fi întrerupt niciodată. „Ce fericită sunt că cea mai dragă prietenă a mea şi bărbatul pe care îl iubesc atât de mult şi căruia îi datorez totul sunt uniţi din nou ca frate şi soră şi îşi vor asigura fericirea până la adânci bătrâneţi, sper”, scrie Georgiana. Ea continua să ascundă febra jocurilor de noroc, care o mistuia. A mai avut şi o aventură cu ducele de Dorset. Bess rămase din nou însărcinată, iar Georgiana descoperi o ascunzătoare în Franţa care se dovedi mai potrivită decât cea dinainte. Dar William nu fu niciodată convins că era copilul lui, şi nici Bess, căci s-ar fi putut foarte bine ca micul Augustus să fi fost procreat de ducele de Richmond.

Între timp, William o lăsase gravidă şi pe Georgiana, care, în 1790, îl născu pe William Hartington „Hart” Spencer, moştenitorul mult aşteptat de soţul ei. Georgiana privi naşterea lui Hart ca pe o eliberare de obligaţiile maritale, îşi începu pasionata relaţie amoroasă cu mult mai tânărul Charles Grey, care, după 1830, avea să pledeze cu succes pentru adoptarea de către Parlament a Legilor Reformei. Ca şi Bess, a cărei confidentă rămăsese. Georgiana devenise amantă.

În 1791, Georgiana rămase gravidă cu Grey. Furios, William o trimise în Franţa, deşi acolo mocnea revoluţia, iar legăturile ei apropiate cu Maria Antoaneta şi cu membrii marcanţi ai nobilimii o puneau în pericol. I-a dat de ales: Grey sau copiii, pe care nu avea să o mai lase să îi vadă, dacă ea îşi continua relaţia amoroasă. Georgiana capitulă imediat. Grey îi făcu o scenă, dar nu o putu convinge să îl aleagă pe el în locul celor trei copii ai ei.

Eliza Courtney se născu în 1792 şi fu trimisă la părinţii lui Grey. „Al lipsei de tact vlăstar nefericit, / biet prunc adormit la sân părăsit / dovadă vie că am greşit, / Drag, dar născut nenorocit”, avea să scrie Georgiana într-un poem ulterior. Acum, Georgiana, ca şi Bess, pierduse un copil. Nu o putea recunoaşte pe Eliza şi, în timpul celor câteva vizite clandestine pe care i le-a făcut, a văzut cu ochii ei că părinţii lui Grey nu-l înconjurau ne copil cu dragoste, văzând în el o povară. Ca boii înhămaţi la acelaşi jug, soţia şi amanta lui William Devonshire purtau povara aceleiaşi uniri indisolubile.

În 1796, lui Bess îi surâse norocul. Soţul ei muri, oferindu-i, în fine, posibilitatea să preia custodia copiilor. Un deceniu mai târziu, Georgiana muri şi ea, răpusă de încordarea nervoasă provocată de jocurile de noroc, de la care nu se putuse abţine, şi de persecuţia creditorilor. Bess îşi jeli prietena, apoi încercă să-l convingă pe William să o ia de nevastă. Moartea neaşteptată şi prematură a Georgianei îi oferise lui Bess ceea ce ea considera şansa vieţii ei: să înceteze să mai trăiască la marginea reşedinţei Devonshire şi să devină noua ducesă de Devonshire.

William rezistă asalturilor ei. îi simţea lipsa Georgianei şi se temea de ce ar fi putut spune lumea dacă se grăbea să se arunce într-un nou mariaj, mai ales într-unul cu Bess. Dar, în 1809, cedă şi o luă în căsătorie pe amantă. Timp de doi ani, Bess fu ducesă de Devonshire. A fost o experienţă lamentabilă. Mulţi dintre cei a căror companie şi-o dorea cu ardoare o evitau. Ba chiar William îşi găsi curând o nouă amantă şi începu să-şi petreacă nopţile cu ea. În 1811, la moartea lui, copiii lui legitimi au dat Mu liber resentimentelor pe care până atunci le păstraseră ascunse. Au obligat-o pe Bess să returneze bijuteriile familiei Devonshire, pe care William i le dăruise, şi pur şi simplu au dat-o afară din casă. Şi-a mai petrecut vreo cinci ani într-o relativă izolare, apoi a părăsit Anglia şi a plecat în Italia.

Spre final, viaţa lui Bess deveni sigură şi împlinită. Fiul Georgianei, Hart, noul duce de Devonshire, îi alocă o

pensie. Nu şi-a pierdut niciodată frumuseţea, de care s-a folosit pentru a-şi face noi amanţi, inclusiv un cardinal italian. Citea mult şi era interesată de săpăturile pe vechile situri arheologice romane. Mai presus de toate (sau cel puţin aşa credea ea), bunătatea lui Hart i-a restabilit mândria socială compromisă în ochii câtorva dintre apropiaţii familiei Devonshire.

Criticii lui Bess, contemporani ei sau nouă, au judecat-o cu asprime, dar învinovăţind-o pe ea, au pierdut din vedere cel mai mare rău al epocii: dublul standard moral. Bess a fost fără îndoială necinstită, dar portretizând-o ca pe o femeie rea, înseamnă să îi acorzi o independenţă pe care ea nu a avut-o. De fapt, până să îi întâlnească pe soţii Devonshire, Bess era complet dependentă de doi bărbaţi cruzi, soţul şi tatăl ei.

Lady Caroline Lamb

Permisivitatea sexuală din familia Devonshire le-a supravieţuit lui William şi Georgianei prin Lady Caroline Lamb, fiica surorii ei, Harriet. Aceasta avea să devină una dintre celebrele amante din Anglia. Caroline s-a născut într-un mariaj teribil de nefericit, ca fiică a lui Harriet (Henrietta Frances Spencer) şi a lui Frederick Ponsonby, al treilea conte de Bessborough. Harriet era prea concentrată asupra propriilor sale probleme pentru a putea să-i impună lui Caroline rigoarea şi disciplina de care avea nevoie. Rezultatul trist al acestei lipse de strategie educaţională a fost un copil egoist şi extrem de neastâmpărat, care îşi domina micul univers prin crizele de isterie juvenilă şi minciunile sale scandaloase.

Când Caroline avea vreo nouă ani, părinţii ei se angajară într-o dispută maritală deosebit de brutală, care a determinat-o pe mama ei să caute consolare în braţele mult mai tânărului Lord Granville Leveson-Gower. Caroline a fost trimisă să locuiască la mătuşa ei, Georgiana Devonshire. La conacul Devonshire, unde domnea o atmosferă asemănătoare cu cea de acasă, Caroline teroriza căminul cu furia şi ţipetele ei, lovind cu picioarele şi muşcând pe oricine încerca să o potolească.

Ce era de făcut? Familia Devonshire decise să o trimită la şcoală, la un seminar pentru fete delicate din înalta societate. Dar Caroline se dovedi mai puternică decât directoarea instituţiei, aşa că şi această soluţie s-a dovedit a fi un eşec.

Lady Spencer, bunica energică a lui Caroline, chemă doctorul familiei să o examineze pe această pacientă recalcitrantă. El o diagnostică drept un copil talentat, dar nervos, al cărui creier delicat nu trebuie supus eforturilor şi stimulilor educaţionali. Caroline avea nevoie de joacă, nu de studiu, într-o atmosferă lipsită de stres şi griji.

Aşa că ea continuă să se joace: „prefera să spele un câine… sau să îmblânzească un cal, decât să se instruiască în vreun fel”, şi păşi pragul adolescenţei la fel de răsfăţată şi de încăpăţânată ca întotdeauna. Deveni o credincioasă ferventă şi, atât cât îi permitea semianalfabetismul, căuta răspunsuri în Biblie. La vârsta de treisprezece ani, a primit prima împărtăşanie la Westminster Abbey, cu inima plină de un devotament sincer.

La maturitate, Caroline deveni o sirenă cu aer de spiriduş, comportamentul ei excentric stârnind admiraţia bărbaţilor la fel de mult ca şi chipul ei blond şi atrăgător. Scria poezii şi călărea fără şea. Era veselă, naturala în orice condiţii şi graţioasă. Purta deopotrivă haine băieţeşti şi rochii vaporoase, care îi puneau în evidenţă feminitatea. A zdrobit multe inimi, inclusiv pe cea a vărului ei, Hart, şi era răsfăţata aristocraţiei, fiind poreclită „Spiriduş”, „Ariel” şi, probabil cel mai grăitor, „Sălbăticiune”, pentru lipsa ei de inhibiţii.

La douăzeci de ani, Caroline se căsători cu William Lamb, fiul natural} mult mai mare ca ea, al lui Lady Melbourne şi al Contelui de Egre-mo ni, pe care Lord Melbourne îl recunoscuse drept fiu legitim. William cunoştea pe Caroline de când era mică. Mariajul începu ca o împerechere sub tutela familiei, cu un ginere extrem de amabil şi îndrăgostit până este urechi, şi o mireasă inocentă, plină de idei romantice. Dar universul aproape ireal de la Devonshire, cu jocuri de noroc, risipă, petreceri

şi sport, iubire romantică şi relaţii pur sexuale, nu o putuse pregăti pe Caroline pentru căsătorie.

La ceremonie, Caroline a fost excesiv de nervoasă, şi încă şi mai stresată la căderea nopţii, când tremura de frică în patul nupţial. William o iubea din inimă, şi făcu dragoste cu tandreţe cu micuţa sa nimfa. Cu toate acestea, actul sexual îi repugnă lui Caroline, aşa că zile întregi refuză să îşi vadă până şi rudele apropiate. Câteva luni mai târziu, prietenii remarcară înfăţişarea ei palidă şi bolnăvicioasă, iar mama ei îşi făcea griji că arată mai degrabă a şcolăriţă decât a nevastă.

Dar tânăra Caroline era gravidă, înainte să îi vină sorocul, ea aduse pe lume un bebeluş mort. A suferit o cruntă depresie postnatală, încercând să îşi înece amarul în băi fierbinţi, laudanum şi petreceri frenetice, în acelaşi timp, observa că William era tot mai puţin atent cu ea, Caroline mărturisindu-i unei prietene tristeţea ce o încerca văzând diferenţa dintre William – iubitul devotat şi William – soţul neglijent. Mai târziu, născu din nou şi fu distrusă să constate că băieţelul ei era retardat şi lipsit de reacţii. Cea de a treia şi ultima ei sarcină se sfârşi cu un avort spontan.

Nefericirea şi frustrarea ei emoţională s-au accentuat, încercă să-i stârnească din nou interesul lui William, ameninţându-l cu posibile aventuri amoroase. William râse şi întrebă, batjocoritor, ce fel de bărbat şi-ar dori o femeie atât de frigidă. „Lui William nu îi pasă de moralitatea mea. Pot flirta şi mă pot culca cu cine doresc”, avea să spună Caroline mai târziu.

Caroline era zdrobită, dar nu înfrântă. Îşi făcea de lucru cu un câine de companie dăruit de un pretendent la farmecele ei, până când animalul i-a muşcat băiatul. Atunci ea se jură că, dacă fiul ei îşi va reveni, ea se va dedica din nou soţului său. Micuţul Augustus supravieţui şocului, iar ea, plină de recunoştinţă, încercă să îşi ţină promisiunea, începu din nou să caute afecţiunea lui William, dar nu îl mai putu transforma în iubitul înflăcărat de odinioară; acel William dispăruse după căsătorie. Acum erau dejacăsătoriţi de şapte ani.

În acest context, un prieten o solicită pe Caroline pentru a evalua un manuscris spre publicare. Viaţa socială şi flirturile nu erau de ajuns pentru a-i alunga singurătatea. Caroline se hotărâse să se educe, devenind o autodidactă în domeniul artelor liberale. A fost vrăjită de *Childe Harold's pilgrimage*, şi, după ce l-a citit, şi-a propus să îl cunoască pe autor, fascinantul George Gordon, Lord Byron. După prima lor întâlnire, Caroline

Nota profetic: „Nebun, rău şi periculos să îl cunoşti... Acel chip palid şi frumos e destinul meu".

Aşa începu una dintre cele mai scandaloase relaţii amoroase ale se «colului. La început, cei doi amanţi erau atât de preocupaţi unul de celălalt, încât exultau de fericire. Se întâlneau adesea, iar Byron reuşi să stârnească în trupul ei firav reacţiile erotice pe care William nu reuşise să le trezească niciodată. Când erau departe unul de celălalt, îşi exprimau sentimentele în scrisori şi poeme. Caroline îl adora pe Byron şi se abandonă celebrării acestei iubiri.

Byron nutrea aceleaşi sentimente faţă de ea, deşi la început avusese unele reţineri. Prefera femeile voluptuoase, cărnoase, şi detesta instabilele căutătoare de atenţii care se agăţau de bărbaţi. Ceea ce îi plăcea cel mai mult erau conexiunile sociale ale lui Caroline, mintea ei sprintenă şi aprecierea profundă pe care ea o avea pentru geniul lui artistic. A încercat din răsputeri să rămână îndrăgostit de ea şi îşi biciuia simţurile cu scrisori de dragoste înflăcărate. Chiar şi când o dorea cu ardoare, îi cerea să-şi abandoneze viaţa de familie şi să se încuie cu el într-o cameră, pentru a citi şi discuta. El îi ceru cu insistenţă să nu mai valseze, căci detesta să o vadă în braţele altui bărbat, iar piciorul său strâmb îl împiedica să danseze cu ea. Caroline se conformă, deşi era o dansatoare entuziastă.

Timp de câteva luni, se lăsară mistuiţi de iubirea pe careşi-o purtau. William Lamb nu avu niciun fel de obiecţii, aşa că amanţii nu se sfiiră să apară în public. Unele gazde chiar îi invitau ca pe un cuplu. Dar dispreţul lui Caroline

faţă de normele bunei-cuviinţe îl îngrozea pe Byron, aşa că se certară de la bun început. Byron îi spunea că este vulcanică şi o îndemna să manifeste o oarecare discreţie. Dar ea nu putea şi nu voia şi, cu cât el devenea mai retras, cu atât mai aprig ea îl urmărea. Dacă se întâlneau la acelaşi eveniment, ea pleca de fiecare dată împreună cu el, în trăsura lui. Ba mai mult, când el se ducea singur undeva, apărea şi ea prin împrejurimi, aşteptându-l afară, fără să îi pese de trecătorii care o vedeau.

Comportamentul lui Caroline îl dezgusta tot mai mult pe Byron. îl deranja respectul pe care ea îl avea pentru geniul lui, iar spiritul ei de independenţă i se părea iritant şi lipsit de feminitate. Nu a apreciat niciodată frumuseţea ei fragilă, pe care o asocia cu isteria şi starea bolnăvicioasă. O chinuia, flirtând cu alte femei. Acest lucru o făcea să sufere pe Caroline, căci ea îşi dădea seama de faptul că Byron era mult mai tânăr şi tot mai dorit, pe măsură ce reputaţia sa de poet creştea, în plus, era atât de frumos, încât toată lumea îl asemuia cu un zeu grec din antichitate. Odată, când Byron îi vorbea cu tandreţe altei femei cu care flirta, Caroline muşcă atât de tare buza paharului din care bea, încât îl sparse.

La mai puţin de patru luni după ce se cunoscuseră, Byron se săturase şi de Caroline, şi de perioada delirantă în care fuseseră împreună. Se referi la relaţia lor ca la o dependenţă şi îi propuse să se despartă o lună, pentru

A se reculege. Mai târziu, avea să atribuie propriei indolenţe incapacitatea lui de a pune capăt relaţiei. Dar şi puterea pe care Caroline o exercita asupra lui avea un rol important în această indecizie, mărturisea el.

Caroline îi simţi indiferenţa şi iritarea crescândă, şi îşi împărtăşi nefericirea soţului ei, care s-a dovedit uimitor de înţelegător. William, dându-şi seama că Byron avea să o părăsească în curând, încercă s-o consoleze. Dar Caroline începu să acţioneze tot mai iraţional. Hotărî că Byron trebuie să fugă cu ea în lume. Se deghiza în băiat şi se strecură la el acasă, încercând să îl convingă să fugă împreună. Când el o refuză, ea încercă să se înjunghie.

Byron era deja profund îngrijorat, dar tot nu se putea hotărî să o rupă definitiv cu ea. În schimb, îi trimitea bileţele echivoce, care îi întreţineau speranţa, fără să îi alunge tristeţea. Caroline se lansă într-o campanie furtunoasă de recâştigare a iubitului ei. îi trimise o şuviţă din părul ei pubian, un dar bizar pe care el avea să îl păstreze până la moarte. „Mi-am tuns părul prea scurt şi am sângerat mai mult decât meriţi”, îi scria ea, de parcă s-ar fi aşteptat ca şi el să facă ceva la fel de nebunesc.

Apoi ea fugi, după ce îşi amanetase inelul cu opal şi alte bijuterii pentru a plăti drumul spre Portsmouth, unde plănuia să se îmbarce pe primul vas ancorat în port, indiferent încotro s-ar fi îndreptat acesta. Familia, înnebunită, o căută şi o readuse acasă. Salvarea a fost complicată de sugestia, lipsită de o bază reală, a lui Caroline că ar fi fost însărcinată cu copilul lui William. Ea a mai ameninţat şi că va fugi din nou, fie pentru a fi împreună cu Byron, fie pentru a scăpa de el.

Dar în venele „micului vulcan” (după cum o poreclise chiar Byron) încă mai fierbea lava, iar el continua să o înnebunească cu promisiuni vagi şi speranţe deşarte. La un moment dat, el se confesa unui prieten că, dacă nu ar fi avut încotro, s-ar fi căsătorit cu Caroline, oricât de nefericit s-ar fi simţit după aceea.

Familia lui Caroline reuşi să o trimită în Irlanda, pentru a se reface atât mental, cât şi fizic, căci sănătatea ei începuse să se deteriorareze. Era numai piele şi os, slăbită de durere şi chinuită de fluctuaţiile stării sale psihice. În această stare de vârtej emoţional, ea primi o scrisoare elocventă şi pasională a lui Byron, în care el respingea bănuiala că ea ar fi nebună, exprimându-şi speranţa că ei doi aveau să rămână împreună pentru totdeauna, între timp, Byron îi făcea curte Annabellei Milbanke, închipuindu-şi că numai o căsătorie rapidă cu o femeie potrivită „care nu arată de Parcă ar fi gata să mă scuipe în faţă” l-ar putea salva de Caroline. De asemenea, se culca cu Lady Jane Oxford, o femeie mai vârstnică şi îndrăgostită, care încerca să scape de plictiseala unei vieţi

alături de un soţ distins, dar plat, căutând aventuri cu care să se poată lăuda. Relaţia cu tânărul poet era ideală din acest punct de vedere.

Viaţa amoroasă şi aşa complicată a lui Byron deveni şi mai dificilă

Uanene căsătorite, sedus de senzualitatea ei, dar oripilat din cauza apetitului ei excesiv. De asemenea, i-a mai sugerat şi lui Caroline că i-ar putea face plăcere să o vadă.

Apoi, în mod pervers, îi trimise o scrisoare concepută cu ajutorul lui Lady Oxford. „Lady Caroline”, scria Byron, „iubesc pe alta… Nu mai sunt iubitul tău”. După ce citi această scrisoare, Caroline fu atât de şocată, încât făcu temperatură, deveni incoerentă şi slăbi până când deveni scheletică. William, presat de familie să se despartă de nevasta sa nebună, făcu o ultimă încercare de a o salva, mutând-o la casa ei de ţară preferată. Dar Caroline nu putea înţelege că îşi distrugea căsnicia. Nu se gândea decât la Byron şi încerca să se răzbune pentru nedreptăţile îndurate, făcându-şi rău sieşi.

Caroline începu să călărească nebuneşte, îşi tăie beregata cu un brici, îi ceru lui Byron să îi returneze cadourile, chiar şi zălogurile de dragoste. Le convocă pe fetele din sat, le îmbrăcă pe toate în alb, şi, într-o seară de iarnă, înscena o piesă de teatru grotescă, în cadrul căreia arse chipul lui Byron şi aruncă pe foc copii ale scrisorilor lui şi alte diverse amintiri, în timp ce corul de fete intona un poem acid, în care trădătorul personal al lui Caroline era comparat cu trădătorul public Guy Fawkes. La început, intenţionase, ca o *sati* indiană, să se arunce şi ea în flăcări, întoarsă acasă, îi trimise lui Byron o scrisoare în care-i relata evenimentul. El nu a fost impresionat şi i-a răspuns că era posedată de „demonul vrăjmaş *Flibber-tigibbet*”. De atunci nu i-a mai scris niciodată.

Melodrama nebunească pusă în scenă de Caroline nu a reuşit să o vindece. L-a bombardat pe Byron cu scrisori şi l-a anunţat că avea de gând să îl ruineze. A regretat că a ars portretul lui şi a reuşit să facă rost de altul, care fusese

comandat pentru Lady Oxford. Byron, furios, a numit-o maniacă posedată de diavoli şi a jurat că o va urî până la moarte.

În cele din urmă, obosit şi exasperat, el căzu de acord să se întâlnească cu ea, făcând astfel un gest pe care îl refuzase de luni de zile. A fost o revedere emoţionantă. Byron plânse şi o imploră să îl ierte, în timp ce Caroline era impasibilă ca o statuie. Apoi a fost copleşită de bucurie şi i-a spus că a trecut de la disperare la fericirea cerească. Se întâlniră de câteva) ii, până când nebunia reapăru.

Foştii amanţi se duseră la o petrecere, unde Byron o provocă în glumă a valseze. Ea dansă cu un partener, apoi fugi din cameră, apucă un cuţit i se tăie. Mai târziu avea să insiste că se tăiase din greşeală. Soacra ei o descria ca pe un butoiaş cu pulbere care se aprindea la cea mai mică: înteie.

Caroline continua să-şi hărţuiască fostul amant. A reuşit chiar să pătrundă până în casa lui şi să-i lase un bileţel pe care mâzgălise: *Remem*? r *me* (Nu mă uita). Byron fu atât de furios, încât scrisese un poem plin

De ură: *Remember thee*! (îmi amintesc de tine!), acuzând-o că este o soţie Denaturată şi o amantă diabolică, între timp, reuşi să o convingă pe Annabella Milbanke să se căsătorească cu el.

Caroline, adesea dominată de tendinţe suicidale, se strădui să rămână în viaţă. Viaţa, se vaită ea, nu era scurtă, cum se plângeau adesea unii, ci prea lungă. Hiperactivă şi insomniacă, avea un timp infinit la dispoziţie. A supravieţuit căsătoriei lui Byron, dar când mariajul se prăbuşi din pricina abuzurilor lor, ea interveni în favoarea Annabellei. Ea mărturisi în scris că aflase despre aventurile homosexuale ale lui Byron şi despre relaţiile lui incestuoase cu sora lui vitregă, Augusta Leigh. Dezvăluirile ei erau de fapt nefondate, dar au contribuit la iscarea unui vârtej de bârfe atât de teribil, încât reputaţia lui Byron şi a Augustei au fost distruse. El şi-a dat seama că elita socială, în care Lady Lamb îl introdusese cândva, nu avea să îl mai accepte niciodată, în 1816, se autoexilă în

Italia şi nu se mai întoarse niciodată în Anglia.

Byron fugise din ţară tocmai când Caroline se pregătea să lanseze un nou atac neaşteptat, sub forma unui roman, în cei doi ani de când ea şi Byron se despărţiseră, Caroline scrisese în secret un roman cu cheie în trei volume despre povestea lor: *Glenarvon, or The Fatal Passion* (Glenarvon, sau Pasiune Fatală), în lucrare îi punea la stâlpul infamiei pe Byron şi pe multe dintre cunoştinţele lor, reproducând aproape exact unele dintre scrisorile lui. În ceea ce o privea ea apărea ca o eroină fermecătoare şi explozivă, Calantha, care fusese trădată de monstruosul Glenarvon. Romanul era ieftin şi prost scris, dar publicul s-a grăbit să îl cumpere pentru a descoperi secretele dezvăluite inel. William Lamb a fost îngrozit. Caroline făcuse referiri la obiceiurile lui particulare, îi expusese familia şi prietenii. Deşi îi tolerase adulterul şi goana în public după amantul ei dispreţuitor, romanul a reprezentat o cruntă lovitură pentru el. Pentru o clipă, şi-a dorit să fi murit.

Caroline, nesocotind durerea soţului ei, l-a jelit pe fostul ei iubit. Apoi, cu adevărat singură în nefericirea ei, chinuită de ceea ce probabil că azi ar fi diagnosticat drept psihoză maniaco-depresivă, încercă să îşi umple ce i-a mai rămas din viaţă. Scrise un manual de administrare a gospodăriei care nu a fost publicat. Făcu campanie pentru partidul Whig. Îşi instala un adevărat altar în dormitor, care includea şi imaginea lui Byron. îi urmărea evoluţia, pe măsură ce faima sa de poet creştea, iar sănătatea lui se deteriorara.

În 1824, printr-o scrisoare concisă, William o anunţa că Byron murise şi o îndemna să se poarte decent. „Regret fiecare vorbă rea pe care am spus-o despre el”, zise Caroline, cu nervii întinşi la maximum.

Şocul morţii lui Byron a fost urmat de acela al publicării *Memoriilor Lordului Byron* de către prietenul său, Thomas Medwin. Caroline a suferit cumplit când a citit că Byron o caracteriza drept o excentrică slăbănoagă şi lipsită de inimă, care nu îşi iubise soţul niciodată,

considerând-o doar o cucerire invidiată de prieteni. Şi mai dureroasă a fost vestea că pe patul de moarte Byron nici măcar nu pomenise de ea.

La un moment dat, William nu mai putu suporta să trăiască împreună cu soţia sa şi ceru despărţirea oficială. Caroline sparse farfurii, făcu scene teribile şi îşi exaspera familia, îl imploră pe William să-şi reconsidere decizia şi îi promise că avea să fie ascultătoare. Dar craprea târziu. Luni de zile după aceea rătăci fără ţintă prin Paris şi Londra, în cele din urmă, William cedă şi îi permise să se întoarcă acasă, dar nu mai dormi niciodată sub acelaşi acoperiş cu ea. Era diagnosticată drept nebună şi îşi alunga angoasa cu mult vin şi laudanum. Mai scrise un roman despre distorsionarea percepţiei provocată de acest medicament cu care îşi alina suferinţa, dar editorii refuzară să i-l publice. Mai scrise şi un al treilea roman, pe care îl publică anonim, pe propria cheltuială. Şi acela avea să fie învăluit în uitare.

Viaţa lui Caroline continua să fie disperată. Societatea o abandonase. Cu toate acestea, încă mai atrăgea amanţi importanţi. Acestora le-a permis să poarte un inel pe care îl avea de la Byron şi care scăpase rugului organizat cu ani în urmă. De îndată ce se plictiseau unul de altul, ea îşi lua inelul înapoi.

În 1828, la numai patruzeci şi doi de ani, Caroline muri, împăcată cu William, dar niciodată cu propria ei viaţă chinuită. Se spune că William i-ar fi scris anunţul mortuar, care era tandru şi iertător: amantele poeţilor sunt judecate cu indulgenţă, fiindcă pasiunea lor izvorăşte mai degrabă din imaginaţie decât din depravare. William consemnă că, în ciuda eşecului lui Caroline de a trăi responsabil şi înţelept, a fost o femeie talentată şi inimoasă, care a murit fără să se chinuie. Prin moartea ei, Caroline reuşise, în sfârşit, să îşi găsească liniştea.

E greu să nu vezi viaţa lui Caroline ca pe una irosită, marcată de instabilitate mentală şi egoism, de tarele lumii fragile şi neproductive în care se născuse, căci înalta societate îşi devora membrii rătăciţi sau mediocri. Istoria

îşi aminteşte de ea numai ca amanta lui Byron. Din nefericire, felul în care şi-a trăit viaţa a demonstrat că şi ea a avut aceeaşi viziune despre rostul ei pe lume: scurta şi tumultuoasa ei poveste de dragoste a conferit sens existenţei sale, dându-i un rost acolo unde nu se găsea decât vidul. Ajunsese să creadă că a iubi şi a fi iubită de Byron era şi trebuia să fie cea mai mare realizare a vieţii ei.

1 *IA*

Clairmont

Byron era încă împreună cu Caroline Lamb când tânăra Claire Clairmont, care nu avea mai mult de optsprezece ani, îl imploră să facă cunoştinţă. Claire era o ateistă liber-cugetătoare, foarte drăguţă şi cultivată. Era şi sora vitregă nelegitimă a lui Mary Shelley. Aceasta din urmă, fiica lui Mary Wollstonecraft avea să devină autoarea romanului *Frankenstein* şi soţia marelui poet Percy Shelley. Situaţia lui Claire contrasta puternic cu cea a lui Caroline Lamb. Era la periferia societăţii. Depindea financiar de familia Shelley şi ştia că va trebui să îşi câştige singură existenţa.

Dar Claire nu îşi plângea de milă. Îşi evaluase talentul şi estima că va putea miza pe spectaculoasa ei voce de canto şi pe flerul său literar pentru a face o carieră în arta spectacolului. Mai avea şi o admiraţie totală pentru geniul poetic şi, conform propriei sale mărturii, îl iubea pe Byron de ani de zile, înainte de a ajunge să-i ceară ajutorul.

Cererea ei ajunse la el sub forma unei scrisori meandrice, copilăreşti şi îndrăzneţe, la care anexase o creaţie literară proprie, cerând cu fervoare să îl întâlnească pe Byron, pentru ca acesta să o ajute cu câteva sfaturi privind accesul ei în lumea teatrului. Claire se descria drept o femeie cu reputaţia încă „nepătată” şi cu „inima fierbinte”, mărturisindu-şi dragostea pentru el. Dar ea nu era decât una dintre zecile de femei delicioase care îi stăteau la dispoziţie, în timp ce Byron era încă şocat şi adânc rănit de eşecul căsătoriei sale, pe care nu şi-l putea

explica. „Mă simt de parcă un elefant mi-ar fi călcat inima în picioare”, se lamenta el. „Respir plumb”. Claire, insistentă şi romantică, nu îl interesa. Totuşi, ea nu se dădu bătută. Se întâlniră, iar ea îl delecta cu povestea vieţii sale alături de familia Shelley, al căror parteneriat literar spera să îl poată reedita şi ea alături de Byron.

Claire estimase corect că asocierea ei cu familia Shelley avea să-l intereseze pe Byron, chiar dacă el rămânea indiferent la farmecele ei. îi propuse o întâlnire la ceas de seară. Byron ridică din umeri şi acceptă. „Eram tânăra şi înfumurată şi săracă”, avea să îşi amintească Claire mai târziu. Prima lor noapte de iubire, în care Byron o iniţie sexual şi făcu dragoste cu ea de mai multe ori, aprinse flacăra adoraţiei lui Claire. „Nu mă aştept să mă iubeşti; nu sunt demnă de iubirea ta”, scria ea. „Îmi eşti superior”.

Byron era de aceeaşi părere, evitând să o mai vadă. Merse până acolo încât aproape că refuză o invitaţie a familiei Shelley din cauza lui Claire, mesagerul, care urma să fie şi ea acolo. Claire ştia lucrul acesta. „Deşi eu te iubesc, tu nu manifeşti nici cel mai mic interes pentru mine”, scria ea cu tristeţe. „Dacă aş pluti înecată pe sub fereastra ta, tot ce ai găsi de cuviinţa să spui ar fi: «Ah voilà!»” Dar era prea îndrăgostită ca să renunţe să îl mai urmărească.

Claire se strecurase în viaţa lui Byron exact când acesta se hotărâse să se exileze. Tot atunci hotărâse şi cuplul celor doi Shelley să fugă din Anglia pentru a scăpa de scandalul provocat de decizia lui Percy de a-şi părăsi soţia. Claire a văzut în acest fapt o coincidenţă providenţială şi îi însoţi pe cei doi (pe cheltuiala lor) la Geneva, pentru a putea să îl reîntâlnească pe Byron.

La fel ca în Anglia, Byron cedă rugăminţilor ei de a se întâlni. Ceasurile lor de amor hrăniră pasiunea lui Claire pentru el, dar dragostea ei nu era împărtăşită. „Nu am iubit-o niciodată şi nici nu am pretins asta, dar un bărbat nu are de ales când o fată de optsprezece ani vine la orice oră din zi sau din noapte peste el”, îi mărturisea el unui

prieten. Cu cinism, Byron o puse pe Claire să îi copieze manuscrisele, în ciuda răcelii cu care o trata, ea acceptă bucuroasă noul ei rol de scrib neplătit şi partener sexual.

După vreo două luni, Claire era gravidă. Shelley a încercat să facă un aranjament cu Byron în privinţa copilului, dar Byron pur şi simplu încetă să îi mai vorbească lui Claire, care sfârşi prin a se întoarce în Anglia, în ianuarie, fără niciun fel de sprijin financiar sau emoţional de la Byron, ea îi născu acestuia o fiică. „Să fie oare al meu plodul?" se întreba Byron.

Acum începu marea luptă dintre voinţa lui Byron şi a lui Claire. Claire adora copilul şi voia să îl crească ea însăşi. Byron, care se stabilise la Veneţia, ar fi vrut să trimită bebeluşul la Augusta, sora lui vitregă. Când Claire refuză, Byron decise să „facă el însuşi ceea ce crede de cuviinţă cu noua odraslă". Oripilat la gândul că Claire i-ar putea educa copilul conform viziunii sale ateiste, îi propuse să trimită fata la o mănăstire veneţiană, unde urma să fie crescută ca o bună catolică şi, poate, chiar să devină călugăriţă.

Claire era conştientă de faptul că ateismul ei îl speria pe Byron, aşa că făcu un compromis cu propriile sale principii şi boteză copilul. La insistenţele lui Byron, îi dădu şi un nou nume, Allegra, după ce luni de zile o numise Alba. Între timp, situaţia lui Claire devenise imposibilă. Fără ajutor financiar pentru copil, era obligată să stea la mila lui Shelley. Dar Mary era mereu îngrijorată la gândul că Claire încearcă să îl seducă pe Percy, care, la rândul său, îşi făcea probleme din cauza zvonurilor conform cărora Allegra ar fi fost fiica lui. Claire decise să îi cedeze lui Byron bebeluşul, cu condiţia ca acesta să îi permită să-l viziteze.

Claire şi Shelley au dus-o pe Allegra în Italia, Claire amăgindu-se cu gândul că fetiţa ar fi putut să îmblânzească inima lui Byron şi să devină un liant între părinţii ei. Dar Byron refuză să o vadă pe Claire. Totuşi, îi împrumută lui Shelley o vilă la ţară, unde ea mai petrecu vreo două luni împreună cu fetiţa. Apoi o despărţi pe fiica

lui de mamă pentru a o trimite să locuiască temporar la reşedinţa consulului britanic şi a soţiei acestuia. În acelaşi timp, a dat de înţeles că Claire s-ar putea să nu *o* mai vadă niciodată pe fetiţă.

Claire parcurse o perioadă foarte dificilă din viaţa ei. Timp de doi ani cerşi dreptul de a o vedea pe Allegra. Byron era de neclintit. O trata pe Allegra ca pe unul dintre multele animale pe care le ţinea în menajeria lui dezordonată, ce se extindea pe zi ce trecea. O numea pe micuţă „bastarda triea” şi se lăuda cu frumuseţea byroniană a fetiţei, admiţând îndurerat că moştenise încăpăţânarea lui. Apoi o purtă încolo şi încoace între diverşi îngrijitori şi reşedinţa proprie.

În disperare de cauză, Claire îl asalta pe Byron cu scrisori acuzatoare, încălcase toate promisiunile pe care i le făcuse. O priva pe Allegra de dragostea maternă. O forţa să adopte catolicismul, o religie neiluminată. De asemenea, îl suspecta că neglija sănătatea copilului. „Cred că Madame Clare (sic) e o târfă nenorocită”, se plânse el unui prieten. De fapt, el se simţea îndurerat. Făcuse neobişnuitul gest (după părerea lui, foarte generos) de a avea grijă de fiica sa bastardă, şi nu era răsplătit cu recunoştinţă.

Byron vedea multe asemănări între Claire şi fiica lui, pe care o considera deopotrivă dificilă şi încăpăţânată. Când ea împlini patru ani, el o duse la mănăstirea capucină San Giovanni, unde prestigiul său şi o sumă dublă faţă de cea obişnuită le convinse pe călugăriţe să facă abstracţie de legea care prevedea numai admiterea copiilor care împliniseră deja şapte ani. Invocase drept argument faptul că societatea britanică nu avea să o accepte niciodată, drept care intenţiona să o crească în spiritul educaţiei catolice mănăstireşti, pentru ca la maturitate să devină călugăriţă sau să facă o partidă bună în Italia. Poate că voia şi să scape de prezenţa ei iritantă, care îi solicita mereu atenţia.

Atunci Shelley se duse la mănăstire, unde i se permise să o viziteze pe Allegra. O găsi mai înaltă şi mai

slabă, palidă, probabil din cauza alimentaţiei proaste, dar mai frumoasă decât oricând. Călugăriţele, pe care la început imperioasa Allegra le confundase cu nişte servitoare, o răsfăţau. Claire, a cărei dragoste pentru Byron se stinsese, nu se simţi deloc liniştită la auzul acestor veşti. Elabora un plan disperat, pe care nu îl puse în aplicare, de a-şi răpi fiica şi a o ascunde undeva. La scurt timp după aceea, febra o ucise pe Allegra.

Claire se lasă copleşită de durere, care era şi mai amară la gândul că ea fusese cea care o încredinţase lui Byron. Spunea că el o distrusese în mod voit şi plin de răutate pe Allegra ei. „Dacă mi s-ar oferi cel mai frumos paradis, cu condiţia ca şi el să locuiască în el, aş refuza”, scria ea câteva decenii mai târziu.

Şi Byron suferea, în felul său. Vestea teribilă a morţii Allegrei „mi-a îngheţat sângele în vene de durere”, îi spuse unui prieten. „A fost probabil cea mai acută durere pe care am resimţit-o vreodată”. A simţit şi ceva regret, dar şi-a menţinut echilibrul mental şi, în final, s-a împăcat cu sine. Dar Claire n-avea să-l ierte niciodată.

L în timpul pregătirilor de înmormântare, Byron fu de acord cu trei din cerinţele impuse de Claire: să vadă sicriul, să primească fotografia Allegrei şi o şuviţă din părul ei. În orice altă privinţă, fu nemilos. O trimise pe amanta sa de la acea dată, Teresa Guiccioli, să facă aranjamentele pentru transportarea cadavrului în Anglia. Pretinse că i s-au cerut prea mulţi bani pentru îmbălsămarea, sicriul şi cioclul Allegrei şi refuză să plătească nota.

Mai târziu, în ciuda intervenţiilor câtorva prieteni bine intenţionaţi şi a promisiunii pe care i-o făcuse lui Mary Shelley, Byron îşi încalcă angajamentul de a o sprijini financiar pe Claire. Fără copil, cu reputaţia distrusă, aflată la limita subzistenţei şi măcinată de o boală cronică, Claire s-a resemnat să-şi câştige existenţa ca guvernantă, o profesie pe care altă dată o considerase ca pe o „moarte vie”.

Claire îşi petrecu următorii cincizeci de ani ca

guvernantă şi doamnă de companie, trăind la Viena, în Rusia, la Paris şi Londra. Era adesea singură şi deprimată, speriată la gândul că avea să cadă pradă bolilor care îi subminaseră sănătatea încă din tinereţe. Deşi ocupaţia de guvernantă i se părea o corvoadă, nu a îndrăznit să îşi ia liber niciodată, de teamă ca nu cumva să-şi piardă postul. Dar se mândrea cu munca ei şi, când avea de-a face cu copii dificili, chiar ostili, îi privea cu simpatie şi punea obrăznicia şi comportamentul lor violent pe seama constrângerilor părinteşti, care le interziceau exerciţiul exprimării de sine.

Claire îşi făcea griji la gândul că unul dintre angajatorii ei ar putea să descopere că născuse un copil nelegitim şi se temea să nu fie concediată. Una dintre familii refuză să o angajeze aflând că fusese crescută în spiritul liber-cugetător şi ateist. „Simt o agitaţie lăuntrică ce devine cu atât mai puternică cu cât încerc să mi-o stăpânesc”, îi mărturisea ea unui prieten, în 1826.

Deşi Claire era încă tânără şi atrăgătoare, a respins ideea de a se mai îndrăgosti vreodată: „O pasiune fericită precum moartea are săpată în ea cuvântul *finis* (lat. sfârşit). Propria ei pasiune nu durase mai mult de zece minute: „dar aceste minute mi-au distrus tot restul vieţii; pasiunea, Dumnezeu ştie din ce cauză, a dispărut fără urmă, singura urmă pe care a lăsat-o fiind inima mea răvăşită, ce pare să fi fost pârjolită de o mie de fulgere”.

În 1841, la nouăsprezece ani de la moartea lui Percy Shelley, testamentul lui i-a rezervat lui Claire suma de douăsprezece mii de lire, conferindu-i pentru prima dată o oarecare siguranţă financiară după o existenţă precară. Investi bani într-o lojă la Teatrul Regal din Londra, dar veniturile din închirierea acesteia au fost atât de mici, încât a fost obligată să o vândă. Nu a avut niciodată suficienţi bani, aşa că se muta dintr-o locuinţă în alta, pentru a-şi căuta de lucru şi a-şi îngriji sănătatea precară.

De-a lungul întregii sale vieţi instabile, Claire a căutat stimulentele intelectuale pe care le-a cunoscut alături de Mary şi Percy Shelley. Încercă să câştige bani

din scris, iar două povestiri i-au fost publicate, dar, la cererea ei, sub numele lui Mary Shelley. A legat prietenii cu oameni influenţi, care au rezistat şi s-au aprofundat, în ciuda limbii ei ascuţite şi a firii ei certăreţe.

În ultimii ani de viaţă, Claire se mută în Italia şi, în mod surprinzător, îmbrăţişa religia romano-catolică. La aproape optzeci de ani, un vizitator o descria ca pe o „bătrânică adorabilă: ochii îi străluceau încă, luminaţi de ironie şi umor; avea tenul la fel de luminos ca la optsprezece ani, părul alb, superb şi silueta zveltă, trasă prin inel, îi rămăsese neschimbată… avea un râs cristalin”. Claire reuşise, în cele din urmă, să izgonească „acea stupidă melancolie”, gândindu-se la mulţimea ei de prieteni „distinşi şi virtuoşi” şi regretând un singur lucru: că „străbătuse viaţa singură, fără ghid şi fără însoţitor”.

Claire a murit în somn, în 1879, cu numai o lună înainte de ziua ei de naştere. Şi-a ales pentru mormântul său următorul epitaf:

Şi-a petrecut viaţa în suferinţă, Răscumpărându-şi nu doar păcatele proprii, Ci şi virtuţile.

Claire Clairmont se distinge prin faptul că a fost singura amantă pe care Byron nu a iubit-o niciodată. Ea nu a înţeles niciodată valorile sociale ale lui Byron, conservatoare şi elitiste. De asemenea, nu a reuşit să îşi dea seama că cererile ei neîncetate de a beneficia de atenţia şi dragostea lui, asociate cu timidele ei încercări de a-l disciplina (să mănânce cum trebuie, să bea moderat) şi cu comentariile sarcastice la adresa prietenilor lui l-au iritat pe Byron. Chiar şi cel mai îngăduitor cititor trebuie să fi fost exasperat de tonul sâcâitor, povăţuitor al scrisorilor ei. Nu e de mirare că unele dintre ele sunt şifonate, de parcă Byron ar fi vrut să sugrume misivele în locul expeditorului.

A fost prea târziu când, rămasă fără copil, Claire l-a văzut pe Byron aşa cum era în realitate. Dar nu şi-a dat seama de faptul că ei doi erau produsele a două lumi care se suprapuneau, lumea lui de privilegii şi aroganţă şi lumea ei, fragilă şi periculoasă. Claire (şi, mai târziu,

Allegra) a fost victima legilor aspre care răpeau copiilor nelegitimi aproape orice drepturi, făcând astfel şi mai greu de suportat oprobriul societăţii. De aceste legi s-a folosit Byron pentru a o forţa pe Caroline să i-o cedeze pe fiica lor.

Contesa Teresa Guiccioli

Teresa Guiccioli a fost ultima şi cea mai mare iubire a lui Byron, spre sfârşitul prematur al vieţii sale, se depărtase de ea şi o tratase cu asprime. I-a fost necredincios încă de la început. Cinicul şi neastâmpăratul Byron a întâlnit-o pe Teresa Gamba Ghiselli, care pe atunci avea optsprezece ani, la un an după nunta ei cu contele Alessandro Guiccioli, un sexagenar putred de bogat.

Teresa era extrem de drăguţă, cu şolduri rotunde, talie subţire şi piept bogat, ceea ce Byron aprecia în mod deosebit, îşi pieptăna pe spate părul blond şi des, pentru a lăsa dezvelită fruntea înaltă. Avea ochi mari şi sprâncene arcuite, un nas acvilin subţire, o gură arcuită într-un zâmbet agreabil. Numai proporţiile membrelor sale erau greşite, căci avea picioare scurte, ceea ce o făcea să pară prea voinică în partea de sus.

În societate, Teresa era o prezenţă plăcută. Fiind o aristocrată crescută la mănăstire, tatăl ei îi aranjase căsătoria. Citea enorm, era (după părerea lui Byron) „destul de inteligentă” şi îi plăcea literatura. De asemenea, era o romantică incurabilă, iniţiată în arta seducţiei şi a intrigii. După un an de mariaj, lipsit de dragoste, dar satisfăcător din punct de vedere sexual, ea se simţi puternic atrasă de Byron, şi el de ea. Teresa descrie fascinaţia reciprocă pe care o încercau drept „misterioasă”, cutremurătoare şi delicios de înspăimântătoare.

Teresa a fost o pradă uşoară, cedând după o singură întâlnire privată, în timpul căreia flacăra iubirii, cel puţin aşa numeau ei relaţia lor, se aprinse. A doua zi, se culcară împreună. Se potriveau de minune la pat, căci Teresa era la fel de lipsită de inhibiţii ca şi Byron. Dragostea erupse într-o năvalnică dorinţă fizică, iar el fu captivat de Teresa

în aceeaşi măsură în care se simţea şi ea atrasă de el. Sau aproape la fel. Dacă ar fi descoperit vreo înşelăciune sau falsitate în ceea ce o privea, le spunea el prietenilor, era suficient de egoist pentru a o părăsi.

Timp de patru zile la rând, amanţii se întâlniră pentru a-şi explora corpurile. Cu toate acestea, Byron nu era omul capabil să se dedice unei singure femei. O curta cu atâta asiduitate pe o altă aristocrată de optsprezece ani încât, după ce îi declară Teresei dragoste veşnică, alunecă în Canal Grande şi se duse ud din cap până în picioare să o vadă pe cealaltă doamnă. Teresa, care nu ştia nimic de escapadele iubitului ei, şi prea inocentă pentru a se îngrijora de crizele lui ocazionale de depresie, era în al nouălea cer.

Byron continua să fie îndrăgostit, dar începu să îşi facă griji legate de lipsa de tact a Teresei, de modul ei ostentativ de a se comporta în public, de mândria ei evidentă de a-l fi prins în mreje pe faimosul poet englez, pe „mi-o Byron", cum îi spunea ea. Totuşi, deşi detesta gesturile nepotrivite în societate, şi, deşi îi îngheţa sângele la gândul unei posibile isterii, de

Genul crizelor făcute de Caroline Lamb, se lăuda şi el peste tot cu noua lui cucerire.

Amanţii aveau şi complici: servitoarea Teresei, Fanny Silvestrini, şi un preot care transmitea dintr-o parte într-alta scrisorile pasionale pe care d le scriau fără încetare. Ca întotdeauna în cazul lui Byron, misivele jucau un rol important în relaţie, deşi a trebuit să îşi îmbunătăţească italiana. De la bun început a avut rezerve cu privire la durata relaţiei lor, prevenind-o pe Teresa că „sentimentele nu pot fi controlate, dar acesta e cel mai frumos aspect al fragilei noastre existenţe". Cu toate acestea, îşi declara devotamentul pentru ea şi jura că, de data asta, nicio altă femeie nu va mai putea să îl atragă.

Dar continua să o vâneze pe adolescenta veneţiană şi să o implore pe sora lui vitregă, Augusta, să reaprindă dragostea acesteia pentru el. Teresa nu bănuia nimic. Avea propriile sale probleme. Era gravidă în luna a patra, cu a

doua ei sarcină. Cu un an înainte, născuse un băiat care murise în scurt timp. După zece zile de amor intens cu Byron, atât de intens încât i-ar fi putut afecta sănătatea, a trebuit să îşi urmeze soţul la Ravenna.

La Ravenna, Teresa afişă o slăbiciune bolnăvicioasă şi sugeră că ar fi fost tuberculoză, dar care în realitate era efectul unui avort. În scrisorile sale înflăcărate Byron îi reproşa plecarea şi o implora să îl iubească, în acelaşi timp, el o avertiză că, în Anglia, dragostea lui le fusese fatală celor pe care le iubise. Altui prieten îi scria sardonic: „nu am fost tatăl fetusului… poate că o fi fost contele”.

În tot acest timp, Teresa i se plângea că femeile geloase răspândiseră poveşti otrăvite despre el. Byron se îngrijoră, şi, sub impulsul momentului, porni spre Ravenna. Dar Teresa îl ţinu la distanţă, iar el deveni tot mai neliniştit. Apoi avură o scurtă întrevedere. După aceea, el îi propuse să fugă împreună, un ecou al relaţiei sale nebuneşti cu Caroline Lamb. Dar Teresa refuză, căci ştia ceea ce Byron trebuia să înveţe: în Italia, o femeie poate avea şi soţ, şi *cavalier servente*, un iubit devotat şi credincios care să o urmeze pretutindeni. Aşa că Teresa nu trebuia să fugă nicăieri. Putea să îi aibă şi pe Byron şi pe Guiccioli.

Instituţia lui *cavalier servente* era indisolubil legată de cea a căsătoriei. Mariajul continua să fie un aranjament între părinţi, iar soţii nemulţumiţi îşi puteau lua amante. Nu conta prea mult dacă nevestele ştiau sau aveau obiecţii. Nevoile şi dorinţele soţului erau literă de lege.

Dar soţiile aveau şi ele dorinţe şi nevoi, aşa că neobişnuita instituţie de *cavalier servente*, cu regulile sale elaborate, le convenea. Acest *cavalier servente* apărea, de obicei, după ce soţia îi năştea soţului moştenitorul şi, preferabil, încă unul sau doi copii de rezervă. După aceea era liberă să umble cu un *amico*, un aşa-zis prieten, care pătrundea în afacerea aceasta presupus castă cu presupoziţia că avea să fie al ei pentru totdeauna. Soţul îl accepta, ba uneori chiar îl alegea el însuşi. Cea mai bună alegere o

Constituiau preoţii, deoarece jurământul celibatului pe care trebuia să îl depună la hirotonisire excludea căsătoria.

Respectivul *amico* avea multe obligaţii, în special fidelitatea faţă de iubita sa şi promisiunea de a nu se căsători niciodată şi de a nu părăsi Italia. Faţă de soţ trebuia să manifeste cea mai mare cordialitate şi un respect desăvârşit, ca şi cum ar fi fost prieteni apropiaţi.

Instituţia acestui *cavalier servente* proteja, de fapt, soţul: dacă acesta murea, văduva veselă nu se putea niciodată mărita cu acest *amico*. Cu alte cuvinte, crima sau accidentele suspecte nu putea schimba statutul prietenului, un fapt care trebuie să fi consolat pe mulţi soţi care erau detestaţi sau îşi urau, la rândul lor, consoartele. Această instituţie pornea de la premisa că între soţie şi prietenul ei se statornicea o relaţie platonică, de cea mai pură iubire, *agape*. Căsătoria implica sex, ceea ce era de neconceput (sau cel puţin aşa pretindeau oamenii) între *amico* şi iubita lui, atâta timp cât aceasta era măritată, în mod clar, aşa ceva nu se întâmpla nici în timpul vieţii, nici după moartea soţului.

Şi comportamentul soţiei era guvernat de legi nescrise, îl putea vedea pe *amico* la ea acasă, nu la el. îl invita la teatru în loja familiei ei, dar nu i se alătura în loja lui. Era, de fapt, legată pe vecie de soţul ei şi nici prin jgând nu îi trecea să fugă. Îşi înconjura soţul cu respect şi afecţiune şi nu-l făcea de ruşine nici pe el, nici numele familiei lui sau al tatălui ei.

În primul an al căsniciei sale, Teresa încercase să-l iubească pe soţul; i mai vârstnic, să îi dăruiască un fiu şi să ignore poveştile despre tratamentul oribil pe care îl aplicase predecesoarelor sale. (Guiccioli îşi exilase 3 rima soţie la ţară, după ce ea se plânse că el a sedus câteva dintre servitoarele ei. Apoi o convocase înapoi acasă şi o convinsese să îşi schimbe testamentul în favoarea lui. La scurt timp după aceea, ea muri în condiţii suspecte. Guiccioli se recăsători cu una dintre servitoare, care îi făcu şapte copii. În noaptea în care ea a murit, el s-a dus la

teatru.)

Dar Guiccioli nu putea fi iubit, cu privirea lui sardonică şi pătrunză→are. Avea trăsături dure şi era teribil de urât. În plus, nu îl interesau deloc sentimentele Teresei ori compania ei. Dacă voia să se amuze în compania unui *cavalier servente*, fie el şi un poet englez şchiop, cu început de chelie şi grăsuţ, despre care se spunea că e putred de bogat, de nu?

Byron împărtăşea evaluarea nu tocmai măgulitoare făcută de Guiccioli asupra farmecului său fizic. La treizeci de ani, se îngraşă şi albea, pierzându-şi părul şi îngrijorându-se că avea să îşi piardă în curând şi dinţii, care ia i se mai ţineau în gingii, încercă să pună capăt tendinţei spre îngrăşare ajutorulunei diete drastice şi nesănătoase, cu laxative şi exerciţii fizice exces, îşi vopsea părul pentru a-şi ascunde firele albe şi încerca să atragă atenţia privitorilor de la şchiopătatul său. Din fericire pentru Byron, breşa îl adora oricum, ceea ce o ajută să treacă peste dispreţul soţului.

Guiccioli patronă întreaga poveste, invitându-l pe Byron să se stabilească la reşedinţa lor. Guiccioli mai „împrumută” şi o mare sumă de bani de la Byron, cerându-i şi sprijinul pentru a fi numit în funcţia de consul britanic onorific la Ravenna, o poziţie pe care o vâna de mult. (Această postură i-ar fi oferit privilegii limitate, dar contele era în special interesat de dreptul de a călători liber prin toată Italia, căci el era un membru activ al opoziţiei politice şi putea pierde oricând dreptul de a-şi vizita diversele moşii oricând dorea.) Byron încercă să îi obţină postul, dar nu reuşi.

Între timp, faptul că locuiau separat sub acelaşi acoperiş nu le-a înlesnit iubiţilor întrevederile amoroase, aşa că erau nevoiţi să se strecoare în afara reşedinţei pentru a fi singuri. Totodată, Byron trimisese după Allegra, care devenise un copil serios şi încăpăţânat, traumatizat de mutarea de la un custode lipsit de dragoste la altul.

Teresa a fost mai fericită decât Byron, care se plângea, pe nedrept, că un bărbat nu ar trebui ţinut în frâu

de o femeie şi că „existenţă (de *cavalier servante*) era deplorabilă”. Dar nu făcu nimic ca să schimbe lucrurile, iar Teresa nu era conştientă de proporţiile angoasei sale. Cum ar fi putut? Scrisorile lui pasionate vorbeau despre dragoste eternă şi despre gelozia sa când (lui i se părea că) ea se uita la alt bărbat sau, şi mai rău, când Guiccioli îşi exercita dreptul conjugal de a face sex cu ea.

Faţă de prieteni, Byron îşi ascunse neliniştea crescândă de care i se plângea Teresei. Nopţile trec mai uşor cu o amantă decât cu o soţie, spunea sarcastic, dar serile sunt la fel de interminabile, în *Don Juan*, imortalizează această idee:

Gândeşte-te, dacă Laura ar fi fost soţia lui Petrarca, Ar mai fi scris el sonete toată viaţa?

Byron îşi considera relaţiile sexuale drept cruciale pentru arta sa. Cum altfel, îşi întreba el un prieten, să creezi o poezie viguroasă dacă nu „o munceşti” prin trăsuri şi gondole, sprijinit de zid, pe masă şi sub masă? Ar fi fost şi mai explicit, acceptă el, dacă nu s-ar fi temut de scandalul public la apariţia poemului *Don Juan*: „*Cant* e mai puternic decât *Cunt*”, scria el, recurgând la un joc de cuvinte.

Byron continua să sufere în tăcere, exasperat de adoraţia neîncetată a Teresei, de interpretările ei cu privire la poeziile lui, mai ales în pasajele în care apăreau referiri la fostele sale iubite. El mai suferea şi de dorul de casă, care îi afectează pe toţi exilaţii. Teresa, prea preocupată de propria

— Nota trad. – eng„Cant” = predică pretins moralizatoare, „sunt” = argotic, femeia desemnată prin organul său genital.

Ei persoană şi prea încrezătoare în ea însăşi, refuza să citească mesajele voalate ale lui Byron referitoare la nefericirea lui.

Erau, totuşi, câteva probleme pe care contesa nu le-a putut ignora, şi anume contele. Ea şi Byron nesocotiseră părerea italienilor despre ceea ce se cade a face într-o asemenea măsură, încât observatorii şocaţi îi informară pe

soţ şi pe tatăl ei. Teresa şi-a dat seama că se afla la ananghie.

Guiccioli cel puţin n-avea nicio îndoială în această privinţă, îi înfăţişa o listă de „Reguli Indispensabile” care să-i guverneze comportamentul: când trebuie să se trezească („nu târziu”), când să asculte muzică şi să citească („după prânz”), cum să se poarte („fără înfumurare şi nerăbdare”), cum să vorbească („blând şi cu modestie”) şi chiar cum să pară („absolut docilă”), şi, mai presus de toate, trebuia să se despartă de oricine i-ar fi putut distrage atenţia de la bărbatul ei. În mod neaşteptat, cel puţin pentru Guiccioli, Teresa refuză să se supună şi îi flutură pe sub nas propria ei listă de cerinţe: dreptul de a se scula la ce oră voia, un cal complet echipat şi, cel mai important, dreptul de a primi pe cine voia în vizită, cu alte cuvinte, de a continua să îl vadă pe Byron. Într-o confruntare dramatică, Guiccioli îi ceru să aleagă între soţ şi iubit, „îl aleg pe *amico*!” exclamă Teresa.

Guiccioli chiar îi ceru ajutorul lui Byron pentru a-şi îmblânzi soţia nesupusă. Byron se oferi să plece din Italia, dacă aceasta ar fi putut contribui la îmbunătăţirea situaţiei. Teresa era înnebunită, în timp ce Byron oscila între dorinţa de a o revedea pe Augusta acasă în Anglia şi cea de a rămâne lângă Teresa. Ezită, îşi făcu bagajele, chemă gondola, apoi, în ultimul moment, se decise să rămână. Teresa avu o nouă (şi binevenită!) remisiune a bolii sale anterioare, jură isteric (şi fals) că nu se culcase cu Byron şi îşi convinse tatăl şi soţul că nu trebuie să fie împiedicată de a-l vedea în continuare, într-un târziu, cei doi căzură de acord, în Ajunul Crăciunului din 1819, Byron şi Teresa erau din nou împreună.

Guiccioli îi oferi din nou lui Byron camere în casa lui, iar el acceptă.

Guiccioli le porunci servitorilor, în număr de optsprezece, să îi spioneze

nevasta şi pe al ei *amico*. De asemenea, o presa pe Teresa să îi mai ceară lui Byron încă un „împrumut”. Dar Byron era vestit pentru zgârcenia sa, saşa că cererile

financiare ale lui Guiccioli au contribuit mai mult decât orice la erodarea relaţiei sale cu Teresa.

Guiccioli mări miza. Prezentă dovezi conform cărora, aşa cum mărturiseau spionii din casă, Teresa îl înşelase cu Byron şi ceru divorţul. Familia bine plasată a Teresei îşi strânse rândurile şi reuşi să oprească divorţul, care i-ar fi acoperit de ruşine şi ar fi avut consecinţe financiare inacceptabile. Ei făcură presiuni pentru a obţine o despărţire legală, în schimb Byron interveni şi el, îndemnând-o pe Teresa să rămână cu soţul ei. Ea refuză atâta vreme cât nu-l va mai avea pe *amico* al ei, Byron, alături pentru totdeauna.

Situaţia se înrăutăţise simţitor. Byron nu voia să o îndepărteze de soţul, de familia şi de ţara ei, aşa că Teresa plânse şi îi puse la îndoială iubirea. Guiccioli, sperând să poată evita o despărţire, umilirea în public şi mai presus de orice, plata pensiei alimentare, îl imploră pe Byron să o convingă pe Teresa să revină la sentimente mai bune faţă de el.

Nici dragostea, nici datoria nu mai puteau pune în funcţiune mecanismul acestei căsnicii, aşa că reconcilierea dintre conte şi contesă era imposibilă. Byron, cu spatele la zid, căzu de acord să rămână alături de amanta sa. Teresa era triumfătoare. „Promite-mi, că vei fi soţul meu!!!” răspunse ea la scrisoarea prin care el îi făcea cunoscută această decizie. Chiar şi acum, Teresa refuza să accepte reţinerea lui Byron, fatalismul lui şi eschivarea sentimentelor lui faţă de ea.

Capitularea lui Byron marcă cea mai liniştită perioadă a relaţiei lor. Teresa obţinu o decizie de separare invocând reaua purtare a soţului ei, îşi păstră dota şi proprietăţile. Părăsi casa lui şi fugi la tatăl său, unde s-a văzut cu Byron pe parcursul întregii ierni. Byron începu să îi aloce tot mai puţin timp. Citea şi scria toată noaptea, se trezea târziu şi se apuca iar de scris. Apoi călărea până la fratele Teresei, lua cina şi îşi petrecea doar restul serii cu ea.

La scurt timp după aceea, Byron termină un nou

volum de versuri, răsplata pentru că suportase această relaţie. Teresa a fost încântată, şi, în ciuda englezei ei aproximative, se opri asupra fiecărui poem, încercând să înţeleagă imaginile, experienţele şi senzaţiile care îi inspiraseră iubitul. Teresa credea că reuşise, în fine, să-şi asigure un viitor alături de Byron. Şi el se împăca cu acest destin, deşi, spre deosebire de Teresa, nu mai era „îndrăgostit nebuneşte", în această perioadă de efervescenţă creatoare, Byron o trimise pe Allegra la mănăstirea patronată de bunicii Teresei. Ulterior, se lăsă absorbit de poezia sa, astfel că nu mai găsi timp să o viziteze, nici chiar atunci când ea se îmbolnăvise grav.

Cam tot în această perioadă, Teresa se mută la Byron acasă, încălcând flagrant termenii acordului ei de separare şi legile instituţiei de *cavalier servente*. Dar nu avu parte de prea multe bucurii. Căldura era sufocantă, iar Byron petrecea prea puţin timp cu ea. Şi mai grav a fost faptul că nu a scăpat nepedepsită: papa a ordonat sistarea pensiei sale alimentare.

În tot acest timp, politica volatilă a italienilor şi sprijinul pe care familia ei (ca şi a lui Byron, de altfel) îl acordase partidului Carbonarilor, o societate secretă revoluţionară care milita pentru libertatea politică, i-au obligat pe cei din neamul Gamba să se mute la Genova. Acolo Teresa şi oyron au împărţit din nou o locuinţă, dar el a eliminat-o efectiv din viaţa lui, interzicându-i să mai vină în apropierea camerei lui şi comunicând cu ea numai în scris. Când sora ei iubită, Carolina, a murit, Byron i-a trimis Teresei un scurt bilet de condoleanţe, dar abia peste patru zile s-a obosit să o viziteze.

Viaţa Teresei era distrusă. Unde dispăruse marea ei iubire? începu să facă tot mai des crize de gelozie, pe care el le numea *eclats* (fr. izbucniri, hohote), înstrăinarea lui Byron de amanta sa în stare de şoc era atât de puternică, încât el începu să încline spre evadare. Brusc, o anunţă că avea să plece în Grecia, unde izbucnise o revoltă împotriva dominaţiei otomane. Teresa primi prost vestea şi declară că avea să meargă şi ea în Grecia. „Femeie absurdă", îi

strigă el, îngrijorat că ea ar putea face o scenă. Dar ea se mulţumi să-şi deplângă înfrângerea, uneori agăţându-se de el înlăcrimată, alteori vorbind în termeni elogioşi despre nobleţea şi sacrificiul său.

Înainte de plecare, Byron îşi revizui testamentul şi îi lăsă ei cele cinci mii de lire pe care le rezervase pentru Allegra. Teresa primi vestea moştenirii ei cu lacrimi de indignare, aşa cum refuzase orice dar cu valoare bănească, în afară de un inel de aur la care ţinea enorm, din motive sentimentale. Iubirea ei a fost pură, declara ea, şi nu voia nimic de la el în afară de devotamentul lui. Byron le mărturisise prietenilor că, spre deosebire de cele mai multe femei, Teresa fusese întotdeauna dezinteresată. Desigur, glumise el în continuare, nu era rău că moştenea nişte bani.

Teresa fu îndurerată de despărţire. Regulile lui *cavalier servente* îi interziceau unui *amico* să se despartă de amanta sa, dar Byron făcuse acest lucru, zdrobindu-i inima şi umilind-o în ochii întregii societăţi.

Teresa mai avea şi alte probleme, de ordin practic: în primul rând, suspendarea de către papă a pensiei sale alimentare. Ea şi familia ei respinseră oferta de ajutor financiar a lui Byron, aşa că acum nu avea niciun ban. La Roma, acolo unde papa dictase că ea trebuie să locuiască, a trebuit să stea în casa lui Paolo Costa, un vechi prieten şi profesor. (Sărăcia Teresei era relativă, căci avea o servitoare cu ea.) Tatăl ei nu o putea ajuta, deoarece în urma activităţilor sale revoluţionare fusese aruncat în puşcărie.

Byron nu îi oferi nici el prea multă consolare, îi expedia doar câte un bileţel ocazional, promiţând să o viziteze sau să trimită după ea, ceea ce nu se întâmpla niciodată. Ultimul bilet pe care l-a primit de la el, la un an de la plecarea sa în Grecia, era mâzgălit la un capăt al unei scrisori lungi şi tandre de la fratele ei, care îl însoţise pe poet în Grecia.

În 1842, la numai treizeci şi şase de ani, Byron a murit. Ultimele sale cuvinte, reproduse de câţiva martori,

o menţionau repetat pe Ada, fiica pe care i-o născuse Annabella, şi pe Augusta, sora sa vitregă. Nu pomeni de Teresa, nici de Claire, Caroline sau de altă amantă.

Marea poveste de dragoste a Teresei se sfârşise. Mizase întreaga ei viaţă pe iubitul său *amico*, a cărui moarte o lăsa văduvită de afecţiune la frageda vârstă de douăzeci şi trei de ani. Tot ce îi mai rămânea erau teancurile de scrisori schimbate cu Byron, precum şi corespondenţa lui Byron cu terţe părţi, printre care se numărau şi câteva femei cu care flirtase. Mai

Avea o broşa pe care i-o trimisese sora lui vitregă, Augusta. Teresa refuzase cândva să o primească, spunându-i lui Byron că era prea scumpă.

Cum să îşi ducă viaţa mai departe? Pe scurt, Teresa se întoarse la soţul ei După numai cinci luni, acest aranjament eşua din nou. De această Hata, cei doi Guiccioli se despărţiră în termeni amicali şi corespondară ca vechi prieteni până la moartea contelui, care la bătrâneţe orbise.

Teresa jurase odată că va aştepta întoarcerea lui Byron la o mănăstire. Acum, după moartea lui, îşi transformă viaţa într-un mausoleu dedicat lui. În floarea vârstei, Teresa se căsători cu marchizul francez de Boissy, care era la fel de mândru ca şi ea de faptul că fusese metresa lui Byron. Într-o variantă revizuită de Teresa, Byron fugise în Grecia ca să îşi întâmpine moartea, mai degrabă decât să înfrunte viaţa fără a fi căsătorit cu ea.

În 1856, poetul francez Lamartine a publicat o carte care, în viziunea Teresei, denatura şi povestea ei sublimă de dragoste, denigrându-l pe Byron în care vedea un olog înăcrit. Teresa răspunse la această parodie scriindu-şi propriile memorii, *Lord Byron juge par les temoins de să vie* (Lord Byron judecat de cei care au fost martori la viaţa sa). Volumul, publicat anonim, a fost catalogat drept plicticos şi needificator.

Teresa scrise atunci o a doua lucrare, mai revelatoare, despre legătura sa cu Byron, *La Vie de Lord Byron en Italie* („Viaţa Lordului Byron în Italia”). Nu a

publicat acest volum, considerând că asemenea dezvăluiri ar fi fost indecente în timpul vieţii, dar biografii ei l-au citit şi au aflat, printre altele, că ea citase din scrisorile lui Byron către ea numai pasajele care o prezentau într-o lumină favorabilă, aproape ca un companion angelic al poetului.

Din multe puncte de vedere, chiar aşa a fost. Byron identificase în ea o natură romantică prin excelenţă şi chiar aşa a fost mereu Teresa. Chiar şi la bătrâneţe, ea păstrase cioburi din iubirea care se fărâmiţase de mult: o ghindă, scrisorile ei către Byron şi scrisorile lui către ea, uşor „corectate” acolo unde era necesar, pentru a arăta lumii ce voia el de fapt să spună. Mai avea şi miniaturi cu chipul lui. Într-una din ele, un Byron buhăit o priveşte cu dor pe Teresa. Dar faţa ei este mâzgălită, căci ei i s-a părut că artistul nu i-a surprins imaginea aşa cum şi-ar fi dorit.

Teresa s-a hrănit din amintiri trucate şi a respins tot ce intra în conflict cu versiunea ei. A fost amanta lui Byron timp de doi ani, minţindu-şi tatăl, înşelându-şi bărbatul, nesocotind convenţiile sociale, preocupată numai de persoana lui Byron. Acei doi ani au dominat celelalte decenii ale existenţei 61 Chiar şi cea de a doua căsătorie a ei izvora tot din experienţa byroniana. De parcă Byron fusese pentru ea mai degrabă o misiune decât un bărbat fermecător şi melancolic, care o iubise şi o dorise pentru scurt timp. Byron îi dăduse Teresei un sens în viaţă şi, conform credinţei sale fervente, îi adăugase un plus de valoare.

Caroline Lamb şi Teresa Guiccioli au făcut parte din aristocraţia privi

Legiată, iar societatea în care trăiau le tolera nevoile romantice şi erotice specifice femeilor din cadrul mariajelor aranjate, care îşi duceau viatg alături de bărbaţi incompatibili cu ele. Convenţiile prevedeau respectarea unor condiţii acceptabile: fidelitatea nevestei până la producerea de moştenitori legitimi, relaţia de respect cu soţul încornorat, evitarea scandalului (era interzisă împerecherea cu vizitiul, de exemplu, deşi soţii şi fiii lăsau

adesea gravide servitoarele), nu se cădea ca femeia să se mute acasă la amantul ei, era interzis comportamentul ieşit din comun.

Pe de altă parte, societatea o condamna pe Claire Clairmont pentru ilegitimitatea şi sărăcia ei, şi pentru că devenise amantă. Când şi ea a fost copleşită de „iubire adevărată”, s-a ridicat împotriva oricăror reguli. Deşi la „scrutin”, Claire nu risca prea mult mizând pe fericire în postura de amantă. Societatea din secolul al XVIII-lea era în aşa fel structurată, încât o condamnase oricum la nefericire şi singurătate. Şi pentru că Byron s-a dovedit a fi un partener indiferent, rezultatele dezastruoase ale încăpăţânării ei de a deveni amantă au fost întru totul previzibile.

Fit

fi

Consoartele clandestine ale clericilor (ne) celibatari

Cine şi-ar fi putut imagina vreodată că femeile care îşi duceau viaţa alături de servitorii Domnului se vor pomeni condamnate de Sfântul Hieronim ca „târfele unui singur bărbat”? Şi este vorba de acelaşi sfânt care, pe vremea când fusese călugăr novice, în a doua jumătate a secolului al IV-lea, se luptase din răsputeri să-şi biruiască propria dorinţă trupească. Mulţi preoţi cădeau pradă, adesea cu uşurinţă, ispitelor pe care le afurisea Hieronim, şi pentru că nu puteau sau nu voiau să trăiască fără o femeie alături, fie se căsătoreau, fie îşi luau amante.

La începuturile creştinismului, călugării şi preoţii iubeau femeile şi trăiau cu ele la fel ca mirenii. Dar, prin secolul al IV-lea, s-a răspândit doctrina celibatului. Teologia, ascetismul, motivele practice şi cele legate de proprietate i-au determinat pe Părinţii Bisericii să impună clerului celibatul. Presiunile veneau din mai multe părţi şi erau stăruitoare. Teologii invocau doctrine care se refereau la natura ispititoare şi imorală a fiicelor Evei, la păcatul relaţiilor sexuale cu acestea şi la valoarea asceţilor creştini care renunţaseră şi la sex. Totodată, aceşti oficiali ai Bisericii îi acuzau pe preoţii activi din punct de vedere

sexual că le lipsea superioritatea morală de care aveau nevoie pentru a-i pastori pe alţii.

Abstracţie făcând de teologie, cel mai puternic argument în favoarea celibatului prelaţilor era creşterea averii Bisericii. Căsătoriţi sau nu, preoţii cu obligaţii familiale consumau resurse, care altfel s-ar fi acumulat în vistieria Bisericii. Spre deosebire de celibatari, preoţii căsătoriţi cheltuiau pentru a-şi întreţine nevestele, amantele şi copiii, lăsându-şi proprietăţile moştenire familiei, mai degrabă decât Bisericii.

Sinodul de la Elvira, ţinut în Spania, în 305, a impus celibatul tuturor episcopilor căsătoriţi, preoţilor şi diaconilor. S-a pornit de la premisa că celibatul avea să ridice standardele morale ale prelaţilor, îmbunătăţindu-le acestora statutul social. Aceeaşi adunare a decretat că toţi cei care conti

Nu au să aibă relaţii sexuale urmau să fie răspopiţi, în 325, mult mai influentul Consiliu de la Niceea a interzis căsătoria clericilor şi coabitarea acestora, fie ei episcopi, preoţi, diaconi sau alţi ecleziaşti, cu orice femeie, „cu excepţia mamelor, a surorilor lor, a unei mătuşi sau a oricărei alte persoane care este dincolo de orice suspiciune”. Acest anunţ definea şi totodată condamna concubina ecleziastică, ce avea să fie dispreţuită şi persecutată de-a lungul întregii istorii a creştinismului romano-catolic.

Începând din 370, bulele papale au strâns şurubul, interzicând şi relaţiile sexuale, nu numai căsătoria. Idealul celibatului preoţesc devenise foarte răspândit, dar nu acelaşi lucru se poate spune despre punerea sa în practică; majoritatea preoţilor căsătoriţi continuau să facă sex cu soţiile lor, deşi un întreg şir de edicte îi convingeau pe preoţii necăsătoriţi să nu se însoare după hirotonisire. Preoţii ambiţioşi sesizară că celibatul era un atu suplimentar în cariera lor.

În ciuda interdicţiei, unii clerici se căsătoriră, cu binecuvântarea unor preoţi care fie nu le cunoşteau statutul, fie nu doreau să dea ascultare edictelor. Alţii,

căsătoriţi sau nu, îşi făcură amante. Papa Agapitus I, ales în 535, a fost fiul nelegitim al lui Gordianus, un astfel de preot. Papa Ioan al XIII-lea (965 – 972) a fost ucis de un soţ căruia i-a pus coarne. Papa Inocenţiu al VIII-lea (1484 – 1492), ironic nume! şi-a recunoscut copiii nelegitimi. Iar începând din secolul al IX-lea şi până la jumătatea secolului al XI-lea, amantele papale Theodora Theophylact, fiica ei, Marozia şi urmaşele lor au fost atât de influente la curtea papală, încât papalitatea era numită în epoca lor şi „pornocraţie".

Amantele papale erau răsfăţate şi protejate, nu însă şi partenerele preoţilor parohi, mai umili. Episcopii severi din Germania secolului al X-lea le însemnau şi le umileau pe femeile suspectate de relaţii intime cu preoţii, poruncind să li se taie părul. Episcopii spanioli le excomunicau pe amantele preoţilor, iar atunci când mureau, ele nu aveau dreptul la slujbă sau la monument funerar.

În secolul al XI-lea, legea canonică definea nevestele preoţilor drept „concubine", copiii acestora devenind astfel bastarzi, în 1018, Sinodul de la Pavia a înrobit copiii preoţilor care au ajuns în proprietatea Bisericii, în 1089, Sinodul de la Amalfi a extins robia şi la nevestele şi concubinele preoţilor; cele ale căror parteneri erau subdiaconi sau clerici mai înalţi în ierarhie puteau deveni sclavele lorzilor feudali.

Mulţi preoţi s-au opus acestor decrete. Unii au susţinut că sunt forţaţi să aleagă între soţii şi vocaţia lor. Alţii au prevăzut, în mod corect, după cum a dovedit istoria, că abolirea căsătoriei va favoriza aventurile clandestine şi va contribui la răspândirea concubinajului. Conducătorii laici şi parohii au intervenit şi ei împotriva concubinărilor, termenul oficial folosit pentru desemnarea preoţilor care ţineau amante, iar rezultatul a fost instalarea haosului. Spre finele secolului al XI-lea, prinţii germani pedep

bău episcopii căsătoriţi, confiscându-le averea, iar gloata de enoriaşi mânioşi n vâna pe preoţii nepopulari,

invocând tot soiul de pretexte. De partea cealaltă, concubinarii îi asaltau pe agenţii Papei Grigorie al VII-lea, un efourmator care milita pentru abolirea căsătoriei ecleziastice. Reformele lui Grigorie s-au soldat cu asemenea persecuţii în rândul amantelor preoţilor, încât unele dintre ele s-au sinucis.

Europa era în război, în 1215, totuşi, juristul-papă Inocenţiu al III-lea convocat cel de Al Patrulea Consiliu Lateran, care a decretat că toţi clericii erau celibatari din punct de vedere legal, chiar şi cei care fuseseră căsătoriţi înainte de hirotonisire. În mod ironic, asta însemna că taina căsătoriei la catolici prezenta o importanţă mai mică decât hirotonisirea. Şi le mai sugera anumitor teologi că, din acel moment, concubinajul urma să devină o stare proprie preoţiei. Frecvenţa cu care preoţii singuri seduceau sau erau seduşi de femei în căutare de consiliere practică şi spirituală a silit congregaţiile să caute preoţi care aveau deja o concubină rezidentă. Se invoca drept argument faptul că preotul era împins să le seducă pe femeile din parohie nu numai din dorinţă, ci şi din cauza singurătăţii; consecinţa logică a raţionamentului era că prezenţa unei femei ar fi putut să mai zăgăzuiască aceste asalturi sexuale.

În plus, aşa cum subliniază David Lederer şi Otto Feldbauer în volumul lor *The Concubine*: *Women, Priests and the Council of Trent* (Concubina: femei, preoţi şi Consiliul de la Trent): „relaţiile pe termen lung contribuiau la stabilitatea internă economică şi socială, legându-i pe reprezentanţii clerului de comunităţile lor prin relaţii de rudenie semioficiale, căci aceştia, ca taţi şi soţi responsabili, deveneau demni de încredere în îndeplinirea îndatoririlor lor. Oficialii laici ai epocii au văzut în această situaţie ocazia perfectă pentru a integra clerul în elita socială locală”. S-a spus adesea că mirenii, o parte esenţială a Bisericii, au avut prea puţin de câştigat din celibatul clerical.

De la începutul secolului al XVI-lea şi până la mijlocul secolului al XVII-lea, Reforma Protestantă şi-a concentrat

din nou atenţia asupra celibatului, pe care reformatorii s-au grăbit să îl condamne. Martin Luther însuşi a făcut apel la toleranţă în ceea ce priveşte slăbiciunea umană în materie de sex. Mariajul său ulterior cu călugăriţa Katerina von Bora este cât se poate de grăitor în acest sens. Mulţi reformatori au acuzat cu cinism Biserica, spunând că scoaterea în afara legii a concubinajului a oferit Romei ocazia să adune sume enorme din amenzi de la preoţii contravenienţi. Un episcop german îi amenda numai pe preoţii parohi care dădeau naştere la copii nelegitimi, dar altul, pentru a fi scutit de sarcina de a identifica contravenienţii, îi taxa pe toţi preoţii. Când copiii veneau pe lume, erau adesea prezentaţi ca nepoţi sau nepoate, care urmau să fie crescuţi de Preot.

„MENAJERA” PREOTULUI

Strategia obişnuită a preotului, care se întâlneşte şi azi, era să pretindă că amanta sa îndeplinea atribuţiile unei simple menajere. Obiceiul de găzdui fecioare creştine şi văduve în cămine potrivite – şi ce cămin ar fi fost mai potrivit decât cel al preotului? – le asigura acestor femei un spat protector şi un mod de a-şi câştiga existenţa. Dar provoca şi scandaluri căci, inevitabil, se ajungea la apropierea fizică. Ulterior, amanta preotului a fost denumită *focaria*, un termen care evoluase de la înţelesul său origi. n-ai de gospodină, fată în casă sau concubina soldatului, iar personajul *focaria* a devenit un clişeu literar.

Viaţa reală (nu literară!) a unei *focaria* era imprevizibilă. Biserica Creştină (care nu se purta deloc creştineşte) a continuat să le persecute pe aceste femei. Pentru a le scoate din ascunzătoare, agenţii Bisericii descindeau în parohii şi interogau preotul şi enoriaşii. Puneau întrebări de genul: Ce se ştie despre preot? Are vreo amantă? Se consideră căsătorit? Are vreun copil? Dansează cu vreo femeie la nunţi? Merge cu vreo femeie la baia publică? Unii enoriaşi, mai inocenţi, care considerau că preotul prezenta încredere tocmai datorită faptului că era un bun soţ şi tată, le furnizau acestora informaţiile cerute. Dar rezultatul era diferit de cel scontat de ei.

La început, astfel de vizite aveau un caracter sporadic, dar prin secolele al XVI-lea şi al XVII-lea deveniseră frecvente în viaţa unui preot. Este imposibil să evaluăm acurateţea informaţiilor rămase de la aceştia, dar rapoartele, sugerează atât faptul că celibatul devenea tot mai răspândit, cât şi tendinţa enoriaşilor de a ascunde oficialilor ceea ce ştiau. De exemplu, în 1516, vizitele indicau faptul că în sud-estul Germaniei numai 15% dintre preoţi aveau concubine, dar în 1560, rapoartele ajungeau la concluzii total diferite. Ancheta din 1560 a vizat 418 preoţi, dintre care 165 au refuzat să coopereze, iar 76 pretindeau că nu au avut niciodată relaţii sexuale cu servitoarele lor. Totuşi, 154 de preoţi recunoşteau că întreţineau relaţii sexuale de durată cu femei, iar 128 recunoşteau conceperea unui număr de unu până la nouă copii.

Ideile Reformei, mai ales atacul la adresa celibatului obligatoriu, i-au influenţat profund pe clericii care au rămas în sânul Bisericii Catolice. A crescut simţitor numărul celor implicaţi în mod deschis în relaţii cu femei; aceştia îşi atrăgeau mânia Bisericii, iar concubinele lor riscau oprobriul public.

Dar forţele Contrareformei s-au străduit să minimalizeze aceste exemple de sfidare a regulilor. De exemplu, în Bavaria secolului al XVI-lea, Ducele Albert al V-lea şi fiul său care i-a succedat la conducerea regiunii, William cel Pios, au lansat o cruciadă împotriva concubinajului şi căsătoriei preoţilor. William şi-a autorizat oficialii să îi vâneze pe contravenienţi

Biserica i-a dat dreptul *să* întreprindă anchete laice, să percheziţioneze a se parohiale şi să aresteze atât preoţii, cât şi pe concubinele lor. C în 1538, şi apoi în 1584, la iniţiativa lui William, parohiile bavareze fost supuse unor noi anchete. Nu putem decât să ne imaginăm satisfacţia \istra a lui William, când agenţii săi zeloşi i-au confirmat suspiciunile, într-unul din cazuri, o nobilă denunţase un preot şi pe amanta sa, bucătăreasă. Relaţia lor era atât de asemănătoare căsătoriei, încât bucătăreasa

chiar venise cu dotă, exact ca într-o căsătorie laică, iar cei doi făcuseră şi schimb de inele. Trăiau împreună fără să se-ascundă, mergând până acolo încât îi primeau pe oamenii veniţi cu treburi oficiale în patul în care dormiseră împreună. Prietenii bucătăresei mărturisiră şi că ea le spusese că rămăsese gravidă, deşi documentele nu atestă dacă a născut sau nu. De asemenea, ea apăra virilitatea preotului ei în faţa celor care îl batjocoreau, susţinând că „era un om căruia îi curgea sângele prin vine, care avea nevoie de o femeie şi era suficient de bărbat pentru orice femeie”. Preotul, care o iubea, merse şi mai departe. Dacă autorităţile o obligau pe amanta lui să îl părăsească, „avea de gând să îşi facă de cap cu alte femei din partea locului”.

Au ieşit la iveală şi detaliile altor relaţii în urma acestor mărturii ale preoţilor şi enoriaşilor, dar puţine amante au fost chestionate; fuseseră îndepărtate cu prudenţă. Cu toate acestea, preoţii precauţi nu au văzut niciun motiv pentru care să nu recunoască faptul că trăiau ca şi cum ar fi fost căsătoriţi şi concepuseră copii pe care îi şi recunoscuseră. Chiar au dezvăluit că deţineau proprietăţi împreună cu amantele lor, iar preoţii mai bătrâni s-au referit la aranjamentele financiare pe care le-a făcut pentru femeile cu care se culcaseră pe vremuri şi pe care le iubeau.

După ce au înregistrat toate aceste detalii referitoare la sex, procreere şi căsătorie, oficialii implicaţi în anchetele din 1584 au ajuns la concluzia că în unele parohii, procentul concubinajului atingea 70%. Oricât de mare ar părea această estimare, ea era întrecută de realitate, căci acurateţea investigaţiilor avea un defect esenţial, în primul rând, populaţia laică adesea tolera, ba chiar aproba aceste uniuni preoţeşti, aşa că nu toţi martorii au fost sută la sută cooperanţi. Şi mai semnificativ este faptul că preoţii au fost adesea preveniţi de câte un oficial guvernamental neidentificat, care a găsit astfel un mod excelent de a mai stoarce nişte bani. Avertismentul şi conspiraţia oficialilor locali le-au oferit preoţilor răgazul suficient pentru a-şi trimite amantele în case sigure sau

pentru a le scoate din Bavaria.

Când William află că misiunea îi fusese sabotată, se jură să impună amenzi usturătoare celor care făceau posibilă scurgerea de informaţii. Ceea ce însă nu putea face era să judece preoţii concubinari sub incidenţa legii Laice. Păcatele lor rămâneau de domeniul legii bisericeşti. Amantele, însă, nu beneficiau de o asemenea protecţie, aşa că William declară deschis Sezonul la vânătoarea de amante.

Un preot condamnat pentru fornicaţie (păcat trupesc) de autorităţiecleziastice plătea de obicei o amendă, postea negru trei zile şi făcea o penitenţă care adesea se concretiza printr-un pelerinaj. Amanta sa, corn, plice, în termeni legali, era şi ea amendată şi supusă umilirii publice adesea primind „condamnarea la moartea socială", adică era forţată să se exileze.

Fiul lui William, Maximilian I, care îi succedă când acesta abdica pentru a se retrage la o mănăstire, merse şi mai departe decât tatăl şi bunicul său. Rezultatul a fost ceea ce unii istorici au numit „un stat al poliţiei religioase" atât de represiv, încât concubinajul preoţesc a intrat în ilegalitate şi în multe cazuri a dispărut. Dar sexualitatea preoţească nu putea fi sufocată, aşa că o consecinţă nedorită a cruciadei răzbunătoare purtată de Maximilian a fost izbucnirea unui scandal, căci preoţii frustraţi stabileau relaţii secrete cu nevestele din parohie sau cu servitoarele necăsătorite, în loc să fie vlăstare iubite ale unei uniuni din dragoste, copiii concepuţi în urma unor astfel de legături periculoase erau dovada irefutabilă a păcatului sexual. Uneori, părinţii disperaţi, un tată preot sau o mamă concubină, îi abandonau sau chiar îi ucideau. Preoţii îşi lăsau adesea iubitele gravide pradă sărăciei şi ruşinii unei naşteri „din flori".

Mulţi preoţi îşi ascundeau, pur şi simplu, viaţa particulară, în urma unor presiuni uriaşe din partea curţii papale, un preot vârstnic a mărturisit că făcuse zece copii cu amanta sa, la acea dată, o sexagenară suferindă. Alt ierarh, care era evident că depăşise vârsta sexualităţii, a

recunoscut faptul că încă o mai iubea pe concubina sa. Unii preoţi nu au fost în stare să aleagă între vocaţie şi familiile lor. Adesea emigrau în teritoriile protestante, unde îl puteau sluji pe Dumnezeu beneficiind şi de ajutorul unei tovarăşe de viaţă.

Presiunea neîncetată la care erau supuşi preoţii spionaţi le distrugea acestora căsniciile, adesea în mod ireparabil. Amantele erau cele mai vulnerabile. Autorităţile civile, frustrate de imposibilitatea de a-i pedepsi pe preoţii care greşeau, le chinuiau partenerele. Aceste femei lipsite de apărare erau supuse interogatoriilor, sub ameninţarea permanentă a „torturii judiciare”, ca să nu mai pomenim de sentinţă, condamnare şi pedeapsă.

Până la apariţia Reformei, tortura reprezenta un instrument prestabilit al practicii judiciare. Era, ca să îl cităm pe eminentul jurist Ulpian, „instrumentul de smulgere a adevărului prin chinuire şi suferinţa trupului”. Tortura nu trebuia nici să ucidă, nici să mutileze (deşi adesea tocmai asta făcea). Un expert medical trebuia să participe, iar un notar urma să înregistreze tot ce se spunea. O confesiune făcută sub tortură trebuia repetată a doua zi, dar un acuzat care îşi lua vorbele înapoi era pur şi simplu torturat din nou. Nici mărturisirea nu punea neapărat capăt chinurilor; tortura post-mărturisire era o practică obişnuită, pentru că îl încuraja pe cel vinovat să furnizeze numele complicilor săi.

Femeile şi copiii erau de obicei scutiţi de cele mai teribile şi mutilante torturi, în schimb, li se legau strâns şi li se dezlegau în mod repetat mâinile, ceea ce împiedica circulaţia sângelui. Sau nu erau lăsaţi să doarmă te douăzeci şi patru de ore. Uneori li se turnau pe tălpi lichide inflamabile şi li se dădea foc. În unele cazuri, şi femeile erau trase pe roată, arse au mutilate, ca şi bărbaţii. Femeile care se făceau vinovate doar pentru ca iubeau un preot erau, pe drept cuvânt, înspăimântate de perspectiva torturii. Relaţiile se erodau din cauza stresului anchetelor şi a represiunii rezervate preoţilor care nu respectau celibatul şi partenerelor acestora.

Din ce în ce mai mult, preoţii care nu erau dispuşi să trăiască conform jurământului de castitate îşi îndreptară atenţia asupra femeilor cu care se puteau culca fără a suporta consecinţele. Enoriaşele căsătorite deveniră candidatele ideale. Erau accesibile, puteau avea sau chiar inventa motive pentru a se găsi în compania preotului, părea puţin probabil să mărturisească adulterul, căci riscau să stârnească mânia soţilor, şi nu trebuia să explice cum ajunseseră gravide.

Un preot avea chiar o strategie atât de rafinată de seducţie, încât folosea biserica drept cuibuşor de nebunii. Avea o uşă secretă prin care îşi strecura amantele căsătorite la ceas de seară. Apoi, făcea sex cu ele în altar. Părintele Adam Sachreuter, un preot german, avea altă tactică, în timp ce juca jocuri de noroc cu soţul femeii pe care pusese ochii, îl îndemna să bea, până când omul se îmbăta crunt. Atunci Sachreuter îl conducea cu amabilitate pe enoriaş acasă şi, după ce îl aşeza în pat, se culca cu soţia lui.

Părintele Georg Scherer încălca şi el legea; condamnările sale pentru concubinaj încep în 1622 şi continuă până în 1650. Scherer s-a culcat cu cel puţin patru servitoare, trimiţând-o pe fiecare în alt oraş după ce se încurca cu altă femeie. Fostele amante ale părintelui Scherer, care îi născuseră fiecare câte un copil, au fost condamnate pentru fornicaţie şi închise în Turnul Şoimilor din München, faimosul loc al interogatoriilor sub tortură. Excepţie au făcut două dintre ele, care au murit în condiţii suspecte, înainte să fie interogate, au fost avertizate că, dacă refuzau să coopereze, aveau să fie torturate. Când li s-au arătat instrumentele care urmau să fie folosite în acest scop, femeile au cedat şi au mărturisit. Trei au fost găsite vinovate şi pedepsite: au fost umilite în public, fiind forţate să poarte haine de penitenţă şi să stea la stâlpul infamiei în văzul tuturor, sau exilate Pentru totdeauna. Scherer, care a fost deţinut într-o închisoare bisericească mult mai agreabilă, a trebuit să plătească o amendă infimă.

Clara Strauss era cea de a patra dintre amantele sale condamnate şi unuia dintre fiii lui. Scherer depuse mărturie că în relaţia dintre ei fusese agresoarea, seducându-l la beţie şi cerându-i treizeci de florini Pentru serviciile sale, ceea ce făcea din ea o prostituată, într-adevăr, el o numise aşa, dar ea făcuse comentarii înjositoare cu privire la bărbăţia lui.

Împerecherea lor fusese o afacere pur comercială, declară Scherer, un incident singular care implica o prostituată. Din nefericire, fiul lui fusese conceput în noaptea aceea. Ca şi celelalte amante ale lui Scherer, Clara fu pedepsită.

Patru ani mai târziu, Scherer a fost din nou acuzat că a lăsat-o gravidă pe Clara, în ciuda dovezilor care demonstrau că îl îndemnase pe alt preot să-i boteze copilul, Scherer negă acuzaţiile, iar tribunalul îl eliberă fără să-i aplice nicio pedeapsă. Trecură alţi patru ani, şi Scherer reapăru la tribunalul ecleziastic, recunoscându-se vinovat de relaţii sexuale cu o altă servitoare şi implorând iertare. Instanţa fu din nou indulgentă, în loc să fie mutat din parohie, Scherer primi doar un avertisment sever, fu condamnat la un post negru de trei zile şi amendat.

Douăzeci de ani mai târziu, Scherer, de acum bătrân, a fost din nou pus sub acuzare, de data aceasta în legătură cu bucătăreasa lui, Maria, care îi era şi amantă, şi noră. Fiul pe care Clara i-l născuse se căsătorise cu Maria, cel mai probabil pentru a-i oferi acesteia protecţia necesară în urma relaţiei Mariei cu tatăl lui. Preotul, care oficiase această căsătorie, a declarat că fusese ameninţat cu moartea de către Scherer în caz că refuza să oficieze ceremonia. Alte dovezi arătau că Scherer o ajutase pe Maria să facă un avort, care probabil că nu era primul. Atât ameninţarea cu moartea, cât şi provocarea unui avort erau delicte foarte grave, aşa că Scherer fu condamnat la închisoare pe viaţă într-o mănăstire. Maria fu executată, cel mai probabil prin ardere pe rug, dacă nu reuşise să obţină o condamnare mai uşoară, prin strangulare. Căci, spre deosebire de Scherer, care compăruse în faţa unui

tribunal bisericesc, ea fusese confruntată cu judecători laici, care erau mai puţin miloşi şi care echivalau avortul cu pruncuciderea, aşa că o condamnară la moarte.

Spre sfârşitul secolului al XVI-lea, celibatul înlocuise concubinajul în standardele catolicismului roman. Reforma, cea de a treia adunare a Consiliului de la Trent, în 1562 – 1563, decenii de represiune şi revizuirea metodelor de pregătire a preoţilor reuşiseră să instituie această schimbare. Cu timpul, ambivalenţa din epoca medievală referitoare la celibatul preoţilor, care influenţase atât de profund aşteptările enoriaşilor de la parohii lor, se evaporase. Acum, enoriaşii se aşteptau ca preotul să fie celibatar, un ideal care coincidea exact cu ceea ce învăţase şi el la seminar. Acesta urma să *se* îmbrace cu straie diferite, care să îl deosebească de laici şi să se abţină de la practicarea jocurilor de noroc, de la băutură şi întreţinerea relaţiilor sexuale. Realitatea era, desigur, destul de diferită. Deşi majoritatea preoţilor nu mai îndrăzneau să se afişeze în public cu vreo femeie, mulţi pierdeau în lupta lor eternă pentru păstrarea castităţii, în pofida legământului sacru pe care-l făcuseră în acest sens. În mod paradoxal, istoria celibatului preoţesc este şi istoria concubinajului preoţesc: acolo unde căsătoria este interzisă, chiar şi cele mai devotate uniuni sunt ilicite.

Secolele care s-au scurs nu au adus schimbări fundamentale. Celibatul

Fericilor rămâne în mare neimpus şi, aşa cum atestă cercetările acade-Ijce, doar circa jumătate dintre preoţi sunt celibatari. Dar Biserica şi redi-ncioşii *pariază* pe mize diferite. Nu e de mirare că încă nu au găsit un teritoriu comun.

Justificarea publică a Bisericii pentru persecuţia preoţilor o constituia tradiţionalul legământ teologic al celibatului şi convingerea că acesta îi va libera pe preoţi de alte obligaţii, care le distrăgeau atenţia de la îndatoririle lor Un al treilea motiv, nescris, dar la fel de puternic, era faptul că preoţii necăsătoriţi reprezentau o

povară financiară mult mai mică pentru Biserică, deoarece, spre deosebire de bărbaţii căsătoriţi, ei nu foloseau proprietatea Bisericii pentru a-şi întreţine familiile, pentru a sprijini carierele fiilor lor şi a. şi înzestra fiicele ajunse la vârsta măritişului. Amantele clericale şi copiii lor erau văzuţi ca rivali pe viaţă şi pe moarte atât ai loialităţii preoţilor faţă de Biserică, cât şi ai cheltuielilor de întreţinere ale Bisericii.

Pe de altă parte, aşa cum arată istoricul Henry Lea, aceste riscuri ce vizau corpul operaţional al Bisericii „făceau din mariaj o ofensă mai mare decât concubinajul sau desfrâul”. Concubinajul şi desfrâul creau puţine obligaţii; dar pe de altă parte, căsătoria şi copiii legitimi puteau secătui resursele Bisericii. Un preot implicat într-o relaţie clandestină reprezenta un pericol mai mic pentru resursele Bisericii, decât unul căsătorit.

Consecinţa acestei stări de lucruri a fost că, în toiul confuziei şi controversei, amantele preoţilor proliferau. Şi, în ciuda regulilor care le interziceau preoţilor să angajeze menajere sub vârsta de treizeci sau chiar patruzeci de ani, instituţia amante-menajere devenise o practică larg răspândită. Clandestinitatea acestor relaţii şi rangul social inferior al femeilor au făcut ca, până la schimbarea de atitudine din secolul al XX-lea, care a dezlegat limbile, să existe prea puţine urme individuale ale amantelor.

Excepţia o constituie o sursă mai puţin utilizată: rapoartele anchetelor oficiale, bine documentate, care oferă amănunte atât despre viaţa domestică, cât şi despre amantele preoţilor şi iubiţii lor. Munca de pionierat efectuată de Lederer şi Feldbauer în acest domeniu contribuie în mare măsură în remedierea acestei situaţii. Poveştile amantelor clericale, ca toate poveştile femeilor de-a lungul istoriei, trebuie examinate din perspectiva ipotezei bazate pe ceea ce ştim despre contextul cu care s-au confruntat: teama de a fi descoperite şi de consecinţele acestui fapt, resentimentele faţă de statutul lor defăimat, promisiunile pe care le smulgeau se la amanţii lor hirotonisiţi că vor fi protejate, atât ele, cât şi copiii lor. Mai

ştim că multe dintre aceste femei au fost îndrăgostite, îi doreau şi se mândreau cu aceşti bărbaţi deosebiţi, care deţineau cheia tainelor divine şi chiar a mântuirii.

Alt factor esenţial în aceste poveşti de dragoste este faptul că, înainte ca celibatul să devină un mod de viaţă pentru preoţi, femeile îi vedeau pe

Aceştia ca pe nişte bărbaţi cu vocaţie, dezirabili, nu mult diferiţi de să zicem, un doctor sau un profesor. Dar, de-a lungul secolelor, idealul celibatului s-a răspândit, iar preoţii s-au erijat în exponenţii intangibili ai unei clase superioare. Această schimbare fundamentală nu a afectat majoritatea relaţiilor dintre preoţi şi amantele lor, decât spre mijlocul epocii medie, vale. În a doua jumătate a liberalului secol XX, când catolicii reformişti au iniţiat un atac susţinut la adresa celibatului clerical, câteva aventuriere liber-cugetătoare l-au văzut din nou pe bărbatul dedicat unei religii ca pe o pereche dezirabilă din perspectiva iubirii erotice şi romantice.

AMANTELE PAPALE

Theodora şi Marozia Theophylact

Theodora şi Marozia Theophylact au format o echipă mamă-fiică de amante ai căror iubiţi erau ierarhi. Aceste femei au dobândit o asemenea putere politică, încât, spre deosebire de milioane de alte „Marthe” anonime, ele sunt descrise în amănunt de contemporanii lor, în principal pe un ton veninos. În 890, Theodora şi soţul ei, Theophylact, s-au mutat din fermecătorul oraş etrusc Tusculum la Roma, care se afla la o distanţă de circa treizeci de kilometri. Theophylact era un bărbat curajos şi capabil, care a devenit senator, judecător şi, în cele din urmă, duce responsabil cu finanţele papale şi miliţia romană. Şi Theodora a fost numită senator.

Dar Theodora avea ambiţii mai mari decât să graviteze ca un fluture fascinat în jurul flăcării papale, într-un stat în care conducătorul suprem era papa. Ea visa să întemeieze o dinastie de familie pe care s-o manipuleze în aşa fel, încât să conducă ea însăşi Roma. Se pare că Theophylact îi împărtăşea viziunea, împreună, cei doi l-au

manevrat pe cel care a rămas cunoscut în istorie sub numele de papa Sergius al III-lea. Ei l-au sprijinit când partida lui a fost în exil şi l-au aşezat pe tronul papal.

Potrivit înţelegerii cu Sergius, Theophylact urma să i-o dea de concubină pe fiica lui de cincisprezece ani, Marozia. Marozia se transforma treptat într-o femeie de o rară frumuseţe, între ea şi Sergius se statornici o relaţie de amor înflăcărat, în curând, ea îi născu un fiu.

După ce şi-a strecurat fiica nubilă în patul lui Sergius, Theodora şi-a consolidat poziţia, ajungând în scurt timp să controleze întreaga curte papală, în 911, când Sergius muri după doar şapte ani în funcţia de papă, Theodora evită cu isteţime obişnuitele lupte sângeroase care precedau succesiunea la tronul papal, aranjând ca un ierarh ales de ea, Anastasius al III-lea, să fie numit în funcţia supremă a Bisericii, în 913, la moartea lui Anastasius, îi găsi imediat un succesor, în persoana lui Lando, care a trăit până în 914.

Întâmplarea a făcut ca Theodora să se îndrăgostească până peste cap de fi bărbat mult mai tânăr decât ca, episcopul Ioan din Ravenna. După moartea lui Lando, ea l-a propulsat pe acesta pe tronul papal. Ioan se mută definitiv la Roma şi continuă să îi satisfacă dorinţele sexuale, permiţându-i, de asemenea, să îşi păstreze rolul de eminenţă cenuşie din spatele tronului Papal Pentru „crima monstruoasă” de a-l fi forţat pe iubitul ei să devină papa Ioan al X-lea, mult-citatul istoric Liudprant o condamnă pe Theodora ca pe o „prostituată”.

Alături de Ioan, Theodora prelua cu adevărat prerogativele puterii papale. El s-a dovedit mult mai longeviv şi mai harnic decât celelalte marionete care l-au precedat. A lucrat bine şi cu Theophylact, soţul cooperant, împreună cu care a creat o coaliţie a conducătorilor italieni supuşi papalităţii.

La scurt timp după instalarea lui Ioan în scaunul papal, Theodora îşi îndreptă atenţia către fiica sa, Marozia, rămasă singură. Marozia continua să fie o excelentă valoare de schimb, aşa că o căsători cu Alberic, Marchiz de

Camerino. Ca şi în cazul lui Sergius, Marozia reprezenta răsplata părinţilor ei pentru serviciile obţinute de la terţi. Alberic era un soldat german bogat a cărui bandă de militari veterani avea o importanţă vitală pentru noii aliaţi italieni. Ca ginere, Alberic se alătură Theodorei şi lui Theophylact la reşedinţa papală de pe Colina Aventină, continuând să le asigure protecţia militară.

Cu ceva timp înainte de 924, Theodora şi soţul ei muriră; cum, unde şi când, nu se ştie cu certitudine. După standardele societăţii lor, aceştia îşi croiseră nişte destine extraordinare, mai ales Theodora. Dinastia Theophylact a prosperat şi, împreună, soţul Theodorei şi amantul şi complicele ei, Papa Ioan al X-lea, i-au facilitat accesul la guvernare. Ca amantă şi soţie, Theodora a reuşit să realizeze o performanţă inaccesibilă altor femei, a unit şi a dominat doi bărbaţi care îi erau apropiaţi, făcând acest lucru pe faţă, fără să ia în seamă consternarea compatrioţilor. Bărbaţii ei erau inteligenţi, abili şi curajoşi, îi împărtăşeau visele şi o tratau cu respect.

Dar relaţia Maroziei cu Papa Ioan nu era dintre cele mai bune. După moartea părinţilor săi, Marozia prelua conducerea puternicei dinastii Theophylact. Spre deosebire de ei, nu era interesată să împartă puterea cu Papa Ioan, aliatul lor. Dimpotrivă, intră în conflict cu el. În 924, când Alberic se dovedi foarte util în respingerea atacului sarazinilor, Marozia se împăuna cu această victorie de parcă ar fi fost a ei. În plus, se pare că nu prea îşi plăcea bărbatul, pe Alberic, căci l-a înşelat cu un întreg şir de amanţi. Dar aceştia nu îi puteau satisface decât dorinţele sexuale, nu şi ambiţiile personale. Pentru acestea, Marozia miză pe Ioan, fiul pe care i-l născuse papei Sergius.

Aşa cum Theodora avusese ca scop crearea unei dinastii politice.

Marozia urmărea instaurarea, odată cu Ioan, a papalităţii ereditare. Dar aceasta însemna să se descotorosească de actualul papă, fostul iubit al mamei sale. Marozia reuşi acest lucru părăsindu-l pe Alberic

pentru a se mărita cu fratele acestui aliat militar al Papei Ioan. Apoi, la îndemnul unor entuziaşti locuitori ai Romei, ea şi armata soţului asediară calea de acces către Vatican, în cele din urmă, Papa Ioan capitulă şi fu aruncat în temniţa unde şi muri, fie de foame, fie prin strangulare.

Theodora, amanta care îl iubise, ar fi fost îngrozită şi îndurerată, dar pe Marozia nu o încerca niciun regret. Ea îşi plasă doi acoliţi pe Tronul Sfântului Petru până la majoratul lui Ioan (care trebuia să împlinească mai întâi douăzeci de ani). Apoi aranja instalarea lui ca Papa Ioan al XI-lea şi continuă să administreze Roma, atât în chestiunile laice, cât şi în cele spirituale.

Cu fiul instalat în funcţia de papă, Marozia nu mai avea nevoie de soţul ei, aşa că porunci să fie ucis. Apoi, din motive de strategie militară, îl ceru în căsătorie pe fratele acestuia, un bărbat devenit faimos pentru ambianţa de bordel a palatului său. Acesta îi acceptă de îndată oferta şi făcu în aşa fel, încât să rămână văduv. Papa, fiul desfrânat şi docil al Maroziei, le oficie nunta. Dar în timpul ospăţului, Alberic, fiul legitim al Maroziei, un adolescent isteţ şi inventiv, o denunţă în mod public pe mama sa trădătoare şi pe consortul acesteia. „Măreţia Romei a decăzut într-atât încât acum sunt la mare preţ prostituatele. Poate fi ceva mai josnic decât să duci Cetatea Romei la pierzanie prin fărădelegile unei femei?” gemu el.

Roma ţinu seama de avertizările lui Albric şi mulţimea furioasă luă cu asalt castelul. Mirele Maroziei coborî pe fereastră cu ajutorul unei frânghii şi fugi. Dar Marozia nu reuşi să scape. Populaţia răzvrătită o captură şi, deşi pe Alberic nu l-a lăsat inima să o ucidă, era prea periculoasă pentru a fi eliberată. Atunci el o închise în pivniţa castelului, unde rămase încă vreo câteva luni până când muri, neregretată şi nejelită de nimeni.

Soarta Maroziei a fost oribilă: înmormântată de propriul fiu în întunericul adânc, unde nu pătrundeau razele soarelui sau adierile zefirului şi păzită de bărbaţi incoruptibili, pe care nu îi putea seduce, nici obliga şi nici convinge să o elibereze, în timp ce lâncezea acolo, probabil

că l-a acoperit de blesteme pe Alberic, dar totul a fost în van. Căci, sub cerul liber, tânărul, aflat la apogeul popularităţii, prelua temporar puterea din mâinile fratelui său inapt, căruia i-a lăsat numai îndatoririle ceremoniale de papă, dar nu şi pârghiile puterii laice.

Pe patul de moarte, Alberic i-a implorat pe nobilii săi să-l instaleze pe fiul său, Octavian, pe tronul papal. Ei s-au conformat, împlinind astfel extraordinarul legământ al Maroziei, femeia care, ca amantă a papei, a dat naştere unei întregi generaţii de papi, o ironie pe care ea ar fi apreciat-o la justa ei valoare.

Viaţa Maroziei nu a fost uşoară. Părinţii ei o preţuiau numai ca pe un de schimb, impunându-i să devină amantă. După moartea lui Sergius, au silit-o să se mărite cu Alberic. După moartea părinţilor săi, în fine scăpată de sub control, Marozia a sfidat orice convenţii, vânzându-se pe sine, la rândul său, aşa cum fusese vândută de alţii.

Dar Marozia a ajuns mai departe decât ambiţioasa sa mamă. Ea a ucis şi nu a fost credincioasă nimănui, nici chiar soţilor şi fiului său mai mic, care avea să fie pedeapsa ei. Ca amantă şi mama de papi, Marozia părea lipsită de pietate sau credinţă în orice altceva, în afara propriei sale lumi venale.

Vanozza d'Arignano şi dulia Farnese

Cinci secole mai târziu, puternicul Papă Alexandru al VI-lea, din familia Borgia, şi-a făcut celebre amantele. Rodrigo Lenzuoli s-a născut în 1431, în puternicul clan Borgia. Ca şi unchiul său din partea mamei, Alonzo, Papa Calist al III-lea, care fusese profesor de drept spaniol, Rodrigo intră în rândurile prelaţilor. Era un bărbat impozant, inteligent şi cultivat, un administrator harnic şi priceput, vădind eleganţă în vorbire, maniere şi ţinută. Era înalt şi bine făcut, şi se zvonea că putea tăia gâtul unui taur dintr-o singură lovitură. Se remarca şi prin talentul său de călăreţ. Teribil de chipeş, atrăgea femeile „precum magnetul atrage fierul".

Dar Rodrigo avea şi o latură mai puţin plăcută, mai ales pentru un ierarh (deşi nu era încă hirotonisit preot,

căci în epoca aceea haotică, bărbaţi nehirotonisiţi puteau deţine funcţii în Biserică, iar Rodrigo a fost făcut preot în 1468). Era un afemeiat incurabil, făcuse câţiva copii pe care îi recunoscuse şi cărora le dăduse o dotă considerabilă din enormele venituri care îi parveneau prin intermediul Bisericii, de la câteva mănăstiri şi catedrale italiene şi spaniole, din salariul său de vicecancelar (1457) şi din moştenirile sale. Rodrigo ducea existenţa extravagantă a unui prinţ. Singura excepţie o făcea masa lui, care era atât de frugală, încât prietenii evitau să cineze cu el, deşi cu siguranţă că tocmai pe seama acestei cumpătări trebuie puse puterea şi rezistenţa lui. Dar Rodrigo nu era prinţ, ci prelat, aşa că mulţi contemporani l-au criticat pentru comportamentul său neadecvat acestui statut.

Când Rodrigo o întâlni pe Vanozza, fiica unei văduve cu care se culca şi pe care o ajuta într-o problemă juridică (era şi jurist), el fusese deja numit cardinal de unchiul său, Calist al III-lea. Când văduva muri, Ro-o făcu pe Vanozza, care avea doar optsprezece ani, amanta sa – o pe sora ei mai puţin atrăgătoare la mănăstire. Dar mai întâi, ambiţiosul cardinal îşi luă măsuri de prevedere: îl plăti pe Domenico D'Arignano, un avocat vârstnic, pentru a se căsători cu Vanozza şi a-şi

Împrumuta numele viitorului şir de bastarzi papali. După moartea avocatului d'Arignano şi a altui soţ (Giorgio di Croce), Borgia găsi alţi înlocuitori. La un an de la prima ei căsătorie, Vanozza născu primul dintre cej patru copii minunaţi pe care îi concepuse cu el.

Vanozza era frumoasă şi lipsită de pretenţii; nu voia nimic altceva decât să îi facă pe plac lui Rodrigo şi să-i crească copiii acestuia în casa ei. Nu uita niciodată să păstreze aparenţele în ceea ce îi privea, şi nici măcar în scrisori nu făcea vreo referire la intimitatea lor. Rodrigo, care preţuia eticheta şi era nerăbdător să-şi urmeze unchiul pe tronul Sfântuhij Petru, aprecia discreţia ei. În mod surprinzător pentru o astfel de femeie, aparent lipsită de pretenţii, Vanozza avea şi ea o latură serioasă: era

implicată în afaceri imobiliare şi administra hanuri şi case de amanet.

În cele din urmă, Rodrigo a trebuit să se mute la Roma. Deşi, din motive necunoscute până azi, încetase să mai întreţină relaţii sexuale cu Vanozza, îi simţea lipsa atât de mult, încât o instala împreună cu copiii într-o casă din apropierea bazilicii Sfântul Petru, unde, de ochii lumii, locuia cu soţul ei. Dar în liniştea nopţii, aproape seară de seară, Vanozza îşi primea iubitul acasă, unde conversau amical.

Apoi, în 1483, fără nicio explicaţie, Rodrigo puse capăt legăturii lor care dura de decenii şi îşi trimise copiii să locuiască împreună cu verişoara sa văduvă, Madonna Adriana da Mila. Singurul motiv plauzibil pentru sfârşitul abrupt al poveştii lor trebuie să fi fost faptul că relaţiile Vanozzei cu soţul ei nu erau întotdeauna strict platonice. Contemporanii ei cu tendinţe spre bârfă sugerează chiar că cel de-al cincilea copil al Vanozzei, Octavian, era fiul lui Carlo Canale, cel de-al cincilea şi ultimul ei soţ. Uneori Rodrigo nega, în public şi furios, că l-ar fi conceput tot el şi pe Joffre, cel de-al patrulea fiu al ei.

Nu putem decât să bănuim cum a reacţionat Vanozza la aceste acuzaţii, căci a simţit toată viaţa durerea de a-şi fi pierdut copiii, mai ales pe Lucrezia, unica şi iubita ei fiică. Probabil pentru că nu s-a opus în niciun fel deciziei lui Rodrigo, oricât de crudă a fost aceasta, el nu a făcut nicio încercare de a o îndepărta complet din viaţa familiei sale. Relaţiile ulterioare cu ea au rămas amicale, şi a continuat să o sprijine financiar. Le-a conferit ei şi lui Carlo dreptul de a purta stema familiei Borgia, privilegiu care le asigura şi scutirea de impozite. I-a găsit lui Carlo un post ca director al închisorii Torre Nona, o funcţie râvnită de mulţi, căci oferea posibilitatea de a primi mită de la deţinuţii de vază pentru diverse servicii. Şi, lucrul cel mai important, Vanozza avea dreptul să îşi vadă copiii, deşi Adriana o înlocuise în funcţia de mamă. Vanozza se resemna, concentrându-se asupra afacerilor. Dar felul în care îşi încheia scrisorile cate Lucrezia, „Mama ta, fericită

şi nefericită, Vanozza Borgia”, sugerează tristeţea de care s-a simţit copleşită toată viaţa.

După despărţirea de Vanozza, Rodrigo găsi curând altă femeie, una

Foarte tânără, care să îi satisfacă dorinţele. Giulia Farnese avea şaisprezece ani şi era deja cunoscută ca o frumuseţe spectaculoasă, fiind numită „Giulia ja Bella”. Fusese binecuvântată cu un păr neobişnuit de lung şi blond, şi cu o fire senină.

Deşi era cu patruzeci de ani mai tânără decât el, Giulia se simţea măgulită de dragostea obsesivă a lui Rodrigo pentru ea. La fel cum făcuse şi cu Vanozza, el îi aranja un mariaj cu fiul îndatoritor al Adrianei, Orsino Orsini, care, după nuntă, fu trimis la moşia de la Bassenello a familiei. Giulia continuă să locuiască împreună cu Adriana şi copiii lui Borgia, devenind amanta oficială a cardinalului.

Giulia îl respecta şi ţinea la iubitul ei ierarh, fiind încântată de darurile pe care acesta i le făcea în bijuterii şi haine splendide. Ea strălucea la petreceri şi la evenimentele la care participau împreună, unde atât de reţinutul Rodrigo dansa la fel de entuziast ca şi tânăra lui amantă. Sănătatea şi regimul său spartan trebuie să îi fi menţinut puterea, scutindu-l de ruşinea impotenţei sexuale, care îi necăjeşte pe mulţi bărbaţi vârstnici.

Giulia era încântată de trecerea de la fiica modestă a unei familii insignifiante la statutul de amantă a cardinalului, iar familia ei aprecia noua putere pe care o deţinea şi o presa să îi ceară lui Rodrigo funcţii şi alte favoruri pentru neamul Farnese. Din fericire, Rodrigo a încuviinţat dorinţa lor de consolidare a averii familiale, aşa că a dat curs cu bucurie cererilor reţinute ale Giuliei.

Relaţia dintre Rodrigo şi Giulia nu reprezenta nici pe departe aranjamentul stabil şi liniştit pe care el îl avusese cu Vanozza timp de douăzeci şi cinci de ani. În ciuda aparenţei casnice a Giuliei, amanta lui era prietenă apropiată cu fiica sa, Lucrezia, ambele fete fiind atent supravegheate de Adriana. Rodrigo era sfâşiat de gelozie.

Şi, ceea ce înrăutăţea şi mai mult lucrurile, suspectul principal era chiar soţul Giuliei, Orsino, pe care ea refuza să îl abandoneze şi care se simţea subjugat de soţia sa.

În paralel, Rodrigo îşi desfăşura în continuare viaţa profesională, aşteptând cu nerăbdare moartea papei. Pe parcursul zilei se dedica actelor de caritate realizate în mod ostentativ, îşi lua o mină pioasă şi făcea lobby printre cardinali pentru a-şi asigura votul lor la momentul oportun, în timpul liber, îşi vizita amanta.

În ziua de 25 iulie 1492, Inocenţiu al VIII-lea, primul papă care şi-a recunoscut public copiii, şi-a dat ultima suflare. Şaptesprezece zile mai târziu, în noaptea dintre 10 şi 11 august, cardinalii i-au votat succesorul. Când s-au numărat voturile, Rodrigo strigă entuziasmat: „Sunt Papă! Sunt Papă!” Giulia Farnese era acum amanta Papei Alexandru al VI-lea.

Şi, la fel ca şi predecesorul său celibatar, Papa Alexandru a recunoscut-o oficial pe Giulia ca însoţitoarea sa pe care mucaliţii o porecliseră „Mireasa h» Hristos”, şi pe Vanozza ca mama copiilor săi. Una dintre primele Basuri adoptate de noul papă a reprezentat-o acordarea titlului de cardinal

Fratelui Giuliei, Alessandro. În felul acesta, tânărul ce avea să devină mai târziu Papa Paul al III-lea şi-a câştigat numele de „Cardinalul de sub fuste”. Un an mai târziu, Giulia o născu pe Laura, unicul ei copil, pe care Rodrigo îl recunoscu cu bucurie. Şi când Lucrezia se căsători la Vatican, la vârsta de treisprezece ani, Giulia s-a numărat printre cei mai importanţi membri ai alaiului de nuntă. Este puţin probabil ca Vanozza, mama miresei, să fi primit permisiunea de a participa.

În ciuda amabilităţii Giuliei şi a încântării de a lua parte la balurile splendide şi alte petreceri, ea era capabilă şi de sfidare, aşa că încetă brusc să îşi mai ignore bărbatul. De fiecare dată când îl vizita la Bassenello, Rodrigo era sfâşiat de gelozie. La doi ani de la instalarea în scaunul papal, i-a scris „nerecunoscătoarei şi trădătoarei Giulia” o scrisoare amară. O înfiera pentru „răutatea sufletului”,

care o făcuse să îşi „calce promisiunea solemnă de a nu se apropia de Orsino… Şi de a nu se mai dărui acelui armăsar”, întoarce-te de îndată la mine, îi poruncea, „căci te paşte excomunicarea şi blestemul veşnic”.

Pentru a evita mânia lui Rodrigo, Orsino o trimise pe Giulia înapoi împreună cu mama lui. Dar soarta nefericită o făcu să cadă pe drum în mâinile unor soldaţi francezi, al căror comandant îi transmise lui Rodrigo că trebuie să plătească o răscumpărare dacă voia s-o mai vadă vreodată pe Giulia. Rodrigo plăti, apoi îşi aşteptă amanta la porţile oraşului, în timp ce ea intra în oraş călare, cei patru sute de francezi care o escortau rânjeau la bătrânul papă, care, înarmat cu sabie şi pumnal, îşi conducea acasă încântătoarea blondă răscumpărată din captivitate.

Faptul că un papă îşi ameninţa amanta cu excomunicarea pentru că îşi vizita soţul este grotesc, dar nu fără precedent. De-a lungul secolelor, amanţii prelaţi au mai recurs, pentru a-şi intimida amantele, la astfel de ameninţări teribile şi ipocrite. Nevoia disperată de a o avea alături pe Giulia l-a făcut pe Rodrigo să renunţe la mândrie şi să nesocotească raţiunea. Acuzaţiile sale referitoare la călătoriile clandestine ale Giuliei la Bassenello s-ar fi putut să fie adevărate. Sigur că locuitorii Romei au vehiculat ideea că tatăl biologic al Laurei ar fi chiar cel legal: Orsino Orsini.

Într-o noapte a anului 1497, Giovanni, fiul lui Rodrigo şi al Vanozzei, dispăru după un dineu organizat la mama sa acasă. Cadavrul său a fost descoperit în râu a doua zi, cu mâinile legate şi beregata tăiată. Ucigaşul, cel mai probabil un bărbat încornorat, a rămas necunoscut. Atât Vanozza, cât şi Giulia, au încercat să îl consoleze pe Rodrigo, dar el era convins ca aceasta era pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele lui. Jură să se schimbe. Dar după ce îi trecu durerea, Rodrigo Borgia îşi reluă vechile sale îndeletniciri.

În 1503, la un dineu, papa, în vârsta de şaptezeci şi doi de ani, fu atins de „boala romană”, o afecţiune care corespunde ca descriere holerei. A suferit chinuri

groaznice timp de douăsprezece zile, inclusiv deformări

Faciale groteşti, pe care şi le ascundea sub o glugă. La 18 august, după ultima împărtăşanie, muri. Cetăţenii Romei îl urau, pentru că se folosise de papalitate pentru a spori averea şi puterea propriei familii, aşa că foarte nu-mi veniră la înmormântarea sa. Un martor ocular descrie decăderea celui care fusese cândva un papă măreţ. Corpul i se înnegrise, nasul i se umflase, iar limba inflamată îi ieşea din gură. Când sicriul se dovedi prea scurt pentru el, tâmplarii pur şi simplu îl înveliră într-un covor şi îl bătură cu ciocanele până încăpu.

Giulia şi-a revenit repede. S-a întors la Bassenello şi, după doi ani, a aranjat ca fiica ei adolescentă, Laura, să se căsătorească cu nepotul aprigului duşman şi succesor al lui Rodrigo în scaunul papal, Iuliu al II-lea. Cât timp a fost amanta celui mai puternic bărbat din Roma, Giulia devenise conştientă de importanţa relaţiilor sociale.

Şi Vanozza supravieţui multă vreme. Când se stinse din viaţă, în 1518, la vârsta de şaptezeci de ani, era o femeie respectată şi pioasă, care a lăsat Bisericii, prin testament, o imensă avere imobiliară.

Theodora şi Marozia Theophylact aleseseră bărbaţi docili pe care îi transformaseră în marionete, cu scopul de a-şi întemeia propria lor dinastie. Ele nu ar fi optat niciodată pentru strălucitul şi vicleanul Rodrigo Borgia, omul care evitase un război între Spania şi Portugalia trăgând o linie de-a lungul Atlanticului şi oferind vestul Spaniei şi estul Portugaliei, omul care riscase să-şi atragă mânia catolicilor pentru că refuzase să îi persecute pe evrei, omul care enunţase ideea radicală că nativii americani nu erau subumani, ci aveau discernământul necesar pentru a decide singuri dacă doreau sau nu să primească credinţa creştină. Vanozza şi Giulia, pe de altă parte, au fost „creaţiile” acestui bărbat excepţional, care le iubise pe fiecare în parte, dar le şi folosise, în mod conştient, ca vehicule fertile pentru a consolida dinastia Borgia.

AMANTA PREOTULUI DIN ZILELE NOASTRE

Lăsând la o parte Marea Schismă şi alte divizări ale Bisericii, în orice moment nu există decât un singur papă. Însă, de-a lungul secolelor, au trăit milioane de preoţi umili. Spre deosebire de favoritele papale Theodora şi Marozia, Vanozza şi Giulia, amantele acestor prelaţi nu se puteau aştepta nici la avere, nici la privilegii. Dimpotrivă, se confruntau cu persecuţia legii, oprobriul public şi greutăţile vieţii clericale, care nu oferea decât mijloace modeste de subzistenţă.

În zilele noastre, se estimează că circa 20 – 30% dintre preoţii catolici întreţin relaţii sexuale relativ stabile cu femei, adică au amante. Aceste relaţii sunt de-a dreptul uimitoare, nu în ultimul rând pentru felul în care congregaţiile le tolerează, mergând până la acceptarea lor tacită. Un aspect puţin plăcut al acestor relaţii este felul în care femeia este exploatată

Mj.

Păcătuieşte. Ca bărbat care se deosebeşte de semenii de către Preotu-eradeasupra lor, el se poate folosi de poziţia aceasta să-i, fiind. Afluenţa şi seduce femeile, de obicei credincioase catolice, pe pentru îmeşte în timp ce îşi îndeplineşte îndatoririle profesionale. Mai nutin frecvent, dar la fel de surprinzător, unele femei îşi concentrează atenţia asupra preoţilor, exploatându-le singurătatea şi vulnerabilitatea. Dar, indiferent de persoana care iniţiază relaţia, de fiecare dată când se iveşte vreun necaz, Biserica îl susţine invariabil pe preotul rătăcit, nu pe credincioasa catolică aflată şi ea în suferinţă.

Cu excepţia cazurilor celor mai scandaloase, Biserica modernă încurajază de fapt, relaţiile sexuale ale preoţilor, ignorând încălcarea jurământului de castitate. Este o strategie bună. Atâta timp cât celibatul rămâne doctrina oficială, funcţionarii Bisericii se fac că nu observă incapacitatea unor servitori ai Domnului de a se abţine de la relaţii sexuale, căci altfel s-ar vedea nevoiţi să se confrunte cu o avalanşă de preoţi, care, puşi în faţa unei alegeri, ar prefera răspopirea şi căsătoria. Şi, pentru a nu se irosi banii Bisericii, trebuie continuată strategia

milenară de victimizare a femeii care are o relaţie cu un preot şi, prin extensie, şi a copiilor acesteia.

Biserica recurge uneori la stratagema de a se retrage în spatele unor definiţii sofisticate ale celibatului şi ale statutului preotului necăsătorit, în loc să definească celibatul drept ceea ce se presupune a fi: abstinenţă sexuală. Alte strategii, mai practice, pun la dispoziţia preoţilor activi sexual mijloace de a face faţă situaţiei.

Cea mai obişnuită politică este să îţi prezinţi amanta drept menajeră. Unii episcopi încă le mai sugerează această strategie preoţilor care se luptă cu celibatul. Şi când se iveşte vreo problemă, adesea sub forma unei gravidităţi nedorite, Biserica pune în mişcare mecanismul de sprijinire a preotului speriat, dar *nu* şi a amantei, care emite pretenţii financiare. Biserica îi oferii lui un concediu, ca să mediteze asupra situaţiei. Consilierii bisericeşti pot sugera că un avort, interzis de doctrină, ar fi mai puţin scandalos decât un bebeluş conceput de un preot. (Richard Sipe, un fost preot, consideri! avorturile impuse femeilor care concep copii cu preoţi drept „cea mai periculoasă bombă cu ceas” a Bisericii Catolice Americane.) Avocaţii Bisericii o presează pe amantă să semneze documente prin care i se asigură un sprijin financiar nesemnificativ în schimbul tăcerii ei cu privire la paternitatea copilului. Tribunalele canonice răstălmăcesc faptele în mod invariabil pentru a minimaliza cererile financiare adresate Bisericii şi a evita publicitatea.

În binecunoscutul volum *Shattered Vows*: *Priests Who Leave* (Legământ încălcat: preoţi care pleacă), fostul preot David Rice explică felul în care reacţionează Biserica în cazul violării legământului de castitate: prin negare şi secretomanie. Totuşi, negarea este „o reacţie imatură”, iar secretele, în acest caz referitoare la descendenţa familială, împiedică eforturile de explorare şi rezolvare a cauzelor acestor situaţii. „Secretele în această mare familie, familia lui Hristos, sunt deosebit de distructive... Iar sămânţa patologică a nemulţumirii va da roade”, concluzionează Rice.

Să trăieşti într-o asemenea minciună este insuportabil. După douăzeci şi cinci de ani, preotul olandez Fr. Willem Berger şi amanta lui, Henriette Rottgering, au rupt tăcerea care îi punea la adăpost de consecinţele relaţiei lor. Preoţi şi laici din dioceza lor le fuseseră complici, pretinzând că Henriette era doar secretara particulară a lui Willem. „Exista un fel de înţelegere”, îşi aminteşte el. „Ştiau, dar nu vorbeam despre asta. Mulţi preoţi veneau la noi acasă la masă”.

Un preot francez a aşteptat prea mult până să vorbească. „Sunt un om nenorocit”, se lamenta bărbatul bolnav de cancer, pocăindu-se pe patul de moarte, îşi abandonase amanta din laşitate, speriat la gândul că şi-ar putea periclita cariera. Aventurile amoroase cu preoţii le-au rănit pe femei în mod disproporţionat, arată Rice.

În mod interesant, în cei cinci ani care s-au scurs între cele două studii ale sale despre celibatul preoţesc, *A Secret World* (O lume secretă, 1990) şi *Sex, Priests, and Power* (Sexul, preoţii şi puterea, 1995), estimarea cercetătorului Richard Sipe cu privire la procentul preoţilor care trăiesc în concubinaj a crescut. Era o cincime din numărul total al preoţilor. Acum este o treime. Sipe analizează ceea ce el denumeşte „Sindromul Greeley”. Este vorba despre subiectul romanelor de succes scrise de părintele Andrew Greeley. În principal, în aceste romane, personajele întruchipate de preoţi cred că trebuie să facă sex cu o femeie, apoi experimentează conflictul spiritual produs de această dorinţă, pentru ca, în final, să renunţe şi la sex şi la femeie, spre a se dedica celibatului şi strădaniei de a accede la funcţia de episcop.

Din nefericire, după cum arată Sipe, acelaşi scenariu se repetă adesea în viaţa reală. Femeia devine un instrument al dezvoltării vieţii personale şi spirituale a preotului, reprezentând, uneori, chiar mântuirea lui. Reciprocitatea sentimentelor şi echilibrul dintre cei doi parteneri se întâlnesc rar în astfel de relaţii. O femeie respinsă s-a comparat pe sine cu o eroină a lui Greeley, mărturisind: „Greeley mai trebuie să facă referire şi la ce

se întâmplă cu femeia, după ce preotul a primit de la ea lecţia de care avea nevoie şi apoi a îndepărtat-o”.

În ziua de azi, amantele preoţilor sunt credincioase care îşi întâlnesc mbiţii la biserică, la confesiune, la activităţile de consiliere sau la alte evenimente parohiale, cum ar fi cateheza. Aceste femei sunt adesea căsătorite şi neposesive, nefiind într-o poziţie din care să poată emite prea multe pretenţii. Dar unele sunt necăsătorite, iar acestea au alt nivel şi tind să aibă şi alte expectaţii. Adesea aşteaptă să fie recunoscute drept ceea ce sunt: amante clericale. Chiar îndrăznesc să spere că ar putea cândva face Presiuni pentru o eventuală căsătorie.

Nu toate femeile sunt victime pasive. Celibatul clerical fiind de mult instituit, preoţii au devenit, şi faţă de ei înşişi, ca şi faţă de toţi catoli în general, amanţi clericali. Noţiunea de preot celibatar viril, dar intangi> bil li se pare femeilor romantică şi interesantă, pe scurt, o provocare.

Unii preoţi sunt conştienţi de atracţia pe care o exercită în acest sens folosindu-se de ea fără ruşine pentru a seduce femei care îşi expun vu] l nerabilitatea în confesiune şi la sesiunile de consiliere, sau care, în timpul evenimentelor parohiale, dau de înţeles, în mod subtil, că sunt disponibile Alţi preoţi, în ciuda celor mai bune intenţii, tânjesc după vreo femeie frumoasă, sau se simt copleşiţi de afecţiunea crescândă pentru o femeie încrezătoare care are nevoie de iubire şi pe care o cunosc bine.

De obicei, amantele au avantajul unei experienţe sexuale considerabil mai mari. Dar aceasta nu le protejează de implicarea emoţională şi de durerea care urmează rupturii. Atunci şi aceste femei simt insuportabila povară a puternicei Biserici, care-şi exprimă dezaprobarea în primul rând faţă de ele, şi abia după aceea faţă de preoţii cu care au păcătuit.

Autorităţile bisericeşti fac de obicei trei supoziţii în privinţa amantelor preoţilor, în primul rând, orice femeie care se culcă cu un preot nu se poate învinovăţi decât pe ea pentru această situaţie, fiindcă şi-a descătuşat *puterile*

erotice spre a-l ademeni pe el să facă sex cu ea. În al doilea rând i se poate considera norocoasă că a întâlnit un om al Domnului, şi ar trebui să îşi exprime recunoştinţa prin tăcere, în al treilea rând, ea are de la Dumnezeu puterea să-şi salveze iubitul prin dragostea şi sacrificiile ei. Ar trebui să fie mai degrabă recunoscătoare decât nefericită, atunci când preotul îşi dă seama cât de mult înseamnă pentru el vocaţia sa şi decide să pună capăt relaţiei lor.

Annie Murphy

Americanca Annie Murphy este una dintre multele femei care au iubit un preot. Pe Eamonn Casey, episcop de Kerry şi rudă îndepărtată a tatălui ei, l-a întâlnit când îşi vizita familia din Statele Unite. Pe atunci, el avea douăzeci şi nouă de ani, iar Annie era o copiliţă de nouă ani. În aprilie 1973, când devenise o femeie adultă, tatăl ei a trimis-o în Irlanda, în grija lui Eamonn, pentru a se reface după tumultul emoţional provocat de un mariaj eşuat şi, îşi făcuse el socoteala, pentru a-şi recăpăta credinţa.

Din clipa în care Eamonn o întâlnit-o pe Annie la Aeroportul Internaţional Shannon, a fost fermecat şi fermecător. El a flirtat şi a ţinut-o de mână. După doar trei săptămâni, au făcut dragoste în casa parohială, în prima noapte, Eamonn îşi dezbrăcă pijamaua bleu şi stătu, gol şi vulnerabil, în faţa americancei de douăzeci şi patru de ani. „Episcopul stătea în faţa mea – iubirea mea fără guler clerical, fără crucifix şi fără inelul episcopal, fără niciun fel de acoperământ. Marele oficiant de spectacol

Ce dezvăluia. Crăciunul Crăciunurilor”, îşi aminteşte Annie. În pat, Ea – monn făcu dragoste cu grabă şi cu toată neîndemânarea celor douăzeci şi cinci de ani de celibat. „Mi se dezvăluia o foame teribilă”, scrie Annie. O foame irlandeză de carne”.

„În dimineaţa următoare, în timp ce îl privea pe Eamonn îmbrăcându-se în straiele episcopale, pentru a merge să ţină liturghia, Annie se temu că el ar putea să o urască pentru ceea ce se întâmplase. Deja începeau complicaţiile pentru amanta preotului. Dar Eamonn avea

destule resurse intelectuale, pentru a nu rata acest raid delicios în universul plăcerii, chiar şi după ce confesorul său îi porunci să-şi întrerupă agreabila îndeletnicire. Annie era rănită atât trupeşte, cât şi sufleteşte, argumenta Eamonn. Numai o iubire profundă, a lui, o putea vindeca. „Aceasta este o perioadă de tranziţie în viaţa ta şi cineva trebuie să fie alături de tine ca să te ajute să o traversezi, pentru a putea face faţă pericolelor", îi spunea lui Annie, în timp ce sorbea satisfăcut din paharul de coniac. „Dacă Dumnezeu ar fi cu noi, m-ar aproba".

Relaţia progresa. Eamonn se ruga îndelung înainte să ajungă în dormitorul lui Annie. Apoi făceau dragoste şi sporovăiau împreună. Eamonn îi dădea citate din Scriptură, care justificau ceea ce făceau ei. În curând, Annie se îndrăgosti până peste cap de preot. El pretindea că şi el o iubeşte, dar o avertiza că era devotat pentru totdeauna vocaţiei sale.

Relaţia deveni şi mai strânsă, deşi Annie îşi dădea seama că, la nevoie, Eamonn ar fi abandonat-o în orice clipă. Parcă provocând destinul, sau din dorinţa secretă de a-l face pe el să aleagă între ea şi vocaţie, Annie se duse la liturghie şi îl străpunse cu privirea tot timpul, speriindu-l şi încurcându-l.

În privinţa metodelor de contracepţie, cu care Annie era de acord, Eamonn se opunea din răsputeri, cel puţin în public. „Dacă abdic, oricât de puţin, de la viziunea catolică, trebuie să părăsesc preoţia", explica el. „Biserica mă va ierta, Annie, pentru orice păcat: ucidere, furt, adulter. Dar o singură frază nechibzuită (cum ar fi acceptarea prezervativelor sau a pilulelor contraceptive, sau măcar chestionarea Bisericii cu privire la refuzul de a le accepta), şi toată munca mea de până acum se năruie". (în Statele Unite, Terrance Sweeney avea să ajungă, de asemenea, la concluzia că acesta era stilul de operare al Bisericii.)

Într-o noapte, în frenezia dorinţei, Eamonn o posedă pe Annie direct pe podea, în faţa dormitorului, sub prima oprire a Crucii, în dreptul locului unde se comemorează

Condamnarea Domnului la Moarte. El îi mărturisi că nici măcar în timpul Liturghiei nu îşi putuse lua gândul de la ea. Apoi Annie rămase gravidă, în primul moment Eamonn spuse că era o tragedie teribilă. Sugeră că alt bărbat trebuie să fi fost tatăl. Apoi, realizând o întoarcere de o sută optzeci de grade, îşi exprimă dorinţa de a face dragoste cu ea.

Annie îşi asigură amantul că nu se aştepta ca el să o ia de soţie sau

Să-şi abandoneze vocaţia. Când el le-a spus oamenilor că ea avusese o aventură cu un hotelier din Dublin şi acum era „la ananghie”, Annie confirmă. A fost chiar de acord să urmeze îndemnul lui Eamonn de „a-l găsi pe Dumnezeu în inima ei”, pentru a da copilul spre adopţie unei familii catolice. Acest sacrificiu, o asigura el, va răscumpăra atât păcatele ei, cât şi pe ale lui.

Dar când îl luă în braţe pe micul Peter, Annie se simţi incapabilă să respecte înţelegerea. Eamonn, care acum nu mai era tandru şi înţelegător, îi porunci să scape de „asta”, căci nu era, spunea el, demnă, din punct de vedere moral, să fie mamă. Dar Annie rezistă, iar Eamonn o transferă la un cămin pentru mame singure, unde călugăriţele, la ordinul lui, nu i-au acordat îngrijirile medicale de care avea nevoie când a făcut o infecţie, în tot acest timp, o presa să semneze actele de adopţie ale copilului.

Dar Annie refuză şi îşi aminti cu amărăciune că Sfântul Augustin îşi recunoscuse cu mândrie fiul nelegitim şi îl numise Adeodatus, „Dat de Dumnezeu”. Când se hotărî să părăsească Irlanda, luându-l pe Peter cu ea în Statele Unite, Eamonn o conduse la aeroport cu Mercedesul său şi îi înmână 2000 de dolari, cu avertismentul de a-i cheltui cu chibzuială, căci nu mai avea de unde să-i dea alţi bani.

În mod cu totul incredibil, această poveste nu se sfârşi aici. Şase luni mai târziu, Annie se întoarse la Dublin împreună cu părinţii săi, iar ea şi Eamonn îşi reluară relaţiile sexuale. Annie bănuia că tatăl ei ştia, dar se hotărâse să îi lase pe ei să se decidă în privinţa viitorului acestei relaţii, în scurt timp, tatăl lui şi-a dat seama de

faptul că Eamonn nu o va alege niciodată pe Annie, căci ambiţia lui era să devină cunoscut ca mântuitor al lumii a treia. Mânat de această ambiţie, el a preluat conducerea unei societăţi intitulate Trocaire, termenul irlandez pentru „compasiune”, care strângea fonduri pentru săracii din lumea a treia.

Din nou în braţele lui Eamonn, Annie refuză să se împace cu ideea înfrângerii şi rămase în Irlanda până când şi ea, la fel ca tatăl ei, se convinse că el nu avea să părăsească niciodată Biserica. Eamonn era furios la gândul că ea intenţiona să îl ducă pe Peter înapoi în Statele Unite, exprimându-şi dezacordul printr-o pensie alimentară mică. Aveau două probleme pe care nu le-au rezolvat niciodată: banii, mai precis, lipsa acestora, şi refuzul lui Eamonn de a-l recunoaşte pe Peter, pe care ajunsese să îl iubească.

Şaisprezece ani mai târziu, când Eamonn vizită Statele Unite, Peter îi ieşi în cale. Eamonn îi acordă fiului său patru minute de conversaţie politicoasă (ce mai făcea? la ce facultate intenţiona să se înscrie?), pentru ca apoi să îl concedieze. Peter era deopotrivă frustrat şi mânios, aşa că decise să-i intenteze proces tatălui său. Între timp, Annie ceru – şi primi – suma de 125.000 de dolari. Ea şi Eamonn îşi petrecură o ultimă noapte clandestină de iubire, deşi la data aceea ea trăia cu alt bărbat. Mai târziu.

L-a dat în judecată pe Eamonn, în Irlanda, în locul lui Peter. proesul i-a distrus lui Eamonn reputaţia şi cariera, în 1992, el demisiona din funcţia de episcop şi dădu o declaraţie prin care îl recunoştea pe Peter drept fiul lui şi regreta tot răul pe care i-l făcuse lui şi mamei sale, Annie Murphy. Eamonn mai recunoştea şi faptul că, pentru a-şi asigura tăcerea lui Annie, furase suma de 125.000 de dolari din fondurile Trocaire destinate lumii a treia, sperând să poată ajunge la o înţelegere cu ea. Enoriaşii bogaţi îi veniră repede în ajutor şi puseră la loc suma respectivă.

Eamonn se retrase la Biserica St. Joseph din Redhill, Surrey, fiind practic exilat din Irlanda. Annie Murphy scrise o carte în care dezvăluia, cu amănunte picante,

povestea ei, până la tristul deznodământ. În 1999, însă, ea îşi exprimă regretul că spusese prea mult: „Eamonn era un spirit triumfător, iar acum îl văd ca pe un om fără de ţară”, a afirmat ea.

Scandalul Eamonn Casey le-a amintit oamenilor despre dezvăluirile care implicau alţi episcopi şi preoţi, din Irlanda şi de aiurea, care intraseră în relaţii amoroase, concepuseră copii şi încercaseră să îi dea spre adopţie sau îşi prezentaseră amantele ca menajere, o strategie milenară folosită de Biserică pentru a include femeia în viaţa preoţilor. Eamonn Casey nu este excepţia de la regulă, ci doar un exemplu singular în mod spectaculos. Părintele Pat Buckley, un preot din Larne, Irlanda de Nord, conduce un grup de sprijin pentru femeile irlandeze îndrăgostite de preoţi. Experienţa dobândită de Buckley cu cele circa o sută de beneficiare însingurate confirmă că Biserica are o perspectivă limitată şi este preocupată exclusiv de propriile sale interese. Când iubirea scapă de sub control, episcopul (care ar putea el însuşi să fie în aceeaşi situaţie) îl convoacă pe preotul rătăcit şi îl mustră sau îl transferă în altă parohie, departe de amanta sa. „Nu am auzit niciodată ca un preot să fi fost judecat conform canonului”, afirmă Buckley. „Esenţial este să fie protejat bunul renume al Bisericii”.

Analiza lui Buckley despre problemele amantelor necăjite ale preoţilor coincide cu alte relatări din Irlanda (pe care Papa Ioan Paul al II-lea o numeşte „stânca credinţei”) şi din restul lumii. De exemplu, preotul irlandez Michael Cleary a sedus-o pe Phyllis Hamilton, care avea numai şaptesprezece ani, după ce i-a ascultat confesiunea. Din relaţia lor au rezultat doi copii. La naşterea celui dintâi, Cleary a obligat-o să îl dea spre adopţie. În cele din urmă, Phyllis a părăsit Irlanda pentru o viaţă mai bună în Statele Unite, luându-l cu sine şi pe Ross, cel de al doilea copil. Cleary o bombarda cu telefoane şi scrisori insistente. O implora să se întoarcă în casa parohială şi îi promitea că Ross va putea locui cu ei. După un timp, Phyllis acceptă. Cleary obişnuia adesea să dea exemplul altor preoţi care

aveau amante, mame singure ce deţineau postul de menajere în casele lor.

După două decenii, Cleary muri, iar Phyllis se adresă Bisericii pentru consiliere. Funcţionarii severi ai Bisericii i-au dat de înţeles că nu aveau

Să o ajute, singura lor dorinţă fiind ca ea să dispară, împreună cu fiul ei nedorit.

Pe mapamond, sute de mii de preoţi au amante, fie menajere rezidente, fie enoriaşe căsătorite sau singure, fie chiar călugăriţe întâlnite îi timpul serviciului divin. Fiecare iubire este unică, dar contextul diferă întotdeauna.

Pentru amanta căsătorită, relaţia este adesea mai puţin traumatizanta, Ea înţelege că nu are la ce să se aştepte. Şi riscă şi mai puţin, deoarece soţii catolici s-au dovedit uimitor de înţelegători atunci când s-a pus problema împărţirii nevestei cu preotul. Aceasta datorită empatiei pe care o au pentru cei obligaţi să renunţe la sex. Sau din respect faţă de preot, care, fie el şi păcătos, este reprezentantul Domnului. Sau datorită faptului e relaţia extraconjugală a soţiei nu le pune căsnicia în pericol.

Amantele necăsătorite aşteaptă mai multe de la amanţii lor preoţi decât partenerele ocazionale. Ele le sugerează adesea amanţilor lor căsătoria, sau chiar le fac propuneri matrimoniale concrete. Pentru ei, acesta este un teritoriu minat ce implică abandonarea jurământului de castitate şi a propriei profesii, dar şi a familiei instituţionale care i-a hrănit şi i-a crescut.

Problemele spirituale sunt la fel de stringente pentru preoţi, aducând în prim plan chestiunea celibatului obligatoriu. De ce este acest legământ atât de important, superior din punct de vedere moral, desăvârşit din punct de vedere spiritual? Chestiuni pe care teologia romano-catolică le-a evitat de secole, devin stringente la nivel personal.

Când o femeie este deopotrivă călugăriţă şi amanta unui preot, atât ea, cât şi partenerul ei sunt asaltaţi de întrebări. Se confruntă cu aceeaşi dilemă morală, acelaşi eşec profesional, ruşine şi dispreţ din partea societăţii şi a

instituţiei, şi, mai presus de toate, cu suferinţa sufletească. Oricum, numărul considerabil de foste călugăriţe care s-au măritat cu foşti preoţi dovedeşte că, în final, perspectiva iubirii binecuvântate prin taina căsătoriei este adesea cel mai convingător răspuns la aceste dileme morale.

Povara de a iubi un preot este cel mai greu de suportat de către amanta rezidentă, eterna „menajeră a preotului”. Această femeie nu are altă viaţă în afară de cea a preotului ei, nu are alt cămin, şi nici alte activităţi, străine de cele parohiale. Ea este încarnarea păcatului, sursa constantă de ruşine, un reproş etern la adresa legământului lui de castitate şi obedienţă. Are statutul josnic al unei servitoare şi niciun fel de drepturi maritale, deşi îndeplineşte toate îndatoririle unei soţii.

Dar situaţia sumbră a menajerei prezintă şi unele avantaje. Presupunând că îşi iubeşte amantul (ceea ce nu se întâmplă întotdeauna), această femeie are privilegiul de a trăi cu el cele mai intime momente, ştiind cam tot ce este de ştiut despre el, cunoscându-i prietenii şi colegii, obiceiurile şi gusturile, viciile şi virtuţile, tandreţea în timp ce zace epuizat lângă ea, teama că cineva le va descoperi secretul, remuşcarea faţă de slăbiciunea

Gi păcătoşenia sa, spaima că este nedemn de vocaţia în numele căreia Alinte şi complotează.

Paradoxal, deşi amanta sa menajeră este fiinţa muritoare care cunoaşte cel mai bine slăbiciunile omeneşti, preotul o intimidează în unele cazuri, pentru a-şi impune autoritatea morală în faţa ei. Ce autoritate morală? Aceea care atestă că el este un preot hirotonit, deţinător al marilor secrete «i adevăruri ale creştinătăţii, în mod pervers, mulţi preoţi se folosesc de această autoritate ca de o armă, pe care o aţintesc în special asupra amantelor lor – drept dovadă ameninţarea Papei Alexandru al III-lea că o va excomunica pe Giulia dacă va continua să îşi viziteze bărbatul, sau intimidarea la care a recurs episcopul Eamonn Casey pentru a o determina pe Annie Murphy să renunţe la copil, drept pedeapsă pentru păcatul de a-l fi iubit pe el.

Chiar şi călugăriţele simt uneori acest buzdugan moral; deşi s-au dăruit Domnului, ele nu sunt, totuşi, decât nişte femei inapte pentru a se dedica celibatului. Şi atunci când o călugăriţă comite păcatul trupesc, ea îşi descoperă superiorii mai puţin toleranţi, mai puţin înclinaţi să atribuie păcătoşenia naturii ei, care îşi spune cuvântul, dar şi mai puţin dispuşi să îi învinuiască partenerul.

Louise Iushewitz.

Unele femei aflate în relaţii clandestine cu ierarhii religioşi resping eticheta de „amante”. Ele cred că aceasta denigrează natura relaţiei lor, şi protestează împotriva celibatului obligatoriu, care le răpeşte bucuria de a cunoaşte taina căsătoriei. „Michael a fost soţul meu iar eu soţia lui”, insistă americanca de cincizeci şi patru de ani Louise Iushewitz, al cărei partener iezuit a fost răpus de un glonţ asasin în Belfast, în 1994.

Louise mai avea câteva săptămâni până la împlinirea vârstei de şaisprezece ani când Michael a intrat în viaţa ei, ca asistent preparator la cursul de filosofie pentru începători, pe care îl frecventa, la Universitatea din Chicago. „Era superb”, îşi aminteşte ea, „un metru nouăzeci şi voinic. Avea nişte ochi albaştri uimitori, stranii, ca satinul albastru, care i se îngustau când zâmbea, şi un râs minunat”.

Precocea Louise a fost mai mult curioasă, decât fulgerată de amor la vederea asistentului în vârstă de treizeci şi doi de ani, care părea să fie înconjurat de un adevărat zid protector. „Pariez că îl poţi cuceri”, a spus° prietenă. Sub impulsul acestei provocări, Louise parie pe cinci dolari ca

— Toate informaţiile despre relaţia lui Louise lusewicz cu Michael este preluată din corespondenţa prin poşta electronică şi din interviul făcut prin intermediul telefonului personal la data de Jan. L, 2001, şi la finele lui ianuarie 2001.

Îl va cuceri pe Michael şi începu să îl vâneze. Se întâlniră ca dinîntâmpl are, dar Louise pretinde că, până să împlinească optsprezece ani, nu a aflat că era iezuit şi nici

că îmbrăţişase cariera de preot.

La un moment dat, chiar înainte de ziua sa de naştere, când se pregătea să sărbătorească împlinirea a treizeci şi patru de ani, Michael o pofti să se aşeze şi îi zise: „Am de gând să îţi spun cum îmi câştig existenţa”. Louise a fost atât de speriată, încât nu a vorbit cu el două săptămâni. „Îmi era teamă că o să ajung în iad”, îşi aminteşte ea. Curând, însă, se consola la gândul că era prietena unui iezuit.

Când Louise împlini nouăsprezece ani, ea şi Michael începură să trăiască împreună într-un apartament din Hyde Park, locul unde s-a desfăşurat prima lor escapadă sexuală. Michael, care mai avusese şi alte iubite, a fost cel care a dat tonul, într-un ritm lent, acţionând numai atunci când a intuit că ea era pregătită. Louise se instruise în vederea noii sale aventuri citind un manual de sex. „Era verde şi nu avea copertă”, spunea ea. „M-am tăvălit de râs citindu-l, dar în noaptea aceea noi am făcut sex pentru prima dată”.

Viaţa lor sexuală era complicată de sentimentul de vinovăţie al lui Michael. La început, îşi găsea refugiul în alcool. Dar când Louise a împlinit douăzeci şi unu de ani, superiorii iezuiţi l-au chemat şi i-au dat un ultimatum: ai douăzeci de minute să te decizi dacă rămâi cu iezuiţii sau cu sticla. Michael a ales starea de trezie şi şi-a petrecut următoarele trei luni la un centru de dezalcoolizare din Minnesota. După aceea, a început să participe la adunările Alcoolicilor Anonimi.

Dar, când era treaz nu se simţea în largul lui gândindu-se la implicaţiile spirituale şi vocaţionale ale vieţii sale erotice. Referindu-se la viaţa lor sexuală din acea epocă, Louise o descria drept „teribilă”. Până şi fidelitatea dispăruse. După ce Michael a înşelat-o cu altă femeie, Louise s-a răzbunat, culcându-se cu alt bărbat, care a lăsat-o gravidă. Catolică devotată, nici nu putea lua în considerare varianta unui avort, aşa că, în 1969, născu un băiat, pe Jay, pe care îl dădu spre adopţie.

Fertilitatea lui Louise rămase o problemă stringentă.

Ea voia un copil de la Michael. Michael, nu. În sfârşit, în 1970, Louise puse capăt relaţiei cu el şi îl avertiză: „Vreau un copil. Am de gând să mă căsătoresc cu primul bărbat care mă cere de nevastă”.

Bărbatul respectiv s-a dovedit a fi foarte chipeş, dar şi foarte dificil. Căsătoria lor a fost, crede Louise, pedeapsa primită de la Dumnezeu pentru că se culcase cu un preot. După zece ani de căsnicie nefericită, din care au rezultat trei copii, ea îl părăsi. Două săptămâni mai târziu, în august 1980, ea şi Michael s-au mutat împreună într-un apartament.

Ultimii paisprezece ani de convieţuire au fost în mod vădit mai buni decât primii şase. Se maturizaseră amândoi, iar Louise nu mai era „dulcica amorezată” care îl diviniza. Ea era acum mamă a trei copii, care îi spu

Lui Michael „taţi”, iar viaţa lor cotidiană se compunea din realităţile obişnuite: gătit, cumpărături, certuri, dragoste, îngrijirea copiilor.

Totuşi, stilul lor de viaţă nu putea fi considerat obişnuit. Aproape toţi prietenii lor erau preoţi şi amante ale acestora. Familia lui Michael avea păreri împărţite în privinţa lui Louise: tatăl lui o condamna ca pe Jezbel, ca pe° prostituată, în timp ce mama lui susţinea că numai Louise îl ajuta pe Michael să-şi păstreze echilibrul psihic. Privind înapoi, Louise îşi dădea seama că viaţa lor gravitase în jurul minciunilor, până şi copiii învăţaseră să mintă. Louise detesta acest aspect al existenţei sale. „Nu-mi place să mint şi să trăiesc în minciună, nu-mi place să-mi dedic viaţa unei minciuni”, spune ea acum cu amărăciune.

În afară de mecanismul care susţinea această viaţă duplicitară, ei se confruntau şi cu alte dificultăţi. Unul dintre ele era faptul că Michael fusese detaşat în Milwaukee şi făcea naveta la Chicago, pentru a o vedea pe Louise şi pe copii, numai joia, spre a pleca din nou duminica. Un alt motiv îl reprezenta implicarea lui activă în obţinerea de informaţii secrete pentru Armata Republicană Irlandeză, ceea ce în final avea să-l coste

viaţa. Louise îl însoţea câteodată în călătoriile sale în Irlanda, unde introducea ilegal prezervative şi pilule anticoncepţionale, care erau interzise.

Nucleul relaţiei lor îl constituia, totuşi, vocaţia lui Michael. „Jumătate dintre prietenii mei sunt preoţi care conduc parohii şi care se simt mult mai bine de când cineva îi iubeşte şi îi sprijină”, declară Louise. Era convinsă că oficialii iezuiţi ştiau totul despre ea. Dar nu au făcut nimic, din moment ce activitatea profesională a lui Michael nu a fost afectată, iar viaţa sa amoroasă nu a provocat niciun scandal public.

Michael însuşi nu mai era sfâşiat de sentimente contradictorii, căci, în mod convenabil şi ironic în acelaşi timp, îşi redefinise legământul. Celibatul era un dar dumnezeiesc, dar nu un mod de viaţă care să le fie impus preoţilor. Castitatea însemna fidelitate faţă de o singură persoană – Louise. Sărăcia nu era un dat relevant pentru iezuiţii americani, pe care îi vedea trăind foarte bine. Ascultau de Generalul Provinciei, nu de Papa, şi mai ales nu de Papa Ioan Paul al II-lea, pe care îl dispreţuiau ca pe un „Anticrist”. Cât despre sex, Michael credea că un orgasm puternic te aducea «aproape de intensitatea dragostei faţă de Dumnezeu”.

Numai o dată, în 1992, a fost Michael cuprins de îndoieli şi remuşcări. Atunci i-a telefonat lui Louise, şi a anunţat-o că avea de gând să facă din ea o femeie onestă, luând-o în căsătorie. „I-am spus că nu voiam să fiu onestă”, râde Louise. „Cred că Michael era doar speriat că aveam să fug cu unul dintre prietenii noştri, chiar dacă omul respectiv era homosexual”. Lui Louise i-a venit uşor să ia o asemenea decizie. Ea ştia prea bine că Michael era pierdut dacă nu putea fi iezuit. Şi mai ştia că părăsirea ordinului reprezenta un chin pentru iezuiţi, iar cei care reuşeau, se întorceau în lume decepţionaţi, umiliţi şi respinşi.

La înmormântarea lui Michael, „iezuită şi sufocant de plicticoasă”, Louise şezu alături de familia lui. Dar ea şi copiii au fost împiedicaţi sg participe la masă şi la priveghi. Ca milioane de alte amante, nu putea ridica nicio

pretenţie asupra iubitului ei defunct.

După şase ani de la moartea lui Michael, Louise încă îl mai plângea. La urma urmei, îşi pierduse tovarăşul de viaţă. „Sunt o persoană intelectuală”, spunea ea, „şi mândria şi bucuria mea este firea mea analitică. Michael era tot ce-mi doream”.

Louise a fost obligată să devină mai independentă. Michael i-a lăsat numai cinci mii de dolari, aşa că ea s-a văzut din nou nevoită să îşi câştige singură traiul. Ceea ce i s-a părut şi mai greu de suportat a fost insecuritatea vieţii de femeie singură, „oribilă, o lovitură emoţională”.

Louise a început să simtă chemarea spre pontificat. „Am celebrat şi liturghia, şi nu s-au dărâmat zidurile”, îşi aminteşte ea. „În cele din urmă, sunt foarte recunoscătoare că l-am întâlnit pe Michael”.

Pamela Shoop

Unele amante clericale se declară satisfăcute de relaţiile lor clandestine. Numai câteva se căsătoresc cu amanţii lor, după ce aceştia renunţă la legământul lor şi se întorc „în lume”. Experienţa unui iezuit care s-a îndrăgostit, dar a aşteptat până în noaptea nunţii pentru a-şi consuma relaţia, ilustrează clar modul cum tratează Biserica, în acest caz Societatea lui Iisus, astfel de afaceri amoroase ilicite.

Părintele Terrance Sweeney era un iezuit de douăzeci şi trei de ani când a întâlnit-o pe actriţa Pamela Shoop, o credincioasă a Bisericii Scientologice care căuta alinare sufletească prin convertirea la credinţa romano-catolică. Terry şi Pamela alcătuiesc un cuplu emblematic pentru o situaţie veche de secole, în care dragostea romantică este trasă în jos de piatra de moară a celibatului, „în spatele fiecărui preot torturat... (este) o femeie singură... În umbră”, scriu ei. Femeia aproape că nu exercită niciun fel de control asupra celor ce se întâmplă. El este cel care a depus jurământul de castitate, nu ea. Aşa că ea este obligată să aştepte, în izolare şi singurătate, înspăimântată de viitor, decizia preotului.

Pamela şi Terry s-au întâlnit şi s-au îndrăgostit într-

un moment când amândoi treceau prin crize personale. El era tulburat de rezultatele cercetărilor sale asupra originilor şi istoriei celibatului clerical, o instituţie pe care începea să o suspecteze drept lipsită de etică şi neconformă cu principiile creştinismului. Biserica îi dispreţuia pe preoţii care sufereau din dragoste mai mult decât pe pedofili. „De ce profesorii noştri de la seminar nu ne-au spus că preoţii căsătoriţi cu soţii care refuzau, să respecte abstinenţa

Au fost obligaţi să renunţe la preoţie, au fost bătuţi, închişi şi uneori chiar ucişi?” l-a întrebat el pe consilierul său spiritual.

Dar Terry iubea Biserica şi pe iezuiţi. „E ca şi cum te-aş iubi cu inima ţinpărţită, Pam”, îi mărturisea el. În cele din urmă a hotărât să îi părăsească ce iezuiţi, dar a amânat adoptarea unor măsuri decisive în acest sens. Atunci iezuiţii i-au poruncit să pună capăt cercetărilor asupra celibatului. Terry a fost atât de uimit de incorectitudinea acestui decret, încât, după douăzeci şi patru de ani, s-a eliberat de sub tutela Societăţii (lui Iisus).

Dar nu şi de sub tutela Bisericii, de la care Terry a solicitat dreptul de a lucra în continuare ca preot, într-o dioceză oarecare. Se elibera, dar treptat.

În timp ce Terry făcea dificila tranziţie de la Ordinul Iezuiţilor la statutul de simplu preot, Pamela se lupta cu altfel de demoni. Era singură, lipsită de dreptul de a se implica în viaţa socială strălucitoare a lui Terry, care presupunea dineuri, strângeri de fonduri şi seri petrecute în compania prietenilor şi enoriaşilor. Deveni geloasă şi atât de frustrată sexual, încât n-a uitat multă vreme faptul că jurământul de castitate al lui Terry îi oprea să îşi manifeste dragostea pătimaşă pe care o simţeau unul pentru celălalt. Ea tânjea după întregul lui trup, dar îi accepta săruturile fugare cu care îi ura noapte bună, fiindcă ştia că, dacă s-ar fi culcat cu el, şi-ar fi subminat atât propria integritate, cât şi credibilitatea lui Terry, care intenţiona să studieze celibatul clerical.

În cei doi ani, pe parcursul cărora a aşteptat să i se

decidă soarta, Pamela a identificat situaţia lor cu aceea a unui întreg şir de preoţi disperaţi de care se agăţaseră femeile lor de-a lungul secolelor, „cu speranţa deşartă că, într-un fel sau altul, istoria putea fi schimbată şi totul avea să fie în regulă”, îşi aminteşte de părintele Franco Trombotto, un preot italian care a trăit vreme de douăzeci de ani o poveste de dragoste secretă şi, în cele din urmă, nu a mai putut suporta nici chinul de a-şi duce existenţa departe de iubita lui, nici duplicitatea de care dădea dovadă ascunzând această relaţie, în ziua de 26 ianuarie 1985 s-a spânzurat, explicând în scrisoarea de adio: „Mi-am purtat crucea cale lungă: acum mă prăbuşesc sub greutatea ei”.

Frustrarea pe care o resimţea Pamela îi otrăvea relaţia cu Terry. O înfuria încetineala cu care înainta spre schimbarea vieţii sale. El îi răspundea că, după douăzeci şi patru de ani petrecuţi în Ordinul Iezuiţilor, începuse, de fapt, să se mişte foarte repede, în cele din urmă deveni receptiv a iubirea lui Pam. În loc să se simtă vinovat pentru dorinţa sa, se bucură, fiindcă Dumnezeu îi dăruise această iubire, într-o noapte, îi rupse Pamelei lenjeria de dantelă neagră, pentru a-i putea îmbrăţişa trupul gol, deşi încă nu putea accepta o relaţie sexuală în afara căsătoriei.

Lunga aşteptare a Pamelei luă sfârşit în Duminica Paştelui, când Terry o ceru de nevastă. Nunta lor a fost dulce-amară. Fratele mai mare al lui

„Wiv/i, *nmaca* Terry îi părăsise şi pe iezuiţi şi l renunţase şi la preoţie. Mulţi prieteni o dispreţuiau pe Pamela, considerând-o l drept o ispititoare care îl îndepărtase de Maica Biserică. Arhiepiscopul Mahoney i-a refuzat lui Terry Sfânta împărtăşanie, atâta vreme cât nu renunţa la „această unire canonică neregulamentară”, adică până în momentul divorţului de noua lui soţie.

De la căsătoria lor, Pamela şi Terry au făcut parte din grupul consultativ al Good Tidings (Veste Minunată), organizaţie nonprofit întemeiată în 1983 pentru a ajuta preoţii şi femeile care se implicaseră în relaţii amoroase. Se spune că organizaţia fusese fondată după sinuciderea

unei femei al cărei iubit preot o părăsise.

Good Tidings, una dintre miile de astfel de organizaţii existente în întreaga lume, abordează problema în mod pragmatic, în acelaşi timp, păstrează perspectiva catolică, autodefinindu-se ca o entitate cu activitate de misionariat. Misiunea sa consta în rezolvarea problemelor spirituale, psihologice şi emoţionale, ceea ce înseamnă că cei care caută ajutorul la ei „discern în faţa lui Dumnezeu între ceea ce sunt şi ceea ce ar trebui să fie relaţiile lor”. Poate celibat. Sau poate căsătorie.

A Legal Guide (Ghid juridic) de Ronald A. Sarno este manualul practic al organizaţiei destinat „Mamelor sau viitoarelor mame ale copiilor clericilor romano-catolici”. Ghidul, brutal de sincer, este conceput pentru a anihila mecanismul pus în mişcare de Biserică pentru a le zdrobi şi a le supune pe mamele ostracizate. Niciuna din cititoarele acestuia nu îşi va mai putea face vreodată iluzii cu privire la primatul milei creştine în sânul Bisericii.

Preoţii sau oficialii bisericeşti îşi dau adesea acordul tacit pentru avort, deşi condamnă în public această practică. „Ierarhii Bisericii le spun cu uşurinţă mirenilor care este cerinţa morală”, arată Sarno, dar „mesajul adresat celor de-o seamă cu ei nu este întotdeauna la fel de concis”. Un Acord semnat poate constrânge o femeie să îi ascundă copilului ei identitatea tatălui său. Aşa cum a procedat de două milenii încoace, Biserica îşi descurajează preoţii de la asumarea vreunei responsabilităţi parentale.

Această aversiune făţişă faţă de ideea creşterii unui copil ne trimite cu gândul la temerile de la începuturile Bisericii, legate de faptul că preoţii căsătoriţi ar fi alocat mai puţine venituri Bisericii în favoarea familiilor lor. Dacă tatăl de familie este preot paroh sau preot în vreun ordin călugăresc, parohia sau ordinul respectiv sunt părţi solidare cu el în orice acţiune juridică. Acest fapt, care îngrozeşte azi Biserica, aşa cum a îngrozit-o dintotdeauna, derivă din principiul legal *respondeat superior* (va răspunde superiorul), ceea ce înseamnă că „instituţia Bisericii, din moment ce controlează activităţile membrilor

săi oficiali, poartă răspunderea financiară pentru răul pe care aceştia îl fac”.

În ceea ce priveşte dreptul canonic, Sarno scrie: „Indiferent ce spun

Canoanele în teorie, în practică, tribunalele şi/sau anchetele canonice au drept unic scop protejarea Bisericii de orice responsabilitate financiară, precum şi ascunderea aspectelor jenante de ochiul vigilent al presei. *Tribunalele şi/sau anchetele canonice nu îşi propun să ajute femeile care poartă copiii membrilor clerului catolic*”.

Biserica angajează avocaţi împotriva unei femei care deschide un proces, misiunea lor fiind să o obstrucţioneze şi să îi diminueze pretenţiile financiare. Avocaţii vor încerca, de asemenea, să ajungă la o înţelegere înainte de a compărea în faţa tribunalului. Din moment ce preotul şi instituţia doresc deopotrivă păstrarea secretului şi controlul costurilor, de obicei, propun un plan de plată în rate, în schimbul promisiunii mamei că nu va contacta presa şi nici nu va mai continua demersurile legale.

Teama de publicitate a Bisericii este principala armă a amantei. Dacă negocierile tergiversează, sau dacă preotul şi agenţii lui oferă o sumă prea mică, ameninţarea cu presa îi mobilizează adesea pe negociatori.

Alt sfat care frânge inimile acestor mame este să dea în judecată preotul de comun acord cu Biserica, „mai ales dacă aceasta a fost în mod direct implicată în ascunderea tatălui natural de ea şi de tribunal”. De fapt, „Biserica instituţională îl transferă pe tată în afara ţării în care se află mama”. Ce regretabil este faptul că Biserica a ajuns să conceapă mecanisme menite să le împiedice pe fiicele Fecioarei Maria să ceară ce li se cuvine! Tocmai această instituţie, care se bazează pe adevărurile şi tainele izvorâte dintr-un copilaş născut în împrejurări atât de jenante, încât numai credinţa în originea lui miraculoasă îl absolvă de condiţia de bastard!

De-a lungul secolelor, Biserica Romano-Catolică nu s-a schimbat prea mult. Amantele preoţilor continuă să fie „prostituate cu un singur bărbat”, iar copiii acestora,

„fructe amare ale păcatului”. Amanţii lor rămân căsătoriţi cu Biserica, o instituţie care le cere celibat şi fidelitate şi ascultare ca preţ pentru vocaţia de a-i urma lui Hristos şi de a-l sluji pe Dumnezeu.

179

Cuceritorii şi amantele lor

Când un teritoriu este ocupat în urma unei campanii militare, învingtorii obişnuiesc să exploateze sexual femeile populaţiei cucerite, înfrâl şi lipsite de apărare, acestea au puţine mijloace pentru a se apăra (prădători. Aservirea sexuală a femeilor subjugate datează din antichitâl şi încă mai este o temă tragică a războaielor şi a perioadelorurmătoare acest ora, când soldaţii şi aliaţii lor civili îşi extind victoria şi asuf populaţiei civile.

În Lumea Nouă, după ce cucerirea europeană i-a adus pe soldaţi, mai târziu pe colonişti, în contact cu femeile native, relaţiile sexuale luat aceeaşi turnură impusă de cuceritori. De obicei, se folosea forţa, mă uneori apărea şi dragostea. Dar nici în astfel de cazuri bărbaţii albi nu lua în considerare perspectiva căsătoriei cu femeile pe care le aleseseră alocându-le doar statutul inferior de amante.

CONCHISTADORII SPANIOLI ŞI FEMEILE NATIVE

Malinche în 1519, conchistadorii spanioli şi comandantul lor, Hernán Cortés, şi-au croit drum cu arma în mână prin vastul teritoriu al Mexicului de azi. Ei au distrus templele, au zdrobit armata împăratului Moctezuma şi au l distrus puternicul Imperiu Aztec. Deşi conchistadorii îi dispreţuiau pe l nativi, considerându-i o rasă inferioară de păgâni, ei se foloseau de câţiva interpreţi culturali, de muncitori şi de spioni. Relaţiile spaniolilor cu femeile native erau, uneori, exclusiv sexuale, dar alteori foarte apropiate şi complexe. Dacă femeile ar fi fost europene, în mod normal, ar fi trebuit să se aştepte la un mariaj.

În perioada dezastrului militar şi cultural provocat de cucerirea spa

ta, au existat doi nativi la fel de proeminenţi ca

Hernán Cortés, cuce-[orul spaniol. Aceştia erau Moctezuma, împăratul aztec, şi Malinche, consilierul diplomatic, ambasadorul şi amanta lui Cortés. Malinche a fost atât de importantă pentru Cortés, încât acesta a purtat întreg război militar şi diplomatic pentru a-i forţa pe nativi să îi confdere pe amândoi drept o unitate indivizibilă, fără să facă vreo deosebire între ei. Astăzi, latino-americanii o înfierează pe Malinche ca pe o trădătoare care i-a respins pe bărbaţii nativi în favoarea cuceritorilor şi care a dat naştere, alături de Cortés, unei întregi rase de metişi (*mestizo*). Etiche-dispreţuitoare de *malinchista*, care vine de la numele ei, este atribuită [*zi* oricărei persoane corupte de influenţe străine.

Şi istoria a zugrăvit un portret puţin măgulitor al tinerei amante a lui „ortes, prezentând-o drept mincinoasă şi superficială. Când spaniolul de (treizeci şi patru de ani a văzut-o prima dată pe adolescenta Malinche, a fost uimit de inteligenţa şi curajul ei. Vorbea mai multe limbi şi sesiza diferenţele culturale. Era traumatizată de trecutul ei, maturizată înainte de vreme şi (dornică să profite de orice ocazie pentru a-şi servi interesele personale.

Femeia, pe care spaniolii au numit-o Malinche, s-a născut în 1502 sau 11505 în satul Painalla, din provincia Coatzacualco a Peninsulei Yucatán. L Tatăl ei, un *cacique* extrem de bogat, adică un nobil indigen, care deţinea oraşe întregi şi servitori, a murit când ea era încă un copil. Mama ei s-a recăsătorit, aşa că Malinche dobândi curând un frate vitreg.

Acesta avea să îi pecetluiască soarta. Mama, probabil instigată de noul soţ, plănui să scape de supărătoarea Malinche, pentru ca fratele ei să devină moştenitorul averii părinteşti.

Planul s-a desfăşurat conform scenei clasice a confuziei de identităţi. La moartea unui copil de sclav, mama lui Malinche a îngropat cadavrul. După ce l-a „bocit" ca pe propria sa fiică, s-a grăbit să o vândă în sclavie pe Malinche, care de acum era moartă din punct de vedere legal, înainte să intre în adolescenţă, Malinche devenise

proprietatea unui *cacique* mayaş din Tabasco, care cu siguranţă că a folosit-o ca obiect sexual.

Nimeni n-o putea confunda pe Malinche cu o sclavă obişnuită. Avea o ţinută aristocratică. Fusese în mod evident educată ca majoritatea fiicelor de nobili, în timpul şederii sale obligatorii în nord, învăţă să vorbească şi limba aztecă nahuatl din această zonă.

Dar, oricât de rafinată şi desăvârşită ar fi fost, Malinche tot o sclavă rămânea. Nu s-a păstrat niciun înscris despre experienţa ei, care se poate să fi fost dură sau nu. Totuşi, cu siguranţă că a fost teribil de îndurerată de smulgerea din căminul părintesc şi de schimbarea statutului de Moştenitoare aristocrată în cel de sclavă la străini.

În 1519, după câţiva ani de sclavie, căpitanul mayaş care o stăpânea o oferi pe Malinche, împreună cu alte nouăsprezece sclave, ca ofrandă de Pace, lui Hernán Cortés, care tocmai sosise în misiunea sa de cucerire.

Cuceritorul acceptă darul şi ordonă ca fetele să fie educate în spirit creştin şi botezate. Aceasta avea să devină procedura standard în ceea ce le privea pe femeile native aservite sexual. Spaniolii se simţeau cu conştiinţa împăcată atunci când le obligau să întreţină relaţii sexuale cu ei. Uneori, spaniolii obişnuiau să îşi ia câte o amantă preferată, dar nici celibatarii nu au luat-o pe vreuna de soţie.

De îndată ce femeile au fost creştinate, Cortés le-a evaluat şi le-a oferit ofiţerilor lui, deşi, ca şi el, mulţi erau însuraţi. Malinche îi plăcu în mod deosebit pentru frumuseţea ei ieşită din comun şi pentru personalitatea ei, considerând-o un dar potrivit pentru prietenul său apropiat, Alon-se Hernández Puertocarrero. A fost botezată Marina, fiindu-i acordat şi titlul de Dona. Mai târziu, în semn de recunoaştere pentru influenţa ei asupra lui Cortés, aztecii i-au adăugat şi terminaţia*tzin*. Cum ei pronunţau pe „r” ca pe un „l”, Doña Marina, sau Marinatzin a devenit „Malinche”.

Malinche a fost doar pentru scurt timp amanta lui

Puertocarrero, căci Cortés îl trimise în curând pe acesta în Spania, pentru a înmâna o scrisoare regelui spaniol. Apoi o luă pe Malinche la el.

În campania sa de cucerire, şansele lui Cortés erau minime: şase sute de soldaţi şi marinari spanioli se confruntau cu sute de mii de războinici nativi, într-un teritoriu străin şi ostil. Atuurile lui Cortés erau dorinţa sa imperioasă de a-l distruge pe Moctezuma, armele spaniole superioare şi consilierea nepreţuită a întreprinzătoarei sale amante.

De la început, Malinche a cooperat cu Cortés pentru a-l ajuta să îşi atingă scopurile. Şi de ce nu? Propria ei siguranţă depindea de eforturile acestor străini, iar ea n-avea de gând să rămână loială poporului în mijlocul căruia se născuse şi care o abandonase, făcând-o monedă de schimb şi în final, oferind-o cadou celor de care se temea. Ca amantă a lui Cortés, Malinche rămânea tot o sclavă, dar era în mod evident respectată şi se bucura de încredere, participând alături de iubitul ei la consiliile de război, împărtăşindu-i îndoielile şi temerile. Probabil că sclavia i se părea uşoară, un incident neglijabil. Trecutul ei amar trebuie să o fi învăţat că cel mai înţelept era să devină persoana de legătură indispensabilă lui Cortés cu nativii, traducând pe înţelesul lui obiceiurile şi alianţele, dar şi limba lor.

S-ar putea şi ca Malinche să se fi îndrăgostit de Cortés. Li se întâmplase multor femei, atrase de ţinuta lui impunătoare, de corpul lui musculos, de trăsăturile sale clasice şi de mustaţa groasă, tunsă cu grijă, care îi încadra barba încărunţită. Ca şi ei, lui Cortés îi plăceau provocările şi nu ezita niciodată să îşi asume riscuri. Este posibil ca atracţia lor reciprocă să-l fi determinat pe Cortés să îl trimită în ţară pe Puertocarrero, ca să o poată avea el însuşi pe Malinche.

Înainte de plecarea bruscă a lui Puertocarrero, Malinche începuse deja să coopereze cu Cortés, lucrând împreună cu părintele Jerónimo de Aguilar. Părintele de Aguilar fusese de curând eliberat din mâinile nativilor.

Onde învăţase o limbă pe care Malinche o cunoştea. La început, ea şi Aguilar comunicau în această limbă, dar ea învăţă curând şi spaniola. Din acel moment a tratat direct cu Cortés, însoţindu-l pe el şi pe oamenii săi pretutindeni, chiar şi în raidurile militare din toiul nopţii.

Era ciudat să vezi într-o femeie nativă mâna dreaptă a comandantului militar spaniol. Dar Cortés nu încercă să ascundă sau să minimalizeze relaţia lor, pe care o menţiona şi în rapoartele oficiale.

Traducerea cuvintelor nu însemna aproape nimic dacă nu ştiai ce se ascunde în spatele lor. Aşa că Malinche interpreta şi evalua informaţia, punând-o în relaţie cu politica şi diplomaţia aztecă, unde popoare subjugate se aliau unele cu altele sub omnipotentul împărat Moctezuma. Deşi era tânără, a devenit etno-antropologul şi co-strategul rezident al lui Cortés, iar el considera sfaturile ei vitale pentru interprinderea sa militară.

Malinche ştia că nu îşi putea permite să facă greşeli. Acest război trebuia purtat până la moarte. Un interpret indian şi-a pierdut viaţa când a subestimat puterea lui Cortés, a fugit de partea celor din Tabasco şi i-a îndemnat să lupte, în loc să negocieze. După victoria umilitoare a lui Cortés asupra lor, care i-a făcut să piardă vreo opt sute de oameni, aceştia l-au sacrificat pe interpret zeilor lor.

În ultimă instanţă, campania spaniolă a opus-o pe Malinche lui Moctezuma. După toate probabilităţile, aristocrata înrobită şi dezmoştenită nu ar fi avut nicio şansă să se asocieze cu puternicul împărat aztec, care era şi comandant suprem al armatei imperiale. Dar Malinche se baza nu doar pe inteligenţa sa rece şi abilităţile ei analitice, ci şi pe credinţa în profeţia aztecă potrivit căreia zeul alb cu barbă Quetzalcoatl avea să descindă din nou pe pământ pentru a conduce imperiul lui Moctezuma.

Moctezuma, evaluând rapoartele despre invadatorii spanioli, nu se putea decide dacă acest Cortés era vreun semizeu acolit de al lui Quetzalcoatl sau un muritor periculos ce trebuia distrus. Dar problema imediată a lui Cortés nu era Moctezuma, ci populaţia Tlaxcalană. Cortés

le admira oraşele ordonate şi inteligenţa, şi ştia că îşi urăsc opresorii azteci, însă nu avea certitudinea că se vor alia cu el.

Cortés îi împărtăşi lui Malinche temerile sale, instruind-o să se amestece printre aceştia şi să încerce să obţină informaţii, în timp ce ea rătăcea voit în văzul lumii, o femeie *cacique* mai vârstnică a abordat-o discret, îndemnând-o să îşi părăsească însoţitorii străini. Bărbaţii noştri se pregătesc să îi ucidă şi să îi sacrifice, spuse ea. Cazane întregi cu roşii şi ardei au fost deja puse pe foc. În curând războinicii lui Moctezuma îi vor ataca şi Ucide până la unul pe străini. Corpurile lor vor fi puse în oale şi sacrificate zeilor, iar preoţii vor mânca tocăniţă preparată din carnea lor condimentată.

Fugi cât mai poţi, o sfătui bătrâna pe Malinche. Şi (ajungând la adevăratul

Motiv al intervenţiei sale), fiindcă eşti aşa de tânără şi de frumoasă, te v adăposti eu, pentru a te face soţia fiului meu.

Malinche cântări oferta. Dacă atacul este secret, tu de unde ştii toate acestea? întrebă ea. Răspunsul veni imediat: soţul ei era un *cacique* cărui supunere fusese cumpărată de curând de Moctezuma.

Acesta trebuie să fi fost momentul adevărului pentru Malinche. Bandj lui Cortés era în pericol de moarte şi, dacă respingea protecţia femeii avea să sfârşească şi ea în oala fierbinte alături de iubitul ei. Femeia} oferise mântuirea. Nu trebuia decât să rămână pe loc şi să lase forţele lui Moctezuma să-i omoare pe spanioli. Apoi avea să devină nevasta un nobil de rang înalt, reluându-şi locul bine meritat în societatea azte Avea să îngrijească gospodăria soţului, să supravegheze prepararea m; nală a ciocolatei, măcinarea porumbului, coacerea pâinişoarelor de poru” *tortillas*, măturarea şi curăţarea casei. Sclavia ei va fi dată uitării, i drepturile dobândite la naştere îi vor fi restituite. Şi până să se refai spaniolii şi să reia misiunea învinsului Cortés, Moctezuma şi Impieri Aztec aveau să prospere.

Totuşi, Malinche îl alese pe Cortés, amantul străin care o evaluase justa ei valoare, îi aprecia inteligenţa şi care depindea de sfaturile, punându-şi viaţa în mâinile ei. A ales şi creştinismul, pe care îl îmbrăţişa şi pentru care pleda cu fervoare. A respins societatea care o alungase o înrobise, îşi întoarse faţa de la religia ai cărei zei erau atât de cruzi, în nu promiteau viaţă de apoi nici pe pământ nici în altă parte.

Dar femeia nu a ghicit nimic din frământările ei. Mulţumesc! îi spuse Malinche. Accept propunerea ta generoasă, dar, înainte de a veni să locuiesc la voi, aş vrea să mă strecor înapoi în tabără pentru a-mi aduce hainele şi bijuteriile.

Malinche se grăbi înapoi la Cortés. După avertismentul ei, spaniolii prinseră şi interogară un membru al tribului Cholulan, care le dezvălui mai multe amănunte despre complot, între timp, la poarta oraşului, războinicii lui Moctezuma aşteptau cu armele lor din lemn, *macanas*, ascuţite cu roci de silex sau obsidian, pregătindu-se să-i răpună pe oamenii albi sau să îi ia prizonieri pentru a-i da hrană zeilor lor setoşi de sânge. Văzându-i pe preoţii azteci cum le deschideau pieptul prizonierilor pentru a le smulge inimile încă pulsânde şi a le aduce ofrandă zeilor, Cortés şi oamenii lui se temeau de prizonierat mai mult decât de moartea în bătălie. Cortés se hotărî să lanseze o ofensivă-surpriză. El şi oamenii săi i-au dominat pe Tlaxcalani şi, înainte de sfârşitul bătăliei, au ucis trei mii dintre ei.

Unul dintre ofiţerii lui Cortés a relatat apoi că Malinche „a dat dovadă de o asemenea bărbăţie, încât, deşi auzise că nativii aveau de gând să ne ucidă şi să ne mănânce, şi deşi ne văzuse înconjuraţi în ultimele bătălii şi

Tia că mulţi eram răniţi şi bolnavi, nu a dat semne că s-ar fi temut, manifestând un curaj care îl depăşea pe cel al unei femei”.

Cortés îi aprecia devotamentul, împuternicind-o să conducă dificilele tratative cu populaţia indigenă. Punctul cel mai sensibil îl reprezentau graţioasele temple

piramidale ale aztecilor, pe care intenţiona să le distrugă. Pentru el şi oamenii săi, acestea nu erau lăcaşuri de cult, ci abatoare sângeroase care duhneau de sânge uman.

Dar aliaţii indigeni ai spaniolilor au fost îngroziţi de acest atac asupra religiei lor. Inepuizabila Malinche îşi propuse să îi convertească, îşi predica noua religie şi le explica de ce aceste monumente închinate unor divinităţi mai mici şi mai crude trebuia distruse. Apoi spaniolii au transformat în ruine templele aztece îmbibate de sânge, iar Cortés, cu Malinche alături, îşi continuă marşul către cea mai mare fortăreaţă a Lumii Noi, capitala aztecă Tenochtitlán.

Victoriile lui Cortés îl uimiră pe Moctezuma. În disperare de cauză, împăratul îşi invită duşmanii spanioli în Tenochtitlán, sperând să îi poată atrage într-o ambuscadă. La început, ambele tabere menţinură aparenţele prieteniei. Dar când Cortés descoperi că Moctezuma pregătea o rebeliune în rândul aliaţilor indigeni ai spaniolilor, îi reproşa gazdei sale acest fapt. Malinche interveni şi îl convinse pe Moctezuma că soldaţii spanioli aveau să îl ucidă dacă nu coopera. Pentru a-şi salva viaţa, împăratul se mută în tabăra spaniolă. Acolo, într-un fel de arest la domiciliu, continuă să îşi administreze imperiul.

A fost nevoie de geniu să îl convingă pe Moctezuma să se pună la adăpostul bandei pestriţe a lui Cortés, şi numai Malinche avea abilitatea şi subtilitatea necesară să realizeze aşa ceva. Timp de şase luni, Moctezuma însuşi contracara cu succes orice conspiraţie pregătită de oamenii lui contra atacatorilor spanioli. Moctezuma şi Malinche se despărţiră când grosul contingentului militar spaniol părăsi Tenochtitlánul, lăsându-l pe împărat păzit numai de un grup restrâns de soldaţi. Comandantul acestui grup confundă o sărbătoare religioasă cu un atac şi îi ucise pe participanţi. Fragilul echilibru dintre spanioli şi azteci dispăru, căci aztecii se luptară furioşi pentru a-şi răzbuna civilii ucişi, în timp ce Moctezuma îi îndemna să renunţe la luptă, piatra lansată dintr-o praştie îl răni mortal.

În încăierarea care a urmat, mulţi dintre oamenii lui Cortés au murit şi toţi caii au fost răniţi. Malinche supravieţui, ieşind de sub cadavrele spaniolilor şi fugind. Conştient de gravitatea pierderilor suferite, Cortés Plânse, sprijinit de un copac.

Un an mai târziu, Cortés şi aliaţii săi asediară din nou Tenochtitlánul, înfometându-i pe locuitori. La data de 13 august 1521, oraşul s-a predat. Atunci Cortés începu să refacă ceea ce distrusese.

Între timp, Malinche rămase gravidă, iar în 1522 îi născu un fiu, pe Martin, care, conform tradiţiei, este considerat primul *mestizo*. Dar acest

— «„w-iw. ui i – VI

Eveniment important nu strânse legăturile dintre Cortbs şi amanta sa. Dim, potrivă, a fost începutul despărţirii lor, deşi au continuat să colaboreze Motivele acestei bruşte răciri a relaţiilor a fost faptul că Hernán Cortés urma să fie ridicat la rang nobiliar şi ştia că Malinche nu putea accede niciodată la acelaşi statut. Şi aceasta nu numai pentru că el era căsătorit ci şi pentru că, indiferent de contribuţia ei la campania militară, Malinche rămânea o femeie nativă cu pielea întunecată pe care spaniolii aveau să o privească doar ca pe o sălbatică. Pentru a nu cădea în ridicol în ochii compatrioţilor, Cortés încetă să se mai culce cu ea şi trimise după soţia sa spaniolă, Cătălina Suárez Marcayda. Apoi Cătălina muri, dar decesul ei prematur nu schimbă situaţia. Cortés se achită de datoria pe care o avea faţă de Malinche căsătorind-o cu unul dintre căpitanii săi, cavalerul Juan Jaramillo. Peste un an se născu fiica lor, Maria Jaramillo. Căsătoria lui Malinche a fost nefericită. Deşi Cortés făcuse din ea o femeie bogată, dăruindu-i terenuri vaste, o legase de un om despre care camarazii lui spuneau ulterior că ar fi luat-o de nevastă la beţie. Poate că aşa a fost. Aristocraţii spanioli nu se căsătoreau cu femei indigene, iar Jamarillo a reprezentat o excepţie nefericită. Când Malinche muri, câţiva ani mai târziu, soţul ei nu aşteptă decât vreo câteva săptămâni înainte de a se recăsători

Istoricii latino-americani şi tradiţia au crucificat-o pe Malinche ca pe o trădătoare a poporului ei. Cât timp a fost împreună cu Cortés, şi după aceea, ca nevastă a lui Jamarillo, trebuie să fi îndurat aceleaşi necazuri ca oricare alt indigen. Nu putem face decât presupuneri cu privire la suferinţa sau mirarea ei atunci când Cortés a refuzat să o ia de soţie, dar probabil că a înţeles că i-ar fi periclitat cariera. Chiar şi ca amantă respectată şi bogată a lui Cortés, înrobita şi dezmoştenita Malinche s-a redefinit în asemenea măsură, încât acum împarte cu Cortés gloria – şi stigmatul – de a fi cucerit Imperiul Aztec.

„NEVESTELE RURALE” ÎN AMERICA COLONIALĂ

Eroina uneia dintre cele mai romantice poveşti nord-americane este Pocahontas, fiica atrăgătoare şi curajoasă a unui puternic lider tribal, în mai 1607, la doisprezece ani, îşi privea tatăl pregătindu-se să îl execute pe căpitanul John Smith, iniţiatorul şi conducătorul coloniei de luptători Chesapeake Bay. Dar Pocahontas, care se pare că se îndrăgostise fulgerător de carismatica faţă palidă, se aruncă lângă el pe piatra de execuţie şi, luându-i în braţe capul bărbos, pleda cu succes pentru viaţa lui.

Câţiva ani mai târziu, coloniştii o răpiră pe Pocahontas, pentru a o folosi ca monedă de schimb în bătăliile crunte pe care le purtau cu tribul

Ei. În acelaşi timp, ei îi acordară respectul cuvenit unei fiice de şef de trib. *O* impresionară atât de puternic, încât ea se converti la creştinism, fiind botezată Lady Rebecca. De asemenea, se îndrăgosti de John Rolphe, unul dintre colonişti. Cu acordul tatălui ei şi al guvernatorului de Virginia, cei doi se căsătoriră.

Povestea lui Pocahontas este nobilă şi romantică, iar faptul că ea a murit la douăzeci şi ceva de ani, înainte ca Rolphe să aibă timp să se plictisească de ea, îi adaugă o aură tragică. Dar mii de alte femei native au avut relaţii mai puţin romantice cu coloniştii. Aceştia, deşi uniţi prin căsătorie cu ele, se descotoroseau de „nevestele rurale” de parcă ar fi fost nişte simple amante.

Viaţa la frontiera nordică (nord-americană) şi în zona

negoţului cu blănuri era dură. Natura părea potrivnică, vitregia ei manifestându-se prin furtuni distrugătoare şi un pământ arid, acoperit de pietre. Foametea lovea, neînduplecată ca şi iernile. Pericolul pândea pretutindeni: în sălbăticia pădurii, unde urşii şi alte fiare îi puneau pe fugă pe invadatori şi în aşezările sumbre, aflate mereu în calea indigenilor ostili. Singurătatea şi teama reprezentau adevăratele molime. Femeile blocate la fermele izolate îşi pierdeau adesea minţile.

În lumea incertă a Americii coloniale, care abia începea să fie cucerită şi populată, soarta punctelor de comerţ cu blănuri şi a unor întregi aşezări depindea de modul în care se înţelegeau conducătorii locali, fie ei feţe palide sau piei-roşii. Dar indigenii dezrădăcinaţi, decimaţi de alcool şi bolile preluate de la omul alb, şi oamenii albi, nerăbdători şi siguri de superioritatea lor rasială şi morală, nu găseau întotdeauna calea spre o alianţă stabilă. Destul de des deveneau aprigi duşmani.

La începutul secolului al XVII-lea, epoca lui Pocahontas, comunităţile indigene erau încă relativ intacte, cu o puternică tradiţie matriarhală şi structuri de conducere tribală care includeau şi femei puternice. Nou-veniţii europeni interpretau greşit şi criticau obiceiurile culturale ale nativilor americani, mai ales pe cele referitoare la femei. Coloniştii respingeau un mod de viaţă care includea drepturi egale la divorţ şi pentru femei. De asemenea, convingerea lor cu privire la infidelitatea femeilor îi făcea să dispreţuiască matriarhatul: un bărbat putea fi sigur că prin venele copiilor surorii sale curge sângele său, declarau ei, dar nu avea aceeaşi certitudine în ceea ce priveşte pe copii nevestelor lor.

Totuşi, unii europeni, mai ales cei implicaţi în negoţul cu blănuri, s-au familiarizat cu stilul de viaţă al indienilor, unii chiar adoptându-l ca atare. Le era mult mai uşor să şi-l însuşească ori de câte ori aceasta se potrivea cu propriile lor interese. De exemplu, comercianţii se căsătoreau adesea cu indience după legea lor, aceste „neveste rurale” servindu-le drept partenere sexuale, muncind cot la cot cu

bărbatul pentru mâncare, jucând rolul

188

Şi din cauza expunerii premature la boli şi la alcool. Trebuia să îşi lase copiii la mâna bărbaţilor lor, aşa cum dictau legile patriarhale, nu cele patriarhale.

Dar cea mai mare şi persistentă problemă a lor era abandonul, ele trăind mereu cu spaima că soţii lor aveau să le lase baltă. Nu erau temeri deşarte. Peste tot în jur, bărbaţii albi îşi părăseau soţiile native şi îşi luau altele, fie tot native, fie albe. Cu alte cuvinte, căsătoria avea înţelesuri diferite pentru fiecare dintre parteneri. Soţiile native se aşteptau la monogamie, dar soţii albi le dezamăgeau în mod constant, însoţindu-se cu alte femei.

Înainte de secolul al XIX-lea, bărbaţii nativi aprobau aceste uniri pentru a stabili alianţe comerciale avantajoase sau chiar preferenţiale. Unele triburi chiar îşi arogau dreptul colectiv de a căuta bărbaţi potriviţi, în timp ce altele lăsau ca atracţia personală să îşi spună cuvântul. Dar cu toţii insistau asupra oficializării acestui aranjament după obiceiul locului.

Ritualul de căsătorie al nativilor era similar cu cel al europenilor. Viitorul soţ trebuia să viziteze părinţii fetei pentru a obţine consimţământul lor la această uniune. Rudele cereau un preţ de mireasă – de obicei se plătea cu un cal. Apoi mirele fuma pipa rituală cu viitoarele rude sau cu căpeteniile tribului, între timp, rudele fetei o pregăteau pe aceasta pentru noul ei rol. O curăţau de grăsimea de urs şi îi înlocuiau straiele tradiţionale cu altele noi, de obicei europeneşti: bluză, fustă scurtă, jupon şi ciorapi lungi, în cele din urmă, mirele, noul *squaw mân*, cum era numit un alb care se căsătorea cu o nativă, îşi ducea mireasa acasă. Din acel moment devenea soţul ei, iar ea, soţia lui.

Bărbaţii care ignorau sau nu înţelegeau aceste obiceiuri plăteau scump. „Toate neamurile sunt la fel când vine vorba despre obiceiuri”, scrie un comerciant bătrân. „Rişti să te trezeşti cu capul spart dacă iei o fată din ţinutul ei fără acordul părinţilor”.

Perspectivele asupra căsătoriei erau destul de diferite, înainte de secolul al XIX-lea, mulţi soţi se considerau legaţi de consoartele lor în mod legal, tribunalele englezeşti optând pentru această interpretare. Dacă angajatorii albilor încercau să îi oblige să se descotorosească de nevestele lor native, mulţi refuzau şi apărau legitimitatea căsătoriei lor.

Probleme grave se iveau atunci când un *squaw mân* era angajatul companiei, nu un întreprinzător independent, în cazul lor, pensionarea Presupunea şi întoarcerea în ţara natală, care punea capăt multor căsătorii. «Nevestele rurale” nu erau considerate soţii „adevărate”, iar albii înconjurau vagoanele pentru a le ţine la distanţă. Rasismul juca un rol impor – ani, şi mulţi bărbaţi care beneficiaseră de avantajele căsătoriei cu native în ţinutul sălbatic erau îngroziţi la gândul că o femeie indigenă s-ar putea muta alături.

Unii dintre soţi preferau să rămână în teritoriile nativilor. Alţii „făceau

A

Schimb”: îşi căsătoreau nevestele, care începuseră să îi încurce, cu nou-veniţi. Unii pur şi simplu îşi luau lumea în cap. Părăsite, nevestele lor îşi împachetau lucrurile, îşi luau copiii cu sânge amestecat şi se întorceau la triburile lor, care le primeau înapoi fără a le stigmatiza nici pe ele, nici pe copii. Ba chiar unele triburi îi considerau pe aceşti copii superiori vânători mai buni şi mai curajoşi şi îi iniţiau cu bucurie în tainele tribului

În primele decenii ale secolului al XIX-lea s-a înregistrat o avalanşă de misionari moralizatori rigizi, precum şi un număr tot mai mare de adulţi cu sânge astfel amestecat. Apoi schimbările demografice şi noua situaţie economică au aruncat o lumină nefavorabilă asupra căsătoriilor consumate după obiceiul locului.

Dar atacul concentrat asupra căsătoriilor rurale nu le-a pus capăt. Bărbaţii albi începeau să vadă femeile native ca pe obiecte sexuale mai degrabă decât ca pe tovarăşe de viaţă, în scurt timp, redefinirea noţiunii de

nevastă rurală a schimbat dramatic situaţia a mii de femei. Acest lucru era mai valabil îndeosebi în cazul celor cu sânge amestecat, cărora le lipsea atât siguranţa femeii native neaoşe, cât şi conştiinţa propriei persoane. Umilite să se vadă brusc prezentate ca amante, în loc de soţii, aceste femei îşi ucideau uneori pruncii, fiindcă nu se simţeau capabile să îi crească singure.

Sally Fidler, Betsey Sinclair şi Margaret Taylor

Sally Fidler, o femeie cu sânge amestecat, era nevasta de ţară tipică a secolului al XIX-lea. În 1818, bonomul William Williams, guvernatorul Companiei Hudson's Bay, căuta companie, aşa că Sally fu bucuroasă să i se alăture. Credea că devenise soţia lui. După ce ea îi născu doi copii, el fu transferat în altă regiune, iar ea află că se păcălise. Williams a părăsit-o pe Sally cu cei doi copii şi a chemat-o pe nevasta lui albă să-l urmeze la noul post.

George Simpson, succesorul lui Williams, a avut şi el aventuri cu femei cu sânge amestecat. Printre primele s-a numărat şi Betsey Sinclair, care, ca şi Sally Fidler, a presupus că ea şi Simpson erau căsătoriţi, însă Simpson o numea „articolul meu… Un apendice inutil şi scump", şi se referea la alte neveste rurale ca la „amante indiene". Nici statutul de părinte nu marcă vreo schimbare de atitudine din partea lui Simpson. Deşi Betsey îi născuse o fetiţă, el continua să vadă în ea o marfă. Când a fost mutat în alt post, a transferat-o şi pe ea: a cedat-o prietenului său, John G. McTavish. Fă ce vrei cu ea, l-a instruit el, atrăgându-i însă atenţia că ea nu trebuie să devină „magazin universal", ceea ce probabil că se referea la eventualitatea ca ea să nu ajungă un obiect sexual accesibil oricui ar fi dorit-o.

Următoarea relaţie a lui Simpson (nu includem aici aventurile de o noapte) începu la fel de întâmplător. Dar timpul trecea, iar sentimentele sale pentru Margaret Taylor deveneau tot mai puternice şi mai profunde, Margaret se născuse în 1805 (1810, conform unor surse), ca fiică a lui George Taylor, angajat al Companiei Hudson's Bay şi a nevestei lui native, pe nume Jane. Margaret a fost

unul din cei opt copii abandonaţi în igl5, când George s-a pensionat şi a plecat singur în Anglia, fără să se uite înapoi şi fără să facă niciun aranjament financiar.

Jane supravieţui împreună cu numeroasa ei familie, legându-se de sucursala companiei Hudson's Bay. Când Simpson sosi-aici ca guvernator, îl angaja pe fratele lui Margaret ca servitor personal, în 1826, când Margaret avea douăzeci şi unu de ani, ea deveni următoarea nevastă nativă a lui Simpson.

Margaret concepu un copil aproape imediat, înainte ca ea să nască, Simpson plecă în altă parte cu treburi, lăsând aceste instrucţiuni brutale lacheului său, McTavish: „Fii cu ochii pe marfă, te rog, şi dacă scoate ceva la timpul potrivit şi de culoarea cuvenită, ocupă-te de ei, iar dacă ceva nu-i în ordine, fă-i pachet şi trimite-i în treaba lor”.

Aşa-zisa marfă însă, era o femeie excelentă, şi atât de devotată lui, încât, la întoarcere, Simpson îşi recunoscu şi întreţinu copilul, pe George. La scurt timp după naşterea lui George Junior, rudele lui Simpson interveniră, şi-i reproşară că se înjoseşte încurcându-se cu o amantă nativă, chiar dacă el o ţinea ascunsă, aşa cum se cuvenea. Dar Simpson se ataşase prea mult de Margaret ca să se poată lipsi de prezenţa ei constantă. „Marfa îmi aduce o mare alinare”, îi mărturisea el lui McTavish.

Când Margaret rămase gravidă cu cel de-al doilea fiu al lor, Simpson se duse în Anglia în vacanţă, înainte să plece, se îngriji să nu le lipsească nimic ei, lui George Junior şi viitorului copil şi se referi la fratele ei ca la cumnatul său. Toate gesturile acestea o liniştiră pe nevasta lui de la ţară, care îl adora.

Dar, în timpul sejurului lui Simpson în Anglia, afecţiunea sa pentru Margaret păru să se evapore, căci se îndrăgosti de verişoara sa, Frances Simpson. Margaret şi copiii au fost daţi uitării. La nunta lui Simpson, nimeni nu menţiona că fidela şi gravida Margaret Taylor ar putea fi un posibil obstacol în calea unirii celor doi.

Înainte ca Simpson să ajungă înapoi în Canada, Margaret, ca de altfel toată lumea din sat, auzi că el avea

să fie însoţit de mireasa lui. Simpson îşi dădu silinţa să o ţină pe Margaret şi pe copii la distanţă de Frances. Probabil că bănuia că Frances ar fi fost neplăcut surprinsă, ba chiar oripilată de acest amestec de gene, şi dezgustată că el a putut iubi o femeie cu Pielea închisă la culoare. De asemenea, ar fi putut să suspecteze faptul că Margaret încă se mai bucura de afecţiunea soţului ei.

Nu ştim dacă Frances a aflat vreodată despre Margaret şi despre băieţii

A – t» w» Qţ măcar Tperase) că acesta să-şi petreacă restul *zilelor* cu ea.

Cu toate acestea, Simpson nu a uitat-o definitiv pe Margaret. După ce s-a instalat confortabil împreună cu Frances, el i-a aranjat lui Margaret o căsătorie cu Amable Hogue, unul dintre foştii săi comis-voiajori, un experimentat neguţător de blănuri ce devenise ulterior zidar, îi oferi lui Hogue şi o proprietate pe malul râului Assiniboine. „Bucăţica guv (ernatorului), Peggy Taylor, este măritată şi cu Amable Hogue”, remarca dispreţuitor un contemporan, „ce decădere... De la guvernatoare la scroafă”. Ca soţie a lui Amable Hogue, Margaret a mai supravieţuit cincizeci de ani. În mod curios, unul dintre fiii ei a descris-o mai târziu ca scoţiană, o eroare pe care descendenta ei, Christine Welch, este înclinată să i-o atribuie chiar lui Margaret. Dacă Welch are dreptate, atunci strămoaşa ei s-a dezis de originea sa pentru a-şi apăra fiicele de trădarea oamenilor albi, care le dispreţuiau pe femeile cu sânge amestecat şi le-ar fi tratat aşa cum o tratase şi pe ea Simpson.

Într-adevăr, purtarea lipsită de respect a lui Simpson marchează un punct de cotitură în instituţia mariajului rural. Până atunci, era acceptat ca o formă legală de căsătorie de drept comun. Dar, pe măsură ce mofturile sociale ale secolului al XIX-lea erodau acest concept şi tot mai mulţi soţi albi îşi renegau obligaţiile faţă de soţiile lor native, instituţia căsătoriei rurale a fost alterată, ajungând un fel de şaradă în care bărbaţii cunoşteau temerile femeilor: că urmau să fie amante alungate la cel mai mic

capriciu. Astfel, apărând cu Frances la braţ, Simpson nu a făcut decât să expedieze toate nevestele rurale ca pe nişte „bucăţi maronii”, sau „bucăţele de cupru de schimb”. Usturătoare cuvinte din partea bărbatului care, cândva, o iubise pe Margaret Taylor.

Acestui rasism i-a căzut victimă şi Mary, superba soră a lui Margaret. Un tânăr admirator alb auzi că Mary a refuzat o cerere în căsătorie fiindcă se aşteptase la o astfel de cerere din partea lui. Alarmat, el îi trimise vorbă nu s-ar căsători niciodată cu o femeie cu sângele amestecat, chiar dacă era aşa de frumoasă ca ea.

Mary a mai fost umilită şi când a călătorit în Anglia, pentru a se jătura unui domn alb vârstnic care a promis să se însoare cu ea. „Logoditul” îşi retracta făgăduiala, dar se oferi să o facă amanta lui. Mary refuză şi se întoarse acasă, unde căzu pradă unei depresii care îi sperie pe netenii ei. Ei înţeleseră la fel de bine ca şi ea situaţia sa precară, şi cât e neajutorate erau femeile native care deveneau o povară pentru iubiţii» r albi, după ce se lăsau seduse de ei. Aceştia nu ar fi sfidat niciodată societatea căsătorindu-se cu ele.

Femeile native mai cădeau victime şi unui tip de creştinism bigot care pătrunsese în America de Nord prin intermediul misionarilor, preoţilor şi

Habotnicilor. Preoţii *anglicani* înfierau nevestele rurale, referindu-se la ele ca la o marfă şi identificându-le generic ca pe native fără nume, de rase şi caste sociale mixte, de parcă nu ar fi fost persoane reale cu nume individuale. Un profesor deosebit de fanatic, John Macallum, le-a poruncit elevilor să-şi ostracizeze propriile mame, dacă acestea nu erau căsătorite religios cu taţii lor.

Femeile albe, tot mai prezente în aşezările nord-americane, aveau şi ele prejudecăţi rasiale. Le denigrau pe indience ca *squaws*, dar ostilitatea jos izvora din conştiinţa faptului că nativele erau foarte frumoase şi din teama că atitudinea lor mai relaxată faţă de sex le făcea rivale de temut, care trebuia eliminat cu orice preţ din competiţia pentru bărbaţii necăsătoriţi.

Câteva excepţii au apărut într-un grup de elită, format din fete ai căror părinţi au încercat să le ferească de discriminarea rasială care distrugea vieţile altor femei native. Aceştia şi-au educat fiicele şi le-au pregătit pentru societatea albilor într-o asemenea măsură, încât bărbaţii cu sânge amestecat arareori puteau aspira să obţină acordul părinţilor lor pentru a se căsători cu ele.

Câţiva judecători luminaţi au încercat, fără succes însă, să îi oblige pe bărbaţii albi să se căsătorească legal cu femeile native şi să le aloce o treime din averea lor. Amantele abandonate, care descopereau că nevasta rurală nu era de fapt nevastă erau nevoite să se întoarcă la triburile lor, care aveau grijă de ele cum puteau.

Conceptul de mariaj rural are la bază relaţia dintre femeile native şi bărbaţii albi care colonizau teritoriile acestora. Prin crearea de uniuni matrimoniale recunoscute şi garantarea legitimităţii vlăstarelor acestora, nevoile ambelor părţi şi ale ambelor culturi păreau satisfăcute. Dar statutul inferior al „nevestei rurale”, de femeie şi de nativă, a erodat buna-credinţă pe care se baza această instituţie. Şi acestei defecţiuni i-au căzut victime femeile, încurajate să creadă că erau soţii, când, de fapt, bărbaţii lor le priveau ca pe nişte simple amante.

AMANTELE DIN ASIA CUCERITĂ

A

În Japonia, la începutul secolului al XX-lea, Madama Butterfly, iubitoarea şi credula eroină japoneză a operei lui Giacomo Puccini, a descoperit cu lacrimi în ochi că Pinkerton, chipeşul ei navigator american, nu avea să se mai întoarcă la ea niciodată. Peste câteva decenii, în timpul războiului vietnamez şi după încheierea acestuia, când mii de Madame Butterfly au aşteptat şi au sperat ca soldaţii străini să îşi onoreze promisiunile de căsătorie, bani şi viză, o nouă tragedie muzicală a fost adaptată la povestea lor, iar Madama Butterfly a devenit Miss Saigon.

O realitate tristă a fiecărei ocupaţii militare o reprezintă tinerii soldaţi aţâţaţi care vânează femeile populaţiei ocupate. Teama, sentimentul de

Le Ly Hayslip şi Dao Thi Mui

Războiul din Vietnam a creat mii de Miss Saigon. Unele i-au iubit pe americanii lor. Altele visau doar să-şi întemeieze o nouă viaţă în Statele Unite, în *When Heaven and Earth Changed Places*: *A Vietnameze Woman's Tourney from War to Peace* (Când cerul şi pământul au făcut schimb de ocuri: Drumul unei vietnameze de la război la pace), Le Ly Hayslip relatează despre neajunsurile vieţii ei ca amantă a soldaţilor americani nainte să îl întâlnească pe Ed, soldatul care a adus-o în Statele Unite.

După ce războiul a distrus satul lui Le Ly, lăsându-l cu „şanţuri rupte; colţe compromise şi coteţele animalelor goale", ea şi-a găsit de lucru ca servitoare. Angajatorul ei vietnamez, „un ţap într-o casă plină de doici", seduse şi apoi o abandonă când rămase gravidă. Primul american din viaţa lui Le Ly a fost Big Mike, care o vindea altor colegi încorporaţi, activitate din care avea să scoată un frumuşel teanc de bancnote de dimensiunea unei vărzuci, adică vreo patru sute de dolari. Ulterior, regretă această lunecare temporară în prostituţie şi se angaja la un spital. Nu era virgină au „fată cu cireşe", declară Le Ly, dar nici prostituată.

La spital, Le Ly îl întâlni pe Red, un tehnician medical americanpistrui at, ai cărui dinţi proeminenţi îl făceau să semene cu şoriceii care dădeau ama în cutiile de orez. Curând, Le Ly se obişnui să treacă cu vederea sigura comică a lui Red, căci acesta era, sau cel puţin aşa părea, amabil i respectuos.

Începură să trăiască împreună şi, la insistenţele lui Red, Le Ly demi-ionă din slujba de la spital pentru a se angaja ca dansatoare disco la un lub deţinut de un american. Când respinsese sugestia patronilor de a se dezbrăca, Red îşi dădu arama pe faţă: „Nu eşti singura gălbejită din lume", hârâi el. Le Ly renunţă la el, dar nu şi la dependenţa de soldaţii americani.

Următorul amant al lui Le Ly a fost Jim, un mecanic de elicopter cu strămoşi chinezi şi irlandezi. La început

relaţia lor a fost idilică, dar Jim ea mult şi devenea violent atât acasă, cât şi în public, într-o zi a fost arestat de Poliţia Militară americană. Le Ly se mută înapoi la mama ei, are îi creştea fiul.

Următorul pe listă avea să fie Paul Rogers, un ofiţer texan al Forţelor. eriene. Au trăit împreună, dar el era rezervat şi nu făcea niciun fel de promisiuni. Nu e un tip cu care să stabileşti o relaţie de durată, o avertizau netenii, căci în scurt timp o să fie trimis acasă. Paul nega şi spunea ca iernai semnase un contract pentru încă şase luni. Apoi, într-o zi, arbora

O mină tristă, o sărută pe Le Ly şi mărşălui departe de Vietnam şi de viaţa lui Le Ly. Dacă nu apărea Ed, un sexagenar care s-a căsătorit cu ea, Le Ly ar mai fi fost şi acum Miss Saigon.

Dao Thi Mui nu a fost la fel de norocoasă, în tinereţe, soarta părea să-i surâdă. Era cea mai frumoasă fată din sat. Părinţii îi aranjaseră o căsătorie tradiţională cu un poliţist. Brusc, a urmat exodul nordic, când toţi cei asociaţi cu regimul francez au fost nevoiţi să fugă. Rudele prin alianţă ale lui Mui lucrau la Departamentul Marin, care i-a trimis în Saigon. Acolo, soţul ei s-a înrolat în Forţele Armate Aeriene. Au avut împreună trei copii.

În 1964, soţul şi unul dintre copiii lui Mui au murit într-un accident. Mui rămăsese singurul sprijin al familiei. Şi-a cumpărat o căruţă şi a început să vândă suc natural în faţa unui bar frecventat de americani. Unul dintre obişnuiţii locului era Henry G. Higgins, un doctor american de patruzeci şi unu de ani, care lucra la departamentul de comunicaţii al armatei. Henry îi făcea curte lui Mui, cumpărând tot sucul şi împărţindu-l însoţitorilor săi. După cinci luni, o invită să locuiască cu el. Au fost amanţi timp de trei ani, timp în care ea i-a născut doi fii, pe Minh şi pe Thao Patrick Henry.

Thao chiar semăna cu Henry, dar era blond, nu însă şi Minh, ale cărui trăsături nu erau atât de puternic conturate. Henry îi trata la fel pe băieţi, dar refuza să îl recunoască pe Minh drept fiul său. După ce Henry plecă

din Vietnam, se mai întoarse pentru scurt timp, ca să predea într-un spital militar din Saigon, după care părăsi definitiv ţara. Până în 1978, el continuă să scrie şi să trimită bani pentru Mui şi Thao. La vremea aceea, Saigonul fusese ocupat de Vietlong, iar Mui presupusese că dislocarea socială produsă trebuie să fi stopat scrisorile lui Henry către ea.

Între timp, Mui reuşise să îl trimită pe Minh în Statele Unite, în cadrul proiectului pentru părinţi sociali, dar de atunci nu a mai primit niciodată veşti despre el. Noul regim a condamnat-o la muncă silnică la canal. Se trezea la patru dimineaţa, era dusă cu autobuzul la Hoc Mon, la treizeci de kilometri în afara Saigonului. Până la şapte seara săpa stând în apă până la piept şi mânca numai o porţie de orez cu carne stricată. La sfârşit de săptămână vindea benzină ca să câştige ceva bani. După luni de muncă grea, s-a îmbolnăvit de malarie. A reuşit să mituiască un funcţionar oficial cu nişte aur pus deoparte pentru zile negre şi a obţinut eliberarea de «îndatoririle sale sociale”.

Povestea lui Mui este o litanie a supravieţuirii la limita subzistenţei: muncă-dură, şiretenie, mituire, patru încercări de evadare ale fiului ei, Thao. În 1982 s-a înscris într-un Program de Plecări Planificate pentru a merge în Statele Unite, dar a durat un deceniu până să-i fie luată în considerare cererea, între timp, o scrisoare datată 16 august 1984, de la Banca Miami Shores, Florida, îl informa pe Thao că Henry Higgins murise şi îi lăsase 40.000 de dolari, iar lui Mui, 2.500 de dolari. Din nefericire, banii

195.

Puteau fi ridicaţi numai în Statele Unite, personal, în ciuda acestei moşteniri substanţiale, ani în şir, Mui şi familia ei au dus o existenţă precară aşteptând momentul în care ţara lor se va schimba şi vor putea, în fine, ajunge în Statele Unite.

Înainte de a muri, Henry Higgins intenţionase sincer să se îngrijească de copilul pe care îl ştia ca fiind al său, dar fostei sale amante îi lăsase numai o sumă simbolică, în

pofida suspiciunilor sale cu privire la Minh justificate sau nu, comportamentul său din Saigon fusese atent atât faţă de Mui, cât şi faţă de copii. Le-a trimis scrisori şi bani atât cât a putut şi j. a inclus în testament. De fapt, este posibil să le fi expediat bani în mod regulat, dar autorităţile comuniste obişnuiau să îşi însuşească ca „prăzi de război" astfel de bunuri interceptate din lumea capitalistă.

Henry nu i-a promis niciodată lui Mui că o va lua de nevastă, îi spusese de la început că era căsătorit şi despărţit de soţie. Cu toate acestea, Mui s-a referit mereu la el ca la soţul său. Poate că a făcut asta ca să îşi grăbească tranziţia sinuoasă spre lumea liberă, sau pentru a şterge pata ilegitimităţii care plutea asupra copiilor ei. Viaţa americano-asiaticilor este şi aşa destul de grea printre vietnamezii purişti, iar copilul bastard al unui soldat duşman poartă un dublu stigmat. Cât despre Mul, dacă Henry era soţul ei, ea nu putea fi stigmatizată ca prostituată.

Mii de soldaţi americani şi-au tratat amantele vietnameze la fel ca Henry Higgins, iubindu-le, lăsându-le gravide şi părăsindu-le, pentru a le trimite mai târziu bani în mod regulat, sporadic sau deloc. Higgins se numără printre cei mai responsabili, deşi nu a luat-o în căsătorie pe Mui şi nici nu i-a făcut chemare pentru a i se alătura în Statele Unite. Sursele noastre nu indică clar dacă Mui a reuşit să ajungă în Statele Unite şi să îşi ridice banii.

Amantele din vreme de război se confruntă cu mari probleme în teritoriile cucerite. Cea mai evidentă dintre ele o constituie faptul că ţara lor a fost invadată, iar ele sunt condamnate să se însoţească cu duşmanul său, în cazul Vietnamului, cu aliaţii străini ai acestuia. Distrugând economia şi societatea civilă, războiul îi împinge pe civili la măsuri disperate, uneori lipsite de scrupule.

Fictiva Miss Saigon, o versiune modernă a lui Madama Butterfly, nu se deosebeşte prea mult de Le Ly şi Mui. Este o fată de ţară inocentă, pe nume Kim, logodită, în 1975, soseşte la Saigon şi întâlneşte versiunea modernă a lui Pinkerton. Este Chris, un soldat deziluzionat de

frenetica paiaţă erotică a oraşului. Fac dragoste şi se simt puternic; atraşi unul de celălalt, înainte de finalizarea ceremoniei vietnameze cane le celebrează căsătoria, fostul logodnic mânios al lui Kim intervine şi îi u: rmăreşte. După Căderea Saigonului, Kim şi Chris sunt despărţiţi de istori. e şi nu se mai evăd niciodată.

În 1978, Chris se întoarce în Statele Unite. Este căsătorit cu Ellen, dar

Obsedat de amintirea lui Kim. Ea, între timp, îi născuse un fiu, pe Tam. Îl întreţine lucrând ca barmaniţă prin cluburile de mâna a treia pe care rhris le ura când locuia la Saigon. Şi visează la Chris, sperând că, într-o bună /i, el se va întoarce ca să o salveze.

Prietenul lui Chris, John, iniţiază o campanie de reunire a copiilor americano-asiatici cu părinţii lor americani. Chris şi Ellen i se alătură la Saigon, unde Ellen află despre Kim şi Kim despre Ellen. Regăsirea îi răneşte pe toţi, căci Chris îşi dă seama de faptul că iubeşte două femei, j-irn cântăreşte lucrurile şi decide că Tam va fi mult mai fericit în Statele Unite, alături de tatăl său. Ca şi Madama Butterfly, se sinucide.

Soarta lui Miss Saigon e mult mai clară decât cea a lui Le Ly sau Mui, fiindcă autorul a evitat complicarea liniei narative şi detaliile plictisitoare, optând pentru evidenţierea punctului culminant şi a deznodământului. Altfel, şi ea ar fi putut sfârşi ca Le Ly, Mui sau nenumărate alte femei mai puţin strălucite, versiuni din viaţa reală ale lui Miss Saigon.

t

N

„Î” –, *îi*

*! „i5”.

J / *a f J*

Tst

„I r

Relaţii sexuale interrasiale în cadrul societăţii sclavagiste

Sclavia neagră a africanilor pe teritoriul celor două

Americi a fost o stituţie atât de „specifică”, încât şi-a proiectat umbra până în zilelenoase. De la originile sale, în secolul al XVI-lea, şi până la abolire, în secolul

XIX-lea, sclavia neagră a fost guvernată de tradiţie şi obiceiuri locale, litică şi realităţi economice, precum şi de cuprinzătoarele legi ale stater, cunoscute sub numele de „Codul Negru”. Codul Negru cuprindea evederi pentru sclavi şi negrii liberi sau eliberaţi, fiind în permanenţă văzut şi îmbunătăţit pentru a face faţă noilor situaţii şi probleme. Astfel, dul Negru scotea în afara legii sexul între rase diferite, cu „teribilele”.

O duse aferente acestuia – copiii cu sânge amestecat. Când legislaţia s-a

vedit neputincioasă în împiedicarea acestui fenomen, Codul Negru a st modificat, pentru a-i pedepsi pe contravenienţi şi, ceea ce era mai st, pe roadele păcatului lor, copiii, în ultimă instanţă, Codul Negru

bilea consecinţele pentru fiecare caz în care relaţiile sexuale depăşeau

niţele rasei.

Sclavia din Lumea Nouă se baza pe noţiunea pseudoştiinţifică şi pseu-eligioasă de rasă, justificând duritatea acesteia prin faptul că Dumnezeu reptăţise rasa albă să o stăpânească pe cea neagră. Negrii erau consideraţi ilăroşi ca înfăţişare, animalici în ipostază erotică şi amorali în comporta-nt. Biblia chiar scria negru pe alb: africanii negri, fiii lui Ham, trebuie slujească.

În acest context, sclavilor li se refuza în mod sistematic orice drept, a şi dreptul la viaţă. Şi asta nu pentru ca proprietarii şi supraveghetorii mânioşi să îi poată tortura sau biciui până la moarte, în secolele XVIII – plantaţii întregi din Indiile Franceze şi Indiile Britanice de Vest, um şi unele din Statele Unite, funcţionau după principiul conform ia cea mai eficientă şi productivă utilizare a muncii sclavilor se obţineaizându-le acestora minimum de hrană, adăpost şi haine, punându-i în

Schimb să t*rudească* pe câmpurile de trestie de zahăr, orez sau bumbac. Aceşti oameni epuizaţi şi

abrutizaţi mureau cam în şapte ani de zile şi, practica demonstra că era mai ieftin să îi înlocuieşti cu alte transporturi din Africa, decât să îi ţii în viaţă mai mult timp, asigurându-le condiţii omeneşti de muncă şi viaţă. Harriet Beecher Stowe a demascat acest curent de gândire în romanul *Uncie Tom*’s *Cabin* (Coliba Unchiului Tom). Eroul negativ, Simon Legree, îşi maltrata sistematic sclavii care trudeau în văpaia soarelui pe plantaţiile sale de bumbac din Louisiana.

Însă norma o reprezentau modelele de sclavie mai puţin brutale. Cu toate acestea, nimic nu îl împiedica pe un stăpân bun să îşi rezolve problemele economice vânzându-şi sclavii celui mai crud stăpân cu putinţă. Până şi cel mai harnic sclav se putea pomeni „într-un lot scos la licitaţie, împins în mâinile celui care oferă mai mult şi dus departe de toţi cei care îi erau mai scumpi ca viaţa, lăsând în urmă o soţie iubită şi pe sărmanii copii neajutoraţi”, se plângea un fost sclav.

Această insecuritate era fundamentul oricărei forme de sclavie vizând o rasă anume. Chiar şi negrii ori metişii liberi sau eliberaţi erau guvernaţi de Codul Negru, care stabilea drepturile şi libertăţile lor.

Legăturile sexuale între diferite rase reprezentau o arie de interes esenţială, deoarece fiecare relaţie reprezenta o potenţială ameninţare la ordinea existentă. Scenariul evident era vizarea de către bărbaţii albi a unor sclave atractive, deşi şi unele femei albe îşi forţau sclavii să întreţină relaţii sexuale. Singurul factor periculos în aceste uniuni era dragostea. Iubirea putea inspira gânduri (sau chiar acţiuni) de revoltă referitoare la rolul subordonat al negrilor. Aşa se întâmpla când un bărbat alb se îndrăgostea de amanta sa neagră şi începea să o trateze ca pe o fiinţă umană egală, sau când îşi recunoştea copiii mulatri. Când indivizii îndrăgostiţi legitimau ceea ce societatea decretase drept ilicit, clătinau însuşi fundamentul societăţii lor sclavagiste.

Dar, după cum am aflat dintr-o multitudine de surse, inclusiv din relatări ale martorilor oculari, aceste relaţii

intime ilegale erau la ordinea zilei. Mult-citata Mary Boykin Chestnut, soţia unui latifundiar din Charleston, Carolina de Sud, nota în jurnalul ei această observaţie amară:

(*14 Martie 1861*) Dumnezeu să ne ierte, dar avem un sistem monstruos, greşit şi inechitabil! Ca patriarhii din vechime, oamenii noştri locuiesc cu toţii în aceeaşi casă, cu soţii şi concubine. Oricare doamnă îţi poate spune cine este tatăl fiecărui copil mulatru din oricare gospodărie, în afară de a sa. Aceia, pare să gândească ea, pică din cer. Câteodată mă cutremur de dezgust.

Comentariile acide ale doamnei Chestnut sugerează amplul impact pe care acest desfrâu generalizat trebuie să îl şi avut: asupra sclavei forţate de către bărbatul alb să întreţină relaţii sexuale; asupra soţiei bărbatului respectiv, care o înşela cu o negresă, o servitoare ce trebuia să îi arate ei

Supunere şi respect; asupra copiilor mulatri care se năşteau din aceste împerecheri; asupra rudelor albului, care observau şi înţelegeau comportamentul capului de familie. Să adăugăm la acestea şi efectul asupra soţului fratelui şi tatălui sclavei, care nu puteau preveni în niciun fel agresarea soţiei, surorii sau fiicei, şi nici nu puteau face nimic pentru a se împotrivi forţei de seducţie pe care stăpânul o exercita asupra victimei cu ajutorul fricii, ambiţiei şi mândriei de a fi fost observată printre toate celelalte. Altfel, o sclavă nu ar fi putut spera niciodată să obţină privilegii precum muncă redusă, cadouri în bani, bijuterii sau haine. Dar ce se întâmpla cu sclava care se trezea brusc că şi-a pierdut capul angajându-se în această aventură ilicită? Sau cu stăpânul care se îndrăgostea până peste cap de sclava aflată în proprietatea lui sau pe care o supraveghea?

Pentru a înţelege universul sclavelor amante, trebuie să avem în vedere accepţiunea termenului de vino-ncoace din epoca sclaviei. Femeile albe erau ridicate pe un piedestal proverbial de castitate şi puritate, fiind transformate în fiinţe neprihănite de dorinţe erotice. Pe de

altă parte, era firesc ca bărbaţii albi să aibă pofte carnale; tendinţa lor de a stabili relaţii sexuale cu alte femei decât virtuoasele lor logodnice şi soţii era acceptată, chiar dacă nerecunoscută. Inevitabil, aceasta îi făcea să le exploateze sexual pe negrese, care aveau o reputaţie de fiinţe lubrice şi dezinhibate, înzestrate cu o sexualitate puternică, dar care erau vulnerabile din punct de vedere juridic, fizic şi economic.

Phibbah

Povestea lui Phibbah, înrobită la „Egypt”, plantaţia jamaicană din secolul al XVIII-lea deţinută de John şi Mary Cope, este spusă în întregime de iubitul ei alb, Thomas Thistlewood, un supraveghetor care a ţinut un jurnal extrem de amănunţit, însemnările zilnice ale lui Thistlewood erau inspirate, în principal, de munca sa la plantaţie, volumul având o valoare inestimabilă pentru istoria agriculturii. El mai descria, concis, dar grăitor, ritualurile şi serbările sclavilor, pedepsele pentru infracţiunile comise de aceştia şi, în decupaje cu comentarii şi reflecţii, căile sinuoase ale inimii şi sexualităţii lor.

Jurnalele lui Thistlewood descriu în detaliu numeroasele sale relaţii amoroase cu sclavele, prin prescurtări latineşti: *Tup*. („de două ori”); *Sup*. *Lect*. („pe pat”); *Sup*. *Terr*. („pe pământ”); *În silva* („în pădure”); *În Mag*. Sau *în Parv*. („în casa mare sau în casa mică”); *lila habet menses* („e la ciclu”); şi, uneori, mai ales când blenoragia sa recidiva, *Şed non bene* („dar nu a fost bine”).

În 1751, când Thistlewood, în vârstă de treizeci de ani, sosea la plantaţia Egypt, sclava creolă jamaicană Phibbah deţinea o slujbă importantă: administra cantina. Nu a fost vorba de dragoste la prima vedere. Thistle

W v-ood se simţea puternic atras de altă sclavă, Nago Jenny, pe care a adus-o ga locuiască cu el timp de câteva luni. Numai după sfârşitul acestei relaţii se însoţi cu vioaia, inteligenta şi ambiţioasa Phibbah.

Relaţia acestora a fost profund erotică şi destul de tensionată. Făceau sex de câteva ori pe săptămână, chiar şi

când ea avea menstruaţie. Se certau adesea, fiindcă ea era geloasă din cauza escapadelor lui cu alte sclave. 4 ianuarie 1755, o zi obişnuită. După ce au făcut dragoste, Phibbah a refuzat să doarmă alături de el în pat, şi s-a culcat în hamacul suspendat la el pe hol. Era „cam impertinentă”, nota el. Se certau frecvent. Phibbah nu îi vorbea cu zilele, refuza să facă sex cu el şi, uneori, chiar îl părăsea în toiul nopţii pentru a dormi în coliba ei. De fiecare dată, Thistlewood se ducea după ea şi o aducea înapoi.

În iunie 1757, Thomas acceptă ceea ce de fapt era o promovare: o nouă slujbă la Kendal, o moşie jamaicană al cărei proprietar îi plătea o sută de lire pe an, plus cantităţi generoase de carne de vită, unt, rom, lumânări şi alte produse. Phibbah primi foarte prost ştirea. „Phibbah este extrem de afectată, iar noaptea trecută nu am putut dormi etc.”, scrie Thistlewood la 19 iunie.

Amanţii continuau să sufere la gândul despărţirii lor iminente. Thomas încercă să aline suferinţa lui Phibbah dăruindu-i bani, baloturi de pânză, plasă de ţânţari şi săpun. Se duse la John şi Mary Cope, care deţineau atât Egyptul, cât şi pe Phibbah, şi îi imploră fie să îl lase să o cumpere, fie să-i permită să o angajeze pe amanta lui. John Cope nu se împotrivi, dar Mary refuză. Poate nu voia să piardă o bucătăreasă-şefă atât de capabilă, sau poate dezaproba relaţia lui Phibbah cu supraveghetorul ei alb, care îi aducea aminte de aventurile propriului ei soţ cu alte sclave de pe proprietatea lor. Cei doi au făcut dragoste pentru ultima dată, iar Phibbah îi dădu lui Thomas un inel de aur, de provenienţă necunoscută, ca amintire. El îşi luă rămas-bun şi plecă la Kendal.

Phibbah, singură la Egypt, era îngrozită la gândul că Thomas avea să o înlocuiască cu altă femeie. Temerile ei se dovediră întemeiate. La o săptămână de la sosirea sa, Thistlewood îşi alungă singurătatea însoţindu-se cu Phoebe, bucătăreasa de la moşia Kendal. Neştiind nimic despre aceasta, a doua zi Phibbah călări până la Kendal, pentru a-l convinge pe Thomas să se întoarcă la Egypt.

Dar nu era atât de simplu. Thomas acceptase noua

slujbă, aşa că avea obligaţii contractuale, însă a fost încântat să îşi vadă amanta. O plimbă pe moşie şi îi prezentă deţinuţii din „casele negroteilor”. Se treziră înainte de ivirea zorilor a doua zi, iar el îi împrumută lui Phibbah calul său, pentru a se întoarce repede la Egypt. „Aş vrea să mi-o vândă mie”, nota el. „Astă-seară sunt foarte singur şi trist… Şi plecarea lui Phibbah în dimineaţa asta îmi este încă proaspătă în minte”.

Iar Phibbah îi dădea mereu semne de viaţă, îi trimitea tot soiul de

Aarun (broaşte ţestoase, crabi) şi îl vizita ori de câte ori putea. Vestea îmbolnăvirii ei îl tulbură profund pe Thistlewood. „Biata fată, o compătimesc, e într-o sclavie nenorocită”, se lamenta el în jurnal, întâlnirile lor vesele, pe care le umpleau cu schimburi de daruri, bârfe şi sporovăială, continuară. Uneori Thistlewood îşi trimitea micul sclav personal, pe Liicoln, până la Egypt călare, ca să o aducă la Kendal. Alteori, făcea el drumul până la Egypt.

În ciuda puternicei sale afecţiuni pentru Phibbah, Thomas o înşela în mod regulat cu alte femei, inclusiv cu Aurelia, cea mai drăguţă sclavă de la Kendal. Phibbah ştia şi suferea, îl implora să înceteze şi îşi sublinia frustrarea şi durerea refuzând să facă sex cu el. Într-un târziu, ceda şi îl ierta.

Când erau departe unul de celălalt, Phibbah făcea mari eforturi pentru a menţine relaţia lor. Frustrarea pe care o resimţea din cauza imposibilităţii de a părăsi Egyptul pentru a i se alătura lui Thomas la Kendal transpare din relatările lui concise cu privire la ceea ce spunea şi făcea ea. Dar era, oare, mânată de dragoste adevărată, sau recurgea la o stratagemă de femeie vicleană, care cunoştea prea bine avantajele statutului său de amantă a lui Thistlewood? Nu se poate şti sigur, însă, după toate probabilităţile, Phibbah îl iubea pe Thomas la fel de mult ca şi el pe ea. Întâlnirile lor amoroase erau frecvente. De asemenea, mai împărtăşeau şi cele mai intime amănunte din viaţa lor, chiar şi infidelităţile lui, pe

care Thomas fie le menţiona, fie le recunoştea când Phibbah îi aducea acuzaţii întemeiate.

Cu timpul, Phibbah începu să îi inspire amantului său o compasiune nefirească pentru sclavia ei nefericită, înainte s-o întâlnească pe Phibbah, Thistlewood era cunoscut pentru actele sale de cruzime ocazională aplicate sclavilor pe care îi supraveghea. Dar intimitatea lui cu Phibbah a scos la iveală o latură sensibilă, care rezona la *mizeria* stării de sclavie, aşa că, treptat, începu să se comporte uman faţă de sclavi. Pe măsură ce sentimentele lui Phibbah deveneau tot mai importante pentru el, Thomas se străduia să-i dea satisfacţie iubitei sale.

În ceea ce o privea, Phibbah se folosea de puterea dragostei lui Thomas pentru ea, ca să îl facă să o trateze mai respectuos, chiar dacă acesta nu înceta s-o înşele cu alte femei, în contextul sclavagismului jamaican din secolul al XVIII-lea, aplombul lui Phibbah şi încrederea ei în devotamentul lui Thomas erau neobişnuite. Deşi sclavia şi diferenţa de sex făceau relaţia or dezechilibrată ca raport de putere, personalitatea lui Phibbah şi voinţa ei se a impune unele standarde de comportament îi confereau o anumită forţă. La fel de greu a atârnat în balanţă în favoarea ei şi recunoaşterea publică a ui Thistlewood, care a mărturisit sincer că ea era amanta lui, deşi Mary şi vreo câţiva sclavi au detestat-o pentru aceasta.

La sfârşitul anului 1757, Cope îl atrase pe Thistlewood înapoi pe moşia, iar Thomas reveni la Phibbah. Thistlewood prinsese deja ceva cheag

— J îşi cumpărase vreo câţiva sclavi proprii. Şi Phibbah „deţinea” un sclav, *q* fapt nu în mod legal, după ce o prietenă, doamna Bennett, îi dăruise o femeie pe nume Bess.

Când Thomas a avut probleme financiare, Phibbah l-a ajutat cu dragă inimă, în timp ce era însărcinată cu fiul lui Thomas, ea vându o iepşoară altui sclav şi îi dădu o parte din bani lui Thistlewood. El acceptă cu bucurie şi, opt luni mai târziu, îi returnă împrumutul. (Din registrele contabile ale lui Thistlewood din 1761 reiese că îi datora lui Phibbah

10 lire, *o* sumă destul de mare la vremea aceea.) S-ar putea ca generozitatea lui phibbah să fi fost calculată, dar e mult mai probabil că ea a vrut sincer să îl ajute pe bărbatul care acum se referea la ea, cel puţin în jurnal, ca la soţia sa.

La 28 aprilie 1760, Phibbah intră în travaliu. Bătrâna Daphne, o moaşă, veni să o ajute, iar a doua zi, ea născu un băiat. Se refăcea încet. A fost trimisă altă sclavă să aibă grijă de ea, iar Lucy de la Egypt alăpta copilul. La rândul său, Mary Cope îi trimise daruri: făină, vin şi scorţişoară. Bebeluşul a fost botezat John; mai târziu i s-a spus *Mulatto John*, „John Mulatrul", deşi la început Thistlewood se referea la el ca la „copilul lui Phibbah".

După un timp, Thistlewood părăsi din nou familia Cope, pentru a merge să muncească la o plantaţie din apropiere, Breadnut Island Pen. Soţii Cope rămaseră însă buni prieteni buni cu Thistlewood, iar când John Mulatrul era încă mic, îl eliberară. Acum, după mutarea lui Thistlewood la Breadnut Island Pen, se reedita situaţia de la Kendal, cu vizite permanente de o parte şi de alta.

În 1767, Phibbah îşi petrecea aproape fiecare noapte cu Thomas, sculându-se devreme ca să se întoarcă acasă. La 10 noiembrie, John Cope „binevoi" în cele din urmă, ca să folosim cuvântul lui Thistlewood, să i-o dea pe Phibbah spre a o angaja, contra unei sume anuale de optsprezece lire. Şase zile mai târziu, ea sosi la Breadnut Island Pen cu John Mulatrul şi cu toate bagajele sale.

În 1770, Thistlewood devenise un horticultor respectat şi un membru important al clasei jamaicane a proprietarilor de plantaţii, în ciuda posesiunilor sale relativ modeste în sclavi şi pământ, la moartea sa, deţinea doar nouăsprezece sclavi, pasiunea sa pentru cărţi şi cunoştinţele lui vaste îi confereau credibilitate, iar prietenia cu familia Cope i-a înlesnit accesul în înalta societate. Totuşi, amanta lui sclavă nu era invitată la dineuri şi petreceri. Thistlewood se revanşa luând-o cu el la evenimente publice, de exemplu la cursele de cai.

Viaţa era plăcută pentru Thomas şi Phibbah, dar nu

perfectă, îi îngrijora perspectiva revoltei sclavilor. Thomas îşi făcea griji şi pentru John Mulatrul, un băiat lipsit de ambiţie, care nu moştenise obsesia tatălui său pentru citit şi care spunea mai mult decât ocazionalele minciuni inofen

Sive. Thistlewood o învinovăţea pe Phibbah pentru carenţele de dezvoltare ale băiatului, căci ea îl răsfaţă şi îl proteja. Şi toţi sufereau din cauza blenoragiei lui Thomas, care uneori îi provoca episoade de impotenţă. (*Impots*, nota el după un astfel de moment.)

În 1786, la vârsta de şaizeci şi şase de ani, Thistlewood îşi dicta ultimul testament. După cinci zile, muri. Testamentul său consfinţeşte devotamentul şi iubirea lui pentru Phibbah. A poruncit ca moşia lui să fie cumpărată de către Phibbah de la John Cope contra unei sume de maximum optzeci de lire jamaicane, urmând ca acesta s-o elibereze şi să-i atribuie doi sclavi (ca sclavă nu ar fi avut dreptul să deţină sclavi în proprietate). Şi i-a mai lăsat o sută de lire ca să cumpere o fâşie de pământ la alegerea ei, unde să îşi construiască o casă.

Thistlewood s-a gândit şi la varianta cea mai proastă: menţinerea lui Phibbah în sclavie, în cazul acesta, ea urma să primească cincisprezece lire pe an toată viaţa. A durat cinci ani până la legalizarea testamentului lui Thistlewood. Apoi familia Cope o eliberă pe Phibbah.

Aici se sfârşeşte acest document istoric, dar nu şi viaţa lui Phibbah. Chiar şi neintenţionat, Thomas Thistlewood a fost biograful lui Phibbah. Pentru a da substanţă amănuntelor din viaţa ei, nu trebuie decât să citim aceste rânduri şi printre ele, având în vedere laconismul consemnărilor. Cea mai logică interpretare a poveştii dintre Thomas şi Phibbah este că, odată cu scurgerea timpului, ea a evoluat încet, cel puţin în mintea lui, marcând trecerea de la statutul de amantă la cel de soţie. Deşi era un infidel cronic, el preţuia compania ei şi îi lua în considerare opiniile. Discuta cu ea despre munca lui, despre starea recoltei şi condiţia animalelor de la fermă. În schimb, Phibbah îl ţinea la curent cu situaţia de la moşia Egypt, după plecarea lui de acolo. Când Phibbah era

bolnavă, Thomas îi urmărea simptomele de parcă ar fi fost ale sale, ceea ce ilustra profunda lor intimitate. Phibbah avea încredere în relaţia lor, stabilea standarde rezonabile de comportament şi îşi oferea ajutorul de fiecare dată când considera că poate fi necesar.

Phibbah a pierdut numai pe terenul fidelităţii sexuale, aşa că a trebuit să treacă cu vederea obiceiul lui Thomas de a călca strâmb cu fiecare sclavă pe care o găsea atractivă, chiar şi cu colegele şi subordonatele ei. Dar jurnalul atestă că ea şi-a petrecut viaţa contestându-i promiscuitatea.

Thistlewood nu s-a căsătorit niciodată. Unul dintre motive trebuie să fi fost lipsa femeilor albe în Jamaica. Un altul l-a constituit, probabil, refuzul lui de a renunţa la intimitatea sa cu Phibbah, un lucru pe care o soţie albă i l-ar fi cerut cu siguranţă. Dar suntem tentaţi să presupunem că nici nu avea nevoie să se căsătorească, deoarece Phibbah îi oferea tot ceea ce îi putea dărui o femeie, inclusiv un copil.

Modul în care Phibbah şi-a asumat statutul de amantă, eliberarea ei după moartea iubitului şi strădania lui de a-i asigura traiul până la sfârşitul

Zilelor contribuie la configurarea unei relaţii complexe şi responsabile, par relaţiile sexuale dintre sclave şi bărbaţi albi nu au reprezentat niciodată subiect de romanţă. Deşi au depăşit multe din constrângerile sclaviei, Thomas Thistlewood şi Phibbah nu au fost Romeo şi Julieta. Ei au trăit într-o lume crudă şi tulbure, care interzicea sexul între rase diferite, o lume în care ea avea statut subuman din punct de vedere legal, fiind lipsită de drepturi, pe când el era o fiinţă umană superioară, îndreptăţită, chiar obligată, să cumpere, să vândă, să exploateze şi să pedepsească bărbaţi şi femei din aceeaşi categorie socială cu ea. Dincolo de condiţia ei de femeie, Phibbah era şi sclavă.

Julia Chinn în statele americane unde se practica sclavia, infamul Cod Negru prevedea standarde sociale care condamnau sexul între rase. În ciuda legii, legăturile

tacite erau de obicei tolerate. Dar dacă un bărbat se afişa cu amanta sa neagră sau îi recunoştea copiii pe care aceasta i-i născuse, era acoperit de oprobriul public, iar uneori cădea în dizgraţie. Dacă murea lăsând un testament prin care o elibera sau o menţiona pe ea şi pe copiii lor printre beneficiarii bunurilor, proprietăţilor sau banilor săi, rudele contestau aproape de fiecare dată cu succes testamentul. Tribunalul nu permitea, de obicei, eliberările prin testament şi le refuza acestor moştenitori de drept accesul la moşteniri. Aceste constrângeri, care vizau toate aspectele relaţiilor declarate dintre bărbaţii albi şi amantele lor de culoare, se manifestau şi mai evident în cazul politicienilor, a căror viaţă se presupunea că trebuie să reflecte moralitatea şi înaltele valori.

Omul de stat Richard M. Johnson (1780 – 1850), din Kentucky, s-a dovedit a fi un astfel de rebel. Johnson a fost un om extravagant, cu bujori, în obraji, căruia îi plăcea să poarte haine de culoare roşie, în Războiul din 1812 a luptat cu curaj, ajungând la rangul de colonel şi devenind cunoscut drept ucigaşul căpeteniei băştinaşe Tecumseh. După război, în timp ce continua să îşi supravegheze plantaţia din Kentucky, Johnson se angaja ca funcţionar public la Washington, unde era apreciat ca un bun administrator, în paralel, avansa constant în ierarhia Partidului Democrat.

Candidatura lui Johnson a beneficiat de sprijinul multor democraţi, până în momentul în care detaliile scandaloase despre viaţa sa particulară au devenit publice, confirmându-se ca fapt ceea ce înainte era respins ca simplu „zvon scandalos”. Aşa cum aveau să descopere stupefiaţi colegii săi de partid, Johnson nu se căsătorise niciodată, dar dusese o viaţă confortabilă alături de Julia Chinn, o femeie liberă, de culoare, pe care o angajase ca menajeră. Julia îl consola la pieptul ei, lua masa cu el şi îi născuse două fiice. Johnson le-a recunoscut pe Imogene şi Adeline drept

Copiii săi şi le-a asigurat o bună educaţie. Când au crescut, le-a aranjat mariaje cu bărbaţi albi cu reputaţie

bună.

Ca şi cum toate acestea nu ar fi fost de suficient de şocante, Johnson a avut tupeul de a-şi aduce fiicele pe podium, la celebrarea Zilei Naţionale a Statelor Unite. Concetăţenii săi s-au disociat de aceste „bastarde, pe sfert negrese”. Johnson nu se arătă impresionat şi declară supărat că, dacă legea statului Kentucky i-ar fi permis, s-ar fi căsătorit cu Julia. Vestea despre declaraţia lui se răspândi repede, iar democraţii sudişti respectabili, care preţuiau mult standardele înalte de comportament, se întoarseră împotriva lui.

În aprilie 1831, ziarul *Washington Spectator* deplângea posibilitatea ca Johnson, ajutat de suporteri nordişti, să acceadă la postul de vicepreşedinte al Statelor Unite. „Oamenii de culoare vor avea o Esther la poalele tronului... Care nu numai că va putea dicta obiceiurile femeieşti, dar ar putea chiar să-i confere poporului ei statut cetăţenesc, producând un amestec... (care i-ar face) pe africani să exulte în toată ţara”.

Democraţii sudişti, cărora li se mai spunea şi democraţi Dixie, s-au opus din răsputeri candidaturii lui Johnson, care a câştigat campania numai cu ajutorul vesticilor. Un ziarist din Kentucky era de părere că nu convieţuirea lui Johnson cu o negresă a generat un asemenea protest public, ci mai degrabă „dispreţul său pentru secretomanie”. Dacă ar fi continuat să o prezinte ca pe o servitoare şi să nege paternitatea copiilor pe care ea îi făcuse cu el, aşa cum au procedat nenumăraţi alţi bărbaţi, atunci nimeni în ar mai fi ezitat să voteze cu el, mai ales sudiştii lui.

Dar Johnson era încăpăţânat şi principial, în 1832, el le atribui proprietăţi considerabile lui Imogene şi Adeline, precum şi soţilor lor albi. >a un an după această măsură salutară, Julia muri de holeră. Chiar şi atunci Johnson refuză să îşi renege în public atitudinea, aşa că, pentru idversarii săi politici, el continua să întruchipeze principiul periculos al imestecului rasial, în 1835, după ce câştigă nominalizarea democraţilor pentru postul de

vicepreşedinte, delegaţia statului Virginia părăsi adunarea n semn de protest.

Puţinele informaţii care ne-au parvenit despre Julia Chinn provin din latările care ilustrau opoziţia politică susţinută cu care s-a confruntat hnson, atunci când a refuzat să îşi renege amanta şi fiicele. Julia a murit ainte ca Johnson să provoace şi Washingtonul, aşa cum făcuse cu statul întucky. El anticipase şi încercase să evite problemele cu care s-ar fi tut confrunta Imogene şi Adeline, pe care moartea sa le-ar fi lăsat la eremul tribunalurilor nemiloase şi al rudelor potrivnice. Ştia că sociitea proprietarilor de sclavi dispreţuia transparenţa relaţiei sale cu Julia cu fiicele lor, pe care o afişase fără să se ferească, fără a se folosi de ubterfugiile obişnuite la care recurgeau alţi semeni de-ai săi, angrenaţi în Dveşti similare.

ş*ally Hemings* *

Johnson a fost primul politician important care a sfidat convenţiile sociale, legale şi rasiale în acest sens, dar au mai existat şi alţi oameni de [stat prinşi într-o poveste de dragoste cu o negresă. Bârfele din epoca [preşedintelui Jefferson, mărturii rămase de la foştii sclavi, poveşti de familie [transmise din generaţie în generaţie, combinate cu testul ADN confirmă [ipoteza că preşedintele Thomas Jefferson ar fi avut o relaţie de durată cu [o sclavă, faimoasa Sally Hemings. Hemings este eroina filmului *Jefferson lin Paris* (Jefferson la Paris), şi subiectul mai multor documentare de televi-Iziune, cărţi, articole şi dezbateri aprinse, care au inclus şi contestaţii leschine ale unora, care respingeau ideea că un preşedinte atât de îndrăgit i-ar fi putut să întineze memoria soţiei defuncte, înjosindu-se până acolo, încât să aibă o aventură cu o femeie care era pe sfert negresă şi să facă şi în copil cu ea. Între timp, descendenţii lui Sally şi-au văzut cererile parţial satisfăcute după testul ADN, care indica faptul că cel puţin unul dintre copiii lui Sally, fiul ei, Eston, a fost conceput de Jefferson sau una dintre idele acestuia.

Mama lui Sally Hemings a fost Betty Hemings, fiica mulatră a unui englez, căpitanul Hemings, şi a unei sclave negre, Betty, care se afla în proprietatea unui bogătaş pe nume John Wayles. Wayles a luat-o pe Betty la el în casă, ca servitoare. După moartea soţiei, Betty a devenit amanta lui şi i-a născut şase copii. Unul dintre ei a fost Sally, născută pe la 1773. La moartea lui Wayles, în 1774, fiica sa legitimă, Martha Wayles, s-a căsătorit cu Thomas Jefferson, moştenind o sută treizeci şi cinci de sclavi, printre care se număra şi sora sa vitregă.

Când sclavii ei sosiră la Monticello, moşia lui Jefferson, Martha le luă pe micuţa Sally şi pe ceţelalte surori vitrege ale sale în casă, pentru a ajuta la treburile domestice, în 1782, după o boală lungă şi istovitoare, Martha muri. Micuţa Sally, în vârstă de nouă ani, şi mama ei, erau în cameră când Martha şi-a exprimat cu lacrimi în ochi dorinţa ca vlăstarele ei să nu aibă

* îi datorez mult lui Fawn Brodie, *Thomas Jefferson*: *An Intimate History* (New York: W.W. Norton & Co. Inc., 1974); şi lui Annette Gordon-Reed *Thomas Jefferson and Sally Hemings*: *An* American *Controversy* (Charlottesville: University Press of Virgin-w, 1997). Ambele susţin cu convingere că Sally Hemings a fost amanta lui Jefferson, deşi, până în prezent, testele ADN confirmă o relaţie de sânge cu Jefferson numai în cazul fiului lui Sally, Eston. Am citit şi multe dintre cărţile care au proliferat cu privire la această problemă. Multe nu sunt decât rezultatul ororii colective, împărtăşită şi de autor, cu privire la ideea că Jefferson ar fi putut concepe copii mulatri. Din nefericire, există prea puţine dovezi referitoare la viaţa lui Sally Hemings, aşa că este imposibil să afirmi cu siguranţă cu cine a făcut ea aceşti copii, aşa cum nici nu poţi să-l situezi pe Jefferson în relaţie directă de paternitate cu Eston.

Iciodată parte de o mamă vitregă. „Ţinând-o de mână”, povesteşte Madi-on Hemings, fiul lui Sally, „domnul Jefferson i-a promis solemn că nu cea să se mai căsătorească. Şi s-a ţinut de cuvânt”.

Dar, după o perioadă de jale apăsătoare, timp în care

se plimba prin; aşa fără rost şi călărea nebuneşte, Jefferson se îndrăgosti de multe ori, însă numai de femei care nu erau disponibile. Printre ele s-au numărat şi îetsey Walker, soţia prietenului şi vecinului său, şi Maria Cosway, soţia icterului englez Richard Cosway.

Între timp, Sally Hemings creştea, în 1787 era o fată cu pielea foarte eschisă la culoare, cu păr drept şi lung până la brâu şi atât de frumoasă, cât cei din Monticello îi spuneau „Distinsa Sally”. Potrivit spuselor unui ontemporan, ea era şi calmă şi matură din punct de vedere fizic.

Sosirea lui Sally la Paris, în vara anului 1787, a înflăcărat imaginaţia opulară, aşa cum probabil că s-a întâmplat şi cu Jefferson. Acest singu-atic, care jurase văduvie veşnică, venise de curând în Franţa, unde fusese imis de guvernul american să negocieze nişte tratate comerciale, înainte le-a fi numit apoi ambasador, în 1785. La Paris îşi petrecea timpul scriind prinsori pasionate pe care le trimitea Mariei Cosway. Brusc, scrisorile icetară, cam prin perioada în care fiica lui, Polly, veni în capitala Franţei npreună cu însoţitoarea sa, Sally.

Jefferson a avut grijă de Sally. I-a angajat profesor de franceză, i-a cut un vaccin scump contra variolei şi i-a cumpărat dulapuri întregi de line. Poate că Jefferson o răsfăţa fiindcă se îndrăgostise de ea, sau poate i voia să prevină momentul când ea avea să îşi ceară eliberarea, ca şi aţele său, James, bucătarul pe care Jefferson îl adusese cu sine în Euro-i. Sally rămase gravidă în Franţa şi, folosindu-se de statutul ei de femeie >eră în acea ţară, îi smulse lui Jefferson promisiunea că o să-i elibereze >piii când aceştia aveau să împlinească douăzeci şi unu de ani.

Copilul lui Sally, Tom, avea pielea deschisă la culoare şi, după ce fferson se întoarse în America, în 1789, el îşi făcu griji la gândul că versarii săi politici ar fi putut pretinde că băiatul era al lui. Jefferson ea motive întemeiate să fie îngrijorat. Rivalul său politic şi colegul de binet Alexander Hamilton era ţinta unui un atac public susţinut, din uza aventurii sale cu o femeie căsătorită,

Maria Reynolds. O relaţie de rată cu o sclavă în propria lui casă ar fi reprezentat arma perfectă pentru onenţi, care, de altfel, aveau s-o folosească mai târziu. Din motive încă neclare, începând din ianuarie 1794 şi până în febru-e 1797, Jefferson s-a refugiat la Monticello. S-a retras din politică, a: etat să mai citească ziare şi s-a concentrat exclusiv asupra familiei, mei şi sclavilor săi. Printre aceştia se număra şi Sally, care între timp i născuse câţiva copii, însă, spre deosebire de Thomas Thistlewood, [e consemna detaliile relaţiei sale cu Phibbah, Jefferson nu ne-a lăsat îi o însemnare despre Sally. Din listele de sclavi, ca şi din cele de

Distribuţie a proviziilor nu reiese că ar fi favorizat-o în mod special, însă stilul de viaţă al lui Jefferson sugerează că avea o aventură clandestină. Numai Sally se ocupa de dormitorul şi biroul lui, el nelăsând pe nimeni să intre în acest *sanctum sanctorum*, nici chiar pe nepoţi. Grăitor este şi faptul că, în conformitate cu *Cartea Moşiei*, Jefferson era mereu prezent acolo cu nouă luni înainte să se nască fiecare din cei şapte copii ai ei (cu pielea foarte deschisă), iar ea nu rămânea niciodată gravidă în absenţa lui.

Vecinii lui Jefferson colportau zvonul că Sally ar fi fost amanta lui. În primăvara lui 1801, adversarul lui Jefferson, ziaristul James Thomson Callender, începu să facă săpături. El descoperi că, la 26 aprilie, Sally născuse o fată cu pielea albă, pe care o botezase Harriet, după numele unei fetiţe care murise cu patru ani înainte. Josnicul Callender recurse la şantaj. Jefferson îi dădu cincizeci de dolari, dar nu reuşi să îi garanteze postul cerut de acesta, la poştă. În aceste condiţii, ziarisul însera informaţia despre Sally în publicaţia *Richmond Recorder*: „Este bine cunoscut faptul că (Jefferson) … Ţine de mulţi ani o concubină care este una dintre sclavele sale. Numele ei este SALLY… Această fetişcană i-a dăruit preşedintelui nostru mai mulţi copii”.

Ziariştii care erau de partea lui Jefferson au contraatacat, arătând că Sally făcuse copiii cu alt bărbat

alb. „Este ciudat… Ca o servitoare a domnului Jefferson, într-o casă unde vin mulţi străini, care este prinsă zilnic cu treburile casnice, ca alte mii asemenea femei, să aibă un copil mulatru? Cu siguranţă că nu”. Jefferson nu făcu nicio declaraţie în public, iar în particular negă totul. Nu există „adevăr pe lumea asta de care să mă tem şi pe care să nu vreau să-l fac cunoscut întregii lumi”, îi scria el politicianului Henry Lee la 15 mai 1826, repetând acelaşi lucru şi prietenilor. Totuşi, în absenţa unei negări publice din partea lui Jefferson, Callender exulta: „Cele două fiice ale lui Jefferson sunt trimise la bucătărie, sau poate la cocină, în locul drăguţei lui de abanos, fătuca neagră, şi al gunoaielor ei mulatre”.

O strigătură pe melodia *Yankee Doodle Dandy* deveni populară în rândurile oponenţilor lui Jefferson:

ÎC Dintre cele domnişoare.
4 De la munte, de la mare.
Nu-i codană mai mlădie.
I! Decât Sally Monticello.

Yankee doodle, uite-un dandy care şi-a luat nevastă o liotă de sclavi să-i nască, Amorezului negresa.

O baladă sarcastică o numea pe Sally „falsa etiopiana” şi o înfăţişa cu beregata tăiată de la o ureche până la cealaltă şi cu limba smulsă. Apoi era cuprinsă de flăcările iadului, într-un poem mai ponderat, Sally era numita „o Aspasia negresă”. Alt redactor potrivnic lui Jeferson dezvăluie faptul că Sally avea propria sa cameră, un statut important şi era în relaţii apropiate cu Jefferson. Această relatare a fost invocată în sprijinul afirmaţiei că ea era amanta lui Jefferson, deşi ar fi putut la fel de bine să fie consecinţa relaţiei de rudenie cu soţia defunctă a lui Jefferson, Martha, Sally fiind sora ei vitregă. Ambele ipoteze puteau justifica de ce copiii lui Sally se bucurau de privilegiul de a dormi în casa mare, destinată familiei albilor.

Cert este că cineva a fost totuşi tatăl acestor copii. Dacă este vorba de Jefferson, el nu a crezut de cuviinţă să le dea o educaţie mai aleasă. Ca adolescenţi, au fost

instruiţi în domeniul comerţului. La douăzeci şi unu de ani, cei suficienţi de albi ca să poată fi consideraţi ca atare au plecat în lumea largă, nu ca fugari, şi nici ca sclavi eliberaţi, ci ca albi pur şi simplu. Jefferson nu a încercat niciodată să îi găsească şi nici să îi cheme la sine, atunci când i-au parvenit veşti despre ei.

Fiul lui Sally, Beverly, a plecat de la Monticello şi a trecut în tabăra adversă, cum s-ar spune, căsătorindu-se cu o albă. Fratele ei, Madison (numit astfel după Dolly Madison, care era pe atunci oaspete la Monticello) afirmă în memoriile sale că şi Harriet s-a dat drept albă şi s-a căsătorit cu un alb. Louise Mathilda Coolidge, o prietenă a familiei Jefferson, a confirmat că patru dintre copiii lui Sally pur şi simplu au plecat de la Monticello şi nu s-au mai întors niciodată. Madison şi alt fiu, Eston, care a fost de curând identificat ca membru al familiei Jefferson, au ales filiaţia africană. S-au căsătorit cu femei africane şi s-au instalat în comunitatea respectivă.

Spre sfârşitul vieţii, Jefferson a menţionat în testament ca cinci sclavi, fiii lui Sally, Madison şi Eston, împreună cu alte trei rude ale ei, să fie eliberaţi la vârsta de douăzeci şi unu de ani. Dar pe Sally nu a eliberat-o şi nici nu i-a lăsat nimic prin testament. Dacă această neglijenţă s-a datorat dorinţei sale de a nu da apă la moară criticilor, confirmându-le acuzaţiile, atunci înseamnă că a sacrificat-o pe Sally în schimbul propriei reputaţii, în orice caz, la doi ani de la moartea sa, survenită la 4 iulie 1826, fiica lui albă, Martha, a eliberat-o pe Sally.

Sally a mai trăit un deceniu după aceea, locuind într-o casă închiriată împreună cu Madison şi Eston. La moartea ei, a fost îngropată într-un cimitir pentru afroamericani. Povestea ei se conturează din biografiile scrise despre stăpânul ei impunător. Dar numeroase informaţii adiţionale deşi circumstanţiale) se găsesc în ziare şi scrisori ale contemporanilor ei iarişti, politicieni, analişti, prieteni, rude sau foşti sclavi. Se remarcă în pecial informaţiile rămase de la fiul ei, Madison, şi de la Israel Jefferson.

Un alt sclav de la Monticello, care nu avea nicio legătură cu familia al cărei nume îl purta. Sally nu a lăsat vreun jurnal şi nici scrisori, limitându-se doar să relateze fiilor săi o serie de întâmplări.

Nici până în ziua de azi nu se poate spune cu deplină certitudine dacă a fost sau nu amanta lui Thomas Jefferson, deşi rezultatul analizelor sânge ale lui Eston vine în sprijinul acestei ipoteze. Ceea ce reiese, însă, cu claritate este intensitatea atacurilor lansate de contemporanii lui Jefferson, ce vădesc dispreţul şi teama pe care le stârneau relaţiile dintre proprietarii de sclavi şi sclavele lor. Dacă preşedintele american a iubit o femeie înrobită, înseamnă că a negat în mod tacit supoziţiile societăţii sale cu privire la inferioritatea înnăscută a negrilor, supoziţii care justifică însăşi existenţa instituţiei sclaviei.

Julia Frances Lewis Dickson

Julia Frances Lewis Dickson a fost amanta sclavă a unui stăpân care o adora atât de mult pe fiica pe care i-a dăruit-o, Amanda America Dickson, încât ambele femei au rămas ca nişte figuri proeminente în istoria şi tradiţia orală locală. La aceasta se adaugă şi mărturia Juliei într-un proces urât, când şaptezeci şi nouă de rubedenii ale defunctului ei stăpân au atacat testamentul prin care acesta îi lăsa o avere uriaşă.

Julia s-a născut la 4 iulie 1836, ca fiică a unui sclave şi a lui Joe Lewis, un bărbat cu faţa smeadă, de origine spaniolă care era „considerat alb”, după cum le spunea Julia nepoţilor săi. În februarie 1849, Julia era o mignonă de doisprezece ani cu pielea arămie, păr fin şi zburlit şi o dantură perfectă. Se afla în proprietatea lui Elizabeth Dickson, mama lui David Dickson, cel mai bogat cetăţean din provincia Hancock. Julia era favorita lui Elizabeth. Lucra ca servitoare la conac şi avea propria sa cameră, într-o căsuţă de la marginea grădinii familiei Dickson. (Sclavii mai puţin norocoşi stăteau într-o clădire mare, cu două etaje, cunoscută sub denumirea de „casa negroteilor”.)

Albii din neamul Dickson locuiau împreună: văduva Elizabeth Dickson, în vârstă de şaptezeci şi doi de ani, şi trei dintre copiii ei necăsătoriţi, David, Rutha şi Green. David, un fiu iubitor, dobândise prin forţe proprii averea familiei, în 1849, el avea 2010 acri de pământ şi cincizeci şi trei de sclavi. David nu avea prea multă educaţie, dar era înzestrat cu o curiozitate ieşită din comun şi cu un ascuţit simţ al observaţiei. Semenii săi îl vedeau ca pe un om priceput, dar cu destule păreri preconcepute, al cărui cuvânt era lege şi care nu suporta să fie contrazis.

Într-o zi de februarie, pe la prânz, pe când se plimba pe câmp David o întâlni pe Julia, care se juca. Veni, văzu, cuceri, săltând-o pe fată în şa şi luând-o pe sus. Mai târziu avea să recunoască faptul că îşi pierduse con

Trolul când a violat-o. O lăsă gravidă, iar ea îi născu în toamnă o fată, pe care David şi Elizabeth o botezară Amanda America Dickson.

David a fost de la bun început obsedat de fiica sa cu pielea deschisa la culoare. De îndată ce Julia o înţărca, el îi luă copilul, şi îl crescu împreună cu mama lui, ca pe al său. Amanda deveni Miss Mandy, chiar şi pentru Julia, petrecându-şi cea mai mare parte a timpului în dormitorul pe care îl împărţea cu bunica sa. Noaptea, dormea într-un pat special cu rotile care, în timpul zilei, era împins înapoi lângă cel al bunicii Elizabeth. David o copleşea cu afecţiunea sa pe Amanda. Poruncea să fie îmbăiată în lapte de vacă, despre care se credea pe atunci că albeşte pielea. A angajat un profesor care să o înveţe scrisul şi cititul, un tratament de care propriile lui surori nu avuseseră parte. Amanda citea opere literare, lua lecţii de pian şi era răsfăţată, protejată şi privilegiată.

Cu toate acestea, culmea ironiei, a rămas mereu o sclavă. Codul Negru al statului Georgia interzicea sclavilor eliberaţi să rămână pe teritoriul statului. David şi Elizabeth n-o puteau păstra pe iubita lor Amanda alături de ei, decât amânând eliberarea acesteia.

Julia îşi vedea fiica zilnic, în timp ce freca podelele familiei Dickson, le teşea hainele sau îi servea la masă.

Trebuia să îi arate respect propriului copil, privind cum era transformată într-o fetiţă răsfăţată, rafinată, cu pielea dalbă şi aproape desăvârşită. După cum spun descendenţii ei, care păstrează vie amintirea Juliei în tradiţia orală a familiei, Julia nu l-a iertat niciodată pe David pentru că a violat-o şi se răzbuna pe el conducându-l cu o „mână de fier”.

Multe surse indică însă faptul că între ea şi David s-a înfiripat o afecţiune reciprocă care i-a asigurat acesteia rolul dominant în casa familiei Dickson. Fusese îndepărtată de lângă Amanda, dar din multe puncte de vedere David o trata ca pe soţia pe care nu a avut-o niciodată. Nu i se părea deplasat să o sărute în faţa celorlalţi sclavi sau să o ajute să coboare de pe cal. Adesea, el şi Julia stăteau lângă şemineul din dormitorul lui şi discutau probleme domestice, idei şi planuri agricole menite să-i consolideze faima.

Pe măsură ce sănătatea lui Elizabeth se deteriorara, Julia, care era încă tânără, şi Lucy, altă sclavă, au preluat multe din îndatoririle ei, inclusiv păstrarea cheilor de la beciurile cu zahăr, whisky, carne, haine şi medicalente şi importanta supraveghere a bucătăriei. David o mai împuternicea Julia să încheie diverse tranzacţii comerciale cu negustorii şi arendaşii. se conturează imaginea unei femei puternice, care a contribuit la ridicarea? i buna funcţionare a imperiului Dickson, care îl respecta şi îl iubea *pe* atăl Amandei care-i rezervase şi ei un rol important în propria lui viaţa i în propria lui lume.

După iniţierea ei abruptă în sex şi maternitate, intimitatea crescândă

Dintre Julia şi David trebuie să se fi extins şi asupra relaţiilor sexuale. Dar ea nu i-a fost niciodată fidelă ca amantă-sclavă. Julia convieţuia cu Joe grooken, un alt sclav de pe moşie, iar în 1853, îi dărui acestuia o fiică, pe înliana. Treisprezece luni mai târziu, se culcă şi cu „Doc” Eubanks, un bărbat alb, cunoştinţă de-a familiei Dickson. David trebuie să fi acceptat aceste relaţii, pentru că nu i le-a reproşat niciodată Juliei şi nici nu a pedepsit-o pentru

ele, ba chiar i-a acordat şi mai multă putere în cadrul gospodăriei.

Pe măsură ce Julia se maturiza şi îşi continua relaţiile cu David, Joe şi „Doc”, David devenea celebru pentru inovaţiile sale în domeniul agriculturii, în 1860, el avea în proprietate personală 150 de sclavi. Publicaţiile agricole îi prezentau teoriile radicale de conservare a pământului prin fertilizare intensivă, rotaţia culturilor, însămânţare de suprafaţă şi diversificarea însămânţărilor, strategii menite să asigure autonomia unităţii de producţie agricolă. Sclavii, susţinea el, ar trebui să-şi însuşească metode de lucru mai eficiente, care le-ar îmbunătăţi atât stima pentru propria persoană, cât şi randamentul, „în cinci minute, am învăţat un lucrător cum să culeagă mai mult decât înainte, cu patruzeci şi cinci de kilograme de bumbac pe zi, iar de acum încolo, productivitatea lui va continua să crească”, scria David.

Dar mărturiile postbelice ale „sclavilor” lui David, atestă că el nu punea în aplicare mereu ceea ce predica. Eula Younghlood, nepoată prin alianţă a Juliei, îşi aminteşte că David impunea disciplina cu ajutorul unor sclavi care îi mânau pe oameni, biciuindu-i adesea. „Când îmi amintesc de vremurile acelea, zâmbesc ca să nu mă apuce plânsul”, a declarat Eula.

În ceea ce o privea pe Amanda, însă, David a preferat să sfideze societatea, trăind în aceeaşi casă cu fiica sa cu sânge negru. Când oaspeţii întrebau dacă erau nevoiţi să cineze alături de ea, David exploda: „Pentru numele lui Dumnezeu, da, din moment ce luaţi masa aici!”

El recunoscu evidenţa, cel puţin în faţa unei cunoştinţe: că Amanda era fiica sa. Alt oaspete, dr. E.W. Alfriend, a depus mărturie mai târziu într-un proces că, datorită asemănării uimitoare a Amandei cu David, a făcut presiuni asupra Juliei să îi spună cine erau părinţii Amandei. Julia îi spuse fără tragere de inimă că Amanda era fiica ei. „I-am spus că aşa presupuneam şi eu, dar am întrebat-o dacă nu a mai contribuit nimeni la conceperea ei”, îşi aminteşte dr. Alfriend. Julia ezită, dar în cele din

urmă mărturisi: „E a conaşului David”.

Într-un fel, sclavia a simplificat dinamica relaţiei dintre Julia şi David: oricât de puternică ar fi fost personalitatea ei (în orice caz, a lui era mult mai puternică), oricât de mare ar fi fost afecţiunea lui pentru ea, şi oricât de divizate şi ambigue erau sentimentele ei faţă de el, David rămânea şeful, proprietarul, autoritatea absolută. Şi, deşi pe Julia a durut-o despărţirea de Amanda, nu putea decât să aprobe felul în care Amanda fusese crescută de către David şi Elizabeth.

Despre viaţa Juliei sunt tulburi şi conrradictorii, dar poate că tocmai acest lucru este definitoriu pentru ea. Spre exemplu, deşi toţi care o cunoşteau o descriu ca pe o sclavă neagra, ulia le-a spus nepoţilor că era portugheză (referindu-se, cu siguranţă, la: atăl ei, pe care îl considera „spaniol”) şi că nu avea deloc sânge negru. Nu a rămas nicio însemnare despre Julia în perioada antebelică, atunci când era foarte posibil ca Sudul să se desprindă de Statelor Unite, iar clavii deveniseră tot mai agitaţi, ajungând în pragul revoltei. Probabil că a simţit sfâşiată între resentimentele induse de servitute şi conştiinţa ptului că siguranţa şi bunăstarea fiicei sale depindeau de *averea hi avid* Dickson, agonisită pe spinarea sclavilor.

David nu se confrunta cu asemenea stări conflictuale. În timpul. zborului Civil, el i-a sprijinit pe Confederaţi prin intermediul unor donaţii aproape sacrificiale” de bumbac, şuncă, *cereale şi* sume enorme de bani. Consecinţă, *averea* familiei Dickson se diminua pe zi ce trecea, în 1863, eralul yankeu William T. Sherman a ajuns în provincia Hancock, pe e a ocupat-o. Deşi a cruţat casa lui David, se presupune că datorită zenţei lui Elizabeth Dickson, trupele lui Sherman au rechiziţionat ba-ri de bumbac, recolta culeasă şi stocată, cincizeci şi cinci de catâri, um şi maşini agricole. Plantaţia lui David era la pământ, deşi Julia zise să salveze *argintăria* familiei, îngropând-o înainte ca soldaţii s-o opere.

A 20 august 1865, Războiul Civil se sfârşi. Sclavii lui Dickson, incluulia, deveniră liberi, însă Julia se hotărî să

rămână pe plantaţie. Procă fusese mai puternică dorinţa sa de a fi lângă Amanda, care nu fi părăsit tatăl niciodată. La această decizie s-ar putea să fi contribuit lui ei de sclavă, care, spre deosebire de al altora, nu fusese chiar atât u, iar perspectivele de viitor nu puteau fi în niciun caz mai sumbre înainte, în plus, nu ar mai fi găsit nicăieri o slujbă similară cu cea sa lui David, care să îi ofere acelaşi prestigiu (oricât ar fi fost de t), responsabilitate şi bani (atâţia câţi erau). Până la moartea bătrânei eth Dickson, din 6 august 1864, Julia fusese cu *adevărat* stăpâna iei răvăşite de război.

Vârsta de douăzeci şi nouă de ani, Julia era pe punctul de a deveni deoarece Amanda rămăsese gravidă, concepând un copil cu vărul ar, nepotul alb al lui David, Charles H. Eubanks. Din pricina legilor ale statului Georgia împotriva căsătoriilor interrasiale, Charles şi ia *nu s-au putut* căsători niciodată, dar s-au mutat pe o plantaţie din re, pe care David probabil că i-a ajutat să o cumpere. Şi-au *botezat ian, după* bunica lui, Julia.

D, hotărât şi inventiv, în ciuda dificultăţilor cu care se confrunta, a îşi refacă *averea*. *Făcu cerere de* repunere în drepturi la guvernul Unite, o formalitate necesară pentru a-şi recupera moşia, şi de

Clară, aşa cum se cerea, că „sclavia a dispărut pe veci”. Acasă, regreta pe faţă acest lucru, deoarece, aşa cum se întâmpla cu toţi foştii proprietari de sclavi, se confrunta cu o teribilă lipsă de mână de lucru, deoarece populaţia He culoare căuta slujbe mai bine plătite, femeile de culoare îşi întemeiau propriul cămin, iar odraslele lor îşi câştigau dreptul la copilărie, în ciuda acestor neajunsuri, el stărui şi prosperă, fabricând pluguri şi inventând Amestecul Dickson”, un îngrăşământ care îi aducea un profit consider-Pe Julia o aştepta încă o cotitură importantă în viaţă. La scurt timp Jupă ce Amanda născu al doilea ei fiu, pe Charles, ea se întoarse brusc acasă, spunând: „Vreau să stau cu tine, taţi”. David consimţi şi construi o casă mare pentru ea, Julia şi copii, în timp ce el stătea la vreo trei sute de metri mai încolo, într-o locuinţă mai

modestă. El le făcu proprietarele de drept ale clădirii printr-un act de vânzare-cumpărare care îi atribuia Amandei şapte optimi din casă, iar Juliei o optime. Pentru prima dată de când *se* născuse Amanda, Juliei i se permitea să locuiască împreună cu ea, în timp ce fiica ei mai mică, Juliana, împreună cu familia ei, avea o căsuţă în apropiere.

David le mai pregătea o mare surpriză. La şaizeci şi doi de ani, el se căsători. Mireasa, Clara Harris, era doar cu trei ani mai mare ca Amanda. Căsătoria a fost nefericită de la bun început, căci frumoasă, desăvârşita şi bogata sudistă s-a pomenit locuind în cea mai mică dintre casele de pe plantaţie, în timp ce în casa cea mai impunătoare stăteau amanta neagră a soţului ei, împreună cu fiica sa şi doi nepoţi, pe care el îi iubea la nebunie. Fratele Clarei, Henry Harris, avea să depună ulterior mărturie că David fusese generos cu sora lui. Îi cumpărase o caleaşca frumoasă cu doi cai negri minunaţi şi cheltuia mult pentru ea. De asemenea, angajase un arhitect să proiecteze un conac în valoare de treizeci de mii de dolari, dar după ce estimase perspectivele de extindere a plantaţiei lui David, Clara a renunţat să mai construiască ceva acolo, a spus Henry Harris.

Clara nu a fost niciodată fericită, dar nu pentru că David nu se purta bine cu ea, a mai adăugat Harris. Pur şi simplu, Clara şi noul ei soţ nu se potriveau, iar ea era o fată de la oraş, obişnuită cu viaţa socială. La moşie se simţea singură şi nefericită, în plus, nu stătea prea bine cu sănătatea. Henry nu a mai adăugat şi faptul că afecţiunea nedisimulată a lui David pentru Julia, Amanda, Julian şi Charles era intolerabilă pentru Clara.

Şi Julia trebuie să fi suferit. Cu siguranţă că îşi făcea griji cu privire la statutul ei în casa respectivă şi la siguranţa sa viitoare. Probabil că n-o privea cu ochi buni pe răsfăţata şi pretenţioasa nou-venită. Cu toate acestea, peste câţiva ani, la tribunal, la judecarea contestaţiei cu privire la testamentul lui David, ea depuse mărturie sub jurământ că la data căsătoriei, David nu mai avea relaţii sexuale cu ea. „Cred să ne-am despărţit

Nainte ca el să se căsătorească sau chiar să se gândească la asta”, a spus ulia.

Mariajul a fost de scurtă durată, căci Clara a murit de pneumonie nainte de a treia aniversare a căsătoriei lor. Perioada căsătoriei şi a doliu-ul lui David a pus-o la grea încercare pe Julia. Ea a intrat în congregaţia zisericii Metodiste din Cherry Hill şi s-a ocupat de administrarea şcolii cesteia. În 1874, ea l-a convins pe David, care nu dădea deloc pe la ziserică, să vândă bisericii trei acri de pământ cu cinci dolari. David a pus tteva condiţii: dacă biserica şi şcoala acesteia nu folosesc terenul, sau acă lasă drumurile nereparate, terenul urma să-i fie restituit. Nu era un sst tocmai filantropic, dar Julia s-a declarat de acord cu condiţiile lui.

În alte privinţe, viaţa ei continua la fel ca înainte. Era gospodina de teredere a lui David. Încă mai călărea în localitatea vecină, Sparta, pentru se aproviziona şi a vinde bunuri produse pe plantaţie. Activităţile ei omerciale o aduceau adesea în casa unuia dintre prietenii lui David, unde

fuza întotdeauna invitaţia de a cina cu familia. Prefera să mănânce la bucătărie, cu servitorii. E de la sine înţeles că reputaţia Juliei era cea a noi „femei foarte tăcute, inofensive” care îi servea pe oaspeţii lui David nu încerca niciodată să iasă în evidenţă.

În 1885, David a murit. Amanda s-a agăţat de trupul lui neînsufleţit a început să urle: „Sunt orfană acum; sunt orfană acum”. Apoi a urmat osmanii contestării testamentului, căci Dickson murise bogat şi îi lăsase mandei cea mai mare parte a averii. Şaptezeci şi nouă de rude înfuriate acară testamentul, argumentând faptul că Julia exercitase o influenţă: fastă asupra lui şi îl constrânsese să o facă pe Amanda principalul beneciar. La nouă luni de la moartea lui David, Julia a fost supusă unui te rogatoriu umilitor de către duşmanii ei şi de către avocaţii dispreţuitori, pisoade adevărate sau inventate din trecut au fost invocate în timpul rocesului. Iată câteva ce poartă pecetea adevărului: că, pe vremea când au copii,

David a lovit-o în timp ce se certau, iar ea l-a lovit, la rândul că David o trata ca pe o iubită, nu ca pe o sclavă; că se sărutaseră în public. Altele sunt, cel mai probabil, inventate: că Julia îl ameninţase că părăseşte, iar David plânsese cu sughiţuri.

Pentru avocaţii Amandei, a fost dificil să dovedească faptul că, deşi manda era fiica Juliei şi a lui David, Julia nu mai era amanta lui David momentul redactării testamentului. Tabăra adversă argumenta exact intrariul, şi anume că, de pe poziţia de amantă, ea făcuse presiuni în voarea fiicei sale. Au fost atacate moralitatea şi credibilitatea Juliei. Juliana a fost) copilul unui negru, nu?" întrebă un avocat al părţii adrese. „A unui bărbat cu pielea închisă la culoare", îl corectă Julia. „Nu a negrotei?" insistă avocatul. „Presupun că aşa se zice, negrotei", îi spuse Julia. Avocaţii o asaltară cu întrebări despre taţii diferiţi ai fiecăruiantre cei trei copii ai ei. „Şi ţi-ai restrâns favorurile doar la cei trei?" „Nu

Ştiu ce vreţi să spuneţi; nu am fost o femeie rea", a replicat Julia cu convingere.

În mod remarcabil, contestaţia a fost respinsă, aşa că Amanda a devenit cea mai bogată femeie de culoare din Georgia. În ciuda durerii, era fiica tatălui ei, aşa că îşi luă de îndată soarta în propriile mâini. Cumpără o casă luxoasă cu şapte dormitoare în Augusta şi se mută acolo. Şi, din dragoste firească şi afecţiune pentru mama ei", îi cedă Juliei partea ei din casa de pe plantaţie. Tot ca semn de preţuire faţă de Julia, fiul Amandei, julian, şi soţia acestuia îşi botezară prima fiică Julia Frances a II-a. (Doi ani mai târziu, se născu fiul lor, David Dickson al II-lea.)

Dar familia Juliei nu scăpă de necazuri. Amanda se căsători fără a ceda controlul moştenirii sale. Însă îi făcu cadouri generoase soţului ei, Nathan Tocmer, un bărbat de culoare liber. Dar sănătatea sa şubredă, nervii slăbiţi şi un scandal familial (al doilea ei fiu, Charles, deşi căsătorit, făcu o fixaţie pentru fiica de paisprezece ani a tatălui său vitreg, încercând să o răpească) o istoviră, aşa că, în 1893, la doar patruzeci şi patru de ani, Amanda se stinse din

viaţă.

A murit fără să lase un testament. Au început alte dispute juridice, în 1899, Julia şi prietena ei, Mariah Nunn, s-au dus acasă la Augusta şi au împachetat şi transportat totul la Sparta, în Georgia, unde nepotul Julian îi cumpărase Juliei o casă splendidă într-o livadă de nuci. Julia a câştigat procesul intentat împotriva ei şi a obţinut dreptul de a păstra mobila Amandei. Ea le mai povesti urmaşilor că mutase rămăşiţele lui David Dickson într-un cimitir din Sparta, unde îi făcuse şi un monument.

Viaţa Juliei Frances Lewis Dickson cu David Dickson a început cu un viol, iar relaţiile sale sexuale, mai ales cu sclavul lui Dickson, Joe Brooken, ar putea fi puse pe seama unei atitudini sfidătoare. Dar nu este exclusă nici posibilitatea să se fi îndrăgostit, în orice caz, este evident că avea mare încredere în capacitatea sa de a menţine o relaţie cu David.

Cu toate acestea, contextul în care a trăit Julia a fost complex, aşa că a întâmpinat întotdeauna dificultăţi în adoptarea deciziilor. Trebuie să fi fost fericită văzând că David o punea pe Amanda mai presus de orice, şi îndeosebi mai presus de rudele sale, care nu conteneau să-l critice, în acelaşi timp, auzea şi vedea cum îi trata David pe ceilalţi sclavi, recompensându-i pe cei care cooperau şi folosind băţul atunci când strategia recompensei nu funcţiona. Julia se număra printre cei cooperanţi.

Mai puţin explicabilă este atitudinea Juliei faţă de culoarea şi originile sale. În ciuda lucrurilor pe care se pare că le-ar fi povestit nepoţilor ei, nu se poate să fi fost convinsă că nu avea sânge negru. Altfel de ce ar fi trăit în sclavie? Dar confruntarea constantă cu sclavia şi cu David şi musafirii acestuia, care discutau neîncetat despre „negrotei” trebuie să-i fi influenţat opiniile. Poate că începuse să se mândrească cu culoarea ei arămie şi părul sau drept, poate sperase să se desprindă din lanţurile sclaviei, ca şi cum

Cauzată de pielea ei întunecată care s-ar fi explicat prin originea sa latină. S-ar putea ca mariajul neaşteptat al

lui David cu Clara Harris s-o fi înfuriat şi în acelaşi timp s-o fi speriat pe Julia. Tristeţea ei transpare şi din faptul că nu le-a povestit niciodată nepoţilor despre scurta căsătorie a lui David cu Clara. Ca şi sângele ei negru, această deteriorare temporară a relaţiei lor nu existase din punctul ei de vedere.

Contradicţiile fundamentale din sânul familiei Dickson trebuie s-o fi marcat pe Julia toată viaţa. Atunci când îşi depăna amintirile încerca să dea un sens trecerii sale prin acest univers, ocolind pericolele şi păstrându-şi respectul de sine prin curaj, inteligenţă, hărnicie, religiozitate şi, la bătrâneţe, prin filtrarea evenimentelor, pentru a nu observa amănuntele neplăcute pe care memoria ei se încăpăţâna să le reţină.

Harriet Jacobs

Spre deosebire de Phibbah, Julia Chinn şi Sally Hemings, fosta sclavă Harriet Jacobs îşi spune povestea în cartea sa, *Incidents in the Life of a Slave Gir l* (Amănunte din viaţa unei mici sclave). Deşi aboliţi onista Lydia Maria Child a editat şi cizelat manuscrisul, relatarea lui Harriet, publicată sub pseudonimul Linda Brent, i-a permis să-şi prezinte experienţa de sclavă şi propria versiune a unei aventuri amoroase cu omul alb.

Cartea lui Harriet aparţine unui gen literar îndelung studiat, care a iscat dezbateri aprige. Relatările sunt discutabile, deoarece autorul-narator, respectiv, un (fost) sclav, scrie pentru (ba chiar tânjeşte după) un public cât mai numeros posibil de aboliţionişti care simpatizează cu el (sau ea). Aşadar, trebuie să ia în considerare formaţia şi aşteptările acestora, inclusiv dorinţa lor de a găsi în carte „convenţii rasiale specifice”. De aseme-lea, naratorul s-a confruntat şi cu un editor, care a dat o formă materialului, l-a corectat şi l-a modificat în funcţie de ideologia sau preferinţele personale.

Autorul-narator este o fostă sclavă care are şi ea propriile sensibilităţi, l-ai ales în cazul în care a făcut sex cu un bărbat alb şi a suportat ruşinea socială acestui fapt. Pentru a se justifica, atât din punct de vedere al

Dmportamentului, cât şi în ceea ce priveşte eterna apariţie a copiilor de bă mixtă, sclava-amantă-naratoare este îndreptăţită să nege orice coope-[re sau plăcere aferentă relaţiei sale. Nu are însă niciun motiv să accepte a fost atrasă de seducătorul ei sau că a simţit vreo afecţiune pentru el. O astfel de carte necesită o lectură atentă. Ne oferă ceea ce nu prea sâni la alte surse: perspectiva sclavei asupra vieţii, lumii, epocii şi conctului în care trăieşte, precum şi asupra cronologiei întâmplărilor poves-Relatarea lui Harriet a trecut testul timpului şi testele amănunţite la e au supus-o cercetătorii.

Harriet Ann Jacobs era o fetiţă drăgâias.

Turitate într-o femeie drăguţă, fapt pe care în S” & transformat la maţ; Dacă Dumnezeu a binecuvântat-o cu frul *U* avea să i de-Plângă.

Dovedească şi cel mai mare blestem al ei” Se *ffe*> aceasta avea să se trezeşte admiraţie când este vorba despre o f amet în carte – Ceea ce grăbească degradarea unei sclave”. Cineie albă nu face decât să

Harriet s-a născut în jur de 1813 în Ed fiică a lui Elijah, un sclav tâmplar, şi a lui D n h Car°Iina de Nord> ca urmărilor John şi Margaret Horniblow Din™ care aparţineau cârciumicuţa Harriet, în vârstă de şase ani se aţa ° &? Ca lui Delilah în 1819.

Horniblow, o femeie bună la suflet, care o învăr o mult de Maştet de a douăsprezecea aniversare a lui Harriet M* Citească chiar înainte testamentului, Harriet descoperi că, în loc să argaret muri-La citirea promisese, fusese lăsată verişoarei de trei ani i ellberată aşa cum i se da Norcom. A lui Margaret, Mary Mathil-Micul univers al lui Harriet se nărui iar e, ameninţător şi înspăimântător. Dr. James Noren „Se dovedi în curând, era un bărbat dur şi sadic, care îşi persecut h IU1 M & ry Mathilda, adesea sclavii, în prima ei săptămână de şeder „catareasa §* ¥ biciuia auzi „sute de lovituri prăvălindu-se una durr i acoperi? ul lui Harriet umane”. Victima era un sclav de la câmp care asUpra Unei &? *turi* cuvânt) că născuse copilul cu piele albă al lui S acuzase nevasta (pe drept na, Norcom

l-a biciuit, apoi l-a vândut şi De, re Om Pentru a se răzbuciuda rugăminţilor ei de a nu-i înstrăina Proasn-/ Şi e S°ţi-a acestuia> î»

„Uitase că era o crimă ca un sclav să dezvân, mamă notează Harriet, lui”. \ vaiuie identitatea tatălui copilu- Când Harriet avea cincisprezece ani, Nor-™

Şoptindu-i „cuvinte murdare” la ureche şi amer” ™ °Jurmarea tot timpul, era proprietatea lui şi că, prin urmare, avea d-n* *îl* amintea că ea ciuda tinereţii şi lipsei ei de experienţă Wa A f 5 upra CORP-ului ei. În vulgaritatea lui, iar perspectiva concubinajului?» *ţim* piept °? oca de isteaţă să observe că, de îndată ce se ni. Wi insjaimânta-Era şi destul ales după ce acestea năşteau, el le vindeaven n & victimele să –, mai de gelozie ale soţiei şi speculaţiile răutăcioase preîntăm Pina scenele net îi era foarte greu să îl respingă. Deşi nu a! „Vecmilor – In-a lui Harfarajncetare. 5 a încercat s-o seducă, o vâna în acelaşi timp, Harriet avea de-a face şi CTI H

Două soţie a doctorului, mult mai tânără decât-8” 1 N°îl°m Cea de a Pasiunea soţului pentru sclava ei. Doamna Norcom „U PUtea Stăpâni lui Hamet. Se reedita astfel clasica situaţie dă! °UUN iad din viaţa e», care era chiar agentul trădării, şi cu care 1™° ™ *le* trădată 51 sclava

Cu o furie abia controlată, Harriet o descrie acelaşi acoperiş.

Pe care 219

O ipohondră lipsită de vlagă ce zăcea în fotol i doamna Norcom ca ani ei, privind sclavele ca

„«i 1, O piua cma le curgea sânge din pielea zdrenţuită. Dacă cina era servită mai târziu, ea scuipa în oale, astfel încât bucătăreasa şi copiii ei să nu poată mânca resturile. A despărţit-o pe bucătăreasă de pruncul ei neînţărcat şi a obligat-o pe Harriet să meargă desculţă prin *zăpadă*.

Nu există situaţie mai nenorocită decât aceea de a trăi într-o zonă de război domestic, scrie Harriet. „Mai bine trudesc până la ultima suflare pe o plantaţie de bumbac, până când se deschide groapa să mă primească,

decât să locuiesc sub acelaşi acoperiş cu un stăpân lipsit de scrupule şi o stăpână geloasă”, declară ea.

Dr. Norcom continuă să îi facă avansuri lui Harriet. A obligat-o să stea lângă el şi să alunge muştele, în timp ce el îşi sorbea încet ceaiul şi enumera avantajele pe care ea le pierdea refuzându-l în continuare. Şi o ameninţă cu moartea în cazul în care avea să sufle vreun cuvânt doamnei Norcom. Dar doamna Norcom devenise deja bănuitoare, în primul rând datorită faptului că doctorul îi interzisese să o biciuiască pe drăguţa sclavă.

Dr. Norcom acceleră campania de seducţie. O aduse pe fiica lui de patru ani să doarmă în dormitorul său şi insistă ca Harriet să o însoţească. Aceasta provocă o dispută încrâncenată cu doamna Norcom, care ulterior veni la Harriet cu o Biblie şi îi porunci să sărute „această carte sfântă şi să jure în faţa lui Dumnezeu” că îi va spune adevărul. Cu voce puternică, Harriet negă orice fărădelege. Doamna Norcom se aşeză pe un scaun, se uită drept în ochii ei şi spuse: „L – ai luat pe Dumnezeu de martor pentru inocenţa ta. Dacă m-ai minţit, fereşte-te!... Acum spune-mi tot ce s-a petrecut între stăpânul tău şi tine”.

Sub impulsul momentului, Harriet făcu mărturisiri complete. Doamna Norcom se înroşi, apoi păli şi gemu atât de îndurerată de această încălcare a jurămintelor matrimoniale şi a demnităţii ei, încât Harriet a fost impresionată. „Un singur cuvânt bun dacă îmi spunea, mă aruncam la picioarele ei”, îşi aminteşte ea.

Doamna promise să o protejeze pe Harriet şi îl împiedică pe doctor să-şi pună în aplicare intenţia de a o invita pe aceasta să doarmă în camera sa. Dar „nu era o femeie prea rafinată şi-au prea îşi controla patimile”, aşa era măcinată de neîncredere şi ură. Începu să se strecoare noaptea în camera lui Harriet şi să o privească. Uneori intra în pielea doctorului şi Iii şoptea lui Harriet vorbe dulci la ureche, pentru a-i urmări reacţiile, în scurt timp, Harriet începu să se teamă pentru viaţa sa.

În tot acest timp, Harriet tăcea. Nu i-a spus nimic

despre coşmarul ei mnicii Molly Horniblow, o orăşeancă liberă care încercase de câteva onă o răscumpere. Dar doctorul refuzase. Harriet era sclava fiicei lui, Mary /lathilda, zicea, şi nu avea dreptul prin lege să o vândă. Când o prindea ingură pe Harriet, Norcom îi reproşa: „Nu te-am adus la mine în casă şi u te-am făcut însoţitoarea copiilor mei? Te-am tratat vreodată ca pe egrotei? Nu ani permis niciodată să fii pedepsită, nici chiar pentru a-i

Face pe plac stăpânei tale. Şi asta este răsplata pe care o primesc, fată nerecunoscătoare!” însă, dacă Harriet începea să plângă, el o consola: giet copil! Nu plânge! Nu plânge!... Biată fată prostuţă! Nu-ţi cunoşti Interesul. O să te ador. O să fac din tine o doamnă. Acum du-te şi gândeşte-te ja tot ce ţi-am promis”.

Harriet se gândea, iar concluziile sale erau menite să o trezească la realitate: „Femeile sudiste se căsătoresc adesea cu un bărbat ştiind că el este tatăl mai multor micuţi sclavi (Dr. Norcom însuşi concepuse vreo unsprezece) ... Ele îi privesc pe aceşti copii ca pe o proprietate, ca pe o marfă similară porcilor de pe plantaţie; şi de multe ori îi dau pe mâna unui negustor de sclavi, descotorosindu-se astfel de ei”. Existau şi câteva „excepţii notabile”, când femei albe insistaseră ca soţii lor să îi elibereze pe sclavii „cu care se aflau în «relaţie părintească»”, însă doamna Norcom nu se număra printre ele. Dacă Harriet ar fi devenit amanta lui Norcom, nu ar fi fost decât o chestiune de timp până când doctorul i-ar fi vândut copiii, iar existenţa ei ar fi devenit şi mai nefericită.

Opoziţia lui Harriet faţă de Norcom nu însemna că era imună şi faţă de alţi bărbaţi. Ea se îndrăgosti de un prieten vechi, un tâmplar născut liber care o ceruse în căsătorie şi voia să o răscumpere. Dar Harriet ştia că familia Norcom nu ar fi acceptat să o vândă şi nici nu ar fi lăsat-o să se căsătorească, decât cu un sclav. Când altă sclavă ceruse permisiunea de a se mărita cu un bărbat de culoare şi liber, dr. Norcom replicase: „Te jupoi şi te pun la saramură, domniţă, dacă mai abordezi acest subiect, îţi închipui că o să te las să îngrijeşti copiii *mei* împreună cu

copiii negro-teiului ăluia?” Cu toate acestea, Harriet îşi luă inima în dinţi şi îi ceru doctorului permisiunea de a se căsători, „îl iubeşti pe negroteiul ăsta?” întrebă brusc Norcom. Răspunsul lui Harriet – „Da, domnule” – produse o explozie de insulte şi, pentru prima dată, dr. Norcom o lovi, numind-o „blestemul vieţii” lui.

Timp de o săptămână după acest incident, dr. Norcom a continuat s-o urmărească pe Harriet cu ochi de vultur, în tăcere. Apoi o informă că se despărţea de soţie şi se muta în Louisiana cu câţiva sclavi – se putea număra şi ea printre aceştia. După ce şi acest plan eşua, el o surprinse vorbind pe stradă cu prietenul ei şi, furios, o bătu şi o înjură. Disperată, Harriet îl îndemnă pe iubitul său să plece într-un stat liber, unde ea şi fratele ei aveau să îl urmeze.

Dar fuga se dovedi imposibilă. Harriet era păzită îndeaproape, nu avea niciun ban, iar bunica ei se opunea acestei idei. În cele din urmă, Harriet renunţă la visul de a se alătura tâmplarului ei şi schimbă complet macazul.

Anii petrecuţi cu familia Norcom o expuseseră la realităţile crude ale vieţii, aşa că nu mai era o copilă naivă. „Ştiam ce fac, şi am făcut-o în mod deliberat”, avea să scrie ea mai târziu. A devenit amanta unui bărbat

Ca o poate salva, răscumpărând-o de la familia Norcom.

Amantul lui Harriet era Samuel Tredwell Sawyer, un tânăr avocat necăsătorit, care le cunoştea pe Harriet şi pe bunica ei. Sawyer se simţea tot mai atras de ea şi îi trimitea adesea bileţele. „Eu eram o sclavă săraca de numai cincisprezece ani”, le reaminteşte autoarea cititorilor săi. În scurt timp, „un sentiment de tandreţe îşi făcu loc în inima mea”, deşi afecţiunea era amestecată cu „răzbunare şi calcule... Vanitate flatată şi sinceră recunoştinţă pentru bunătate”, în plus, „interesul stârnit unui bărbat care nu este însurat, şi nici stăpânul ei, trezeşte mândria unei sclave, dacă situaţia ei nefericită i-a mai lăsat vreo mândrie. Pare mai puţin degradant să te dăruieşti de bunăvoie, decât să te supui constrângerii”.

Aşa că, din aceste considerente, Harriet începu să întreţină relaţii sexuale cu Swayer, deşi nu menţionează când şi cum. Relaţia lor nu a fost pe deplin fericită. Se îngrijora că imoralitatea ei avea să „rănească” inima buneii Molly, şi spera ca bătrâna să nu afle. Apoi descoperi că e gravidă, ceea ce declanşa o nouă criză.

Toată lumea, în afară de dr. Norcom însuşi (şi, desigur, de Samuel Sawyer) avea să presupună că dr. Norcom era tatăl. Dar Harriet ştia că dr. Norcom avea să o pedepsească fiindcă ştia că nu este el, în timp ce doamna Norcom o să procedeze la fel, fiind convinsă de contrariu. Harriet speră să găsească refugiu, sau măcar înţelegere, la bunica sa. Însă Molly îi smulse de pe deget inelul lăsat de mama ei defunctă şi îi strigă: „Pleacă! Şi să nu mai vii niciodată în casa mea”. Speriată şi ruşinată, Harriet fugi acasă la o prietenă, căreia îi relată toată povestea sa demnă de milă. Prietena neidentificată interveni pe lângă Molly şi îi spuse câte îndurase fata în casa doctorului. Fără să o ierte, Molly o primi, totuşi, înapoi pe Harriet. Dar vru să ştie de ce Sawyer, tovarăşul ei de păcat, îi distrusese „unica mieluşică”, în condiţiile în care ar fi putut alege oricare altă sclavă de pe plantaţie. Sawyer o asigură pe Molly că o să aibă grijă de Harriet şi copilul lor. Avea chiar de gând să încerce să îi răscumpere, mai adău-îase el.

Dr. Norcom veni în vizită şi îi permise lui Harriet să rămână la bunica ba, numai pentru că doamna Norcom îi interzisese să o aducă acasă. Principala lui grijă a fost să identifice amantul lui Harriet. Era oare tâmplarul: u care îi interzisese să se căsătorească? Harriet îi dădu o replică amară: [Am păcătuit în faţa lui Dumnezeu şi a mea însămi, dar nu şi împotriva

„Nemernico!” murmură dr. Norcom. „Ţi-aş macină oasele! Te-ai dăruit lui vagabond nemernic... Îţi poruncesc să îmi spui dacă tatăl este alb sau fete negru”.

Speriată şi confuză, Harrit ezită, „îl iubeşti?” insistă Norcom. lulţumesc Cerului că nu îl dispreţuiesc”, răspunse ea. A fost o lovitură

Grea pentru Norcom. O ameninţă cu moartea, apoi îi

promise că, dacă va înceta orice legătură cu el, va avea grijă de ea şi de copil. Harriet refuză, iar el o ameninţă: „Foarte bine, atunci, nu ai decât să suporţi consecinţele propriei încăpăţânări. Să nu te aştepţi la niciun ajutor de la mine. Eşti sclava mea, şi aşa o să fii mereu. Nu o să te vând niciodată, poţi să fii sigură de asta”.

Micul Joseph se născu prematur şi bolnăvicios, zbătându-se între viaţă şi moarte săptămâni întregi. Şi Harriet se refăcea cu greutate. Dr. Norcom. * o vizita şi îi amintea că şi Joseph era sclavul lui.

Gelozia lui Norcom era mai puternică decât oricând. O ţinea pe Harriet departe de ochii fiului său adult şi ai supraveghetorului plantaţiei. O acuză pe Harriet de imoralitate. O împinse pe scări şi îi tăie părul superb. O insulta şi o umilea întruna. Odată, pentru a se răzbuna, îi aresta fratele, între timp, amantul ei secret, Samuel Sawyer, venea ori de câte ori putea, jucându-se cu copilul şi consolând-o pe Harriet. Dar Sawyer nu putu nici măcar să îi dea un nume fiului său, care rămase în proprietatea fiicei doctorului.

Trecură patru ani. Harriet se întoarse în casa familiei Norcom, continuându-şi aventura amoroasă clandestină, înainte să împlinească nouăsprezece ani, mai născu o fată, pe Louise Mathilda. Harriet pretinde că sentimentele ei pentru Sawyer nu s-au cristalizat niciodată în marea pasiune pe care a simţit-o pentru prima ei iubire, tâmplarul, deşi ţinea foarte mult şi la Samuel şi îi era profund recunoscătoare. Mai era ceva, scrie ea, „la fel ca libertatea să ai un iubit care nu exercita niciun fel de control asupra ta, în afară de cel pe care îl dobândeşte prin bunătate şi ataşament”.

Al doilea copil al lui Harriet a fost dovada menţinerii relaţiilor sale sexuale cu rivalul alb al doctorului. Norcom era furios. „Sclavia e teribilă pentru bărbaţi; dar e mult mai teribilă pentru femei”, scrie Harriet. „Pe lângă povara pe care o poartă cu toţii, *ele* au necazuri şi suferinţe care le sunt specifice”. A trebuit să îi boteze pe Joseph şi Louise Mathilda pe furiş, când doctorul, care se opunea total

botezului, era plecat din oraş.

În 1835, Norcom o trimise pe Harriet la plantaţia lui pentru a o pedepsi fiindcă refuzase să devină concubina lui. Îşi anunţă şi intenţia de a-l vinde pe Joseph. Harriet născoci un plan elaborat de fugă. Avea de gând să fugă singură; apoi Sawyer urma să cumpere copiii şi să îi elibereze. Bunica se opuse din răsputeri: „Nimeni nu respectă o mamă care îşi părăseşte copiii”, o preveni ea. „Dacă îi părăseşti, nu o să mai cunoşti fericirea toată viaţa ta”.

Harriet nu luă în considerare sfatul bunicii. Cu ajutorul lui Sally, o prietenă sclavă, care era de acord că „Dacă vede că tu fugi, n-o să mai aibă nevoie de afurisiţii de copii”, Harriet acţiona. Se ascunse în casa unui prieten, apoi, mai târziu, la bunica, în spaţiul rămas liber dintre acoperiş

1, 1 * * *** Jacobs. des Pre e°Pria şi adolescenţa ei ca sclavă cea mai coerentă autobiografie a unei amante sclave care

Şi cămara. Stătea înghesuită, dar la adăpost sigur, căci dr. Norcom o or dea în nord, unde chiar plecă pentru a o găsi şi a o aduce acasă. Hai l-a indus în eroare cu o strategie sofisticată, trimiţându-i scrisori din verse state libere, între timp, cu ajutorul unui negustor de sclavi, Sawyi reuşi să îl păcălească pe Norcom şi astfel îşi răscumpără copiii. Pentru f autentifica vânzarea către Sawyer, negustorul i-a încărcat pe cei doi copi, în căruţa sa, alături de alţi sclavi care boceau, fiind despărţiţi de soţiil soţii şi copiii lor. Înscenarea se termină pentru familia lui Harriet (dar r şi a celorlalţi) când Joseph şi Louise au ieşit din oraş în siguranţă şi au foi găzduiţi de bunica lor. Din ascunzătoarea sa de la etaj, Harriet îi ved adesea, dar nu a îndrăznit niciodată să dea ochii cu ei.

În mod incredibil, Harriet a rămas în mansarda lui Molly timp de sap ani lungi, între timp, Sawyer îşi continuă viaţa, în 1837 fiind ales, i reprezentant al Partidului Democrat, în Congresul Statelor Unit

„Dispariţia” lui Harriet pusese capăt relaţiei lor şi,

odată cu aceasta, şi promisiunii sale că avea să îi elibereze pe Joseph şi Louise. Locuiau

Molly, dar din punct de vedere formal, erau încă în proprietatea lui. Chij înainte să plece la Washington, veni la Molly să vorbească despre copi

Harriet ieşi din ascunzătoare (fără a-i dezvălui însă şi locaţia acesteia);

Îl imploră să elibereze copiii. „Nu vreau nimic pentru mine”, i-a spus ei

„Tot ce cer este să îmi eliberezi copiii, sau să împuterniceşti un prieten s-o facă, înainte să pleci”. Sawyer i-a promis că va da curs rugăminţii ei şi a adăugat că va încerca să o răscumpere şi pe ea.

Cu toate acestea, Sawyer reuşi să-şi ţină făgăduiala abia după ce se căsători cu o femeie albă. În 1840, după căsătorie, trimise după Louise, aranjând ulterior ca ea să locuiască împreună cu verii lui, la New York. În 1842, Harriet părăsi, în fine, ascunzătoarea, fugind în Nord, unde se întâlni cu fiica sa. În 1843, îl aduse şi pe Joseph la ea. Începu să se întreţină pe sine şi pe copii lucrând ca croitoreasă, în următorul deceniu, cei trei au dus o viaţă de fugari, chiar dacă se aflau într-un teritoriu liber, căci familia Norcom, inclusiv proprietara ei de drept, nu au încetat să îi ia urma. În 1852, o prietenă aboliţionistă, Cornelia Willis, a convins familia Norcom să o vândă pe Harriet. Ea le-a plătit trei sute de dolari şi a eliberat-o pe Harriet. În sfârşit liberă, Harriet începu să scrie relatarea care a fost publicată în 1861 sub titlul *Incidents in the Life of a Slave Girl* (Amănunte din viaţa unei mici sclave).

Harriet şi-a petrecut restul vieţii alături de fiica ei, întreţinându-se din slujbe prost plătite şi militând pentru cauza aboliţionistă. După Războiul Civil, ea şi Louise s-au întors în Sud pentru a presta muncă de asistenţa socială. Mai târziu, au revenit în nord. În 1897, Harriet a murit la vârsta de optzeci şi patru de ani.

S-a publicat vreodată, începând cu 1861, anul publicării ei, a generat o Dezbatere aprinsă. Pe vremea lui Harriet, aboliţioniştii şi apărătorii sclaviei emiteau păreri

pro şi contra autenticităţii acestei relatări. De curând, armată de istorici s-a implicat în interpretarea volumului, dintr-o multitudine de perspective. Singura concluzie general acceptată este cea referitoare la importanţa crucială a acestei cărţi.

Tensiunea permanentă în care a trăit în timp ce era hăituită neobosit je Norcom, care alterna violenţa cu ispitirea mieroasă, ameninţarea cu promisiunea, este un fapt palpabil, în acelaşi timp, se nasc câteva între – bâri: de ce un bărbat atât de gelos tolera legătura sclavei lui cu alt bărbat? De ce nu a violat-o pur şi simplu, făcând uz de forţă? De ce i-a asigurat un tratament preferenţial, când el le biciuia şi le vindea pe celelalte femei care nu îi făceau pe plac?

De fapt, accentul relatării cade asupra lui Norcom, căruia Harriet îi. Opune rezistenţă în defavoarea lui Sawyer, amantul ales de ea şi tatăl copiilor săi. Din acelaşi motiv, Harriet îşi îndreaptă atacul împotriva doamnei Norcom, a cărei sete de răzbunare includea un larg spectru de acte pe care azi le-am asocia cu noţiunea de maltratare psihologică. Harriet recunoaşte că doamna Norcom era o soţie înşelată prinsă într-o mascaradă de mariaj. Dar chiar şi după decenii, autoarea nu a putut manifesta vreun strop de simpatie pentru cea care a chinuit-o. O descrie pe doamna Norcom nu doar în termenii cel mai puţin măgulitori, dar şi reproduce amplu, aparent cuvânt cu cuvânt, cele mai degradante remarce pe care aceasta le-a făcut pe seama ei.

În cartea sa, Harriet citează din amintire multe din conversaţiile pe care le-a avut cu membrii familiei Norcom. În aceste schimburi de cuvinte, ea este mereu politicoasă şi neclintită, o femeie cu înalte principii de moralitate, căreia îi repugnă propunerile indecente ale lui Norcom. În mod ironic, autoarea ne spune mai multe despre Norcom, cel care nu a fost niciodată amantul ei, decât despre Sawyer. De la început şi până la sfârşit, Sawyer rămâne o figură secundară, iar Harriet face referinţe la el pe un ton de scuză, ca o femeie care mărturiseşte un mare păcat.

Multe sclave aveau conflicte interioare în legătură cu relaţiile sexuale pe care le întreţineau cu stăpânii lor şi cu alţi bărbaţi albi. Marea ruşine a lui Harriet a fost faptul că Swayer nu a forţat-o, deşi la un moment dat ea a afirmat că a te dărui de bunăvoie este „mai puţin degradant” decât să fii forţată să întreţii relaţii sexuale. Nu s-a împăcat niciodată cu ideea că îl iubea pe Swayer şi, la decenii distanţă, nu a făcut publice detaliile relaţiei lor. Principala ei preocupare era să pledeze pentru înţelegerea cititorilor.

Aşa cum aflăm din povestea lui Harriet, nu toate sclavele erau băgate cu forţa în patul stăpânilor. Unele acceptau de bunăvoie aceste relaţii cu bărbatul alb, din motive temeinice şi evidente: protecţie împotriva celor

L-ai rele tratamente la care erau supuşi sclavii, sarcini mai uşoare, privi, (egii, răzbunare faţă de stăpâna crudă, copii care aveau şansa să fie eliberaţi îi să se bucure de o viaţă infinit mai bună decât cea de sclav şi, în cele lin urmă, afecţiune.

A-ţi iubi adversarul li se părea, însă, multora impardonabil. Harriet; are a comis acest „păcat”, se autoflagela mereu. A fost, într-adevăr, un dement esenţial în viaţa ei de amantă şi explică, cel puţin la o privire Prospectivă, imposibilitatea de a se bucura de plăcerea erotică pe care a împărtăşit-o cu Sawyer, precum şi refuzul ei de a recunoaşte vreun taşament emoţional faţă de el.

Urmează apoi pledoaria esenţială în favoarea tuturor sclavelor impij. Aţe în relaţii sexuale cu bărbaţi albi: „Condiţia unui sclav pune sub semul întrebării orice principii de moralitate şi le face, de fapt, imposibil delicat în practică”. Folosind principiile morale ale creştinismului de secol XIX-lea şi convenţiile sociale ca model călăuzitor, Harriet se judecă pe ne şi se găseşte vinovată, apoi se scuză invocând drept argument faptul i sclavia este prin definiţie o condiţie amorală.

Relatarea lui Harriet se concentrează asupra experienţelor ei de sclavă lantă, sugerând, totodată, şi consecinţele mai ample ale relaţiilor ilicite între albi şi sclavele lor. Vulnerabilitatea sexuală a lui Harriet o

ameninţa pe doamna Norcom, care, ca femeie, nu avea autoritatea de a-şi indica soţul să hărţuiască sclavele. Aventura lui Harriet cu Samuel Saw-fr încălca normele de decenţă după care se ghida bunica ei. Bătrâna se tea şi că avea să îi afecteze relaţiile atent construite cu comunitateailor, care o tolerau ca o negresă liberă. Ca orice astfel de relaţie, legă a lui Harriet cu un alb şi copiii care au rezultat din această relaţie am’s sub semnul întrebării ordinea socială existentă în statele în care scla-i nu fusese abolită.

Relaţiile sexuale şi chestiunea evreiască încă de la începutul anilor ’30 şi până la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, în 1945, Germania nazistă şi Europa condusă de nazişti au implementat legi care consfinţeau inaccesibilitatea sexuală a evreicelor pentru ceilalţi cetăţeni, în acelaşi timp, neajutorarea evreicelor, mai ales a celor din lagărele de concentrare, le făcea vulnerabile la coerciţia pe care unii torţionari o exercitau asupra lor pentru a-şi le face amante.

Cartea lui Adolf Hitler *Mein Kampf* (Lupta mea), publicată în 1924, proclama o viziune fantastică despre „rasa” ariană, strălucitor de blondă, înaltă şi superioară. Conform acesteia, bărbaţii erau modele de excelenţă genetică. Surorile lor manifestau preocupările tradiţional feminine: *Kiiche*, *Kirche* şi *Kinder* (bucătărie, biserică şi copii). Hitler respingea ideea emancipării feminine, care nu era, după părerea lui, „decât o invenţie a intelectualităţii evreieşti”.

Adolf Schicklgruber Hitler, scundul Führer brunet al acestei rase stăpânitoare, considera toate rasele neariene drept inferioare şi periculos de contaminante, dar dintre ele, cea mai rea era cea evreiască. Ca mii de alţi germani, Hitler citise şi fusese influenţat de lucrarea lui Arthur Dinter, *Die Suende wider das Blut* (Păcatul împotriva sângelui). „Păcatul” se referea la pângărirea rasei – Dinter pretindea că o picătură de spermă evreiască ar mânji femeia ariană pe veci, făcându-i şi pe copiii pe care ea i-ar fi conceput cu alt arian să aibă trăsăturile inconfundabile

ale rasei semitice.

După ce Hitler a devenit Cancelarul Germaniei, în ianuarie 1933, el a început să-şi transpună această viziune în legislaţie. Unul dintre cele mai importante obiective era *Rassenschande* – pângărirea rasei prin sexul inter-rasial. Legislaţia nazistă definea *Rassenschande* drept trădare rasială şi o transforma în crimă capitală.

La 5 septembrie 1935, Legile de la Nürnberg văduveau de cetăţenie germană pe toţi cei care nu erau nemţi, excepţie făcând cei de „s înge înrudit”, iar Legea pentru Protecţia Sângelui şi Onoarei Germane le interzicea cetăţenilor să se căsătorească sau să întreţină relaţii sexuale cu

N înreii. În anii ’30, aproape 4.000 de evrei şi „gentili” („neevrei”) atât căsătoriţi, cât şi necăsătoriţi, au fost condamnaţi pentru crima de a fi făcut sex interrasial. „Criminalii” au fost aspru pedepsiţi, defăimaţi şi brutalizaţi în cadrul unor manifestări populare, sau trimişi în lagăre de concentrare. „Sunt cea mai mare scroafă; am avut relaţii cu evrei”, scria pe pancarta unei femei.

Hitler considera aceste legi antisemite – patru sute asemenea edicte au fost emise între 1933 şi 1939 – drept măsuri temporare necesare, până când Europa avea să scape de evrei. Mecanismul complicat elaborat pentru exterminarea evreilor şi a altor nearieni presupunea o intensă campanie de teroare, concentrare în ghetouri şi, în cele din urmă, deportarea în masă în lagăre de concentrare, cărora puţini le-au supravieţuit. Dachau, situat la circa treizeci de kilometri de oraşul bavarez atât de iubit de Hitler, München, a fost construit la două luni de la instalarea lui în funcţie. Pe măsură ce ţările Europei cădeau pradă naziştilor, erau înfiinţate lagăre de concentrare şi în alte părţi, mai ales în Polonia.

Nucleul ideologic sexist al naziştilor, la care se adăuga oroarea faţă de procreaţia evreiască a dus la grăbirea exterminării evreicelor. *Komman-dantul* de la Auschwitz, Rudolf Hoss, îşi amintea în memoriile sale de dinaintea execuţiei: „Pentru femei, totul era de o mie de

ori mai greu, mai deprimant şi mai umilitor, deoarece condiţiile de viaţă din lagărele de femei erau incomparabil mai rele. Li se aloca un spaţiu de locuit mai mic, iar condiţiile sanitare şi de igienă erau net inferioare”.

La finele războiului, eliberarea s-a produs pe etape. La 24 iulie 1944, soldaţii sovietici au eliberat lagărul de concentrare de la Majdanek. Şase luni mai târziu, au ajuns la Auschwitz. La 7 mai, nemţii s-au predat oficial, şi astfel a luat sfârşit atât războiul, cât şi holocaustul (pe care evreii preferă să îl numească „Shoah”).

Memoriile a mii de supravieţuitori, oficiali nazişti, funcţionari sau observatori atenţi, grămezile de obiecte aparţinând milioanelor de victime, înregistrările meticuloase ale nemţilor şi diversele anchete postbelice furnizează dovezi cruciale pentru istorici şi alţi cercetători care caută să înţeleagă răul produs de Shoah (holocaust), începând din anii ’90, mai multe studii s-au axat pe greutăţile specifice cu care s-au confruntat evreicele, inclusiv pe latura sexuală a acestor dificultăţi.

Studiile respective au stârnit dezbateri aprige în jurul controverselor legate de legitimitatea interpretărilor feministe. Mulţi cred că Shoah a distrus deopotrivă evrei şi evreice, aşa că a introduce o grilă analitică bazată pe gen şi a face distincţia între chinurile femeilor şi ale bărbaţilor, ar însemna să-i ofensezi pe supravieţuitori, şi să întinezi, totodată, memoria morţilor.

Alţi istorici afirmă cu aceeaşi convingere că Shoah poate fi înţeles, şi victimelor li se poate acorda întregul credit şi onoarea meritată, numai

Acceptând realitatea că suferinţele bărbaţilor şi femeilor erau din anumite mincte de vedere diferite. Ei subliniază că, mai presus de brutalitatea nemiloasă şi degradarea pe care o suportau bărbaţii, femeile îndurau şi alte suferinţe: menstruaţia sau lipsa ei, experimentele genitale, graviditatea, avortul, naşterea, uciderea nou-născuţilor pentru ca mamele lor să scape de pedeapsa execuţiei, precum şi obligaţia de a lua decizia insuportabila de a rămâne cu copiii condamnaţi la moarte

sau de a-i abandona pentru a se dedica celorlalţi, ori pentru a-şi salva propria viaţă.

Într-o carte despre amante, experienţele evreicelor din epoca nazistă, care au fost forţate să întreţină relaţii sexuale trebuie povestite din perspectiva lor specifică. Iată faptele: în ciuda Legii pentru Protecţia Sângelui şi Onoarei Germane, şi în pofida condiţiei lor fizice îngrozitoare, evreicele erau ţinta exploatării sexuale, însăşi feminitatea, care le periclita existenţa, le putea salva uneori. Mai precis, unele femei au avut norocul, de care puţini bărbaţi au beneficiat, de a ceda sexual, cu scopul de a rămâne în viaţă.

VIAŢA DE DINAINTEA MORŢII DIN LAGĂRELE DE CONCENTRARE

Procedura de „admitere” în lagărele de concentrare naziste avea menirea de a-i teroriza şi a umili noii deţinuţi pentru a-i aduce la disperare. De îndată ce victimele erau literalmente vărsate din vagoanele de marfă care le transportaseră, oficialii nazişti începeau trierea, separând bărbaţii de femei şi copii, milioane de deţinuţi fiind selectaţi chiar de la sosire pentru camera de gazare.

Mai ales evreicele se aflau în pericol. Fertilitatea lor era un blestem, reprezentând perpetuarea unei rase detestate. Pretutindeni în Reich, cel mai mic semn de graviditate însemna condamnarea la moarte a evrecei. Cercetările mai arată şi că, la sosirea în lagărele de concentrare, erau exterminate în camerele de *gazare* mai multe femei decât bărbaţi.

Erau selectate să trăiască în special evreicele tinere, robuste şi aparent sănătoase. Supravieţuitoarele îşi amintesc umilinţa resimţită atunci când erau puse să se dezbrace complet, pentru a se expune una faţă de alta şi toate faţă de paznicii duşmani, în următoarea etapă, ofiţerii SS le râdeau complet, inclusiv părul pubian şi axial, chipurile pentru a preveni extinderea păduchilor. Naziştii se foloseau de această tundere publică pentru a le demoraliza pe femei, rânjind şi glumind în timp ce îşi făceau treaba. „Parcă ne-ar fi smuls pielea, de parcă nu ar

mai fi rămas nimic din personalitatea noastră”, îşi aminteşte o femeie. „Nu mai eram Helga, sau Olga sau Maria sau cine eram”.

Aceste femei îşi pierdeau feminitatea, deoarece condiţiile de subzistenţă din lagăr aproape că eliminau menstruaţia. Puţinele care încă mai aveau ciclu erau forţate să se expună public, cu sângele şiroind pe picioare, din pricina lipsei de bandaje sanitare, căci singurele cârpe rămase erau hainele lor. Atunci naziştii le pedepseau pentru nerespectarea igienei.

Doctorii nazişti încălcau orice jurământ profesional şi le sterilizau pe adolescente, arzându-le ovarele cu raze X. Tinerele urlau şi se zvârcoleau, căci durerea era insuportabilă. Ulterior, doctorii îndepărtau chirurgical >varele incinerate. Dr. Władysław Dering devenise faimos pentru rapiditatea cu care executa astfel de operaţii, fiind capabil să facă zece astfel de intervenţii în numai două ore.

În baraca femeilor, violul era o ameninţare constantă. Oamenii SS-ului în se mulţumeau să arunce doar priviri insinuante, ci uneori chiar lărşăluiau în dormitorul lor, le smulgeau pe cele mai drăguţe din pat, le uau cu ei şi le violau. Ele se întorceau la paturile lor cu ruşinea în văzul ituror.

Mulţi bărbaţi S S erau speriaţi de posibilele urmări ale relaţiilor se-[uale cu o evreică, aşa că preferau să renunţe la astfel de plăceri, decât să fi rişte locul de muncă, siguranţa şi poate chiar viaţa. Dar unii îşi ucideau m şi simplu victimele după ce le violau: un martor mort nu poate vorbi. O încălcare şi mai flagrantă a Legii pentru Protecţia Sângelui şi On-irei Germane, în multe lagăre – la Ravensbrück şi Auschwitz, de exemlu – a constituit-o faptul că ofiţerii SS au amenajat bordeluri pentru repria delectare şi, adesea, şi pentru câţiva dintre deţinuţii care nu erau /rei şi pe care îi favorizau. (Scriitorul Ka Tzetnik, supravieţuitor al lagăru-ţi de la Auschwitz, imortalizează aceste bordeluri în *House. of Dolls* „aşa Păpuşilor), un roman inspirat de jurnalul surorii sale de paisprezece i,

Daniella Preleshnik, care a fost forţată să se prostitueze într-un lagăr zist.) Femeile pentru bordel erau selectate după înfăţişare, urmărindu-se îi ales fermitatea sânilor, particularitate întâlnită destul de rar, în condiţiile care ele sufereau de malnutriţie. (Sânii femeilor malnutrite mai întâi se să apoi se ofilesc, până când pieptul femeii devine la fel de plat ca acela [unui bărbat.) Doctorii SS supravegheau selecţia respectivă. Unul dintre jştia a fost mârşavul dr. Joseph Mengele, a cărui amantă era ofiţerul SS ia Griese, o bisexuală care le hărţuia şi ea pe femeile din lagăr. După selectarea lor pentru bordel, femeile, unele evreice, erau „audi –, adică violate în grup. Apoi treceau la treabă, în cea mai mare parte [ilei nu făceau mare lucru, dar în cele două ore de funcţionare aborde-bi la ceas de seară, erau forţate, fiecare, să aibă relaţii sexuale cu vreo [bărbaţi, în ciuda medicaţiei anticoncepţionale, apăreau şi sarcini. Fe-*ia* nu ştia dacă fătul îi era avortat sau urma să fie ucisă. SS-ul găsea simplă cea de-a doua soluţie. Pentru a-şi satisface nevoile sexuale, evitând pedeapsa pentru impar

Donabila crimă de *Rassenschande*, mulţi bărbaţi şi femei din SS se culcau între ei, înşelându-şi soţii sau soţiile cu câte un coleg sau o colegă discretă, par prizonierele, şiruri interminabile de femei disperate care soseau din toată Europa, erau prea vulnerabile şi disponibile pentru a fi ignorate, pentru femeile captive, care se luptau cu moartea zi de zi, sexualitatea nu prezenta relevanţă. Dar, curând, multe aflară că aceasta era un mijloc de a obţine mici recompense care le puteau prelungi viaţa, pe a lor sau a celor dragi.

O femeie încă atrăgătoare, mai ales una care ca prin minune îşi păstrase rotunjimile, putea din prima zi să evite camera de gazare. De asemenea, atrăgea uneori atenţia unui gardian S S mai privilegiat sau a unui prizonier care nu era evreu, care îi strecura o bucăţică de cârnat sau de brânză, sau o pereche de pantofi mai buni, articole care puteau salva literalmente viaţa cuiva. Unele femei „se ofereau pentru puţină pâine cu unt”, dar, după cum îşi

aminteşte fosta deţinută Renata Laqueur, „o făceau din dorinţa de a supravieţui şi de a-şi salva soţul şi copilul”, în această lume ireală dominată de teroare, regulile şi convenţiile realităţii cu privire la sex încetau să mai aibă vreo semnificaţie. Totuşi, majoritatea încă se agăţau de ele, aşa că moralitatea lagărului de concentrare interzicea relaţiile sexuale cu duşmanul.

Aşa reiese din memoriile holocaustului care abordează această experienţă specială. De curând, interpretările feministe ale holocaustului au prezentat aceste cazuri, mai realist şi cu mai mult discernământ, ca *Bett-Politik* – „politica aşternutului”, care era de obicei unica armă a unei deţinute.

Şantajiştii sexuali nu se limitau la nazişti sau SS. În afara lagărelor de exterminare, în ghetouri şi lagărele de muncă forţată, şi bărbaţii cereau favoruri sexuale în schimbul hranei sau al altor articole esenţiale. La fel făceau şi ruşii şi evreii care se ascundeau în taberele de partizani din pădure.

S., o evreică cehoslovacă supravieţuitoare atât a lagărului de la Ther-esienstadt, cât şi a aşa-zisului lagăr-model de exterminare de la Auschwitz, povesteşte că femeile nu se puteau baza decât pe inteligenţa lor şi pe cunoştinţele de sex masculin, în ghetoul de la Theresienstadt, bărbaţii deţineau majoritatea funcţiilor de conducere, precum şi controlul bucătăriei, un obiectiv esenţial, iar din aceste poziţii puteau obţine tot ce doreau, inclusiv sex. „Aşa supravieţuiai ca femeie”, explică S., „prin bărbaţi... În acea societate, era singurul mod în care puteai să-ţi salvezi viaţa”.

Altă supravieţuitoare de la Theresienstadt remarcă: situaţia „era la fel în lumea de afară, cu deosebirea că marfa de valoare nu o reprezenta aurul, diamantele sau banii, ci hrana”. Unii bărbaţi aveau chiar mai mult de oferit – puterea de a opri un transport de până la treizeci de rude şi prieteni către lagărele morţii din est. Jurnalele din alte ghetouri dezvăluie

Că şi acolo, unii bărbaţi cu rang înalt în *Judenrat*

(Consiliul Evreiesc) le protejau pe femeile tinere şi frumoase, în schimbul favorurilor sexuale, în lagărele de muncă forţată, femeile descopereau că asocierea cu un *kuzyn* (verişor) ingenios putea reprezenta diferenţa dintre viaţă şi moarte. Multe se împotriveau, preferând abstinenţa sexului ruşinos în afara căsătoriei, iar alte femei din înalta societate le dispreţuiau pe vorbitoarele de idiş din clasele inferioare, chiar şi pe cele versate în ştiinţa supravieţuirii. Dar femeile capitulau adesea în faţa condiţiilor inumane, acceptând un *kuzyn*, cu care îşi petreceau nopţile în spatele draperiilor improvizate. Zicători populare luau în derâdere aceste aranjamente: „Pentru supă, pentru supă / Pentru o bucată de pâine / Fetele îşi desfac… / între noi fie zis, / O fac chiar / Şi când nu e nevoie”. Cea mai teribilă consecinţă a unui astfel de aranjament era graviditatea, căci femeile cu pântecele voluminos erau automat selectate pentru gazare.

La Auschwitz, unde nu prea se ivea ocazia de a-ţi suplimenta raţia şi aşa subdimensionată, femeile ale căror atribuţii le puneau în relaţii directe: u muncitorii de la crematoriu puteau uneori face dragoste ca monedă de behimb, într-o copulaţie grotescă pe marginea latrinei puturoase, pentru o ponservă, o pereche de pantofi sau un pieptene. O doctoriţă evreică din Ungaria, Gisella Peri, avea nevoie disperată de o bucată de sfoară pentru l-şi fixa în picioare pantofii prea mari. (Pantofii erau esenţiali pentru [revenirea rănilor la picioare şi a infecţiilor ulterioare, care puteau să se) ldeze cu o trimitere la camera de gazare.) Un lucrător polonez de la jitrină avea o bucată de sfoară, dar nu voia să o schimbe pentru raţia ei pâine, ci pentru corpul ei. „Mâna lui murdară de excrementele umane care lucra, s-a întins spre partea ascunsă a feminităţii mele în mod atal şi insistent”. Un minut mai târziu, dr. Peri fugea, îngrozită de ceea se întâmplase. „În ce măsură mi se schimbaseră valorile!… Ce scumpă [venise o bucată de sfoară!” O femeie care în viaţa obişnuită ar fi întâmp-it o asemenea propunere cu dispreţ şi demnitate, acum ezita, cântărea jaţia şi

importanţa obiectului de schimb oferit, şi abia apoi decidea să ană nu, deşi uneori răspunsul era da.

Una dintre aceste femei a fost Ruth, care, în iarna lui 1942 a sosit, cu transport de la Viena, în lagărul Sobibor, care era îngropat în nămeţi, ce ştim despre Ruth este că era o adolescentă brunetă cu ochi negri, vreo şaisprezece sau şaptesprezece ani, de o frumuseţe care îţi tăia Graţia, îi atrase de îndată atenţia *Scharführerului* Paul Groth, un băr-faimos pentru tratamentul sălbatic aplicat prizonierilor evrei. Iată trei am bizare ale lui Groth: a obligat un evreu să soarbă votcă până când îmbătat, apoi, râzând, a urinat în gura bietului om, care vomita; altă l, le-a ordonat tuturor evreilor să se urce pe un acoperiş, comandând că are cădeau să fie biciuiţi şi duşi în Lagărul III pentru a fi împuşcaţi;

j punea pe evrei să prindă şoareci şi să-i introducă în pantalonii altora, iar când aceştia începeau să se mişte convulsiv la raport, punea să fie biciuiţi. Apoi apăru Ruth şi, spre uimirea tuturor celor care îl cunoşteau, el se „tidrăgosti de ea până peste urechi. O însărcina să îl servească în casă şi o făcu amantă. „Povestea devenea serioasă”, mărturisea o supravieţuitoare *As* la Sobibor, „iar Ruth influenţa comportamentul lui Groth”. Înspăimântătorul ofiţer SS încetă să-i mai bată pe evrei. Dar nu numai evreii observară această schimbare radicală de atitudine la Groth. O remarcară şi colegii din SS şi superiorii lui, care se speriară când îşi dădură seama cât de importantă devenise Ruth pentru el. *Obersturm*führerul S S prânz Reichleitner, care a devenit comandantul lagărului în august 1942, a acţionat de unul singur, în timp ce Groth era plecat într-o permisie de trei zile, doi ofiţeri SS o duseră pe Ruth la Lagărul III şi o împuşcară. La i întoarcere, Groth află de moartea fetei, îşi reluă îndatoririle şi continuă să îi trateze pe evrei cu indulgenţă, ca şi în timpul scurtei sale poveşti ilicite Ide dragoste. Curând după aceea, *Kommandan*tul îl transferă la Belzec.

Oare ce simţise tânăra Ruth pentru Groth, un om care tortura şi omora l evrei, fiind obligată să facă sex cu

el? Aproape sigur el a fost primul l bărbat din viaţa ei. Oare ea şi-a deplâns pierderea inocenţei? Sau înţelegea! prea bine incertitudinea în care trăia, încât să nu-i mai pese? Oare a reacţionat la pornirea lui bruscă de iubire, sau şi-a oferit tandreţea la schimb contra promisiunii lui de a cruţa evreii? Cele care au cunoscut-o în timpul ultimelor ei zile de viaţă vorbeau despre „iubire”, iar *Kommandantul* împărtăşeşte această părere, cel puţin în ceea ce îl priveşte pe Groth. Cu siguranţă ceva s-a întâmplat între el şi adolescenta evreică, creându-se o punte de legătură emoţională. Tot ce ştim cu certitudine este că Ruth a canalizat pasiunea lui, pe care ea nu i-o ceruse, în cel mai bun fel posibil, atenuându-i sălbăticia şi micşorând suferinţa evreilor.

La Auschwitz, Maya era *Kapo*, o prizonieră însărcinată de SS cu menţinerea ordinii în baracă. Maya nu era prea miloasă cu tovarăşele ei evreice, călcând în picioare pe oricine i se punea împotrivă. Poziţia pe care o deţinea i-a asigurat un dormitor propriu, şi celelalte deţinute bănuiesc, deşi nu s-a putut dovedi niciodată, că în fiecare noapte unul dintre ofiţerii SS venea să doarmă cu ea acolo.

Războiul se sfârşi. Maya supravieţui, ca şi fosta ei tovarăşă de detenţie de la Auschwitz, Lucille E. În 1950 sau 1951, Lucille era la cumpărături în centrul comercial Altman’s din New York, încercând să se decidă dacă să îşi cumpere mănuşi roşii sau negre. Observă o femeie care stătea lângă ea, înaltă şi cu părul negru tuns scurt, coafat într-un fel bătător la ochi, care zâmbea, probând şi ea o pereche de mănuşi. Lucille se întoarse spre ea şi ochii li se întâlniră. „Maya”, spuse ea. Maya o privi. „Da, de unde ştiţi?” „De la Auschwitz”, răspunse Lucille. Maya se albi şi începu să se

vorbind grăbit: nu fusese chiar atât de rea, o obligaseră să facă făcuse, nu omorâse pe nimeni.

Ce spunea soţul ei despre asta? întrebă Lucille, observând verighei. Probabil că nu era ofiţer SS, nu? Ba da, soţul Mayei era chiar ofiţer SS. După *război, o*

urmărise din lagăr în lagăr. Când eminew York, venise după ea. În cele din urmă, se hotărâse că putea (ante, totuşi, cu el. Până la urmă, îi spuse ea lui Lucille, era „unul mai cumsecade oameni”. Fi copii? întrebă Lucille. Nu, răspunse Maya. „Sper să nu aveţi îl”, spuse Lucille, apoi îi întoarse spatele şi se îndepărtă. A este amanta care şi-a pus propria supravieţuire şi propriul con-supra oricăror alte consideraţii. Poate că se căsătorise cu un fost pentru a-şi valida relaţia, pentru a-şi demonstra ei însăşi cât de le era acesta cu adevărat, spre deosebire de alţii asemenea lui. Şi [s-ar fi jenat să se mărite cu un evreu, care ar fi putut descoperi ia zi ceea ce Lucille şi multe altele ştiau, că această soţie ele-[avea foarte multe în comun cu majoritatea supravieţuitorilor de *fitz*.

L*ila* de la A'uschwitz s-a înfiripat între dr. Rosenthal, un medic SS, ăiemheim, o asistentă evreică prizonieră în lagăr, în timpul r, Gerta a rămas gravidă, iar dr. Rosenthal i-a făcut un avort, salva viaţa, se pare. Sarcina Gertei era să eutanasieze pacienţii i. O poveste cutremurătoare despre colaborarea ei profesională îl său vorbeşte de la sine atât despre Auschwitz, cât şi despre şi poate şi despre Gerta. Doi pacienţi cu acelaşi nume au fost de tifos, altul pentru un simplu abces. Unul dintre ei, cel [tifos, a murit, şi urma să fie trimisă o înştiinţare familiei sale. Reşeală, înştiinţarea a ajuns la familia celui sănătos, care avusese bees. Când doi funcţionari au sesizat greşeala, şi-au luat inima n-au informat pe dr. Rosenthal, pentru ca acesta să ia legătura îndoliată şi să le mărturisească adevărul. Rosenthal le-a ascultat ipoi i-a ordonat ceva Gertei, care s-a întors în scurt timp, Greşeala s-a reparat. Şi acela e mort”. O crimă a transformat realitate.

Loment dat, Gerta şi dr. Rosenthal au fost reclamaţi autorităţilor, pacientului ucis, nici a avortului pe care îl făcuse ea, ci pentru li se făcea vinovat de *Rassenschande*, pângărirea rasei, în cele [l s-a sinucis. Nu se cunoaşte soarta Gertei, dar mai mult ca) st executată.

a ca aceasta să fi fost o poveste de dragoste asemănătoare cu i. Sau e posibil ca Gerta să nu se fi putut

descotorosi de care o dorea. Complicitatea ei în cazul confuziei dintre cei: nu dovedeşte nimic, ce altceva ar fi putut face, dacă

Dr. Rosenthal îi dăduse un ordin? Având în vedere rolul ei în programul de eutanasiere de la Auschwitz, probabil că era deja obişnuită cu asemenea acţiuni. Oricum, evreii erau ucişi cu vagoanele, aşa că o injecţie letală părea probabil inofensivă, ba chiar un gest de milostenie. Oricare ar fi fost sentimentele sau motivele ei, povestea sa de dragoste cu dr. Rosenthal s-a soldat cu moartea ei prematură.

Doctoriţa evreică Gisella Peri, care şi-a oferit trupul pentru o bucată de sfoară ce-i putea salva viaţa, povesteşte despre Kati, o deţinută de la Auschwitz care a acceptat avansurile unui neamţ pentru că acesta o ajuta să salveze vieţi, după cum îi spusese ea lui dr. Peri. Inima lui Kati era „cât universul", aşa că, atunci când descoperi o adolescentă de vreo cincisprezece ani, pe care o femeie-ofiţer S S-o bătuse până când o transformase într-o masă de carne vie, fiindcă fusese văzută scormonind după coji de cartofi, Kati se hotărî să o salveze pe fată. Fura cât putea ca s-o ajute pe protejata ei, dar resursele ei erau limitate. Dar avea un *kohana* (amant) mult mai bine plasat. Era un arian, un neamţ care purta triunghiul verde, semn că este deţinut de drept comun, fiind un hoţ, sau poate chiar un asasin. Avea forţă fizică, pentru care era respectat în lagăr, şi purta un baston ce simboliza statutul lui. Se cunoştea bine şi cu muncitorii de la crematoriu, a căror slujbă înfiorătoare le asigura uneori accesul la proviziile pe care prizonierii aduşi din ghetou le lăsau în urmă după ce erau condamnaţi la moarte.

Kati era pe punctul de a pune capăt relaţiei sale cu acest *kohana*. Dar noile ei responsabilităţi o făcură să se răzgândească. Dr. Peri spune: „a decis să îşi vândă în continuare corpul acelui bărbat în schimbul hranei pe care o aducea... Pentru a o hrăni pe fetiţă". Într-o zi, dr. Peri o văzu pe Kati ţinând-o pe fată strâns de mână, într-un vagon care se îndrepta spre fabricile germane. Dr. Peri era

optimistă: „Ştiam că ea avea să îi salveze fetei viaţa cu orice preţ”. Cazul lui Kati este simplu, înţelegea natura relaţiei pe care o avea cu neamţul, conştientă de faptul că aceasta îi asigura hrana salvatoare. Poate că a contat şi faptul că nu era un ofiţer SS, ci îşi dobândise autoritatea în virtutea forţei sale fizice. Auschwiztz-ul transformase acest bandit într-o figură proeminentă, care îi putea oferi amantei sale evreice ceea ce nu îi putea pune la dispoziţie nimeni altcineva: mijloacele de a menţine în viaţă altă prizonieră.

În *Return to Auschwitz* (întoarcere la Auschwitz), supravieţuitoarea Kitty Hart afirmă că singura relaţie sexuală despre care avea cunoştinţă era cea dintre o evreică din Ungaria, al cărei nume nu îl menţionează, şi Wiinsch, un austriac din SS, care răspundea de magazie. Femeia reuşise cumva să îşi păstreze aspectul atrăgător, făcându-l pe Wunsch să se îndrăgostească până peste cap de ea. Hart şi alte deţinute înlesneau relaţia, stând de pază în timp ce ei făceau dragoste între rafturile cu provizii. Drept răsplată, Wunsch, pe care îl porecliseră „Wiener Schnitzel”, le trata „destul

De bine”. După război, amanta de la Auschwitz a lui Wiinsch a compărut în procesul acestuia de la Frankfurt, pledând atât de elocvent în favoarea lui, încât acesta a fost achitat de acuzaţia de crime de război.

Apelul neaşteptat şi dramatic al acestei femei este foarte emoţionant. Chiar şi după război, când s-a scurs ceva timp de reflecţie sau analiză, după ce întreaga oroare a holocaustului a fost certificată de tribunalele internaţionale, amintirea acestei femei despre Wiinsch (şi poate chiar şi iubirea ei) a determinat-o să îi salveze viaţa, aşa cum, după părerea ei, şi el îi salvase cândva viaţa. Nu numai că nu l-a învinuit pe ofiţer pentru ceea ce se întâmplase, dar a riscat, luându-i apărarea, să fie condamnată sau, în cel mai bun caz, dispreţuită de către supravieţuitori.

Eleonore Hodys

Pentru o mână de oameni, Auschwitz a fost un

paradis. Printre aceştia s-a numărat şi Rudolph Hoss, un ofiţer de patruzeci de ani care a îndeplinit funcţia de *Kommandant* la Auschwitz între 4 mai 1940 şi decembrie 1943. Alături de soţia sa, Hedwig, şi de familie, trăia într-o oază înflorită, printre prizonierii pe care îi înfometa, tortura, gaza sau incinera. În casa lui Hoss făceau curăţenie prizonieri special aleşi. La el se aflau comorile confiscate de la deţinuţii condamnaţi, precum şi provizii de vinuri de luxi şi mâncăruri care erau raţionalizate chiar şi pentru nemţi. „Vreau să locuiesc aici până la moarte”, a declarat Hedwig Hoss.

Hoss supraveghea îndeaproape comportamentul ofiţerilor SS. Denunţat o femeie S S care „se înjosise până într-atât, încât întreţinuse relaţii! intime cu prizonierii evrei” şi l-a acuzat pe *Rapportführerul* PalitschJ unul dintre cei mai cruzi lachei ai săi, că se culcase cu o femeie închise la Birkenau. Cu toate acestea, el însuşi întreţinea relaţii sexuale cu oî prizonieră de origine italiană, Eleonore Hodys, care muncea în casa lui ca servitoare şi care fusese luată drept evreică din greşeală.

La câteva luni după ce Eleonore începu să lucreze la el acasă, timp în care se presupune că Hoss o forţase deja să întreţină cu el raporturi sexuale, el o transferă mai întâi într-o colonie penală, apoi în celebrul Bloc] Nr. 11. Oare Hedwig a avut vreo contribuţie la acest transfer? Dacă da, înseamnă că nu a reuşit să îşi împiedice soţul să o mai vadă pe Eleonore; el îi făcea vizite nocturne clandestine în celulă. Dar în condiţiile securităţii sporite din Blocul 11 majoritatea paznicilor ştiau despre aceste întâlnirij secrete, care nu puteau fi ascunse nici măcar de un ofiţer atât de sus-pus ca Hoss.

Apoi Eleonore a rămas gravidă. Cum se putuse întâmpla aşa ceva în blocul ei atât de strict controlat, dacă nu cumva însuşi Hoss era tatăl? în ciuda statutului său de *Kommandant* al Auschwitz-ului, Hoss trebuie să fi

Intrat în panică. Alţi ofiţeri SS fuseseră executaţi pentru crima *deRassen-schande*; dacă Eleonore nu era evreică, el ar fi riscat cel puţin dizgraţia, retrogradarea şi

transferul undeva departe de raiul de la Auschwitz. Ca să nu mai pomenim de certurile maritale provocate de o asemenea situaţie. Aşa că Eleonore trebuia să dispară. Hoss o închise în *Stehbunker*, una dintre celulele de carceră ale Blocului 11, unde nu puteai sta decât în picioare, pe o suprafaţă ceva mai mare de o jumătate de metru pătrat, în întuneric total, fără aer şi într-un frig teribil pe timp de iarnă. Aceste celule erau folosite pentru slăbirea prizonierilor înainte de interogatorii. Dar în cazul ei, situaţia se schimba. Hoss nu voia să obţină informaţii de la ea. Pentru a o reduce la tăcere pentru totdeauna, ordonă să nu fie hrănită – în scurt timp, avea să cadă din picioare moartă de foame. Scăpase, se gândea el.

Dar Eleonore, inteligentă şi răzbunătoare, se luptă pentru viaţă cu puţinele resurse pe care le avea la îndemână, şi anume turnându-l pe Hoss. Reuşi cumva să îl contacteze pe ofiţerul SS Maximilian Grabner, şeful secţiei politice, care era un adversar al lui Hoss şi care se afla în acel moment sub ancheta SS. Ea ştia de duşmănia lor; auzise conversaţii în timp ce servea în casa lui Hoss, iar Hoss s-ar putea să-i fi pomenit şi ei în treacăt despre acest lucru. Dar intervenţia disperată a Eleonorei nu o salvă. La proces, Grabner se folosi de dezvăluirile ei numai în scop propriu, pentru a-l discredita pe Hoss.

Moartea Eleonorei, înfricoşătoare chiar şi pentru Auschwitz-ul bântuit de spectrul morţii, nu a rămas secretă, iar zvonurile despre aceasta s-au răspândit cu viteza fulgerului. Până în ziua de azi, ea supravieţuieşte în memoriile şi transcrierile procesului SS intentat lui Maximilian Grabner. Când Auschwitz era încă în funcţiune, a circulat zvonul că Eleonore încerl case la un moment dat să îl omoare pe Hoss. Să se fi întâmplat atunci când a sedus-o prima dată, pentru a-şi apăra onoarea? Sau atunci când ea i-a spus (sau el a observat) că e gravidă, intuind primejdia în care se afla? Oricare ar fi adevărul, nu-l vom afla niciodată, dar zvonurile aveau darul să ridice moralul deţinutelor care le colportau. S-ar putea ca Eleonore Hodys să nu fi fost evreică, dar deţinutele evreice o

aclamau pentru curajul ei. În ochii lor, ea personifica chinul evreicelor prinse în capcana de coşmar a lagărelor naziste de exterminare.

În *Schindler's Ark* (Arca lui Schindler), care avea să devină mai târziu *Lista lui Schindler*, autorul Thomas Keneally afirmă acest lucru în mod indirect. Keneally relatează că la Auschwitz, „steaua lagărelor de concentrare”, se credea că Rudolph Hoss o lăsase gravidă pe o evreică pe nume Eleanor (conform notaţiei lui) Hodys. Cu siguranţă că SS-ul a crezut, consemnează Keneally, şi chiar a mers până acolo încât a interogat-o pe nenorocită. Deşi SS-ul nu a putut găsi dovezi concrete şi irefutabile cu privire la presupusa amantă evreică a lui Hoss, zvonurile au persistat.

Restea lui Eleonore Hodys are ca nucleu sexul, nu dragostea. Totuşi, fiul moral şi uman al lagărelor de concentrare, protagoniştii poveştilor foste care prindeau contur erau conştienţi de faptul că fiecare clipa; a mai aproape de moarte. Afecţiunea şi îmbrăţişările tandrele; au senzaţia de normalitate, ceea ce era mult mai important decât (chiar dacă nu excludeau această formă de manifestare a iubirii; astea prizonierilor priveau cu respect aceste relaţii, considerându-le liste afirmaţii sfidătoare ale pasiunii ce nu cunoaşte teama.

RELE „PARTIZANILOR”.

Ră, în păduri, unde evreii refugiaţi din calea terorii se alăturau or antinaziste neevreieşti, relaţiile dintre luptători şi amantele lor gmatizate cu dispreţ şi se stabileau adesea prin forţă, în aceste tecrete, care se mutau dintr-un loc în altul, marea majoritate ar, spre deosebire de bărbaţi, erau evreice. La fel ca şi în ghetouri, 2 le de muncă forţată şi în lagărele de exterminare, viaţa evreilor [şeau să fugă în pădure era în mod substanţial diferită.) *4 l*, în urma atacului german asupra Rusiei, Armata Roşie a fost gheată cu ajutorul foametei şi frigului. Mii de soldaţi ruşi au scăcare au urmat, refugiindu-se în pădurea bielorusă. Mai târziu, lor au evadat din lagărele pentru prizonieri de război şi li s-au îşi spuneau

„partizani”, luptători pentru libertate împotriva dar în realitate majoritatea formau mici bande criminale, nu-*ad*, echivalentul rusesc pentru „detaşament partizan”. Acestea late din ruşi, bieloruşi, polonezi, ucraineni şi, uneori, evrei şi conducători sau arme, fiind interesate mai mult de supravieţuire [abotarea nemţilor, în timp, însă, au reuşit să se înarmeze atacând pânţi rătăciţi care, pe jos sau în camioane, se aventurau singuri ritoriu periculos.

era excepţii, aceşti „partizani” obişnuiau să îi respingă sau chiară pe evreii scăpaţi din ghetouri care încercau să li se alăture, [vrei pe care îi acceptau printre ei erau tinerii înarmaţi. Dacă le: ale evreice cu copiii lor, le luau toate bunurile, le violau şi le au chiar le ucideau.

Câteva evreice atrăgătoare erau acceptate şi deveneau amantele [ucători ruşi, de rang înalt. Doctoriţele, asistentele medicale şi jle aveau, de asemenea, mare trecere, chiar dacă erau urâte, bătrâne să facă sex. Exista însă o regulă generală, potrivit căreia cele iau să facă lucruri esenţiale deveneau amante, fiind numite [e tranziţie”. Ele îşi ofereau corpul în schimbul unor privilegii, se numărau mâncarea suplimentară şi tratamentul preferenţial.

Par în aceste *otr*ând-*în* existau atât de puţine femei, încât procentul abia dacă se ridica la 2 – 5%, iar evreicele erau mai vulnerabile decât celelalte.

Ostila pădure bielorusă avea, însă, şi un *otriad* evreiesc, la conducerea căruia se aflau trei fraţi: Tuvia, Asael şi Zus Bielski. Aceşti ţărani săraci şi lipsiţi de educaţie se simţeau ca la ei acasă în pădure. Sub conducerea lui Tuvia, nomazii Bielski acceptau orice evreu care le ieşea în cale, inclusiv bătrâni, femei neajutorate şi oameni a căror profesie era incompatibilă cu traiul în pădure. Drept urmare, gaşca era semnificativ mai mare decât altele, iar supravieţuirea majorităţii depindea de bărbaţii mai tineri, mai bine făcuţi şi mai experimentaţi.

Pe cât posibil, cei trei Bielski cooperau cu celelalte grupări, pentru a achiziţiona arme şi a obliga ţăranii să le dea alimente. Mai târziu, împreună, aveau să arunce în aer

poduri, să taie linii telefonice şi să provoace deraierea trenurilor, în cele din urmă, acest *otriad* evreiesc şi-a stabilit un cartier general, în care au fost amenajate făbricuţe şi mici ateliere, ce furnizau produse şi altor partizani. Cei care nu aveau nici aptitudini militare, nici meşteşugăreşti prestau muncile de jos, cum ar fi mulsul vacilor sau tăierea lemnelor. Printre aceştia se numărau femeile şi bătrânii, suferinzii şi intelectualii fără simţ practic. Aceşti muncitori erau desemnaţi prin termenul peiorativ de *malbushim*.

În structura socială a grupării, un bărbat *malbushim* care aspira la un rang superior şi la mâncare mai multă şi mai bună putea încerca să devină luptător sau cercetaş. Însă o femeie nu putea avansa decât printr-un protector, devenind amanta acestuia. Legea *otriadului* cerea ca o femeie provenită din înalta societate să facă perechee cu un bărbat dintr-o clasă inferioară, care în ordinea socială anterioară nu beneficiase de avantaje, într-o proporţie de 60%, adulţii conduşi de clanul Bielski trăiau în cadrul unor astfel de aranjamente.

Înainte de război, asemenea relaţii ar fi fost puţin probabile, dacă nu chiar imposibile. Tânăra aristocrată Sulia Ruin îşi detesta viaţa de *mal-bush*, aşa că s-a „căsătorit” cu un luptător pe care mai înainte îl dispreţuia pentru ignoranţa şi lipsa lui de rafinament. Dar, alături de el, nu numai că a prosperat, ci chiar şi-a putut ajuta prietenele mai puţin norocoase. Chiar şi după război, a ales să rămână cu iubitul ei din pădure. De fapt, la sfârşitul războiului, marea majoritate a acestor femei s-au căsătorit şi au rămas alături de tovarăşii lor aparent nepotriviţi. Au decis să îşi valideze viaţa din pădure, cu alegerile ei dificile şi cruciale, transformând relaţii care altă dată ar fi fost ruşinoase în uniuni consfinţite pe baza cărora şi-au construit familiile şi viitorul.

Asemenea altor evreice care au supravieţuit pentru că bărbaţi îndrăgostiţi sau robiţi simţurilor, de obicei nazişti, le-au oferit protecţie şi susţinere în schimbul sexului, aceste partizane au fost nevoite să accepte

relaţiile pe care le-au iniţiat în timpul războiului, justificându-le şi chiar

”.

— *M* uneori aceste femei se îndrăgosuc carnaţii care la început le obligaseră să întreţină raporturi sexuale. (Când amantul era evreu, femeile acceptau mai uşor afecţiunea pe care începeau să o simtă pentru el. Dar când era nazist, iubirea lor pălea din (cauza sentimentelor de vinovăţie.

Dar cele mai ruşinoase clipe erau când o femeie abuzată răspundea la stimulii călăului său şi începea să îl dorească şi ea. În mod inevitabil se întâmpla aşa atunci când femeile trebuia să presteze servicii sexuale (chiar că nu aveau chef de aşa ceva), iar energia erotică declanşată se transfera: pe tărâmul falsităţii, în cel al realităţii invadându-le propria persoană, acele clipe amantele sunt primele care se etichetează drept târfe, ceea ce [u sunt şi nu au fost niciodată.

Braun: *amanta autorului holocaust-ului*

Relaţia impetuoasă a lui Adolf Hitler cu nemţoaica ariană Eva Braun şi trecut neobservată, dacă dictatorul celibatar nu ar fi fost arhitectul lui mai mare genocid din istoria omenirii. Părerile clare ale lui Hitler cu Ivire la natura femeii şi rolul ei în societate au influenţat ideologia nonal-socialismului, la fel cum comportamentul său în domeniul „politicii pinutului” (*Bett-PolitiK*) ilustrează grăitor miezul gândirii lui şi politica decurs din aceasta. LAdolf Hitler s-a născut în 1889, ca fiu al Klarei Polzi şi al vărului ei ns Schicklgruber, zis şi Hitler după ce mama lui necăsătorită s-a mări-[u Johann Georg Hiedler, un nume pe care unii funcţionari l-au tran-Hitler, variantă acceptată de tatăl lui Adolf, Adolf era cel de al le-a copil al Klarei şi al lui Alois, dar primul care a supravieţuit. Sora l-ai mică, Paula, era retardată, un fapt pe care Hitler l-a ţinut secret. 1929, când a întâlnit-o pe Eva Braun, care avea şaptesprezece ani, Hitler era un artist ratat care se transformase în militant al politicii laliste, ce încerca să-şi croiască drum spre putere. Optase pentru tt, deoarece (ca şi Elizabeta I a

Angliei) era „căsătorit” cu ţara şi nu ea rezerva timp pentru soţie şi familie, în plus, nu voia copii. „Observ starele geniilor nu au o viaţă uşoară… În plus, majoritatea sunt cref-a spus menajerei sale, atitudinea sa izvorând probabil din teama că; a produce un copil care să îi semene Paulei.

Hitler nu ducea lipsă de femei, care se simţeau atrase de talentul [toric, de carisma pe care o emana şi de încrederea lui nestrămutată să redea Germaniei măreţia de odinioară. Acestea îi treceau cu faptul că era scund, că purta haine de duzină şi ceea ce Eva Braun „mustăcioara lui comică”, şi se grăbeau să-i cadă în braţe. Circula unul că unele se aruncau în faţa maşinii lui, pentru ca el să oprească

Şi să le adreseze un cuvânt. Hitler răspundea galant, sărutându-le mâna, flirtând şi acceptând adoraţia lor ca şi cum i s-ar fi cuvenit.

Hitler vedea femeia ca pe un strateg după chipul şi asemănarea lui. În viziunea lui, la început, femeia muncea din greu pentru a câştiga încrederea bărbatului. Apoi, apucând zdravăn cu mâinile ei delicate firele de care atârna inima lui, ea începea să îl manevreze, la început câte puţin, apoi tot mai mult, până când devenea stăpână pe situaţie, iar el era nevoit să danseze cum i se cânta”.

În general, Hitler prefera blondele plinuţe, flirtând cu actriţe şi alte femei care îl distrau sau îl impresionau. Îi plăceau fetele tinere şi, după ce Angela Raubal, sora lui vitregă care rămăsese văduvă, se mută la el în 1927, el se îndrăgosti de fiica ei adolescentă, Angela, zisă şi Geli. O ţinea pe tânără ca pe o prizonieră în apartamentul lui, interzicându-i să iasă fără permisiunea lui, şi, chiar şi atunci, numai cu însoţitori autorizaţi. Geli plânse, îl rugă şi îl ameninţă, dar Hitler era de neclintit: ea avea să meargă numai unde, când şi cu cine îi spunea el. La 18 septembrie 1931, după o ceartă cumplită, tânără Geli, de numai douăzeci şi unu de ani, a luat revolverul lui Hitler, un Walther de 6, 35 mm şi s-a împuşcat în inimă.

Hitler a fost şocat şi îndurerat, însă şi alarmat de

repercusiunile politice pe care l-ar fi avut evenimentul dacă presa descoperea că întreţinuse relaţii sexuale cu tânără sa nepoată. Colegii nazişti, la fel de îngrijoraţi, au reuşit să „gestioneze” atât de bine sinuciderea lui Geli încât, referindu-se la moartea ei, ziariştii au sugerat că era deprimată de eşecul carierei sale de cântăreaţă. Hitler a traversat o scurtă perioadă de doliu. A cerut unui pictor să facă portretul fetei după o fotografie şi i-a ordonat menajerei lui, Anni Winter, să schimbe săptămânal florile din camera lui Geli cu altele proaspete.

Chiar şi în timpul relaţiei sale cu Geli, Hitler curta mai multe femei. Una dintre ele era Eva Braun care era mai tânără chiar decât Geli. S-au întâlnit la sfârşitul anului 1929, în studioul unui prieten nazist, profesorul de oratorie şi fotograful oficial Heinrich Hoffmann. Hitler intrase în încăpere în clipa în care Eva era urcată pe o scară, aranjând provizii pe un raft, o activitate care îi lăsa descoperite picioarele frumoase. Hitler constată că şi faţa ei era la fel de atrăgătoare, aşa că, din când în când se întâlnea şi cu ea.

După primele prezentări, Eva l-a întrebat pe angajatorul ei: „Cine este Adolf Hitler?” într-adevăr, cine? Tatăl ei, Fritz Braun, l-a caracterizat laconic pe Hitler drept „un băgător de seamă, un imbecil care se crede atoateştiutor şi vrea să schimbe lumea”. Lise Braun, sora mai mare a Evei care lucra pentru dr. Marx, un laringolog evreu de care era îndrăgostită, îl dispreţuia pe Hitler.

Hitler a fost încântat de ignoranţa Evei cu privire la persoana lui şi la politica partidului său, în general. Era de părere că femeile aveau o influenţă

Montez îl distrusese pe

I al Bavariei. „Femeile nu au ce căuta în politică”, declarel. „Prietena unui politician nu trebuie să fie deşteaptă”. Din acest punct de vedere, Eva era perfectă. Ea interzicea discuţiile politice în prezenţa sa. Nici măcar nu *a aderat la* Partidul Nazist.

Dar atunci ce o deosebea pe Eva de celelalte rivale cu care îşi disputa atenţiile lui Hitler? Era foarte drăguţă,

ceea ce a avut o importanţa covârşitoare: o blondă cu ochi albaştri care îşi oxigena părul, îşi accentua trăsăturile frumoase prin machiaj şi se îmbrăca în haine de o eleganţă simplă pe care şi le confecţiona singură. Avea o siluetă desăvârşită şi părea mereu în formă, deşi nu mai era o şcolăriţă care mergea la patinaj şi la gimnastică (într-un filmuleţ de familie în care apare ea împreună Hitler, Eva improvizează o roată stângace). Era vioaie şi prietenoasă şi provenea dintr-o familie respectabilă. Era destul de isteaţă, dar surprinzător de ignorantă, o pasionată a romanelor de dragoste, precum *Pe aripile vântului*, de Margaret Mitchell. Mama acestei adolescente dornice de amuzament spera ca farmecele fetei să o ajute să contracteze un mariaj bun.

Acasă, Eva împărţea dormitorul cu lise şi Gretl, sora ei mai mică. Fritz şi Franziska erau credincioşi catolici, Fritz fiind mai ales dezamăgit de cariera lipsită de strălucire a Evei, care se sfârşise prematur deoarece bietele călugăriţe nu au mai tolerat năzbâtiile ei. Fritz încerca să o controleze pe cât posibil, dar Eva era hotărâtă şi ingenioasă şi, mai presus de orice, hotărâtă să-şi atingă scopurile pe care şi le propusese în viaţă.

Aproape de la început, Eva l-a plăcut pe Adolf Hitler. Acesta, însă, manifesta faţă de ea numai un interes sporadic, iar lise o tachina pe sora ei mai mică, spunându-i că aleargă după un bărbat mai bătrân. Moartea lui Geli a uşurat situaţia. Hitler avea, în fine, un loc sigur unde să o poată primi pe Eva: la el acasă. În curând începură să facă sex. Locul preferat era sofaua lungă şi roşie cu spătarul acoperit cu dantelă, aceeaşi canapea pe care Mussolini, Chamberlain şi Daladier s-au fotografiat în timpul şinoasei Conferinţe de la München.

Eva era încă una dintre multele femei, dar în acelaşi timp prima pe care invitase Hitler să îşi petreacă noaptea cu el. Una dintre rivalele ei impomte era Winifred Wagner, văduva de origine britanică a lui Siegfried, fiul ompozitorului Richard Wagner. Dar Winifred cântări caracterul lui Hitler şi unse la concluzia că manierele sale

elegante în public erau întrecute de spăimântătoarea bestialitate de care dădea dovadă în particular, aşa că se părtă de el. Circulă şi zvonul că ar fi fost oripilată de cerinţele lui sexuale, trivit cărora ea urma să-şi asume rolul mamei şi să-l biciuiască. Eva nu avea asemenea reţineri, sau poate că Hitler nu o vedea în rolul femeie dominatoare. Făceau sex, dar acesta nu era principalul ei atu. I Hitler îi plăcea să o asculte flecărind despre actori şi actriţe şi urmărea interes relatările ei despre petrecerile la care se ducea. Menajera lui o

Caracterizează pe Eva ca pe o păpuşă nu prea inteligentă, dar drăguţă, însă pentru Hitler toată vorbăria ei fără sens trebuie să fi fost reconfortantă jjupă efortul pe care-l făcea de a transforma cât mai repede Germania n monolit nazist blond.

Însă Hitler uita de Eva perioade lungi de timp, iar ea îl aştepta acasă, singură şi plictisită, în 1932, ea se decise să îl sperie, ca să-l determine e o ia în serios. De Ziua Tuturor Sfinţilor (l noiembrie), pe un frig cumplit, imediat după miezul nopţii, ea luă pistolul de 6, 35 mm al tatălui său şi îl îndreptă asupra sa. Lise o găsi mai târziu zăcând într-o baltă de sânge, cu un glonţ înfipt lângă carotidă.

Eva sunase deja un doctor – nu pe dr. Marx, cu care lise îşi petrecea seara, ci unul despre care credea că avea să îl anunţe pe Hitler. Glonţul a fost îndepărtat cu uşurinţă, iar Eva se bucură să-l vadă pe Hitler venind cu flori la spital. El găsi chiar emoţionantă sinuciderea ei ratată. „A făcut-o din dragoste pentru mine”, se pare că i-ar fi spus el lui Heinrich Hoffmann. „Acum trebuie să am grijă de ea; să nu se mai întâmple aşa ceva”.

Dar principala preocupare a lui Hitler era publicitatea – prea multe femei sinucigaşe în viaţa lui i-ar fi putut periclita cariera politică. Eva îşi minţi părinţii cu privire la încercarea sa de a se sinucide, iar viaţa îşi continuă cursul firesc, atâta doar că Hitler era mai atent în privinţa a ceea ce el considera a fi marea şi dezinteresata ei iubire pentru el.

Eva, ca şi Hitler, mai avea de soluţionat problema

spinoasă a tatălui ei, care se jura că avea să traverseze pe partea cealaltă a străzii dacă îl vedea pe Hitler apropiindu-se. Dacă Fritz Braun ar fi aflat că fiica lui „virginală” era implicată într-o relaţie amoroasă cu acest netrebnic, cu siguranţă ar fi încercat să pună capăt legăturii dintre ei. Aşa că Eva se mulţumi să ocolească adevărul, iar Hitler nu se apropia niciodată de casa părinţilor ei. Ordona să fie luată de la colţul străzii de un şofer cu o limuzină Mercedes-Benz neagră, în 1933, la o săptămână de la ascensiunea lui la putere, Eva a împlinit douăzeci şi unu de ani. Hitler i-a făcut cadou un set de bijuterii ieftine din turmalină, pe care ea avea să le păstreze cu sfinţenie toată viaţa, însă, acasă trebuia să le ascundă. Nu putea să le poarte decât atunci când era cu amantul ei. Surorile lise şi Gretl păstrară periculosul secret. Adesea o auzeau şoptind la telefon, când vorbea cu Hitler, dar niciuna n-a pârât-o tatălui lor. Lise îşi făcea un titlu de onoare din aceasta, în timp ce Gretl era absolut îngrozită de secretul Evei.

Însă campania Evei de cucerire a lui Hitler nu dădu rezultate spectaculoase. Ştia că era ironizată de colegii lui, care o considerau „o vacă proastă”, că el o înşela în permanenţă şi că nu avea de gând să se căsătorească cu ea. El îi dădu de înţeles că nu era decât o fată „de la periferie”, pe care înalta societate germană ar fi dispreţuit-o, şi ceru să nu li se facă fotografii împreună. Opinia publică, care nu îmbrăţişase încă nazismul în unanimitate, ar fi râs de povestea lor de dragoste.

Eva mai ştia că Hitler putea fi nemilos şi că *apela* la soluţia execuţiei în cazul colegilor al căror spirit de independenţă îi crea probleme. La 30 iunie 1934, după ce Hitler ucisese sute de oponenţi politici, precum şi oameni care îi fuseseră loiali, Fritz Braun a strigat că acesta era nebun, Dar Eva acceptă explicaţia lui: avea nevoie să fie ascultat orbeşte de subordonaţi, şi ocolise căile legale, deoarece el însuşi era „Justiţiarul (sic) suprem al poporului german”, în acelaşi timp, Eva era conştientă de consecinţele catastrofale pe care le-ar fi putut avea o revoltă împotriva lui. Eva găsi cam dificilă „chestiunea

evreiască”. Crescuse alături de mai mulţi prieteni evrei, iar lise era îndrăgostită de un evreu. Dar accepta verdictul lui Hitler, care susţinea că evreii poluau naţiunea. Puse rapid capăt relaţiilor cu cei pe care îi cunoştea din copilărie, dar interveni pentru a împiedica arestarea unei evreice, trimiţându-i apoi acesteia o sumă de? ani şi sfătuind-o să părăsească de îndată Germania. (Femeia îngrozită a ivut înţelepciunea de a fugi în Italia a doua zi.) Eva i-a mai sugerat lui litler să îl lase să emigreze pe Eduard Bloch, medicul austriac care îi [tratase mama iubită în ultimele zile de viaţă. Hitler a fost de acord, dar ji-a trimis mai întâi oamenii de la Gestapo la el *acasă*, pentru a recupera liste cărţi poştale pe care el i le pictase de mână şi i le trimisese în semn jle „gratitudine veşnică”.

În afara acestor intervenţii, Eva adoptă gândirea otrăvită a lui Hitler cu [parentă uşurinţă. Lise, desigur, era foarte supărată din cauza antisemiismului german. După promulgarea Legilor de la Niiniberg, angajatorul ei [vreau fu nevoit să se lipsească de serviciile ei, iar mai târziu părăsi Ger-lania, pentru a-şi căuta norocul în Statele Unite. Lise suferea cumplit şi certa amarnic cu Eva în legătură cu Hitler şi „chestiunea evreiască”, însă, în ciuda defectelor lui Hitler, Eva se vedea pe sine ca tovarăşa îi de suflet, ca marea lui iubire, femeia altruistă şi nobilă capabilă să [ăiască şi să moară alături de el. Un ghicitor i-a prezis într-o zi că va sveni cunoscută în toată Germania ca iubita unui bărbat puternic. Eva fedea cu tărie în împlinirea acestei predicţii şi lucra cu răbdare şi pricepre ca să-l prindă în mreje pe amantul ei, care îi scapă mereu printre bgete. „Încă de la primele noastre întâlniri am jurat să te urmez oriunde, liar şi la moarte. Ştii că singura mea raţiune de a fi este iubirea pe care o-port”, avea să îi amintească Eva lui Hitler, în 1944.

În 1934, părinţii descoperiră, în fine, că ea avea o relaţie cu Hitler. Tăi ei s-a simţit umilit când a aflat că era amanta lui Hitler, dar datorită (ziţiei *Führerului*, nu putea face mare lucru ca să-i despartă. După Câţiva de sinucidere a Evei, Hitler încerca să o sune aproape zilnic,

deşiiza să o recunoască public drept amanta sa. Pe de altă parte, era flatat id vedea apărând în ziare fotografii cu el cinând alături de actriţe faitase. Poate că i se adusese la cunoştinţă faptul că până şi naziştii fervenţi cercul său social îi ridiculizau performanţele sexuale, sugerând că era

De fapt impotent, în 1943, o dactilografa a fost condamnată la doi ani de închisoare pentru reproducerea unei zicători populare: „Cel care conduce în stil rusesc, / se coafează în stil franţuzesc, / îşi rade mustaţa ca englezii / şi nu s-a născut în Germania / ne învaţă salutul roman, / le cere soţiilor noastre să facă mulţi copii, / dar el însuşi nu poate produce niciunul. / Acesta este conducătorul Germaniei”.

La 6 februarie 1935, când împlinea douăzeci şi trei de ani, Eva începu să ţină un jurnal. Chiar pe prima pagină, se plângea că Hitler trimisese pe soţia aghiotantului la studioul lui Hoffmann cu atât de multe flori pentru ea încât tot biroul mirosea a capelă mortuară, însă el nu îi dăruise ce şi-ar fi dorit ea, un baset mic care să-i ţină de urât în lungile ceasuri de veghe, când îşi aştepta *alunecosul* amant să apară. De asemenea, Eva era nemulţumită că trebuia să lucreze în continuare la Hoffmann pentru a-şi ascunde adevărata vocaţie: cea de amantă a lui Hitler. În acest sens, ea făcu aluzie la oportunitatea unei locuinţe proprii care le-ar fi putut înlesni întâlnirile, iar Hitler păru să ia în serios sugestia.

Apoi Eva făcu o greşeală de strategie. Fu invitată la un bal şi îi ceru voie lui Hitler să meargă. El nu se opuse, dar o pedepsi apoi ignorând-o săptămâni în şir. Nu o suna nici atunci când era în München. Odată, amărâtă, Eva a stat ore întregi în faţa vitrinei unui restaurant, privindu-l cum îi făcea curte altei femei. Nefericită, îşi spuse că poate singurul lui interes faţă de ea era de natură sexuală. Dar îşi dădea seama de faptul că Hitler trebuia să manevreze aşa cum voia el atât pe amantă, cât şi pe prieteni, colegi şi chiar pe conducătorii lumii. Dacă cineva îl înfrunta sau îl împiedica să monopolizeze conversaţia, el se mohora sau chiar făcea crize. Eva îi provocase o reacţie asemănătoare

plecând să danseze singură, în loc să îi ceară voie să arunce invitaţia pentru a-şi putea petrece seara cu el.

În mai 1935, Eva descoperi că avea o rivală serioasă în persoana lui Unity Valkyrie Mitford, fiica pieptoasă şi cu picioare groase a Lordului englez Redesdale şi sora Dianei Mosley, soţia liderului partidului fascist englez. Unity îi făcea avansuri serioase lui Hitler, iar el îi răspundea entuziasmat. Eva era distrusă. La 28 mai se decise să acţioneze, îi scrise lui Hitler o scrisoare, dându-i un termen pentru a-i răspunde. Când el nu se conformă, ea înghiţi douăzeci şi patru de somnifere Phanodorm. Tot lise a fost cea care a găsit-o. Ea l-a chemat pe dr. Marx, care încă nu fugise în Statele Unite, iar el a resuscitat-o, salvându-i viaţa.

Eva îşi făcuse bine calculul. Tentativele de sinucidere îi atrăgeau atenţia lui Hitler şi îl determinau să ia măsuri, în august, a mutat-o pe Eva într-un apartament mic numai al ei, împreună cu sora sa, Gretl, ca „domnişoară de companie”. O menajeră unguroaică se îngrijea de ele. Hitler a decorat noul „cuibuşor de nebunii” cu picturi „împrumutate” din muzeele germane sau furate din colecţiile de artă ale evreilor, însă tabloul care îi plăcea Evei cel mai mult era „Biserica din Assam”, pictat chiar de Adolf

Hitler. Departe de căminul părintesc, întreţinută de iubitul ei, care îi devenea tot mai devotat, Eva era în al nouălea cer.

Dar Hitler nu părea mulţumit de acest aranjament, îşi făcea griji ca nu cumva să fie recunoscut de vreun vecin când venea în vizită. Curând, le mută pe surori într-o casă, cu un buncăr impresionant, la periferia München-ului. Se îngriji ca Eva să aibă propriul ei telefon particular, un Mercedes-Benz cu şofer la dispoziţie tot timpul şi, cel mai drăguţ cadou dintre toate, doi câini din rasa Scottish Terrier, Stasi şi Negus.

Eva Braun devenisejmetresa *en titre* a lui Hitler sau, cum îi spunea el, propria lui *chere amie*. În fine, se simţea în siguranţă, aşa că îşi consacra timpul înfrumuseţării

personale, băilor de soare şi jocului cu cei doi câini, cărora avea să li se adauge mai târziu încă un ciobănesc german, dăruit tot de Hitler. Eva îi făcea confidenţe lui Gretl şi bârfea cu ea. Gretl se întâlni cu câţiva ofiţeri SS, până când, în cele din urmă, se căsători, cu *Gruppenführerul* SS Hermann Fegelein, ofiţerul de legătură al lui Him-mler cu Hitler. Surorile mergeau adesea la cumpărături, Eva având o garderobă plină de haine elegante şi de pantofi, precum şi o colecţie de jijuterii. În fiecare după-amiază sosea coafeza care îi aranja părul. Exista un singur lucru în privinţa căruia nu ţinea seama de părerea lui Hitler: Eva nânca frugal şi făcea în permanenţă gimnastică, pentru a rămâne zveltă şi; u pielea fermă, nu moale şi cărnoasă cum prefera Hitler. Înainte ca el să i vadă trupul gol, Eva îşi tapeta sutienul cu batiste, ca să îl facă să creadă avea sânii mai mari decât în realitate. El deplângea adesea faptul că ea bra slabă şi o acuza că este sclava modei. Dar pe Eva o îngrozea perspectiva îngrăşării.

Verişoara Evei, Gertrude Weisker, pe care Eva a invitat-o să o viziteze 1944, ca să îi ţină de urât în timp ce Hitler era plecat, îşi aminteşte că m-a îşi schimba hainele de cel puţin cinci ori pe zi, înota şi făcea gimnas-ică pentru a umple „un anume gol din ea”. Eva i-a sugerat lui Gertrude a asculte BBC-ul, deşi acest lucru era interzis. Gertrude asculta şi lua otite, informând-o pe Eva în privinţa evoluţiei războiului.

Printre toate amănuntele plăcute care îi umpleau viaţa, Eva a inclus şi dimensiunea umană. S-a împăcat în cele din urmă cu părinţii, care au peeptat că fiica lor trăia în păcat cu un bărbat mai bătrân cu douăzeci şi ei de ani decât ea. Apoi, plină de îndrăzneală, a început să comploteze

vederea marginalizării sociale a celor din cercul apropiat al lui Hitler, are încă mai cutezau să o trateze cu dispreţ. Prima victimă a fost sora tregă a lui Hitler, Angela, mama lui Geli, care la un moment dat a imit-o pe Eva fată de stradă. Hitler, când a aflat acest lucru, i-a poruncit înios să plece din casa lui.

La scurt timp după aceea, casa Evei deveni refugiul lui Hitler. Sosea fiecare seară pe la miezul nopţii, adesea deprimat şi nervos, şi pleca a >un zi vesel şi vioi, cu bateriile încărcate. Eva îi asculta cu atenţie

L inclusiv diatribele la adresa evreilor, care erau la ordinea zilei în timpul cinei, în ciuda educaţiei sale liberale, Eva tăcea, gata să sacrifice principiile familiei pe altarul maniei lui Hitler. Lui nu îi plăceau femeile care făceau politică, aşa că Eva excluse standardele politice, ca şi pe cele morale, din relaţia lor.

În schimb, sora ei, lise, avea altă atitudine. Ea a încercat la un moment dat să intervină în favoarea lui Arthur Erast Rutra, un scriitor evreu pe care îl admira. Dar, în loc să fie eliberat, Rutra a fost împuşcat şi ucis în timp ce „încerca să evadeze”. De atunci, lise s-a abţinut să mai facă asemenea încercări „salvatoare”. „Mi-am dat seama”, povestea ea după război, „că orice intervenţie a mea în favoarea evreilor… În loc să îi ajute le grăbea moartea”.

Eva nu părea să aibă astfel de probleme de conştiinţă, chiar şi după ce războiul avansase, iar ea probabil că ştia ce se petrecea în lagărele de concentrare. Heinrich Hoffmann îl distra adesea pe Hitler cu glume despre lagărul de la Dachau, din apropiere, iar în 1944, în urma unui raid aerian care le-a lovit casă, a fost trimis un sclav de la Dachau pentru reparaţii. După ce Gretl s-a căsătorit cu Hermann Fegelein, Eva o vizita adesea în noul ei cămin, unde probabil că i-a văzut pe deţinuţii de la Dachau care lucrau la Fegelein acasă. Spre sfârşitul războiului, prizonierii ruşi înfometaţi, îmbrăcaţi cu haine zdrenţuite au devenit şi ei o prezenţă obişnuită. Eva nu băga în seamă aceste lucruri, pe care le considera lipsite de importanţă.

Dar ea îşi putea exercita influenţa atunci când o interesa un lucru anume. După ce Heinrich Himmler a închis salonul de coafură, Eva a făcut demersurile necesare pentru revocarea ordinului. Femeile germane

aveau nevoie să arate cât mai bine pentru soţii şi iubiţii lor, argumenta ea. De asemenea, ea a determinat retragerea ordinului care interzicea cumpărarea hranei de pe piaţa neagră – cum altfel putea o bună nemţoaică să-şi hrănească soţul luptător şi copiii? L-a convins pe Hitler să le ordone soldaţilor să stea în picioare în mijloacele de transport în comun, pentru a le permite femeilor să stea pe scaune. Spre sfârşitul războiului, Eva a aflat că un anumit general intenţiona să execute treizeci şi cinci de mii de prizonieri de război în cazul în care armistiţiul încheiat de Hitler cu Aliaţii nu i s-ar fi părut satisfăcător. L-a convins într-un fel sau altul pe Hitler ca, pe timpul armistiţiului, să îi confere generalului respectiv funcţia de supraveghetor al lagărelor cu prizonieri de război, ceea ce cu siguranţă a salvat multe vieţi omeneşti. Eva l-a mai convins pe Hitler să întârzie inundarea tunelelor, care era prevăzută Pentru a împiedica înaintarea trupelor ruseşti. Cum mulţi soldaţi nemţi şi civili se refugiaseră acolo, ea le-a oferit răgazul necesar să scape cu viaţă. Însă, în legătură cu evreii, Eva nu a avut nimic de spus.

Eva îl asculta în tăcere pe Hitler şi atunci când îşi prezenta părerile rigide şi schematice despre femei. Susţinea că gelozia poate transforma cea mai blândă femeie într-o tigroaică, iar femeile măritate aşteptau prea

Oină întz Sauckel, crudul şi diabolicul general însărcinat cu distribuirea forţei de muncă i-a raportat că 25% dintre femeile înrobite erau virgine (Sauckel se delecta supunându-le pe toate la controale ginecologice), Hitler nu a fost deloc impresionat. Virginitatea, a declarat el, era mult supraestimată, iar virginele nu aveau nimic special prin care să se deosebească de restul femeilor. Cam atât despre darul virgintăţii Evei. Hitler şi Eva aveau două lucruri în comun: convingerea că *Führerul* nu era un om ca toţi ceilalţi, şi iubirea pentru câini. Chiar şi în acest din urmă domeniu Hitler emitea opinii despre anumite rase de câini, care, ca şi unele dintre rasele umane, erau ridicole şi nedemne. A refuzat să se lase fotografiat cu cei doi Scottish Terrieri ai Evei şi nu i-a cumpărat niciodată

basetul pe care ea şi-l dorise. Dar îi plăceau ciobăneştii germani, pe care îi aprecia pentru curajul, inteligenţa şi loialitatea lor. Era în mod special ataşat de căţeaua lui, Blondie.

Devotamentul total al Evei şi dragostea ei necondiţionată începeau să dea roade. De-a lungul anilor, ea şi-a câştigat statutul mult râvnit în rândurile Mitei naziste, devenind partenera oficială a lui Hitler. Când războiul a luat turnură proastă pentru Germania, Hitler a devenit tot mai dependent de sprijinul ei moral. Dar era de neclintit în hotărârea sa de a nu se căsători cu a. „Cel mai urât aspect al căsătoriei este conferirea de drepturi", spunea. „E iai înţelept să ai o amantă. Nu ai de purtat nicio povară, iar totul e doar în dar frumos". Apoi se grăbea să adauge că aversiunea faţă de căsătorie Ira justificată doar „în cazul bărbaţilor excepţionali".

În 1945, înfrângerea Germaniei nu mai era decât o chestiune de timp. Jtitler medita şi făcea plimbări lungi cu Blondie. Bănuia că duşmanii jicercau să-l otrăvească şi, înainte de a mânca, punea pe cineva să îi guste kâncarea. Sănătatea fizică i se deteriorara în paralel cu cea mintală, îl du-tau în permanenţă urechile şi capul. Avea mari probleme cu digestia, îi smurau mâinile. Eva îl răsfăţa, doftoricindu-i bolile, dar şi ipohondria. *Işti* singura căreia îi pasă", scâncea el. Avea perfectă dreptate, căci un şir treg de soldaţi şi înalţi oficiali nazişti începuseră să îl părăsească pe *yhrerul* care îngenunchease Germania.

În aprilie 1945, sfârşitul era aproape. Hitler s-a mutat într-un buncăr cos, cu două etaje, de sub Cancelaria Reich-ului, în Berlin, iar Eva l-a lat fără ezitare. Continua să îşi facă unghiile şi să îşi aranjeze părul, iiimbându-şi hainele de câteva ori pe zi. Deşi toţi ceilalţi se lăsaseră [dă depresiei, ea radia de veselie forţată. Descoperea diverse *ocazii* litru a sărbători, cum ar fi bunăoară moartea lui Franklin D. Roosevelt. 20 aprilie, a organizat o petrecere de ziua de naştere a lui Hitler, care plinea cincizeci şi şase de ani. Majoritatea înalţilor funcţionari nazişti zenţi au fost alarmaţi din cauza ruinei fizice în care ajunsese *Führerul*

iar Hitler însuşi a plecat devreme de la propria sa petrecere. La scurt timp după aceea, al Treilea Reich a fost înfrânt. Hitler a

Aranjat ca ultimul avion care părăsea Berlinul să o ducă şi pe Eva, împreună cu secretarele şi bucătarul lui, într-un loc sigur. Eva refuză, îi luă amândouă mâinile într-ale sale, şi îi spuse cu afecţiune: „Dar ştii că voi rămâne cu tine. Nu mă las dusă de lângă tine”. Hitler o sărută pe buze. Era prima dată când făcea asta în public.

În seara aceea, la cină, el le înmână fiole de cianură Evei şi altor femei, care şi ele aleseseră să rămână cu el. Eva încercă să-şi păstreze calmul, îi scrise lui Gretl o scrisoare lacrimogenă, exprimându-şi bucuria că avea să moară împreună cu Führerul ei, după o viaţă perfectă trăită alături de el., *führerul* mi-a oferit totul. Să mor acum alături de el îmi desăvârşeşte fericirea... Este un sfârşit normal pentru o femeie germană”. De asemenea, lăsă instrucţiuni ca lise să îi distrugă actele. Eva se temea că facturile de la croitor ar fi putut alimenta acuzaţia că era prea extravagantă.

Hitler îşi făcea şi el ultimele planuri. Actele şi efectele lui personale au fost arse. Intenţiona să se şi împuşte, după ce înghiţea fiola de cianură. Şi, pe marginea prăpastiei, se hotărî să se însoare cu Eva. Ea era în al nouălea cer. În loc să se pregătească pentru moartea prematură, se gătea de nuntă. S-a îmbrăcat cu rochia preferată a lui Hitler, o rochie neagră de mătase cu mâneci lungi şi înguste şi trandafiri roz la umăr. Ca întotdeauna, avea părul proaspăt coafat. După miezul nopţi, pe 29 aprilie, avioanele Aliaţilor urlau, iar tancurile ruseşti huruiau la câteva blocuri distanţă, în timp ce Eva Braun şi Adolf Hitler stăteau în buncăr unul lângă altul şi îşi făgăduiau să se iubească şi să se respecte până când moartea îi va despărţi. A urmat un mic dejun nupţial, cu invitaţii şi cei doi însurăţei răsfăţându-se cu şampanie, vin, bomboane şi aplaudând discursuri şi toasturi ridicole.

Un singur lucru o îngrijora, însă, pe Eva: cumnatul ei, soţul lui Gretl, Hermann Fegelein, pe atunci general, nu

participipase la ceremonie. Descoperi motivul absenţei lui când o santinelă îi înmână de urgenţă un bilet. Fegelein fusese închis şi condamnat la moarte şi o implora să îl ajute. Eva se duse la soţul său, care era ocupat cu dictarea testamentului, îi aminti că sora ei, Gretl era gravidă; sigur că Fegelein nu trebuia să fie împuşcat, nu?

„Nu putem amesteca problemele de familie cu măsurile disciplinare", răspunse Hitler. „Fegelein este un trădător". Apoi se întoarse la analiza pe care tocmai o făcea asupra celui de-al Treilea Reich, punând prăbuşirea acestuia pe seama evreilor: „Vor trece secole, dar de pe ruinele oraşelor şi monumentelor noastre culturale, ura va renaşte de-a pururi contra celor care sunt, în ultimă instanţă, responsabili şi cărora trebuie să le mulţumim Pentru tot: evreimea internaţională şi susţinătorii ei".

Eva, care de obicei se supunea fără să crâcnească, plânse în timp ce se întorcea în cameră. La scurt timp după aceea, la ordinul soţului ei, cumnatul ei era executat. Hitler, între timp, lăsa moştenire scrisă omenirii

Întregiil său venin împotriva evreilor şi îşi justifica *decizia* de a se căsători tânăra femeie, care, după ani de „prietenie adevărată" venise de bunăvoie Berlin pentru a muri alături de el. „Atât ea, cât şi eu, preferăm moartea frângerii sau capitulării".

În timp ce el şi Eva îşi luau primul şi ultimul mic dejun ca soţ şi soţie, aghiotant îi înmână lui Hitler o depeşă Reuters care relata că Mussolini Clara Petacci, amanta lui, fuseseră prinşi şi ucişi, apoi târâţi pe străzile Milano şi spânzuraţi cu capul în jos în piaţa publică. Hitler a fost ipilat. A poruncit să se aducă benzină în buncăr, astfel încât cadavrele să nu poată fi profanate, îi mai înmână unui aghiotant o fiolă de cia-jră, instruindu-l să o ucidă pe Blondie. Câteva minute mai târziu, Blondie cei cinci căţeluşi ai ei muriseră.

Din buncăr emana miros puternic de benzină. Trupele ruseşti erau la mi un bloc distanţă. Eva intră în camera ei, îşi spălă şi îşi aranja părul îşi refăcu machiajul. La ora ceaiului, ea şi Hitler îşi luară adio de la Jtă lumea şi

se întoarseră singuri în camera lor. Câteva minute mai du, se auzi un foc de armă. Hitler se împuşcase, după ce luase cianură. A murit pe loc.

Cadavrele au fost târâte în grădina Cancelariei Reich-ului, stropite cu izină şi incinerate, între timp, Magda Goebbels îşi ucise cei şase copii, şi se otrăvi. Soţul ei, Joseph Goebbels s-a împuşcat, în timp ce ruşii intau pentru a „elibera” Cancelaria, duhoarea cadavrului Evei şi al lui fier viciau aerul, un fundal olfactiv potrivit pentru finalul celui de al ilea Reich.

(Povestea carierei de amantă a Evei Braun este înspăimântătoare în lalitatea ei. În ciuda educaţiei sale catolice severe, Eva Braun şi-a [rumutat principiile de viaţă din paginile siropoase ale romanelor ei >rite de dragoste, unde iubirea adevărată învingea toate necazurile, iar Imeie cumsecade rămânea lângă bărbatul său. Ciripeala ei apolitică şi [toare îl amuza pe *Führer* şi îl reconforta înaintea unei noi zile de i. Eva îi dădea asigurări în privinţa geniului său, împărtăşindu-i viziu-eonform căreia noua Germanie fusese forjată de intelectul lui. Ritu-le zilnice, poreclele tandre, abandonarea principiilor morale alcătuiau ipt o relaţie banală, dar înconjurată şi minată de un rău demonic.

ŞI ARIENI, DINCOLO DE LAGĂRE

Înalt Arendt toamna târzie a anului 1 924, o adolescentă precoce intra într-o sală trsuri, pentru a asculta prelegerea unuia dintre filosofii eminenţi ai aniei. Într-un timp foarte scurt, cei doi se implicară într-o relaţie

Intensă şi complicată, care le schimbă vieţile şi dură până la moartea lor. Par povestea lor a fost departe de a fi frumoasă şi exemplară, căci Hannah Arendt, studenta de optsprezece ani, era evreică, iar Martin Heidegger, profesorul de treizeci şi cinci de ani, era un naţionalist german care, ulterior, a aderat la Partidul Nazist şi şi-a sabotat colegii şi studenţii evrei.

Hannah Arendt era fiica deosebit de inteligentă a unor evrei asimilaţi, care se considerau nemţi şi care nu pronunţau niciodată acasă cuvântul, evreu”, deşi o

atenţionau să înfrunte orice remarce antisemite pe care colegii ei ar fi putut să le facă. „Când eram copil, nu ştiam că sunt evreică”, îşi aminteşte Hannah la maturitate. Mai târziu, şi-a dat seama că „arăta ca o evreică... Arăta diferit” de alţi copii. Uneori bunicul o ducea la sinagogă. La asta se rezuma statutul ei de evreică.

Hannah era o prezenţă captivantă şi stilată, o fată zveltă cu trăsături delicate, păr scurt şi ochi negri meditativi – „te înecai în ei cu teama că nu aveai să mai revii la suprafaţă”, îşi aminteşte unul dintre foştii ei prieteni. Printre cei de o seamă cu ea, „se remarca imediat ca «neobişnuită» şi «singulară»” Ea avea să stabilească regula la interviul pentru admiterea la cursul de istorie: „Să nu se facă remarce antisemite”, spuse ea. Ca alţi studenţi eminenţi, Hannah venise la Universitatea din Marburg fiindcă auzise că, la ora lui Heidegger, „gândirea prindea din nou viaţă; comorile culturale ale trecutului, pe care le credeam moarte, încep să vorbească”.

Cel căruia i se dusese vestea pentru că transformase acest lucru în realitate era un bărbat complexat de statura lui scundă, cu părul negru ca pana corbului şi tenul închis la culoare, bine legat şi cu ochii mici plecaţi, care arareori susţineau mai mult timp privirea interlocutorului. Era un profesor captivant, poreclit „micul vrăjitor”, şi, în timp ce îşi prezenta teoria elaborată despre Fiinţă, îşi fascina şi uimea audienţa. Martin Heidegger se îmbrăca în stil popular, cu pantaloni scurţi, care se poartă în Munţii Pădurea Neagră şi cu haină ţărănească, în schimb, la cursuri adopta stilul profesoral european, care consta în dominarea clasei, distanţarea de studenţi şi încurajarea reverenţei în rândul ascultătorilor săi. Adesea, studenţii se adunau după oră, pentru a-şi compara notiţele şi a se întreba ce înţeleseseră din curs.

Când a văzut-o prima dată pe Hannah, Heidegger avea o relaţie matrimonială confortabilă cu economista protestantă Elfride Petri, o antisemită ferventă. Familia ei bine situată îl acceptase cu greu pe soţul catolic, un profesor plătit prost, care încerca să se afirme în sistemul

academic. Elfride era o gospodină excelentă şi îi născuse doi fii. Îşi asumase povarea vieţii lor domestice pentru ca Heidegger să se poată dedica scopurilor lui intelectuale. Şi le privea cu gelozie pe studentele lui care îl sorbeau din ochi pe carismaticul lor profesor.

Heidegger o remarcă pe Hannah la oră şi o convocă la el în birou. Veni înfofolită în pardesiu şi cu pălărie, şi, din cauza emoţiei, nu reuşi să

Formuleze decât răspunsuri monosilabice, în câteva săptămâni, ei ajunseseră, de la flirt politicos, la intimitate fizică, şi cu siguranţă că Heideger a fost primul iubit al lui Hannah. El mai avusese aventuri, aşa că, pe baza acestor experienţe, organiza un sistem complicat de întâlniri clandestine, adesea în mansarda lui Hannah sau pe o bancă din parc, despre care spuneau că e „a lor”.

Curând, Heideger începu să-şi facă griji că relaţia avea să îi întoarcă pe dos viaţa, nu din cauza originii evreieşti a lui Hannah, ci pentru că el era un om însurat şi profesor. Dacă povestea lor devenea publică, cariera şi căsătoria lui ar fi fost distruse. Deşi nu avea de gând să-şi părăsească soţia, căreia îi fusese adesea necredincios, trebuia să recunoască faptul ca Hannah era deosebită. Ea a devenit, avea să îşi amintească el mai târziu, pasiunea vieţii lui, şi nu se simţea în stare să-i reziste.

După un an, Hannah s-a mutat la Universitatea din Heidelberg, pentru la un mai sta în calea lui Heidegger, a cărui carieră o periclita rămânând la Marburg. El nu i-a cerut în mod direct să plece, însă a sugerat că, deşi era mă dintre studentele eminente de la Marburg, nu se „integrase” în colectiv şi i-ar fi fost mai bine în altă parte. Hannah nici nu s-a certat, nici nu protestat. Dar, când s-a mutat, nu i-a dat noua sa adresă. Următorul pas [trebuia să fie făcut la iniţiativa lui.

Heidegger n-a făcut nimic, deşi nu i-a fost uşor. Nu îndrăznea să-l întrebe nici pe profesorul de filosofie Karl Jaspers, conducătorul de doc-jrat căruia el o recomandase, în cele din urmă, reuşi să o repereze prin intermediul lui Guenther Stern, un student evreu. Heidegger luă legătura

u ea, şi în curând, îşi reluară relaţia cu toată intensitatea, cu coduri se-rete, lanterne, scrisori pasionate şi poezii. Dar Heidegger controla fiecare îănunt, ordonându-i să-i răspundă numai când el îi cerea în mod expres peste lucru şi lăsând să se scurgă săptămâni, ba chiar luni de tăcere. Află la Jaspers că Hannah se vedea cu alt studentea era la fel de secre-asă în legătură cu asta ca şi în privinţa relaţiei pe care o avea cu el. Cam tot pe atunci, printr-o mişcare bine calculată, care avea legătură cariera sa profesională, Heidegger întrerupse temporar povestea dintre Tocmai fusese publicată *Fiinţă şi Timp*, lucrarea sa devenită clasică, pe re recunoştea că nu ar fi putut s-o scrie fără Hannah, care îl înţelegea [al atât din punct de vedere filosofic, cât şi afectiv. A fost promovat în tul lui Edmund Husserl, care se pensionase, ca profesor titular la Unisitatea din Freiburg. De asemenea, flirta cu Elizabeth Blochmann, soţia jumătate evreică a unui coleg. Hannah se lăsă cuprinsă de o neagră perare, pe care şi-o exprima prin poezii, dedicate lui. „Îmi pierd dreptul a trăi dacă iubirea pentru tine moare”, îi scria ea cu pasiune disperată. Dubesc ca în prima zi, ştii asta, şi am ştiut-o şi eu, dintotdeauna”. În septembrie 1929, Hannah s-a căsătorit cu Guenther Stern. Deşi au să rămână prieteni pe viaţă, căsătoria se destramă repede. Curând se

Despărţiră, iar în 1937, divorţară. Credincioasă pentru totdeauna lui Heidegger, Hannah nu i-a spus niciodată lui Guenther despre aventura sa. Se pare că a şi respins obiecţiile lui Guenther cu privire la politica reacţionară şi naţionalismul strident al profesorului lor, precum şi la antisemitismul făţiş al soţiei acestuia. Hannah îi dădea asigurări lui Heidegger că „iubirea noastră e binecuvântarea vieţii mele”, iar o dată chiar l-a spionat în timp ce se urca într-un tren. Apoi s-a plâns că era „singură, complet neajutorată. Ca întotdeauna, n-aveam altceva de făcut decât să... Aştept, aştept, aştept”.

În timp ce aştepta, fiind încă măritată cu Guenther şi profund îngrijorată de extinderea nazismului şi antisemitismului, Hannah a scris o biografie a lui Rahel

Varnhagen, o evreică asimilată în Germania din secolul al XVIII-lea, în salonul căreia aveau loc vestite dezbateri intelectuale. Varnhagen se luptase ani de zile să se disocieze de semitism, după care se împăcase, în fine, cu propria sa identitate, în 1933, lui Hannah i se aduse la cunoştinţă că Heidegger, numit de curând rector al Universităţii din Freiburg, îi discrimina pe studenţii evrei, interzicându-le să participe la seminarii şi îşi sfida colegii evrei. Ea îi scrise, pentru a-şi exprima stupoarea provocată de un astfel de comportament.

Heidegger negă totul cu vehemenţă şi scrise o diatribă furioasă împotriva acuzatorilor lui nerecunoscători, într-adevăr, intervenise în favoarea a doi colegi evrei, pe care îi descria ca „evrei de bună calitate, bărbaţi cu un caracter exemplar”, şi îi găsise asistentului său evreu, Werner Brock, un post la Cambridge, în Anglia. De asemenea, le-a interzis studenţilor să pună un afiş antisemit, „împotriva spiritului ne german”, la universitate. Dar Hannah ştia cu siguranţă că el aderase la Partidul Naţional Socialist şi ţinuse un discurs în favoarea lui Hitler în noua sa funcţie de rector, în 1933, când Jaspers deplânse faptul că Germania era condusă de un om atât de primitiv, precum Hitler, Heidegger îi dădu un răspuns înspăimântător: „Cultura nu e importantă. *Uită-te numai ce mâini minunate are*”. Între timp, Guenther a fost obligat să părăsească Germania, datorită vederilor sale de stânga, iar Hannah a stat în arestul poliţiei timp de opt zile teribile, fiind interogată cu privire la sioniştii din Germania, împreună cu care lucra. (Ea mai adăpostise şi comunişti persecutaţi, dar nu se aflase acest lucru.)

Reuşi să înşele vigilenţa naziştilor, părăsind ilegal Germania, împreună cu mama sa: au trecut printr-o casă conspirativă care avea uşa de la intrare în Germania şi cea din spate în Cehoslovacia. De acolo a plecat la Paris, unde s-a dedicat exclusiv „cauzei evreieşti”. „Când eşti atacat din cauza originii tale evreieşti, trebuie să te aperi *ca evreii*”, spunea ea. Câţiva ani mai târziu, a afirmat că, în acea perioadă de restrişte, a fost în Principal preocupată

de prietenii, nu de duşmanii săi.

După aceea, timp de şaptesprezece ani, Hannah nu a mai avut nicio legătură cu Heidegger. În ianuarie 1940, ea s-a căsătorit din nou, cu Hein

Bliicher, un revoluţionar neamţ neevreu. Relaţia lor se caracteriza prin este pasionată şi compatibilitate intelectuală şi politică. În mai 1940, nah a fost pentru scurt timp arestată, mai întâi pe un stadion din Paris, la Gurs, un lagăr francez. Şi Heinrich a fost închis şi apoi eliberat. Cuorul lui Guenther Stern, cei doi au obţinut viză pentru Statele Unite, e au sosit în aprilie 1941. La început, au îndurat sărăcia, timp în care au tat engleza, apoi Hannah şi-a reluat cariera academică şi scrisul.

[n 1943, Hannah şi Heinrich au aflat despre Auschwitz. La început, au zaţ să creadă – în primul rând, nu avea niciun sens din punct de vedere tar. (Felix Frankfurter, judecător la Curtea Supremă de Justiţie a Statelorte, a respins şi el un raport detaliat despre Auschwitz, din aceleaşi ive.) Şase luni mai târziu, au apărut dovezi indubitabile. „Parcă s-ar fi his o prăpastie”, îşi aminteşte Hannah, fiindcă exterminarea evreilor şi anismul pus în funcţiune pentru a înlesni distrugerea lor însemna că ce era de neiertat se întâmplase, ceva ce nu putea fi justificat şi care putea fi răscumpărat prin nicio pedeapsă. Sub imperiul şocului, Hannah râs studiul *The Origins of Totalitarianism*, (Originile totalitarismului, orat în 1945 şi publicat în 1951), care condamna „gândirea rasială”, idind că este strâns legată de totalitarism şi imperialism.

În 1946, într-un eseu apărut în publicaţia *Partisan Review*, ea îi reproşa nod concret lui Heidegger că a aderat la Partidul Nazist şi că l-a gât pe Husserl, prietenul şi profesorul lui, din universitate. (De fapt, seri fusese demis înainte de venirea lui Heidegger ca rector.) Apoi, în

9, în timpul unei călătorii în Germania, i-a vizitat pe Karl şi Gertruders, care supravieţuiseră regimului nazist în Heidelberg. La baza legălor se aflau sentimentele intense pe care le aveau faţă de Heidegger, era în calitatea lui de

coleg filosof, iar Hannah ca fostă studentă şintă a lui Heidegger. În ciuda eseului ei critic şi a dezvăluirilor cutremoare despre holocaust, în ciuda a tot ce ştia şi bănuia despre el, Hannu s-a eliberat niciodată pe deplin de fascinaţia pe care o exercita ei fostul său iubit. În februarie 1950, după mai multe ezitări şi momente de cumpănă, ea oţărî să se întâlnească cu Heidegger. Veni la Freiburg pe 7 februarie trimise imediat un bilet în care îi sugera să o viziteze la hotel. El veni mnţat, în aceeaşi seară, pe la şase şi jumătate, şi Hannah se simţi din captivată de persoana lui. „Când chelnerul ţi-a anunţat numele”, i-a ea după aceea, „parcă s-a oprit timpul în loc”. În mod incredibil, l-a urat că, dacă nu ar fi luat legătura cu el, aceasta s-ar fi datorat prostiei, Iţe cuvinte nu din cauza trecutului lui nazist.

3 ar Heidegger fusese nazist şi, în postul său prestigios de rector al universităţi marcante, subminase şi uneori chiar distrusese carierele evrei care se opuseseră nazismului, inclusiv pe aceea a unui credinci

mano-catolic. N-a mişcat un deget pentru a o ajuta pe soţia evreică

A lui Jaspers când a fost în pericol de moarte din cauza regimului nazist, în rarele ocazii când încerca să intervină în favoarea unui evreu victimizat, o făcea mai degrabă din prietenie, decât din indignare faţă de politica nazistă, în anii de început ai celui de-al Treilea Reich, Heidegger citise şi înţelesese cu claritate *Mein Kampf*, mai ales în ceea ce priveşte ranchiuna antisemitică a autorului. Ca şi Hitler, Heidegger credea într-o conspiraţie mondială a evreilor, încă din 1929, el a scris o scrisoare publică în care avertiza: „Ne confruntăm cu o alegere: fie să stimulăm apariţia unor forţe autohtone autentice şi să formăm educatori ai spiritului german, fie să lăsăm spiritualitatea germană pradă *iudaizării* crescânde, atât în general, cât şi în particular”.

Cum de se înfiripase o idilă între acest nazist neamţ şi o evreică nevoită să părăsească Germania pentru a evita exterminarea? Spre deosebire de alte evreice, violate de

naziştii care aveau să le ţină în captivitate, tânăra Hannah fusese captivată de intelectul măreţ al lui Heidegger şi de statutul său de profesor, de care el se folosise pentru a o seduce şi a o lega de el. Manifesta o asemenea indiferenţă faţă de ceea ce la vremea respectivă ea considera drept „politică”, încât nu a putut să creadă că el era nazist. Heidegger a fost destul de deştept ca să evite discuţiile care i-ar fi putut stârni ei bănuieli cu privire la naţionalismul lui pătimaş şi la adeziunea sa faţă de îngrozitoarele idei şi scopuri ale lui Hitler. Date fiind aceste circumstanţe, pare. puţin probabil că Hannah Arendt s-a culcat cu duşmanul cu bună ştiinţă.

Dar după război au fost dezvăluite opţiunile naziste ale lui Heidegger, aşa că el s-a confruntat cu dizgraţia socială şi profesională, şi-a pierdut postul de profesor, cărţile nu i-au mai fost publicate, iar pensia i s-a micşorat. Toate aceste penalizări indulgente se bazau pe dovezi indubitabile, aşa că el a fost nevoit să se apere în faţa Comisiei de Verificare a Universităţii din Freiburg. Pentru acest proces, de îndepărtare de nazism, avea nevoie de referinţe strălucite. Şi cine altcineva i le-ar fi putut furniza dacă nu fosta lui amantă, acum devenită o faimoasă cercetătoare evreică, Hannah Arendt, şi fostul lui coleg, Karl Jaspers, a cărui soţie era evreică?

Atât de mare era carisma lui intelectuală, încât cei doi i-au cedat din nou, Jaspers în mai mică măsură decât Hannah, sprijinindu-l în prezentarea propriei lui variante, conform căreia naziştii l-au persecutat. Ei au făcut aceasta, deşi ştiau amândoi, după spusele lui Hannah, că „Heidegger niinte copios şi de câte ori i se iveşte ocazia” şi că era lipsit de caracter. În consecinţă, în martie 1949, Heidegger a primit de la comisie caracterizarea: „Noncomunist simpatizant cu comunismul. Fără măsuri punitive”.

După aceea, în timp ce Jaspers îşi făcea procese de conştiinţă, Hannah acceptă scuzele lui Heidegger împotriva oricărei raţiuni. Chiar încerca să îi determine şi pe alţii să le dea crezare. Totuşi, Jaspers nu putea uita

indiferenţa rece a lui Heidegger la suferinţele lui Gertrude, precum şi

Niune airerante reprobabile. „Este singurul dintre prietenii mei… Care m-a *trădat*”, scria Jaspers. Până la moartea lui Jaspers, care nu s-a împăcat niciodată cu Heidegger, Hannah a fost mediatorul între cei doi, lăudându-l pe unul şi apărându-l pe celălalt. Odată, când Jaspers i-a cerut să renunţe la prietenia cu Heidegger, ea a refuzat categoric.

Unul dintre motive era că Heidegger reluase legătura cu Hannah, deşi nu mai făceau sex. Ba chiar îi spusese şi lui Elfride despre relaţia sa de demult – versiunea lui Hannah este că „ea a reuşit cumva să stoarcă de la el povestea” şi îşi îndemnă soţia, împotriva voinţei ei, să o primească pe fosta amantă la ei acasă. Hannah a descris mai târziu întâlnirea lor drept foarte dificilă: „Femeia este de-o gelozie feroce”, scrie ea. „După ani de zile, timp în care ea a nutrit speranţa că el pur şi simplu va uita de mine, *gelozia* ei nu a făcut decât să se amplifice”. Elfride era antisemită, îngustă la minte şi „plină de resentimente”. Mai degrabă ea era nazistul, adevăratul vinovat. „Din nefericire, este incredibil de stupidă”, le-a spus Hannah prietenilor. Şi, ca să mai pună paie pe foc, Hannah făcu observaţia că Elfride nu umplea zeci de pagini cu fiecare gând măreţ al lui Heidegger, aşa cum ar fi făcut Hannah.

Tot restul vieţii, Hannah l-a vizitat şi i-a scris lui Heidegger, făcându-i cunoscute cărţile în Statele Unite. Nu ascundea acest fapt de Heinrich. El considera inofensivă „prietenia” soţiei şi, oricum, venera şi el geniul lui Heidegger. În plus, Heinrich nu era în măsură să facă prea mult caz de fidelitate, din moment ce, în ciuda iubirii sale pentru Hannah, se culca şi cu o femeie mai tânără, deşi ştia cât de dureros era acest lucru pentru soţia sa. (În *Pictures from an Institution*, Imagini dintr-o instituţie, un roman cu cheie despre Hannah şi Heinrich, prietenul lor, Randall Jarrell i-a folosit drept modele pentru un cuplu pe care l-a numit familia Rosenbaum. El prezintă mariajul neobişnuit al acestora ca pe o „monarhie duală”, cu

parteneri egali, independenţi, dar uniţi.)

Hannah a redevenit admiratoarea îniAHeidegger. Nu îşi menţiona niciodată propriile ei cărţi. Ea recunoaşte: „Întotdeauna l-am minţit prin omisiune în legătură cu mine, pretinzând că nici cărţile şi nici numele meu nu există, şi că eu nu mă prea pricepeam la chestiuni academice, cu excepţia interpretărilor pe care le făceam pe marginea lucrărilor lui. Atunci era chiar mulţumit, şi reieşea că mă pricepeam binişor”. Pentru a-şi păstra relaţia cu Heidegger, Hannah nu trebuia să facă paradă de intelectul ei. „Aceasta este tacita condiţie *sine qua non* a întregii afaceri”, recunoştea ea.

Hannah a publicat *The Human Condition* (Condiţia umană) ca un fel de dedicaţie secretă pentru Heidegger. Ea i se confesa în versuri: „Cum să ţi-o dedic ţie, / prietenul meu de încredere, / faţă de care rămân credincioasă / şi necredincioasă, / dar şi îndrăgostită”. Heidegger s-a înfuriat fiindcă Hannah nu publicase dedicaţia, iar furia lui a fost fără îndoială alimentată de resentimentele sale provocate de celebritatea şi realizările ei.

În 1966, când o revistă nemţească l-a acuzat pe Heidegger pentru

Trecutul său nazist, Hannah i-a spus lui Jaspers că Heidegger ar trebui lăsat în pace. Jaspers i-a răspuns că unui om de calibrul lui i-ar fi fost imposibil să-şi ascundă trecutul, care, oricum, putea fi cunoscut de toţi cei Dispuşi să îl judece. Hannah punea pe seama calomniei o mare parte din controversele care gravitau în jurul nazismului lui Heidegger. Ea susţinea ca acesta fusese un învăţat inocent care nu era la curent cu realitatea politică. Hannah negă că el ar fi citit vreodată *Mein Kampf*, ceea ce însemna că el nu ştiuse ce gândea Hitler cu adevărat. Ea pretinse că Heidegger fusese influenţat de Elfride, odioasa lui soţie antisemită.

Dar Heidegger *citise Mein Kampf*, şi nu se lăsase influenţat nici de Hannah, nici de Elfride. Pur şi simplu, Hannah nu putea accepta evidenţa – că Heidegegr fusese

un nazist practicant – şi îşi făcea griji pentru reputaţia lui. Heidegger nu îşi putea găsi un aliat mai bun decât Hannah Arendt, o evreică faimoasă în toată lumea, care îl cunoştea din 1924, şi care, în *Eichmann în Jerusalem* (Eichmann la Ierusalim), identificase mecanismul şi infrastructura ce a produs malefica Germanie nazistă.

Eforturile susţinute ale lui Hannah de a restabili reputaţia lui Heidegger afectată de trecutul său nazist veneau din interiorul ei. Simţea o nevoie imperioasă de a-şi justifica iubirea profundă pentru acest bărbat şi de a-l face demn de ea, prin încercarea de a dovedi ceea ce nu putea fi dovedit.

Biograful lui Heidegger, Rudiger Safrański, descrie dimensiunea intelectuală a relaţiei dintre cei doi mari filosofi ca pe una de complementaritate: Hannah răspundea la „alergarea lui Heidegger în întâmpinarea morţii” printr-o „filosofie a naşterii; la solipsismul existenţial din conceptul lui de *Jemein-igkeit* (starea de sine singular), printr-o filosofie a pluralităţii; la critica adusă de el stării de *Verfallenheit* (dependenţă neajutorată) faţă de lumea lui *Mân* (lumea lui „se” – pronume impersonal), prin noţiunea de «public», ce purta pecetea nobleţei din punct de vedere filosofic”.

Hannah şi-a păstrat admiraţia faţă de intelectul lui Heidegger. În prezenţa lui, ea îşi relua cu uşurinţă rolul de studentă iubită şi preferată, fără nicio urmă din aroganţa pe care colegii ei americani o observaseră. Dispreţul ei pentru Elfride i-a înfrumuseţat imaginea pe care o avea despre Heidegger, iar gelozia soţiei lui i-a confirmat lui Hannah credinţa în profunzimea iubirii lui. Hannah şi Heidegger au păstrat legătura tot restul vieţii. La bătrâneţe când s-a văzut nevoit să se mute într-o casă mai mică, cu un singur nivel, Hannah i-a trimis flori drept cadou de casă nouă.

Hannah a murit în 1975, fără să accepte niciodată că Heidegger o trădase şi acreditase, cu autoritatea lui, idei nocive. Heidegger a murit cinci luni mai târziu, iar cărţile ei le-a citit numai în diagonală, refuzând să facă vreun

comentariu pe marginea lor. E foarte probabil că până în ultimul moment nu şi-a dat seama că Hannah demonstrase lumii „lecţia banalităţii înspăimântătoare a răului, care neagă cuvântul şi intelectul”, a răului comis în numele ideologiei naziste pe care el o îmbrăţişase.

Amanta ca muză

Geniul poate fi deopotrivă binecuvântare şi blestem, iar cei care îl seda sunt rareori oameni obişnuiţi, în orice societate, creatorii, mai alesrbaţii, inspiră admiraţie şi un anumit respect care, într-un cerc mic de liratori ferventţi, se traduce prin patimă erotică şi prin dorinţa de a îi geniul şi de a trăi prin creator ca muză a lui. L De cele mai multe ori, femeile care stau alături de ei în acest scop sunt jânsele creatoare, sau vor să fie. Au şi un nume: artişti din umbră, [itoarea Rosemary Sullivan descrie aceste femei „cărora li s-a dus vestea – au ataşat de bărbaţi artişti” ca pe nişte persoane „îndrăgostite de artă, [fără a găsi ce li se potriveşte sau speriate de eşec ori pur şi simplu Dabile să-şi găsească propria cale”. Uneori, respectul amestecat cu [re care o leagă pe artista din umbră de iubitul ei creator se apropie; neraţie şi determină un grad de autonegare şocant prin intensitate. Ju toate amantele sunt creatoare din umbră, care se sacrifică pe altarul Itului creativ al iubitului. Unele, care apreciază în aceeaşi măsură na persoană ca şi geniul iubitului, pretind relaţii egale, în câteva ţi rare, cuplul reprezintă un ideal, fiecare devenind muza inspiratoare lilalt. În cazuri şi mai rare, un amant admirator se dedică unei femei pare, devenind muza acesteia. Realitatea este că unele dintre cele mai [a se amante ale artiştilor, poate majoritatea, şi-au idolatrizat amanţii îţi, considerând că aceştia prezintă pentru lume un interes, o necesi-o valoare de maximă importanţă. Din această pricină, artistele din îşi reprimă în mod deliberat propriile dorinţe şi chiar drepturile se cuvin; sacrificându-se pe altarul geniului creativ al iubiţilor.

I se

1115 sau 1116, Héloïse, un filosof în faşă, era o adolescentă înaltă, prezece sau şaptesprezece ani, cu o

siluetă superbă, un zâmbet [t de nişte dinţi uimitor de albi şi o reputaţie de erudită. Héloïse

Trăia la Paris cu unchiul şi tutorele ei, canonicul Fulbert de la catedrala jsfotredame. (Nu se ştie nimic despre mama ei, Hersindis, sau despre tatăl ei care este posibil să fi murit când ea era încă un copil. Numele de familie a rămas necunoscut.) Fulbert, care nu avea copii, o adora pe Héloïse ci îi asigurase o educaţie demnă de un băiat aristocrat, dar extrem de neobişnuită pentru o fată. După ce a trimis-o la excelenta şcoală mănăstirească de la Argenteuil, Fulbert a iniţiat-o şi în tainele filosofiei clasice. De asemenea, i-a mai prezentat şi învăţăturile lui Pierre Abélard, un strălucit profesor de filosofie, care era asociat la Notredame.

Abélard, în vârstă de vreo treizeci şi şapte de ani, era un cleric de rang inferior extrem de chipeş, care nu fusese hirotonisit, şi nici nevoit să depună jurământul de castitate. S-ar fi putut căsători, dar a preferat celibatul; era ambiţios şi spera să poată urca treptele ierarhiei bisericeşti către o poziţie mai înaltă, accesibilă doar celibatarilor. Abélard avea o reputaţie de gânditor profund, care îşi fascina studenţii, dar îşi trata semenii cu aroganţă condescendentă. Fiindcă Abélard şi Fulbert se învârteau în aceleaşi cercuri elitiste, era chiar firesc ca tânărul să o întâlnească într-una din zile pe nepoata lui Fulbert. Mai puţin firesc, sau cel puţin imprevizibil, era să se îndrăgostească de ea până peste capul lui tuns de călugăr. „*Complet aprins de iubire* pentru această tânără fecioară”, scria mai târziu Abélard. „Prin urmare, am căutat o ocazie de a-i câştiga încrederea”.

Acest lucru a fost cât se poate de simplu. Când Abélard a propus să devină profesorul lui Héloïse în schimbul mesei în casa canonicului, Fulbert a acceptat cu entuziasm, fără să bănuiască nimic. Nu se înghesuiau, oare, toţi tinerii dornici să se perfecţioneze intelectual la picioarele lui Abélard, pentru a studia sub oblăduirea lui? Aşa că, având scopul clar de a o seduce pe eleva sa, Abélard, care se descrie pe sine drept un „lup înfometat”,

dezlănţui atacul asupra „blândei mieluşele”, venind să locuiască în casa lui Fulbert. „Am... Crezut că îmi voi atinge ţinta foarte uşor”, mărturisea el ulterior. „Eram atât de faimos la vremea aceea şi tinereţea mă binecuvântase cu toate farmecele sale, înzestrându-mă cu un trup ademenitor pentru orice femeie pe care aş fi găsit-o demnă de iubirea mea”.

Héloïse nu era imună la aceste farmece. „Când apăreai în public, cine nu se grăbea să te privească, cine nu-şi întindea gâtul sau nu-şi rostogolea ochii pentru a te urmări îndepărtându-te?” îşi aminteşte ea. „Ce fată nu ardea de pasiune pentru tine în lipsa ta sau nu se aprindea în prezenţa ta?” Şi, mulţumită unchiului ei încrezător, Héloïse îl avea pe Abélard numai pentru ea ore întregi.

Abélard a sedus-o aproape imediat. Ea i-a răspuns cu bucurie, descoperindu-şi propria sexualitate în timp ce făceau dragoste. Pretindeau că studiază, dar „mă pomeneam cu mâinile pe sânii ei mai des decât pe carte”, recunoaşte Abélard. Lipsa de experienţă sexuală a lui Héloïse înteţea „fierbintea ardoare” cu care se abandonau unul altuia.

Notafie erotică

ĂsbS (ăssă Sss ei ra? şi asigurase, v „şi°8” rt lov S3U acrel”...

Penclitate pul™? Lî ” Sak de „ansică? năe * * «««. H

? «î» al BOSS ei n* 5 im ca 5 aZ să™?”-13 Bise” ™

Ra „” S3U ac

v ov.

— °™ Pasiona, Se bfae di°

„*Fs*, *r*:

BHHs-s = e = S

Lnta i”! Abâa MHUS *fi* cerut-o în a-şi 8 jurul că în cazuj

—

Janţurile maritale. „Te-am iubit peste măsură şi mi-am dorit să fii a mea de-a pururi”, recunoştea el câţiva ani mai târziu. Mai spera şi să-l împace pe unchiul ei, crezând că acesta îl va putea ajuta să avanseze în ierarhia gjsericii.

În această relaţie extrem de dezechilibrată, nevoile lui Abélard *iq* eclipsau pe ale lui Héloïse, aşa că, în vara lui 1118, avu loc căsătoria. Héloïse plânse tot timpul slujbei.

Aproape imediat, Fulbert îşi încalcă promisiunea de a păstra căsătoria secretă, aşa cum intenţionase de la bun început. Héloïse, obsedată de menţinerea reputaţiei lui Abélard, negă spusele unchiului ei. Fulbert era înfuriat de detaşarea lui Héloïse faţă de propriile ei interese, ca să nu mai pomenim de cele ale familiei. Se întoarse împotriva ei cu atâta cruzime, încât Abélard a fost din nou nevoit să o răpească, de data aceasta închizând-o în mănăstirea Argenteuil, sub vălul de călugăriţă.

Fulbert află curând cele întâmplate. El presupuse în mod greşit că Abélard nu a vrut decât să se descotorosească de Héloïse. Însă Abélard o vizita regulat, căci simţea faţă de ea o dorinţă nestăvilită. Odată, sub imperiul patimii, au făcut dragoste în refectoriul dedicat Fecioarei Maria.

La Paris, Fulbert îşi cocea răzbunarea simplă şi brutală. L-a mituit pe valetul lui Abélard pentru a le deschide uşa oamenilor lui. În toiul nopţii, aceşti mercenari l-au atacat pe Abélard şi, aşa cum acesta avea să mărturisească mai târziu, „într-un fel crud şi ruşinos... Au tăiat organele prin care am comis fapta pe care o deplângeau”.

Vestea despre castrarea filosofului se răspândi cu repeziciune. Până dimineaţa, o mulţime cât „întregul oraş” se adună în faţa casei lui pentru a jeli această mutilare. „Uimirea, stupoarea generală, bocetele, ţipetele şi plânsetele”, şi mai presus de toate mila lor, îl chinuiau mai mult decât durerea fizică. „Aveam să fiu arătat cu degetul de toată lumea, aveam să fiu sfâşiat de toate limbile, devenind un spectacol monstruos”, se lamenta el.

Rănitul se refugie în abaţia benedictină Saint Denis din Paris. Nu l-a iertat niciodată pe Fulbert şi pe complicii lui, pe care i-a urmărit în justiţie până când fiecare dintre ei a fost pedepsit cu cruzime. Servitorului trădător şi castratorilor lui Fulbert le-au fost scoşi ochii şi tăiate

organele genitale. Toate proprietăţile lui Fulbert au fost confiscate. Abélard o pedepsi şi pe Héloïse, obligând-o să se călugărească, deşi nu avea vocaţie.

Prietenii şi familia lui Héloïse o implorară să nu facă acest pas necugetat. Era încă adolescentă şi mamă, cum să se *izoleze* pentru totdeauna de lume? Dar Héloïse a fost înspăimântată şi furioasă pe unchiul său, datorită rolului pe care îl jucase în castrarea lui Abélard, pe care continua să-l iubească cu o patimă obsesivă, îşi şoca familia declarând că îl iubea pe Abélard mai mult decât pe Dumnezeu. Apoi, fiindcă Abélard dorea ca ea să devină călugăriţă, ea păşi în dreptul altarului şi, suspinând dramatic, recită cuvintele Corneliei înainte de a se sinucide, după moartea soţului ei.

— R... „w-ul meu august, atât de puţin făcut pentru căsătorie, eu ţi-arg rezervat această soartă? Ce crimă să mă căsătoresc cu tine şi să-ţi aduc atâta nenorocire! Primeşte, deci, în semn de răscumpărare, pedeapsa spre care mă grăbesc”. Pentru a ispăşi pierderea organelor genitale de către Abélard, Héloïse şi-a sacrificat libertatea şi viitorul.

Ca eunuc, Abélard o ignoră pe Héloïse timp de zece ani lungi. Se întoarse la cursurile şi scrierile sale. Dar acest om arogant intră iar în conflict cu duşmanii săi clericali, ofensându-i într-atât pe confraţii săi călugări, încât trebui să părăsească mănăstirea, deşi, teoretic, încă era subordonat abatelui de acolo. Abélard s-a stabilit pe malul râului Arduzon, în Champagne, unde a dus o viaţă ascetică, de călugăr în pustie. Dar curând, învăţaţii care îl admirau l-au căutat acolo şi i-au construit o capelă din lemn şi piatră, care mai târziu avea să fie denumită, ca şi Duhul Sfânt*, Mângâietorul.

În 1125, Abélard a fost numit abate la mănăstirea Saint-Gildas din Bretania. Când s-a mutat acolo, a descoperit o bandă de călugări libertini, care ţineau concubine şi nesocoteau toate regulile de convieţuire. Călugării îşi dispreţuiau noul stareţ, terorizându-l şi încercând chiar să-l ucidă de câteva ori. Au otrăvit vinul de

împărtăşanie. Apoi i-au otrăvit cina, dar cel care gusta mâncarea lui Abélard în prealabil a murit pe loc, avertizându-l astfel cu privire la pericol, în cele din urmă, el a reuşit să supravieţuiască numai după intervenţia armată a unui nobil local, care îi era favorabil. La Argenteuil, Héloïse era călugăriţă fără voie, gândindu-se zi şi noapte numai la Abélard. Odată cu trecerea anilor, devenise o prezenţă impunătoare în rândul maicilor, multe dintre ele la fel de indiferente faţă de viaţa religioasă ca şi ea. Înainte să împlinească treizeci de ani, Héloïse a fost numită stareţa abaţiei.

Mănăstirea lui Héloïse nu era un stabiliment model, în 1125, ea şi maicile sale au fost acuzate pentru comportament licenţios. La ordinul legatului papal, al episcopilor locali şi al regelui Franţei, Héloïse şi călugăriţele ei au fost date afară din mănăstire. Brusc, Abélard îşi făcu apariţia pentru a o salva, oferindu-le rătăcitoarelor un cămin la capela Mangâietorului. După o despărţire de zece ani, cei doi amanţi se reîntâlneau.

Héloïse încă îşi mai purta legământul cu inima grea. Timpul îi alimen-jtase, în loc să îi potolească apetitul sexual, inclusiv interesul erotic faţă de Abélard, în ciuda faptului că era castrat. După ce s-a instalat acolo, Abélard i-a început vizitele la capela Mangâietorului, în calitate de confesor. Poate fă Héloïse nu şi-a putut ascunde pasiunea pentru soţul ei, deşi el manifes-faţă de ea numai dragostea *agape*. Poate că aroganţa lui intelectuală i-a ifuriat pe călugării săi corupţi. După câţiva ani, ei s-au alăturat altor jlerici, printre care se număra şi un episcop puternic, pentru a-i aduce lui Lbelard acuzaţia improbabilă că dorinţa lui erotică nu murise odată cu

Castrarea sa. Abélard a fost atât de umilit de această acuzaţie, încât a pus imediat capăt vizitelor la Mangâietorul. În schimb, el şi Héloïse începură sg, şi scrie un lung şir de epistole, în care disecau relaţia lor, precum şi natura şi sensul iubirii dintre ei.

Héloïse, în ciuda faptului că fusese „încuiată într-un loc al tristeţii”, timp de un deceniu, rămăsese o avocată

nedezminţită a iubirii libere şi dispreţuia căsătoria ca pe un aranjament mercantil care le prostituează pe femei, dar nu şi pe bărbaţi.

Regretul exprimat de Abélard în legătură cu povestea lor de dragoste o tortura. „Am dispreţuit numele de Nevastă, pentru a trăi fericită purtându-l pe cel de Amantă”, declara ea. El era Domnul, Tatăl, Soţul şi Fratele ei, iar viaţa nu era demnă de a fi trăită, fără recunoaşterea iubirii lui.

Abélard refuză să îi ofere această recunoaştere. Dimpotrivă, îşi renegă vechea patimă, considerând castrarea drept un dar divin, care l-a eliberat de carnalitatea atotstăpânitoare ce-i dominase pe amândoi. Héloïse era norocoasă, scria Abélard, că fusese obligată de el să intre la mănăstire, unde transformase „blestemul Evei în binecuvântarea Mariei”, în timp ce Héloïse se mândrea cu amintirea freneticei lor relaţii sexuale, el scria: „Mi-am satisfăcut prin tine dorinţele nefericite şi asta iubeam eu la tine”.

Scrisorile moralizatoare ale lui Abélard nu trezeau niciun ecou în sufletul ei. Dar, după ce se refăcu în urma unei boli grave, Héloïse se hotărî să întrerupă legătura cu el: „În cele din urmă, Abélard, ai pierdut-o definitiv pe Héloïse. Te-am alungat din gândurile mele, te-am uitat”. Apoi, într-un limbaj la fel de dramatic, ea îi descria durerea de a nu mai revedea gura senzuală a lui Abélard şi trupul lui maiestuos, atât de dorit de femei.

După ce a renunţat la Abélard, Héloïse şi-a dedicat timpul şi energia muncii de stareţă. A transformat Mângâietorul într-o comunitate model, bogat înzestrată, productivă şi foarte atractivă pentru toate femeile religioase din Franţa. Pe măsură ce renumele intelectual al abaţiei se răspândea, au apărut şi alte case înrudite după modelul Mângâietorului.

Profitând de faptul că Héloïse nu-i mai distrăgea atenţia, Abélard a încercat să îşi reia poziţia de teolog filosof. A stârnit din nou duşmănii care, în cele din urmă, i-au distrus cariera, în aprilie 1142, la şaizeci şi trei sau

şaizeci şi patru de ani, Pierre Abélard a murit. Héloïse a adus rămăşiţele lui pământeşti la capela Mangâietorului, aşa cum îşi exprimase el dorinţa, şi l-a convins pe Pierre Le Venerable să îl absolve pe Abélard de păcate. A profitat de ocazie şi pentru a obţine un post în ierarhia ecleziastică Pentru fiul său, Astrolabe, care fusese crescut de familia lui Abélard.

Héloïse a murit în 1163 sau 1164, la circa şaizeci şi patru de ani. Atunci i s-a alăturat lui Abélard, în mormântul pe care îl îngrijise mereu. De-a lungul anilor s-a născut legenda conform căreia, la înmormântarea ei.

[aţele lui scheletice s-au întins să o îmbrăţişeze. Legenda este încă vie şi [tăzi, făcând-o pe veşnic frumoasa Héloïse să obţină după moarte ceea ce scăpase mereu printre degete în timpul vieţii: o îmbrăţişare eternă din tea iubitului pentru care făcuse atâtea sacrificii.

L*ilie du Châtelet*

Emilie du Châtelet, amanta lui Voltaire, se aseamănă uimitor cu Héloïse trei puncte de vedere: era neobişnuit de inteligentă, foarte instruită, şintă de filosof faimos. Dar similitudinile se sfârşesc aici, deoarece lie a trăit într-o epocă iluminată, iar amantul ei era un gânditor proist.

Abrielle Emilie Le Tonnelier de Breteuil s-a născut la 17 decembrie la Paris, într-o familie aristocratică şi iubitoare de cărţi. Tatăl ei ic, Louis-Nicolas, a încurajat precocitatea fetei, învăţând-o latină şi na, angajându-i profesori de engleză, matematică şi ştiinţe, şinând-o să se dedice studierii imensei lui biblioteci, în adolescenţă, le a tradus *Eneida* lui Vergiliu. Mai târziu, pe măsură ce formidabilul efect se maturiza, s-a concentrat asupra fizicii, literaturii, dramei, i şi ideilor politice, printre care se număra şi uimitoarea propunere eile să aibă drepturi egale cu ale bărbaţilor, maturitate, Emilie s-a transformat, dintr-o fată stângace, cu tălpi i membre lungi, într-o femeie extrem de atrăgătoare, cunoscută sub e de *la belle Emilie*. Era foarte înaltă, cu păr negru şi sprâncene peste ochii verzi, de culoarea mării. Era vanitoasă, având tendinţa. corda o atenţie excesivă îmbrăcăminţii şi de a se împodobi

cu o e de bijuterii. Detractorii îi ridiculizau asemenea fineţuri, dar Vbl-găsea fermecătoare şi îşi numea amanta „PomPom”. d Emilie a împlinit nouăsprezece ani, familia i-a aranjat căsătoria rent Claude du Châtelet, colonel de regiment, descendentul unei de viţă veche, un bărbat plăcut, care era cu doisprezece ani mai ecât ea. Din această căsătorie amicală au rezultat în scurt timp o un fiu. Emilie îşi petrecea mult timp în casa lui Florent de la Paris, e ce el îşi făcea veacul la garnizoană. Aşa cum se obiişnuia în cazul care deja produseseră moştenitori şi al căror mariaj era în primul jalianţă de familie, ce excludea uneori complet iubinea romantică, şi făcu amanţi. Ea şi-a însuşit mentalitatea mediului său aristocra-ivit căreia o bună soţie era credincioasă soţului, dacă se alia numai ţidiscreţi şi de calitate.

Emilie îl întâlni pe spiritualul şi inteligentul Arouet de Voltaire, japroape patruzeci de ani, bucurându-se de mare trecere în rândul Acestea erau dornice de a se asocia cu celebrul scinitor francez

Unul dintre farurile călăuzitoare ale unei mişcări culturale ai cărei membr*philosophes*, se angajaseră să reevalueze, în lumina „raţiunii” şi a raţionalităţii”, întreaga experienţă umană, în afară de stabilirea adevănj. lui, obiectivul lor consta în realizarea unei vaste enciclopedii a cunoaşterii urnane. Întreprinderea lor îi menţinea în atenţia publicului, dar nu era bine văzută de Biserică şi de curtea regală, în cele din urmă, au creat climatul moral care a grăbit Revoluţia Franceză. Multe din acţiunile lor se desfăşura în saloanele pariziene, unde s-a născut şi s-a aprofundat şi pasiunea Emilie şi Voltaire.

În copilărie, Emilie îl întâlnise pe Voltaire în casa tatălui său. Ei să se întâlnească din nou în mai 1733, la operă, curând după ce născuse cel de al treilea copil, şi au devenit amanţi în trei luni. Voltaire a transpus în versuri înfăţişarea noii sale amante: „Frumoasă; şi o bună prietenă / Cu imaginaţia înfierbântată şi adevărată / Mintea îi e ascuţită, nu, sublimă, / De prea mult spirit, cel mai ades. / Are un geniu rar întâlnit / Demn de Newton, pot să jur”.

Atunci când o compara pe Emilie cu un dinam de energie, Voltaire nu se înşela. Era fascinată de fizică şi de teoriile lui Leibniz şi Newton, pe care le studia cu sârguinţă nemaiîntâlnită la alţi învăţaţi, inclusiv la VoK tăiere. Mai găsea timp şi să cineze cu prietenii, să participe la evenimente sociale şi artistice şi, din păcate! să mizeze mici (şi uneori nu chiar atât de mici) averi la masa jocurilor de noroc.

Când Voltaire s-a îndrăgostit de ea, Emilie se simţea deopotrivă atrasa de *philosophe-vA* savant Pierre-Louis Moreau de Maupertuis. Acesta îi admira frumuseţea şi „cunoaşterea sublimă” a chestiunilor de obicei rezervate bărbaţilor şi îi aprecia mult lipsa de prefăcătorie, care o deosebea de alte femei.

Viaţa sexuală a lui Emilie cu Voltaire nu era satisfăcătoare. Voltaire avea probleme digestive cronice, inclusiv crize de diaree care adesea se declanşau în timpul actului sexual şi îl întrerupeau. „Chiar mi se pare că nu sunt deloc făcut pentru pasiune”, se plânse el odată unei amante dezamăgite. Dar, în ciuda acestui fapt, sau poate că tocmai datorită lui, Voltaire era extrem de gelos, bănuind-o pe Emilie că îşi dorea sau chiar avea relaţii sexuale cu alt bărbat.

Asemenea reproşuri erau îndreptăţite la începutul relaţiei lor, când Emilie încă tânjea după Maupertuis. Voltaire o avertiză că, deşi rivalul său era un savant minunat, nu putea conta pe devotamentul lui în iubire. Pe măsură ce lunile treceau şi Maupertuis rămânea neimplicat emoţional în ceea ce o privea, Emilie îşi transferă treptat întreaga afecţiune către Voltaire.

Emilie şi Voltaire începură să călătorească împreună, iar în 1734, se stabiliră la Cirey, în castelul ruinat al familiei soţului ei. Florent a fost foarte cooperant în privinţa acestui aranjament. Uneori îşi vizita soţia şi

Pe amantul ei, dar avea amabilitatea de a dormi separat de Emilie, luând masa cu fiul său şi tutorele acestuia. Mai presus de orice, era încântat de renovarea şi redecorarea spectaculoasă făcută de cei doi amanţi, cu

banii împrumutaţi de la Voltaire în schimbul unei dobânzi modice.

Problemele politice ale lui Voltaire îl determinaseră să recurgă la aceasta mişcare. Executorul public primise ordin să îi ardă revoluţionarele *Lettres philosophiques*, editorul său fusese arestat, iar Voltaire însuşi era în mare pericol. Cirey era un loc de retragere ideal, plin de ascunzişuri secrete, şi atât de aproape de graniţa cu Lorena, încât Voltaire se putea sustrage oricând arestării.

La început, Voltaire a locuit singur la Cirey, căci Emilie nu era dispusă să renunţe la saloanele Parisului şi la viaţa culturală a capitalei. Dar îşi dădu seama că Voltaire avea să devină tot mai gelos dacă nu se ducea să locuiască împreună cu el, aşa că sosi la Cirey încărcată cu sute de cufere, dedicându-se lucrărilor de renovare. Schimbă toate planurile lui Voltaire: instala scări în locul şemineelor, şi ferestre în locul uşilor. Şi, ceea ce este mai important, ea şi Voltaire şi-au autoimpus un regim de studiu şi literatură, care deveni cunoscut ulterior drept Perioada de la Cirey (1733 – 1749).

Emilie era acum amanta recunoscută a lui Voltaire, lăsând impresia că relaţia lor ar fi fost menită să dureze pentru totdeauna. Dar, spre deosebire de majoritatea amanţilor din secolul al XVIII-lea, care apelau la un subterfugiu în numele discreţiei, ea şi Voltaire coabitau. Aceasta cerea unele eforturi. De fiecare dată când era nevoită să îşi petreacă timpul cu soţul său, îl trata cu respect afectuos. De fapt, însăşi prezenţa lui Florent dezminţea faptul că ea trăia în păcat cu Voltaire, dând acestui aranjament o legitimitate de care aveau toţi trei nevoie.

Emilie, extrem de disciplinată şi de organizată, stabilea un regim de studiu care îl ajuta pe Voltaire să se concentreze, el fiind de obicei mai puţin riguros. Ziua începea în apartamentul lui Voltaire, cu discuţii în jurul cafelei de dimineaţă, servită târziu. La prânz, Emilie şi Voltaire se duceau uneori să îl salute pe Florent, care de obicei lua dejunul cu fiul său (şi al ei) şi cu profesorul

acestuia, apoi se retrăgea fiecare în biroul său pentru a lucra. Uneori făceau o pauză, pentru o gustare şi o conversaţie înainte de a-şi relua activitatea. La nouă, se întâlneau pentru o cină abundentă, urmată de conversaţie, producţii proprii dramatice în micul lor teatru, sau lecturi de poezie. La miezul nopţii se despărţeau din nou, îndreptându-se către birourile lor, unde lucrau până la cinci dimineaţa. Când se retrăgea în dormitorul său decorat cu albastru şi galben, unde până şi cearşafurile din coşul câinelui erau albastru-galbene, ea se refăcea printr-un somn de patru ore. Dacă îşi propusese un termen, reducea perioada de somn la o oră, şi se înviora băgându-şi mâinile în apă rece ca gheaţa.

Proiectele lui Emilie erau adesea strâns legate de acelea ale lui Vol

Opera sa majoră, *Siècle de Louis XIV* (Secolul lui Ludovic al XIV-lea), *Essai sur les moeurs* („Eseu despre morală”) au fost în mare parte redactate la Cirey. El a mai scris acolo *Alzire*, *Merope*, *Mahomet şi* alte lucrări dramatice, precum şi o operă. Sub tutela erudită a lui Emilie, Voltaire a asimilat (fără, însă, a stăpâni niciodată) principiile fizicii, mai ales cele ale lui Leibnitz şi Newton, încorporându-le în miezul gândirii sale El a recunoscut cu generozitate influenţa lui Emilie şi i-a dedicat scrierea lui din 1738, *Elements de la philosophie de Newton* (Introducere în filosofia lui Newton). Voltaire sugera că el fusese în mai mare măsură ucenicul ei, decât ea muza lui.

În ceea ce o privea, Emilie se dedicase traducerii lucrării lui Newton, *Analytic Solution* (*Solution analytique* – Soluţia analitică) şi, în 1748, scrierii ei, *Exposition abregee du sisteme du monde* (Scurtă expunere despre sistemul lumii), pe care experţii o consideră o interpretare mai inspirată a lui Newton decât cea a iubitului ei. A tradus şi a întocmit notele la *Fable of the Bees* (Fabula albinelor) de Bernard Mandeville, ale cărei fragmente Voltaire avea să le preia ca atare în *Tratatul de metafizică*. Ea a mai întreprins şi analiză textuală asupra Cărţii Genezei şi a Noului Testament, o sarcină uşurată de

lecturile zilnice din Biblie pe care le făcea împreună cu Voltaire. Spre deosebire de lucrările lui Voltaire, majoritatea operei lui Emilie a rămas în manuscris; în timpul vieţii, i-au fost publicate *doar Exposition*... Şi câteva eseuri ştiinţifice. Până la moartea sa prematură, s-a preocupat de traducerea *Principiilor* lui Newton.

În public şi în particular, Voltaire şi-a recunoscut amanta drept parteneră intelectuală şi sexuală şi ca egala lui. Îi citea ce scrisese în timpul zilei şi ardea de nerăbdare să audă criticile şi sugestiile ei. Mintea ei ascuţită l-a convins că femeile puteau face aceleaşi lucru ca şi bărbaţii. Într-o scrisoare către un prieten, Voltaire îi aducea lui Emilie cel mai mare compliment cu putinţă: „Nu (pot) să trăiesc fără o doamnă pe care să o privesc ca pe un mare om şi ca pe un prieten de nădejde şi respectabil, îl înţelege pe Newton; dispreţuieşte superstiţiile, pe scurt, mă face fericit”.

Emilie a reflectat profund asupra naturii femeii şi a bărbatului. Odată, a pătruns într-o cafenea pariziană deghizată în bărbat. Sigurul motiv pentru care nicio femeie nu realizase o tragedie, un poem, o poveste, un tablou sau un tratat de fizică de bună calitate era faptul că femeile nu fuseseră deprinse să gândească, se plângea ea. Dacă ar fi fost rege, adăuga, ar fi îndreptat această nedreptate facilitând accesul femeilor în toate sfecle, în special în domeniul intelectual, într-un fel, viaţa lui Emilie ca amantă a lui Voltaire a fost o lecţie de egalitate.

Dar egalitatea în relaţia lor nu elimina gelozia sau insecuritatea Moţională. Atât Emilie, cât şi Voltaire erau geloşi, iar infidelităţile lor le zdruncinau în permanenţă relaţia. De fiecare dată când Voltaire pleca de la

Cirey, Emilie tremura, terorizată de gândul că nu se va mai întoarce. „Inima îşi pierde obiceiul de a iubi”, scria ea cu tristeţe.

Întoarcerea lui Voltaire dintr-o călătorie de şase luni la Berlin a marcat un moment de cotitură în statutul de amantă al lui Emilie: abstinenţa sexuală, cel puţin în relaţia cu Voltaire. El pretindea că e prea bătrân şi prea

bolnav pentru asta, aşa că, în loc să fie amantul ei, avea să fie doar prietenul ei drag. Emilie acceptă noua situaţie, dar, poate pentru a-şi risipi temerile, începu să joace jocuri de noroc şi mai frenetic şi cu pierderi şi mai dezastruoase ca înainte.

Emilie şi Voltaire începură să petreacă mai mult timp la Paris, unde Voltaire era din nou bine văzut. Fusese numit istoriograf regal şi i se atribuise un mic apartament la Versailles, deşi era rău mirositor, lângă latrina cea mai murdară a palatului. Papa însuşi acceptă cu amabilitate ca Voltaire să îi dedice piesa *Mahomet*. Şi Emilie era bine văzută. Regele a autorizat publicarea lucrării ei despre Newton cu ani înainte ca ea să o termine. Academia ştiinţifică italiană, Institutul din Bologna, a numit-o membru asociat.

Între timp, Voltaire se îndrăgostise de nepoata sa, Louise Denis. „Depun o sută de sărutări asupra sânului tău rotund, dosului tău fermecător, asupra întregii tale fiinţe, care a fost alcătuită ca să mă întărească atât de des şi să mă arunce în braţele a mii de desfătări”, exulta el într-o scrisoare adresată ei.

Acum, că sânii şi dosul lui Emilie nu îi mai luau ochii lui Voltaire, el putea să o vadă într-o lumină mai obiectivă. Patima fostei amante pentru jocurile de noroc, care se intensificase după fuga lui din patul ei, îl oripila. Voltaire încercase de-a lungul anilor să îi asigure traiul în cazul morţii lui. Dar brusc, începu să ridice bariere între finanţele lui şi datoriile exorbitante făcute de Emilie la jocurile de noroc.

Emilie a fost profund marcată de abstinenţa sexuală şi de restricţiile financiare impuse de Voltaire. În timp ce reflecta asupra luptei sale dureroase de a se ridica la nivelul exigenţelor, evaluându-şi propria viaţă şi soarta femeilor în general, ea a scris *Discours sur le bonheur* (Tratat de fericire), un manuscris care încerca să identifice cu precizie ce era fericirea şi cum putea femeia să acceadă la ea. Fericirea nu ar trebui să depindă de o altă persoană. Ea trebuie să emane din interior, din pasiunile intelectului

şi din studiu. Alte ingrediente ale fericirii erau eliberarea de prejudecăţi, mai ales de cele religioase, un trup sănătos, gusturi şi preferinţe) ine definite, şi, desigur, pasiunea, în ciuda consecinţelor dureroase pe are adesea le provoca. Până la urmă, argumenta Emilie, cei mai interesanţi oameni sunt cei nefericiţi, iar suferinţa lor face obiectul dramei şi al trageliei. Îşi încheia tratatul cu o concluzie raţionalistă: unicul nostru scop pe urne trebuie să fie dobândirea fericirii.

Dar, incapabilă să pună în aplicare ceea ce predicase, şi disperată să

Umple golul lăsat în viaţa ei de plecarea lui Voltaire, Emilie se agăţă de alţi bărbaţi. Se îndrăgosti de Jean-François, marchiz de Saint-Lambert, tânărul poet de curte, care avea să devină mai târziu cunoscut pentru legăturile sale amoroase. După interesul manifestat la început, Saint-Lambert se distanţă de femeia mai vârstnică, ce se îndrăgostise de el. Emilie îl urmărea cu asiduitate, iar el ceda uneori insistenţelor ei. În timpul unei întâlniri secrete la Cirey, Voltaire păşi în dormitorul ei şi îl surprinse pe Saint-Lambert agitându-se în rundul gol deasupra lui Emilie. Furios de gelozie, în ciuda relaţiei sale curente cu Louise, Voltaire strigă la ei şi o ameninţă pe Emilie că o părăseşte.

Situaţia era absurdă, dar Emilie ştia cum să-l împace pe Voltaire. În timp ce el se precipita spre ieşire, ea îl urmări, îi reaminti că el fusese cel care pusese capăt intimităţii sexuale de care se bucuraseră pe vremuri împreună, dar ea avea încă nevoi urgente, care, nesatisfăcute, i-ar fi subminat sănătatea. Cu siguranţă, faptul că îşi satisfăcea astfel de nevoi cu un confrate de-al lui Voltaire, ba chiar cu un prieten al lui, era soluţia ideală. Voltaire îi aprobă logica şi o iertă: „Ah, *madame*, întotdeauna aveţi dreptate! Dar, din moment ce aceasta este situaţia, ar trebui să vă îngrijiţi că aşa ceva să nu se mai întâmple sub ochii mei”.

Apoi, spre oroarea ei, Emilie descoperi că, la patruzeci şi patru de ani, rămăsese gravidă. Voltaire o

ajută să conceapă şi să pună în aplicare un plan. Cei doi îl ademeniră pe soţul ei la Cirey, intenţionând să îl amuze, să îl flateze şi, cu contribuţia lui Emilie, să îl seducă. Voltaire se întrecu pe sine cu spiritele. Emilie arboră cea mai atrăgătoare rochie a ei şi cele mai strălucitoare diamante, înainte de sosirea zorilor, ea era în pat cu soţul său. După aceea, când i s-a spus că au conceput un copil, Florent a fost în al nouălea cer, neîndoindu-se nicio clipă că el era tatăl, (însă curtenii francezi glumeau, punând impulsul brusc al lui Emilie de a-şi vedea soţul pe seama unei pofte de femeie gravidă.)

Emilie a fost scutită de ruşinea de a naşte un copil nelegitim, în acelaşi timp, era copleşită de sentimentul blestemului şi nutrea convingerea că această naştere are s-o ucidă. Se strădui să termine traducerea *Principiilor* lui Newton, dormind doar una-două ore pe noapte timp de luni de zile. Voltaire rămase alături de ea în tot acest timp, şi totuşi nu putu rezista să nu-i scrie lui Saint-Lambert că îl iubea pe el, nu pe Newton, şi că numai datoria, onoarea şi raţiunea o împingeau să termine aceas* traducere. Cu două zile înainte să o nască pe fiica sa, Emilie îşi înc1 *Comentariul asupra Principiilor matematice ale lui Newton* şi der exemplar la Biblioteca Naţională.

La câteva zile după naştere, adăugă data zilei respective brie 1749) la manuscris. Câteva ore mai târziu, căzu inconştienţă. Apoi, înconjurată de Florent, Voltaire şi Sa1. Du Châtelet a murit. Voltaire a fost distrus. Bântui?

*r**, 9 i sparse *capul. Când Saint-Lambert se repezi să-l ajute.*

Voltaire îl *acuză că* o ucisese pe Emilie, lăsând-o *gravidă.*

După aceea, Voltaire i se *alătură lui* Florent *la Cirey*, pentru *ca* amândoi să *poată jeli* împreună. Bebeluşul, trimis *la o* doică, muri după câteva zile. Un prieten sugeră *ca* Voltaire să scoată inelul de pe degetul lui Emilie, să îndepărteze imaginea lui Saint-Lambert din interior, şi să-i returneze inelul lui Florent. Voltaire se conformă, făcând un comentariu straniu: „Saint-Lambert m-a îndepărtat. Cui

pe cui se scoate. Aşa merg lucrurile pe lume”. La Cirey, Voltaire reduse împrumutul pentru renovare, încă neplătit, la o sumă scutită de dobândă care reprezenta un sfert din cea oferită iniţial. Prietenia era mai valoroasă decât banii, îi spuse el soţului îndurerat al amantei sale.

Povestea lui Emilie du Châtelet este una edificatoare, despre împlinirea scopurilor, iubire reciprocă şi pasiune (de obicei) împărtăşită. Constrângerile impuse operei ei sunt cele pe care le-au întâmpinat toate femeile creatoare, căci i s-a refuzat publicarea memoriilor, deşi traducerile făcute de ea la operele unor bărbaţi ajungeau imediat sub tipar. Chiar şi la acea vreme, Emilie şi contemporanii ei ştiau că nu geniul ei, ci statutul de amantă a lui Voltaire i-a asigurat un loc important în istorie.

Alianţa dintre Emilie şi Voltaire este cunoscută. Voltaire a confirmat enorma ei contribuţie la opera lui, iar corespondenţa lui particulară cu Intelectualii europeni de marcă subliniază cât de mult îi datorează el lui imilie. Emilie şi Voltaire au fost liderii luminaţi ai unei epoci iluminate li, pentru că au trăit într-una dintre cele mai libertine perioade ale istoriei, [socierea lui Emilie cu Voltaire i-a consolidat reputaţia.

R*eanne Hebuterne*

Jeanne Hebuterne a fost o femeie misterioasă care şi-a distrus viaţa pentru iubitul pe care-l vedea ca pe un mare artist. Jeanne s-a născut la 6 brilie 1898, ca unica şi talentata fiică a unei familii catolice *franceze* [nservatoare. Mama ei, Eudoxie, nu ieşea din cuvântul lui Achille, tatăl le intenţionat, dar tradiţional şi autoritar, al lui Jeanne. El citea cu glas [e din autorii clasici, în timp ce Jeanne şi Eudoxie pregăteau masa. Ptele mai mare al lui Jeanne, André, era un pictor peisagist de succes. Pe vremea când era doar o studentă de nouăsprezece ani, la Paris, knne a cunoscut un artist italian extrem de talentat, pe Amedeo [digliani. Mai mare decât ea cu paisprezece ani, pictorul era un afemeiat) râu, proaspăt scăpat dintr-o *relaţie* tumultuoasă cu poeta de origine leza Beatrice Hastings. Semnele relaţiilor sale agitate cu femeile erau evidente:

odată o împinsese pe Beatrice prin fereastra închisă. IPE de altă parte, Jeanne era deopotrivă reţinută şi romantică, ieşind în lentă datorită frumuseţii sale eterice şi abilităţilor artistice. Superbul

Jylodigliani a fost atât de impresionat de ea, încât a pictat-o în douăzeci şi cinci de ipostaze, imortalizând-o sub forma unui chip nostalgic, stilizat, care pare a fi într-o strânsă comuniune cu portretistul său nevăzut. Faţa ei este alungită şi pictată sub formă de inimă, cu buze generoase, care nu zâmbesc, sugerând o femeie fragilă şi gânditoare. O fotografie confirmă descrierea pe care i-au făcut-o prietenii lui Jeanne cea reală: păr castaniu, ochi albaştri mereu înceţoşaţi de oboseală, gură senzuală şi ten ca laptele, care i-a adus şi porecla de „Nucă de Cocos”, toate acestea contribuind la aura ei de fragilitate.

Modi (porecla lui Modigliani, care în franceză înseamnă *maudit*, adică blestemat) era impresionat de adoraţia lui Jeanne, de arta ei, pe care o încuraja, şi de pasiunea lor comună pentru literatură. El îi mai admira şi abilităţile muzicale. Era o violonistă foarte bună, căreia îi plăcea Bach, ca şi lui. Această relaţie de atracţie reciprocă a rămas de neînţeles pentru prietenii lui Modi, care o găseau pe Jeanne delicioasă, dar plată.

Rezervele prietenilor nu-i incomodau pe amanţi. Modigliani era la fel de secretos ca şi Jeanne, aşa că povestea lor amoroasă se desfăşura cu pasiune în particular. După trei luni, s-au mutat împreună.

În ceea ce o privea pe Jeanne, acest fapt reprezenta un act de profundă răzvrătire împotriva valorilor familiei sale. Îşi pierduse virginitatea. Trăia în păcat cu un alcoolic desfrânat şi drogat căruia fosta amantă îi intentase un proces de paternitate. Modi era un artist muritor de foame în sensul propriu al cuvântului, şi încă unul suferind. Avusese episoade de pleurezie şi tifos, iar armata îl respinsese ca inapt. Ca şi cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, era şi evreu, iar Achille Hebuterne şi-a prevenit fiica cum că acesta nu avea nicio intenţie să facă o femeie onestă din fata creştină, cu care deja se culca.

Timp de luni întregi, Jeanne a dus alături de Modigliani o viaţă boemă. Au închiriat o cameră într-un hotel părăginit, mâncau la cafenelele artiştilor şi vizitau expoziţiile de artă. Mai şi pictau, dar Jeanne era atât de copleşită de talentul artistic al lui Modi şi atât de disperată să nu piardă afecţiunea lui, încât se hotărî să-şi lase deoparte propriile lucrări, pentru a deveni ajutorul şi muza lui. El îi cerea adesea să-i pozeze; el picta, iar ea îi poza nud sau îmbrăcată. Alteori, cânta la vioară în timp ce Modi trudea aplecat asupra picturilor lui. Jeane nu mai picta, ci era pictată.

Sacrificiile lui Jeanne şi viaţa lor plină de privaţiuni au înrăutăţit lucrurile. Modi continua să iasă cu prietenii la chefuri cu alcool şi droguri, de unde Jeanne trebuia să-l recupereze şi să îl târască până acasă. Situaţia financiară a amanţilor era la fel de precară, iar speranţele lor de redresare se prăbuşiră, când o expoziţie pregătită de Modigliani cu un optimism considerabil a fost întâmpinată mai degrabă cu furie decât cu laude. Poliţia a închis expoziţia din motive de indecenţă, deoarece nudurile lui Modigliani aveau păr pubian, în timp ce alţi autori făceau concesie sensibilităţii pu

Blice, înfăţişând nudurile cu pubisul neted. Ca să cităm un potenţial colecţionar enervat, „unde Dumnezeu puteau fi expuse acele triunghiuri?”

În timpul ultimei ierni din perioada primului război mondial, temperaturile scăzuseră sub zero, mâncarea, electricitatea şi cărbunii erau raţionalizaţi, iar Germania bombarda Parisul. Oricine îşi permitea, fugea la ţară, în sudul Franţei. Când Jeanne şi-a dat seama că era gravidă, ea şi Modigliani s-au hotărât să se alăture exodului masiv spre sud.

Mama lui Jeanne a venit cu ei, căci era prea îndurerată de încercările lui Jeanne de a o abandona (în timp ce Achille, tatăl ultrareligios o repu-diase pe fiica sa rătăcitoare). Dar Eudoxie deveni cicălitoare, îndemnând-o pe Jeanne să îl părăsească pe Modigliani, pe care-l desconsidera atât ca om, cât şi ca artist, în cele din urmă,

Modigliani închirie o cameră de hotel separată, în timp ce Jeanne îşi petrecea vremea arbitrând disputele dintre el şi mama sa. În puţinul timp liber pe care cei doi i-l mai lăsau, ea făcea schiţe şi picta.

Graviditatea lui Jeanne l-a afectat profund pe Modi, cele mai frumoase picturi ale sale din această perioadă fiind cele cu copii. S-a spus că el vedea în fiecare un copil rătăcit, inclusiv în el însuşi şi în Jeanne. De asemenea, a ilustrat *fazele* graviditățţii lui Jeanne cu iubire şi precizie, accentuându-i torsul tot mai larg şi pântecele tot mai mare. Potrivit spuselor unui istoric al artei, el „şi-a stilizat amanta într-o creatură de tipul Madonnei, înfăţişând-o, totodată, şi ca pe întruchiparea Venerei”. Nimic din toate acestea nu o îmbunau pe mama ei.

Spre finalul sarcinii, relaţiile lui Jeanne cu mama ei se deterioraseră atât de mult, încât Eudoxie plecă valvârtej, iar Modigliani se întoarse în camera ei. Curând după aceea, în noiembrie 1918, la maternitatea din Nice, Jeanne o născu pe fiica lor, care a fost numită tot Jeanne Hebuterne. Modigliani era încântat de Giovanna lui, cum îi spunea el, şi anunţă în repetate rânduri că avea să se căsătorească cu Jeanne. Dar mamei sale îi scria: „Copilul e bine şi eu la fel”. Nicio menţiune despre mama copilului, care era epuizată şi incapabilă să hrănească bebeluşul apatic, ce avea să fie trimis la o doică italiană, între timp, propria lui sănătate se deteriorara şi era foarte deprimat, într-un instantaneu din 1919, el apare-ciufulit, cu hainele murdare şi pantofii scâlciaţi. Se confesase unui prieten că era „ca un sclav negrotei. Pur şi simplu mergea înainte”. Bine măcar că micuţa Jeanne nu mai avea probleme.

În această perioadă, în pofida sănătăţii şubrezite, Modi continua să picteze. Dar produsele acestei trude groteşti în stilul lui propriu, pe care el îl numea *grand style*, erau figuri senine şi fluide, graţioase şi sigure, pictate în culori deosebit de vii şi armonioase. O imagine în care apare o mamă cu copilul a necesitat patruzeci de şedinţe de pozat. Jeanne era foarte des modelul lui, iar el i-a redat trupul îngroşat şi faţa trasă de tristeţe.

Jeanne avea un motiv întemeiat să fie tristă. Prin aprilie 1919, rămăsese din nou gravidă şi era tot necăsătorită, un gând ce o tortura. Fiica ei fusese dată în grija unei doici, iar Modi avea probleme de sănătate. Uzura ei emoţională era accentuată de ostilitatea lui Eudoxie faţă de el, de imposibilitatea de a-şi alăpta fiica, de vocaţia artistică la care renunţase şi, mai presus de toate, de grijile pe care şi le făcea în legătură cu amantul ei: băutura, rătăcirile, flirturile lui cu alte femei. Pe la sfârşitul lui mai, Modigliani se întoarse la Paris, spunându-i lui Jeanne că avea să o aducă şi pe ea şi copilul de îndată ce găsea o doică.

În timp ce Jeanne aştepta la Nisa, Modigliani lucra, îşi vizita fostele locuri preferate şi întreţinea relaţii strânse (dar aparent nonsexuale) cu Lunia czechowska, o poloneză mignonă şi nurlie. Nu se bucura de naşterea celui de-al doilea copil al său, care îl încurca, şi îi mărturisi unui prieten că graviditatea i se păruse dezgustătoare. După câteva săptămâni, Jeanne îi trimise o telegramă, cerându-i bani să se întoarcă la Paris. Modigliani se conformă, deşi cu inima grea, şi, după sosirea mamei şi copilului, se refugie în alcool pentru a scăpa de anxietatea îndatoririlor sale familiale sporite, începu s-o picteze pe o elevă de paisprezece ani, Paulette Jordain. Jeanne, deja îngrijorată de intimitatea lui cu Lunia, era roasă de gelozie la vederea camaraderiei dintre el şi Paulette.

La două săptămâni după sosirea lui Jeanne la Paris, Modigliani redacta un document straniu. O numea Jeanne Jane şi se jura că avea să se însoare cu ea. Dar continua să-şi piardă serile cu prietenii şi o lăsa pe Jeanne să se descurce singură, spunând că aşa este „la italieni”. Şi nu făcea nicio pregătire concretă de nuntă, între timp, micuţa Jeanne fusese trimisă la o doică de la Versailles. Jeanne o vizita săptămânal, iar Modigliani coresponda sporadic cu doica.

Fiindcă sănătatea i se şubrezea, iar pântecele lui Jeanne se rotunjea, prietenii lui Modigliani le-au închiriat o. Garsonieră mizeră, mobilată cu zgârcenie. Modigliani a

fost peste măsură *4 e* bucuros. Dar se dezintegra vizibil, îşi pierduse pofta de mâncare şi avea o tuse cronică. Refuză să consulte medicul, probabil temându-se de diagnostic. Lunia şi alţi prieteni îl îndemnară să se întoarcă la căldura binefăcătoare din sud. Jeanne, care fusese nefericită acolo, refuză să-l însoţească, dar nici nu voia să-l lase să plece singur. Prefera să-l aştepte acasă, la Paris, în timp ce el îşi pierdea nopţile prin cafenele boeme, bând şi flirtând. Noua lui cunoştinţă, suedeza Thora, avea să-şi amintească mai târziu: „Nu trebuia decât să-l priveşti ca să-ţi dai seama că se afla în pericol”. Thora, care i-a pozat lui Modigliani, şi aminteşte de Jeanne ca de „o creatură mică, delicată şi blondă care mă Privea cu oroare şi mă trata mereu cu cea mai mare suspiciune”.

Situaţia se înrăutăţi. Reapărură foste amante, care încercau să îl vadă Pe Modigliani, care voiau să discute cu el despre vremurile trecute sau care aveau pretenţii financiare. Simone Thiroux, de origine canadiană, îl

Acuza că era tăiai copilului ei. Între timp, starea lui Modigliani se agrava şi începu să scuipe sânge. Cel puţin o dată a apucat-o pe Jeanne de păr şi i-a tras pumni în public. Jeanne îşi petrecea timpul în atelier, pictând autoportrete în care se înfăţişa înfigându-şi pumnalul în piept, un piept din nou plin de laptele unui copil nenăscut.

Pe la mijlocul lui ianuarie, Modigliani era livid şi cu chef de ceartă. A fost internat în spital şi, înainte să-şi piardă cunoştinţa, ultimele sale cuvinte au fost despre Jeanne: „Mi-am sărutat soţia şi ne-am promis fericirea veşnică”. Peste două zile, a murit de meningită.

Jeanne, la câteva zile după ce născuse, era de un calm ucigător. Se uită fix la cadavrul iubitului ei, pentru a-i memora chipul. Apoi se retrase din (cameră în aşa fel încât să-l aibă în continuare sub ochi. Achille Hebuterne şi conduse fiica de la spital în casa părintească. La patru dimineaţa, a ioua zi, Jeanne deschise larg fereastra, sări în gol de la etajul cinci şi se zdrobi de caldarâm. Avea douăzeci şi unu de ani.

Jeanne şi Modigliani au fost îngropaţi separat, Jeanne

într-o suburbieiniştită, iar Modigliani la Paris, jelit şi elogiat de întreaga comunitate irtistică. Doi ani mai târziu, prietenii i-au convins pe părinţii lui Jeanne să exhumeze şi s-o îngroape în secţiunea evreiască a cimitirului unde fuse-e înhumat Modigliani. Pe piatra ei funerară a fost săpată următoarea nscripţie: „Jeanne Hebuterne, Născută la Paris 6 aprilie 1898, decedată la aris, 25 ianuarie 1920, tovarăşa de viaţă a lui Amedeo Modigliani *De-\otafina all'estremo sacrifizio*" (Devotată până la sacrificiul extrem). Wicuţa Jeanne Modigliani, care a devenit un istoric de artă, a locuit înreună cu familia tatălui ei. A fost adoptată de mătuşa ei, Margherita, care a-l agrease niciodată pe Amedeo.

Jeanne Hebuterne a fost o figură la fel de tragică ca o eroină de roman are a pornit pe calea autodistrugerii terminate cu un act disperat. Era eşteaptă şi suficient de instruită în domeniul artei pentru a recunoaşte

Măreţia lui Modigliani, dar şi-a pus în balanţă propriul talent artistic alăiri de al lui şi a decis că arta lui, deci şi viaţa lui, valorau mai mult decât e ei. Cu toate acestea, la începutul relaţiei lor, Modigliani îi recunoscuse lentul, iar alţi artişti o considerau excepţională. Iubirea lui Jeanne pentru odigliani, dusă până la autonegare, şi nevoia ei de a-şi asigura un loc

rmanent în viaţa lui, au contrabalansat propriile ei scopuri artistice, când-o să-şi dedice viaţa rolului de muză îndurerată pentru iubitul ei.

corge Eliot

George Eliot este un nume impozant în literatură: *Adam Bede*, *The UI on the Floss* (Moara de pe Floss) şi superbul *Middlemarch* au fost e mai spectaculoase creaţii ale sale. De asemenea, George Eliot s-a

Creat şi *pe* sine, transformând-o pe isteaţa, iubăreaţa şi urâţica Mary Ann Evans într-un romancier de talie internaţională, care şi-a împrumutat pseudonimul literar de la amantul ei.

Mary Ann Evans, născută la 22 noiembrie 1819, era fiica talentată a unui arendaş rural. După ce moartea

tatălui ei a lăsat-o literalmente fără adăpost, ea s-a mutat la Londra şi şi-a găsit de lucru ca editor şi critic literar la *Westminster Review*, cel mai important ziar cultural din Anglia. Salariul era mai mult decât modest: cazare şi masă acasă la editorul John Chapman. Dar talentul şi erudiţia ei au atras curând atenţia literaţilor, care i-au deschis acestei femei neobişnuite uşa saloanelor literare, în afară de faptul că nu avea niciun ban, Mary Ann (care îşi prescurtase numele în Marian) se mai confrunta şi cu un alt impediment social major: urâţenia. Cele câteva fotografii care ne-au rămas (detesta să fie fotografiată) înfăţişează o femeie sfrijită, cu ochi pătrunzători, cu chipul alungit dominat de un nas foarte mare şi uşor coroiat şi acoperită cu o foarte nepotrivită bonetă cu volane în stil parizian, care, spera ea, să îi îndulcească întrucâtva trăsăturile masculine, în condiţiile în care nu arăta prea bine şi nu avea nici bani, perspectivele maritale ale lui Marian nu erau prea promiţătoare. Cu toate acestea, tânjea după iubire, căreia îi cădea pradă cu uşurinţă şi destul de des.

A făcut o pasiune neîmpărtăşită pentru unul din colegi, care a respins-o spunându-i că era prea urâtă pentru a fi iubită. Abia îşi revenise, când s-a îndrăgostit de filosoful pozitivist Herbert Spencer. Acesta o lăudase, considerând-o „cea mai admirabilă femeie din punct de vedere al intelectului pe care am întâlnit-o vreodată", îi făcea mare plăcere să o însoţească la operă, la teatru şi la concerte. Dar o preveni că nu era îndrăgostit de ea, deşi se temea că ea făcuse o pasiune pentru el. Marian ignoră avertismentul şi îi scrise o scrisoare de implorare, înjositoare, care, probabil, că l-a înspăimântat: „Dacă mă îndrăgostesc vreodată cu adevărat, întreaga mea viaţă trebuie să graviteze în jurul acestui sentiment. Tu blestemi soarta, care a făcut sentimentul să se concentreze asupra ta, dar dacă vei avea răbdare cu mine, vei afla că îmi trebuie foarte puţin ca să fiu mulţumită, cu condiţia să mă eliberez de teama că sunt pe punctul de a pierde acest puţin".

Din fericire pentru prietenia lor, Marian îl înlocui

repede pe Spencer cu altă pradă în plasa devoţiunii ei. Noul bărbat era George Lewes, autorul câtorva romane mediocre şi al unor cărţi populare despre filosofie, teatrul spaniol şi Auguste Comte, părintele sociologiei. Lewes era şi un ziarist versat, precum şi un critic care devora lucrări competente dintr-o vastă arie de subiecte, un talent demn de mila multor contemporani ai săi, care preferau mai degrabă experţii decât pe generalişti. Ca redactor, Marian îl respinsese, calificându-l drept un autor de ale cărui „articole slabe” avea să se folosească cât mai puţin posibil.

Uar tieorge era spiritual, veşnic pus pe şotii, dar niciodată crud, şi un bărbat mult mai urât decât Marian, în 1851, Spencer îl descria astfel: „treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de ani, de înălţime medie, cu păr (care i se lipea în şuviţe) şaten deschis, cu urme adânci de vărsat şi cu un aspect cam uzat”. Mai avea nişte buze roşii şi umede, fiind cunoscut şi sub porecla de „Lewes părosul”.

Lewes o mai avea şi pe Agnes, soţia sa foarte drăguţă, şi mamă a celor trei copii ai lui. În primăvara lui 1850, aceasta născuse primul dintre cei doi copii ai ei făcuţi cu Thornton Hunt, amantul său şi bunul prieten al familiei Lewes. Cei doi Lewes se căsătoriseră din iubire, dar, după ce căsnicia erodase jurământul lor de credinţă, Lewes i-a îndeplinit lui Agnes dorinţa de a trăi cu Hunt. Dar le-a pus în vedere să nu dea naştere nici unui copil. Când Agnes îl concepu pe primul mic Hunt, apoi şi pe al doilea, Lewes o iertă şi, pentru a o scuti pe ea (şi poate şi pe copii) de stigmatul ilegitimităţii, recunoscu cei doi copii ca pe ai săi. O consecinţă neprevăzută a acestui gest generos a fost că recunoaşterea copiilor reducea la zero temeiurile lui de divorţ. Avea să descopere mai târziu, când a vrut să se căsătorească cu Marian, că era în mod legal încătuşat în mariajul cu l’Agnes.

Când Lewes a întâlnit-o prima dată pe Marian Evans, recăsătorirea nici Inu intra în calcul. Mai existaseră şi alte femei în viaţa lui şi circula zvonul că avea un copil nelegitim. Pe de altă parte, Marian tânjea să se mărite.) ar ceea ce a contat cel mai mult la început a fost dragostea

lor, care devenea tot mai puternică, consumându-se în octombrie 1853, după ce ea 5-a mutat la el acasă, pe Cambridge Street din Hyde Park.

Atracţia magnetică dintre cei doi George i-a unit până la moarte. Relaţia lor avea o componentă intelectuală şi era susţinută de devotamentul lor: omun pentru idei şi creaţie literară. Amândoi erau excepţional denteligenţi, liber-cugetători liberali care împărtăşeau aceleaşi interese. Mar-an şi-a revizuit repede opiniile cu privire la bagajul informaţional al lui rewes şi a început să-l laude pentru eforturile lui de a populariza subiecte flificile. Şi pentru că avea uşa deschisă pretutindeni, putea şi ea, prin el, a cunoască lumea interesantă a bârfei teatrale şi literare, care până atunci fusese interzisă.

Cheia devotamentului lui Lewes faţă de Marian a reprezentat-o cunoaşterea geniului şi generozităţii spiritului ei, ceea ce îl îndemna să încurajeze şi să o educe atât ca scriitoare, cât şi ca persoană. „Custodia” ilui fragil, a depresiei cronice şi a talentului gigantic al lui Marian nece-Ita o răbdare nesfârşită. Indiferent cât de des se lăsa pradă tristeţii sau isperării, Lewes o ajuta să îşi adune puterile, în ciuda epuizării proprii, l nici nu se plângea, nici nu ezita: „să o cunoşti înseamnă să o iubeşti”, lărturisea el în jurnalul său.

Devotamentul lui Lewes faţă de Marian era alimentat de bucuria şi

Stimulentul intelectual pe care i le confereau colaborarea cu ea. Prin analogie cu Voltaire, care a fost foarte productiv în anii petrecuţi alături de autodisciplinata şi inteligenta Emilie du Châtelet, lucrările lui Lewes au purtat pecetea viziunii lui Marian; dinamica acestei relaţii reciproc împlinite l-a transformat pe fiecare dintre ei în muza celuilalt. Se hrăneau unul din puterea celuilalt, iar complementaritatea lor a sudat între ei o legătură trainică, de o viaţă.

La început, cunoştinţele lui Lewes îl chestionau adesea cu privire la creditul pe care i-l acorda lui Marian, dar încrederea lui a alungat îndoielile lor, ca şi pe cele ale

lui Marian. Mai târziu, ea a spus că succesul ei a fost posibil datorită lui Lewes, referindu-se mai ales la ceea ce i-a oferit el din punct de vedere emoţional – o căldură fără de care ar fi fost prea îngheţată în propriile sale complexe pentru a mai putea să-şi scrie capodoperele.

În iulie 1854, când vieţile celor doi erau deja strâns unite, au făcut ceea ce era socialmente de neconceput: au călătorit în Europa, trăind acolo împreună, în văzul lumii. Intelectualii şi aristocraţii germani i-au primit bine în casele lor, ca pe un cuplu. Compozitorul Franz Liszt, care trăia împreună cu amanta lui căsătorită, prinţesa Carolyne von Sayn-Wittgenstein, le-a oferit găzduire. Dar în Anglia, cunoştinţele scandalizate şi câţiva prieteni îşi ascuţiră peniţele împotriva lor: „ticălosul de Lewes a fugit cu o… Şi trăieşte cu ea în Germania”, scria unul dintre aceştia. „Lewes şi-a abandonat soţia”, relata altul, de parcă Agnes, care îşi demonstrase deja preferinţa pentru alt bărbat, ar fi fost victima desfrâului lui Lewes. Atacurile la adresa lui Marian au fost şi mai virulente, ea fiind blamată drept „cealaltă femeie” care se făcuse răspunzătoare pentru distrugerea căsniciei amantului ei. Renumitul frenolog George Combe şi-a revizuit opinia anterioară, potrivit căreia creierul lui Marian era pur şi simplu superb, considerând comportamentul ei drept atât de aberant, încât indica o anomalie genetică. „Cred că domnul Lewes a avut dreptate când şi-a părăsit soţia, dar nu şi când a făcut din domnişoara Evans amanta lui”, adăuga Combe.

Cu toate acestea, sejurul lor de opt luni prin Europa s-a dovedit fructuos şi, lăsând deoparte meschinăria de acasă, agreabil. Cu atât mai dureroasă a fost întoarcerea în Anglia, unde locuiau separat. Bârfitorii preziceau că Lewes avea să o părăsească pe Marian, dar el le dovedi că se înşelaseră. Aşa cum promisese, îi explică totul lui Agnes şi îi spuse că Marian trebuia să primească asigurări că mariajul lui se sfârşise. Agnes a fost politicoasă şi cooperantă. Chiar şi-a exprimat bucuria că soţul ei şi Marian urmau să se căsătorească. Din nefericire, legea englezească era aspră în privinţa divorţului, aşa că un

astfel de final fericit avea să le fie interzis celor doi. Cel mai bun lucru pe care îl putea face ILewes era să oficializeze aranjamentele financiare cu soţia sa, de care se despărţise în mod public, aranjamente destul de oneroase, din moment ce ea pretinse ca el să o sprijine

Lanciar atât pe ea, cât şi pe toţi copiii ei. Lewes a fost de acord, pentru nu a avut încotro. După aceea, Marian i s-a alăturat la Londra, unde au iit ca soţ şi soţie, cel puţin în intenţie, dacă nu după lege. Această coabitare i-a permis lui Marian să-şi spună doamna Lewes, tânjea să fie şi chiar se simţea ca soţia lui George. Sub numele de anina Lewes le putea păcăli pe proprietăresele care, altfel, ar fi gonit-o pe o păcătoasă. Dar lumea literară şi societatea londoneză erau greu de [călit. Rezidenţii londonezi o ostracizau pe ea şi, într-o mai mică măă, pe Lewes. „Domnişoara Evans, infidelul *esprit forte*... Este acum (noubina lui G.H. Lewes”, îi mustra Charles Kingsley. Frenologul Combe avertizat pe vechiul prieten al lui Marian, Charles Bray, care el însuşi: a un trecut tenebros, să nu invite o femeie atât de rătăcită în căminul i: „Vă rog să apreciaţi dacă veţi face dreptate propriului cerc de cunoştinţe linine domestice, (în cazul în care) nu vedeţi nicio deosebire între [e care acţionează astfel şi cele care îşi păstrează onoarea nepătată”.

Alţii le luau în vizor pe femeile care doreau să rămână sau să devină etene cu Marian. Tatăl feministei Bessie Parkes a emis avertismente ige: „Domnul Lewes... Este un om cu o mare putere a minţii şi capaci de *analiză* şi de generalizare”, recunoştea el. „Dar este şi a fost din leauna *un om rău din punct de vedere moral*. Despre relaţiile sale Inice ştiu mai mult decât poţi să ştii tu, ca femeie”. Deşi prietenii îi htau adesea pe Lewes şi Marian acasă, de regulă veneau neînsoţiţi de iei şi o excludeau pe Marian din invitaţiile lor de a li se returna vizita. Ves accepta, totuşi, invitaţiile lor, iar ea cina adesea singură acasă, în p ce el le fermeca pe gazdele care o criticau pe Marian pe la spate tru păcatul de a fi amanta lui.

În particular, alături de Lewes, Marian suferea din

cauza acestor ata-neîncetate la adresa caracterului ei. Dar faţă de prieteni arbora o idine de sfidare curajoasă. „Am evaluat costul pasului pe care l-am it şi sunt pregătită să suport consecinţele, fără iritare sau mânie, chiar voi fi părăsită de către toţi prietenii mei. Nu m-am înşelat cu privire; rsoana de care m-am îndrăgostit. El este demn de sacrificiul pe care l-am asumat”, scrie ea. De asemenea, mai notează că societatea le [mpensează pe femeile care se complac în aventuri erotice *clandestine*. Leile care sunt mulţumite cu astfel de legături nu fac ca mine, ele ceea ce-şi doresc şi sunt în continuare invitate la cină”, observa istic Marian.

u toate acestea, Marian suferea teribil când rămânea singură acasă, >tându-l pe Lewes să se întoarcă de la unul dintre evenimentele mon-la care ei îi era interzis să participe, îşi consacra ore întregi reserii acuzaţiilor care i se aduceau şi tremura de fiecare dată când alt venea prin poştă sau răzbătea din insinuările partenerilor de conversaţie-n 1855, publicarea de către Lewes a biografiei lui Goethe s-a bucurat

Un mare succes. Ajutorul lui Marian fusese nepreţuit, iar Lewes recunoştea cu mândrie acest lucru, referindu-se la ea în text ca la „*o* prietenă dragă mie, ale cărei critici sunt demne de atenţie”, încă mai cina cu cei care o respingeau pe Marian, dar în rest îi lăuda inteligenţa şi aprecia importanţa rolului pe care ea îl juca în viaţa lui.

Aproape de la început, din Germania, amanţii şi-au stabilit un regim de viaţă pe care l-au respectat cu stricteţe timp de douăzeci şi patru de afli-jyfunceau din greu până la prânz, apoi luau masa împreună, citind şi criticând proiectele curente ale fiecăruia şi discutând despre ideile lor sau orice alt subiect ce îi interesa. După-amiaza, se plimbau, se întâlneau cu prietenii, sau mergeau la concerte. Din când în când, după cină mergeau la teatru sau la operă, dar, de obicei, rămâneau acasă citind, adesea cu glas tare. Rezultatul era un proces de învăţare continuă şi o întărire a legăturii intelectuale dintre ei. Dar, până la marele succes al lui Marian ca romancieră, cei doi au fost

înglodaţi în datorii din cauza obligaţiilor lui Lewes faţă de soţia sa. Marian a acceptat să poarte povara financiară a lui Lewes ca pe a sa proprie, recurgând, poate, la această strategie pentru a-l lega şi mai mult de ea.

În 1860, când bătrâna mamă a lui Lewes şi-a exprimat, în cele din urmă, dorinţa de a o cunoaşte pe inteligenta sa parteneră, Marian a impus condiţii usturătoare. Bătrâna nu trebuia să o mai primească pe Agnes la ea acasă, unde adesea ea se întâlnea cu Lewes la cină sau pur şi simplu venea în vizită. Marian şi-a impus punctul de vedere, dar se pare că doamna Willim şi-a regretat promisiunea până la sfârşitul zilelor sale.

În ciuda refuzului lui Marian de a se apropia de Agnes, copiii se ataşară profund de „prietena” tatălui lor. Pe măsură ce băieţii creşteau, veneau să îşi petreacă sfârşitul de săptămână cu tatăl lor şi cu „domnişoara Evans” mai degrabă decât cu mama lor. Se pare că mezinii nu au aflat niciodată că Lewes nu era tatăl lor. Lewes mergea săptămânal să-i vadă pe Agnes şi pe copii, tratându-i pe toţi cu aceeaşi afecţiune. El şi aceşti copii erau singura familie a lui Marian, căci propria ei familie o renegase ca pe o femeie imorală. Nu e de mirare că trăia ca un pustnic, ieşind din casa numai cu prieteni de încredere, în circumstanţe cât mai puţin riscante.

Sub acest clopot de sticlă reprezentat de retragerea sa protectoare, Marian şi-a încercat mâna cu stilul beletristic, îmbogăţind considerabil literatura universală. Visa la asta de ani de zile, dar îi lipsise încrederea în „puterile sale dramatice”, în cele din urmă, încurajările lui Lewes i-au întărit convingerea că ar putea să scrie un roman, într-o dimineaţă, în timp ce stătea în pat i-a venit în minte titlul „Tristele întâmplări ale reverendului Amos Barton” 42. Aşa a luat naştere *Adam Bede*.

Adam Bede a cucerit lumea literară în 1859. Dedicaţia lui Marian de Pe manuscrisul pe care i l-a dat lui Lewes atestă recunoştinţa ei pentru tot ceea ce îi datora: „Soţului meu iubit, George Henry Lewes, îi dăruiesc

Manuscris al unei lucrări care nu ar fi putut fi scrisă

niciodată în absenţa fericirii pe care iubirea lui a adus-o în viaţa mea”. A fost şi mai explicită într-o scrisoare adresată unui prieten din Elveţia: „Datorită intensei fericiri pe care am cunoscut-o în viaţa maritală, precum şi compatibilităţii intelectuale şi morale, mi-am descoperit în cele din urmă adevărata vocaţie”.

Succesul nu i-a simplificat viaţa şi nici nu i-a schimbat radical statutul social. Mai mulţi bărbaţi erau dornici să o cunoască, dar respingeau categoric ideea de a-şi aduce soţiile în compania ei imorală. Propriul ei frate Isaac, a mers chiar mai departe, încurajată de succesul lui *Adam Bede* şi tânjind după împăcare, Marian a îndrăznit să-i scrie o scrisoare în care făcea referiri şi la „soţul” său. Isaac i-a răspuns printr-un document oficial de la avocatul lui, prin care îi cerea să furnizeze detalii despre căsătoria ei. Când ea i-a explicat că era unită cu Lewes printr-o legătură mai degrabă „sacră” decât legală, Isaac a respins-o din nou. În *The Mill on the Floss* (Moara de pe Floss), Marian condamnă dublul standard, potrivit căruia opinia publică judecă femeile mult mai aspru în raport cu bărbaţii.

Uimitorul succes literar al lui Marian a uşurat povara financiară care atârna atât de greu asupra ei şi a lui Lewes. Cei doi s-au mutat din apartamentul lor închiriat într-o casă mai mare şi au putut satisface cu mai multă uşurinţă nevoile lui Agnes. Lewes şi-a plătit datoriile şi n-a mai acceptat chiar orice colaborare ca să poată face faţă cheltuielilor. A profitat de ocazie pentru a se apuca de lucrări mult mai semnificative şi prestigioase.

Lewes a decis că era timpul să îşi lămurească fiii cu privire la statutul căsătoriei lui şi la natura relaţiilor pe care el le avea cu Marian. Ei n-au avut niciun fel de obiecţii, ba mai mult au început să i se adreseze cu apelativul „mamă” (Agnes era „mami”). Ulterior, Marian le-a reamintit prietenilor lipsiţi de tact, care încă o mai numeau domnişoara Evans, că ea era doamna Lewes, fiindcă îşi asumase toate responsabilităţile unei soţii, ba chiar avea un flăcău de optsprezece ani acasă care îi spune

„mamă”, precum şi „alţi doi băieţi, aproape la fel de înalţi, care îmi scriu numindu-mă la fel”.

În ciuda bruştei sale celebrităţi, a siguranţei şi a afecţiunii manifestate de fiii lui Lewes, Marian continua să aibă crize puternice de depresie.

[Lewes le punea pe seama statutului ei social, şi încercă din nou să legaizeze relaţia lor, căutând să divorţeze de Agnes. Dar un divorţ în străinătate

— A dovedit la fel de imposibil de obţinut ca şi în Anglia, iar Marian fii nevoită să accepte că în ochii legii nu va fi niciodată doamna Lewes. Deşi pretindea că nu-i pasă, excluderea ei din înalta societate o făcea foarte bnsibilă la respingere. Lewes o apăra de criticile care erau aduse romaneor ei şi îi arăta numai recenziile laudative. „Principiul este următorul”?

Explica el. „Nu-i spun niciodată nimic despre opiniile altora cu privire la cărţile ei, indiferent dacă sunt favorabile sau nu; desigur, în afară de cazul în care este ceva excepţional de agreabil pentru ea, ceva ce ştiu că îi va face plăcere dincolo de faptul că este o laudă”.

Ceea ce îi oferea stabilitate lui Marian era iubirea şi grija permanentă pe care Lewes o manifesta faţă de ea. Când el era bolnav, cum se întâmpla adesea, ea îi oferea aceeaşi atenţie de care avea parte de la el, preluându-i şi coloana de recenzii literare. De asemenea, îi destăinui Barbarei Leigh Smith, una dintre puţinele sale confidente, că aveau o viaţă sexuală de invidiat, Lewes fiind un amant extrem de tandru. Sugeră şi faptul că foloseau metode contraceptive – fie metoda calendarului, fie prezervativele cam nesigure şi reutilizabile care se găseau la vremea aceea – deoarece hotărâseră că nu vor copii copii.

Pe măsură ce anii treceau, iar faima ei creştea, Marian îşi extinse treptat şi precaut relaţiile sociale, invitând acasă, în după-amiezile de duminică, persoane atent selecţionate, care o adorau, şi prieteni, între patru ochi, Lewes le numea „slujbele de duminică pentru popor”. Aici, cu Lewes alături şi înconjurată de admiratori, Marian se simţea la adăpost de insulte. Când compozitorul german

Richard Wagner a venit în Anglia, l-a invitat şi pe el. A avut şi plăcerea de-a o întâlni pe Louise, a patra fiică a reginei Victoria, care i-a solicitat în mod special acest lucru, fiind o admiratoare a ei. După asemenea succese sociale, chiar şi comentariile despre faţa de cal a lui Marian erau îndulcite cu epitete: seamănă cu un cal *mândru*, un armăsar *de rasă*.

La douăzeci şi patru de ani după ce se îndrăgostise fulgerător de George Lewes, cel mai groaznic coşmar al lui George Eliot deveni realitate. La 30 noiembrie 1878, după luni de suferinţă îngrozitoare, iubitul ei a murit de cancer enteritic, la vârsta de şaizeci şi unu de ani. După mai mult de două decenii în care trăiseră „fiecare pentru celălalt, într-o independenţă totală faţă de lumea din afară, astfel încât aceasta nu mai însemna nimic pentru ei”, iubitul ei drag o lăsase singură. Durerea ei a fost atât de teribilă, încât nu s-a putut duce la înmormântare. În schimb, s-a închis în dormitor unde plângea neîncetat, spre consternarea servitorilor.

În următoarele luni, Marian reciti multele lucrări publicate de Lewes. Îi termină lucrarea rămasă nefinalizată, *Problems of Life and Mind* (Probleme ale vieţii şi minţii), îl pomenea împreună cu prietenii apropiaţi, îi vizita mormântul. Îl simţea aproape, într-o comunicare spirituală mângî-letoare. A validat la tribunal testamentul lui, care lăsa drepturile de autor fiilor lui şi restul posesiunilor lui „Mary Ann Evans, necăsătorită”, îşi revendică posesiunile care erau pe numele Lewes, schimbându-şi numele legal în Lewes, acel nume pe care şi-l adjudecase cu împrumut, în cele din urmă, nu regreta nimic, ci doar suferea că pierduse un prieten bun, un confident, consilier, critic şi amant.

Mm se ia moartea lui Lewes, ca un post-scriptum la relaţia lor, larian se îndrăgosti impetuos de un bărbat mai tânăr, bancherul ne\y-/orkez John Cross, un prieten de familie. Rosemary Ashton, biografa cuplului Lewes, asociază ciudata legătură dintre cei doi cu relaţia dintre belard şi Héloïse, dar întoarsă pe dos: în relaţia cu bancherul, Marian era itelectuala rasată, iar John

studentul adorator, pentru care fiecare cuvânt [l ei era literă de lege. Ca şi Abélard, Marian voia să se căsătorească lediat, iar John, ca şi Héloïse, a fost suficient de vrăjit ca să se declare e acord, în ultimul ei an de viaţă, Marian a reuşit să obţină statutul la are râvnise atât de mult, acela de soţie.

Dar era prea târziu, iar John era prea tânăr. Bârfele circulau pe seama}ilor însurăţei, ce li se păreau tuturor ridicoli, iar Marian, care avea [izeci de ani, devenea nervoasă în prezenţa rivalelor mai tinere. Un martor aminteşte că Marian era „uşor iritată şi gata să izbucnească la cea mai tea provocare... El poate că trece cu vederea diferenţa de douăzeci de ani între ei, dar ea nu”, în ciuda limbilor care se dezlegaseră, Marian se [mplăcea în statutul social pe care altă dată îl dispreţuise. Dar, după şapte îi de fericire casnică, sănătatea i se şubrezi, şi Marian muri la 3 decem

Într-un fel ciudat, căsătoria lui Marian Evans Lewes cu John Cross a t încununarea relaţiei ei cu Lewes, a fost căsătoria de care nu avusese e niciodată, cheia respectabilităţii sociale, sfârşitul (credea ea) bârfelor oitoare. Ea îşi asigura prietenii că Lewes nu ar fi obiectat nicio clipă privire la această căsătorie, el ar fi înţeles-o mai bine ca oricine altcine-i ar fi salutat acest pas. Probabil că avea dreptate. Până la urmă, Lewes cel mai bine că amanta lui, chiar şi în postura unei soţii *de facto*, să devină soţie în mod oficial. Lewes ar fi fost, însă, dezgustat de din ea lui Isaac Evans, fratele îndelung înstrăinat al lui Marian, care, ani de tăcere, a felicitat-o cu *ocazia* căsătoriei ei cu John Cross, iar ian şi-a manifestat recunoştinţa pentru acest fapt. Ca şi Jeanne terne, Marian Evans a fost amantă împotriva voinţei ei şi visa să a soţie.

Ar tocmai iubirea care a fortificat-o a ţinut-o ostatică în capcana rii sociale. Deoarece credea că nu poate trăi fără Lewes (sau, mai [te, fără Spencer, sau, ulterior, fără Cross), Marian s-a devotat lui şi zumat exclusiv la el, izolându-se de lumea exterioară, care o rănea. Litatea şi

dezvoltarea ei intelectuală depindeau de el, Iar imposibili de a se căsători cu Lewes a obligat-o să ia decizia de a nu avea copii-anţa relaţiilor pe care personajele sale fictive le au cu copiii lor şimentul pe care ea l-a arătat în realitate fiilor lui Lewes conduc la zis că această privaţiune trebuie să fi fost cel mai greu de îndurat. Ciuda greutăţilor întâmpinate ca amantă a lui Lewes, Marian şi-a Ierat viaţa aproape perfectă, trăindu-şi scurtul şi aparent fericitul

Mariaj cu Cross ca pe un final dulce-amar, ca pe ştampila de aprobare după care tânjise în îndelungata perioadă de izolare. Lewes, care îi dăruise decenii pline de dragoste reciprocă, respect şi camaraderie intelectuală, o lăsase singură. El a fost muza ei în aceeaşi măsură în care ea a fost muza lui şi, din moment ce Marian simţea, şi experimenta mereu, puterea iubirii lui, ea şi-a considerat această dragoste desăvârşită: marea iubire a viselor sale.

Lillian Hellman

La 22 noiembrie 1930, la o petrecere dată de producătorul hollywood-ian Darryl F. Zanuck, Lillian Hellman, o tânără de douăzeci şi cinci de ani, a remarcat un bărbat extrem de chipeş, înalt şi slab, cu ochii negri, trăsături rafinate şi un smoc prematur de păr alb. Avea un costum elegant, cu dungi fine şi, deşi era beat, se purta nepăsător, cu o ţigară lipită de buzele subţiri. „Cine e?” a întrebat Lillian. „Dashiell Hammett”, i-a răspuns cineva. Ea s-a ridicat de la masă şi l-a urmărit pe acest bărbat până la moarte, devenind amanta lui care-l părăsea şi care se-ntorcea mereu la el. Înainte ca Dashiell să ajungă la toaletă bărbaţilor, Lillian l-a prins de braţ şi a început să vorbească. Şi-a petrecut seara pe bancheta din spate a unei maşini, într-un maraton conversaţional. Poate că, spre dimineaţă, au făcut şi sex.

Lillian Hellman era o scriitoare începătoare angajată de Metro-Gold-wyn-Mayer ca lector de manuscrise. Se căsătorise cu scenaristul Arthur Kober. Dashiell, cu unsprezece ani mai bătrân decât ea, era un scriitor celebru, ale cărui romane poliţiste, în special cele în care apărea detectivul particular Sam pade, stabiliseră noi

standarde pentru această specie literară. Dashiell era şi el căsătorit, cu Joséphine Dolan, o asistentă medicală care îl îngrijise când fusese internat cu tuberculoză. Se însurase cu ea pentru a o scuti de umilinţa de a naşte un copil nelegitim conceput cu un alt bărbat; fiica ei, Mary, nu a aflat niciodată că nu era copilul biologic al lui Dashiell. Dash şi Jo au trăit împreună pentru o scurtă perioadă, pe parcursul căreia s-a mai născut un copil, Joséphine. După ce s-a mutat singur, Dash i-a sprijinit pe Jo şi pe copii în mod inconsecvent.

La prima vedere, Lily şi Dash păreau spirite foarte diferite. Lily era unicul copil, răsfăţat şi ambiţios, al familiei, ale cărei rude bogate nu tăceau decât să sublinieze, prin contrast, eşecul părinţilor ei. Avea o istorie destul de curioasă, fiind o evreică sudistă crescută parţial în New Orleans, Parţial la New York. Frecventase universitatea, dar renunţase la cursurile Universităţii din New York înainte de absolvire şi călătorise mult în Germania şi Franţa.

Lily Hellman era o personalitate puternică şi pretenţioasă, în căutarea iubirii romantice şi a succesului literar. Credea că iubirea se baza pe un

Model de frumuseţe în care ea nu se încadra, în loc de „bucle blonde şi ochi mari şi albaştri, nas mic şi gura ca un bobe de trandafir” după care tânjea, Lily avea părul negru, nasul mare, pieptul plin şi posteriorul plat. Îşi deplângea urâţenia, împotriva căreia se lupta cu un întreg arsenal de machiaj şi alte asemenea artificii. Purta pălării care distrăgeau atenţia privitorilor de la chipul ei. Se vopsea blondă sau roşcată, coafându-se în aşa fel, încât să îşi ascundă urechile mari. Se menţinea slabă şi se împodobea cu haine elegante, care îi puneau în evidenţă picioarele subţiri, toate acestea sugerând o femeie încrezătoare şi cu gusturi rafinate, însă acest efect era subminat de ţigările pe care le fuma şi de faptul că bea cam mult, adesea peste măsură.

Dar bărbaţii erau fermecaţi de personalitatea vibrantă a lui Lily, de inteligenţa şi spiritul ei viu, de râsul

zgomotos şi senzualitatea ei dezinhi-bată. Soţul ei o adora chiar şi după divorţ, şi mulţi dintre amanţii ei i-au rămas prieteni pe viaţă. Pur şi simplu acceptau faptul că Lillian era o mincinoasă incorigibilă, care putea fi trădătoare şi profitoare.

În ceea ce îl privea, Dash Hammett era la fel de pesimist ca şi personajul său, Sam pade, în gura căruia punea multe din gândurile sale cinice despre răul esenţial al lumii. Dash era catolic prin naştere şi marxist prin convingere. Fusese detectiv particular la Pinkerton şi îşi refăcuse viaţa ca autor de romane de succes. Două dintre acestea, *The Glass Key* (Cheia de sticlă) şi *Red Harvest* (Recoltă roşie), aveau ca subiect uciderea unui fiu de către tatăl său. Dash era alcoolic, tuberculos şi foarte slab. Era un infidel cronic, bolnav de blenoragie. Cheltuia banii în stânga şi în dreapta. Şi, chiar dacă în mod obişnuit era amabil şi sensibil, la beţie devenea rău şi violent, brutalizând şi lovind pe oricine îl irita. Cel mai adesea, acea persoană era Lily Hellman.

La câteva săptămâni de la prima lor întâlnire magică, s-au văzut la o petrecere, unde s-au certat aprig. Dash s-a repezit la ea cu pumnii şi a doborât-o la podea. Lily s-a mulţumit să facă un spirit către un privitor îngrozit: „Şi nu ştii nici jumătate din tot ce se întâmplă. Nu suport să fiu nici măcar *atinsă*!” Vulnerabilitatea ei la latura rea şi crudă a lui Dash nu făcea decât să-i confere acestuia un plus de farmec. Ea învăţă repede cum să anticipeze şi uneori să prevină un atac.

Lily transformase relaţia sa cu Dash în „Marea Poveste de Dragoste”, după spusele fiicei lui, Joséphine Hammett Marshall. Dar nu era deloc o mare poveste de dragoste. Dash respinsese în mod repetat posibilitatea unei astfel de iubiri, după care ea tânjea, şi care se concretiza în dorinţa erotică şi devotament. Ceea ce i-a oferit, în schimb, a fost o afecţiune de durată care izvora din admiraţie. Dar a insistat ca Lily să îi accepte infidelităţile, să îi accepte „ştoarfele”, cum le numea el în treacăt, cu toate că ştia că o chinuie de fiecare dată când

călca alături sau manifesta fie şi cel mai slab interes pentru o altă femeie.

Încă de la început, când Lily şi cei doi bărbaţi ai săi, soţul şi amantul, au început să iasă împreună, Arthur cu durere tăcută, iar Dash aruncând ocheade altor femei fără ca măcar să se ferească, a devenit clar că nefericirea lui Lily nu avea să se curme vreodată. Se autotortura considerându-se lipsită de sex-appeal şi îl interoga pe Dash despre mirosul sexului ei – mirosea rău? Dash încerca să-i alunge temerile spunându-i că era „mai mult decât drăguţă". Dar nu contenea să seducă alte femei.

Lily se hotărî să devină un fel de „Hammett feminin", care flirta şi făcea paradă de un libertinaj bătător la ochi. El şi Lily au stabilit o relaţie strânsă, în care predomina infidelitatea sexuală. Lily ştia ce şi de ce face. Îşi elaborase o strategie pentru a putea coexista cu Hammett, astfel ca el să îi ofere ceea ce îşi dorea cel mai mult în afară de iubire: lecţii despre cum poţi deveni un mare scriitor, aşa cum el se dovedise a fi.

E greu, la început, să ne-o imaginăm pe Lillian Hellman devorând romanele lui Dashiell Hammett, dar pare mai puţin dificil s-o vedem în această ipostază, dacă ne gândim că trebuie să-l fi studiat pe Sam pade pentru a afla mai multe despre creatorul lui. Când ea l-a întâlnit pe Dash acesta scrisese deja patru din cele cinci romane ale sale şi era „cel mai *tare* din Hollywood şi New York". Proza lui era rarefiată, fiecare cuvânt avea importanţă. „Eşti încă dată peste cap", îi spune detectivul din roman unei rusoaice care încearcă cu disperare să îl seducă pentru a-l face să asculte de ea. „Crezi că eu sunt un bărbat şi tu, o femeie. Te înşeli. Eu sunt un vânător de oameni, iar tu eşti o făptură care aleargă în faţa mea". Lily voia ca acest scriitor talentat să o înveţe şi pe ea să scrie la fel de bine ca şi el.

Miracolul este că Dash a ignorat tragismul incapacităţii lui de a mai scrie, aşa că, în ultimele decenii, şi-a petrecut timpul criticând, revizuind şi cizelând piesele lui Lily, care au fost foarte bine primite de critică şi de

public, ceea ce a propulsat-o sub reflectorul vieţii literare, aşa cum îşi dorise. „Pactul faustic” s-a dovedit rodnic până la urmă; în schimb, ea a trebuit să suporte insuportabilul: femeile lui Dash, târfele lui Dash, „ştoarfele” lui Dash, refuzul lui de a o adora şi tendinţa lui de a o tachina şi lovi, alcoolismul şi fumatul lui neîntrerupt. Prietenilor îngroziţi de relaţia lor, Lily le amintea natura acesteia: „El mi-a dăruit *The Little Foxes* (Vulpiţele)”.

Povestea celor treizeci de ani petrecuţi de Lily alături de Dash este complicată. Lily a divorţat, dar a continuat să se culce cu fostul ei soţ. Adesea, ea locuia cu Dash la hotel, în apartamente, în case închiritate la oraş sau pe malul oceanului, în oraşul şi statul New York, la Hollywood şi, mai târziu, la Hardscrabble, ferma de 130 de acri pe care Lillian o avea ta Pleasantville, în statul New York.

Beau, fumau, ieşeau în lume, se certau şi discutau violent, mai ales pe teme politice şi în legătură cu convingerile lor de dreapta. Se înşelau unul

Pe altul şi lucrau. Cu mare greutate, fiind alcoolic, Dash reuşi să finalizeze ultimul său roman, *The Thin Mân* (Omul firav). Publicat în 1934, acesta imortalizează un cuplu similar lor (minus bătăile epuizante), Nick şi Nora, doi detectivi care lucrează în echipă. Romanul i-a adus peste un milion de dolari. Şi Lily scria, mai mult decât Dash, care avea să fie marcat tot restul vieţii de pierderea vinei creatoare. Cu cât era mai sărac în idei şi cuvinte, cu atât mai mult bea, fuma şi o înşela. Era fragil din punct de vedere emoţional, nu găsea motive suficiente ca să continue să trăiască şi, adesea, chiar încerca să-şi pună capăt zilelor.

Dash era şi bolnav cronic. Tuberculoza, care îi secerase mama, şi blenoragia recurentă îi minau trupul firav. Uneori nu cântărea mai mult de cincizeci şi şapte de kilograme. Dacă se simţea rău când Lily nu era prin preajmă, el o chema să aibă grijă de el.

O parte din strategia de supravieţuire a lui Lily alături de Dash consta în a-l părăsi temporar pentru a călători sau chiar pentru a locui în altă parte. Absenţa ei îl

chinuia, iar în scrisori el îşi exprima iubirea pe care niciodată nu o manifesta, şi pe care poate că de fapt nici nu o simţea, atunci când erau împreună. Volumul *Selected Letters of Dashiell Hammett 1921 – 1960* („Scrisori alese ale lui Dashiell Hammett 1921 – 1960) conţine zeci de astfel de epistole:

4 martie 1931: „Am crezut că mă rodea pofta de mâncare chinezească, dar era de fapt foamea de tine, aşa că poate o ceaşcă de supă de vită...”

5 mai 1932: „Dl. Hammett a declarat într-un interviu: «Patul fără Lily nu-i pat»

6 iunie 1936: „Mi-e tare dor de tine”.

13 martie 1937: „Doamne, cât te iubesc”.

20 martie 1939: „Vremea: limpede şi rece. / Starea: mi-e dor de tine. / Sentimente: iubire”.

27 ianuarie 1950: „M-am bucurat tare-tare-tare mult să îţi aud vocea la telefon în după-masa asta: parcă n-am mai vorbit de săptămâni. E ceva în neregulă când nu sporovăim... Te iubesc foarte mult, plăcinţica mea”.

Şi Lily îl iubea, cu resentimente şi intermitenţe, şi avea prea mare nevoie de el pentru a risca să-l piardă. Dash a fost cel care i-a dat ideea piesei *The Children's Hour* („Ora copiilor”), care i-a adus şi primul succes. Dăduse peste o relatare despre nişte profesoare de modă veche, din secolul al XIX-lea, distruse de o fetiţă răzbunătoare care inventase o poveste despre lesbianismul lor, o minciună care în cele din urmă a dus la desfiinţarea şcolii. La început, Dash s-a gândit să adapteze această poveste pentru următoarea lui operă, care urma să fie o piesă de teatru. Dar i-a oferit lui Lily subiectul, căci ea îşi dorea cu disperare să scrie, dar nu avea inspiraţie. Recunoscătoare, ea dezvoltă această temă, şi aşa se născu piesa.

A fost o naştere grea. Luni în şir, se izola cu Dash la o tabără de pescuit din Florida Keys. Lily scria, iar Dash făcea observaţii, uneori fiind jtât de dur în criticile lui, încât Lily plângea şi ameninţa că se sinucide jacă nu îi iese bine. În cele din urmă a scos-o la capăt, iar *The Children's*

tfour a devenit o piesă clasică. Din păcate, Dash a fost prea obosit pentru a putea participa la premieră, în schimb, acceptă o slujbă la Hollywood şi

O îndemnă pe Lily să-l urmeze pentru a avea grijă de el. Însă Lily alese cariera, care avea să îi aducă multe onoruri şi un viitor glorios. Dar îi dedică lui Dash *The Children's Hour*, rămânând convinsă că avea nevoie de el s-o inspire şi s-o critice.

Caracterizând evoluţia relaţiei dintre Lily şi Dash, biograful lor, Joan Mellen, descrie un straniu transfer de creativitate, scriitorul în disoluţie păstrându-şi geniul prin transfer către amanta lui. Joan Mellen scrie: „Dash-iell Hammett i-a transferat lui Lillian Hellman vâna lui creativă; neliniştea ei perpetuă, care îl amuza şi exaspera în acelaşi timp, era canalizată spre scris. Energia ei a înlocuit-o pe a lui. Ea a preluat vocea lui, iar scrisul ei devenise un surogat pentru al lui”. Lillian Hellman s-a transformat într-o asemenea măsură într-un dur „Hammett feminin”, încât unul dintre reporterii care i-au luat un interviu a sugerat că ar fi putut să desfacă sticle cu dinţii.

Prin 1935, Lily i-a mărturisit lui Arthur Kober, fostul ei soţ care o adora, că ea şi Dash Hammett erau incapabili de a trăi marea poveste de dragoste pe care ea şi-o dorea. El o ajutase să scrie, dar nu încercase niciodată să-i rămână fidel. Ba mai rău, uneori reuşea să o păcălească să

I se alăture lui şi încă unei femei mai drăguţe, într-un interludiu de sex în trei, cu tentă de lesbianism. Pentru o femeie devorată de gelozie sexuală, acest „aranjament” era dureros şi degradant. Dash nu putea să-i ofere altceva: Lily i-a propus cel puţin o dată să se căsătorească, dar el a refuzat-o.

Lily pleca, se întorcea, apoi pleca din nou, pentru a reveni de fiecare dată. Comportându-se ca un „Hammett feminin”, avea şi ea aventuri cu alţi bărbaţi, dintre care majoritatea nu erau evrei, eleganţi şi bine plasaţi pe scara socială. De câteva ori a rămas gravidă, dar a avortat, în 1937, a rămas gravidă cu copilul lui Dash. El a aranjat în grabă un dubios divorţ mexican de Jo, dar Lily a pierdut

brusc copilul, aşa că nu a mai fost nevoie să se căsătorească cu el. Indirect, Dash purta răspunderea pentru cele întâmplate; făcuse în aşa fel încât ea să-l surprindă în pat cu altă femeie.

Lily a fugit în Europa, apoi s-a întors la New York, ignorându-l pe Dash. În semn de căinţă pentru păcatul lui, sau cel puţin pentru rolul pe care l-a avut în avortul ei, el s-a lăsat de băut. Când ea rămase la fel de rece şi necomunicativă, el o urmări cu scrisorile lui inspirate şi tandre. Apoi se înecă atât de rău în alcool, încât prietenii au fost nevoiţi să îl ducă

I*a* i –, cu ioik, pentru a-l interna în spital. După externare, el şi Lily şi-au reluat relaţia chinuită.

Lily avea nevoie disperată de ajutor. Cea mai recentă piesă a ei, *Days to Come* (Zilele următoare), eşuase în aceeaşi măsură în care *The Chil., dren's Hour* triumfase. Criticii şi publicul au pus-o la zid şi la fel a reacţionat şi Dash, după ce a vizionat-o. Lily era îngrozită de eşec şi spera că îşi va putea regăsi ca prin farmec harul dramatic cu ajutorul lui Dash.

Iar Dash chiar o ajută, criticându-i la nesfârşit interminabilele schiţe ale noii ei lucrări cu remarci de genul: „O să fie o piesă bună cândva, sper dar rupe-o şi ia-o de la capăt”. Aşa a şi făcut, iar în 1939, *The Little Foxes* a readus-o pe Lillian Hellman pe culmile gloriei teatrale. Dar nu i-a refăcut şi relaţia cu Dash, care, în urma unui incident minor, s-a jurat să nu mai facă sex cu ea şi s-a ţinut de cuvânt.

Cu banii obţinuţi pentru piesa *The Little Foxes*, Lily a cumpărat ferma Hardscrabble. Deoarece finanţele lor au fost la fel de strâns împletite ca şi vieţile lor, şi pentru că Lily era o mincinoasă notorie, nu s-a aflat niciodată adevărul despre cine ce plătea şi ce ai cui era. Ferma a fost însă înregistrată pe numele lui Lily; a cumpărat-o cu banii câştigaţi de pe urma piesei *The Little Foxes*, pe care Dash a ajutat-o să o scrie, poate până într-atât, încât să fi fost coautor; şi era căminul lui Dash la fel de mult ca şi al ei, deşi cei doi nu se mai culcau împreună. Biograful lui

Hammett, Diane Johnson, scrie: „până la urmă, era ferma lui Lillian, nu a lui”. Dar, mai recent, Richard Layman, care a editat scrisorile lui Dash, a afirmat că ferma era o investiţie comună a celor doi, unde ei îşi primeau prietenii – şi adesea şi amanţii – în mod independent. Stabiliseră o relaţie foarte similară căsătoriei, dar care se ghida după reguli diferite. Vieţile li se despărţiseră, însă drumurile lor se intersectau la anumite intervale. Nu aveau în comun decât un „cartier general”.

Ferma Hardscrabble îi făcea fericiţi pe Lily şi Dash. Ea deveni un adevărat fermier, muncind din zori şi până seara, crescând pudeli şi pui, cultivând trandafiri şi asparagus, mulgând vacile, gătind supă de broască ţestoasă şi bame şi culegând zmeură sălbatică. Acolo îşi primea şi prietenii şi iubiţii. El continua să o ajute, dar nu se mai culca cu ea, nici măcar când ea se strecura în patul lui. Dash a încercat s-o dezveţe şi de obiceiul de a se prosti, vorbind copilăreşte, mai ales când voia să atenueze sau să ascundă minciunile. Iar Lily avea grijă de bunăstarea fizică a lui Dash, Tomiţându-i să-l înmormânteze când îi va suna ceasul. Adesea îşi beau intile şi se certau violent.

În viaţa lui Lily alături de Dash au existat două întreruperi majore: rima, în 1942, când el s-a înrolat în armată, şi a doua în 1951, când a fost închis. Episodul militar al lui Dash a fost destul de plăcut, atât pentru el, îl şi pentru Lily, deşi ea a suferit cumplit când el s-a înrolat şi nu s-a

Consolat deloc cu remarca lui, potrivit căreia, aceea era cea mai fericită zi a vieţii sale. Ochelaristul palid de patruzeci şi opt de ani, care tuşea mereu, a fost o curiozitate pentru tovarăşii de arme. Îi scria lui Lily o avalanşă de scrisori în care evoca iubirea lor. Printre acestea, una, din 23 februarie 1944, spunea: „Cred… Ar fi mult mai bine pentru toată lumea dacă nu te-ai mai mărita deloc, ci ai rămâne cu mine. / Am o inimă caldă, chiar dacă e mică, şi s-ar părea că am depăşit nebunia tinereţii”.

Spre finalul serviciului militar, prestat în cea mai

mare parte în Alas-jca, Dashiell Hammett a fost prins de valul anticomunist care a măturat America. Fusese membru activ al Partidului Comunist. Dar s-a remarcat prin munca sa susţinută la ziarul armatei. Era amabil şi cu o figură ştearsă, deşi adesea bea şi uneori chiar întârzia, aşa că la eliberare, în 1945, a primit şi recomandare.

În 1947, Comitetul pentru Activităţi antiamericane şi-a concentrat investigaţiile asupra Hollywoodului. Sunt bine cunoscute tacticile acestei comisii, care includeau ameninţările şi persecuţia. I-a căzut victimă şi Dashiell Hammett, în 1951. A fost incriminat pentru refuzul de a dezvălui identitatea celor care au contribuit la un fond pentru cauţiunea celor acuzaţi prin faimosul Act Smith, ce îngrădea anumite libertăţi. Mai bine zis, s-a făcut vinovat că a refuzat să pronunţe cuvintele „Nu ştiu”, căci de ştiut, nu ştia. Lily l-a întrebat de ce nu a spus adevărul, recunoscând că nu ştie. „Urăsc genul ăsta de vorbe”, i-a zis el, într-un moment de enervare, „dar poate ar trebui să ştii că m-aş duce la închisoare, ba chiar mi-aş da viaţa pentru ceea ce cred eu că este democraţia, şi n-o să-i las nici pe poliţişti şi nici pe judecători să-mi spună mie ce trebuie să cred”. Dash a stat la puşcărie cinci luni şi jumătate şi a petrecut o perioadă de timp în Penitenciarul Federal din West Vriginia. Curăţa toaletele, vorbea cu alţi deţinuţi şi îşi pierdea tot mai mult puterile. A ieşit din închisoare ca „un om distrus fizic şi cu resurse tot mai mici pe zi ce trecea”, chiar dacă nu s-a mai atins de alcool la avertismentul sever al unui doctor, după un episod de halucinaţii şi delirium tremens.

Mai târziu, Lily a minţit în legătură cu eroismul de care a dat dovadă în momentul arestării lui Dash. În realitate, l-a părăsit, lăsându-l să se descurce cum o şti el mai bine. A supravieţuit cu succes încarcerării lui şi avea mai puţine motive să se teamă de comisie decât Dash. Spre deosebire de acesta, ea trebuise să părăsească Partidul Comunist în 1940, după numai doi ani, şi se implicase politic mult mai puţin decât el.

La 21 mai 1952, înnebunită de teamă, dar purtând o

nouă rochie de mătase de la Pierre Balmain, cu părul blond strălucitor, Lily a compărut în faţa comisiei. Era membră a Partidului Comunist? Fusese vreodată? Când încetase să mai fie membră? a fost întrebată. Lily a refuzat să răspundă, dar a făcut următoarea declaraţie: „Nu pot şi nu intenţionez să îmi ajustez conştiinţa după moda acestui an, chiar dacă am ajuns mai

Demult la concluzia că nu sunt o persoană politică şi nu îmi pot găsi locul în niciun grup politic”. După şaizeci şi şapte de minute tensionate, comisia a lăsat-o să plece.

Însă Lily a fost pusă pe lista neagră a scenariştilor de film, iar veniturile i-au scăzut drastic de la 140.000 la 10.000 de dolari pe an, din care o mare parte s-a dus pe impozite, din motive pe care ea nu le-a putut înţelege nici atunci, nici mai târziu. A trebuit să vândă ferma Hardscrabble, iar în anii

are au urmat, ea şi Dash, care trăiau separat, dar împărţeau finanţele, au fost nevoiţi să îşi reducă până şi cheltuielile cotidiene. Din casa de bani

omună, el lua numai „o sumă amărâtă... Fără să cumpere niciodată ceva

pentru el, ci doar cât să-i ajungă de hrană şi chirie”, spune Lily.

În 1955, Lily a reuşit să cumpere altă proprietate, o fermecătoare şi eche căsuţă galbenă, de ţară, la Martha’s Vineyar (podgoria Marthei). Ea; îştiga bani adaptând piese franţuzeşti în privinţa cărora criticii aveau jăreri împărţite. Referindu-se una dintre aceste producţii, Dash a declarat: [Nu am avut nicio contribuţie la asta”.

În 1958, după ce a recunoscut că sănătatea îi era atât de precară, încât fu mai putea trăi singur, Dash s-a mutat în casa lui Lily de la New York. Fentru prima dată în relaţia lor, care dura de douăzeci şi opt de ani, el nu unde să locuiască. Lily avea grijă de el fără tragere de inimă, bom-inind că e foarte obositor acest lucru şi menţionând în treacăt, către ieteni, că Dash era pe moarte.

Dar ea scria o nouă piesă, *Toys in the Attic* (Jucării la mansardă), şi rea nevoie de sfaturile bătrânului bolnav.

Dash o cataloga drept teribilă îi spuse să o rescrie. La petrecerea de după premieră, el a declarat în iblic că Lily scrisese o „porcărie”. Ea l-a ascultat, într-o tăcere care nu caracteriza. Poate s-a gândit că el vorbea plin de amărăciune, văzând ceesul ei literar, de care el nu se mai bucurase de mult. Sau poate că îl iria gândul că depindea în totalitate de ea.

În cele din urmă, Lily a vrut, cu tot dinadinsul, ca Dash să recunoască lirea lor. La cea de a treizecea aniversare de la întâlnirea lor, ea a lactat un document atât de patetic, încât îţi frângea inima, şi i-l dădu ca – l semneze. Iată un fragment:

Iubirea care a început în ziua aceea a fost mai mare decât toată iubirea de pretutindeni.

Nicio poezie n-o poate cuprinde.

Nu am ştiut ce comoară aveam, aşa că, din când în când.

Violam grandoarea acestui legământ. L Pentru asta îmi pare rău.

...Ce altceva decât o forţă necunoscută ar fi putut să-mi hărăzească mie, mai păcătos, această femeie?

Slavă Domnului.

Semnat.

Dashiell Hammett

Dash semnă, adăugând, cu un scris de mână tremurat: „Dacă pare incomplet, e din cauză că nu mi-a mai trecut altceva prin minte la momentul respectiv. DH”.

În ciuda semnăturii lui Dash pe documentul ei, Lily nu a putut discerne niciun fel de tandreţe şi niciun semn că el ar fi putut trăi o mare iubire, sau măcar o oarecare iubire, pentru ea. Dash se îndrepta temător către moarte, ostil ei, dar suficient de încrezător ca să-i lase un sfert din averea lui şi s-o numească executor testamentar. A murit la 10 ianuarie *1961*, iar Lily a ţinut un discurs elogios care le ignora complet pe Joséphine şi Mary, fiicele lui Dash. Chiar şi atunci, era geloasă pe cei pe care el îi iubise.

Dacă Lily nu întâlnise marea iubire în carne şi oase, măcar putea acum să o trâmbiţeze lumii în nişte amintiri

inventate: *An Unfmisned Woman* (O femeie incompletă, 1969), *Pentimento* (1973), *Scoundrel Time* (Timp escroc, 1976) şi *Maybe* (Poate, 1980). Dash murise şi nimeni nu o mai putea constrânge să spună adevărul. Marea sa poveste de dragoste deveni cea mai valoroasă valută a ei. Pentru a o sublinia, îi elimină pe ceilalţi amanţi din povestirile ei, inclusiv pe fostul ei soţ devotat, Arthur Kober, căruia nu i-a acordat decât un rând fugar, într-unul din volumele sale de memorii.

Dar Hammett era prea faimos ca să poată fi monopolizat de Lily. Au apărut cei care pregăteau biografii ale autorului şi pe care ea îi detesta. A fost scandalizată să afle că o schiţă biografică despre Hammett din *Enciclopedia romanului poliţist*, o menţiona pe ea ca amanta lui. „Nu am fost niciodată amanta lui. Nu sunt de acord cu folosirea acestui cuvânt", îl anunţă ea pe editor. Dar atunci care era relaţia ei cu el? a fost întrebată. „Nu e treaba voastră", spuse ea, fără să lămurească lucrurile. I-a impus cunoscutei romanciere Diane Johnson cum să îşi desfăşoare cercetările şi cum să elaboreze biografia lui Dashiell Hammett pe care aceasta o scria. Nu o iubise niciodată decât pe Lily, şi era „stilat la beţie". Până la un punct, Johnson s-a conformat, dar, după moartea lui Lily, care a survenit în 1984, la un an de la apariţia biografiei, Johnson a scris: „controlul, răzbunarea, ura şi banii" făceau parte integrantă din relaţia Hammett-Hellman, ca şi dragostea. Acesta adăugire definea iubirea romantică, mai Precis lipsa ei, ca temă principală în istoria relaţiei de decenii dintre Lillian Hellman şi Dashiell Hammett. Lily a fost amanta unui bărbat care o Jubea romantic numai în absenţă. Când erau împreună, afecţiunea lor era subminată de cruzime şi de infidelitate. Pactul faustic ce a legat aceşti doi Monştri sacri ai literaturii a fost creativitatea, o stare de graţie de care nu se bucurau niciodată în acelaşi timp. Aproape pe tot parcursul celor trei decenii, cel care fusese cândva marele scriitor Dashiell Hammett a făcut-o Pe amanta sa, Lillian Hellman, vehiculul geniului literar. El a devenit niuza lui Lillian,

permiţându-i să-şi extragă seva creatore din el, pentru a' Şi putea scrie propriile ei producţii literare.

Catherine Walston

„Fiindcă iubirea noastră a apărut sălbatic şi brusc, la o declaraţie de război, Nu-mi pot închipui o iubire care răsare blând şi supravieţuieşte fără cicatrice”.

(fragment din „Nu cred”)

Romancierul şi dramaturgul Graham Greene a dedicat „Nu cred” lui Catherine Walston, amanta, muza şi marea lui iubire. La rândul său, şi Catherine îl iubea pe Graham, deşi, ca şi el, avea şi alţi amanţi, chiar şi atunci când povestea lor se afla în punctul culminant. Mai târziu, avea să se îndrăgostească prosteşte de părintele Thomas Gilby, un preot dominican dominator şi posesiv. Câţiva ani mai târziu, ea şi-a pierdut locul din; inima lui Graham, când el a preferat altă femeie în locul ei: pe Yvonne Cloetta, o franţuzoaică mignonă care a devenit amanta lui pentru mai mult de treizeci de ani, şi care avea să fie alături de el, ţinându-l de mână pe patul de moarte.

Cu toate acestea, scriitorii şi cercetătorii operei lui Greene au fost, fascinaţi nu de Yvonne, ci de uimitoarea Catherine, membră a unuia dintre cele mai influente cercuri sociale din Anglia. Catherine este cu atât mai interesantă pu cât ea şi Harry, soţul ei înţelegător, i-au servit lui Greene drept model pentru Sarah şi Henry, din excelentul roman *The end of the Affair* (Sfârşitul aventurii). În acest volum, iubitul lui Sarah, Bendrix, este, desigur, mai mult decât asemănător lui Graham Greene însuşi.

Totuşi, în ciuda aparentei posibilităţi de stabilire a identităţii reale a personajelor care au inspirat *The end of the Affair*, acesta nu este un roman cu cheie, iar Sarah nu reprezintă un simplu pseudonim pentru Catherine. Este adevărat că, pentru personajul Sarah, Catherine i-a servit autorului drept sursă de inspiraţie, iar anumite detalii şi fire narative din roman sunt similare cu evenimente din viaţa ei, îndeosebi cele care au marcat relaţia ei cu Graham Greene. Dar Sarah, ca şi romanul, sunt prin excelenţă creaţia lui. Graham Greene îi scria soţiei sale

înstrăinate, Vivi-en, explicându-i de ce simptomele sale maniaco-depresive făceau din el un soţ lamentabil: „Vezi tu, eu cred că neliniştea mea, toanele, melancolia, chiar şi relaţiile mele extraconjugale sunt simptome ale unei boli, nu boala însăşi... Din nefericire, boala este şi substanţa omului. Dacă vindeci boala, mă îndoiesc că scriitorul va supravieţui”.

Din acelaşi motiv, deşi Sarah şi Henry ar fi putut să nu existe niciodată, dacă Graham nu ar fi cunoscut-o şi iubit-o pe Catherine, aceasta a fost muza lui în mai mare măsură decât subiectul lui. Căci puterea pe care o deţinea în relaţia cu el nu se datora frumuseţii şi nici poziţiei ei sociale, ci mai degrabă influenţei majore pe care a avut-o asupra lucrărilor lui: *The*

F*teart of the Matter* (Miezul chestiunii), *The end of the Affair* (Sfârşitul aventurii) şi *The Complaisant Lover* (Amantul complezent).

Când s-au întâlnit, în 1946, Graham Greene avea patruzeci şi trei de ani şi era deja un scriitor cunoscut datorită romanelor sale *Brighton Rock* şi *The Power and the Glory* (Puterea şi gloria). Personajele acestora reflectau catolicismul lui, strădania de a rămâne credincios acestei doctrine şi vinovăţia şi căinţa atunci când nu reuşea să o facă. Catherine, soţia americancă a lui Harry Walston, un om extrem de bogat şi cu ambiţii politice, i-a telefonat lui Vivien, soţia lui Graham, şi a rugat-o să îl convingă pe acesta să-i fie naş la primirea sa în sânul Bisericii Catolice, pentru că, spunea Catherine, *The Power and the Glory* o impresionase atât de mult, încât hotărâse să îmbrăţişeze catolicismul. Povestea ei îl amuză pe Graham, care îi trimise flori pentru a o felicita şi sugeră ca Vivien să participe la ceremonie în locul lui.

Vivien se conformă, iar într-o fotografie ea apare privind-o întrebător, sau poate cu nerăbdare, pe noua fină a soţului ei, care avea profilul lui Lauren Bacall, părul scurt şi ondulat, strălucind ca abanosul, buze cărnoase rujate şi o siluetă atât de zveltă, încât n-ai fi zis că născuse

câţiva copii. Vivien i-a spus mai târziu lui Norman Sherry, biograful lui Greene: „Cred că îşi pusese în gând să îl seducă şi a reuşit. Am impresia că a fost o pradă destul de uşoară”. Suspiciunile lui Vivien erau întemeiate, încet, dar sigur, Catherine l-a prins pe Graham în plasa ei. S-a întâmplat atunci când l-a invitat să cineze la ferma Thriplow a familiei Walston. Invitaţia venise odată cu una din fermecătoarele ei scrisori care începeau cu: „Dragă Nasule...”

La Thriplow, Catherine a strălucit printre invitaţii soţului ei, pe care scriitorul Evelyn Waugh, prieten cu Graham, îl descria cam aşa: „foarte bogat, studii la Cambridge, evreu (numele de Walston a fost schimbat din Walstein), socialist, gusturi erudite, formaţie ştiinţifică... Lucrări de Picas-se pe panouri mobile... Vinuri şi ţigări scumpe”. Era un contrast puternic faţă de căminul din Oxford pe care Greene îl împărţea cu Vivien şi cei doi copii ai lor la sfârşit de săptămână, sau faţă de apartamentul londonez unde locuia în timpul săptămânii, în mod discret, dar nu secret, alături de Do-rothy Glover, care era amanta lui de şapte ani.

Înainte să plece, Catherine i-a propus lui Graham să zboare la Oxford în loc să ia trenul. I-a plătit un taxi aerian, însoţindu-l în acea scurtă călătorie. Singură doar cu el, ea şi-a intensificat campania de seducţie. Un fost amant, Brian Wormald, fost preot anglican şi profesor la Cambridge, rezuma strategia ei: „Vorbe, vorbe, vorbe, vorbe, vorbe vorbe (inclusiv un avertisment împotriva geloziei sexuale) şi băutură, băutură, băutură, băutură, băutură”.

Sus, în aer, împreună cu Graham Greene, Catherine îl asculta cu o atenţie măgulitoare şi îi spunea fără ocolişuri cât de mult îi plăcea de el.

La un moment dat, părul ei îi mângâie ochii, iar Graham căzu în capcana, „E de-ajuns ca o şuviţă de păr să-ţi atingă ochii într-un avion care zboară prin ninsoare în Anglia de Est, că te-ai şi îndrăgostit”, îşi aminteşte el.

La începutul lui 1947, Catherine l-a condus pe

Graham cu vechiul ei Ford pe Insula Achill, unde avea o căsuţă modestă de ţară pe care o transformase în cuibuşor de nebunii. O cumpărase pentru a fi aproape de (şi împreună cu) Ernie O'Malley, un fermecător boem, poet, creator şi colecţionar de artă plastică, pe scurt, un intelectual atrăgător care făcea parte din Armata Irlandeză de Eliberare (IRA). În timpul Războiului Civil Irlandez, el a stat în puşcărie, a fost rănit de şaptesprezece gloanţe şi a supravieţuit unei greve a foamei de patruzeci şi una de zile. I-a trebuit ceva timp lui Graham pentru a descoperi că motivul şederilor îndelungate ale lui Ernie la toate reşedinţele Walston nu-l reprezenta doar promovarea artei lui, ci şi câte o escapadă amoroasă cu Catherine.

Ca şi Graham, Catherine era infidelă atât în ipostaza de soţie, cât şi în cea de amantă. La nouăsprezece ani se măritase cu Harry Walston, fără să-l iubească, pentru a scăpa de plictiseala căminului ei din Rye, statul New York. În doar câteva luni, viaţa lor sexuală nesatisfăcătoare i-a determinat să negocieze un aranjament conform căruia urmau să treacă cu vederea orice aventură extraconjugală, punând astfel bazele unui mariaj menit să dureze pentru totdeauna.

Harry îşi adora soţia, iar Catherine îşi preţuia mult soţul indulgent, a cărui moştenire fabuloasă îi permitea să poarte blănuri de nurcă şi să se îmbrace în haine de marcă, să colecţioneze lucrări de Picasso şi Henry Moore, să călătorească după placul inimii, să bea cel mai rafinat whisky şi să delege o mare parte din îndatoririle de mamă femeilor angajate să aibă grijă de copii.

Catherine profita din plin de aranjamentul ei marital. Nu îşi ascundea aventurile, întreţinând relaţii cu un mare număr de amanţi, de la Ernie O'Malley până la generalul american Lowell Weicker şi vreo câţiva preoţi, în majoritate romano-catolici, pe care îi seducea cu nedisimulată plăcere. Catherine n-avea prietene printre femei, dimpotrivă, se afla în competiţie cu ele.

În căsuţa ei de pe Insula Achill, unde vânturile dinspre Atlantic smulgeau uşa de la intrare, Catherine şi

Graham beau whisky şi suc de portocale, făceau pâine la foc de turbă şi îşi luminau nopţile cu lumânări. Şi vorbeau întruna despre ei înşişi şi despre credinţa lor catolică. Apoi făceau dragoste. Dimineaţa Graham scria, în timp ce Catherine, sau Caf-ryn, cum o alinta el, fluiera şi spăla vasele în cealaltă cameră, în cele bâteva zile de izolare, ei s-au devotat unul altuia, chiar dacă în felul lor propriu.

Într-o după-amiază de la sfârşitul lui aprilie 1947, Vivien Greene se-ntoarse dintr-o vizită la rude, pentru a-i găsi pe Catherine şi Graham la

Uşa, aşteptând-o. Catherine era epuizată de lunga călătorie de întoarcere deja Achill Island, îi explică Graham. Vivien avea ceva împotrivă dacă ea tsi va petrece noaptea acolo? Vivien s-a simţit obligată să fie de acord, (ieşi mai târziu avea să povestească: „Eram întrucâtva surprinsă că îşi adusese amanta la mine acasă”, în noapea aceea, Catherine şi Graham au dormit separat, cu conştiinţa împăcată, fiindcă tocmai fuseseră la spovedanie înainte de a sosi la Vivien şi nu intenţionau să comită nicio necuviinţă sexuală sub acoperişul ei. Catherine chiar s-a oferit să o însoţească a doua zi pe Vivien la slujbă, unde amanta şi soţia lui Graham Greene au îngenuncheat şi s-au rugat împreună.

Spre deosebire de Graham, Catherine nu era înspăimântată de adulter. Dar, deşi pretindea că nu e geloasă, ea o vedea pe soţia lui Graham şi pe celelalte amante ca pe nişte rivale care trebuie înfrânte. După toate probabilităţile, ea l-a provocat pe Graham, care se temea să nu o piardă, să o trateze pe Vivien cu o duritate neobişnuită. Astfel, în prezenţa lui Catherine, îşi umilea soţia, parcă pentru a-şi dovedi loialitatea faţă de amantă. Aceasta era, după spusele unui prieten de al lui Graham, „ca o călugăriţă, insecta care îşi devorează victimele”.

Catherine l-a mai îndemnat pe Graham să-şi reevalueze şi relaţia cu ilustratoarea de cărţi pentru copii Dorothy Glover, care avea cincizeci de ani, era scundă şi îndesată şi se implicase profund într-o relaţie cu Greene, ce dura de vreo şapte ani. El trecuse alături de ea prin

războiul fulger ce se abătuse asupra Londrei (*The London Blitz*) şi avea să o iubească până la sfârşitul zilelor pentru curajul, vioiciunea şi ataşamentul ei profund faţă de el. Chiar şi cu riscul de a o supăra pe Catherine, el nu a putut renunţa la Dorothy, căreia îi spunea „fata mea” sau „prietena mea”, şi, deşi nega că ar fi iubit-o, simţea faţă de ea ceva ce nu se putea compara cu pasiunea sa pentru Catherine. În cele din urmă, reuşind (credea el) să o convingă pe Dorothy că „poţi iubi două persoane!”, o îmbarcă pe un vas care se îndrepta spre Africa de Vest, trimiţând-o într-o lungă vacanţă. Apoi se mută din apartamentul lor din Londra la Clubul Autorilor. Mai târziu avea să îşi reia relaţia cu Dorothy, care se va transforma într-una de prietenie şi afecţiune, dar fără conotaţii sexuale. Ea a murit la şaptezeci şi doi de ani, în urma unei arsuri accidentale. Când a murit, încovoiată şi nepieptănată, arătând de vreo optzeci de ani şi suferind de pe urma accidentului, Greene a plâns şi a fost „absolut disperat”, îşi aminteşte Yvonne Cloetta.

Îmboldit de Catherine, Graham îşi părăsea mereu soţia, într-una din aceste împrejurări, la slujbă, Vivien şi-a scos inelul de logodnă şi l-a pus Pe tava cu daruri. Dar o despărţire era altceva decât un divorţ. Graham Jftipărtăşea oroarea catolicilor faţă de divorţ şi avea să descopere curând că °ici Catherine nu avea interes să pună capăt mariajului ei confortabil Pentru a se căsători cu un scriitor gelos, depresiv şi iritabil care, chiar şi în momentele sale de glorie, avea infinit mai puţini bani decât Harry. Cu

„L-am iubit vreodată / În care mă aflu *câr* aceasta e iubire şi acesta iubesc aici”. Unul dintre cele mai în care atât Catherine de cele religioase. Orgasmul era de Dumnezeu, cât primăvara lui 1950

Ttany că îl

oare către a adresa lui

— Au aşezat să diute

— Emnul oţărî

Am fost cu toţii foarte t de una-două teea

Harry nu a dormit deloc. A plâns în tăcere până a

doua zi, iar Catherine toate acestea, se gândea că o anulare a căsătoriei i-ar putea rezolva dilema spirituală şi că avea să o convingă cumva pe Catherine să îl părăsească pe Harry. Atunci, Catherine avea să locuiască împreună cu el, în fine, sau, ceea ce el ar fi preferat, să-l ia de bărbat. El îşi semna adesea scrisorile: „Soţul tău, Graham”, închipuindu-şi că într-o zi amanta lui, Catherine Walston, ar putea deveni soţia lui, Catherine Greene.

Catherine controla sistematic balanţa puterii în relaţia sa cu amantul, îl iubea mult pe Graham, dar nu în exclusivitate, fără a-i împărtăşi frenezia şi disperarea. El o colpleşea cu scrisori de dragoste care trebuie să fi fost măgulitoare prin ardoarea şi fluenţa lor, dovedind cu prisosinţă că cea mai rafinată personalitate literară a lumii căzuse în mrejele ei. „Te iubesc sălbatic, disperat, nebuneşte”. Şi, cu tandreţe şi devotament rafinat:

„Draga mea, îmi eşti infinit de dragă… Cred în

1. Dumnezeu
2. Hristos
3. Toate celelalte.
4. În bunătatea, onestitatea şi iubirea ta”.

Totuşi, Catherine trebuie să fi fost iritată uneori de insistenţele lui Graham de a-l părăsi pe Harry şi a se mărita cu el. Cu siguranţă o alarmau ameninţările lui că avea să se sinucidă dacă îl părăsea. Ea i-a mărturisit unei cunoştinţe apropiate: „Nefericirea lui Graham este la fel de rea ca o boală. (Este) melancolic din naştere… Şi nu fac decât să înrăutăţesc lucrurile pe termen lung, lăsându-mă în voia propriilor mele temeri de a-l abandona”. A făcut un lucru cu cap: l-a îndemnat pe Graham să meargă la psihiatru. Terapia aplicată de dr. Strauss s-a dovedit folositoare şi liniştitoare.

După o perioadă de şedere la Clubul Autorilor, Graham s-a stabilit în apartamentul 5 din clădirea unde familia Walston folosea apartamentul 6 ca reşedinţă temporară. Astfel, Catherine se putea uşor strecura în locuinţa cu numărul 5 în perioadele în care Harry îi interzicea să se vadă cu el. Sau, când Graham şi cu el erau

în relaţii mai bune, Graham putea la fel de uşor să o viziteze pe Catherine în apartamentul de la numărul 6.

Când el şi Catherine se întâlneau la Londra, la reşedinţa familiei Walston, sau în Europa, în special la vila din Capri pe care Greene o cumpărase cu banii câştigaţi în urma publicării romanului *The Third Mân* (Al treilea bărbat), Graham era când cooperant, când inconsolabil, îşi petreceau ore întregi discutând cu patimă teologie catolică şi făcând dragoste, dar se angajau şi în dispute aprige şi îndelungate, presărate de ţipete şi acuzaţii răutăcioase (majoritatea venind din partea lui Graham), ce se încheiau cu uşi trântite şi lacrimi.

Cele mai teribile certuri erau provocate de refuzul lui Catherine de a-l părăsi pe Harry şi de a pune capăt celorlalte relaţii sexuale ale sale. Pentru ca între ei să existe transparenţă totală, ea şi Graham se supuneau reciproc

aceştia erau suficient de isteţf ca să sde CU „™ * * * la CaP»

Facă pe plac mamei lor Ş ™ SEama că h tolera numai ca să-i şi cetâe crăiaf av-av51 *” * Un C°pil de la Graham> chiar fel de neent *mTT* * >a vizite la şcoala unde ar fi uni-l să fie tnW >™ndu? Că va face spera ca un copil să-l lege Tfmide r i CUI Lor C°pil. Probabil că seră pe Catherine să nu mai *r-L*™e d°Ctoni° Preveniascultat sfatul gravida” Fără tragre de inimă, ea le-a a» – poem, în termeni religioşi să cun°SC Locul * * *** e VCCi? Căci *. °Umnezeul ffleu» găsesc

av6 nturii Iof a fost felden? ficau «Perientele sexuale cu

** adUS dăruite se răsfrângea

„° mai Pe

„Ea bilul

*

De continuat însă î, spună lui într-o scri-POT°P de ocări

Şi

La l lui Catherine Graham, T SUP – arani ei în cele

din U

Între a trăi cu mine căsătorită *? Harry: „Ea nu Se

Toţi foartelia său. Necăsătorită.”, amintindu

Nul Lowell Weicker şi îi povesti lui Graham despre asta, provocându-i o explozie de furie urmată de scrisori pătimaşe. Când ea şi Graham plecau împreună în vacanţă, se certau amarnic din cauza „otrăvii temporare” a ultimei ei aventuri amoroase, căci aceasta îi provoca lui Graham „amărăciune şi dorinţa de a răni”. Escapadele lor de la Villa Rosaio, care se răriseră între timp, la ordinele lui Harry, erau episoadele ce se apropiau cel mai mult de viaţa casnică. Catherine decora casă, iar Graham scria, în timpul liber făcând conversaţie cu vecinii sau cu prietenii care îi vizitau.

Graham a încurajat-o şi pe Catherine să scrie un roman. Ea a acceptat provocarea şi a muncit din greu, dar acesta nu s-a păstrat. Probabil că a fost dezamăgită de eşec, ea care era muza unui amant ce strălucea în lumea literară.

În 1950, chestiunea căsătoriei ajunsese o excrescenţă dăunătoare în povestea lor de dragoste. Graham nu putea accepta ca iubita lui, Catherine să stea cu Harry. Adesea se certau rău din cauza asta. Harry cumpărase o reşedinţă fabuloasă, Newton Hall. Graham ştia că, din momentul în care Catherine s-ar fi mutat acolo, nu s-ar mai fi putut desprinde niciodată pentru a veni să trăiască alături de el. Pentru o persoană atât de materialistă şi care iubea atât de mult luxul, Newton Hall exercita o atracţie irezistibilă: douăzeci şi opt de dormitoare, opt săli de baie, şase săli de recepţie, grajduri, garaj, căsuţă de ţară. Cum să reziste Catherine departe de astfel de splendori?

Nici nu s-a pus problema să reziste fără ele, căci ea s-a apucat de redecorarea reşedinţei încă dinainte de a se muta acolo, la 2 decembrie 1950. Cum să-şi abandoneze familia şi să înceapă o nouă viaţă alături de el, se întreba ea, virtuoasă. Au urmat certuri crunte, în cursul cărora Graham îi aducea acuzaţii usturătoare: o ura pe ea şi pe prietenii ei, îi detesta valorile, căci era rea, egoistă şi

mincinoasă. Apoi, cuprins de remuşcări, se pocăia pentru purtarea lui, îşi retracta acuzaţiile şi îşi mărturisea teama că distrugea ceea ce mai rămăsese din iubirea lor.

Graham i-a cerut chiar lui Catherine să vorbească cu fratele lui, Raymond, un doctor în medicină care ar fi încercat să pună, cu obiectivitate clinică, un diagnostic relaţiei lor. Raymond ajunse la concluzia că ea nu îl va părăsi niciodată pe Harry; că, după părerea ei, viaţa sa avea să fie mult mai liniştită dacă se despărţea de Graham, deşi datoria o împiedica să facă acest lucru; şi că, după toate probabilităţile, ea era o mare mincinoasă.

Observaţiile lui Raymond i s-au părut întemeiate lui Graham, dar iubirea lui pentru Catherine depăşea bunul simţ, iar el avea nevoie disperată de ea ca să îi ofere tipul de linişte sălbatică ce îl inspira în scrierea marilor sale romane. El nu putea să se despartă de ea, după cum nici ea nu voia acest lucru.

Graham a încercat cu disperare să păstreze nealterată relaţia lor. I-a

Pparat o verighetă de la Cartier, pe care a inscripţionat-o „C şi G", în

[ci şi mai dramatic, el a pus la cale o ceremonie similară căsătoriei şi a *it* schimb de jurăminte cu ea în timpul slujbei de la Tunbridge Wells.

La rând după aceea Graham a evocat această „căsătorie", iar Catherine a să poarte toată viaţa inelul.

Fără îndoială că infidelităţile lor şocante constituiau o parte imploră a relaţiei, căci astfel ei se testau reciproc şi întindeau coarda la imum, dincolo de limitele suportabilităţii. Nu au încetat niciun mol să se iubească, dar Graham nu mai era amantul principal al lui erine, iar ea încetase să mai fie favorita lui. Ea nu şi-a pierdut iubirea u el, dar pur şi simplu a diluat-o, întreţinând relaţii şi cu alţi bărbaţi.

După patru ani, Catherine şi Graham încercau să-şi definească relaţia regăsească ceva din bucuria iniţială. Pentru a se distanţa puţin, Gra s-a autoexilat temporar în Indochina. De acolo, i-a scris lui Catherine poem *After*

Four Years (După patru ani) care se încheai cu urmă-le versuri: „M-am străduit să găsesc şiretlicul suprem / Pentru a uita: c-am regăsit pretutindeni”.

publicarea, în 1951, a romanului *The end of the Affair*, care părea să dească atât de bine povestea lui Catherine şi a lui Graham, a provocată. Harry a fost furios că Graham îl umilise în public. De asemenea; rijora faptul că romanul ar fi putut periclita acordarea titlului de Lord, re se străduia să-l obţină, aşa că îi interzise lui Catherine să îl mai până în aprilie 1952. Această interdicţie nu se extindea şi asupra lalţi amanţi, care nu intenţionau să scrie cărţi despre ea şi nici să serească cu ea.

În motive cu totul diferite, Catherine a hotărât să nu mai facă sex cum. Această decizie nu i-a fost sugerată de Harry, ci de recentul ei părintele Thomas Gilby. El a fost convingător în pledoaria sa, ci că anii petrecuţi de Catherine cu Graham fuseseră doar un vis din a trebuia să se trezească pentru a-şi putea relua viaţa de femeie a şi mamă. Nu era nevoie să rupă orice legătură cu el, ci trebuia a se abţină de a mai face sex cu el.

Ra lui Catherine, Bonte, a vizitat Newton Hall şi i-a povestit soţului arintele Thomas practic se mutase acolo şi, adăugase Bonte pe un ton obator, în absenţa lui Harry, acesta prelua rolul de cap de familie.

Nu numai că are o atitudine posesivă faţă de Bobs (porecla din copilăriei Catherine), dar şi din punct de vedere *sexual* se comportă în cel mai biv mod cu putinţă. Ea este atât de vrăjită de el, încât exclude orice prea şi pe oricine altcineva... Purtarea lui se remarcă printr-o lipsă de litate, combinată cu o brutalitate mascată. Ai impresia că este stăpân sufletul şi trupul bietei Bobs, şi că vrea ca toţi să ştie asta.

Graham Greene avea un rival formidabil.

Dar nici măcar părintele Thomas nu o putea vindeca pe Catherine de infidelitate. Promiscuitatea ei era prea adânc înrădăcinată, iar cuceririle sexuale şi dorinţa de a-i face pe bărbaţi să se îndrăgostească de ea erau prea tentante pentru a fi abandonate. Şi, în felul ei, încă îl iubea

pe Graham.

Refacerea relaţiei lor a durat ani de zile, pe parcursul cărora au existat şi alte poveşti de dragoste, care i-au făcut concurenţă serioasă. Printre acestea se numărau povestea dintre Catherine şi părintele Thomas, precum şi relaţia dintre Graham şi actriţa suedeză Anita Bjork. După 1951, Catherine şi Graham se vedeau pe fugă – o călătorie, o întâlnire, o scrisoare, o telegramă, un telefon… În timpul unei vizite la Roma, în 1955, ea a încercat să o rupă cu el, şi Graham a avut nevoie de „o noapte şi o dimineaţă lungă” pentru a o convinge să renunţe la idee. În 1956, în timpul uneia dintre sporadicele lor întâlniri amoroase, Catherine a murmurat că, într-un fel, „şi-ar dori” ca povestea lor să se termine şi că nu s-ar căsători cu el nici dacă Vivien şi Harry ar muri.

Însă, când Graham lua iniţiativa de a se despărţi de ea, Catherine era nefericită. După întoarcerea lui dintr-o călătorie împreună cu o vietnameză, descrisă de un prieten ca „o creatură extrem de rafinată”, Catherine a spus că ar face orice să îl recucerească pe Graham. Iar când acesta revenea la ea, îşi pierdea interesul de a continua povestea de iubire cruntă pe care el o râvnea şi nu făcea nicio încercare de a-l împiedica să se mai implice în relaţii cu alte femei. Spre deosebire de multe alte amante, Catherine Walston nu şi-a dorit niciodată să se mărite cu amantul ei, care semna „Soţul tău” şi care a sperat, timp de un deceniu, că într-o bună zi ea avea să-i devină soţie.

Cel puţin aşa pretindea el în scrisori sau în conversaţii telefonice, ba chiar şi în documentele prin care îi promitea lui Catherine o mare parte din veniturile şi beneficiile sale. Însă o tânără pictoriţă australiană, Jocelyn Rickards, care a avut o scurtă aventură cu Graham în 1953, urmată de o prietenie de o viaţă, sugerează că „el încerca cu disperare să se elibereze de ea, mai întâi implicându-se într-o relaţie cu mine, apoi cu Anita Bjork”. În paralel cu propunerile de căsătorie pe care i le făcea lui Catherine, Graham teşea planuri matrimoniale şi cu Jocelyn.

Catherine se distingea, aşa cum o caracterizează unul dintre amanţi, Brian Wormald, printr-o frumuseţe „uluitoare" şi carismă socială, la acestea adăugându-se mariajul cu un soţ cu rang şi avere. Oare ce a însemnat pentru ea să iubească şi să fie iubită de un bărbat atât de complex şi genial precum Graham Greene? Oare îndureratele lui referiri la ea ca la perechea lui de suflet, care l-a ajutat să creeze câteva dintre cele mai bune lucrări ale sale şi pledoariile lui interminabile pentru căsătorie i s-au părut mai Puţin percutante decât cititorului obişnuit? Răspunsul este cât se poate de

Respecta talentul artistic al lui Graham şi era flatată de faptul că prezenţa, ba chiar existenţa ei l-a ajutat să îşi atingă scopurile artistice. Dar toanele lui şi disperarea neagră care îi provoca accesele de mânie împotriva ei o secătuiau. Chiar şi în momentele de tandreţe era la fel de epuizant şi de exigent, punându-i în pericol căsătoria mai mult decât oricare alt amant al ei. În cele din urmă, Catherine a preferat să îl ţină pe Graham la distanţă, întâlnindu-se cu el tot mai rar, când încercau, adesea fără tragere de inimă, să reconstituie din amintiri căldura unei iubiri care fusese cândva fierbinte.

Înstrăinarea lui Catherine l-a făcut pe Graham să se îndrăgostească de actriţa suedeză Anita Bjork, ajungând să-şi împartă timpul între Londra şi Suedia. Cu toate acestea, chiar şi când era cu Anita, pe care o adora, Graham îi scria lui Catherine, amintindu-i de „căsătoria" de la Tunbridge Wells şi implorând-o să se întoarcă la el.

În august 1958, Anita a pus capăt relaţiei lor. Un an mai târziu, Gra l-am a întâlnit-o pe femeia cu care avea să îşi petreacă următorii treizeci unu de ani, şi pe care, în cele din urmă, a preferat-o lui Catherine /alston. Relaţia dintre el şi Yvonne Cloetta, al cărei soţ era la fel de idulgent ca şi cel al lui Catherine, a început în iunie 1960. Prima lor [cartă a intervenit când Graham a anunţat că trebuie să plece din Nisa pentru a o însoţi pe Catherine la o expoziţie Picasso. Yvonne a fost de [cord împotriva voinţei ei, dar l-a avertizat că trebuie să *aleagă* între ea

Catherine.

Yvonne a aşteptat sfârşitul relaţiei dintre Graham şi Catherine, care a svenit între timp Lady Walston. Catherine a fost şocată să afle că Graam o dusese pe Yvonne la Rosaio, care fusese locul lor special pe vreun Mai rău chiar, Graham a adus-o pe Yvonne la Londra în august i>63, prezentând-o în mod oficial drept amanta sa. După şaisprezece ani [traordinari şi epuizanţi, Catherine Walston fusese înlocuită pentru tot fauna. Când el i-a propus lui Catherine să-i facă cunoştinţă cu noua sa lantă, Catherine a refuzat.

Pe la mijlocul anilor ’60, patru decenii de ţigări şi alcool îşi puseseră: etea asupra lui Catherine. Sănătatea îi era fragilă, şi devenise o al) Lică ce îşi ascundea sticluţe de whisky prin buzunare. Bărbaţii nu se şi uitau ţintă la ea când intra într-o încăpere şi încetase să mai fie magii sexual de pe vremuri, deşi lumea continua să colporteze zvonul privit căruia ea fusese modelul eroinei din romanul *The end of the lir.*

Declinul lui Catherine a coincis cu sfârşitul aventurii ei cu Graham era, dar a fost grăbit şi de un accident care a avut loc pe Aeroportul Dublin, unde a căzut şi şi-a fracturat şoldul. După mai multe operaţii: uşiţe, ea a început să aibă dureri cronice, pe care şi le alina cu whisky

Sănătatea i s-a deteriorat în asemenea măsură, încât a ajuns în scaunul cu rotile.

În mai 1978, cu câteva luni înainte de moartea ei, care a survenit la vârsta de şaizeci şi doi de ani, Catherine i-a scris lui Graham o scrisoare afectuoasă şi cumva nostalgică. Observa cu regret că el era pe punctul de a pleca la Capri – nu a făcut nicio aluzie la faptul că el se ducea acolo împreună cu Yvonne, unde ei doi se distraseră cândva atât de bine. „Ce vremuri fericite am trăit acolo cu tine, nişte vremuri pe care mi le voi aminti pe veci, de la primul pas pe care l-am făcut pe poartă”, îi scria ea. Gestul scrisorii evocă alte amintiri plăcute – jocul de Scrabble pe terasa de la Rosaio, înotul subacvatic, fumatul de opiu. „Nu a mai fost nimeni altcineva la fel ca tine în viaţa mea

şi îţi mulţumesc mult”, încheia Catherine. L-a văzut din nou, în treacăt. Cu puţin timp înaintea morţii ei, care a survenit în ziua de 7 septembrie 1978, ea a refuzat cu gentileţe propunerea unei vizite. Era foarte grav bolnavă de cancer şi voia ca el să şi-o amintească aşa cum fusese cu mult timp în urmă, pe vremea când cunoscuseră fericirea.

După moartea lui Catherine, într-o scrisoare adresată bărbatului care îşi dorise atât de mult să se căsătorească cu soţia sa, Harry Walston scria: „Cine poate spune cu mâna pe inimă că a trecut prin viaţă fără să provoace suferinţă? Dar tu i-ai adus şi bucurii... I-ai dăruit lui Catherine ceva (nu ştiu ce) ce nu îi mai dăruise nimeni”. Darul volatil pe care Harry nu îl putea defini consta din mai multe lucruri, printre care şi pasiunea şi iubirea erotică. Ceea ce va supravieţui la testul timpului din tot acest dar complex făcut de Greene este satisfacţia de a fi fost, prin propria ei persoană, muza inspiratoare a amantului ei, care a creat câteva din cele mai frumoase opere literare scrise în limba engleză.

Joyce Maynard

Ca să fim îngăduitori, ne vom limita să spunem că puştoaica zâmbăreaţă al cărei chip decora coperta ediţiei din 23 aprilie 1972 a publicaţiei *The New York Times Magazine* nu arăta deloc ca una care avea să devină curând amanta unui autor faimos, în vârsta de cincizeci şi trei de ani. În imagine apărea un spiriduş slăbănog şi fără sâni, care purta nişte pantaloni evazaţi şi un pulover la baza gâtului, cu un braţ subţirel ţinându-se de degetele ascunse în tenişi şi cu celălalt, la care avea un ceas prea mare, încolăcindu-şi capul înclinat într-o parte. Dar ceea ce atrăgea privirile în mod deosebit era chipul ei: avea părul lung, încurcat şi întunecat, iar bretonul părea tăiat cu toporul, încadrând o fetişoară impertinentă, nemachiată, cu ochi uriaşi înceţoşaţi de oboseală, care priveau direct spre cameră, cu un licăr de amuzament abia disimulat.

Joyce Maynard avea o însăţişare copilăroasă, dar

eseul ei, *An – Old Looks Back on Life* (Un adolescent de optsprezece ani priveşte rână) era scris cu o tehnică desăvârşită: o *analiză* fluentă şi degajată a larii generaţiei ei post-Woodstock, de telespectatori înşiruiţi ca păpuşile oie. Talentata adolescentă vorbea despre drepturi civile, politică, Beat-marijuana, emanciparea femeii, „penibilul virginităţii" într-o epocă de Iuţie sexuală. Recunoştea cu mâhnire că îşi irosise o bună parte din i stând în faţa televizorului: „Dacă mi-aş fi petrecut în faţa pianului; pe care le-am dedicat televizorului... Aş fi acum o pianistă desăvârşită. Ilele de comedie m-au iniţiat în cultura americană. După ani de viz-ri TV am devenit indiferentă la muzeele Franţei, la arhitectura Italiei; eratura Angliei... Vulgaritatea şi banalitatea mă fascinează". oyce Maynard, un boboc de la Yale, reuşise să capteze atenţia presei ricane şi a publicului. Editorii îi băteau cu pumnii în uşă, ofertele de oorare de la ziare şi reviste curgeau, iar ea scria o mulţime de articole aterizate prin naivitate dezabuzată şi energie nestăvilită. Cititorii ei. u insaţiabili. Scria pentru reviste de largă audienţă şi, cea mai imprentă realizare, avea propria sa coloană în *New York Times*. /tulţi cititori o contactau direct. Una dintre scrisori, venită tocmai din îlul Cornish din New Hampshire, se deosebea de toate celelalte. Oiza cu privire la graba publicării şi o îndemna pe Joyce să-şi cultive tul literar, pe care editorii fără îndoială că aveau să încerce să îl) ateze. Autorul scrisorii, un scriitor al cărui nume deja purta onificaţie aproape religioasă", o instruia să nu divulge conţinutul scri-şi îşi semna misiva „J.D. Salinger". Nu conta faptul că Joyce se ira printre puţinii studenţi la Yale care nu citise „De veghe în lanul cară" şi nici orice altceva de Salinger. Ea era la curent cu aversiunea ta de publicitate, aşa că a fost extrem de impresionată că el i-a scris. L urmat o corespondenţă asiduă. Aceasta a fost scânteia unei relaţii de luni care a pigmentat existenţa lui Joyce şi care are ecouri şi azi în a literară, datorită memoriilor ei revelatoare publicate în 1998, *At? in the World* („Acasă în lume"), începând cu un schimb aproape de scrisori cu

Jerry, cum obişnuia să semneze Salinger, această e a ajuns curând să îi domine viaţa. Doi scriitori, amândoi îndrăgostiţi vinte, au început manevrele de seducţie reciprocă. Ar ce fel de adolescentă putea coresponda cu J.D. Salinger, un mon-acru al literaturii? într-un eseu din *Times Magazine*, Joyce Maynard vedise suficient de originală pentru a-i atrage atenţia lui, în timp ce nea ei era suficientă pentru a-i stârni emoţii erotice. Era mezina unor i extrem de talentaţi. Fredelle Bruser a fost fiica preferată a unor refugiaţi din faţa pogromurilor din Rusia şi stabiliţi în Canada. Aici iştigat Premiul Guvernatorului General pentru cea mai bună absol de liceu din Canada, această realizare fiind urmată de alte succese

Academice în timpul facultăţii, care au culminat cu un doctorat *summa cum laudae* la Universitatea Radcliffe. Dizertaţia ei de doctorat explora conceptul de castitate în literatura engleză. Max Maynard, soţul neevreu al lui Fredelle, cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, preda literatura gjigleză la Universitatea din New Hampshire, picta şi desena şi îşi înspăimânta (şi dezgusta) familia cu episoade intermitente de alcoolism.

Fredelle şi Max erau deopotrivă devotaţi şi exigenţi faţă de copiii lor. Atât Joyce, cât şi Rona, sora ei mai mare, au câştigat concursuri şcolare organizate de revista *Scholastic Magazine*, iar Rona a mărit miza, obţinând un premiu pentru povestire. Deşi Joyce nu se omora cu cititul, scria zilnic, înregistrându-şi faptele de viaţă şi observaţiile la îndemnul mamei, care îi spunea că toate acestea erau material pentru lucrările ei ulterioare. Dar, poate din cauza complexităţii vieţii sale de familie, modelul ei de viaţă familială fericită era serialul TV *Father Knows Best* (Tata ştie cel mai bine}.

În vara de dinainte de admiterea ei la Yale, unde învăţământul mixt abia se introdusese de vreo trei ani, Joyce era o anorexică de vreo patruzeci de kilograme care scria, făcea gimnastică şi lucra după un program strict, subzistând cu o hrană zilnică ce consta dintr-un măr şi un cornet de îngheţată. Când a început anul şcolar, a devenit

o studentă care îşi dorea mai presus de orice „să găsească pe cineva care să o salveze de propria alienare”. Apariţia lui Salinger în viaţa ei părea un vis devenit realitate: „salvatorul meu, destinul meu”.

Joyce şi Jerry alcătuiau un amestec dur. Ea era naivă, talentată şi condusă de ambiţia incubată de mama sa, care pretindea că toate experienţele vieţii ei urmau să intre în morişca literaturii, pentru a fi topite în altceva. Jerry era un tip experimentat, de două ori căsătorit şi divorţat, un bărbat sclipitor de inteligent a cărui dorinţă de izolare devenise legendară. Ca şi ea, era pe jumătate evreu şi, spre deosebire de tatăl ei, se purta faţă de copii ca un american get-beget. Joyce avea să descopere mai târziu că se simţea atras şi de femei foarte tinere şi copilăroase, care, pentru scurt timp, întruchipau personajul lui fictiv, prea desăvârşit pentru a fi realv Phoebe Caulfield.

În câteva săptămâni, Jerry îi sugeră lui Joyce să îl sune, iar telefoanele s-au îndesit aşa cum se îndesiseră şi scrisorile, pe care deja începuse să le semneze „Cu dragoste”. Deşi Joyce încheiase un contract pentru o carte şi avea şi câteva colaborări cu reviste importante, conversaţiile ei cu Jerry erau tratate cu maximă importanţă. Jerry a invitat-o să îl viziteze acasă. Nu era acest fapt măcar puţin alarmant? Nu pentru ea, îşi aminteşte Joyce. În 1972, scrie ea, cuplurile de bărbaţi vârstnici şi femei mai tinere, precum Frank Sinatra – Mia Farrow, sau Pierre Trudeau – Margaret Sinclair, treceau neobservate. Dar această percepţie denaturează adevărul, căci chiar şi acele relaţii nefaste au fost puse sub semnul întrebării de contemporanii

Uita mi *j.u.*, cu doar doi ani mai tânără decât noua amantă a tatălui ei, avea şi ea dubii în legătură cu tinereţea exagerată a lui Joyce. „Era aşa de ciudat… Asta aşteptase taţi dintotdeauna?… O astfel de surioara bizară?” se întreba ea în memoriile sale.)

Însă Fredelle Maynard s-a bucurat că fiica ei era implicată într-o relaţie cu un bărbat atât de faimos, deşi el avea cincizeci şi cinci de ani, iar fiica ei, Joyce, numai

optsprezece, în loc s-o îndemne la precauţie, exprimându-şi suspiciunea sau dându-i un ultimatum, Fredelle s-a apucat să îi croiască nişte haine, devenind complice la planul lui Joyce de a se prezenta la Salinger ca un hoinar androgin. Salinger, foarte înalt, slab şi atrăgător, a reacţionat pe loc la farmecele celei care avea să devină amanta lui.

Viaţa lui Salinger era în aparenţă foarte austeră. Studia, practica şi predica homeopatia. Mânca puţin, în special fructe proaspete, legume şi nuci, gătind cu atenţie pateuri cu carne de miel. Detesta îngheţata, de care Joyce era dependentă în secret, în câteva ore, o sărută pe Joyce, remarcând: „Ştii prea multe pentru vârsta ta. Sau eu prea puţin pentru a mea”.

După această vizită emoţionantă, Joyce îşi reluă slujba idilică de vară, scriind articole de opinie în *New York Times* şi locuind în absenţa proprietarilor într-o casă luxoasă de care avea grijă, situată în Central Park West. Dar, în loc să se concentreze asupra slujbei, îi scria obsesiv lui Jerry, care „se mutase în mintea” ei. Foarte curând, el o aduse înapoi în New Hampshire şi o instala în patul lui.

Prima lor încercare de a face sex a eşuat. Salinger, care avea cincizeci şi trei de ani, i-a dezvelit trupul înfometat, scoţându-i rochia de puştoaică de optsprezece ani şi chiloţeii de bumbac. Nu purta sutien, căci nu avea sâni cu care să îl umple. Jerry îşi scoase pantalonii şi lenjeria intimă. Nu a pomenit de nicio metodă contraceptivă, iar Joyce nici nu s-a gândit la aşa ceva. Era pentru prima dată când vedea un bărbat gol.

Te iubesc, îi spuse Jerry. Joyce repetă cuvintele, simţind că experimenta o revelaţie şi fusese „mântuită. Salvată, eliberată, iluminată, atinsă de o mână divină”. Dar revelaţia se sfârşi când Jerry încercă să o penetreze, iar muşchii ei vaginali, ca o fortăreaţă, îi respingeau penisul care avansa. Joyce începu să suspine. Jerry n-a forţat intrarea, ci şi-a pus un halat, i-a făcut presopunctură lui Joyce pentru a o scăpa de durerea de cap care o cuprinsese şi apoi i-a oferit dovlecei gătiţi la aburi cu sos

de soia şi un pahar de apă rece.

Bucuria lui Joye cedă locul ruşinii, dar Jerry a fost amabil şi a asigurat-o că va căuta în cărţile lui de homeopatic remediul pentru simptomele ei. Dar a doua zi, când şi-au dat iar hainele jos şi au făcut o nouă încercare, s-a întâmplat la fel. „E în regulă”, zise Jerry. „O să te ajut”. Şi, câteva zile mai târziu: „Nu aş fi putut inventa un personaj pe care să-l iubesc mai mult decât pe tine”.

Aventura neconsumată încingea spiritele. Jerry era încântat de eseurile

Şi articolele lui Joyce şi de *Raisins and Almonds* (Struguri şi alune), memoriile mamei ei despre copilăria evreiască petrecută în preeria Canadei. Dar când el îşi exprimă profunda îngrijorare la gândul că bobocul Joyce urma să se întoarcă la Yale cât de curând, ea simţi, şi încercă să îşi reprime neliniştea, că el putea să o preseze să abandoneze refugiul reprezentat de micul ei apartament din New Haven.

Au apărut apoi primele semne că Jerry putea fi la fel de necruţător cu Joyce ca şi cu mulţi alţii, îi spunea deseori cât de mult îi apreciază inteligenţa, dar când *Times* i-a publicat două editoriale, i-a zis pe un ton batjocoritor: „Nu-i rău pentru o fată care a crescut la Cucuieţii din Deal. Nici n-aş fi putut să-mi dau seama că prima ta limbă a fost lituaniana”. I-a caracterizat stilul jurnalistic prin sintagmele „amuzant până la isterie… Asasinat cu maşina de scris”. Şi a prevenit-o să nu devină „vreun Truman Capote feminin, care sare de pe o scenă goală pe alta”. L-a acuzat pe Doubleday, editorul memoriilor pe care ea se străduia să le termine, că îi exploata tinereţea. Continua să caute *simillimum*, un remediu homeopat împotriva impenetrabilităţii genitale a lui Joyce, care – avea să concluzioneze ea mai târziu – era menită să-i schimbe personalitatea.

Copleşită de sentimentul vinovăţiei pentru eşecurile personale enumerate de Jerry şi îndrăgostită până peste cap, Joyce a ales să se lase subjugată de geniul şi personalitatea lui. Întoarsă în New Haven pentru a urma

anul doi la Yale, ea a capitulat a doua zi după ce amantul ei i-a spus morocănos că se bucură să constate că putea găsi ceva timp şi pentru el în agenda ei încărcată. „Vino să mă iei”, i-a spus ea la telefon. „Era şi timpul”, i-a răspuns Salinger.

Joyce abandonase şcoala şi devenise amanta lui Salinger, locuind la el, deşi nu se găsise încă niciun *simillimum* care să-i relaxeze aparatul genital. Dar iubirea la care sperase abandonând educaţia şi bursa de la Yale îi scăpa printre degete. Spre deosebire de Phoebe Caulfield, Joyce Maynard era materialistă şi se simţea atrasă de lumea literară strălucitoare a New York-ului, devorând reviste mai degrabă decât literatură, mâncând pâine cu banane, o combinaţie pe care Jerry o considera de prost-gust. În plus, dezordinea ei contrasta puternic cu ordinea şi curăţenia pe care le impunea el. În orice moment, Jerry găsea la ea ceva de criticat.

În ciuda deteriorării relaţiei lor, Joyce şi Jerry îşi petreceau fiecare zi împreună. Citeau – ea, *Women’s Day* şi *Family Circle*, el, Lao Tse, Vive-kananda, Idries Shah. Scriau – el, singur, în biroul lui, redactând pagini pe care nu i le citea niciodată şi pe care le încuia în seif. Făceau yoga şi reditau. Cultivau legume, care, împreună cu mazărea congelată, constitu – au hrana lor. Şi se uitau la televizor în fiecare zi, la seriale şi adesea la câte un film. Sâmbăta, dansau pe ritmurile show-ului TV al lui Lawrence Welk. Jerry a rezolvat problema frustrării lui sexuale împingând capul lui Joyce deasupra penisului său şi învăţând-o cum să-i ofere plăcere, „îmi

Curg lacrimi pe obraji”, îşi aminteşte Joyce. „Dar nu mă opresc. Atâta timp cât fac asta, ştiu că mă iubeşte”.

Joyce avea probleme cu iubirea de sine. Şi-a îndeplinit obligaţiile contractuale fată de Doubleday, scriind *Looking Back* (Privind înapoi), O cărţulie (sau un lung eseu) în care pretindea că îşi povesteşte viaţa, dar din care omitea elemente esenţiale: alcoolismul tatălui, anorexia ei acută, faptul uimitor că era o scriitoare care renunţase la facultate pentru a trăi cu un bărbat care era

cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea, un scriitor celebru căruia încerca să îi facă pe plac şi care o numea „o persoană lumească lacomă, înfometată”.

Odată cu publicarea volumului *Looking Back*, tristeţea lui Joyce s-a adâncit. El a criticat-o cu asprime pentru că a acceptat chiar şi cea mai mică publicitate pentru a-şi vinde cartea. Teroarea că l-ar putea nemulţumi sau chiar că l-ar pierde o făcea să mănânce excesiv pe furiş, luptându-se împotriva acestei tendinţe prin vărsături provocate, începea să se îngraşe şi se detesta pentru asta.

Pentru cititorii volumului *At Home in the World*, semnele dezintegrării relaţiei Joyce-Jerry sunt evidente încă de la început. Dar, probabil că atât Joyce, cât şi Jerry, le-au ignorat. Dilema lor sexuală a rămas nerezolvată. De Crăciun, şi-au oferit cadouri care nu le-au făcut nicio plăcere. Brusc, Jerry a desfiinţat *Raisins and Almonds* al lui Fredelle, caracterizând-o drept „superficială şi neautentică”. Când un reporter de la revista *Time* a aflat numărul lui de telefon de la o prietenă a lui Joyce, Jerry s-a înfuriat: „*Tu, fetiţă proastă. Ai idee cât de mult ai început să mă oboseşti*?” Joyce începuse să plângă des şi într-una din zile şi-a dat seama că Jerry s-ar putea chiar să o urască.

Deznodământul relaţiei lor a avut loc la Daytona Beach, unde s-au dus împreună cu cei doi copii ai lui Jerry. Călătoria nu era doar de plăcere. Jerry voia ca un homeopat să prescrie medicaţie pentru „problema sexuală” a lui Joyce. Joyce a fost umilită de această consultaţie, care a dez[văluit că totul era în regulă din punct de vedere fiziologic. Nu a reacţionat licija şedinţa de acupunctura care a urmat.

Întorşi pe plajă, Jerry a făcut un anunţ mortuar în legătură cu povestea jlor de dragoste. Rece, plictisit şi arătând foarte bătrân, i-a spus lui Joyce nu voia să mai aibă copii. „Ar fi bine să te duci acasă acum”, a adăugat pl. „Trebuie să îţi strângi lucrurile din casa mea”. În timp ce Joyce se urca bievoie într-un taxi care mergea spre aeroport, Jerry i-a reamintit să închidă [căldura şi să încuie

uşa după ce avea să plece din casa lui. Peggy, cu care juce împărţea camera de hotel, nu a ştiut nimic despre ruptura dintre ităl ei şi tânăra lui amantă, în afară de faptul că „A fost de parcă ea nici u ar fi venit acolo”.

Ecoul durerii pe care această despărţire i-a provocat-o lui Joyce răzite peste decenii. „Aştept să îmi spună ce să scriu, ce să gândesc, ce să

Îmbrac, să citesc, să mănânc”, scrie ea. „Mă lămureşte cine sunt, cine ar trebui să fiu. A doua zi a dispărut”. Ea nu i-a putut accepta decizia, atât de bruscă şi definitivă. L-a sunat şi l-a implorat să revină asupra hotărârii sale. Îi scria zilnic scrisori frenetice. Fără rost – se sfârşise.

Joyce şi-a cumpărat o căsuţă în codrii din New Hampshire şi s-a mutat singură acolo. Suferea de bulimie, dar reuşise să facă rost de suficiente colaborări pentru a se putea întreţine. Odată chiar l-a convins pe Jerry să o viziteze, dar el a venit cu Matthew şi n-a stat decât câteva minute. Când reporterii curioşi au întrebat-o despre viaţa ei cu Salinger, Joyce a refuzat să le spună vreun cuvânt, referindu-se la „intimitatea sacră de care geniul are nevoie”. Se consola la gândul că Salinger nu va mai putea iubi altă fată aşa cum o iubise pe ea.

Anii treceau. Un băiat tandru a deflorat-o aproape fără durere. S-a dovedit că Joyce Maynard era complet normală din punct de vedere sexual. Cariera ei era înfloritoare. S-a căsătorit şi a născut trei copii. A scris un roman, *Baby Love* (Iubire de copil), despre o tânără care are un amant mult mai vârstnic decât ea. Joseph Heller şi Raymond Carver au lăudat-o. Extrem de mândră de lucrarea ei, i-a trimis un exemplar şi lui Salinger. El i-a răspuns imediat, telefonându-i ca să denunţe cartea ca pe „o perversiune stridentă şi josnică”, „o porcărie” care „îl scârbea şi dezgusta”. Zdrobită, Joyce a înţeles că visul ei îndepărtat de a-şi petrece o după-amiază cu Jerry în casa de la Cornish nu avea să devină realitate niciodată.

După un divorţ care i-a lăsat un gust amar, Joyce s-a mutat în California. La patruzeci şi trei de ani, douăzeci şi

cinci de ani după ce fusese amanta lui Salinger, şi-a anunţat editorul că, în cele din urmă, era pregătită să scrie despre el. A mers chiar mai departe ulterior şi a vândut scrisorile lui la o licitaţie la Sotheby's.

De ce a rupt brusc tăcerea Joyce Maynard după un sfert de secol? Motivele ei au fost complexe, în primul rând, a aflat, spre surprinderea ei, că nu fusese singura prietenă a lui Salinger, că el se mai simţise atras şi de alte fete tinere, pe care le sedusese graţie harului său literar, la fel cum făcuse şi cu ea. Când a descoperit că Salinger chiar se însurase cu una dintre aceste femei, ea s-a considerat trădată şi a renunţat la obligaţia de a-l mai proteja.

Alt motiv a fost faptul că acum, în floarea vârstei, Joyce vedea mai clar cum se folosise Salinger de priceperea lui de a mânui cuvintele pentru a o manipula psihologic şi a o seduce. S-a gândit că, fiind prea ocupat să o controleze pentru a o face să răspundă propriilor lui nevoi, el îşi ignorase responsabilitatea de a o proteja pe ea, o tânără doar cu doi ani mai mare decât propria sa fiică.

Din această nouă perspectivă, Joyce nu mai interpreta insistenţa lui Salinger cu privire la discreţie „ca pe o dovadă a purităţii de caracter”. Dimpotrivă, „cerinţa lui de a păstra tăcerea… Părea acum ca o pelerină în

Care se ascundea un bărbat conştient de faptul că activităţile lui, observate ziua-n amiaza mare, nu l-ar putea înfăţişa într-o lumină prea favorabilă” Ea începu să creadă nu numai că avea tot dreptul de a-şi spune povestea ci chiar că tăcerea ei ar fi fost o greşeală.

Însă mulţi critici au respins explicaţiile ei cu privire la decizia de a rupe tăcerea. Ziaristul Alex Beam, care fusese coleg de grupă cu ea, a intervievat-o imediat după ce a aflat despre hotărârea ei şi a scris o relatare usturătoare a conversaţiei lor: „Povestea cu Salinger a fost mereu înalta referinţă literară a lui Joyce, un exemplu de integritate demnă de expus într-un muzeu, care nu a figurat niciodată printre experienţele de viaţa vândute prin intermediul scrierilor ei. Dar când i-am cerut o declaraţie

la scurt timp după ce şi-a compus povestea siropoasă... Joyce mi-a spus că a recurs la o improvizaţie pe această temă pentru a se achita de obligaţiile contractuale pe care le avea cu editura St. Martin's. Şi s-a plâns de suma primită în avans”.

Dispreţul lui Beam a prefaţat furia criticilor la apariţia volumului *Ai Home in the World*, urmată de vânzarea de către Joyce a scrisorilor lui Salinger, al căror conţinut îi era interzis să îl reproducă prin lege, dar pe care le deţinea în proprietatea sa ca obiecte fizice. Joyce a fost atunci condamnată ca o harpie răzbunătoare, fiind acuzată că a descris, în mod eronat, detaliile banale, nesemnificative, ale aventurii sale cu Salinger, şi că a luat o icoană ascunsă până atunci şi a servit-o publicului pe tavă.

Înainte de publicarea cărţii, Joyce l-a vizitat pe Salinger, ca să îşi ia personal rămas-bun. El a primit-o cu un amestec de tristeţe şi mânie. „Ai scris bârfe deşarte, nesemnificative, agresive şi denaturate”, i-a spus. „Îţi trăieşti viaţa ca o mahalagioaică patetică şi parazită”. Şi a mai adăugat furios: „Ştiam că la asta se reduce existenţa ta. La *nimic*”.

În timp ce Salinger o ocăra, piereau şi ultimele urme din vraja în care o prinsese pe Joyce cu atâta timp în urmă. Ca şi el, ea se îndrăgostise de o iluzie: ea, de tatăl înţelept şi bun, el, de fetiţa uluitoare. Iubirea ei pentru el fusese un fel de veneraţie care ducea la autonegare şi pe care acum o vedea ca pe un dar şi un triumf asupra criticilor nedrepţi. Atracţia lui pentru ea izvorâse din încercarea de a poseda în carne şi oase o femeie, care iniţial semănase cu personajele lui fictive şi de a se folosi de ea ca muză pentru o nouă scriere misterioasă. Pentru un timp, el a comparat-o cu personajele sale fictive, ba chiar a preferat-o acestora, care, dacă s-ar fi materializat, ar fi semănat cu ea. Dar de îndată ce ea i-a spulberat iluziile, Salinger nu a ezitat să o alunge imediat din viaţa sa. Ea a plecat ascultătoare şi, după douăzeci şi cinci de ani de la această despărţire, încă îl mai vedea, *in absentia*, ca pe o muză

puternică de a cărei aprobare, dacă nu chiar permisiune, avea nevoie pentru a se exprima pe ea însăşi.

Amantele bărbaţilor de dincolo de lege

FEMEILE MAFIOŢILOR

Gangsterii sunt de multe feluri, de la criminalii care se ghidează numai după legile lumii interlope, până la conducătorii ce îşi impun propria lege. Crima organizată, fie că e din lumea interlopă, fie din zona guvernamentală, se călăuzeşte după un cod comportamental ce se pretinde adeptul convenţiilor şi moravurilor sociale, pe care, însă, le încalcă în mod arbitrar. În mod similar, gangsterii afirmă că respectă femeia, dar de fapt o reduc la statutul de obiect sexual.

Cu toate acestea, unele femei se simt atrase de puterea nemijlocită a gangsterilor şi de dispreţul lor insolent faţă de lege, de privilegiile şi averea obţinute de ei prin mijloace ilicite, precum şi de frisonul de a pătrunde în intimitatea acestor bărbaţi celebri. Astfel de femei pot deveni amantele gangsterilor şi pot încerca să-şi pună în aplicare fanteziile în viaţa cotidiană.

Hill

Poate că cea mai faimosă amantă a unui mafiot a fost Virginia Hill, amanta lui Bugsy Siegel, un membru de rang înalt al mafiei evreieşti din America, cunoscut mai ales ca fondator al cazinourilor de mare anvergură din Las Vegas. Virginia Hill a inspirat zeci de alte tinere discipole, care 11 admirau stilul dur şi, aşa cum li se părea lor, şarmant.

Şi Hollywoodul a fost subjugat de farmecul Virginiei, dedicându-i în I99 l filmul *Bugsy*, consacrat strădaniilor catastrofale (dar vizionare) ale lui Bugsy de a transforma orăşelul Las Vegas din Deşertul Nevada într-o

312

Dublei contabilităţi şi ale relaţiei cu Fiscul. I-a explicat regulile de viaţă după care se conduceau mafioţii, i-a cumpărat haine scumpe şi a instalat-o într-un apartament, oferindu-i o rentă de trei mii de dolari pe săptămână. Îi finanţa petrecerile luxoase, care-i atrăgeau deopotrivă pe bogaţii liciţi, ca şi pe cei iliciţi şi o încuraja

să se culce cu alţi gangsteri, gl nu făcea sex cu ea. După toate probabilităţile, Epstein a fost un homosexual ascuns, iar Virginia, ca preferată a sa, descuraja bârfele referitoare la sexualitatea lui.

Din poziţia sa de locotenent al lui Epstein, Virginia vedea cum erau tratate alte femei ale mafioţilor, pe care le caracteriza drept „păpuşi tâmpite”. Soţii lor le băteau adesea şi se afişau cu noi amante, pe care le expuneau ca pe nişte jucării scumpe. „Am crescut cu porcăriile lui taică-miu şi am scăpat de ele”, i-a spus ea unui prieten al lui Epstein. „De ce să mă întorc la asta acum? Mai ales că nu trebuie neapărat?” La nouăsprezece ani, Virginia Hill întreţinea relaţii sexuale din interes, niciodată din dragoste.

La douăzeci de ani, Virginia cunoştea cei mai puternici bandiţi din Chicago şi deţinea suficiente informaţii detaliate despre planurile şi conspiraţiile lor asasine pentru a-i putea distruge oricând. Dar ştia că preţul dezvăluirii acestora era execuţia sumară, aşa că a păstrat tăcerea.

Dar reputaţia de discreţie a Virginiei nu se extindea şi asupra domeniului sexual, din acest punct de vedere fiind intimă cu o mulţime de mafioţi. De Crăciun, la o petrecere de pomină, a declarat că pune gura acolo unde sunt banii şi s-a târât în genunchi de la un bărbat la altul, dându-le jos pantalonii şi oferindu-le câte o felaţie. Când o femeie dezgustată a făcut-o curvă, Virginia a tras-o de păr, a pălmuit-o şi i-a strigat: „Sunt cea mai afurisită sugătoare de p... Din Chicago, şi am şi diamante ca dovadă. Nu fac nimic din ceea ce nu faci şi tu, da’ nu văd niciun diamant pe tine”. În urma acestui incident şi-a câştigat titlul de „Regina Mafiei”, devenind şi mai respectată pentru reputaţia ei de ţipă dură.

Următoarea cucerire a Virginei a fost Joey Adonis, un mafiot din New York, care controla jocurile de noroc şi lumea interlopă de pe Coasta de Est. Cu acordul asociaţilor ei din Chicago, care negociau o alianţă cu mafia newyorkeză, ea s-a mutat la New York şi a devenit în

curând „fata lui Joey". Virginia şi Joey făceau totul împreună, inclusiv sex şi afaceri

„Egale, îşi petreceau timpul certându-se crunt şi câştigând sume enorme de bani.

Într-o noapte, când se afla într-un bar cu Adonis, Virginia l-a întâlnit Pe Bugsy Siegel, care s-a hotărât să o seducă pentru a-l insulta pe Adonis, Pp care îl dispreţuia. Bugsy, alt gangster important, era la fel de chipeş pe Cât era Virginia de frumoasă: ochi albaştri, gropiţe, păr drept. Deşi era vamtos şi egoist, Bugsy putea fi fermecător şi îşi câştigase faima de aso-Clat de nădejde. Mai avea şi o fire irascibilă şi se purta rău cu femeile şi

Rivalii săi în afacerile ilegale. Numai soţia şi prietena lui din copilărie sta Krakower, nu îi simţiseră pumnii pe propria piele. Bugsy Siegel a fost primul bărbat care i-a căzut cu tronc Virginiei.

Lua zi după ce s-au întâlnit, şi-au petrecut noaptea făcând dragoste, iar jirginia şi-a pus şi inima la bătaie, nu numai trupul. Dar, câteva zile mai ziu, Bugsy a fost trimis la Hollywood pentru a coordona diverse ieraţiuni de jocuri de noroc de pe Coasta de Vest. Virginia a rămas singură, şi, drept pedeapsă pentru aventura ei neauizată cu Siegel, Epstein i-a redus renta şi atribuţiile. Virginia s-a înfuit. La scurt timp după aceasta, s-a retras la casa mamei sale din Georgia e nu mai era deloc cocioaba din care fugise cu ani în urmă. Se tranşase într-o casă impunătoare, achiziţionată din banii pe care ea îi trimitea

mei regulat, din nordul ţării. Virginia s-a odihnit, s-a împăcat cu Epstein, i-a făcut mamei cadou cele

I frumoase decoraţiuni, haine, mâncăruri şi bijuterii, şi a invitat-o la cele i selecte restaurante. Apoi ea şi fratele ei mai mic, Chick, au plecat în

xic, pentru un ultim chef monstru înainte de întoarcerea ei la Chicago.

Ixicanii au atras-o şi fascinat-o, iar apetitul ei sexual s-a dovedit insaţiabil. Virginia şi Chick s-au întors la Chicago şi la bandiţi. Apoi, într-o: a vacanţă acasă, Virginia s-a măritat, sub imperiul momentului, cu; ood Griffm, un

jucător de fotbal de nouăsprezece ani de la Universi-*a* din Alabama. Şase luni mai târziu, timp în care Virginia îşi părăsea eu soţul pentru călătorii „de afaceri” la Chicago, în California şi Mexic, lătoria a fost anulată.

Apoi Virginia s-a căsătorit cu Miguelito Carlos Gonzales Valdez, un >netar mexican de club de noapte, pentru a-l ajuta să emigreze în ele Unite. Valdez, aparent necunoscând profesia ei, se aştepta ca ea să foarte ca o soţie supusă şi casnică. Virginia a început să îl dispreţuiască, că, în curând au divorţat.

La vârsta de douăzeci şi cinci de ani, Virginia dobândise reputaţia de mai puternică şi de nădejde femeie care făcea parte din structurile toate, având uşa deschisă la şefii lumii interlope din Chicago, New York, os Angeles. Era la fel de influentă ca şi mulţi gangsteri bărbaţi, o ţie pe care nicio femeie mafiotă nu a mai deţinut-o vreodată. Acesta era statutul ei în primăvara anului 1939, când ea şi Bugsy tel s-au reîntâlnit la o petrecere de la conacul actorului George Raft-[mia a făcut primul pas, apoi ea şi Bugsy şi-au petrecut restul k-endului în pat. Din acel moment, cei doi au fost una, contopind l şi afacerile, amestecându-se în lumea stelelor de cinema. Gary Coo-lark Gable, Cary Grant s-au arătat dispuşi să se asocieze cu un astfel u strălucitor şi tenebros, care părea să dispună de resurse financia-limitate.) e fapt, Bugsy era atât de extravagant, încât avea probleme cu

Aproape mereu, înainte de Virginia, femeile lui trebuiseră să se descurce prin mijloace proprii şi, adesea, să îl întreţină şi pe el. Dar ea era diferită, căci reprezenta marea iubire a vieţii lui. Bugsy a cumpărat şi renovat o reşedinţă elegantă, dăruindu-i Virginiei una dintre cele două chei de aur ale casei. Chiar şi la exclusivistul Tinseltown, Virginia şi Bugsy aruncau cu banii mai mult decât oricine altcineva, pentru bacşişuri şi cadouri, precum şi pentru propria plăcere. Casa lor era extrem de luxos mobilată. Aveau garderobe uimitoare: cea a Virginiei număra peste o sută de perechi de pantofi, haine de marcă, pulovere de caşmir şi cam o duzină de blănuri,

întotdeauna ea conducea cel mai nou model de Cadillac. Şi punea deoparte sute de dolari pe lună pentru a-şi întreţine mama.

În pofida intimităţii lor, Virginia şi *Baby Blue Eyes* (Drăguţul Ochi Albaştri), cum îi plăcea ei să-l alinte, tocmai fiindcă el detesta porecla, se înşelau reciproc. Virginia nu le putea rezista mexicanilor, vechilor amanţi şi nici chiar lui George Raft, prietenul lor comun. Bugsy se jura că îl va omorî pe cel cu care ea va îndrăzni să se culce, oricine ar fi acela, dar nu reuşea niciodată să o prindă în flagrant, în mod surprinzător, nici reporterii nu au reuşit acest lucru, deşi o urmăreau pretutindeni şi scriau întruna despre amanta lui Bugsy, a cărei frumuseţe îţi tăia respiraţia.

Timp de cinci ani agitaţi, Virginia a fost amanta lui Bugsy. El i-a oferit cele mai satisfăcătoare partide de sex din viaţa ei. Se certau, iar când Bugsy o bătea, la fel ca şi tatăl ei, Virginia îl lovea şi ea. Apoi se farda din belşug, ca să acopere urmele, şi la fel făcea şi Bugsy. Dar temperamentul lui îngrozitor, crizele de gelozie şi suspiciunile (justificate), cererile interminabile de bani, pe care nu îi mai returna niciodată, precum şi refuzul său de a divorţa şi a se căsători cu Virginia au erodat treptat devotamentul acesteia.

În urma unei lupte feroce, cauzată de refuzul lui de a divorţa de Esta, Bugsy a bătut-o crunt pe Virginia, a trântit-o în pat şi a violat-o. Ceva mai târziu, el a invitat-o să se mute împreună cu el la Las Vegas., Corupsese autorităţile de acolo şi plănuia să construiască un hotel de lux şi un cazinou care urmau să poarte numele de Flamingo, nume cu care el obişnuia să o alinte. Virginia, care a spus că nu îl va putea ierta niciodată pentru ca a violat-o, a râs şi s-a întors la New York, unde şi-a reluat relaţia sexuală cu Joey Adonis. De asemenea, le-a relatat în amănunt rivalilor lui fiugsy activitatea acestuia.

Bugsy continua să-i ducă dorul. Virginia vizita rar Las Vegasul, dar Cei doi se întâlneau când ea venea la Los Angeles, unde el obişnuia să II Povestească despre construcţia care creştea şi scăpa tot mai mult de sub

control, urcând costurile (circa două milioane de dolari) şi silindu-l să sustragă alţi bani de la colegii mafioţi.

Inaugurarea complexului Flamingo a fost un fiasco. Cu câteva săptămâni namte, Virginia se mutase acolo, fiindcă văzuse hotelul ca pe un omagiul 315

Adus ei. Ea şi Bugsy beau mult şi se certau violent. Ulterior, ea s-a retras complet din Las Vegas şi de la Flamingo, înfuriindu-se ori de câte ori se vorbea despre acestea „în timpul unei întâlniri secrete cu Bugsy la Los Angeles, ea l-a insultat, numindu-l „un ratat de doi bani, un tont care-şi îmbogăţea prietenii, dar nu era în stare să păstreze în buzunare nici măcar banii de taxi”. Ofensat, Bugsy a bătut-o şi a violat-o din nou.

Între timp, deşi Flamingo devenea treptat profitabil, partenerii lui Bugsy au ajuns la concluzia că el nu prezenta încredere şi, în mai 1947, s-au hotărât să-l ucidă, în ciuda cooperării Virginiei cu ei, ea se simţea încă strâns legată de Bugsy şi adesea avea căderi psihice, soldate cu câteva tentative de sinucidere, în aceste condiţii, ucigaşii lui Bugsy aproape că au ordonat şi exterminarea ei. Numai intervenţia lui Joey Adonis a salvat-o.

La mijlocul lui iunie, Epstein i-a telefonat Virginei şi a sfătuit-o să părăsească Los Angelesul. La 20 iunie, la câteva zile după plecarea ei, în timp ce Bugsy Siegel lenevea pe canapea citind *Los Angeles Times*, „prietenii” lui mafioţi l-au împuşcat mortal. „Insecta a fost omorâtă”, a raportat Joey Adonis la New York.

De la Paris, unde se înhăitase cu un francez bogat de douăzeci şi unu de ani, Virginia a acordat un interviu publicaţiei *Times*: „Ben, aşa cum îi spuneam eu, era atât de drăguţ”, plânse ea. „Nu îmi imaginez cine şi de ce l-a împuşcat”. Apoi, după o supradoză de somnifere, a fost spitalizată.

După ce s-a întors în Statele Unite, Virginia, traumatizată, s-a ascuns împreună cu fratele ei în Florida, pentru a scăpa de urmărirea reporterilor care încercau să facă o legătură între ea şi asasinarea lui Bugsy. A făcut o nouă tentativă de sinucidere, a patra în decurs de patru

luni. Pe măsură ce depresia i se aprofunda, bea tot mai mult, ceea ce îi înmulţea atacurile de furie şi îi sporea instabilitatea. Joey Epstein, temându-se de jurnalul ei, care cuprindea secrete senzaţionale despre mafie, continua să o întreţină.

În februarie 1950, Virginia s-a îndrăgostit de instructorul austriac de schi Hans Hauser, suspectat de a fi simpatizant nazist. Nouă luni mai târziu, s-a născut fiul lor, Peter. În 1951, ea a fost convocată să depună mărturie în faţa Comisiei Kefauver de investigare a crimei organizate. A compărut, pentru că nu avea încotro, dar a minţit şi a indus în eroare anchetatorii, negând că ar fi fost vreodată implicată în crima organizată. L-a protejat pe Joey Epstein şi a atribuit resursele ei financiare darurilor primite de la prieteni.

Dar Virginia nu a scăpat nepedepsită. Departamentul de Finanţe a urmărit-o pentru evaziune fiscală, obligând-o să îşi vândă casă, mobila, bijuteriile pe care nu reuşise să le treacă fraudulos peste graniţă în Mexic, inclusiv 144 de perechi de pantofi. După aceea, a călătorit în Mexic cu paşaport austriac şi s-a jurat să nu se mai întoarcă niciodată în Statele Unite unde fusese „persecutată de şobolanii ăia din Washington”. „Ăia

Sunt adevăraţii gangsteri ai lumii şi în inima mea nu există iertare pentru cei care mi-au făcut rău”.

„Şobolanii din Washington” nu au lăsat-o în pace. În 1954, când trăia în Europa cu Hauser, Virginia a fost condamnată pentru evaziune fiscală în valoare de 80180 de dolari. Afişele care anunţau că este căutată puteau fi văzute pretutindeni, astfel că ajunsese să fie ostracizată chiar şi în Europa.

De-a lungul anilor, starea de sănătate a Virginiei s-a deteriorat. S-a despărţit de Hauser şi s-a mutat cu fiul său Peter într-o umilă casă cu camere de închiriat, la Salzburg. Gândindu-se la fosta sa viaţă de amantă mafiotă, ea i-a spus cu amărăciune lui Dean Jennings, care scria o carte despre Bugsy Siegel: „Cunosc sute de femei americane întreţinute de bărbaţi. De ce nu îşi plătesc impozitele?

Dacă au de gând să mă bage în închisoare, de ce nu procedează la fel şi cu ele?"

În 1966, săracă şi nefericită în Europa, întreţinută de fiul său în vârstă de cincisprezece ani, Virginia a încercat să îşi negocieze un aranjament de întoarcere acasă, în schimbul indulgenţei justiţiei. A mai cerut bani şi de la vechii ei tovarăşi mafioţi, ameninţând că în caz contrar va preda autorităţilor notiţele ei incriminatorii.

Virginia şi-a petrecut ultimele zile la Napoli, unde s-a dus să îl preseze pe Joey Adonis să îi dea o sumă mare de bani. Adonis a pretins apoi că a dat curs cererii ei de a face sex. Dimineaţa, după ce au luat micul dejun împreună, el i-a dat zece mii de dolari în bancnote americane de câte o sută de dolari, şi a sărutat-o de rămas-bun. A doua zi, doi pietoni îngroziţi au găsit cadavrul Virginiei. Poliţia locală a raportat că murise după ce înghiţise otravă şi lăsase un bilet de adio.

În ultimii ani, o biografie a Virginiei Hill a pus în discuţie circumstanţele morţii ei. Andy Edmonds, care a luat mai multe interviuri pentru această biografie, emite teoria că ea ar fi fost ucisă de gealaţii lui Adonis. De asemenea, şi Joey Epstein era implicat în această afacere. Asasinii au dus-o cu maşina pe o cărare nebătută, i-au băgat pe gât cu forţa somnifere şi au abandonat-o în stare de inconştienţă, când era aproape moartă. Mafia conspirase să se descotorosească de femeia care fusese cândva atât de puternică.

Virginia Hill era prea celebră pentru a muri în obscuritate. Dispariţia ei a produs agitaţie, presa şi publicul amintindu-şi-o cum fusese ea cândva, strălucitoare şi superb înveşmântată, rea de gură şi ireverenţioasă, o maşină de sex care iradia putere şi o fântână nesecată de bani gheaţă. Dar, mai ales! Şi aminteau că fusese puternică în lumea sălbatică şi periculoasă a mafiei.

Toate aceste mărturii erau exacte, mai ales cea referitoare la statutul unic al Virginiei, de confidentă de încredere şi de colegă a unora dintre cei mai răi şi

necruţători criminali ai Americii. Din multe puncte de vedere, ea reuşise să obţină un fel de independenţă, conferită de confortul unui trai decadent. Dar independenţa ei depindea într-atât de Joey Epstein şi alţi

Şefi mafioţi, încât orice împotrivire însemna moartea. Virginia a înţeles acest lucru şi s-a răzvrătit numai în probleme minore. A fost ucisă atunci când a uitat şi a încercat să-şi ameninţe foştii colegi şi amanţi.

Fericirea şi succesul Virginiei au alternat aproape mereu cu nefericirea ea făcând dese tentative de sinucidere. Avea depresii teribile, de înţeles pentru cineva care trăia pe muchie de cuţit. Viaţa ei strălucitoare şi interesantă a fost de fapt mai mult o faţadă.

În ultimii ani ai existenţei sale, Virginia i-a purtat pică lui Epstein, pe care îl învinuia că a introdus-o pentru prima dată în lumea crimei organizate. Dar, mai ales, era furioasă că nu o consiliase cu privire la nivelul impozitelor pe care trebuia să le plătească, o plângere banală din partea unei femei faimoase pentru independenţa ei.

Virginia a murit în sărăcie, trădată de un vechi amant, pe care nu îl iubise niciodată şi probabil ucisă la ordinul vechilor prieteni şi aliaţi. Aceasta a fost femeia care a inspirat multe alte fete să îşi caute norocul *în* lumea crimei organizate.

4 rlyne Brickman

Arlyne Weiss s-a născut în 1934 în cartierul East Side din New York i-a crescut devorând relatările ziarelor despre isprăvile Virginiei Hill, pe are un reporter o considera „femeia cu cel mai mare succes din America”, atăl lui Arlyne era un gangster bine situat, care încerca să o îndepărteze e lumea crimei organizate. Dar, încă de la vârsta de doisprezece ani, Arlyne se hotărâse să devină o mafiotă de talia Virginiei Hill.

Bunica lui Arlyne, Ida Blum, care avea o firmă de pompe funebre, ticuraja ambiţia fetei. Arlyne ştia ce trebuia să facă: să arate bine, să fie uficient de inteligentă ca să păstreze tăcerea şi să fie îndeajuns de bună pat

pentru a-şi ţine „băiatul” aproape. Răsplata pentru toate acestea veau să fie darurile, un statut privilegiat şi respectul.

Arlyne a crescut şi a devenit o tânără înaltă şi zveltă, cu un bust oneros. Şi-a pierdut virginitatea cu un văr tânăr, în mod secret şi dureros, salonul de pompe funebre al bunicii. După aceea, preferinţele ei s-au dreptat spre bărbaţii mai vârstnici, pentru a vedea în ce măsură sexul cu era mai agreabil. Seara, ea şi alte trei prietene mergeau încet cu maşina, ăţând bărbaţi.

Tot ce citise Arlyne vreodată se rezuma la articolele despre Virginia ill. I-a făcut următoarea mărturisire biografei sale, Teresa Carpenter: „În: hii mei, asta era o cucoană care reuşise de-a binelea”. Lui Arlyne i se rea că cea mai impresionantă realizare a Virginiei a fost faptul că fusese ceptată ca unul dintre bărbaţi. Dura Arlyne era evreică, dar prefera mafioţi italienii, căci i se păreau

I romantici şi mai interesanţi. Primul ei „băiat” a fost Tony Mirra, un crjtninal plătit din clanul Bonanno. Timp de câteva săptămâni deprimante, fony a ignorat-o. În cele din urmă, a invitat-o la o plimbare în Cadillac-ul lui negru cu uşi galbene, şi-a trecut mâinile peste coapsele şi sânii ei, apoi; a împins faţa peste prohabul său desfăcut. Când ea s-a împotrivit, el i-a spus pe un ton acuzator: „Nu eşti bună decât să stârneşti, nu şi să practici sexul oral”.

La numai paisprezece ani, Arlyne a devenit amanta lui Tony. El îi dădea bani, iar ea transmitea plicuri şi pachete asociaţilor lui. De fiecare dată când era „la datorie”, se îmbrăca îngrijit şi se acoperea cu o capă din blană de vulpe, în stilul Virginiei Hill. Faptul că părinţii ei nu îl priveau cu ochi buni pe Tony îl făcea şi mai dezirabil pentru ea, eforturile lor de a o ţine departe de el sau de alţi gangsteri la fel de răi dovedindu-se zadarnice.

După Tony a urmat boxerul italian Al Pennino, pe care l-a întâlnit în compania lui Rocky Graziano, încă de pe atunci un pugilist promiţător. Chiar înainte de un meci de box, părinţii ei au trebuit să o smulgă cu forţa din camera de hotel a lui Al. Incidentul l-a afectat atât de tare pe

Pennino, încât a pierdut meciul. Arlyne s-a învinovăţit pe sine pentru acest lucru şi a furat bani de la tatăl ei pentru a compensa paguba suferită de Al. Dar mama şi fraţii lui Al nu o plăceau, iar Al ajunsese să-i ceară mereu bani. Curând, ea se satură de el şi de vizitele sale la „casa macaronarilor”.

Următorul amant al lui Arlyne a fost prietenul tatălui ei, Nathaniel „Naţie” Nelson, un fabricant de confecţii cu legături în lumea crimei organizate. Naţie era cu trei decenii mai bătrân decât ea, se îmbrăca extravagant, strălucea de bijuterii şi rivaliza cu Bugsy Siegel în privinţa înfăţişării. Până să îl seducă, la casa lui de pe plajă, Naţie îi ignorase avansurile.

Scurta partidă de sex, care a avut loc pe un şezlong, a însemnat pentru Naţie începutul unei poveşti de dragoste pasionale. A acoperit-o pe Arlyne cu daruri şi bani. Dar firea lui posesivă şi aluziile acestuia la o eventuală căsătorie au alarmat-o atât de tare, încât ea a pus capăt relaţiei, însă Naţie a recucerit-o cu ajutorul unei brăţări cu diamante şi datorită sprijinului financiar acordat bunicii ei. De asemenea, a încetat să mai pomenească despre căsătorie.

Arlyne a renunţat la şcoală pentru a deveni manechin la un magazin de confecţii. Adesea îşi petrecea noaptea în apartamentul luxos al lui Naţie, într-o sâmbătă dimineaţă, în clădirea unde locuia Naţie, ea a trecut Pe lângă Jimmy Dole, un bine cunoscut gangster. Apoi l-a găsit pe Naţie în hol, cu o gaură de glonţ în frunte, îngrozită, a fugit fără să spună nimic. Jimmy Dole a convocat-o la o întâlnire. Arlyne şi-a luat inima în dinţi cu aplombul Virginiei Hill şi s-a dus la întâlnirea cu moartea. Dar Jimmy nu

Voia decât sex, rapid şi dur. Arlyne avea să se conformeze. După aceea, Jimmy şi-a aprins o ţigară şi i-a spus: „Ieşi dracu’ de-aci. Te chem io”.

Din acel moment, Jimmy a început să o folosească pe post de sclavă sexuală, împărţind-o cu asociaţii lui. Arlyne suporta în tăcere, prea înspăimântată să le spună părinţilor. Dar slăbise atât de rău şi plângea atât de des,

încât ei au trimis-o la un psihiatru, care, în cele din urmă, i-a smuls secretul şi l-a împărtăşit părinţilor. Tatăl ei a mers la Jimmy. În schimbul tăcerii ei cu privire la ceea ce ştia despre moartea lui Naţie Nelson, el a acceptat să nu se mai vadă cu ea.

În sfârşit, la adăpost, Arlyne se refăcea. L-a întâlnit pe Norman Brick-man, cu care s-a şi căsătorit. Era un tip mai în vârstă, atrăgător, care tocmai divorţase. Privind înapoi, Arlyne crede că a acceptat cererea lui în căsătorie doar pentru a se mărita înaintea surorii ei, care era mai conservatoare, mai tânără şi plină de succes. Mariajul lui Arlyne nu a fost fericit. Norman părea imposibil de mulţumit în privinţa hainelor călcate de ea, a mâncării gătite de ea sau a curăţeniei pe care o făcea în casă. În ciuda eforturilor sale de a-l satisface din toate punctele de vedere, Arlyne nu a reuşit. S-au despărţit, ea luând-o cu sine pe micuţa lor fiică, Leslie. A început să se întâlnească şi să se culce cu bandiţi mărunţi, foşti prieteni ca Tony Mira şi alţii, mai noi.

Arlyne îşi punea speranţe în aceste relaţii. „Cu un mafiot care avea clasă, ieşeai de câteva ori. Făceai sex oral în maşină, îţi cumpăra câte o bijuterie. Sau îţi dădea câteva hârtii de o sută de dolari: «Uite, ia-ţi şi tu o rochie»”.

Dar cel mai recent bărbat al ei, un mafiot greu pe nume Joe Colombo, pretindea sex şi nu oferea nimic în schimb. „Cu el e cea mai naşpa partidă de sex din lume!”, se confesa Arlyne indignată, unui băiat mai generos.

Cu timpul, Arlyne a devenit o femeie de încredere pentru toate familiile importante: clanul Gambino, clanul Genovese, clanul Bonanno. Viaţa cu asemenea oameni era ca un *montagne russe*, o cursă a fricii (odată, trei tipi au violat-o în biroul unui club de noapte) presărată cu mari câştiguri bani.

Arlyne a trăit aşa ani de zile. Apoi l-a întâlnit pe Tommy Luca. Acesta, în ciuda antisemitismului său, o numea în public „jidancă netrebnică”, a făcut-o femeia lui şi a instalat-o împreună cu Leslie într-un apartament. Dar

viaţa cu Tommy era deprimant de casnică. Arlyne trebuia să gătească la nesfârşit mâncare italienească pentru mafioţi care o ignorau în timp ce discutau afacerile. găştii. Tommy o acoperea cu bijuterii, dar, de fiecare dată când avea nevoie de bani, ceea ce se întâmpla adesea, îi lua înapoi darurile şi le amaneta.

Tommy o şi bătea, des şi tot mai brutal. Odată, în timp ce zăcea în nesimţire pe podea, a violat-o. Apoi i-a reproşat că l-a făcut să fie atât de

Rău şi i-a promis că putea conta mereu pe el. Ca în toate cazurile de violenţă domestică, şi Arlyne interpreta brutalitatea lui drept pasiune, şi rernuşcările ulterioare, drept iubire, încerca din răsputeri să îi facă pe plac, mergând până acolo încât se îngrăşase şi îşi vopsise părul negru, pentru a semăna cu o italiancă.

Relaţia se deteriorara pe măsură ce se intensifica. Arlyne era de foarte mare ajutor în afacerea lui Tommy, aşa că presupunea că el nu s-ar fi putut lipsi de ea. În acelaşi timp, furniza informaţii gangsterilor rivali, ca un fel de poliţă de asigurare pentru ea însăşi. Când au fost amândoi arestaţi pentru pariuri ilegale, Tommy i-a ordonat să ia totul asupra ei, deoarece pedeapsa pentru ea era mult mai blândă decât pentru el. Arlyne îşi asumă întreaga responsabilitate, pleda pentru clemenţă şi primi eliberarea condiţionată şi o amendă de două sute de dolari.

Anii treceau. Arlyne ajunse la cheremul unui cămătar pe care nu îl putea plăti. Deveni informatoare oficială a poliţiei după ce află că rechinul ei cămătar plănuise s-o ucidă. Vreme de peste un deceniu, ea a ţinut o agenţie de pariuri şi a vândut heroină împreună cu Tommy Luca. În tot acest timp, ea purta microfon şi înregistra conversaţiile mafioţilor, în 1986, într-un proces lung şi greu, a depus mărturie în favoarea acuzării şi a distrus coloana vertebrală a operaţiunii mafiote a lui Colombo. Apoi, în cadrul programului federal de protecţie a martorilor, a părăsit Coasta de Est pentru a începe o nouă viaţă în Florida.

Încă din adolescenţă, Arlyne Weiss Brickman a avut-o

ca model pe Virginia Hill. Însă realizările ei nu s-au comparat din niciun punct de vedere cu cele ale faimoasei sale predecesoare. Nu a primit niciodată mari sume de bani şi nici nu s-a bucurat de respectul asociaţilor ei mafioţi, care erau antisemiţi. Spre deosebire de Virginia, care nu a avut copii în timpul asocierii sale cu mafia, Arlyne şi-a crescut fiica într-un mediu domestic atât de violent, încât la un moment dat Leslie l-a atacat pe unul din prietenii lui Arlyne cu un cuţit de măcelărie. Când Leslie a devenit dependentă de heroină, Arlyne a refuzat să sisteze vânzarea acestei substanţe. Pe de altă parte, Arlyne a reuşit să rămână în viaţă, şi nu total nemulţumită de realizările sale. Dar acum trăieşte într-o siguranţă precară, cu puţini bani şi fără a se bucura de respect, în cele din urmă, Virginia Hill s-a dovedit a fi un fals model.

Sadowsky, Georgia Durante şi Shirley Ryce

Ca şi Arlyne, Sandy Sadowsky şi Georgia Durante au fost nişte manechine care au devenit amante, apoi soţii de mafioţi. Sandy, o animatoare din Las Vegasul anilor ’50, o admira profund pe Virginia Hill. Ca adolescentă, a privit-o (la un televizor alb-negru cu diagonala de 20 cm)

— L anchetei Kefauver: 1; ° Pălărie neagră cu boruri *largi* sPire. şi o haină de vulpe argintje *jfi* şi misterioasă... Mi s-a pâr

A tresbntă de femeie a unui mafiot (V ijiunes pe care după aceea le lua” yată, când Sandy lua cina cu pro, r <m, prieten cu şeful zonal Meyel. (F/i s-a apropiat de masa lor. Printre. În J/tt6 semnată şi cheile de la maşina „yta-o el pe Sandy. Tocmai S, facufe la jocurile de noroc. PIP – ăla, dificultate cu care se con-<ecuvitatea financiară este la fel i<tenţei r. (De exemplu, pentru să? b: ţină aprobarea ofiţerului de – rar-i condiţionate.)

La scene de violenţă crimi-*Wffi lui*\ Odată, Sandy a găsit la ei K /ian? r, care îi pătase de sânge /i ta gri-albastru. Bernie i-a fi Ptalizarea ieşea din discuţie, w-rf alutat Pe Bernie să scoată şi™ %i cuţit de bucătărie. Apoi, Bernie a mâncat liniştit un

ar fi Jure proprietarul de club Joe *fu*; u e «lre s-a căsătorit în cele din jjrel şvi asociaţii lui au călcat în iuj şi i.au îndesat într-un pe Joe cu lacrimi în ochi r., „cuitat ca văzuse ceva. „A tu să mă au căzut adesea victime de femeie bătută. Sandy; impită. Sac de cartofi.”) de °r ca atunci când a încercat. să>i cartofi copţi pe jumătate V a atut cu pumnii în masă.

l mai mic detaliu al vieţii, or. Prietenelor şi activităţilor jof. Altă problemă o reprezenta sarcina. După cum avea *să* descopere Safidy* băieţii din organizaţie detestau femeile care rămâneau gravide. După *ce* a încercat în secret diverse căi de a scăpa de sarcină, inclusiv duşuri cu r ygol, Sandy i-a mărturisit lui Bernie. El a învinuit-o pentru prostia ei şi s-a considerat ghinionist pentru că lăsase gravide toate femeile cu care se culcase. Când Sandy s-a apărat şi i-a spus că folosise metoda calendarului, aşa cum fac catolicii, Bernie a strigat la ea: „Nu ai observat niciodată că ăştia au câte douăzeci de copii?”

În anii ’60, experienţele canadiencei Shirley Ryce au coincis cu cele ale lui Sandy, ale Georgiei şi ale lui Arlyne, pentru că a devenit informatoare. Spre deosebire de aceste femei, însă, Shirley era deja căsătorită. Mamă tânără şi soţie plictisită, şi-a început „cariera” de amantă târziu, la douăzeci şi trei de ani. Cutreierând barurile din oraşul său natal, Hamilton, o aşezare industrială de la periferia capitalei Toronto, s-a simţit atrasă de Rocco Papalia, unul dintre conducătorii clanului Papalia. El a făcut sex cu ea la a treia întâlnire, în apartamentul fratelui său. Nu voia să o ducă la el fiindcă acolo o primea pe logodnica sa, care îl vizita adesea.

Făceau sex într-un stil destul de conservator. Spre deosebire de alţi mafioţi americani, cei din clanul Papalia dispreţuiau sexul oral, considerându-l pervers şi dezgustător. Când Shirley i-a atins organul cu buzele, Frank Papalia, fratele mai mare al lui Rocco (căruia Rocco i-a trimis-o când s-a plictisit de ea) a refuzat să o sărute fiindcă se simţea murdărit. Nici măcar nu a putut sta la

masă alături de o femeie care făcuse un lucru atât de respingător. Shirley a tras concluzia că revoluţia sexuală nu se produsese şi în rândurile gangsterilor italieni.

La fel de conservatori erau şi în privinţa căsătoriei. Shirley a dedus că Rocco se căsătorise când a observat că se mai îngrăşase puţin, fiindcă soţia îi gătea. Ştia bine că nu trebuie să pună întrebări despre neveste sau să se asigure dacă Rocco (şi mai târziu Frankie) o iubea, şi nici nu avea voie să facă scene de gelozie. Trebuia să îşi accepte statutul de amantă a gangsterului, să fie drăguţă, distractivă şi, la cererea lui Rocco, să facă sex cu câte un asociat al acestuia. La o întâlnire, Shirley îşi dădu seama că se culcase cu vreo opt sau nouă dintre mafioţii prezenţi. „Ce-i asta, o reuniune a clubului nostru?”, avea să spună Rocco în glumă

În schimb, fiindcă îi servea pe băieţii lui Papalia, Shirley primea cadouri, bani şi, după ce şi-a părăsit soţul, o slujbă la clubul Gold Key, deţinut de clanul Papalia. În calitate de gazdă, ea funcţiona pe postul de consilier şi mentor al fetelor. Le învăţa pe tinerele aspirante că mafioţilor le plăceau fetele îmbrăcate cu gust, preferabil în rochie. Nu aveau voie să vorbească urât în societate, dar li se permitea acest lucru atunci când erau Wre patru ochi cu cineva. Trebuia să aspire la o aparenţă de rafinament, să bea tărie în loc de bere, să poarte bijuterii clasice în loc de gablonţuri stridente şi să se rezume doar la sexul normal. „Trebuia să îmi imaginez Averse lucruri pentru ca (sexul) să fie interesant”, îşi aminteşte ea mai

Târziu. „Nu am avut niciodată orgasm cu mafioţii; nu am cunoscut vreodată o asemenea experienţă în relaţia cu ei”.

Amantele mafioţilor care dau interviuri sau scriu despre experienţa lor trecută recunosc faptul că au fost mereu lipsite de orice putere, într-un fel de *analiza* feministă a promiscuităţii ei, Shirley Ryce argumentează că făcând ceea ce fac şi bărbaţii puternici, încerca să pună mâna pe ceea ce păreau a fi hăţurile puterii. Acum, Georgia înţelege că a fost victima clasică a violenţei

familiale, la fel ca Arlyne şi Virginia. Multe dintre aceste femei confundă posesivitatea cu iubirea, violenţa cu pasiunea, şi cad într-o cursă de coşmar, trecând de la o relaţie infernală la alta.

O femeie care încearcă să-şi unească soarta cu nelegiuiţii ce subminează valorile sociale trebuie, în primul rând, să ignore legea şi standardele morale ale societăţii. Trebuie să adopte şi să conserve valorile asociaţilor ei din lumea interlopă. Este adevărat că lumea interlopă oferă câteodată unor femei mai mult decât ar putea ele obţine în lumea corectitudinii şi a legalităţii, în primul rând bani şi bunuri, însă acestea coexistă cu pericolul şi violenţa. Femeile gangsterilor plătesc un preţ mare, care include pierderea respectului de sine, distrugerea familiei şi o mare insecuritate personală, ce poate dura toată viaţa.

PĂPUŞILE KREMLINULUI

Guvernele totalitare iau adesea forma unui banditism instituţionalizat, care aminteşte de crima organizată din lumea interlopă. Afirmaţia este valabilă îndeosebi în cazul oficialilor de rang înalt, care fac abuz de putere pentru a obţine controlul absolut asupra femeilor pe care le doresc din punct de vedere sexual. Concludentă în acest sens este povestea lui Lavrenti Pavlovici Beria, un ţăran gruzin care a urcat în ierarhia Partidului Comunist, devenind ministrul de Interne al Uniunii Sovietice în 1938, adică şeful poliţiei secrete. După lustraţia din poliţie, Beria a instituit un regim de teroare, cu torturi şi gulaguri, respectiv lagăre de muncă silnică.

După moartea lui Stalin, Beria a fost judecat şi ulterior executat. La un moment dat, pe parcursul procesului, un procuror s-a referit la cele nouă liste care conţineau numele a şaizeci şi două de femei, l-a întrebat dacă erau amantele lui. Da, a răspuns Beria, majoritatea. Şi avea sifilis? a fost întrebat. Da, dar se tratase. Ce avea de spus despre fetiţa de paisprezece ani pe care o violase şi care îi născuse un copil? Nu a fost viol, a protestat Beria. Fata consimţise să facă sex cu el.

Una dintre amantele lui Beria a fost o tânără dentistă

gruzină, pe nume Vera. Yera era o femeie serioasă, înaltă şi zveltă, cu ten întunecat şi ochii negri, îşi practica meseria în puşcăria Lubianka, unde locuia într-un mic apartament. Beria o vizita acasă ori de câte ori avea chef, forţând-o să-i fu complice la torturarea prizonierilor. Un paznic escorta victima la cabinetul Verei, aparent pentru un control de rutină. Dar, de îndată ce omul des

Chidea gura, paznicul îl lega de scaun şi îl interoga în timp ce Vera săpa cu freza în gura lui până când prizonierul înnebunit de durere făcea semn din cap, acceptând să mărturisească. Un autor antistalinist nu a rezistat mai mult de cincisprezece minute înainte de a se recunoaşte vinovat pentru toate capetele de acuzare împotriva lui.

În cazul în care Vera nu era la fel de perversă ca şi Beria, relaţia sa cu el trebuie s-o fi torturat în aceeaşi măsură în care ea îi chinuia pe prizonierii din scaun. Poate că pe unii îi şi cunoştea, poate chiar simpatiza cu „ereziile” lor. Poate că ţipetele lor de durere o urmăreau zi şi noapte, iar apartamentul său de la Lubianka nu îi oferea prea multă consolare. Vera nu putea scăpa de Beria şi de amintirile sale.

Lavrenti Beria a reprezentat unul dintre cele mai cumplite exemple de banditism politic. Pentru că se bucura de încrederea lui Stalin, era deopotrivă periculos şi puternic şi îşi exercita această putere pentru a subjuga femeile pe care le dorea. El se folosea de aparatul de stat, creat după atâtea lupte sângeroase pentru a garanta drepturile cetăţenilor şi egalitatea femeilor, ca de un instrument de procurat femei pentru propria plăcere sexuală. Stalinismul, personificat de Beria, a încălcat egalitatea sexelor, un concept care se găsea în chiar miezul ideologiei comuniste şi, odată cu aceasta, a trădat şi o mulţime de femei care înainte erau principiale şi pline de speranţă.

TOVARĂŞELE LUI CASTRO

Aproape două decenii mai târziu, şi pe alt continent, preşedintele cubanez Fidel Castro a introdus o formă mai

pură de comunism, deşi castrismul timpuriu s-a folosit de metode staliniste: activişti zonali operau ca organizaţii de spionaj în toată ţara, studenţii erau încurajaţi să îşi toarne părinţii sau profesorii eretici, homosexualii reprezentau ţinta violenţei, drepturile omului erau încălcate. Cei care erau împotriva regimului instaurat de Castro, fie ei doar suspecţi sau reali, erau supuşi la tortură şi încarceraţi pentru perioade îndelungate. Aceste măsuri punitive au estompat realizările regimului lui Castro din domeniul egalităţii rasiale şi de sex, al locuinţelor, educaţiei, sănătăţii şi asistenţei sociale.

Cuba, pe care Castro a eliberat-o de dictatura militară a preşedintelui Fulgencio Batista*, era coruptă şi represivă, cu o mică elită care dădea

— Printr-o lovitură de stat militară din 1933, Fulgencio Batista a devenit conducătorul militar al Cubei, făcând cunoscut întregii lumi că el este cel care conduce ţara din umbră. În 1944, cubanezii l-au înfrânt pe candidatul sprijinit de el la alegeri, în 1952, Batista recapătă puterea, păstrând-o până când revoluţionarii lui Castro îl alungară de la conducere în 1959. Regimul lui Batista era faimos pentru corupţia sa endemică şi pentru asocierea lui intimă cu gangsterii americani.

Tonul în societate. Batista îi invitase pe mafioţii americani să introducă jocurile de noroc în Havana. Meyer Lansky şi alţi lideri mafioţi au construit cazinouri şi cluburi de noapte atât de spectaculoase, încât viaţa de noapte din Cuba devenise faimoasă pentru exuberanţa, vigoarea şi hedonismul ei. Romul cubanez era dulce, tutunul bun, iar dansatorii cubanezi neîntrecuţi.

Prostituatele, din familii de ţărani săraci şi disperaţi, care veneau cu miile la oraş, erau senzuale şi tinere. Majoritatea celorlalte femei cubaneze care aveau o slujbă (9, 8 % din totalul muncitorilor legali) erau servitoare sau cerşetoare. Altfel, femeile lucrau în case, ca menajere fără) lată, sau ca mici întreprinzătoare cu jumătate de normă, cu acte în regulă. Regimul lui Castro a făcut mari eforturi de a îmbunătăţi situaţia, în virtutea nucleului său ideologic

egalitarist, precum şi datorită faptului că idei Castro personal respectă femeile şi are încredere în ele. În 1974, el participat la toate şedinţele congresului naţional al femeilor, care a durat; inci zile. Un an mai târziu, de Ziua Femeii, guvernul său a adoptat Codul amiliei, care scotea în afara legii ocupaţia de menajeră şi pe cea de irostituată, consfinţind egalitatea tuturor cetăţenilor cubanezi, femei sau lărbaţi, în faţa legii.

Din punct de vedere social, Castro este un tradiţionalist, atât prin felul care judecă femeile, cât şi prin prisma aşteptărilor pe care le are de lale. În căsătoria sa cu Mirta Diaz-Balart, Castro a pretins o loialitate de p aproape feudal, însă nu a ezitat să îşi sacrifice viaţa de familie pentru activităţile sale revoluţionare. După divorţul de Mirta, a preferat să îşi că amante în loc să se recăsătorească.

F*aty Revuelta*

Pentru femeile lui Castro, a-l iubi pe Castro-bărbatul era totuna cu a-l bi pe Castro-marele conducător, încă de la începutul activităţii sale voluţionare, el a amestecat viaţa politică cu cea personală. Cea mai moscută amantă a lui, Naty Revuelta, a aflat toate aceste lucruri în mod; ptat şi dureros, lămurindu-se definitiv când deja alăpta copilul despre re credea că o va lega pentru totdeauna de tatăl acestuia.

Natalia Revuelta Clews s-a născut în 1925, cu patru luni înaintea lui del Castro. Mama ei, Natica, provenea dintr-o familie distinsă şi avută, ascendenţă britanică. Cu încrederea conferită de frumuseţe, şi urmând lemnul inimii, Natica şi-a sfidat tatăl şi s-a căsătorit cu Manolo Revuelun bărbat chipeş, dar alcoolic. Când Naty avea patru ani, părinţii ei s-au spărţit. Tatăl ei a plecat departe, în provincia Oriente, dispărând aproape triplet din viaţa fiicei sale.

Naty, o fată cu părul roşcat şi ochi verzi, voluptuoşi, era şi mai frubasă decât mândra ei mamă. A urmat un colegiu preparator din Philadel

Phia şi cea mai bună şcoală americană din Havana.

Toate cunoştinţele ei *sq* aşteptau să repurteze un mare succes în societate. „E mai mult decât frumoasă, pur şi simplu *areje ne sais quoi*”, spunea o colegă de generaţie.

Căsătoria lui Naty cu respectabilul şi vârstnicul medic cardiolog Orlando Fernández Ferrer, care se îndrăgostise de ea când ea fusese internată cu peritonită, a fost extraordinar de potrivită. La fel de oportună s-a dovedit şi naşterea, la distanţă de un an, a micuţei Nina.

Dar, deşi avea servitori harnici care îngrijeau eleganta ei casă, deşi fiica sa era adorabilă, deşi frecventa Clubul de tenis Vedado şi îşi făcea cumpărăturile la cele mai scumpe magazine din Havana şi deşi avea o slujbă interesantă la compania petrolieră Esso Standard Oil, Naty nu era mulţumită.

Aceasta nu numai din cauză că soţul ei lucra prea mult şi era prea rezervat, plictisind-o de moarte, în mod inexplicabil, această fiică a aristocraţiei cubaneze începuse să aibă simpatii revoluţionare, în 1952, când Generalul Fulgencio Batista a înlăturat de la putere guvernul, a sabotat alegerile în curs de organizare şi a primit în schimb recunoaşterea guvernului Statelor Unite, Naty a riscat să-şi atragă mânia semenilor săi şi a familiei, alăturându-se studenţilor revoluţionari care militau pentru înfrângerea lui Batista.

Naty era serioasă şi hotărâtă. Când mişcarea lui Castro avea nevoie de bani, ea o susţinea din propriile economii. S-a alăturat Ligii Discipolelor lui José Marţi, creând costume care copiau uniformele militare, pentru a deghiza oamenii lui Castro. Plină de îndrăzneală, a multiplicat cheia casei sale şi a trimis două duplicate liderilor opoziţiei, pe al treilea punându-l într-un plic de hârtie de in parfumat cu Arpege, de la Lan vin, şi trimiţându-l lui Castro.

Cheia de la casa lui Naty era şi cheia de la inima ei. La ceva distanţă de la primirea acestui zălog de iubire din partea vivacei sale suportere din înalta societate, Castro şi-a făcut apariţia la uşa ei, într-o cămaşă tradiţională curată şi scrobită. Au vorbit, sau mai bine spus Castro a

vorbit, chiar şi după ce Orlando s-a întors de la serviciu. Discursul său despre opoziţia lui la rezistenţa pasivă a fost atât de emoţionant, încât Orlando şi-a golit buzunarele şi i-a donat câştigul din ziua respectivă. Naty l-a condus pe Castro la uşă. „Dacă ai nevoie de ceva, contează pe mine", i-a spus ea cu seriozitate. Fiica ei, care avea să se nască mai târziu, a scris că Naty nu-şi dădea seama „că faţa ei, talia zveltă, statutul social accelerau bătăile de inimă ale bărbaţilor... (între ea şi Fidel) s-a stabilit imediat o conexiune, iar restul lumii a încetat să mai existe".

Naty era deja îndrăgostită şi, într-un fel, şi Castro. Soţul lui Naty era devotat şi bun la suflet, însă dependent de muncă şi nepăsător faţă de plictisul energicei sale soţii. Şi, oricât ar fi încercat să nu-l compare cu înaltul, chipeşul şi carismaticul Castro, Orlando i se părea scund şi neatrăgător, cu capul său în formă de ou.

În afara casei, Naty şi Fidel şi-au asumat rolul de colaboratori politici.

A refuzat invitaţia ei la clubul Vedado, dar ea a acceptat să-l însoţească

tr-un marş de protest. Răspunzând la îndemnul frenetic al studenţilor, el

— A croit drum până la platformă şi a preluat comanda, în timp ce-şi croia im prin mulţime, a prins-o de mână pe Naty şi a tras-o după el. Nu a kntat că Naty s-a strecurat în casă, târziu în noapte. Orlando era încă la ital, iar doica Ninei o culcase pe fetiţă.

Curând, Castro a început să folosească aproape zilnic cheia de la casa

Naty, transformându-i căminul în cartierul general unde planifica atacul ipra garnizoanei Moncada. Înainte să plece, i-a spus lui Naty că îi era

u să o părăsească. „Vreau să ştii că tu ai un altar în inima mea", i-a irturisit el.

În zorii zilei în care era plănuit atacul, Naty a distribuit manifestele lui lei politicienilor, ziariştilor şi editorilor de presă. Dar la radio s-a transştirea îngrozitoare că armata de lepădături a lui Castro fusese

înfrântă. Jtro fugise în zona de deal, iar jumătate dintre oamenii săi fuseseră îţi prizonieri, torturaţi şi executaţi. Naty era distrusă. Dar nu putea să} nă nimic, aşa că nu a protestat când Orlando i-a propus să ia prânzul liltmore Country Club şi apoi să meargă la plajă. Fidel a fost arestat. Fiind unica persoană, în afara liderilor militari, ştiuse despre atacul de la Moncada, Naty se temea că în orice clipă; a fi şi ea arestată. Mama ei, căreia îi mărturisise totul, era aşa de rijorată, încât părul ei aspru a început să se subţieze şi să se netezească, nimeni nu a făcut vreo dezvăluire despre complicitatea lui Naty, aşa; a continua să se bucure în libertate de viaţa sa plăcută, idei a fost condamnat la cincisprezece ani de puşcărie. A stat după şi numai douăzeci de luni, care au fost pentru Naty cele mai fericite: – un anumit punct de vedere: gratiile ţineau restul lumii la distanţă de >ar această constatare avea să o facă mai târziu. Pentru prima şi ultima Fidel depindea de ea şi era îndrăgostit până peste cap. Foua misiune a lui Naty a fost să îi furnizeze lui Fidel tot ce dorea, facă indispensabilă lui şi, spera ea, să îl lege de ea pentru totdeauna, „imis pachete întregi cu cărţi şi mâncărurile care îi plăceau. Fidel a totul şi-i binecuvânta dărnicia, precum şi profunzimea intelectului, lăsură ce scrisorile lor deveneau tot mai intime, transformându-se, în tirade de îndrăgostiţi, frumoasa nevastă plictisită renăştea la viaţă, sorile tale îmi dau hrană pentru suflet... Ajută-mă să-mi cunosc sen-itele... Şi să-mi liniştesc spaimele”, îi mărturisea ea. idel, neobosit şi inteligent, a propus un proiect de cercetare comun leniul literaturii universale. Ei citeau împreună, discutau şi analizau de la *Bâlciul deşertăciunilor* al lui Thackeray, până la *Capitalul* şi la *lazor’s Edge* (Pe muchie de cuţit) al lui Somerset Maugham. „Ai l tău pe fiecare pagină, în fiecare frază, în fiecare cuvânt”, exclama

Fidel. „Vreau să împărtăşesc cu tine toate plăcerile pe care le găsesc într-o carte. Nu înseamnă asta că ai pătruns în intimitatea mea şi că astfel nu sunt singur niciodată?” Sau: „partea din tine care îmi aparţine mă

însoţeşte întotdeauna, şi aşa va fi mereu”, începu să-şi încheie scrisorile cu „Te iubesc foarte mult”.

În timp ce schimbul lor de scrisori continua, Fidel îi atribuia lui Naty un intelect înalt şi originalitate, ceea ce îi sporea receptivitatea. Dar când ea descoperi că nu era singura cu care Fidel coresponda, condeiul ei (care de fapt era un stilou scump, Smith Corona, pe care îl folosea la birou) deveni otrăvitor din cauza geloziei. „Nu ştiu să iubesc când nu sunt iubită”, scria ea furioasă. „Cine altcineva pe lumea asta mă cunoaşte mai bine decât tine? De când am început să-ţi scriu, nu mai am niciun secret. Inima mea e ca o carte deschisă pentru tine”.

Cu cât se intensifica pasiunea lor epistolară, cu atât mai mult îşi detesta Naty viaţa duplicitară. Dar şi-o justifica, într-un fel. Avea inima suficient de mare, pentru a încăpea în ea iubirea pentru Fidel, cea pentru Orlando, cea pentru Nina, şi chiar pentru mama ei dificilă şi reacţionară. Dar Fidel nu îşi făcea astfel de probleme, îi scria epistole binevoitoare soţiei sale devotate, dar apolitice, Mirta Diaz-Balart, care se chinuia să îl crească singură pe micul lor Fidelito, fără niciun fel de sprijin din partea soţului ei închis. De la distanţă, Fidel îşi impunea punctul de vedere în privinţa dietei fiului său, precum şi a altor detalii casnice, împărtăşindu-i Minei viziunea sa despre politica cubaneză, în relaţia sa cu Naty nu a manifestat niciun fel de sentiment ambivalent (şi probabil că nici nu se simţea ca atare) şi, cu atât mai puţin, vreunul de vinovăţie cu privire la relaţia lor, iar pe Mirta o menţiona doar în treacăt. De exemplu, când Mirta se certa cu sora lui, Lidia, Fidel i se destăinuia lui Naty spunându-i că avea să le reproşeze judecătorilor faptul că l-au închis numai pentru cincisprezece ani în loc să-i asigure liniştea măcar vreo douăzeci de ani.

Naty nu s-a simţit niciodată ameninţată de Mirta. De fapt, însăşi existenţa ei, ca şi încarcerarea lui Fidel îl ţineau pe acesta la distanţă de potenţiale rivale necăsătorite şi fără copii. Naty se străduia să comunice cu Mirta, pe care o vizita frecvent, apoi îi scria lui Fidel

pentru a-i lăuda soţia. Ulterior, Naty s-a împrietenit şi cu mama lui Fidel şi cu fratele acestuia, Râul.

Pasiunea lor epistolară dura de aproape un an când un funcţionar de la închisoare a încurcat fără să vrea sau din răutate scrisorile şi i-a trimis-o lui Naty pe cea destinată Minei şi invers. Naty nu a făcut decât să returneze misiva lui Fidel, dar Mirta, scandalizată şi rănită, a deschis scrisoar-ea destinată lui Naty şi şi-a dat seama că soţul care îi adusese atâta nefericire era îndrăgostit de altă femeie.

Mirta se duse furioasă la Naty şi o ameninţă că va face scandal dacă va continua să comunice cu el. La început, Naty nu sesiză pericolul pe

St fapt îl prezenta atât pentru ea, cât şi pentru Fidel, şi îi ceru să domolească temerile şi durerea Minei. „Nu te îngrijora, pentru ru există o soluţie în viaţă”, îi scria ea.

A decis să înceteze corespondenţa cu ea. Chestiunile private nu prea mare interes pentru el, îi reaminti el. Naty, dominată de pe care i-o purta, a refuzat să se identifice cu o „chestiune Nici nu a înţeles că, exprimându-şi gratitudinea pentru tot ce a tru el, Fidel încerca să stingă vâlvătaia pasiunii lor. Idei avea nevoie în continuare de cărţi, aşa că, prin sora lui, imitea lui Naty liste impersonale, în scrisori necompromiţătoare, aiul marital izbucni, în cele din urmă, fără ca Naty să fie în implicată. La 17 iulie 1954, s-a transmis la radio ştirea că Mi-3 Interne a concediat-o pe Mirta. Era prima dată când Fidel auzea ui lucra pentru guvernul Batista, pe care el îl dispreţuia. El cu un amestec de neîncredere şi furie. După cum îi scria el unui a buletinul de ştiri era „o maşinaţiune îndreptată împotriva mea, ea şi cea mai laşă, cea mai indecentă şi mai intolerabilă „Miza constă în prestigiul soţiei mele şi în onoarea mea de ar”.

I, Lidia, i-a confirmat curând că relatarea era adevărată. Câteva ziu, Mirta, care suferise enorm, ceru divorţul. Fidel contraatacă; 1 divorţul. „Ştii că am o inimă de oţel şi că voi fi demn până Drtii mele”, o asigura el pe Lidia. Mirta, la fel de demnă, s-a a părăsit definitiv Cuba,

revenind doar cu ocazia vizitelor anu-a-l vedea pe Fidelito, a cărui custodie fusese încredinţată lui sistenţele acestuia.

Mp, Naty aştepta cu încordare eliberarea lui Fidel la amnistia Probabil că Fidel încă nu îşi dădea seama că atracţia lui Naty datora faptului că ea fusese legătura lui cu lumea, curierul lui – a unul interesant şi dezirabil. Fidel se folosea de ea pentru a de de care avea nevoie atâta rămăsese din pasiunea lui", scrie bel, care şi-a petrecut foarte mult timp cu Naty, făcând cer-*Havana Dreams* (Visele Havanei), cartea ei despre patru n familia lui Naty.

Eaţa eliberării lui, înainte de venirea zorilor, Naty s-a strecurat să îmbrăcată într-o fustă roşie cu talie înaltă şi cu bluză albă şi s-a urcat la volanul automobilului Mercedes-Benz al lui [ar Fidel, triumfător, înconjurat de surorile sale, abia dacă a n mulţimea adoratoarelor.

E despărţirea finală, Naty şi Fidel s-au întâlnit de câteva ori în umănd o pasiune care, în ceea ce îl privea pe Castro, murise vremea când era la închisoare. Naty probabil că sperase că ziseţea ei senzuală şi iubirea lor trecută ar fi putut să i-l redea

Pe Fidel, dar el se menţinu distant din punct de vedere emoţional. După aceea, Naty a rămas gravidă.

Preluând ideea veche de când lumea că un copil poate consolida o relaţie pe cale de dezintegrare, Naty visa la un fiu, un mic Fidel care să supravieţuiască, chiar dacă tatăl lui ar fi fost ucis în revoluţia ce se apropia. Fidel, recent exilat, i-a propus să se căsătorească în Mexic, unde el trăia din optzeci de dolari pe lună. Instinctul de autoconservare al lui Naty a salvat-o. A rămas în siguranţă alături de doctorul ei şi de fiica sa.

Dar relaţiile ei cu soţul se schimbaseră radical, într-o criză de conştiinţă, ca un act de bravadă, ea i-a mărturisit că îl iubea pe Fidel. A încercat să-i fie credincioasă lui Fidel, refuzând să se culce cu Orlando. „Din moment ce am avut o relaţie sexuală cu Fidel, nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă îndepărtez de soţul meu", i-a spus ea lui Wendy Gimbel. Orlando a reacţionat cu calm, fără să ia în calcul o eventuală despărţire; poate că s-a gândit că Naty

amesteca persoana lui Fidel cu visele lui politice, într-atât încât confunda omul cu misiunea lui. La 19 martie 1956, Naty a născut fiica în care îşi pusese speranţele că va deveni al doilea Fidel. Fără ezitare, Orlando a trecut-o pe micuţa Alina pe numele lui.

Naty i-a trimis lui Fidel o panglică argintie din rochiţa de botez a Alinei, iar proaspătul tată a băut în cinstea acestui eveniment în Mexic. Mai târziu, a trimis-o pe sora lui, Lidia, să verifice paternitatea Alinei. Lidia a examinat bebeluşul cu atenţie. „Fetiţa este în mod clar a lui Castro”, a anunţat ea. Apoi a împărţit darurile trimise de Fidel: cercei circulari gravaţi şi o brăţară de argint pentru Naty, şi cercei din platină cu perle şi briliante pentru Alina, care mai târziu a pierdut acest dar rar de la tatăl său.

Fidel scria din când în când, pentru a o implica pe Naty în revigorarea mişcării lui revoluţionare. Nu pretindea că o iubeşte, iar Naty auzise zvonuri potrivit cărora el ar fi îndrăgostit de o tânără pe nume Isabel Custo-dio. La 2 decembrie 1956, nedetectaţi de patrulele lui Batista, Castro şi cincizeci de oameni devotaţi cauzei au aterizat în provincia Oriente, unde au iniţiat un război de gherilă vreme de doi ani. În toată această perioadă, Castro şi-a împărţit viaţa şi patul cu Celia Sánchez, care îşi dedicase viaţa lui şi revoluţiei sale. Naty, care pe atunci nu ştia nimic despre Celia, continua să-i furnizeze lui Fidel bani şi produse de patiserie franţuzească de la faimoasa cofetărie havaneză La Casa Potin. Uneori, el îi trimitea cartuşe de calibrul 75.

Când Alina avea aproape trei ani, Batista şi-a făcut bagajele-şi a fugit. Fidel s-a întors la Havana ca un erou cuceritor în haine militare şi cu o ţigară în colţul gurii. „Fidel! Fidel! Viva Fidel!” striga mulţimea de pe stradă în întâmpinarea lui. Printre oameni se afla şi Naty Revuelta, care a reuşit să îi dea o floare albă în momentul în care el a trecut prin dreptul ei. „Trimit după tine mâine”, i-a spus el. Ea nu a fost surprinsă că nu s-a ţinut de cuvânt.

Plecase cu Nina. Fără dragoste, fără familie, fără slujbă, Naty a slăbit cincisprezece kilograme, retrăgându-se în solitudine.

Se trezi într-o Cuba proletară, ai cărei cetăţeni deveniseră egali prin împărţirea aceloraşi lipsuri. Electricitatea mergea din când în când. Alimentarea cu apă era problematică. Alimentele de bază dispăruseră. Cartelele care raţionalizau hrana impuneau un regim de înfometare, iar Naty a refuzat din motive patriotice să se aprovizioneze de pe piaţa neagră. Bucătarul ei prepara mese monotone din linte fără sare sau piure de spanac, plângându-se: „Nu pot să gătesc fără alimente”. La un moment dat, într-una din rarele sale vizite, Fidel a observat cât de slăbită era Alina. A certat-o pe Naty că o neglija şi i-a trimis o cutie de lapte proaspăt.

Dar Naty, care împărtăşea fervoarea revoluţionară a cubanezilor, era prea ocupată pentru a mai lua în seamă aspectele casnice. Se hotărî să se supună tuturor privaţiunilor cerute de revoluţie, dar era prea târziu: refuzând să i se alăture lui Fidel în Mexic, îşi pierduse şansa. Renunţă la garderoba ei amplă şi foarte cochetă, pentru a se îmbrăca în costume militare kaki şi cu şapcă spaniolă. Într-o fotografie, pozează cu mândrie pe un câmp, cu mânecile suflecate şi cu nasturii de sus ai cămăşii desfăcuţi în mod studiat. Părul ei des era legat la spate sub şapcă, iar ea ţinea în mâinile delicate o puşcă, de parcă ar fi fost o vioară.

Naty hotărî că ea, mama şi fiica ei împărţeau o casă inacceptabil de luxoasă, aşa că „a donat-o Revoluţiei (complet mobilată, spune Alina)”. Natica, perplexă şi amărâtă, căci dispreţuia revoluţia lui Fidel, salvă cristalurile, porţelanurile şi argintăria, amintiri ale „vieţii bune de odinioară” şi le transportă pe toate în noua lor locuinţă, un apartament de la malul mării. Acolo, îşi aminteşte Alina, menajera lor punea farfurii de porţelan şi platouri de argint pe masă. Apoi, în timp ce Naty „îşi hăpăia” mămăliga sau orice altă mâncare neapetisantă, Natica o învăţa pe Alina bunele maniere ale dineurilor

elegante şi făcea observaţii răutăcioase cu privire la catastrofa reprezentată de Cuba lui Castro.

Alina spune că s-au chinuit în acel apartament minuscul. Fidel le-a găsit o reşedinţă mai confortabilă şi le-a dat o servitoare care să o ajute pe Tata, menajera lor. Exista şi un garaj pentru maşina Mercedes-Benz pe care Naty încă o mai conducea.

Prin 1964, fiindcă Fidel voia să scape de fosta lui amantă enervantă şi de fiica acesteia (cel puţin aşa crede Wendy Gimbel), el a numit-o pe Naty într-o funcţie la Ambasada Cubei de la Paris, unde urma să studieze industria chimică franceză. „Asta e lucrătura Celiei”, avea să spună Naty cu un aer sumbru.

Celia Sánchez era o revoluţionară ferventă şi competentă, care devenise un membru de nădejde al comandamentului său încă din perioada mexicană, când pregătea planul de invazie, în timpul lungii şi dificilei campanii din Sierra, Celia împărţea patul cu Fidel. La Havana, era paznicul

Ui indispensabil, asistenta şi consilierul lui. A împiedicat-o în numeroase înduri pe Naty să îl vadă pe Fidel, cel mai probabil la instrucţiunile lui. Ar Naty prefera să pună acţiunile Celiei pe seama geloziei.

Alina o descrie în termeni înveninaţi pe femeia despre care crede ca ţinut-o departe de tatăl său. Din punctul ei de vedere, Celia era pe cât e ridicolă, pe atât de urâtă. Avea un păr „dezordonat” pe care şi-l prindea coadă de cal într-o parte a capului ei „strident”, chiloţii i se vedeau prin ochie şi, în picioarele sale slăbănoage purta şosete scurte la pantofi cu toc lui”. Alina – şi poate şi Naty? – probabil că se întrebau cum reuşise. ceasta femeie urâtă şi lipsită de eleganţă să o scoată din cărţi pe superba aty.

Exilată, căci aşa se simţea, la Paris, Naty se aruncă în vârtejul noii sale ieşi la volanul Mercedesului pe care şi-l transportase de la Havana. Lucra ambasadă, încercând să întocmească raportul pentru Castro, cu toate că avea niciun fel de noţiuni în domeniul industriei chimice. Pentru a-şi zerva mai mult timp pentru proiect şi pentru viaţa

socială intensă, Naty trimis-o pe Alina, deşi aceasta se opusese, la un internat situat la vreo isprezece kilometri de Paris.

Când s-a răspândit zvonul că Naty plănuia să nu se mai întoarcă, aceaste-a pus capăt trimiţând-o pe Alina, drept *zălog*, înapoi în Cuba. În aptea în care a sosit Alina, Fidel a venit în vizită, dar ca să îşi ia rurile trimise de Naty: o valiză cu brânză franţuzească şi whisky scoţian. Cinci luni mai târziu, Naty s-a întors la Havana. Fidel i-a făcut o vizită ia după opt luni. Când a venit, ea l-a copleşit cu un pomelnic de ngeri, inclusiv faptul că nu avea nicio slujbă, nimeni nu voia s-o ajeze fără aprobarea lui. A doua zi, Fidel a numit-o şefa departamen-i de informare şi documentare de la Centrul Naţional pentru Cercetări inţifice.

Naty i-a spus Alinei că Fidel era tatăl ei, nu Orlando Fernández, care zise de mult. Apoi i-a arătat fiicei scrisorile preţioase pe care Fidel i le jisese în închisoarea de pe insula Pines. El o îndemnase să păstreze «te scrisori ca pe documente importante ale revoluţiei. Ele certificau şi estea de dragoste care înflorise între cei doi. Naty i-a explicat că de ei provenea de la Lina, mama lui Fidel. Ea şi-a justificat refuzul i se alătura în Mexic: nu o putea părăsi pe Nina, iar el nu era capabilntreţină o femeie care urma să nască.

A

În cele din urmă, Alina a aflat ceea ce se ştia la Havana: că Fidel.ro era tatăl ei. Dar el tot nu răspundea la scrisorile pe care fata i le iţea mereu. „Nu i-am putut atrage atenţia şi nu l-am putut face să se rea la mama”, îşi aminteşte Alina, în următorii doi ani, el a convocat-o de două ori, şi i-a spus că îi va schimba numele numai după ce o iţă lege avea să fie modificată. Referitor la Naty a spus: „Mama ta problemă. E prea bună. Să nu fii aşa de bună cu niciun bărbat”.

Deteriorarea relaţiei lui Naty cu Fidel era subliniată în numeroase rânduri. Alina, şi poate că şi Naty, o învinuiau pe Celia Sánchez. Potrivit spuselor Alinei, Celia a

hărţuit-o pe Naty şi i-a blocat mereu toate căile până la moartea sa, în 1980. Familia lui Castro fusese mai respectuoasă cu Naty pe vremea când ea era „târfa” lui Fidel decât acum, când avea statutul de fostă amantă.

Alina, adolescentă, era la fel de frumoasă ca şi mama ei, tot atât de încăpăţânată ca şi tatăl ei şi la fel de nevrotică şi necooperantă ca orice copil neglijat, începând de la şaptesprezece ani, Alina s-a căsătorit şi a divorţat de mai multe ori. „În materie de căsătorie, sunt o plantă anuală, nu perenă”, glumea ea.

La început, Fidel a promis să-şi revizuiască atitudinea faţă de ea cu condiţia să renunţe la această nebunie. Apoi el s-a arătat dezgustat. „Nu-mi vine să cred că ai părăsit un erou de război angolez pentru un balerin!” i-a reproşat el după primul divorţ şi a doua căsătorie. „Dacă e dansator, trebuie să fie pervers!”

Naty nu a fost mai fericită decât Fidel, din cauza vieţii amoroase tumultuoase a Alinei. Când Alina a anunţat-o că e gravidă, Naty a dat-o afară din casă. Maternitatea într-o Cuba subnutrită, raţionalizată şi supravegheată, era un infern. Cadoul lui Fidel a fost un costumaş pentru Mumin, fetiţa Alinei, un halat de casă pentru Alina, pudră de talc şi bani pentru un frigider. Alina recurgea la orice mijloace pentru a procura hrană, acceptând să primească legume de la o bătrână care îi pipăia sânii. Când s-a căsătorit cu un mexican bogat, care i-ar fi putut oferi o viaţă mai bună, Fidel nu i-a acordat permisul de ieşire din ţară. După o vreme, mexicanul s-a retras pur şi simplu din viaţa încarcerată a Alinei.

Alina s-a mutat înapoi cu Naty şi Natica; acestea se certau mereu, reeditând situaţia conflictuală în care se aflau Naty şi Alina. Natica era o anticastristă convinsă, care apăra valorile elitiste, inclusiv rasismul virulent. Pe măsură ce timpul trecea, Alina făcea lucruri tot mai scandaloase. Critica regimul tatălui ei în faţa ziariştilor străini. A devenit un manechin bulimic. Se dezlănţuia împotriva rudelor şi prietenilor, vărsându-şi mânia acumulată o viaţă întreagă. Deşi nu îl putea face pe tatăl ei

să o iubească, Ştia că, datorită statutului ei, nu i se putea întâmpla nimic. La patruzeci de ani, Alina a fugit din Cuba, a denunţat regimul lui Castro în străinătate, a vândut scrisorile pe care el i le scrisese mamei sale şi şi-a publicat memoriile despre viaţa sa ca fiică a lui Fidel Castro.

Naty răbda în continuare, ba chiar se crampona de închisoarea sa de aur, din care Alina evadase. Pentru că Fidel Castro o iubise cândva, îi încredinţase secrete de importanţă crucială şi o lăsase gravidă, şi pentru că frumuseţea ei, trecută acum, devenise legendară, iar fiica ei era celebră, Naty nu trăia ca ceilalţi cubanezi. Pe de o parte, locuia într-o reşedinţă splendidă şi a avut o serie de slujbe decente. Pe de altă parte, a suferit

În lilinţa colegilor răzbunători, durerea provocată de refuzul lui Fidel de răspunde la scrisori, teama că Celia complota împotriva ei, realitatea

— A a lipsurilor cu care se confrunta Cuba, şi chinul zilnic al vieţii cu tica, ce dispreţuia toate idealurile ei şi o tachina pentru fiecare privaţiune h inconvenient cu care se confruntau cele două femei.

Relaţia specială a lui Fidel cu femeile este la fel de bine cunoscută, tind un afemeiat notoriu. Pentru că le acordă încredere şi se *bazează,* pe femeile joacă un rol extrem de important în lupta sa revoluţionară.

Admiră frumuseţea, dar se lasă sedus de ea numai temporar. Ceea ce tuieşte mai presus de toate este intelectul, aşa cum i-a declarat o oştinţă apropiată a lui Castro corespondentului *New York Times* Tad

Ic.

Szulc consideră că Naty Revuelta face parte dintr-un „extraordinar tingent de femei frumoase şi/sau inteligente care şi-au dedicat efectiv a lui şi revoluţiei, şi fără de care el nu ar fi obţinut câştig de cauză”, s-a alăturat de bunăvoie revoluţionarilor şi a rămas alături de ei, lucrându-se după convingerile ei revoluţionare, dar fiind în acelaşi timp aţă de o slabă speranţă că ar fi putut să ajungă din nou la inima lui sau măcar să reaprindă ceva din pasiunea pe care au împărtăşit-o la oment dat.

N cele din urmă, povestea lui Naty este remarcabilă nu neapărat prin ra relaţiei sale cu Fidel Castro, cât prin tenacitatea şi puterea ei de ficiu. El a iubit-o în mod exclusiv doar timp de nouă luni, în perioadaţiei – singura dată când ea nu a avut nicio rivală şi a putut face uz piele sale resurse pentru a-l consola şi a-l impresiona pe iubitul ei în suferinţă, în libertate, ea a fost amanta lui numai pentru două luni, ţie infidelă care se strecura la întâlniri clandestine sau escapade poase ce reprezentau ultima ei şansă de a-l ţine legat de ea pe volatilul. „Eu m-am născut doar pentru a îmbunătăţi relaţia mamei cu Fidel”, s Alina în repetate rânduri.

I, temporar, poate că această strategie ar fi dat roade, dar Naty nu e pregătită să îl accepte pe Fidel aşa cum era, sărac, frenetic implicatoluţie, un bărbat care aproape că nu îşi permitea o viaţă particulară e se înconjura numai de femei revoluţionare devotate.

«*Sánchez* elia Sánchez Manduley a reuşit acolo unde predecesoarea sa a eşuat bă la moartea sa, în 1980, a fost cea mai importantă persoană din lui Castro. Celia, născută în 1927 în familia cu cinci fiice a doctoru-anuel Sánchez Silveira, locuia în sud-vestul provinciei Oriente, unde [se politic mult timp. La început, Celia s-a deosebit de alte femei educate şi privilegiate

Care îşi ofereau serviciile mişcării. Era extrem de inteligentă şi de eficientă, concentrată şi disciplinată. Şi-a însuşit filosofia mişcării şi scopurile politice concrete ale acesteia. De asemenea, cunoştea în amănunt provincia Oriente, structura şi personalităţile ei politice, precum şi topografia şi locuitorii, în timp ce Castro şi oamenii lui pregăteau invazia, Celia a devenit unul dintre strategii lor principali. Le furniza hărţi, organiza grupări ilegale de sprijinire a revoluţiei la ţară şi la oraşe, aduna şi livra proviziile pentru rebeli, de la hrană până la arme. Când Fidel a întâlnit-o personal pe Celia, ea era deja profund implicată în operaţiunile sale.

Celia l-a văzut pe Fidel pentru prima dată la 16 februarie 1957, pe o păşune din teritoriul de gherilă. Era

bărbos şi murdar, îmbrăcat în haine zdrenţuite, cu o şapcă verde şi probabil că mirosea urât după atâtea lupte purtate în Sierra. După un marş prin Sierra care a durat toată noaptea, cu scopul de a se alătura rebelilor, Celia şi însoţitorul ei l-au întâlnit pe Fidel şi pe oamenii lui imediat după ora cinci după-amiază. Au vorbit acolo ore întregi, făcând schimb de informaţii şi punând la cale următoarele etape ale insurecţiei. Au luat prânzul într-un câmp de trestie de zahăr şi şi-au continuat discuţia până târziu în noapte.

Celia era din multe puncte de vedere femeia ideală pentru Fidel. Acolo, în Sierra, ea întruchipa răspunsul la toate rugăciunile lui, stăpânind magnific strategia, având experienţă în materie de arme, fiind capabilă să îi transforme pe oameni în aliaţi şi să furnizeze hrană şi muniţie, precum şi orice alt lucru de care Castro avea nevoie disperată, inclusiv un dentist pentru durerea lui de dinţi şi un reporter de la *New York Times*, pentru a transmite informaţii despre progresul lor.

Singurul ei defect era absenţa frumuseţii, pe care Fidel o aprecia la femei. Pe lângă dulcea şi serioasa Mirta, senzuala şi voluptuoasa Naty sau superba Isabel Custodie, pe care Castro o iubise pentru scurt timp, în Mexic, Celia părea chiar urâtă. Avea un nas acvilin proeminent, faţa lungă, pielea măslinie şi părul elastic, pe care de multe ori şi-l tapa, dar şi mai adesea şi-l prindea la spate în coadă de cal. Avea trunchiul osos, picioarele subţiri şi nimic din rotunjimile faimoase ale lui Naty Revuelta. La treizeci de ani nici nu mai era tânără. Dar avea un zâmbet plăcut şi o voce groasă, profundă. Şi, ceea ce reprezenta principala ei calitate, putea asculta, nu doar vorbi. Descrierea pe care Alina Fernández o face stilului vestimentar al Celiei este corectă, chiar dacă veninoasă, dar Celia adăuga accesorii simple la costumul ei rudimentar. Fotografiile o înfăţişează cu cercei cu şurub sau cu toartă, în Sierra, în inima insurecţiei militare, purta cămaşă verde şi pantaloni de gherilă, dar întotdeauna punea peste bocanci un lanţ de gleznă din aur.

Încă de la prima întâlnire, Celia şi Fidel s-au dovedit suflete pereche. Celia pleca şi venea, aducând informaţii şi provizii, şi primind instrucţiuni şi noi liste cu necesarul pentru campanie. Când erau departe unul de celălalt.

„Idei ţinea legătura scriindu-i, iar corespondenţa lor este un document senţial nu doar pentru relaţia lor intimă, ci şi pentru campania militară care avea să elibereze curând Cuba de regimul corupt şi represiv al lui Batista.

Pe măsură ce campania progresa, autorităţile au aflat despre activităţile eliei. Când a fost în pericol de a fi arestată, a fugit în tabăra rebelilor, elia şi Fidel au devenit de nedespărţit. S-a mutat în căbănuţa lui camuflată, care era folosită şi pe post de centru operaţional, împărţea dormitorul şi patul cu el. A preluat cealaltă cămăruţă pe post de birou pentru ea, n timp ce Fidel se instalase în pridvor. Nu se opreau niciodată din lucru, vorbind şi făcând planuri la nesfârşit. Înainte de căderea lui Batista, rebelii din Sierra înfiinţaseră spitale primitive, ateliere care produceau arme uşoare, gloanţe şi echipament din piele, aveau o tiparniţă şi un post de radio de importanţă vitală.

În rarele ocazii când Celia trebuia să plece pentru a supraveghea operaţiunile desfăşurate în altă parte, Fidel îi simţea foarte mult lipsa:

Absenţa ta a lăsat un adevărat gol. Când o femeie merge prin munţi, chiar şi cu puşca în mână, îi face întotdeauna pe oamenii noştri mai decenţi, mai domni şi chiar mai viteji”. Şi mai personal: „Dar tu de ce nu faci o scurtă vizită pe la noi? Gândeşte-te şi vino în zilele următoare... O îmbrăţişare aida”. După primirea unui raport eronat, că Celia fusese arestată, Fidel a redactat o declaraţie în care afirma că ea şi încă un rebel sunt „stâlpii noştri principali. Dacă tu şi cu el sunteţi bine, totul e în regulă şi sunteminiştiţi”. Che Guevara spunea despre Celia că este singurul „contact sigur cunoscut” al rebelilor.

Celiei îi erau străine floricelele stilistice romantice care abundau în scrisorile lui Naty Revuelta către Fidel. Şi, fiind o persoană inteligentă şi atentă la detalii, Celia

trebuie să fi ghicit că vremurile petrecute în Sierra alături de Castro nu aveau să se repete. Peste câţiva ani, evocând trecutul n prezenţa lui Fidel şi a câtorva ziarişti, Celia şi-a amintit de acea perioadă extraordinară: „Ah, acelea au fost cele mai frumoase vremuri, nu-i aşa? Eram cu toţii atât de fericiţi atunci. *Serios*. Nu vom mai fi niciodată atât de fericiţi, nu-i aşa? *Niciodată*".

În ianuarie 1959, viaţa idilică petrecută de Celia în Sierra Maestra s-a sfârşit, revoluţionarii preluând puterea în oraşe şi înlăturând regimul lui Batista. Acum, toată Cuba îl aclama pe Fidel, în timpul marşului său riumfal prin Havana, Naty Revuelta l-a aşteptat în mulţime, la fel ca multe alte femei care îi scandau numele, toate invidiind relaţia specială dintre ea şi Fidel, o relaţie pe care Celia o modelase după chipul şi zisemănarea sa.

Celia trebuie să fi ştiut că nu putea să-i câştige inima lui Fidel şi nici a se aştepte la căsătorie sau fidelitate, în realitatea schimbată a Havanei evoluţionare, ea trebuia să îşi reinventeze stilul de viaţă. Avea să stator

Nicească o relaţie cu Fidel menită să-i unească de-a pururi, astfel încât, atunci când interveneau alte femei, ceea ce era inevitabil, să nu piardă nimic din acea parte a lui Fidel care îi aparţinuse exclusiv ei.

Celia trebuie să-şi fi elaborat strategia cu eficienţa şi atenţia faţă de detalii care îi caracterizase munca din timpul revoluţiei, în linii mari, i-a devenit la fel de indispensabilă lui Fidel cum fusese în Sierra Maestra. I-a fost de mare ajutor faptul că iubea revoluţia tot atât de mult ca şi el.

Celia şi-a stabilit poziţia dominantă încă de la început. Supraveghea prima reşedinţă a lui Castro, care era amplasată deasupra celor trei etaje mansardate ale hotelului Hilton din Havana, unde el avea un apartament şi un birou. Mai târziu, sediul central al operaţiunilor lui se va muta în înghesuitul şi întunecosul ei apartament de pe Strada Unsprezece, din cartierul rezidenţial Vedado. Celia era asistenta şi consiliera lui de încredere, o muncitoare neobosită, care reuşea să îi pregătească şi masa în

bucătărioara ei şi să i-o trimită oriunde se afla el în momentul respectiv.

Fidel se baza pe Celia în privinţa tuturor aspectelor existenţei sale. Numai ea îl putea critica în faţă, subliniindu-i greşelile şi sugerând căi de îndreptare a acestora, însă, faţă de restul lumii, ea susţinea că „Fidel are întotdeauna dreptate”.

Rolul Celiei de confidentă şi mână dreaptă a lui Castro a făcut din ea „Prima Doamnă” a Cubei în mod neoficial. Deţinea poziţii importante în structurile puterii şi, când a murit, era membră a Consiliului de Stat şi membră a Comitetului Central al Partidului Comunist. Aria ei de acţiune se extindea până şi asupra locurilor istorice şi a istoriei orale a revoluţiei, după cum avea să descopere Naty Revuelta. Celia a proiectat Parcul Le-nin, o grădină publică măreaţă şi o importantă zonă de agrement. Era pasionată de problemele de mediu.

Celia era o femeie prea inteligentă pentru a se sacrifica din dragoste. Şi-a dedicat viaţa lui Fidel pentru că şi ea, ca şi el, se conduceau după principiile revoluţionare. Cu mult înainte de a-l întâlni, ea se dedicase cauzei justiţiei sociale. Credea în Fidel la fel de ferm cum el însuşi avea încredere în sine: cu el, prin el, Cuba avea să fie transformată într-o utopie.

Mâna lungă a Celiei îmblânzea adesea ce atingea, în Sierra, ea pleda pentru iertare pe lângă rebelii care voiau să îi răzbune pe tinerii colaboratori torturaţi şi ucişi de forţele brutale ale lui Batista. Dar când Fidel l-a înlocuit pe Batista şi i-a preluat stilul dur de conducere, influenţa temperantă a Celiei s-a făcut resimţită în mai mică măsură.

Anii treceau. Celia era intangibilă şi nici cea mai îndrăgostită femeie nu a putut-o clinti sau înlocui. Dar încă mai avea de-a face cu mulţimea de femei a lui Castro, unele dintre ele iubiri pasagere. Potrivit descrierii lui Georgie Anne Geyer, Fidel avea „un fluviu de femei devotate şi acaparatoare... Care curgeau ca argintul viu prin viaţa lui... Chiar şi într-o

Variantă revoluţionară a vechii tradiţii senioriale,

multe erau dornice să fie deflorate de el; între timp, Celia stătea de pază ca un cerber, răstindu-se la cubanezele drăguţe şi gonindu-le din patul şi din dormitorul lui”.

Mărita Lorenz avea doar şaptesprezece ani când i-a atras atenţia lui Castro. La invitaţia lui, frumoasa nemţoaică s-a mutat cu el, locuind într-o cameră din apropiere, la hotelul Havana Libre. Ea a apărut o bună bucată de vreme la braţul lui Castro, dar în cele din urmă a părăsit Cuba şi a plecat în Statele Unite, unde a încercat să îşi vândă memoriile.

Castro obişnuia să le trimită flori de ziua lor favoritelor curente şi, ca o atenţie specială, le oferea mamelor acestora câte un cadou care consta în *paella* cu homar, un preparat total neobişnuit în Cuba, unde alimentele erau raţionalizate. Cine se ocupa de livrarea acestor bunătăţi? însăşi Celia Sánchez, care îşi făcea simţită prezenţa până şi în casele femeilor lui Fidel.

Una dintre amantele lui Fidel a coexistat cu Celia până la moartea acesteia din urmă. Este vorba despre Delia Soto del Valle Jorge, care i-a dăruit lui Castro şase băieţi. Castro a ţinut-o deoparte, iar Delia nu şi-a câştigat un statut oficial, în afară de renumele de a fi amanta lui Fidel.

Celia, care a împărţit viaţa cu el şi i-a modelat destinul mai mult decât oricare altă femeie, deşi nu i-a născut copii, şi care a cunoscut adevărata fericire pe vremea când trăia împreună cu el în Sierra Maestra, a murit de cancer la plămâni la 11 ianuarie 1980. Fidel a onorat-o la moarte aşa cum făcuse şi în viaţă, comandând statui comemorative şi asigurându-se că ea va trăi mereu în legendele Cubei.

Celia Sánchez, care nu s-a căsătorit niciodată, s-a unit cu bărbatul pe care l-a iubit, admirat, respectat şi investit cu încredere, în ceea ce mulţi au numit „o prietenie istorică”. Celia şi l-a dorit pe Fidel şi ştia în ce condiţii îl putea avea pentru totdeauna. Era pregătită să accepte incapacitatea lui de a o dori din punct de vedere erotic sau de a respinge alte femei mai atrăgătoare, în

schimb, ea a pretins, şi a beneficiat de o poziţie dominantă în sânul guvernării cubaneze, s-a bucurat de recunoaştere publică, şi şi-a trăit viaţa alături de Fidel. Spre deosebire de alte amante sau foste amante ale lui, Celia nu-şi făcea griji în legătură cu venirea bătrâneţii, pierderea siluetei sau dizgraţia. Ea îl iubise pe Fidel, îl evaluase şi apoi îşi adaptase propriile nevoi şi cerinţe la confortul lui, urmărind totodată satisfacţia sa personală.

M

Amantele ca trofee pentru premianţi

Este incontestabil faptul că bărbaţii puternici îşi iau câte o amantă ca pe un simbol al succesului lor; ea reprezenta un obiect sexual şi decorativ care subliniază statutul social al bărbatului. Frumuseţea, de obicei asociată cu tinereţea, este o condiţie esenţială în alegerea acestor femei. Dar, pentru nababul ambiţios şi neliniştit, frumuseţea şi tinereţea nu erau întotdeauna de-ajuns: acesta trebuia să fie însoţite de celebritate, încă din secolul al XVII-lea, în timpul Restauraţiei, în Anglia, când Carol Stuart al II-lea le-a permis femeilor să urce pe scenă, actriţele şi cântăreţele erau amantele la ordinea zilei. Odată cu dezvoltarea cinematografiei, care şi-a câştigat o popularitate tot mai mare, vedetele de cinema, puse sub reflector de presă şi idolatrizate de admiratori, s-au alăturat suratelor lor de pe scenă, devenind tot mai vizibile şi mai dezirabile pentru bărbaţii puternici.

Marion Davies

Ca şi Papa Alexandru al VI-lea, care cu secole mai înainte pusese capăt duşmăniei aprige dintre Spania şi Portugalia, împărţind Lumea Nouă în două, editorul american multimilionar William Randolph Hearst a evitat conflictele dintre soţia sa, Milly, şi amanta sa, Marion Davies, împărţind Statele Unite în două şi trimiţând-o pe Milly în est, şi pe Marion în vest. Până la moartea sa, care a survenit în 1951, relaţia lui Marion cu el se transformase într-o alianţă care, cel puţin prin deschiderea sa, semăna mai degrabă cu modelul european de amantă decât cu cel american. Principala diferenţă era că Hearst şi-a părăsit

căminul pentru a locui cu Marion, deşi, din motive de bună-cuviinţă (şi ipocrizie) îşi rezerva dreptul de a primi oaspeţi importanţi precum Calvin Coolidge, în prezenţa soţiei, în astfel de ocazii, fie îşi primea musafirii în casa lui Milly, fie o chema pe aceasta la St. Simeon, castelul lui din California. Atunci Marion se retrăgea la una dinte reşedinţele ei.

În rest, din cele mai multe puncte de vedere, Hearst a fost partenerul

— „x «e,.5 uia intrepnerea şi era extrem de generos, inclusiv *cu* familia ei, care avea mereu pretenţii financiare. Călătorea cu ea fără să se ascundă. De fiecare dată când simţea că nu rănea sentimentele invitaţilor afişându-se cu amanta sa, nu ezita să facă acest lucru; un astfel de vizitator era tolerantul Winston Churchill. Hearst îşi folosea puterea conferită de *averea*, statutul social şi personalitatea sa puternică pentru a structura asocierea sa cu Marion adaptând-o propriilor nevoi şi dorinţe, în acelaşi timp, îşi identifica propriile vulnerabilităţi, în special faptul că era mai bătrân cu zeci de ani, adesea preocupat sau absent şi nu avea de gând l să se căsătorească cu ea, şi le compensa cum putea mai bine.

Marion Cecilia Douras, al cărei nume de scenă era Davies, era cea mai tânără şi mai drăguţă fiică a unui avocat afemeiat şi a ambiţioasei lui soţii. Din fericire pentru Hearst, mama lui Marion, Rose, le inoculase fetelor un stil unic de a se raporta la bărbaţi. Frustrată în propriul mariaj, Mama *lose* le-a învăţat pe fete să farmece bărbaţii, dar să dispreţuiască romanfismul ca pe o capcană în care, spre regretul său, căzuse ea însăşi.

Viziunea lui Rose despre seducerea bărbaţilor, preferabil a celor bogaţi, ku era tocmai ortodoxă. Ea pleda mai degrabă pentru abilităţile demne de [spectacolul de revistă, decât pentru drăgălăşeniile din salonul bunicii de la începutul secolului XX, aşa că, încă de timpuriu, Marion, Ethel, Rose şi f-eine au apărut pe scenă. „Pare evident”, concluzionează biograful lui larion, Fred Lawrence Guiles, că Rose şi soţul ei necooperant „s-au jigrijit de fiicele lor...

Pentru a le transforma în femei întreţinute sau paritate cu bărbaţi care dispun de resurse substanţiale”.

Marion a simţit pentru prima dată gustul adoraţiei publicului la vârsta zece ani, când s-a strecurat pe scenă după reprezentaţia surorii ei; ine. Apoi, spre încântarea publicului care striga, ea a făcut reverenţă pa reverenţă, ca şi cum ea ar fi fost cea care jucase în spectacol, în timp familia jenată încerca să o scoată de pe scenă. Trei ani mai târziu, irion care se remarca prin frumuseţea sa radioasă, buclele lungi şi ochii >aştri strălucitori, a fost înscrisă în „the poney ballet”, trupa de junioare care şi Reine fusese dansatoare de revistă. Ulterior, a intrat în trupa gfeld Girls şi a abandonat cursurile de la Mănăstirea Sfintei Inimi a lui îs, continuându-şi, însă, orele de balet. Marion iubea pasul iute de dans luzica revistei, mirosurile şi fardurile de teatru, precum şi pe admira-i care îi trimiteau telegrame de felicitare şi o acopereau de daruri. Unul dintre aceşti paji de la uşa cabinei ei era William Randolph kst, pentru prieteni W.R., un editor putred de bogat care pusese pe oare cel mai mare trust de ziare şi revigorase jurnalismul de senzaţie. >… Reprezentase oraşul New York în Camera Reprezentanţilor în 1903 305, dar în 1905 a pierdut nominalizarea prezidenţială în cadrul Parti-ţi Democrat. A fost înfrânt în alegerile din 1905 şi 1909 pentru primăria York-ului, precum şi în cursa pentru postul de guvernator al statului

W

York din 1906. În ciuda incapacităţii sale de a câştiga electoratul, datorită faptului că manevra informaţiile, exercita o influenţă imensă asupra poporului american.

În mod inevitabil, W.R., cunoscut printre corifeii săi sub numele de lupul”, a remarcat-o pe strălucita şi talentata Marion, care avea numai optsprezece ani. În 1903, la vârsta de aproape patruzeci de ani, W.R. Se căsătorise cu vocalista Millicent Willson, cu care se întâlnea de la şaisprezece ani. Milly îi născuse trei fii şi acum era gravidă din nou, de data aceasta cu gemeni, aşa cum avea să se constate ulterior. Cu toate acestea, W.R. Nu

era încântat de mariajul său, deoarece Milly se transformase exact în femeia de care încercase să se ferească: era genul care îşi îmbrăca servitorii în livrea şi participa asiduu la evenimentele sociale pe care W.R. Le detesta, „îi plăcea Socializarea, cu S mare”, îşi amintea fiul ei Bill.

Distracţiile lui W.R. Cu dansatoarele de revistă erau frecvente şi, cel puţin în rândul fetelor de la Ziegfeld, bine cunoscute. Dar, până să se îndrăgostească obsesiv de Marion, nu le tratase decât ca pe nişte partenere agreabile de chef, pe care le plătea în diamante de la Tiffany şi bani. Performanţa lui Marion din revista *Stop*! *Look*! *Listen*! (Stai! Priveşte! Ascultă!) l-a vrăjit pe W.R., şi, deşi aflase că era curtată de un om frumos şi bogat, îi făcu şi el o vizită.

„Avea nişte ochi teribil de pătrunzători, oneşti, dar pătrunzători”, îşi aminteşte Marion în memoriile sale. „Nu era un om rău. Îi plăcea doar să stea să se uite la fete, pe scenă, în timp ce dansau. Cred că era un om foarte singur”. W.R. Încerca să câştige favorurile adolescentei de nestăpânit cu ajutorul banilor şi al unor daruri foarte scumpe – de exemplu, un ceas de la Tiffany încrustat cu diamante, pe care Marion l-a pierdut aproape imediat în nămeţi, iar el l-a înlocuit fără să facă niciun comentariu. Era, de asemenea, amabil şi înţelegător, asigurând-o că bâlbâiala de care suferea ea îi conferea un farmec aparte. „Ştiam că geniul tău avea să fie recunoscut”, i-a telegrafiat el după ce criticii au lăudat unul dintre filmele ei. Peste ani, la moartea lui Rosie, W.R. A consolat-o pe Marion întrebând-o: „Pot să fiu eu mama ta?”

W.R. O iubea pe Marion cu mult înainte ca ea să-i poată răspunde la fel. El îi declara: „Sunt îndrăgostit de tine. Ce mă fac?” Marion, care spunea întotdeauna ce gândea, îi răspundea: „Păi lasă lucrurile aşa cum sunt. Nu am nimic împotrivă”. Nici părinţii lui Marion nu formulaseră nicio obiecţie, îl considerau pe W.R. „cinstit” şi pretindeau că el şi cu Marion erau mai degrabă buni prieteni decât amanţi.

Pe parcursul celor doi ani, Marion a păstrat o

oarecare ambiguitate în legătură cu relaţia lor. W.R. Era un amant gelos, torturat de scenele de dragoste pe care ea le juca pe scenă şi de posibilitatea ca acestea să se repete şi în afara spectacolelor. Pentru a o controla, a intrat în industria cinematografică şi i-a oferit un contract cu uimitoarea sumă de 500 de

Dolari pe săptămână, ceea ce reprezenta o mărire de 425 de dolari. Marion a acceptat cu bucurie, deşi, după părerea sa, nu valora chiar atât de mult. Apoi el i-a interzis lui Marion să joace scene fierbinţi de dragoste.

Încă de la început, Marion se întâlnea pe ascuns şi cu alţi bărbaţi, îi accepta avalanşa de daruri ca pe ceva care i se cuvenea, ca pe o dovadă de generozitate din partea unui tătic protector. Când el o enerva, ea striga şi arunca cu diverse obiecte; el o mai numea „mica prinţesă” închisă în turn. Însă campania de publicitate dusă de W.R. În favoarea ei era măgulitoare, iar curtea asiduă pe care el i-o făcea începu să o impresioneze.

Fiind educată încă din copilărie să-şi găsească un soţ sau un amant bogat şi vârstnic, Marion a cedat treptat în faţa iubirii devoratoare a lui W.R... Însă, în ciuda argumentului că „iubirea nu e întotdeauna consfinţită la altar. Iubirea nu are nevoie de verighetă”, ea tânjea să fie soţia, nu amanta lui.

Părerea lui W.R. Asupra acestei chestiuni de maximă importanţă a rămas neclară. Fiul său, Bill, susţine că tatăl lui „nu i-a cerut niciodată mamei divorţul. N-a suflat un cuvânt. Niciodată”. Pe de altă parte, Marion era sigură că el „a încercat timp de ani de zile... Şi era nefericit fiindcă nu a putut... Nu numai că a angajat detectivi particulari (pentru a o surprinde pe Milly într-o situaţie compromiţătoare), dar a încercat şi să promoveze o lege conform căreia orice cuplu marital care trăia despărţit timp de zece ani să fie automat considerat divorţat... Biserica Catolică s-a opus şi proiectul nu s-a materializat”. Biograful lui Marion crede că, la început, W.R. I-a cerut lui Milly un divorţ, pe care ea l-a refuzat. Ulterior, ea o numea pe Marion „femeia”.

Adevărul era că W.R. Își rânduise viaţa astfel, încât să se potrivească nevoilor sale. Trăia separat de Milly, dar fără implicaţiile politice dezastruoase ale unui divorţ. „Legile californiene ale proprietăţii comune ar fi putut să-i creeze probleme serioase”, subliniază eufemistic fiul lui Bill. „Şi nu mai voia copii, căci o a doua familie îi complica succesiunea”. Aşa că W.R. Continua să fie prezent în viaţa lui Milly şi a fiilor ei, în timp ce coabita în mod public cu femeia pe care o iubea la nebunie. Dar nu ar fi sacrificat totul pentru a se căsători cu ea. Odată, când Marion l-a provocat, spunându-i că el nu putea trăi fără ea, el i-a răspuns calm că de fapt putea, dar prefera s-o aibă alături.

Din când în când, mai ales în anii de început, W.R. Se retrăgea din viaţa lui Marion, deşi nu a vrut niciodată să pună capăt relaţiei lor. Asta se întâmpla în perioada când se gândea să reintre în arena politică, iar politicianul rival Al Smith îl tachina spunându-i că „umblă cu actriţe blonde”. Tentativa lui de retragere din relaţia cu Marion, în 1924, după ce a primit rapoarte alarmante de la detectivii care o urmăriseră pe Marion, a fost serioasă. Se simţea în mod special ameninţat de amantul nu tocmai secret al lui Marion, Charlie Chaplin, cel mai bun actor din lume şi un

Multimilionar care îl putea concura cu succes din punct de vedere financiar. Marion s-a înfuriat când a aflat că W.R. O spionase, dar şi-a făcut griji la gândul că s-ar putea să-l piardă.

Cei doi s-au împăcat. Niciunul nu mai voia să trăiască fără celălalt. Apoi au ajuns la o înţelegere cu privire la turnura pe care urma s-o ia relaţia lor. Fiecare avea de făcut compromisuri dificile. W.R. Accepta nevoia lui Marion de socializare frenetică, escapadele ei amoroase şi, ceea ce era mai grav, faptul că ea bea din ce în ce mai mult. Marion a trebuit să se împace cu ideea că Milly, pe care o numea dispreţuitor „Văduva Neagră”, avea să fie pe veci soţia lui.

Această situaţie s-a văzut cu claritate când W.R. S-a simţit obligat să-i ducă pe Milly şi pe băieţi în Europa. Dar

în Anglia, în sânul familiei, lui W.R. I se făcu brusc dor de Marion şi îi trimise o telegramă, rugând-o să vină şi ea. Ea se conformă cu inima îndoită şi avu parte de un sejur nefericit acolo, căci el abia dacă îşi găsea timp să o vadă din când în când. În mod ironic, acel episod a atins o coardă sensibilă în sufletul lui Marion, marcând începutul iubirii pentru W.R. Pe care ea avea să i-o poarte toată viaţa.

Între timp, Marion repurta mari succese profesionale. „Te voi face vedetă", i-a promis W.R., iar talentul actoricesc şi energia ei fantastică s-au combinat cu eforturile lui publicitare de a o promova, astfel încât ea a urcat încet, dar sigur, în topul vedetelor de cinema. Muncea mult şi bine şi devenise faimoasă pentru veselia ei molipsitoare. Fiecare platou de filmare pe care îl onora cu prezenţa răsuna de râsul provocat de farsele ei: un costum virginal care se umfla brusc în dreptul burţii, sugerând o sarcină falsă, ori un dinte înnegrit care o făcea să pară ştirbă.

Marion se bucura de reuşitele sale profesionale, dar simţul puternic al inadecvării şi convingerea că succesul ei i se datora numai lui accentuau dependenţa sa de W.R. „Nu puteam juca", subliniază ea din nou în memoriile sale. Dar putea, şi chiar asta făcea, iar în curând mai-marii studioului au recunoscut faptul că „publicul o privea pe vedeta întruchipată de Marion, aşa că ea nu mai era de mult prietena producătorului băgată cu forţa pe gâtul publicului de cinematograf".

Cu toate acestea, pe Marion o deranja statutul de amantă, aşa că cerea un preţ în schimb de la bărbatul care i-l impusese. I se adresa lui W.R. Cu apelativul „Taţi", iar pe la spate îi spunea „Chiloţi lăsaţi" şi „Bătrânul". Ştiind că el nu avea să o părăsească, risca să îi stârnească mânia culcându-se cu mulţi parteneri de platou, dacă nu cumva chiar cu toţi. „Centralista nu te-a putut găsi. Unde ai fost? Aştept explicaţii", îi cerea W.R. Într-o telegramă, însă Marion nu avea niciuna de oferit.

Cei doi amanţi îşi petrecuseră deja împreună vreo

două decenii. Dobândiseră un respect fundamental unul faţă de celălalt. Marion era impresionată de cunoştinţele aparent enciclopedice ale lui W.R. El îi recunoştea

Talentul în materie de artă cinematografică şi operaţiuni imobiliare. Colaborarea lor profesională a fost remarcabilă. W.R. Examina scenariile, alegea regizorii, supraveghea decorurile şi filmele, uneori regizând anumite scene. Marion juca, furniza capul de afiş, şi avea grijă să îl distreze pe bărbatul care o adora, ajutându-l să conducă studioul Cosmopolitan Pic-tures. Curând, el a numit-o preşedinta studioului. „Nu voiam decât să fiu Marion Davies, care are marele privilegiu de a-l cunoaşte pe domnul William Randolph Hearst”, pretinde ea în memoriile sale.

Dar sigur că nu se rezuma doar la asta. În California, unde decretase W.R. Că va fi jumătatea ei de lume, el construia un castel gigantic pe care l-a numit St. Simeon. Pentru Marion, W.R. A cumpărat un conac alb maiestuos, cu stucaturi, pe Lexington Road, la numărul 1700, în Beverly Hills, la doar o creastă de deal distanţă de Sunset Boulevard. De asemenea, i-a mai construit Ocean House, o vilă la malul oceanului, cu treizeci şi şapte de şeminee şi tot atâtea dormitoare (plus o cameră poleită cu foiţă de aur), pe care Marion renunţase să le mai numere. Pe platoul de filmare, el îi punea la dispoziţie o „căsuţă” cât un palat, cu paisprezece camere.

Până în momentul în care el a încetat să mai facă naveta între amantă şi soţie, petrecându-şi vacanţa cu Milly în timp ce încerca să se asigure de fidelitatea lui Marion în absenţa lui, aceasta se răzbuna organizând petreceri spectaculoase. „Comunitatea cinematografică a cunoscut o perioadă de opulenţă demnă de «1001 de Nopţi»”, îşi amintea Charlie Chaplin. „De două sau de trei ori pe săptămână, Marion dădea nişte dineuri formidabile, la care veneau câte o sută de invitaţi, un amestec de actori, actriţe (inclusiv Chaplin, Rudy Valentino, John Barrymore şi Mary Pickford), senatori, jucători de polo, vocalişti, potentaţi străini, persoane cu funcţii de

conducere din firmele lui Hearst şi, în plus, personalul editorial”. Jocurile de după cină durau adesea până în zori, dar Marion reuşea să se târască la lucru, cu veselia şi entuziasmul său debordant.

Amanţii îi satisfăceau lui Marion nevoia de răzbunare, dar şi de romantism, un aspect mai puţin prezent în relaţia ei cu W.R. S-ar putea ca Marion şi Charlie Chaplin să fi fost îndrăgostiţi unul de celălalt. Cu certitudine complotau să îl prostească pe W.R., punând recuzitierul să-i pândească apariţia, pentru ca Chaplin să se poată strecura pe uşa din spate a platoului.

Marion a fost şi mai îndrăgostită de actorul Dick Powell. Pe vremea aventurii lor, ea era deja o femeie matură, trecută de treizeci de ani, care avusese relaţii intime cu zeci de alţi bărbaţi. Powell îşi făcea probleme în legătură cu repercusiunile unei aventuri amoroase cu amanta lui W.R. Hearst, dar Marion l-a urmărit cu asiduitate, iar el i-a cedat în cele din urmă. La insistenţa ei, el i-a declarat că o iubeşte, apoi a repetat toate amănuntele aventurii sale în faţa prietenilor. Marion n-a luat în seamă atitudinea lui lipsită de eleganţă, iar relaţia lor a continuat până la moartea ei.

Probabil că, uneori, Marion rămânea gravidă, în remarce ocazionale; tare prieteni, a dat de înţeles că, atunci când se întâmpla; ea apela la un medic specialist. Din memoriile ei nu transpare nici *nu* fel se regret cu privire la faptul că nu a avut copii. Dar era foarte ataşată de un nepot şi o nepoată, a cărei sinucidere, în 1934, a afectat-o foarte mult determinând-o să se apropie şi mai mult de nepot.

Cu excepţia unuia singur, toţii fiii lui W.R. O detestau pe această femeie, despre care credeau că a distrus căsnicia mamei lor, furându-i bărbatul. W.R. I-a prezentat lui Marion, dar nu le-a exp) icat relaţia *u* [cu ea. William (Bill) Randolph Hearst Jr. Îşi descrie proprja reacţie când a aflat, în cele din urmă, că era amanta tatălui său: „Am plâns... Fiindcă ne-ar fi stânjenit pe amândoi, nu am

abordat niciodată acest subiect în discuţiile cu mama... Eram jignit şi uneori profund rănit de această relaţie. Pentru că mama mea, care îi dăruise tatii cinci fii, merită să îşi aibă soţul alături de ea. La fel meritau şi fraţii mei şi cu mine”.

Bill Hearst scrie că marea diferenţă dintre WR şi alţi patricieni americani, inclusiv familia Vanderbilt şi proaspăt îmbogăţitul Joseph R Kennedy, consta în aceea că ei „trăiau o minciună”, ţinându-şi amantele la o parte (pe când) tata a părăsit-o pe mama şi s-a însoţit în mod public cu Marion... Totuşi, natura tuturor acestor relaţii era aceeaşi”. Ca toate amantele, Marion nu era decât „o distracţie plăcută”, „un ornament scump dar relaxant”, „pisicuţa sexy” a tatălui.

Numai fiul mai mare al lui W.R., George, un supraponderal cronic *şi* un *bon viveur* pe care W.R. L-a considerat prea iresponsabil pentru a prelua imperiul lui mediatic, îşi manifesta în mod constant prietenia fată de Marion. În memoriile sale, Marion îşi exprimă recunoştinţa fată de prietenia lui nedezminţită, care contrasta atât de puternic cu animozitatea tăcuta a fraţilor lui.

Viaţa lui Marion ca amantă a lui W.R. Era marcatăde? anume rutină-La St. Simeon, ea şi W.R. Organizau dineuri, petreceri lamarginea piscinei, baluri mascate şi petreceri pe plajă. Lui Marion îi plăceau mult dar cu timpul, protocolul a început să i se pară obositor şi pleticos w R să alătura invitaţilor, înotând cu ei, jucând tenis şi cinând. Jar în rest *îşi* petrecea cea mai mare parte a timpului supraveghindu-şi imperiul mediatic, scriind editoriale şi citindu-şi ziarele.

Pe Marion o deranja faptul că el era atât de ocupat cu afacerile lui motiv pentru care devenea uneori nepoliticoasă cu el, în public Charlie Chaplin îşi aminteşte că, la una dintre petrecerile ei, Marjon se îmbătase şi era iritată fiindcă W.R. Discuta afaceri cu directorii ziarelor lui A a auzi m-m-măi?” strigase ea. W.R., stânjenit, o întrebase încet”. cu mine vorbeşti?” Marion strigase iar: „D-da! Vino-ncoace!” Casă nu” provoace o scenă şi mai penibilă, W.R. A

traversat mulţimea de inv] tati o mă când a ajuns la Marion, şi a întrebat-o ce dorea. „R-r-rezolvă-ţi toate e (-chestiile

E afaceri în oraş, nu la petrecerea mea. M-m-musafirii mei îşi aşteaptă auturile. Adă-le!” Fără să spună un cuvânt, W.R. S-a conformat.

Supunerea lui W.R. Izvorea din temerea lui de a nu provoca vreo; enă, din conştiinţa faptului că Marion era beată şi din convingerea că, coarece el nu reprezenta întotdeauna o companie prea plăcută, trebuia să facă pe plac. Chiar şi când nu era beată, Marion nu se sfia să spună ierurilor pe nume. Dar, sub efectul băuturii, limba ei ascuţită putea deeni de-a dreptul caustică. W.R. Pur şi simplu se împăca cu situaţia.

Printre posesiunile lui Hearst se remarcau, în mod special, colecţiile e artă şi grădina lui zoologică. Fără să-i pese câtuşi de puţin de sarcinile scale pe care le implicau acestea (în ciuda averii sale, avea să sfârşească aproape falit), el a cumpărat extrem de multe lucrări de artă. De aseme-ea, fiind un mare iubitor de animale, deţinea o adevărată grădină zoolo-ică, ce număra peste trei sute de capete: antilope, bizon, puma, lei, râşi americani, un leopard, un ghepard, urşi, cimpanzei, maimuţe, un tapir, oi, spre, lame, canguri şi elefănţica Marianne. Mai avea şoricari, la un moment at creştea o întreagă haită, de peste cincizeci de exemplare. Gandhi, referatul lui Marion, şi Helen, preferata lui W.R., împreună cu puii ei, îi isoţeau pretutindeni.

Dragostea pentru baseţii lor, pe care îi tratau ca pe nişte copii, a evenit cu timpul una dintre cele mai importante legături dintre ei. Când u murit, mai întâi Helen şi apoi Gandhi, Marion şi W.R. S-au consolat; ciproc. WR a publicat un omagiu lui Helen, care îi murise în braţe, în at. „Plângea mereu”, îşi aminteşte Marion. W.R. Şi-a îngropat căţeaua sub piatră pe care scrie: „Aici se odihneşte draga mea Helen, prietenă de-otată”.

Marion a suferit şi mai mult la moartea lui Gandhi. Gandhi era pe post’s băiat de mingi la meciurile de tenis.

Dormea în patul lui Marion, icălzindu-i picioarele. La cincisprezece ani, el s-a îmbolnăvit grav. Mă-on îl culca în continuare cu ea în pat, dar el avea diaree şi îşi făcea ivoile pe picioarele ei. Ea curăţa patul şi se spăla pe picioare, încercând ignore starea lui. Dar situaţia nu putea dura la nesfârşit, aşa că W.R. A; nit cu un medic veterinar şi o asistentă, în timp ce W.R. O ţinea pe tarion, asistenta îi făcea lui Gandhi injecţia letală.

După aceea, Marion îşi aminteşte: „Am întors casa cu susul în jos. Pargeam tot ce îmi cădea în mână. Eram atât de furioasă că nimeni nu-mi putea intra în voie. Dacă mi l-ar fi lăsat mie, aş fi avut grijă de el”. Marion-a îngropat câinele cu slujba catolică de rigoare, oficiată de un preot atolic irlandez. „Nu credeam că aveam să îmi mai revin vreodată”, scrie a. „Simţi nu numai că ţi-ai pierdut cel mai bun prieten, dar şi că o parte n viaţa ta s-a dus”.

Dragostea lui W.R. Şi a lui Marion faţă de animale nu se limita doar baseţii lor favoriţi, în Europa, W.R. I-a cumpărat unei femei o maşină

După ce şoferul lui i-a călcat acesteia o gâscă şi i-a omorât-o. Pe platou, când Marion a jucat într-un film alături de un Saint Bernard, acesta a ucis pisica pe care echipa i-o pusese în faţă pentru a o urmări. Ulterior Marion a raportat incidentul Societăţii pentru Prevenirea Cruzimii faţă de Animale. Atât ea, cât şi W.R. Erau împotriva vivisecţiei, interzicând această practică la spitalul unde ea donase milioane.

Şi Europa şi-a pus pecetea asupra stilului de viaţă al cuplului Hearst-Davies. Îşi petreceau luni întregi acolo, în hoteluri sau la castelul lor de la Saint Donat, din Franţa, adesea cu grupuri de prieteni întreţinuţi pe cheltuiala lui W.R. Marion încuraja pasiunea lui W.R. Pentru muzee şi galerii de artă, însoţindu-l cu devotament în astfel de vizite. Iată ce scrie Marion despre aceste acţiuni educative: „Mă plictiseam de moarte. Nu voiam decât o îngheţată cu sifon sau o Coca Cola. Asta era impresia mea despre Europa. Ca şi cum ai fi lovit în cap cu un ciocan. Te simţi bine după ce totul s-a terminat, îmi plăcea când ne

întorceam şi vedeam din nou Statuia Libertăţii. «Casă, dulce casă» însemna tare mult”.

Pe de altă parte, W.R. Se simţea mai bine în compania ei în Europa, decât în Statele Unite. La castelul Saint Donat, unde Milly nu prea a fost niciodată bine-venită, Marion stătea în capul mesei, alături de W.R., primind celebrităţi precum George Bernard Shaw, Lloyd George şi familia Mountbatten. În Europa, W.R. Şi Marion nu erau întâmpinaţi cu dezaprobarea manifestată de americani faţă de un bărbat care se afişează cu amanta. Joseph Kennedy, un bancher american foarte bogat care se împrietenise cu ea, dădea dovadă de înţelegere pentru situaţia lui Marion. Propria lui amantă, Gloria Swanson, cel mai bine plătită vedetă de cinema, era, de asemenea, subiect al bârfelor dezaprobatoare. Prin comportamentul său cavaleresc faţă de Gloria Swanson, Kennedy i-a fost de mare ajutor lui Marion, sugerându-i lui W.R. Modalităţi de a proteja interesele amantei sale în cazul în care el ar fi murit.

În anii ’30, Marion avea treizeci şi cinci de ani şi se menţinea printre cele mai bine cotate vedete de cinema, încurajată de W.R. Şi depăşindu-şi temerile cu privire la posibilitatea unui eşec, ea a supravieţuit tranziţiei de la filmul mut la cel sonor, un coşmar devenit realitate pentru o actriţă care se bâlbâise toată viaţa. Era încă foarte frumoasă. W.R. O respecta pentru realizările sale profesionale, neclintit în convingerea sa că ea cunoştea branşa şi era un excelent executant. Era, de asemenea, cea mai bogată şi cea mai caritabilă femeie de la Hollywood, fiind interesată în mod special de Spitalul de Copii din Los Angeles.

Dar băutura devenise o problemă serioasă pentru ea. W.R. Nu ţinea alcool în casă, dar Marion ascundea sticluţe cu gin şi whisky în rezervoarele de la toaletă. Câteodată, reuşea s-o ţină departe de băutură, dar perioadele ei de trezie nu durau mult. „Ce pot să fac?” le spunea el neajutorat prietenilor.

Marion a luptat fără succes cu alcoolismul pe parcursul întregii sale vieţi. Iată ce spune Bill în această

privinţă: „Poate că tata simţea că Marion bea din cauza lui, pentru că nu se însurase cu ea. Asta i-a dat mult de gândit şi i-a provocat mari suferinţe în ultimii lui ani de viaţă”. Statutul ei marital a contribuit aproape sigur la alcoolismul ei, căci Marion încerca să-şi înece în whisky furia şi tristeţea.

Declaraţiile lui Marion, care se presupunea că aveau ca scop validarea statutului ei de amantă, nu fac, de fapt, decât să îi dezvăluie durerea: „E sănătos din punct de vedere istoric, sau tradiţional, şi dramatic (chiar), dacă este păcătos, să-ţi faci amantă o fată de la spectacolele de revistă şi o vedetă blondă de cinema. Să ne amintim de Ludovic al XIV-lea, de Carol al II-lea şi de Irod!” în ciuda bravadei ei, dorinţa de legitimitate maritală îi otrăvea relaţia cu bărbatul cu care se unise pe viaţă.

Anul 1937 a fost un an de cotitură atât pentru Marion, cât şi pentru W.R. După patruzeci şi şase de lung metraje, multe dintre ele încununate de succese răsunătoare, Marion şi-a anunţat retragerea de pe platourile de filmare. A fost o decizie înţeleaptă. La patruzeci de ani, era încă distribuită în roluri de femei care aveau jumătate din vârsta ei reală. Ea îşi dădu, însă, seama că, dacă ar fi continuat să joace, ar fi trebuit să accepte roluri de femei de vârsta mijlocie. Se temea să nu îl piardă pe W.R. (care avea şaptezeci şi patru de ani), dacă el ar fi văzut-o aşa cum era, şi nu ingenua blondă de care se îndrăgostise.

Marion era şi foarte obosită de munca prestată până atunci. Timp de peste douăzeci de ani, se devotase carierei profesionale, uneori filmând simultan pentru două filme, dormind pe sponci, dar fără să sacrifice nicio oră din timpul alocat petrecerilor. Şi, deşi reuşise să îşi depăşească bâlbâiala pe pelicula sonoră, tot nu se simţea la largul ei în acest domeniu. Acum, pe platou domnea liniştea în timpul filmărilor, în timp ce, pe vremuri, la filmările pe peliculă mută, platoul răsuna de cântecele formaţiei sale preferate. Filmele, spunea ea, deveneau „o afacere pe bandă rulantă”, la care voia să renunţe.

Îmbătrânită şi alcoolică, cu forme mai puţin ispititoare ca pe vremuri, Marion a pretins că vrea să se dedice exclusiv lui W.R. „Mi s-a părut că eram datoare măcar să stau alături de un bărbat atât de măreţ şi de minunat, unul dintre cei mai buni care au existat vreodată”, spune ea, pe un ton spăsit.

Devoţiunea ei a fost curând pusă la încercare. Fabulosul bogătaş W.R-Hearst se clătina pe buza prăpastiei insolvabilităţii. Cum era posibil aşa ceva? Răspunsul este că „beţia fiscală” a lui Hearst l-a făcut să toace anual cincisprezece milioane de dolari sub formă de cheltuieli personale şi cel puţin un milion de dolari anual pe lucrări de artă şi obiecte istorice. În plus, toate activele lui erau ipotecate. „Cred că sunt terminat”, se plânse el lui Marion.

Marion trecu la fapte, într-o săptămână, lichidă suficiente participaţii «i proprietăţi imobiliare pentru a-i putea înmâna amantului ei un cec autentificat de un milion de dolari. La început, W.R. Îl refuză. Apoi îl acceptă, dar insistă să îi ofere în schimb acţiuni la ziarele lui. Însă donaţia ei nu a fost suficientă. Băncile cereau cel puţin încă două milioane pentru a preîntâmpina intrarea în faliment. Aşa că Marion şi-a vândut bijuteriile, şi-a ipotecat bunurile imobiliare şi şi-a convins un prieten, pe Abby Rock-efeller, să îi ofere un împrumut enorm care să rotunjească suma necesară. Triumful moral al lui Marion prin generozitatea ei uimitoare a fost contrabalansat de critica ei vehementă la adresa lui Milly, care nu a ridicat un deget să-i vină în ajutor soţului său.

Afacerile lui W.R. Continuau să meargă prost. Creditorii îi preluaseră imperiul, pe care îl vindeau. El a oprit construcţia la proprietăţile sale din California. Nu mai putea găzdui petreceri sofisticate. Revista *Time* a relatat în 1939 că un W.R. Supus şi mult mai sărac spera doar ca: „1. Măcar o parte (din imperiul lui) să îi supravieţuiască; 2. Să îşi păstreze slujba... La şaptezeci şi cinci de ani, băiatul rău al jurnalismului american nu e decât un redactor angajat căruia i s-a redus salariul”.

Noua viaţă de austeritate a lui Marion şi W.R. I-a scos

din vârtejul petrecerilor şi din cercul celor cu care, timp de peste douăzeci de ani, îşi împărtăşiseră extravaganţa, alungind totodată şi plictiseala lui Marion. Marion şi W.R. Îşi începeau împreună fiecare zi. W.R. Pregătea micul dejun, iar ea spăla apoi vasele. Biograful lui Marion scrie că „aceasta a fost perioada lor cea mai apropiată de un menaj propriu-zis, când s-au jucat de-a gospodăria”. W.R. Impunea un nou stil de viaţă, cu care el se acomodase mult mai uşor decât Marion. El obişnuia să îi spună: „Ştiu că eşti tânără şi sălbatică şi vrei să petreci. Dar m-am săturat de atâta lume. De ce nu încerci să te linişteşti?” Ea chiar făcea acest lucru, căutându-şi un refugiu în alcool şi mâncare care o îngraşă, dându-i un uşor aer de matroană. Pe vremuri petrecea până în zori, acum cosea la maşină. „Ea îi făcea toate cravatele”, îşi aminteşte o prietenă. „Numai cravate artizanale, superbe, de mătase”.

Apoi s-a declanşat al doilea război mondial, în timp ce Hitler decima Europa, W.R. S-a retras şi mai mult din lumea pe care o frecventase cândva. Cu cinci ani mai devreme, avusese o întrevedere particulară de cinci minute cu Führerul, ale cărui opinii despre superioritatea germană, dar nu şi despre inferioritatea evreilor, le împărtăşea şi el. La îndemnul lui Louis B. Mayer, şeful studiourilor Metro-Goldwyn-Mayer, el încercase, în timpul acelei scurte întâlniri, să îl întrebe direct pe Hitler de ce persecuta evreii. Marion nu fusese admisă la întrevedere. „M-au dat deoparte”, îşi aminteşte ea. „Nu am vorbit cu nimeni vreo două zile, eram furioasă. Voiam să-l văd pe tip”.

Între timp, Hearst continuase să promoveze ideea împăcării cu Hitler.

I «uHa *j-risraunacnt*, din 1938. După izbucnirea războiului, el a [ecunoscut cât de prost evaluase atât persoana lui Hitler, cât şi situaţia) uropei şi a înţeles, cu mare tristeţe, de ce era atât de dispreţuit şi de letestat de opinia publică.

Dar răul încă nu venise pentru el şi Marion. În 1941, Orson Welles, [n englez de douăzeci şi cinci de ani, a lansat

Citizen Kane (Cetăţeanul; a ne), un film atât de genial, încât a fost considerat unul dintre cele mai ine din toate timpurile, însă, în ceea ce o privea pe Marion Davies, a; prezentat un atac la persoană, care îi distrugea reputaţia de vedetă şi de: triţă. În film, un antierou care seamănă cu Hearst subvenţionează cariera; lei de-a doua soţii, o actriţă pe nume Susan Alexander, lipsită de talent; colică şi antisemită. Aceasta era o parodie a foarte talentatei, alcoolicei ne-antisemitei Marion Davies. Kane a mai construit Xanadu, un castel [ilar celui de la St. Simeon. Filmul a făcut mare vâlvă. Aliaţii lui Hearst au fost distruşi. Editorialista lui, Louella Parsons, a acterizat pelicula englezului drept „o caricatură necinstită". Louis B. Lyer a părăsit sala de proiecţie plângând şi a vrut să cumpere negativullului, pentru a-l distruge. Cu toate acestea, Orson Welles a triumfat, iar *izen Kane* încă mai figurează pe lista celor mai bune filme făcute odată. Dar, peste două decenii, pentru a se recompensa pentru răul pe filmul i l-a făcut lui Marion, Welles i-a prefaţat cartea de memorii [rută în 1975, *The Times We Hâd* (Vremurile pe care le-am trăit). Cu jva excepţii, „în *Kane*, totul a fost inventat... Susan (Alexander) nu lănă deloc cu Marion Davies", a declarat Welles.

Soţia (Susan) era o marionetă şi o prizonieră; amanta (Marion) a fost o ievărată prinţesă... Amanta nu a reprezentat niciodată o posesiune de a lui [earst; el a fost mereu peţitorul ei, iar ea era comoara dragă inimii lui timp peste treizeci de ani, până la ultima lui suflare. Ei au trăit o adevărată breste de dragoste. Dragostea nu este subiectul filmului *Citizen Kane*.

N excesul său de zel, cu scopul de a aplana lucrurile, Welles sau ptimat povestea dintre WR. Şi Marion Davies, care, deşi nu a fostă de dragoste, a reprezentat mai ales povestea despre dragostea lui pentru Marion. De ce, oare, această femeie frumoasă, talentată şi pare de distracţii s-a legat pe viaţă de un bărbat însurat, mult mai r şi mai rezervat decât ea? De ce s-a dedicat lui, un dictator în curs hbătrânire şi pe cale de a-şi pierde imperiul? lindea Marion

îşi subevalua calităţile; avea nevoie să îşi *valideze* prin WR. Rămânând cu el; simţea că, oferindu-i în mod spontan un i de dolari când el era la ananghie, şi-a câştigat dreptul la protecţia-ul lui; în plus, mai simţea nevoia şi să se convingă că el nu putea

Trăi fără ea. Aşa că, în floarea vârstei, ea a rămas alături de el, mulţumindu-se cu statutul tern de amantă a lui W.R.

După război, cuplul s-a întors pentru scurt timp la St. Simeon, dar, în 1946, a părăsit definitiv această reşedinţă, căci sănătatea lui W.R. Se şubrezise. Marion era tot mai nefericită şi se simţea izolată, iar costurile necesare menţinerii grandioasei construcţii erau peste măsură de mari. S-au mutat într-o superbă vilă mediteraneană pe care Marion o achiziţionase în Beverly Hills. Pe W.R. Îl îngrozea perspectiva de a pleca din castelul său drag, dar Marion era fericită.

Casa era pe numele lui W.R. La şase săptămâni de la cumpărare, Marion i-o donase lui, pentru ca W.R. Să îşi poată sfârşi zilele în propria lui casă. Dar viaţa în casa aceea era adesea amară. Surorile lui Marion, Ethel şi Reine muriseră de curând. Acum, că duceau o viaţă retrasă, vastul cerc de „prieteni" s-a micşorat până la o mână de oameni de nădejde, printre care „Big Joe" Kennedy, care a vizitat-o până la sfârşitul vieţii şi s-a asigurat că este invitată la toate evenimentele importante din viaţa lor. Altfel, ea şi W.R. Erau rareori invitaţi la petreceri sau evenimente mondene.

După ani petrecuţi în căutarea disperată a unor medicamente care să îi prelungească viaţa, Hearst a fost nevoit să se împace cu gândul că era un om foarte bătrân care îşi trăia ultimii ani. Îi privea cu suspiciune pe fiii şi directorii lui, crezând, pe bună dreptate, după cum avea să se vadă mai târziu, că aceştia aveau să o elimine pe Marion din acţionariatul imperiului său mediatic. Pe măsură ce sănătatea i se deteriorara de-a lungul anilor, W.R. Îi transfera adesea ei sarcina de a comunica cu diverşi editori şi era extrem de iritat dacă vreunul dintre ei

opunea rezistenţă la intervenţiile ei. Pe patul de moarte, a încercat să îşi protejeze amanta iubită de inevitabilele resentimente ale copiilor săi.

În al optzeci şi nouălea an al lui (anul morţii sale), W.R. A introdus în acte nişte prevederi menite să garanteze dreptul lui Marion de a consilia firmele Hearst, aşa cum ea făcuse adesea în timpul vieţii lui. Dar, pe ascuns, angajaţii au sabotat ordinul dat de W.R.

Marion era atât de îngrozită la gândul că avea să îl piardă, încât se afundase într-un marasm alcoolic care îi afectase sistemul circulator. Adesea o lăsau picioarele şi avea şi ea nevoie de asistenţă medicală, îl vizita pe W.R. De trei ori pe zi, după ce înghiţea cafeaua preparată de personalul îngrijorat.

Marion era aproape înnebunită de moartea iminentă a lui W.R., un eveniment de la care fiii acestuia plănuiau pe ascuns să o excludă. Bill şi cel mai important director din imperiul lui Hearst s-au întâlnit ca să facă „planuri în eventualitatea morţii şi înmormântării. Nu au inclus-o pe Marion Davies în aceste planuri. Evident că nu aveam de gând să o punem într-o situaţie delicată pe mama invitându-le pe amândouă”. Familia se simţea

Umilită de faptul că patriarhul lor murea în casa celei care a fost amanta sa de o viaţă.

În timp ce îl vegheau pe muribund, creşteau animozităţile dintre Mari-on şi fiii lui. La un moment dat, când ea l-a întrebat pe unul dintre ei cum se simţea Hearst, el a mârâit: „Ce-ţi pasă ţie, târfă!” Marion pretinde că, după aceea, instigat de fiul lui, propriulei doctor i-a făcut o injecţie în timp ce se apleca să ridice o telegramă, în vreme ce ea dormea, W.R. S-a stins din viaţă, cu basetul lui, Helena (puiul Hélènei care murise) alături. Fiii lui au venit la scurt timp după aceea şi au luat cadavrul. Când s-a trezit, Marion a găsit casa goală. „Corpul lui se evaporase, pur şi simplu”, spune Marion cu amărăciune. „Bătrânul W.R. Se dusese, băieţii dispăruseră, îţi dai seama ce au făcut? Mi-au furat ceva ce îmi aparţinea. Era al meu. L-am iubit timp de treizeci şi doi de ani şi acum se dusese. Nici

măcar nu mi-am putut lua rămas-bun”.

Marion nu a participat la înmormântare. „De ce să mă duc?” spunea ea. „De ce să trec prin genul ăla de dramă când eu l-am avut tot timpul?” S-a încuiat în dormitor, dar i-a spus unui prieten să îi transmită lui Milly Hearst „să nu uite să poarte doliu”. Brusc, Marion Davies devenise *persona non grata* în universul familiei Hearst. Numai jovialul George i-a rămas prieten.

A fost citit testamentul. W.R. Îşi protejase, într-adevăr, amanta, pe care o caracteriza drept „Prietena mea loială, domnişoara Marion Douras, care mi-a venit în ajutor în timpul marii recesiuni oferindu-mi un milion de dolari din propriii săi bani”. Testamentul îi luase pe toţi prin surprindere, desemnând-o pe Marion drept succesoare la cârma imperiului Hearst. Bill Hearst a rezumat foarte bine situaţia: „După moarte, bătrânul ne lăsase cu o dilemă: grija lui pentru Marion, contrabalansată de responsabilitatea lui faţă de companie”. Familia s-a revoltat. Avocaţii lor şi cei ai lui Marion au purtat îndelungi tratative. Şase săptămâni mai târziu, Marion îşi ceda dreptul de vot în cadrul companiei, consimţind în schimb să îşi asume rolul de „consultant oficial şi consilier pentru Corporaţia Hearst în privinţa studioului de cinema şi a altor activităţi de divertisment”.

Dorinţele lui W.R. Au fost în linii mari satisfăcute. A doua zi, spre uimirea tuturor, Marion Davies s-a căsătorit. Mirele era Horace Gates Brown al III-lea, un căpitan din marina comercială cu opt ani mai tânăr decât ea. Horace fusese îndrăgostit de sora ei, Rose, care îi respinsese în mod repetat propunerile de căsătorie. Marion se împrietenise cu el şi descoperise în scurt timp că-i savura poveştile pipărate, ea fiind înzestrată cu un neobişnuit simţ al umorului. Prietenii ei uimiţi au presupus că el îi aducea aminte de W.R.

L Căsătoria nu a fost fericită, aşa că, în decurs de câteva luni, Marion a înaintat o cerere de divorţ, pe care ulterior a retras-o. Dar Horace era atractiv şi senzual, iar Marion îi aprecia performanţele sexuale. Acest fapt

Trebuie să fi atârnat greu în balanţă în favoarea deciziei de a rămâne cu el. La fel de mult trebuie să fi contat şi dorinţa ei de a-şi ordona viaţa şi de a gusta plăcerile respectabilităţii maritale după ce, timp de o viaţă, fusese o amantă pe care unii o condamnau, iar alţii nu o acceptau.

Marion avea perioade dese când nu mai bea, iar atunci slăbea; la trezie, arăta aproape la fel de frumoasă şi de tânără ca pe vremuri. Apoi reîncepea să bea. Cu toate acestea, a făcut afaceri imobiliare importante, o mare parte din profit fiind destinat actelor de caritate. A participat la nunţile copiilor lui „Big Joe” Kennedy, şi le-a împrumutat lui John Fitzgerald Kennedy şi soţiei lui, Jackie, casa ei pentru a-şi petrece acolo luna de miere. Mai târziu, avea să asiste cu mândrie la numirea în funcţie a lui JFK.

În 1959, Marion a făcut cancer la mandibulă. A refuzat operaţia şi a urmat doar chimioterapia. Avea dureri continue, pe care încerca să le atenueze cu laudanum. Pentru a-şi ascunde falca desfigurată, purta o eşarfă albă. Joe Kennedy i-a adus trei specialişti din California, iar ea a acceptat operaţia. Părea să fi învins boala, dar la 22 septembrie 1961 ea a murit, avându-i alături pe Horace şi alte câteva rude care i-au mai rămas. Chiar înainte de a intra în comă, i-a spus lui Horace că nu regreta nimic.

Înmormântarea lui Marion a fost fastuoasă. Printre cei care i-au purtat sicriul s-au numărat vechiul ei prieten, Joe Kennedy, fostul ei coleg de platou Bing Crosby, amantul de demult Dick Powell şi fiul mai mare al lui WR, George Hearst. Aceşti bărbaţi reprezentau fiecare aspect al vieţii ei complicate: amanţi, prieteni, colegi şi, prin George Hearst, realitatea deceniilor din viaţă pe care şi le-a petrecut ca amantă a lui W.R. Hearst.

Viaţa lui Marion Davies a fost ideală din multe puncte de vedere. A beneficiat de averea aproape inimaginabilă a lui W.R. Hearst, s-a bucurat de devotamentul lui de o viaţă şi de protecţia lui testamentară postumă şi a cunoscut triumful social de a locui cu el. Dar a trăit şi în

nesiguranţă, în condiţiile în care iubitul ei rămânea însurat cu altă femeie, fiind nevoită să sufere şi dispreţul cu care societatea le privea pe amante. A trebuit să se mulţumească să crească baseţi în loc de copii. Convingerea că îşi datora succesul profesional ajutorului lui W.R. A făcut-o să preţuiască protecţia lui, deşi ea, mai mult decât oricare altă femeie din epoca ei, ar fi putut reuşi cu brio pe cont propriu. Prin urmare, şi-a sacrificat independenţa pentru a rămâne amanta lui W.R. Din memoriile lui Marion, *The Times We Hâd*, transpare convingerea că relaţia lor a dat sens vieţii ei.

Gloria Swanson în 1927, Gloria Swanson era cea mai populară vedetă americană de cinema: o mignonă sexy în vârstă de douăzeci şi opt de ani, cu păr negru strălucitor, un nas uşor cârn şi ochi mari, albaştri. Se căsătorise pentru a

Treia oară* cu marchizul francez Henri de La Falaise de La Condraye şi era mama unei fetiţe, Michelle şi a unui băiat adoptat, Joseph. Era inteligentă, ambiţioasă şi foarte liberală din punct de vedere sexual până la limita promiscuităţii chiar. Gândea independent şi îşi asuma riscuri personale şi profesionale. A fost o feministă *avant-la-lettre*, căci credea că Dumnezeu este de sex feminin, în punctul culminant al carierei, Gloria a refuzat un contract de un milion de dolari şi a părăsit siguranţa oferită de Paramount Pictures pentru a fonda Gloria Swanson Productions, şi a-şi produce propriile filme.

Dar Gloria avea şi probleme mari. Soţii ei au fost întotdeauna o povară financiară pentru ea, iar Henri nu se deosebea prin nimic de ceilalţi doi. În mod neliniştitor, el tocmai se hotărâse să se mute înapoi în Franţa pentru a beneficia de drepturile nobiliare care i se cuveneau.

Din nefericire, Gloria Swanson, actriţa plătită cu sume astronomice pentru un rol, era aproape falită. Avea cheltuieli personale scandaloase, care se cifrau la circa zece mii de dolari pe lună. Avea în Beverly Hills un conac de două etaje, cu douăzeci şi două de camere, cinci camere de baie şi un garaj pentru maşinile ei: un Pierce-Arrow şi

un Cadillac. „Publicul se aştepta ca noi să trăim ca regii şi reginele”, a explicat Gloria, câţiva ani mai târziu. „Aşa că noi ne conformam. De ce nu?”

Chiar aşa, de ce nu? Dar conturile bancare ale Gloriei erau aproape goale şi se umpleau doar dacă filmele ei aduceau încasări. Consecinţa alegerii pe care o făcuse a fost că traiul ei luxos depindea de succesul ei ca producător, între timp, *The Love of Sunya*, filmul cu care debutase ca producător, nu a adus suficiente încasări pentru a acoperi împrumutul făcut pentru a-l turna. Distribuţia celui de al doilea film, foarte drag ei, *Sadie Thompson*, o poveste controversată după Somerset Maugham despre o prostituată şi preotul care încearcă să o schimbe, unde Gloria juca rolul senzualei şi frământatei Sadie, a fost întârziată de pertractările avocaţilor ei cu cenzorii, care susţineau legile privitoare la moralitatea publică. Ca şi cum asta nu ar fi fost suficient, fiscul îi recalculase cota de impozitare pe perioada 1921 – 1926.

Încurcăturile financiare prin care trecea Gloria i-au determinat pe consilierii ei să îl aducă pe Joe Kennedy în viaţa sa. „Gloria are nevoie de o bună administrare, şi de o finanţare serioasă şi pentru aceasta trebuie să încredinţeze organizaţia persoanei potrivite”, îi scria lui Kennedy prietenul ei, Robert Kane, director la Paramount. Kennedy a fost entuziasmat de propunere. Gloria reprezenta tot ce admira el mai mult: celebritate, talent şi frumuseţe. Ea transpusese în realitate îndemnul pe care îl adresa în permanenţă copiilor săi: „Prindeţi momentul!”

— Primul a fost actorul Wallace Beery, al doilea Herbert Stronborn, care a folosit banii obţinuţi în urma divorţului pentru a deschide restaurantul Brown Derby; acesta a devenit extrem de popular în luma cinematografiei, fiind frecventat chiar şi de Beery.

În 1927, Joseph Patrick Kennedy era un bancher foarte bogat şi cu conexiuni foarte bune în industria cinematografică, fiind preşedintele reţelei de cinematografe Film Booking Office Inc. Zâmbitorul bancher de patruzeci de ani era căsătorit cu Rose

Fitzgerald, fiica lui John Francis „Honey Fitz” Fitzgerald, probabil cel mai puternic om din Boston. Joe era pe calea cea bună spre formarea celebrei sale dinastii: în 1927, Rose rămăsese gravidă cu cel de al şaptelea copil al lor.

Gloria s-a purtat la prima lor întâlnire cu aplombul obişnuit al unei vedete. Joe a reacţionat pozitiv la prezenţa ei impunătoare, deşi l-au surprins statura ei măruntă, precum şi opţiunile ei în privinţa meniului: ţelină călită, bame şi dovlecei. Gloriei i s-a părut că Joe nu prea semăna cu un bancher, căci purta un costum prea larg. „Cu ochelarii şi bărbia lui proeminentă, arăta ca unchiul oricărui funcţionar din clasa medie”, îşi aminteşte ea.

Vedeta şi bancherul au vorbit despre industria cinematografică, iar Joe i-a pus întrebări punctuale cu privire la situaţia financiară a companiei ei. Ea se hotărî să-i acorde încrederea sa, punându-i la dispoziţie toate documentele sale financiare. După ce le studie, Joe îi telefona Gloriei să-i spună că afacerile ei erau haotice, iar consilierii, consultanţii şi angajaţii ei nişte „capete seci”. Pe scurt, Gloria Gwanson Productions era o firmă extrem de prost administrată, iar pe Joe nu-l interesa un astfel de client.

Ceva mai târziu, Joe s-a răzgândit, făcându-i Gloriei ceea ce el numea o „gogeamitea ofertă unică”. Gloria îşi aminteşte că el i-ar fi propus: „Lasă-mă să mă ocup de tot. O să-ţi aduc câţiva colegi de echipă şi o să facem o operaţie chirurgicală în regim de urgenţă… Când o să intrăm în pâine, o să cadă vreo câteva capete”.

Joe şi colegii lui, pe care Gloria îi poreclise „călăreţii”, dădură buzna de-a dreptul în viaţa ei, citindu-i actele cu creionul în mână şi petrecându-şi ore întregi la ea acasă. Erau extrem de atenţi, faţă de ea, după cum avea să remarce Gloria: „de fiecare dată când îmi luam o ţigară, aproape că-mi dădeau foc, căci mă pomeneam cu o droaie de brichete aprinse sub nasul meu”. Acum, Gloria era convinsă că îşi poate încredinţa finanţele acestor oameni care nu vorbeau prostii şi lui Joe Kennedy, şeful lor pe care ei îl admirau fără rezerve.

Pentru început, Gloria Swanson Productions a fost dizolvată, fiind reînfiinţată sub o nouă identitate corporatistă, Gloria Productions. Între timp, Joe o ajuta pe Gloria, care se concentra asupra punctului său forte, realizarea de filme. Cu oarecare emoţii, deşi era sigură că Joe ştia ce face, Gloria acceptă să îşi cedeze drepturile asupra primelor două filme realizate companiei căreia îi era datoare vândută, ceea ce însemna nu numai acoperirea datoriilor, dar şi obţinerea unor lichidităţi. Ea avea să scrie mai târziu: „Tot ce ştiam era că făcusem greşeli în trecut, pe când acum, în

Relaţia noastră, el nu făcuse niciuna. Aşadar, chiar dacă nu prea voiam trupul, scoţându-i chimonoul eu i-am spus să perfecteze tranzacţia”. pot. Acum”. Gloria povesteşte-Era câun *ci* „N” mai Pot

Din nefericire, însă, pentru Gloria, aceasta s-a dovedit a fi prim; binte, gonind spre libertate După u scăpat din frâu, dur, fiergreşeală a lui Joe, şi încă una teribil de costisitoare, căci *Sadie Thompson* mine, mângâindu-mi părul „orgasm rapid, a rămas întins lângă un film care nu îi făcea i în car n – mai

Gloria mai spune despre acel mom barul ciudat de lângă mine, mai mult d t atunci Joe Kennedy, „băr

— *O* devenit”.

Un film care nu îi plăcea şi în care nu avea încredere – în mod ironic aceasta se datora considerentelor lui morale! – a reprezentat un succes., 6” I111UC> mai mmt d… –”.

Unde soţia şi copiii lui nu au v mt ni iodată f° v* J*

Când i se oferea ocazia, călători „coastdv t *

Casa lui avea două menaiere în t» w – Pentru al vedeai care l-a îmbogăţit pe proprietarul drepturilor de difuzare, în timp ce Gloria Joe s-a instalat în Beverly Hill „v, a devenit stăpânul meu a primit doar elogii profesionale. Dar înainte de acest episod, Gloria işâunde soţia şi cooii lui mi-a” ™»; *!: l? C, r „nd° casă Pe Rodeo aminteşte despre Joe Kennedy: „În doar două luni de zile, reuşise să prei întreaga mea viaţă în propriile sale mâini”.

52”.

Într-o anumită măsură, şi Gloria preluase viaţa lui în propriile sal adesea dineuri pentru alntoarce osătar? *f*™ ™ — Un bucătar mâini. Joe se simţea atras de clienta şi partenera sa plină de vitalitate, ia Aceste dineuri nu erau niciodată i *t* & *P* ei-Gloria, deşi îşi iubea soţul, îl privea şi ea cu interes pe Joe. Sexul încep Joe, iar conversaţia gravita în jurul afac „T 5 tic. lpau şi «călăreţii” lui să se infiltreze în relaţia lor. Dar Gloria avea multe motive pentru a nu’s făceau dragoste, apoi un „călăreţ” o e d „ace ea Gloria şi Joe lăsa antrenată într-o aventură extraconjugală. Hollywoodul se conduce Joe se vedeau rar şi niciodată singuri° „acasă în timpul zilei ea şi după reguli de moralitate, atât în ceea ce priveşte filmele, cât şi viaţă la de obicei, Joe continua că sunt h personală a vedetelor, în niciun caz ea nu voia să i se reproşeze că ar Jdetalii viaţa copiilor săi şi să ţină o strî – e – Zel Până în °ele mai mici avut o moralitate laxă. Altă problemă o reprezenta căsătoria ei. Deşinţum» spunea el. De asemenea a insistat f3 °U? e, mi s-au» Henry”, simţea nevoia să stea în preajma lui, Gloria îşi iubea soţul chipeş şi feifdotrtat – gândul la un suflet ne botp-l – Ca Iona să ¥ boteze băiatul mecător! În timpul călătoriilor sale periodice îi *7 î CT°Învinăeri Le religioase.

Cu Joe lucrurile stăteau altfel. Mariajul lui cu Rose se baza pe perpe 11C1 un semn că ar suspecta ceva Gloria n – C Henn „U dădea

Oia ca Gloria să îi facă un copil Glorii – A ajunge în patul Gloriei era acum doar o chestiune de timp şi SIştă dată acest lucru, ea îşi făcea *băiatâ*dacă mai menâiona planificare, o activitate la care el se pricepea de minune. Dând dovadă e Nu P°îi manipula publicul Joseph Aş fi te şi> Se mto-cea în California.

Multă diplomaţie şi înţelegând situaţia Gloriei, Joe a tras nişte sfori pentru a hotărât. Însă, pe măsură ce timpul trecea a doua Z1” „spuse a se descotorosi de Henri, oferindu-i ceea ce Gloria a descris drept „în industria cinematografică erau la curent e 1 T”-6 aconcluzia că cei

funcţie excelentă”, ca director pentru Europa al firmei Pathé Picture a Pe un fel de „versiune modificată a li W n & amoroasă> văzându-i

Henri era în al nouălea cer. La fel şi Gloria, care „îl învălui pe Joe Kennec rarion Davies, cu deosebirea că aveau amând Randolph Hearst şi într-un zâmbet subtil de profundă recunoştinţă”. Joe şi Henri făcură repe (? adar> dincolo de şoapte, şi deci fără să fi mamje Sollde şi cu e°Pii;

O înţelegere verbală, redactară actele şi le semnară. „Apoi, în câteva şedin: u? at „rostite cu voce tare”. Expuşi riscului apariţiei unor scurte, am schimbat lumea”, scrie Gloria. În plan personal, Gloria şi Joe erau feri f *

A doua zi, Joe a făcut în aşa fel ca unul din „călăreţii” lui să îl duc) e acorda prea puţină atenţie dorinţei lmpreună deşi în intimitate pe Henri în larg, la pescuit, iar el s-a învoit de la birou pentru a pute –”. R sau satisfacţiei Gloriei. Dar lucra. Gloria şi-a luat liber pentru a cumpăra cadouri pentru copii. Că Henri a ajuns în siguranţă în larg, Joe a sosit în camera de hotel a Glori năpus „du-se d, rec «spre ea. Cu o mână îi ţi” ea capul; ou cca. aM îi mâng

M.

„SCnelă G1°na Ş Joe au călătorit tuarea neamului mai degrabă decât pe relaţia personală dintre ei, care ei) probabil prin recunoştinţa pentru postul P eSUpunea ca aceasta se explica politicoasă şi distantă. Rose stabilise nişte standarde pentru ea şi Joe, diimâul cultivat al europeanului, care lăsa a tfl *îi*™ /lindea avea siguranţă financiară, religiozitate, respectarea obligaţiilor familiale, şi îi; me> mai ales că această relaţie nu putea du C l – «fă curgă de la înghiţea mânia provocată de infidelităţile lui. Pentru că Joe respecta ştaif1*11 PIauzibil era însă faptul că şi Henri au & căsătorie”. Un motiv şi dardele ei şi îi permitea să îşi satisfacă gusturile vestimentare costisitoarl. Cu Joe Kennedy lucrurile erau mai comni° amantaja Parisştia că Rose nu ar fi pus întrebări deranjante şi nici nu ar fi provocat uF63 că» era fidel Gloriei, evitând să se în l „S°ăpă mărturiseandal, aşa că el

nu se confrunta cu constrângerile la care era supusfăscuse în ci un copil în anul acela îi ™ „i*” °U» e, C.u Rose – nu Ii se

Gloria. F foia ca Gloria să îi facă un r „îi ral? *l* cu, mmdne Gloriei. Dar Joe

359

Facerea lor se scufunda. *Queen Kelly*, un film pe care Joe practic i l-a mpus Gloriei, a fost un eşec de opt sute de mii de dolari. Joe s-a înfuriat i culme. „Nu am avut în viaţa mea niciun eşec”, exclamă el enervat, între timp, Gloria a obţinut o nominalizare la Oscar pentru rolul din *Sadie „hompson*, filmul despre care el prevăzuse că avea să fie un eşec.

Pentru Gloria, *Queen Kelly* a fost o lovitură emoţională, fizică şi fi-anciară. Când şi-a dat seama cât de oribil era filmul, a fost atât de dep-mată, încât a trebuit să fie internată în spital. „Nu vreau să intru în detalii u privire la reacţia Gloriei, care îmi datorează o sumă considerabilă pentru; alizarea filmului, dar nu a fost prea agreabilă”, îi scria Joe lui Henri, dăugând şi faptul că, în discuţiile lor, el şi Gloria „au pus cărţile pe aşa”.

Dar Joe era tot timpul afectuos şi adesea (cam des pentru liniştea loriei) autoritar. O călătorie la Londra, cam pripit hotărâtă, a fost cel mai în exemplu. Joe a bătut-o la cap pe Gloria să călătorească şi ea cu; elaşi vapor cu care călătorea el cu Rose şi cu sora lui. „Te rog, Gloria, lose) vrea să te cunoască”, a argumentat el.

Călătoria lor a fost un succes, deşi Gloria nu a ştiut niciodată cu atitudine dacă Rose avea vreo bănuială în privinţa lor. Joe îşi petrecea t timpul cu Gloria, dar cu toate astea, Rose era mereu amabilă faţă de nanta soţului ei. Odată, Joe a avut un acces de furie din cauza unui tsager care se zgâia prea insistent la Gloria, iar Rose i-a ţinut isonul, loria se întreba: „Era nebună sau sfântă?”

Henri li s-a alăturat, iar Rose s-a arătat încântată de „minunaaatul” soţ Gloriei. Pe Henri îl deranja posesivitatea lui Joe, dar se abţinea să una ceva, de teamă să nu îşi compromită slujba preţioasă. „Henri era gajatul lui Joe, iar

eu eram literalmente proprietatea lui Joe”, îşi aminteşte oria. „Îmi pusesem în mâinile lui întreaga mea viaţă. Niciodată nu mai fusesem atâta încredere în cineva aşa cum aveam în Joe”. Joe o fascina, şi Henri era iubitul ei de suflet.

Întorcându-se în Statele Unite pentru premiera newyorkeză a filmului *e Trespasser* (Păcătoasa), despre care ea prevăzuse corect că avea să se; ure de succes, Gloria se pomeni convocată la un hotel pentru a se îmi cu un oaspete necunoscut. Se dovedi că acesta era Cardinalul ston-ului O’Connell. Prieten de familie cu Kennedy, O’Connell voia să cute despre relaţia ei cu Joe. Luată prin surprindere, Gloria i-a răspuns erau doar parteneri de afaceri. Dar O’Connell ştia despre ce vorbea: în venit să îţi cer să nu te mai vezi cu Joseph Kennedy. De fiecare dată id vă vedeţi, îi oferi o ocazie de a păcătui... Joseph Kennedy nu poate rămână credincios şi, în acelaşi timp, să se întâlnească cu tine”. Gloria ridică, pregătindu-se de plecare: „Cu domnul Kennedy ar trebui să „biţi”, îi spuse ea pe un ton ferm. Avea să afle mai târziu că Joe nu ştia ic despre această conversaţie neliniştitoare. Oare Rose sau alţi prieteni

R de familie îl determinaseră pe cardinal să acţioneze astfel? Gloria nu a aflat niciodată. Dar intervenţia lui era în concordanţă cu atitudinea Bisericii Catolice faţă de relaţiile „nepotrivite”: să învinuiască femeia, transferându-i ei întreaga responsabilitate.

Joe îşi alungă disperarea provocată de eşecul filmului *Queen Kelly* şi cumpără alt scenariu, despre care era convins că îl va transforma într-un mogul al cinematografiei. Gloria avea reţineri serioase cu privire la acest scenariu, dar a acceptat să joace rolul principal din *What a Widow* (Ce văduvă!). Acest titlu era dat de dramaturgul Sidney Howard, care obţinuse Premiul Pulitzer, iar Howard a câştigat un Cadillac, pe care i l-a înmânat chiar Joe Kennedy.

Cu puţin timp înainte de începerea filmărilor, Henri a

pus capăt în mod elegant mariajului său cu Gloria. „Focul a ars frumosul templu al iubirii noastre”, îi scria el. „Nu mai putem salva prea multe din cenuşă. Dar hai să încercăm să păstrăm prietenia noastră frumoasă, respectul reciproc şi decenţa!… Toate punţile dintre noi s-au năruit, nimic nu le mai poate reface, ştim amândoi asta”. Îşi încheia trista misivă: „La revedere, iubito, totul s-a sfârşit”. Preţul relaţiei Gloriei cu Joe Kennedy l-a reprezentat eşecul propriei sale căsătorii. Henri a intentat curând divorţ, pentru a se căsători cu frumoasa Constance Bennett, o blondă vedetă americană de cinema.

La scurt timp după aceea, *What a Widow* s-a dovedit un fiasco. Joe a fost umilit, chiar mai mult decât după *Queen Kelly*, căci numele lui apărea pe genericul filmului.

Într-o zi, contabilul Gloriei a informat-o că autoturismul Cadillac dăruit lui Sidney Howard fusese trecut în contul de cheltuieli personale al Gloriei. Nu ar fi trebuit să figureze în bugetul filmului? Ba sigur că da, răspunse Gloria, în timpul cinei la Joe acasă, ea menţiona că personalul de la biroul lui făcuse o eroare contabilă şi adăugă în glumă: „Tu i-ai dat lui Sidney Howard maşina, nu eu. El ţi-a mulţumit ţie, nu mie. Aşa că mi se pare corect să plăteşti tu pentru ea”.

Şocată, Gloria îl văzu pe Joe privind în gol fără un cuvânt, apoi înecându-se cu mâncarea. Recăpătându-şi controlul, el se ridică şi părăsi sufrageria fără un cuvânt. După o jumătate de oră, în timp ce Gloria îl aştepta să apară, un „călăreţ” s-a oferit plin de tact să o conducă acasă.

Câteva zile mai târziu, după ce aşteptase în van un telefon de scuze sau un bilet, Gloria înţelese că Joe Kennedy pusese capăt relaţiei lor. În cursul lunii următoare, el revocă relaţia lor de afaceri, inclusiv împuternicirea pe care ea i-o dăduse.

Joe Kennedy s-a evaporat pur şi simplu din viaţa Gloriei. Ziarele colportau zvonul că dobândise cinci milioane de dolari în urma vânzării bunurilor companiei de producţie, plănuind să se retragă din industria

matografică pentru a intra în politică. „Eram din nou complet singură „iubire şi fără niciun fel de siguranţă”, îşi aminteşte Gloria. Gloria a mai descoperit şi că, deşi deţinea multe proprietăţi, avea doar te puţini bani. Cum se întâmplase aşa ceva? îi încredinţase lui Joe a ei, iar el o lăsase în mijlocul drumului, într-o stare deplorabilă. Află, imărăciune şi uimire, că, pe lângă Cadillac, Joe mai trecuse în contul i haina de blană pe care i-o dăruise, precum şi un bungalow impresio-l pe care îl construise pentru ea la Gloria Productions. În plus, actele i încurcate, iar biroul lui Kennedy refuza să îi ofere ajutor sau explicaţii [imentare.

Amanda Smith, care a editat *Hostage to Fortune*: *The Letters of Joii P. Kennedy* (Prizonierul Averii: Scrisorile lui Joseph P. Kennedy), şi; a citit memoriile Gloriei, oferă o perspectivă puţin diferită cu privire motivul pentru care Joe a trecut în conturile Gloriei daruri ce păreau a icute în numele lui personal. Dosarele lui Kennedy conţin „contracte ocumente legale... Semnate de mâna lui Swanson... (care delimitează) gaţiile ei faţă de el şi de entităţile legate de el, o. Garanţie de a ram-sa... Infuzia disperată de lichidităţi (la rata curentă a dobânzii), un ament de a plăti... Pentru garderoba luxoasă de care avea nevoie o etă de calibrul Gloriei Swanson”. Se pare că Joe nu a fost niciodată de orbit de amanta lui strălucitoare, încât să uite că este om de afaceri, ar a făcut-o răspunzătoare pentru extraordinarele lui erori de estimare, d îi făcea cadouri şi îi accepta mulţumirile, nu îi amintea niciodată că apt canu el, plătea pentru acestea, însă, era evident că ea nu înţelegea ira documentelor pe care el i le dădea la semnat. După întreruperea bruscă a relaţiei, Gloria a fost nevoită să se lupte; ură pentru a-şi menţine echilibrul emoţional şi financiar. Pentru o ne s-a retras din motive de sănătate, pierzând brusc în greutate şi diţia fizică deteriorându-se. Dar responsabilităţile sale de mamă sini şi stilul de viaţă luxos, precum şi necesitatea de a-şi continua cariera determinat-o să se ridice din pat şi să înfrunte din nou lumea exteri-Gloria s-a recăsătorit, a mai făcut un copil, dar nu a fost fericită. A >rţat, apoi s-a

recăsătorit, din nou fără succes, aşa că a divorţat şi de dată. Aceste relaţii scurte şi nefericite nu au împiedicat-o să facă e noi, dar în 1942 ea avea puţini bani, astfel că a fost nevoită să îşi că drastic cheltuielile şi să găsească şi alte surse de venit. A încercat e afirme în televiziune, apoi s-a reîntors la film. În 1949, la cincizeci ni, a dat o lovitură cu *Sunset Boulevard*, un film despre un bărbat mai r care se îndrăgosteşte de o femeie mai vârstnică, de la Hollywood, acută, ea a continuat să joace, inclusiv pe Broadway, pentru ca, mai u, să se întoarcă la sculptură, un domeniu în care a avut, de asemenea.

Succes. Cel de-al şaselea şi ultimul său mariaj, cu Bill Dufty, a fost unul fericit: ea avea aproape şaptezeci şi şapte de ani, iar el, şaizeci.

La un an şi ceva după brusca lor despărţire, Joe Kennedy i-a telefonat Gloriei. Lângă el se găsea Franklin D. Roosevelt, viitorul preşedinte al Statelor Unite, zicea el. Iritată din cauza tupeului lui, Gloria i-a trântit telefonul. Ulterior, s-a lăsat îmblânzită, acceptând o împăcare formală. De atunci şi până la moarte, Joe s-a lăudat cu relaţia pe care o avea cu ea. Când a murit în urma unui atac cerebral, ea a trimis o telegramă de condoleanţe semnată „Kelly”. E greu de crezut că a ales numele celui mai mare eşec cinematografic al lui, fără niciun gând de răzbunare.

La cincizeci de ani după ce fusese amanta lui Joe Kennedy, Gloria şi-a scris memoriile. Evaluarea pe care o face relaţiei lor este filtrată de trecerea timpului, de spectaculoasele ei reveniri profesionale, de sănătatea ei excelentă, de fericirea personală şi de extraordinara ei frumuseţe naturală – la şaptezeci de ani, dansa în revista *Carol Burnett Show* îmbrăcată sumar şi expunând un corp care ar fi putut fi al unei femei bine întreţinute de treizeci de ani. În schimb, Joe nu numai că murise, dar ani în şir se resimţise de pe urma atacului suferit. Gloria Swanson îşi putea permite să ierte. Totuşi, i-a trebuit o jumătate de secol ca să treacă peste amărăciunea provocată de modul cum o tratase bărbatul care îi promisese să o salveze, dar

care o împinsese în haos. Ea se transformase de bunăvoie în păpuşa lui de paradă, permiţându-i să defileze cu ea în faţa ochilor lumii, pentru a-i impresiona pe toţi, inclusiv pe propria sa soţie. Ea fusese complice la strategia de a-i păcăli pe cunoscuţi, precum şi pe publicul anonim, care o transformase în vedetă, în cele din urmă, Gloria a regretat că făcuse un schimb dezavantajos.

Ei.).

Maria Callas

„Vissi d'arte, vissi d'amore" – „Am trăit pentru artă, am trăit pentru dragoste" – se plângea soprana Maria Callas în opera tragică *Tosca*, de Giacomo Puccini. Propria ei viaţă a împrumutat convingerea ce răzbate din cuvintele frământatei Floria Tosca. Floria îşi cântă aria disperată în timp ce iubitul ei era torturat departe de ochii publicului. Maria, însă, deplângea sfârşitul abrupt al relaţiei sale pasionate şi devoratoare cu magnatul armator Aristotel Onassis, care a repudiat-o pentru a se însura cu Jacqueline Kennedy, cea mai vestită văduvă din lume.

Maria Callas, diva care a ridicat opera pe culmi nebănuite, s-a născut la 2 decembrie 1923, în Manhattan, într-o familie de imigranţi greci, sub numele de Mary Anna Kalogeropoulos. Mama ei, „Litsa" (Evangelia) îşi vărsa furia pe mezina ei obeză, mioapă, păroasă şi stângace. Dar, pe la vârsta de cinci ani, Mary şi-a luat revanşa, în timp ce Mary cânta pe muzica difuzată la radio, Litsa s-a rugat ca vocea ei să o salveze de Statele

Lite şi de soţul ei. Când Mary avea treisprezece ani, Litsa şi-a anunţat tul că mariajul lor se terminase. Acesta şi-a făcut cruce şi a exclamat: n fine, Doamne, Te-ai îndurat de mine!" Litsa a întrerupt şcolarizarea lui ary şi a plecat în Grecia, unde o aştepta Jackie, fiica ei mai mare.

La Atena, Mary, acum cunoscută sub numele de Maria, a câştigat o rsă la Conservatorul Naţional, mai târziu fiind admisă la cea mai bunăcţie a Conservatorului din Atena. Exersa, repeta şi studia, neinteresată nimic altceva în afară de muzică, în timpul războiului, când vreo treizeci mii de atenieni mureau de foame într-un oraş

periculos şi devastat, lanţul bogat al lui Jackie le-a adăpostit pe cele trei femei într-un aparnent. Litsa aducea câte ceva din cele necesare traiului, devenind amanta ui ofiţer italian. De asemenea, o presa pe Maria să se însoţească cu daţi-i duşmani, pe care se pare că Maria îi fermeca cu vocea ei, mai grabă decât cu favoruri sexuale, însă, se bucura de prietenia unor admiori mult mai vârstnici. Unul dintre aceştia, un doctor care era şi vecin ele, pare să fi fost primul bărbat cu care s-a culcat Maria.

După armistiţiu, Mariei i-a fost interzis accesul la Operă, care acum condusă de forţele politice de stânga. Ea s-a întors în Statele Unite, dar reuşit să-şi găsească de lucru nici acolo, în 1947, a navigat până la rona, cu bani împrumutaţi, pentru a susţine patru concerte conform unui intract care îi aducea numai 240 de dolari. Acolo, ea a întâlnit un împătimit operei foarte bogat, Battista Meneghini, care se retrăsese dintr-o afacere construcţii şi era hotărât să facă din Maria Callas (noua ortografie a nelui ei) capodopera vieţii sale.

Battista avea pe atunci cincizeci şi trei de ani şi era cu treizeci de ani i bătrân decât Maria: un bărbat grăsuţ şi melodramatic care nu vorbea îl italiană. Opera a stat la baza pasiunii lor, iar în timp au devenit otaţi unul altuia. S-au întâlnit într-un restaurant, „îmi era milă de ea”, mintea Battista. „Era diformă în partea de jos. Avea gleznele umflate, mişca stângaci şi cu efort”. Această femeie înaltă şi corpolentă, cu le dublă, era însă o soprană magnifică, astfel că Battista i-a propus o jioadă de probă de şase luni, timp în care el urma să aibă grijă de toate oile ei materiale, iar ea să se concentreze numai asupra muzicii. Peria de probă s-a încheiat cu succes, iar Maria s-a căsătorit cu italianul fel şi scund care îi recunoscuse talentul şi o salvase din sărăcie. Au avut o căsnicie fericită. Battista îşi adora diva, iar Maria era încân de devotamentul acestuia faţă de operă. Şi sexul era plăcut, deşi în cei rezece ani petrecuţi cu Battista, ea nu a avut niciodată orgasm, o aţie a cărei absenţă avea să o remarce abia ulterior. Cariera Mariei Callas era în ascensiune, în toate gamele, în afară

de mai înaltă, vocea ei era pură, iar „dacă atingea gama cea mai înaltă ea ascuţită sau nu, vocea ei lucea ca o sabie, devenind legendară prin stă calitate”. La fel de legendar era şi flerul ei dramatic, la care se

Adăuga reputaţia de perfecţionistă. Îi făcea mare plăcere să pregătească opere care erau rar reprezentate, din cauza dificultăţii lor. Era extrem de exigentă cu ea însăşi, precum şi cu colegii de scenă. Deviza ei suna astfel: „Muncesc, deci exist”. Viaţa şi căsătoria ei, opinează John Dizikes în *Opera în America*, „aveau la bază o economie casnică spartană, autodis-ciplină riguroasă şi muncă. Timp de un deceniu, ambiţia ei, pasiunea sa pentru autoperfecţionare au gravitat în jurul artei sale. Nu lăsa nimic să îi distragă atenţia de la aceasta”.

Dorinţa ei de autoperfecţionare o determina să evalueze şi problema obezităţii. Maria îşi dădea seama cât de bizar era să întruchipeze pe scenă eroine fragile, cu trupul ei de un metru şi şaptezeci şi cinci de centimetri, care cântărea aproape o sută de kilograme, în 1953, şi-a propus să stă (bească. A adoptat o strategie ieşită din comun. A înghiţit o tenie care consuma aproape tot ce mânca, astfel încât kilogramele s-au topit înainte să elimine viermele. Pe la începutul lui 1954, slăbise vreo treizeci de kilograme. Peste alte câteva luni, avea cincizeci şi trei de kilograme, devenind o silfidă în pragul anorexiei, aşa că mai luă ceva în greutate, ca să recapete o înfăţişare plăcută.

Dacă înainte, masivitatea ei stârnise reacţia răutăcioasă a criticilor, unul zicea: „Era imposibil să faci diferenţa dintre picioarele elefanţilor de pe scenă şi cele ale Aidei interpretate de Maria Callas”, acum Maria îşi redescoperea eleganţa şi încrederea în frumuseţea ei uimitoare de grecoaică cu ochii mari. Începu să se îmbrace cu pricepere. Avea garderobe întregi pline de haine. Colecţiona bijuterii. Şi începu să răspundă atenţiei acordate de înalta societate internaţională, care devenise brusc interesată de strălucitoarea divă.

Treptat, de-a lungul anilor, mulţumirea Mariei cu

privire la căsătoria ei începuse să se erodeze. Mai întâi, notează prietena ei, Nadia Stancioff, Maria era iritată de „posesivitatea lui profesională şi… De obsesia lui cu privire la Callas ca maşină de făcut bani”. Apoi, ea îi reproşa programul prea încărcat pe care i-l făcea, însă Battista o informă că nu îşi puteau permite să reducă ritmul, în ciuda enormelor sume de bani pe care ea le câştiga, ei nu aveau niciodată bani, mărturisea el. Stancioff crede că această situaţie a grăbit criza emoţională a Mariei. „Când înţelese, în fine (că el îi risipise banii fără discernământ), izbucni ca o supapă sub presiune… Ceea ce vedea acum era un *Santo Benedetto* fără aura pe care ea i-o crease: un mic vârcolac burtos şi primitiv”.

Battista însuşi a consemnat una dintre cele mai elocvente izbucniri ale Mariei la adresa lui: „Te porţi de parcă ai fi gardianul închisorii mele… Nu mă laşi niciodată în pace. Controlezi tot ce fac. Eşti ca un gardian odios şi m-ai ţinut închisă toţi anii aceştia. Mă sufoc!… Nu ai simţul aventurii, nu cunoşti limbi străine, ai părul mereu nepieptănat, nu ştii să te îmbraci”.

În 1959, când căsătoria ei era pe cale de a se destrăma, Maria s-a implicat în relaţia cu Aristotel Onassis, fondatorul şi proprietarul unei linii de navigaţie maritimă şi al unei linii aeriene, care glumea spunând: „Navigaţia e soţia mea, iar aviaţia, amanta”. O cunoştinţă comună de-a lor, fosta comediană şi actriţă shakespeariană Elsa Maxwell, născută în Cehoslovacia şi devenită membră a înaltei societăţi americane, o prezentase deja pe Maria ducelui de Windsor, familiei Rothschild de la Paris, Prinţului Ali Khan şi altor celebrităţi, în 1957, ea i-a făcut cunoştinţă Mariei cu Aristotel, „cel mai faimos grec în viaţă”. Aristotel i-a invitat pe Maria, Elsa şi Battista într-o croazieră pe vasul lui preferat, *Christina*, alături de nişte oaspeţi britanici, printre care se numărau şi Sir Winston şi Lady Clementine Churchill.

La bordul *Christinei* domnea o opulenţă inimaginabilă, chiar dacă gusturile proprietarului erau îndoielnice: scaunele de la bar erau îmbrăcate în piele de

preputţ de balenă, iar Onassis obişnuia să-şi şocheze musafirele spunându-le că stau pe cel mai mare penis din lume. Onassis domnea peste o lume cu haine de marcă şi bijuterii fabuloase, dineuri şi case ca nişte palate, având la dispoziţie un timp liber nemăsurat. Maria nu a fost fascinată de toate aceste averi, ci de Aristotel însuşi, un vrăjitor scund, îndesat şi viril care se bucura de compania (dacă nu chiar de prietenia) oamenilor de stat, artiştilor şi a înaltei societăţi. Ari, cum îi spuneau prietenii, a răspuns la reacţia ei emoţională cu atâta fervoare, încât toată lumea de la bord, inclusiv soţia lui, Tina, şi-au dat seama că se întâmplase ceva necuvenit.

Athina „Tina” Livanos Onassis era şi mai tânără decât Maria. La şaptesprezece ani, se măritase cu Onassis pentru a respecta dorinţa tatălui ei de a uni două familii de armatori greci. Mignonă, blondă, extrem de drăguţă, educată mai mult în spirit cosmopolit european decât în spirit grecesc, Tina se achită de datoria naşterii de moştenitori, dăruindu-i soţului ei un fiu, pe Alexandru, mult-aşteptatul băiat, precum şi o fiică, pe Christina. În momentul în care avea loc croaziera respectivă, Tina nu mai era îndrăgostită de Ari, dacă fusese vreodată, căutând în braţele altor bărbaţi satisfacţia sexuală şi emoţională pe care el nu i-o oferise.

Ari accepta cu greu aventurile „păpuşii” lui, şi asta nu numai fiindcă şi el însuşi o înşelase încă de la începutul căsniciei. Mai era şi înspăimântătorul fapt că, de curând, el eşuase în plan sexual, un aspect pe care ea nu se sfia să-l dezvăluie amanţilor, mai ales celui mai recent, venezuelanul Reinaldo Herrera, un playboy de vreo douăzeci şi doi de ani cu care Tina spera să se mărite.

Acesta era stadiul mariajului lui Ari când s-a întâlnit cu Maria: Tina era îndrăgostită de Reinaldo Herrera, iar Ari refuza categoric să îi acorde divorţul şi, în ciuda impotenţei recurente, el continua să se culce cu ea. Nici Maria nu avea o căsnicie fericită: ea încă nu îşi revenise după şocul

Resimţit atunci când aflase că Titta risipise toţi banii

pe care ea îi adusese în casă. Niciodată nu îi plăcuse prea mult să facă sex cu el, dar nu îl refuza, deoarece, aşa cum îi spunea prietenei sale americane, Mary Carter, „din când în când, trebuie să ne achităm de îndatoririle de soţie”.

Dar în timpul acelei croaziere, Ari reuşi să îi stârnească o asemenea pasiune, încât sexul nu îi mai păru Mariei o corvoadă, ci o revelaţie, în afară de Sir Winston Churchill, niciunul dintre oaspeţii lui Ari nu o agrea pe Maria, care era lipsită de simţul umorului şi spunea lucrurilor pe nume. O considerau stângace în maniere şi grandomană. „Îmi place să călătoresc cu Winston Churchill”, îi informă ea. „Preia o parte din povara celebrităţii mele”. Alt invitat îşi aminteşte: „Toţi o uram”. Onassis, deja fermecat de persoana ei, nu observa nimic.

Relaţia lor începu cu o conversaţie aprinsă în limba greacă, Maria şi Ari împărtăşindu-şi amintiri din timpul războiului. Amândoi suferiseră, dar Maria într-o măsură mai mare, căci, la un moment dat, fusese obligată să caute prin gunoaie după mâncare. Maria şi Ari au stat treji până târziu în noapte, ciugulind apetitive greceşti şi deschizându-şi inima unul în faţa celuilalt. Din acel moment, aproape până la sfârşitul vieţii sale, „singura persoană care exista pentru ea, în afara artei sale, era Onassis”, spune prietena ei, Amalia Karamaniis. „El a fost cel care a făcut-o să se simtă femeie pentru prima dată”.

Chiar şi după ce se îndrăgostise, Ari îi spuse Mariei că, deşi Tina avea un amant cu care voia să se căsătorească, el nu intenţiona să divorţeze de ea din cauza copiilor. Maria a fost şocată: „Nu înţeleg cum poate o grecoaică să pretindă că iubeşte un bărbat, în timp ce se culcă cu altul”. Făcând această afirmaţie, Maria îşi anula contribuţia la destrămarea mariajului familiei Onassis, îl apăra pe Aristotel de acuzaţia de a-şi fi abandonat soţia iubitoare şi o condamna pe Tina drept ipocrită şi adulteră. Nu în ultimul rând, această frază prefigura finalul propriei sale căsătorii.

Fiind un copil lipsit de iubire şi exploatat, Maria s-a hrănit cu învăţăturile religioase ale ortodoxiei greceşti,

care i-au dăruit ceea ce familia nu reuşea să îi ofere. Era credincioasă, chiar habotnică, deşi uimitor de flexibilă în aplicarea acestor învăţături la propria ei situaţie. Invoca binecuvântarea Domnului înainte de fiecare spectacol şi se ruga la finele fiecărei zile, îngenunchind în faţa unei icoane a Fecioarei Maria, într-o mare măsură, Onassis îi împărtăşea convingerile religioase, care făceau parte din identitatea lui etnică, un aspect ce nu se regăsea la cosmopolita şi anglofona Tina. Prinţul Minai al Greciei, un prieten al Mariei, îşi aminteşte: „Ea şi Onassis aveau în comun acel simţ al fatalităţii, ceva profund grecesc. Ea era grecoaică până în măduva oaselor”.

Maria se remarca şi prin fluenţa ei în limba greacă, care îi lipsea Tinei. Ari o vrăjea pe Maria cu poveşti amuzante din trecutul său sexual. La bordelul lui favorit din Smyrna, o târfă cam trecută îi zisese: „Iubitule.

O rac pentru bani”. Ari şi-a însuşit aceasta observaţie. El obişnuia să-i spună Mariei că banii şi sexul se legau indisolubil.

Aceste descărcări reciproce în limba greacă îi legau şi mai strâns pe iubiţi, stabilind linia generală a relaţiei lor. Ari mai preţuia şi faima Mariei, puternica ei personalitate, capacitatea de a se dedica (lui) şi pasiunea erotică pe care i-o stârnise şi care ei îi aducea bucurie, în timpul acelei croaziere fatale (în accepţiunea Mariei) la bordul *Christinei*, în braţele lui Ari, Maria a experimentat primul orgasm. Ari transformase sexul într-o [unire glorioasă a doua trupuri iubitoare şi îşi recăpătase stima de sine. probabil că nu l-a deranjat faptul că Maria le-a dezvăluit câtorva prietene de ei faptul că era foarte bine dotat şi extrem de imaginativ ca amant. Spre deosebire de greoiul Battista, Ari nu se grăbea, asigurându-se că ea zvârcolea de plăcere înainte de a se abandona şi el propriului climax. Erotismul lui Ari şi alura lui romantică îi provocau Mariei emoţii atât Ile puternice, încât ea le ridica – şi pe el odată cu ele – aproape la rangul e sacralitate, iubirea luând astfel locul artei în centrul existenţei ei. Pen-ea, viitorul era clar. Ea şi Ari urmau să divorţeze de soţii lor şi să se

îsătorească. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg. Deşi hna însăşi vedea în noua iubire a soţului ei o posibilitate de a obţine [vorţul pe care i-l refuzase atât de hotărât până atunci, nu îi prea făcea acere să fie eclipsată, în felul ei elegant, Tina complota împotriva neo-ăzatei interlope. A curtat-o cu succes pe influenta soră a lui Ari, Arte-is, pentru a obţine sprijinul ei împotriva Mariei. O numea pe Maria rfa aia" şi se asigură ca, în vârtejul mediatic stârnit de relaţia dintre mas şi Onassis, precum şi în ochii copiilor, ea să apară în postura de le nedreptăţită.

Într-o dimineaţă, devreme, în timpul croazierei, după ce dansase până ra târziu cu Ari, Maria se întoarse în cabina ei. Acolo îi spuse lui lista, care o privea cu ochi înspăimântaţi: „S-a terminat. Sunt îndrăgos de Ari". Referindu-se la pasiunea care i-a răpit soţia, Battista avea să ia ulterior: „Parcă îi devora o flacără pe amândoi". După încheierea croazierei, Maria s-a întors la Milano şi a anunţat jlic că mariajul ei eşuase. Aristotel o căuta la telefon şi îi făcea vizite, să îl vadă şi pe Battista, pentru a negocia eliberarea amantei lui din *fu*. Mariajului. „Câte milioane vrei pentru Maria? Cinci? Zece?" l-a [bat el.

Laria a reacţionat cu răceală la pledoariile înlăcrimate ale lui Battista. Fost cu tine doisprezece ani. E destul", i-a spus ea. Ea a plecat, luând le unul dintre pudeli şi pe menajera ei, Bruna. Battista a lansat o gă campanie de presă împotriva celor doi amanţi, delectându-i pe ţii din presa de scandal cu *zicala* lui aproape zilnică: „Dacă totul se

Împarte la doi şi trebuie să împărţim pudelul, Maria să ia partea din faţă, urmând ca mie să-mi revină coada".

Lăsând la o parte refuzul lui Battista de a coopera, Onassis nu putea să îşi aranjeze viaţa aşa cum voia, respectiv să rămână căsătorit cu Tina, ţinând-o pe Maria ca amantă. Tina a profitat de ocazie pentru a cere divorţul; Xristotel o rugă să renunţe, apoi urlă de frustrare şi plânse de durere că ea nu se răzgândise. Deşi Maria se aştepta să se căsătorească cu ea, Aristotel se luptă din răsputeri pentru a-şi salva mariajul lipsit de sens. Pentru a-i face pe

plac Tinei, el îi propuse să o mute cu Reinaldo Herrera în Franţa, unde el avea să li se alăture în vacanţa de vară. Dar Tina era decisă să se elibereze pentru a se putea recăsători, nu doar să coabiteze cu Reinaldo. Divorţul a fost aprobat.

Amantul Mariei era liber. Ea, însă, nu. Battista refuza divorţul. * Maria suferea din cauza statutului clandestin de amantă şi era ruşinată că acum îşi încălca propria convingere despre sanctitatea căsătoriei. Tânjea să devină soţia lui Ari, pentru a se dedica lui trup şi suflet. Ari, însă, nu voia ca ea să îşi abandoneze cariera, aşa că Maria încercă să îşi slujească atât iubitul, cât şi muzica. Dar era obosită şi nu prea repeta suficient. Vocea ei în registru înalt o trăda tot mai mult, aşa că, uneori, rata notele înalte. Publicul a înţeles situaţia, în 1960, ea a refuzat să mai joace în vreun spectacol, pentru a se putea odihni şi reface.

De fapt, biograful ei, Nicolas Gage, relatează că Maria Callas era gravidă. Nu reuşise niciodată să conceapă un copil împreună cu Battista, deşi era convinsă că aceasta avea să îi îmbunătăţească vocea şi tenul. Miracolul se întâmplă cu Aristotel. În timpul graviditătţii, Maria se lăsă văzută doar de foarte puţine persoane, iar la 30 martie 1960, născu un băieţel care supravieţui numai patru ore. Dar era o amantă, aşa că naşterea şi moartea acestei micuţe fiinţe, produs al păcatului, trebuia să fie ţinute în secret.

Apoi începură cei mai fericiţi nouă ani petrecuţi de Maria alături de Onassis. Magnifica soprană avea grijă de el, iar el era atât de emoţionat, încât o răsplătea la fel, după ce ani întregi Tina nu îl răsfăţase în niciun fel. Se asigura ca nimic să nu-i tulbure somnul şi îi trimitea buchete extravagante de trandafiri. Dar uneori, când i se părea că prezenţa unei amante, fie ea şi atât de ilustră precum Maria, îl încurca, nu ezita să o trimită la plimbare.

Ari glumea, asemuind opera cu nişte bucătari italieni care recitau pe bandă rulantă reţete de *risotto*. El nu era capabil să aprecieze talentul muzical şi dramatic al Mariei.

Nu putu să asiste la întreaga reprezentaţie

— Aceasta se complică prin faptul că în Italia, unde se căsătoriseră, divorţul nu era recunoscut. Ea şi Battista ar fi trebuit să aranjeze un divorţ în altă parte, de exemplu în Grecia.

370

A-l pierde pe primul bărbat care o făcuse să se simtă ca o femeie şi care o învăţase ce înseamnă dragostea.

În 1966, tocmai când afecţiunea amantului pentru ea începea să scadă, ylaria s-a eliberat de Battista renunţând la cetăţenia americană şi preluând cetăţenia greacă, deoarece în Grecia erau recunoscute doar căsătoriile între cetăţeni greci, celebrate în biserici greceşti. Deşi devenise, în fine, singură şi disponibilă pentru căsătorie, simţind o nevoie imperioasă de a-şi legitima relaţia pe care acum o vedea pe cât de păcătoasă, pe atât de incertă, Ari refuza să se însoare cu ea. În schimb, vrând, parcă să-şi reprime un oarecare sentiment de vinovăţie, sau, poate şi mai înfricoşător, din dorinţa de a o instala confortabil înainte de a se descotorosi de ea, el i-a cumpărat un apartament elegant la Paris, pe care a continuat să îl întreţină, între timp, ziariştii de scandal observau cât de des era văzut în compania lui Jacqueline Kennedy.

Maria nu putea concura cu *E Hira* – „Văduva”. În 1968, Ari a păcălit-o pe Maria, debarcând-o de la bordul navei *Christina*, pentru a o putea primi pe Jackie, începând negocierile elaborate care au culminat cu mariajul lor nepotrivit şi lipsit de iubire. Mirele de şaizeci şi patru de ani râvnea la celebritatea văduvei de treizeci şi nouă de ani şi la relaţiile ei puternice; ea voia să îşi apere copiii de un posibil asasinat şi era gata să se ofere pe ea însăşi în schimbul averii menite să îi facă invulnerabili.

Iar Maria? Nici după ce descoperise adevărul, Maria nu era în stare să reziste cererilor lui Ari de a i se alătura între două vizite ale lui Jackie. Fie că el se aştepta ca Maria să continue să îl adore, în ciuda căsătoriei sale cu Jackie, fie, cred prietenii săi apropiaţi, el nu a intenţionat niciodată cu adevărat să se căsătorească cu Jackie,

rezumându-se doar să se afişeze cu ea în public.

În timp ce Ari şi Jackie flirtau, Maria îşi vizita prietenii şi aştepta ca el să o sune. Când nu suna, se lăsa copleşită de depresie, într-un interviu acordat criticului muzical John Ardoin de la *Dallas Morning News*, ea îşi recunoscu nefericirea. Era singură şi lipsită de iubire. Familia şi amantul o trădaseră. Timp de nouă ani, dusese o viaţă „ascunsă" şi „umilitoare" de amantă.

Între timp, Ari avea problemele lui. Cu cât Jackie îl presa să se căsătorească, cu atât mai mult el ezita. Speriat, a rugat-o pe Maria să îl salveze, făcându-şi apariţia la Atena, ceea ce ar fi înfuriat-o pe Jackie şi ar fi trimis-o înapoi în Statele Unite. Maria a refuzat: „Tu ai intrat în încurcătura asta, n-ai decât să ieşi singur", îi spuse ea. Maria avea să afle mai târziu, din ziare, că el capitulase, în cele din urmă, ajungând la căsătorie.

La o săptămână după ce s-a căsătorit cu Jackie Kennedy, Ari fluiera sub geamul apartamentului Mariei. La început ea îl respinse, dar în scurt timp reveni la sentimente mai bune, deşi refuză să se mai culce cu el. Se

Dedică în schimb revigorării carierei ei. Rolul principal în versiunea filmată a tragediei *Medeea* i-a adus laude din partea criticilor.

Ari o urmărea pentru a relua relaţia cu ea. La un dineu, el a strâns-o de picior declarând că prefera de o mie de ori mai mult „coapsele mari şi grase ale Mariei" decât „sacul de oase" al lui Jackie. El şi Maria şi-au reluat relaţia intensă, dar nu şi pe plan sexual, deşi se îmbrăţişau şi se sărutau până la abandon, în timpul întâlnirilor lor, sau la telefon, Ari se plângea Mariei în legătură cu Jackie. În 1970, îi făcea curte în public Mariei, fie din bravadă, fie sperând ca relatările din presă să o determine pe Jackie să intenteze divorţ. Dar Jackie, care îşi dădea seama de planul lui, refuza să-i facă jocul.

La un moment dat, înnebunită, dezechilibrată de un nou acces de disperare la gândul că Ari ar putea-o abandona din nou, Maria a fost pentru scurt timp internată în spital (o umilinţă, pentru ea), după ce a luat prea multe

pastile din flaconul de somnifere pe care le folosea pentru a putea dormi.

Dar Ari nu avea de gând să se descotorosească de singura femeie (în afară de mama şi sora lui), care l-a iubit. Căsătoria lui nu era decât o mascaradă, dar Jackie nu îi oferise niciun motiv de divorţ din punctul de vedere al legii greceşti, aşa că, oricât ar fi vrut, nu putea să se despartă de ea. Dacă zvonurile despre încercarea lui de a o cumpăra sunt adevărate, atunci şi acestea au dat greş.

În 1973, după ce unicul său fiu iubit a murit într-un accident de avion, Ari a fost distrus. Câteva zile mai târziu, în apartamentul Mariei, a plâns de durere şi şi-a amintit de propriul lor bebeluş, întors la reşedinţa de la Skor) jos, se plimba noaptea cu un câine vagabond, căruia îi mărturisea suferinţa sa teribilă. La mormântul lui Alexandru bea ouzo şi vorbea cu copilul dispărut. După cum afirmau prietenii apropiaţi ai Mariei, el o implora să se; ăsătorească cu el, dar nu a fost în stare să îi promită aceasta şi în scris. Maria era mereu la dispoziţia amantului în suferinţă, consolându-l în [poate felurile, dar nu şi în pat. Din dorinţa de a se împlini pe plan erotic, laria s-a implicat într-o poveste de dragoste intens mediatizată cu faimo-ul tenor Giuseppe di Stefano. Relaţia lor era deopotrivă profesională şi sexuală. Colaborarea dintre ei s-a dovedit dezastruoasă: o imagine tristă, peori stânjenitoare, a vocilor prost antrenate, a luptelor furtunoase, a îectacolelor amânate din cauză că Maria abuza de medicamentele prerise de doctor, în timpul acestor turnee jalnice, angajaţii lui Ari îi orga-izau Mariei viaţa, el discutând ore întregi la telefon cu ea pentru a se [linge de cheltuielile deşănţate ale lui Jackie, de prietenii ei „cu alură de sderaşti”, de răceala şi lipsa ei de suflet.

Viaţa lui Ari se destrăma mai repede decât a Mariei. Afectat în continu („e de moartea lui Alexandru şi grav bolnav (trebuia să îşi lipească pleoa-sle pentru a-şi putea ţine ochii deschişi), Ari îşi petrecea timpul rămas din

Viaţă punând ordine în imperiul lui financiar şi pregătind-o pe fiica lui instabilă, Christina, să preia rolul

de moştenitor al imperiului, în locul fratelui ei mort. A întocmit un nou testament, conceput astfel încât să o protejeze pe Christina şi să limiteze pretenţiile financiare ale lui Jackie. A omis-o pe Maria, căreia îi asigurase până la sfârşitul vieţii cheltuielile de întreţinere a casei, căci ştia că ea dispunea de finanţe solide. Şi buna-cuviinţă a jucat un rol aici – Maria nu fusese niciodată altceva decât amanta lui. Cu toate acestea, ar fi putut măcar să o recunoască, aşa cum făcuse W.R. Hearst cu Marion Davies, drept cea mai bună prietenă, în mod sigur demnă de a primi măcar o parte insignifiantă din imensa lui avere.

La începutul lui 1975, Ari a fost trimis cu avionul la Paris, pentru o operaţie, într-o încercare disperată de a-i întârzia moartea. Maria suna zilnic la spital şi îi îndemna prietenii să facă ceva pentru a-l salva. Christina, convinsă că Maria era de vină pentru divorţul părinţilor ei, îi interzise să-l viziteze.

Cu câteva zile înainte de moartea lui Ari, Maria a părăsit Parisul, plecând la Palm Beach, în Florida. Acolo, la 15 martie, a aflat că iubitul ei murise. Mulţi dintre cei care îi voiau binele i-au trimis cărţi poştale şi telegrame de consolare. Maria comenta cu amărăciune: „Brusc, am devenit văduvă”.

Maria nu s-a putut duce la înmormântare şi nici nu voia să-l vadă pe Ari ajungând alături de fiul lui la locul de veci al familiei, de la Skorpios. S-a întors la Paris şi a dus o viaţă retrasă. Pe măsură ce începea să se obişnuiască cu ideea morţii lui Ari, teşea noi planuri de revigorare a carierei. Pentru un timp şi-a continuat relaţia dezlânată cu di Stefano fiindcă, spunea ea, în lipsa „bărbaţilor adevăraţi”, nu avea pe altcineva mai bun. Când şi-a dat seama că nu mai avea nevoie să îi dovedească lui Ari că era o mare cântăreaţă şi o femeie dezirabilă, a abandonat atât opera, cât şi pe di Stefano.

După moartea lui Ari, viaţa Mariei aproape că s-a limitat doar la apartamentul ei, unde urmărea westernuri la televizor, juca cărţi şi vorbea întruna cu servitorii ei, Bruna şi Ferrucio, lua doze enorme de somnifere şi îşi

răsfăţa pudelii. Cea mai mare parte a timpului şi-o petrecea evocând relaţia sa cu Ari. „Chiar m-a iubit, în pat nu poţi să minţi”, îi spuse ea prietenului său, François Valéry.

La 16 septembrie 1977, Maria Callas a murit. Cauza morţii nu este cunoscută, dar Nicolas Gage, biograful ei, notează că ea tocmai pierduse mult în greutate şi sugerează că trebuie să fi recurs la măsuri drastice, care au slăbit-o şi în cele din urmă au ucis-o.

„Callas, moartă la cincizeci şi trei de ani, a ars cu o flacără până la cer şi s-a consumat foarte repede. Dar ce viaţă a avut!” o elogia criticul Harold C. Schönberg, de la *New York Times*. Schönberg îi aprecia geniul muzical dramatic, care a schimbat pentru totdeauna standardele lumii operei.

Maria însăşi îşi evaluase altfel existenţa. Recunoştea că talentul artistic îi modelase viaţa. Dar ea acorda şi mai mare importanţă rolului său de amantă a lui Aristotel Onassis, despre care ajunsese să creadă, la finele vieţii, că o considera marea lui dragoste.

Marilyn Monroe

Echivalentul american al familiilor regale ale Europei, preşedinţii aleşi, cei mai puternici oameni de pe pământ, adesea, îşi iau şi ei amante. Dar funcţionarii aleşi prin vot public trebuie să ţină seama de standarde morale mai înalte decât cele aplicabile regilor. Aceasta le-a impus discreţie, chiar şi atunci când era vorba despre femei strălucitoare, cu care altfel s-ar fi mândrit să se afişeze. Până de curând, dacă preşedinţii evitau să comită necuviinţe bătătoare la ochi, presa şi, implicit, electoratul american îi ierta. Desigur, aceasta nu îi scutea de bârfe şi zvonuri atât din partea duşmanilor, cât şi a aliaţilor politici, a prietenilor, rudelor căzute în dizgraţie sau a servitorilor concediaţi. Preşedinţii adulteri ştiau că, spre deosebire de reporteri, istoria nu avea să le treacă cu vederea rătăcirile sexuale.

Minciunile lui Bill Clinton despre relaţia sa cu stagiara de la Casa Albă Monica Lewinsky au marcat

sfârşitul complicităţii presei cu privire la viaţa particulară a funcţionarilor aleşi prin vot public, în mod ironic, Monica nu era deloc o păpuşă cu care să te afişezi în public, ci mai degrabă o persoană stânjenitor de veselă şi de vorbăreaţă. Aşa cum comentează unul din personajele lui Philip Roth din *The Human Stain* (Ruşinea Umană): „Nu e Gură Mare. E Gură Spartă”.

Unul dintre predecesorii lui Clinton, respectatul preşedinte John F. Kennedy, a avut o intensă activitate sexuală, ascultând de îndemnul tatălui său, Joe Kennedy, care îşi sfătuia fiii „să o pună cât pot de des”. JFK a avut relaţii cu vedete de cinema, neveste ale colegilor, femei din lumea mondenă, angajate ale Partidului Democrat, secretare, stewardese, manechine, animatoare şi prostituate, în Georgetown, inima rezidenţială şi socială a Washingtonului, apetitul sexual nestăvilit al lui Kennedy devenise legendar. „Nu pot să dorm dacă n-o fac”, i-a spus el lui Clare Booth Luce.

Nevoia lui JFK de a „şi-o pune” era un impuls lipsit de conotaţii emoţionale, o ejaculare urgentă care îl elibera de stres şi, pe moment, şi de durerea cronică de spate pe care o avea din copilărie şi care îl obliga să stea culcat sub partenera lui. Nu îl interesa să îi producă plăcere femeii şi se spunea că e „teribil în pat”. Actriţa Angie Dickinson, cu a cărei prietenie el s-a mândrit, remarca batjocoritor că sexul cu Jack a însemnat pentru ea „cele mai memorabile cincizeci de secunde din viaţă”.

JFK fusese ales în funcţie la începutul revoluţiei sexuale, un moment

Propice pentru un bărbat cu astfel de apetenţe sexuale. Autoarea Nina Burleigh descrie Washingtonul lui Kennedy ca pe „un univers falocen-tric”. Testiculele furnizau metafore verbale şi o întreagă grilă mentală: situaţiile îţi puteau „sparge ouăle”, adică erau „castratoare”, bărbaţii erau „loviţi la ouă”, iar agresorii erau „strânşi de ouă”. La Casa Albă şi în conversaţia lui Kennedy, cuvinte precum „sulă”, şi „boaşe” şi *bastard* erau la ordinea zilei.

În universul lui favorabil sexului, JFK voia mai mult decât orgasme. Ca şi tatăl lui, era obsedat de strălucirea cerească pe care numai Tinsel-town i-o putea oferi. JFK voia, nici mai mult, nici mai puţin, o amantă la fel de faimosă ca Gloria Swanson. În anii ’60, femeia care ar fi putut întruchipa o astfel de divă era uluitor de atrăgătoarea şi talentata vedetă de cinema Marilyn Monroe.

Alăturarea Preşedintelui şi a Zeiţei a fost un triumf al dorinţei şi al bravadei asupra bunului-simţ. Acest bărbat era la fel de hotărât ca şi femeia lui să treacă peste diferenţele vizibile dintre ei. El era preşedintele chipeş şi iubit, iar ea superba şi adorata vedetă de cinema. Dacă pentru el soţia şi copiii nu prezentau nicio problemă, cu atât mai puţin contau pentru ea. Pentru el Marilyn reprezenta cea mai spectaculoasă cucerire de la Hollywood. La rândul său, şi ea îl luase la ochi pe puternicul bărbat care ar fi putut face ceea ce nu mai făcuse nimeni: să legitimeze însăşi existenţa ei.

O adevărată prăpastie socială şi financiară despărţea lumea lui John Fitzgerlad Kennedy de cea a Normei Jean Baker, cunoscută şi sub numele de Marilyn Monroe. Norma Jean s-a născut în 1926, în apropiere de Hollywood, California, ca fiică a divorţatei Gladys Monroe. Gladys a născut-o pe Norma Jean într-o mlaştină de tristeţe. Stan Gifford, tatăl, refuzase să se căsătorească cu ea. Discriminarea împotriva mamelor necăsătorite era foarte mare, aşa că Gladys a lăsat-o pe Norma Jean la nişte foşti vecini, în schimbul unei sume de cinci dolari pe săptămână. O vizita în fiecare sâmbătă, dar Marilyn nu îşi amintea să o fi îmbrăţişat sau să o fi sărutat ori să fi recunoscut în vreun fel că era mama ei.

Marilyn era, de fapt, al treilea copil al lui Gladys. Pe primul, mama ei îl concepuse la paisprezece ani, când a refuzat să avorteze şi, cu complicitatea mamei ei, s-a măritat cu tatăl copilului, Jasper Baker, care era mult mai bătrân şi nu prea avea chef de căsătorie. După naşterea fiului lor, în mai puţin de doi ani, au avut şi o fiică.

Căsătoria a fost scurtă şi tumultuoasă. Mireasa adolescentă era o gospodină cam delăsătoare. Mirele era alcoolic şi o bătea cu brutalitate. După divorţ, el a răpit copiii şi şi-a brutalizat fiul aşa cum făcuse pe vremuri cu mama acestuia. Gladys l-a urmărit încercând, fără succes, să preia custodia celor doi copii.

La întoarcerea în California, la Venice Beach, Gladys s-a îndrăgostit de Stan Gifford. Ea visa la căsătorie, dar divorţatul Gifford respingea o

, „, „O? a un «jiaays l-a părăsit şi s-a căsătorit curând cu l muncitorul norvegian Edward Mortensen. Preţul stabilităţii oferite de Mortensen era o plictiseală insuportabilă. După patru luni, l-a părăsit şi a reluat relaţia cu Gifford. După ce a rămas gravidă, Gifford s-a despărţit de ea. Gladys i-a dat Normei Jean numele de familie Mortensen pentru a ascunde faptul că era un copil nelegitim.

Câţiva ani mai târziu, Gladys a aflat că fiul ei de paisprezece ani murise de o moarte groaznică, ucis de tatăl său. Un prieten apropiat îşi aminteşte că „problema ascunsă ce a dus la deteriorarea stării psihice a lui Gladys au reprezentat-o sentimentul de vinovăţie şi autocondamnarea”. Gladys a intrat în Biserica Creştină Scientologică şi a anunţat-o la un moment dat pe Norma Jean, care avea opt ani şi încă locuia în *gazdă*, că avea să construiască o casă frumoasă pentru ele.

Timp de două luni, Norma Jean a trăit împreună cu mama sa în casa lor albă şi frumoasă. Pentru a putea plăti mai uşor ratele la casă, Gladys a închiriat al doilea etaj. Într-o zi, chiriaşul a abuzat-o sexual pe Norma Jean, iar ea a încercat să-i spună mamei. Dar Gladys nici n-a vrut să audă, aşa că Norma Jean adormea plângând şi nu îşi dorea decât să moară. Nu a murit, însă a început să se bâlbâie.

La scurt timp după aceea, Gladys a avut o criză nervoasă majoră şi a fost internată într-un spital psihiatric, fiind diagnosticată, peste câţiva ani, cu schizofrenie cu tendinţe paranoice. Căsuţa albă şi frumoasă avea să fie vândută pentru achitarea datoriilor. Norma Jean a fost

dusă, ţipând şi bâlbâindu-se, la Căminul de Orfani din Los Angeles, fiind înregistrată cu numărul 3 463.

Prietena mamei sale, Grace, spera să-şi convingă noul soţ să o accepte pe Norma Jean în casa lor. Până atunci, însă, directorul orfelinatului a recomandat-o pe Norma Jean unei familii care urma să o adopte temporar. Până să scape de statutul legal de orfan, fata a locuit împreună cu nouă familii diferite.

Norma Jean a crescut într-o sărăcie lucie. Familiile ei adoptive încercau să înfrunte neajunsurile marii crize economice luând copii orfani în îngrijire. Norma Jean era ultima care se îmbăia în apa săptămânală cu care se spăla familia şi prima învinovăţită atunci când lucrurile nu mergeau bine. Avea două ţinute identice: două fuste albastre decolorate şi două bluze albe. Fusese poreclită „şoricelul”, dar în visele ei era atât de frumoasă în straiele sale purpurii, aurii, verzi şi albe, încât lumea nu se putea abţine să nu se uite la ea în timp ce trecea pe stradă.

În cele din urmă, Grace reuşi să o ia la ea, iar Norma Jean crezu că şi-a găsit, în cele din urmă, un cămin. Cinci luni mai târziu, beţiile soţului ei au silit-o pe Grace să o trimită pe Norma Jean la mătuşa sa. Mătuşa lui Grace, Ana, era săracă, dar avea o inimă iubitoare, însă viaţa în afara casei ei vesele şi îmbibate de religie era mai dură. Copiii de la şcoală o dispreţuiau

Pe Norma fiindcă avea două rânduri de haine identice de la orfelinat, iar băieţii o poreclīră „Norma Jean The Human Bean”. Avea puţini prieteni şi detesta şcoala.

La biserică, Norma Jean încerca să-şi reprime o fantezie neortodoxă şi ciudată: să se dezbrace de haine şi să stea goală în faţa Domnului şi a omului. Această fantezie nu implica „niciun fel de ruşine sau sentiment al păcatului… Visând cum mă priveau oamenii, mă simţeam mai puţin singură… Îmi era ruşine de hainele pe care le purtam, eterna rochie de culoare albastru decolorat a sărăciei. Goală, deveneam la fel ca celelalte fete”.

Într-o bună zi, Norma avea să fie *şi mai diferită* de celelalte fete. Trecând neobservat sub bluzele ei albe,

trupul i se rotunjise şi crescuse. A împrumutat de la o prietenă mai mică un pulover şi l-a purtat la şcoală: a fost ultima dată când i s-a mai spus „fasolea umană”. Corpul îi devenise un fel de „prieten magic”, pe care îl înfrumuseţa cu ruj şi rimei. Oriunde se ducea, oamenii o urmăreau cu privirea, iar ea îşi dădu seama că devenise altcineva decât Norma Jean, de la orfelinat.

Dar problemele ei nu se terminaseră. Mătuşa Ana nu mai putea avea grijă de ea. Asta însemna încă doi ani petrecuţi la orfelinat, până la vârsta de optsprezece ani, exceptând cazul în care prietenul ei, Jimmy Dougherty, un angajat de douăzeci şi unu de ani de la firma Lockheed, se căsătorea cu ea. Grace i-a făcut lui Jimmy propunerea, iar el a acceptat-o. Ca soţie a lui Jimmy, Norma Jean adora să facă sex, preluând iniţiativa ori de câte ori simţea nevoia, ceea ce se întâmpla des. Chiar şi „dezbrăcarea pentru culcare era inevitabil erotică, iar... Dacă făceam duş şi ea deschidea uşa, se întâmpla acelaşi lucru: sex instantaneu”, îşi amintea Jimmy.

Norma Jean adora să aibă un cămin, aşa că la ea acasă totul strălucea de curăţenie, îi făcea lui Jimmy sandvişuri, adăugând şi bileţele de amor în pachetul lui cu mâncare şi încerca să gătească mâncare adevărată, adesea mazăre cu morcovi, pentru că îi plăceau culorile contrastante, îşi pusese animalele de pluş şi păpuşile pe rafturile de sus ale mobilei, pentru ca ele să poată vedea ce se petrece în căminul ei fericit. „Se vedea că nu avusese copilărie; surprindeai la ea unele lucruri care îţi sugerau că nu fusese iubită multă vreme”, spunea Jimmy.

Toate acestea se întâmplau în vreme de război, aşa că, într-o zi, Jimmy se hotărî să se înroleze. Norma Jean era înnebunită, dar el a trecut la fapte. Ea s-a mutat cu mama lui şi şi-a luat o slujbă la o fabrică de avioane. Acolo, îmbrăcată în salopeta ei şi muncind pe linia de asamblare, Norma Jean a fost „descoperită” de caporalul David Conover, un fotograf care făcea un documentar despre viaţa în America în timpul războiului. Visul ei de a fi privită cu adoraţie devenea realitate.

Jimmy veni acasă într-o scurtă permisie, apoi o lăsă din nou pe Norma Jean singură şi tristă. Ea se decise să îi telefoneze tatălui ei, pe care nu îl văzuse niciodată, şi al cărui număr de telefon reuşise să îl afle. Înainte

íi închidă telefonul, Gifford i-a spus că nu au ce discuta unul cu altul i i-a cerut să nu îl mai caute, îndurerată, Norma Jean a plâns zile în şir. Ca „văduvă” de război, Norma Jean a îmbrăţişat cariera de manechin, re avea să o conducă până la studiourile cinematografice de la Holly. Rood, mai întâi ca actriţă în roluri mici, apoi ca vedetă, mai precis ca redeta. A învăţat cum să se îmbrace şi să se machieze, cum să îşi aranjeze bogat şi ondulat şi cum să-şi pună în valoare zâmbetul luminos şi xualitatea sa debordantă. Ea a câştigat primii săi bani adevăraţi şi s-a utat din casa soacrei sale care o privea cu un aer dezaprobator. Când mmy i-a dat un ultimatum, manechin sau soţie, ea a ales să fie manechin. Norma Jean îi simţea lipsa mamei sale triste şi bolnave, astfel că o luse să locuiască împreună cu ea. Până când starea psihică a lui Gladys a deteriorat, obligând-o să se reinterneze în spital, ea şi Norma Jean au cercat să refacă relaţia mamă-fiică de odinioară.

Norma Jean începea să fie preocupată de propria carieră. Cedă presililor celor din jur, care o voiau blondă, şi descoperi că blondele găseau ai repede de lucru. A primit un contract de actriţă în roluri minore la wentieth Century-Fox, ceea ce îi asigura un câştig de 125 de dolari pe ptămână. A fost de acord să îşi ia un nume mai sonor, devenind Marilyn pnroe. Studia actoria, urmărind în tăcere cursurile cu căţeluşul ei în [ăla şi concentrându-se din răsputeri să îşi îmbunătăţească prestaţia proîională. Acasă, obişnuia să citească aşa cum, şi pe vremea când era spodină, răsfoia enciclopediile.

Norma Jean se transformase într-o Marilyn împlinită. A făcut vreo era filme şi, în 1950, a reuşit, în sfârşit, să atragă atenţia cu rolul ei de lantă a avocatului corupt din filmul de suspans al lui John Huston, *The phalt Jungle* (Jungla de asfalt). A devenit vedetă în 1952, când Marilyn

remarcat în filmul Barbarei Stanwyck, *Clash by Night* (Confruntare la ezul nopţii).

Aflată pe valul popularităţii, Marilyn a început o idilă nefastă cugâtul din lumea base-ball-ului Joe DiMaggio. Deşi Joe era extrem de os şi posesiv, opunându-se cu violenţă stilului ei de viaţă, Marilyn s-a ătorit cu el la 14 ianuarie 1954. Când gelozia şi frustrarea l-au copleşit, Vlaggio s-a năpustit asupra ei cu vorbe grele şi pumni la fel de grei. Irta şi nefericita căsnicie s-a terminat cu un divorţ, înaintat la data dectombrie 1954.

Dramaturgul Arthur Miller, următorul soţ al lui Marilyn, era la fel de sebit şi cel puţin tot atât de nepotrivit ca Joe DiMaggio – întrebarea; cum de a reuşit să nesocotească glasul raţiunii (care îl avertiza prea perspectivei sumbre a unei astfel de relaţii) şi să se însoare cu ea. Creatorul personajului Willy Loman din *Moartea unui comis-voiajor* vrăjit de frumuseţea senzuală a lui Marilyn. „E ca un magnet care te din mascul calităţile lui esenţiale”, se minuna el. Surorii lui, i se

Părea că Marilyn radia de bucurie, ceea ce trebuie să fi fost adevărat. Pe spatele portretului de nuntă, ea a scris: „Speranţă, Speranţă, Speranţă”.

Speranţa a fost, însă, la fel de volatilă ca şi fericirea în relaţia dintre jyliller şi Monroe. La scurt timp după căsătorie, Marilyn a descoperit că noul ei soţ, pe care îl numea „Tătucu” sau „Tăticuţu” (la fel cum Jimmy Dougherty fusese „Taţi”, iar Joe DiMaggio, „Tătucu”), îşi regreta decizia de a se căsători cu ea. O compătimea ca pe o femeie-copil bântuită de demoni, ale cărei nevoi emoţionale îi sugrumau creativitatea. El o numi „târfă” şi îi spuse că nu găseşte prea uşor un contraargument la comentariul lui Laurence Olivier, conform căruia ea era o scorpie aducătoare de necaz.

Din punct de vedere profesional, Marilyn era în formă maximă, dacă ţineai seama doar de filmele terminate. Regizorii şi colegii ştiau însă că era tot mai rătăcită, întârzia mereu, uneori nici nu îşi făcea apariţia, era nepoliticoasă şi autoritară, dezorientată şi incapabilă

să-şi amintească până şi replicile simple. Câteva zile la rând, Tony Curtis a aşteptat-o zadarnic ore întregi pe platoul de filmare de la *Some Like It Hot* (Unora le place jazzul), boscorodind că, pe la a patruzecea dublă a unei scene romantice, a o săruta pe Marilyn devenise ceva similar cu a-l săruta pe Hitler.

Viaţa maritală a lui Marilyn era pe atunci tensionată la maximum. Avusese câteva tentative de sinucidere. Făcuse un avort care o îndurerase îngrozitor. Avea aventuri, nu tocmai secrete, cu alţi bărbaţi, printre care şi John F. Kennedy. În ciuda terapiei psihiatrice, se cufunda tot mai mult în marasmul disperării, pe care încerca să şi-o reprime recurgând la alcool şi droguri. După o tentativă eşuată de sinucidere, când o prietenă a întrebat-o cum se simţea, ea a răspuns cu limba împleticită: „Vie... Ghinion", în 1961, în ziua instalării în funcţie a lui John F. Kennedy, Marilyn a plecat în Mexic pentru a obţine divorţul.

Marilyn începu să îşi îndrepte atenţia asupra lui JFK, care acum locuia la Casa Albă. Îl întâlnise pe la mijlocul anilor '50, printr-un cumnat, actorul Peter Lawford, care făcea pe codoşul amator, furnizându-i lui Kennedy o armată de actriţe sexy şi disponibile din punct de vedere sexual. Lui JFK îi făcea plăcere să „i-o tragă unei femei cu un nume sonor", atât pentru plăcerea lui directă, cât şi pentru cea indirectă, a tatălui său. A fost impresionant faptul că „le-a tras-o" lui Gene Tierney, Angie Dickinson, Jayne Mansfield şi Lee Remick, dar, cu Marilyn Monroe, probabil cea mai faimoasă femeie din lume, JFK întrecuse performanţa înregistrată de tatăl

cu Gloria Swanson.

Într-un fel, Marilyn şi Jack se potriveau. Amândoi ajunseseră pe cele înalte culmi ale carierei. Amândurora le plăcea riscul. Erau strălucitori, invidiaţi şi răsfăţaţi de presă. Duceau o viaţă promiscuă, sperând ca o simplă aventură similară unei relaţii să le ofere emoţii menite să le legitimeze existenţa şi să le confere mai multă încredere în sine. Amândoi

Căutau şi atrăgeau reflectoarele. Şi, din dorinţa de a-

şi dovedi valoarea prin intermediul cuceririlor sexuale, se căutau reciproc şi se lăudau unul cu altul.

Dar Marilyn era o bolnavă aflată în căutarea unui soţ care să-i fie şi amant şi tată. Instabilitatea ei şi echilibristica pe care o făcea la limita sănătăţii mintale, precum şi dependenţa de calmante, nu mai erau un secret pentru nimeni, inclusiv pentru JFK.

În 1960, JFK şi consilierii lui de imagine erau cu toţii conştienţi de faptul că Marilyn i-ar fi putut periclita campania, dacă vorbea în public despre relaţia lor. Cu toate că nu era singura sursă posibilă de informaţii JFK acţiona cu imprudenţă, pe faţă, la Casa Albă, la hotelul Carlyle din New York, acasă la sora lui, Pat, şi la cumnatul Peter Lawford, în Santa Monica. Secretarul cabinetului său, Fred Dutton, se plângea că JFK era „ca Dumnezeu, se culca cu cine voia şi oricând voia”.

Preşedintele conta pe discreţia presei şi pe complicitatea înspăimântată a chelnerilor, şoferilor şi a personalului de serviciu cărora agenţii lui le atrăgeau atenţia să-şi ţină gura: „o să vezi lucruri pe care de fapt nu o să le vezi şi o să auzi lucruri pe care nu o să le auzi”.

Această secretomanie se extindea şi asupra lui Marilyn. Dacă voia să îl vadă pe JFK, şi de multe ori voia, trebuia să călătorească la întâlnire, cu aeronava prezidenţială, deghizată ca secretară, o brunetă cu perucă, sau o roşcată cu bentiţă şi ochelari de soare care avea – şi chiar folosea! – un carneţel şi un creion cu care lua notiţe, în timp ce Peter Lawford se prefăcea că îi dictează. Pentru a-i telefona amantului ei de la Casa Albă, a primit numele de cod „Domnişoara Green”, iar apelurile ei erau imediat transferate bărbatului pe care ea îl idolatriza, numindu-l „The Prez”.

E greu de crezut că Marilyn se aştepta ca JFK să divorţeze de Jackie şi să se căsătorească cu ea, aşa cum au afirmat câţiva scriitori. Deşi se înşela adesea în privinţa bărbaţilor şi era foarte autodistructivă, trebuie să fi înţeles limitele relaţiei lor. JFK era cel care dădea de fiecare dată tonul la întâlnirile lor. După ce făceau conversaţie o vreme

cu ceilalţi oaspeţi, se retrăgea cu ea pentru o partidă rapidăspecialitatea lui – „ca un cocoş în coteţul cu găini. Pac, pac, pac... Trebuia mereu să îi reamintesc să se încheie la pantaloni”.

Fie că se aflau la Casa Albă, unde câţiva vizitatori au zărit-o pe Marilyn, fie că erau la hotelul Carlyle sau, cel mai adesea, acasă la familia Lawford, Marilyn şi JFK erau mereu împreună cu colegii lui. Potrivit relatărilor de la faţa locului, ea părea ameţită de şampanie şi absentă. Se îmbrăca sugestiv, lipsa lenjeriei intime fiind vizibilă, avea părul zburlit, dar era mereu sexy şi magnifică, Zeiţa Sexului alături de amantul ei, Preşedintele.

În mod straniu, JFK a continuat relaţia cu ea, în ciuda temerilor că ar putea vorbi – dacă nu cumva chiar vorbise deja. În anii pe care ei i-au petrecut împreună, Marilyn nu avea niciodată reţineri în legătură cu reiaţi3

Lor, după cum au confirmat mulţi prieteni, ziarişti şi colegi, în timpul campaniei sale pentru preşedinţie, JFK îşi făcuse program special de verificare a lui Marilyn. De îndată ce ar fi fost numit în funcţie, riscurile ar fi crescut în proporţie geometrică, iar el părea incapabil să le facă faţă. Prin 1962, în timpul filmărilor la *Something*'s *Got to Give* (Ceva, ceva, tot o ceda), Marilyn a cedat psihic. Primise o serie de lovituri, printre care şi căsătoria lui Arthur Miller cu femeia cu care Marilyn bănuia ca el se vedea încă de pe vremea când era căsătorit cu ea. Iar noua soţie a lui Arthur rămăsese deja gravidă. Anul acela, Marilyn a cumpărat o casă modestă (35.000 de dolari) în apropiere de dr. Ralph Greenson „autoritarul şi omniprezentul ei psihiatru. Deşi era faimoasă şi muncea din greu, a trebuit să se împrumute de la Joe DiMaggio pentru a achita avansul.

Filmările la *Something's Got to Give* au început în aprilie, cu echipa tehnică şi regizorul Cukor privind încordaţi la Marilyn, pentru a vedea dacă era în stare să coopereze, dacă se putea controla, dacă îşi amintea replicile şi venea la timp pe platou, sau dacă putea ajunge, pur şi simplu! Temerile lor erau justificate. Dacă reuşea să

vină, era în întârziere şi adesea vomita de spaimă la gândul că avea să-şi joace rolul în faţa camerei, înghiţea pe nerăsuflate pastilele prescrise de dr. Greenson pentru a face faţă depresiei şi părea confuză şi nepregătită. Doctorii au confirmat că avea infecţie în gât. De câteva ori a încercat să lucreze, dar a leşinat pe platou sau a plecat devreme.

Cukor a tergiversat lucrurile, trăgând duble în care ea nu juca şi aşteptând-o, alături de cei o sută patru actori din distribuţie, să îşi facă apariţia. La 14 mai, Marilyn era suficient de refăcută pentru a se întoarce la lucru. S-a răspândit însă zvonul că ea intenţiona să plece la New York pentru a participa la sărbătorirea zilei de naştere a preşedintelui Kennedy.

Avocaţii de la Twentieth Century-Fox au făcut corp comun şi au somat-o pe Marilyn să rămână pe platou. Nesocotirea acestui ordin ar fi fost o încălcare a contractului, au avertizat-o ei. Marilyn a consultat şi ea un avocat, pe Bobby Kennedy, procurorul general al Statelor Unite. Bobby era deja îngrijorat la gândul că democraţii de la vârful partidului n-aveau să privească cu ochi buni apariţia ei la respectivul eveniment, aşa că a îndemnat-o să stea deoparte. Ziariştii deja discutau, deşi încă nu scriseseră, despre relaţia prost disimulată a fratelui său cu ea. Bobby, intelectualul familiei, fratele decent şi demn de încredere, găsise ocazia perfectă pentru a remedia situaţia. Dar JFK a insistat ca ea să vină, iar Marilyn n-a vrut să rateze ocazia de a-i cânta „Mulţi ani trăiască” preşedintelui Statelor Unite, în faţa a cincizeci de mii de democraţi, adunaţi la Madison Square Garden.

Aceeaşi Marilyn care abia dacă reuşea să se dea jos din pat, şi care nu era în stare să memoreze replicile, şi-a planificat apariţia la petrecerea aniversară a amantului ei cu grijă meticuloasă. I-a dat instrucţiuni design

Erului ei, Jean-Louis, să creeze o rochie spectaculoasă, din voal de mătase roşu deschis, cu strasuri supradimensionate. Rochia era atât de mulată pe ea, încât a trebuit să fie cusută direct pe corpul ei gol. A costat

douăsprezece mii de dolari şi încăpea în căuşul unei palme. La ea a asortat o jachetă din blană de hermină din recuzita studiourilor Twentieth Century-Fox.

Chiar şi la acest eveniment remarcabil, Marilyn a întârziat. Când şi-a făcut, în fine, apariţia, Peter Lawford a prezentat-o în glumă „*întârziata* Marilyn Monroe”, iar ea a plutit pe scenă ca o viziune luminoasă a feminităţii. Fotografiile făcute din spatele scenei îl înfăţişează pe JFK privind singur, căci Jackie, care arborase o ţinută de o elegantă simplitate a refuzat să se supună umilinţei de a o urmări pe Marilyn cântându-i o serenadă soţului ei. Hugh Sidey de la revista *Time* îşi aminteşte: „pur şi simplu aerul era îmbibat de sex. Cred că lui Kennedy i se umflase prohabul. Eram cu toţii uimiţi la vederea acelei femei”.

Marilyn şi-a interpretat cântecul special compus pentru acea ocazie, iar mulţimea a aplaudat-o frenetic. JFK a urcat pe scenă lângă ea. „De acum mă pot retrage din politică, după ce mi s-a cântat aşa de dulce «Mulţi ani trăiască!»” în noaptea aceea, Marilyn şi-a petrecut două ore cu JFK. Nu avea să-l mai vadă niciodată.

Marilyn s-a întors pe platoul de filmare de la *Something's Got to Give* şi a turnat faimoasa scenă nudă din piscină, care a proiectat-o din nou în atenţia publicului. Apoi, într-o luni dimineaţă, a arborat un aer atât de distrat, încât toată lumea a înţeles că trebuie să se fi întâmplat ceva teribil în timpul weekendului.

Aşa era. Jack Kennedy, amantul care n-a fost de acord ca Bobby să-i interzică lui Marilyn apariţia de ziua lui, ba chiar aranjase ca Peter Lawford să îi trimită un elicopter pe platoul de filmare pentru a o lua, se decise, în cele din urmă, să curme, de frică, relaţia lor.

Ceea ce îl speriase atât de tare fusese vizita memorabilă a Directorului FBI, J. Edgar Hoover, care a survenit la cinci zile după gala aniversară. Hoover l-a avertizat pe preşedinte că relaţiile lui cu Marilyn Monroe şi mai ales cu femeia Mafiei, Judith Campbell Exner, îi periclitau poziţia de preşedinte în plin război rece, tocmai când se confruntau cu Criza Cubaneză.

În aceeaşi zi, JFK i-a telefonat lui Judith şi a pus capăt relaţiei lor. De asemenea, a deconectat linia directă prin care comunica cu Marilyn şi şi-a instruit operatorii telefonici să nu îi mai accepte telefoanele. Nu a încercat să discute personal cu Miarilyn. Această sarcină neplăcută şi probabil periculoasă a căzut pe umerii lui Peter Lawford.

Marilyn încă îşi mai savura triumful de la gala aniversară, încrezătoare în puterea frumuseţii ei şi în silueta sa inegalabilă, cu picioare lungi şi nervoase, piept plin şi posterior rotund, care îi plăcea în mod special lui JFK, şi nu înţelegea de ce fusese îndepărtată.

Patricia Seaton Lawford, ultima soţie a lui Peter, a relatat că Peter s-a hotărât să fie de o sinceritate brutală. „I-a spus că nu va mai putea vorbi niciodată cu preşedintele şi că nu avea să fie niciodată Prima Doamnă”. Când Marilyn a izbucnit în lacrimi, Peter a adăugat: „Uite, Marilyn, nu eşti decât una dintre partidele lui de sex”.

Marilyn şi-a petrecut sfârşitul de săptămână încercând să doarmă cu ajutorul somniferelor. Luni, a venit la lucru, deşi abia dacă se putea ţine pe picioare şi părea „zdrobită”, apoi a muncit timp de nouă zile fără oprire, până la ziua ei de naştere, la l iunie, când împlinea treizeci şi şase de ani. Cukor a interzis orice fel de celebrare, dar echipa de filmare a nesocotit interdicţia şi i-a făcut lui Marilyn o surpriză, aducându-i un tort de cinci dolari şi cafea. Dean Martin, care juca alături de ea în film şi o sprijinea mereu, a adus şampanie. După aceea, Marilyn şi-a făcut apariţia pe care o avea programată pe Stadionul Dodger, la o colectare de fonduri pentru bolnavii cu distrofie musculară.

De acum nu mai putea ajunge la JFK. De asemenea, el a ignorat scrisorile ei, pe care Peter Lawford, care le citise, le-a considerat „cam patetice”. Marilyn i s-a plâns lui Lawford – şi probabil că şi lui JFK – că familia Kennedy „te foloseşte şi apoi te aruncă la fel ca pe un gunoi”, în săptămâna aceea, ea s-a simţit prea rău ca să meargă la lucru. Studioul a concediat-o la 8 iunie, şi i-a intentat un proces prin care îi cerea opt milioane de dolari

despăgubiri. Marilyn, luptându-se şi pentru echilibrul ei psihic, dar şi pentru carieră, a contactat directori influenţi din industria cinematografică, câştigând suficient sprijin pentru a putea da în judecată studioul, la rândul său. Într-o campanie de presă care a durat circa o lună, ea a dat interviuri şi a făcut fotoeditoriale pentru revistele *Vogue*, *Life*, *Redbook* şi *Cosmopolitan*, vorbind cu nenumăraţi ziarişti de la alte publicaţii, precum şi cu colegii de platou şi cu echipa de filmare de la *Something's Got to Give*.

În timpul acestei bătălii pentru recâştigarea propriului statut, Marilyn s-a văzut des cu Bobby, trimis de JFK cu misiunea de a o convinge că este important să îşi ţină gura şi să nu mai încerce să îl contacteze pe Jack. Marilyn şi Bobby au ajuns la o înţelegere prin care, probabil, ea a promis să păstreze tăcerea în legătură cu JFK. În schimb, Bobby a luat legătura cu un prieten de la studio şi, la şaisprezece zile după ce o concediase, Twentieth Century-Fox a repus-o în drepturi, oferindu-i şi un salariu mult mai mare. Ulterior, însă, Bobby a încetat să îi mai răspundă la telefon. Supărată şi jignită, ea a încercat să dea de el. După opt telefoane înregistrate la Ministerul de Justiţie, ea l-a sunat acasă. „Bobby a fost furios pe Marilyn Pentru că şi-a permis asta", îşi aminteşte fiica lui Peter Lawford, Patricia.

Şi Marilyn era furioasă. Şi profund rănită. „Aş putea organiza o conferinţă de presă. Cu siguranţă că am multe de spus!" i-a declarat ea Prietenului său, Robert Slatzer. „Am de gând să ridic vălul de pe toată

Porcăria asta! îmi este clar acum că familia Kennedy a luat ce a vrut de la mine şi şi-a văzut de drum!"

La 4 august, înainte să apuce să vorbească, Marilyn Monroe murea în urma unei supradoze de barbiturice, administrată fie de ea, fie de o altă persoană care a rămas necunoscută, în mod curios, multe dintre dovezile legate de moartea ei au dispărut sau au fost distruse, însă căutarea adevărului nu a putut fi oprită. O mulţime de scriitori şi ziarişti de investigaţie au continuat săpăturile în încercarea de a obţine informaţii menite să ofere noi

ipoteze şi noi interpretări. Până în prezent, datele adunate de ei sugerează în mod credibil varianta că cineva i-a făcut lui Marilyn o injecţie letală din greşeală sau în mod voit. Dar fără dovezi concrete, nu se poate spune cu certitudine ce s-a întâmplat.

Joe DiMaggio s-a ocupat de înmormântare, interzicând familiei Law-ford, precum şi lui Frank Sinatra, lui Sammy Davis Jr. Şi altora să o vadă; el a învinuit lumea divertismentului pentru ceea ce se întâmplase. Arthur Miller, care a presupus că Marilyn se sinucisese, a spus că era un final inevitabil. Numai Jacqueline Kennedy a rostit platitudinea care avea să se dovedească, în cele din urmă, corectă: „Ea va trăi de-a pururi”.

Marilyn a crezut că reuşise să găsească, în fine, în JFK, bărbatul atât de nobil şi de puternic, încât să-i poată satisface exigenţele. Nu i-a fost uşor să înţeleagă că JFK o folosise, că dispreţul lui fundamental pentru femei o includea şi pe ea şi că, dacă soţia lui pur-sânge şi mama copiilor lui nu îl putea ţine lângă ea, cu atât mai puţin ar fi putut ea să o facă. Marilyn nici măcar nu a fost amanta lui favorită. Cu câteva zile înainte de a muri, ea l-a văzut pentru prima dată aşa cum era în realitate.

Judith Campbell

Judith Campbell a fost singura amantă care i-a supravieţuit lui JFK. Cele câteva atuuri ale lui Judith includeau un păr negru strălucitor, trăsături fine şi forme frumoase. Asemănarea ei cu Elizabeth Taylor era atât de izbitoare, încât ar putea explica de ce, după ce Taylor l-a părăsit, îndureratul Eddie Fisher a început să se întâlnească cu Judy, o versiune mai zveltă a soţiei sale înstrăinate.

Al doilea atu al lui Judy era cercul social în care se învârtea, un amestec ciudat de mafie şi moguli ai cinematografului. Se întâlnea cu Frank Sinatra, lucra pentru Jerry Lewis, era o apropiată a lui Sam iancana şi a lui Johnny Roselli, îi cunoştea pe Peter şi Pat Lawford şi ieşise odată cu Robert Wagner, care îi făcuse cunoştinţă lui Judith cu cel care avea să devină primul ei soţ, Billy

Campbell, un actor ce se străduia să dea lovitura. Judy era în relaţii de prietenie cu Natalie Wood, Charlton şi Lydia Heston, Lloyd şi Dottie Bridges, şi, desigur, cu Gary Morton, fostul

Soţ al surorii ei Jackie, care mai târziu avea să se însoare cu Lucille Ball. În fine, Judith era o irlandeză catolică ce provenea dintr-o familie mare şi bogată.

După ce s-a căsătorit, la vârsta de optsprezece ani, în 1952, şi a divorţat şase ani mai târziu, Judy s-a reinventat ca petrecăreaţă celibatară. O moştenire de la bunica ei i-a permis să trăiască pe picior mare fără să muncească, aşa că Judy s-a aruncat într-o viaţă de petreceri, pendulând între New York, Beverly Hills şi Las Vegas, care erau principalele ei destinaţii. Mai urma şi cursuri la Universitatea California din Los Ange-les, picta şi mergea zilnic la cumpărături, o activitate care reprezenta principala ei raţiune de a trăi.

Judith suferea de depresie recurentă, împotriva căreia lupta cu sticle de Jack Daniel's şi băi fierbinţi care durau ore întregi, în 1959, Frank Sinatra a observat-o într-un restaurant italian. Au început să se vadă şi, pentru o vreme, ea a frecventat gaşca *Rât Pack* (Haita de şobolani), cunoscută ulterior şi sub numele de Clan, şi din care făceau parte Frank Sinatra, Lewis, Dean Martin, Sammy Davis Jr. Şi, o vreme, Elizabeth Taylor şi Eddie Fisher.

Într-o seară de duminică, la 7 februarie 1960, Peter Lawford a prezentat-o pe Judy lui JFK şi Teddy Kennedy, doi cumnaţi ai săi. Ambii fraţi au flirtat cu ea, Teddy mai insistent, dar Judy l-a expediat, considerându-l „fratele mai mic din umbra celui mai mare”. Jack era deosebit, „atât de tânăr şi de viril, atât de chipeş”, încât Judy a acceptat să ia prânzul cu el. Au urmat şi alte întâlniri.

Chiar de la începutul relaţiei lor, Judy a pomenit despre avansurile insistente ale lui Teddy. „Tâlharul ăla mic!” a râs încântat JFK. Ulterior, Jack obişnuia să spună că Teddy i-ar fi smuls inima din piept dacă ar fi ştiut că erau împreună în pat. Judy a observat că JFK nu vorbea niciodată de rău pe vreun membru al familiei sale. Asta o

includea şi pe Jackie. El spunea cel mult că avea un mariaj nefericit, care nu mergea aşa cum ar fi sperat el şi soţia lui.

Judy a înţeles că între ea şi Jack Kennedy se înfiripase o idilă de durată. Ea a cumpărat şi a citit cele două cărţi publicate de el, *Why En-gland Slept* („De ce a dormit Anglia”) şi *Profiles în Courage* (Figuri ale curajului), precum şi orice alte cărţi despre familia Kennedy. Devora ziare şi reviste, se uita la ştirile de la televizor. „Nu puteam să mi-l scot din minte şi voiam să ştiu tot ce puteam să aflu despre el”. Jack o suna aproape zilnic, indiferent de locul unde se afla sau de cât de obosit era, adesea trimiţându-i câte o duzină de trandafiri roşii.

După o lună de despărţire, s-au întâlnit la hotelul Piaza din New York, în ajunul alegerilor preliminare din New Hampshire. Jack voia şi se aştepta la sex. Judy nu s-a lăsat convinsă de argumentul lui că ştiuse despre ce era vorba. „Abia aşteptam să fiu lângă tine, să fac dragoste cu tine şi să vorbim aşa cum vorbesc doi oameni care au împărţit patul”, i-a spus el.

U*i* scurt nmp, se aflau în pat, făcând dragoste, cum aveau să mai facă de zeci de ori de atunci încolo.

Aşa cum aveau să descopere şi celelalte femei ale lui JFK, actul sexual cu el era plicticos şi unilateral. Dar farmecul noului amant al lui Judy, precum şi buna lui dispoziţie contrabalansau cu succes stângăcia lui în materie de sex. El nu îşi dezvăluia niciodată teama sau incertitudinile; unica excepţie reprezentând-o felul cum îi stăteau hainele. Însă Judy oscila între bucurie şi tristeţe, fiind mereu tensionată.

Rutina relaţiei lor fusese stabilită: telefoane de control, întâlniri grăbite în hoteluri din toată ţara, mesaje transmise prin Evelyn Lincoln, secretarul personal al lui JFK. Judy a observat că Jack era gelos pe asocierea ei cu Frank Sinatra, de care se interesa mereu, şi că urmărea cu interes bârfele ei despre vedetele hollywoodiene, cu care avea relaţii de prietenie. Când o suna şi ea nu răspundea, el voia să ştie unde fusese şi cu cine. De fapt, *ea era* pe

atunci implicată şi în relaţia cu Sam iancana, care devenea tot mai serioasă. Sinatra i-l prezentase pe Giancana sub numele de Sam lood.

Giancana era un asasin al Mafiei care îşi croise drum până în vârful eşalonului superior al acestei organizaţii criminale. Când Judy l-a întâlnit, el controla un imperiu de cincizeci de mii de spărgători, negustori de obiecte furate, asasini şi şantajişti, politicieni, poliţişti şi judecători care luau mită. Deşi armata Statelor Unite l-a respins, cu diagnosticul de „psihopat constitutiv”, cu o „personalitate inadecvată şi tendinţe puternic antisociale”, şi deşi le spunea afroamericanilor „negrotei” şi îi trata pe cei care îl serveau cu un dispreţ suveran, lui Judy îi părea sensibil, afectuos şi înţelept, în *My Story* (Povestea mea), versiunea cosmetizată prin care îşi legitimează viaţa, Judy mai pretinde şi că ani de zile nu a bănuit nimic despre adevărata lui ocupaţie şi că a fost înmărmurită când agenţii FBI i-au spus cine era cu adevărat Sam lood. Dar, într-un interviu acordat ziaristei Liz Smith de la revista *Vanity Fair*, chiar înainte să moară de cancer osos şi mamar, în 1999, Judy a recunoscut că în *My Story* îşi cosmetizase pe alocuri biografia.

Ş-am era cu douăzeci şi şase de ani mai bătrân decât Judy, şi-i trimitea adesea câte cinci duzini de trandafiri, aşa că, pe parcursul relaţiei ei cu Jack Kennedy, primea duzina de la el în aceeaşi zi în care veneau şi trandafirii de la Giancana. În interviul din *Vanity Fair*, Judy a recunoscut că în timp ce se culca cu Sam era şi amanta lui Jack.

Într-o noapte, când Jackie era plecată, Jack Kennedy a invitat-o pe Judy în casa lui din Georgetown. Ea a îmbrăcat un costum tricotat negru şi o haină nouă de nurcă neagră, fiind complimentată de Jack pentru /estimentaţia sa. Nu a fost impresionată de gusturile lui Jackie în materie le decoraţiuni, casa părându-i-se drăguţă, dar cam lipsită de coeziune. Oricum, s-a luptat întrucâtva cu sentimentul ei de vinovăţie. Venise la Fackie acasă pentru a se culca cu soţul ei, ceea ce i se păru brusc incorect.

Mai târziu, după ce au făcut dragoste pe unul din paturile duble ale lui

R

Jackie, tapetat în verde deschis, el i-a şoptit: „Crezi că s-ar putea să mă iubeşti?” „S-ar putea”, i-a răspuns Judy. Însă prezenţa virtuală a lui Jackie, însuşi dormitorul acesteia, o stânjenea pe Judy. Se consolă la gândul că, din moment ce aveau o căsnicie nefericită, relaţia ei cu Jack era mai puţin păcătoasă.

Actul sexual în sine nu era satisfăcător, dar lui Judy îi plăceau mult mângâierile şi conversaţia ulterioară. Jack o ţinea în braţe în timp ce ea stătea cu capul pe pieptul lui, ascultându-i inima, şi vorbeau ore întregi.

De câteva ori, Jack îşi imagina cum avea să petreacă împreună cu ea o lună de izolare într-un paradis tropical, în cazul în care nu câştiga alegerile. Mai sugera şi faptul că, dacă ar pierde cursa pentru preşedinţie, mariajul lui s-ar încheia.

Judy pendula între Jack şi Sam, dar programul încărcat al lui Jack îi lăsa mai mult timp de petrecut la Chicago, împreună cu Sam. La ani distanţă, Judy a recunoscut faptul că Sam îi făcea curte din cauza relaţiei ei cu JFK. Însă, în ciuda acestui motiv cinic, ea scrie: „Ştiu sigur că mai târziu s-a îndrăgostit foarte tare de mine”.

De mai multe ori, Judy îi vizita atât pe Sam, cât şi pe Jack la Palm Beach. În mod ironic, casele lor erau atât de asemănătoare, încât aproape că nu le putea deosebi. Uneori Judy se culca cu Sam şi cu Jack la doar câteva ore distanţă. Când şi-a făcut o operaţie de înlăturare a unor chisturi ovariene, camera ei de spital era decorată cu cele cinci duzini de trandafiri de la Sam şi duzina de rigoare de la Jack, cu un bilet pe care scria: „Fă-te repede bine – Prietenii lui Evelyn Lincoln”.

La una din întâlnirile lor clandestine dintr-un hotel din Los Angeles, în timpul Convenţiei Naţionale a Democraţilor, Jack i-a propus lui Judy o partidă de sex în trei, împreună cu o femeie înaltă şi slabă, pe care nu a prezentat-o. Judy a avut un acces de furie. Jack s-a scuzat:

„Îmi pare rău, serios. A fost o greşeală prostească”. Dar Judy era de neînduplecat: „Aş fi crezut că eşti prea ocupat ca să ai timp să pui la cale aşa ceva”. Jack zâmbi subţire: „Nu a fost uşor”.

Judy l-a iertat şi cei doi şi-au reluat relaţia. Dar acum ea ştia deja că Jack îşi compartimenta viaţa, având nişe diferite pentru iubire, soţie, copii, carieră, familie.

Spre finele anului 1960, doi agenţi FBI au interogat-o pe Judy în legătură cu relaţia ei intimă cu Sam iancana. Ei au informat-o că era mafiot, şi au întrebat-o despre alţi răufăcători. (Agenţii n-au menţionat faptul că CIA îl angajase să îl omoare pe Fidel Castro, care era încă în viaţă doar fiindcă aşa-zişii lui asasini rataseră stupid încercare după încercare.) Ş-am nu s-a speriat de această vizită neliniştitoare. Cel mai sigur era să îi ignore şi să nu le spună nimic, a sfătuit-o el pe Judy.

Câteva zile mai târziu, celălalt amant al lui Judy avea să câştige alegerile prezidenţiale cu o majoritate infinitezimală. Ş-am s-a lăudat faţă de

Judy: „Dacă nu eram eu, prietenul tău nici nu ar fi acum la Casa Albă”, ceea ce atestă că Mafia se folosise de influenţa sa politică pentru a sprijini campania lui JFK în Chicago.

Judy n-a participat la dineul de investire în funcţie, la care Jack o invitase, în principal, fiindcă nu voia să o deranjeze pe Jackie cu prezenţa sa. Dar când Jackie era plecată din Washington, ea îl mai vizita pe preşedinte la Casa Albă. Jack o îndemna mereu să i se alăture în piscină, un loc devenit faimos pentru numărul de tinere femei goale care înotaseră acolo cu el. Însă Judy îl refuza fiindcă nu voia să-şi strice coafura.

Judy l-a vizitat pe Jack la Casa Albă de cinci ori în vara aceea, în timpul uneia dintre vizite, el a întrebat-o dacă răspândise povestea despre propunerea lui de a face sex în trei. Ea a negat vehement, dar mai târziu şi-a dat seama că FBI-ul trebuie să îi fi ascultat telefonul, căci ea le relatase câtorva prietene această poveste.

Amanţii s-au împăcat, iar Judy a acceptat un

„remediu pentru conştiinţă”: o broşa mare cu diamante şi rubine, montate în aur de optsprezece carate. Jack i-a spus că oferea rar cadouri, şi că noua ei ajuterie trebuia să îi amintească de faptul că, în ciuda gafelor lui ocazionale, sentimentele lui erau aceleaşi.

Întâlnirile de la Casa Albă continuară până în primăvara lui 1962.3 dată, Jack o vizită la ea acasă, dar relaţia îi provoca lui Judy stări iepresive. O irita şi felul în care Jack făcea dragoste. „Se aştepta de la pine să mă urc în pat şi pur şi simplu să acţionez... Senzaţia că eram polo doar ca să îl servesc pe el începea să mă deranjeze”.

Judy sesiză, de asemenea, şi schimbări subtile în comportamentul lui ack pe măsură ce devenea „tot mai pătruns de faptul că era preşedinte”, înd o suna, îi vorbea pe un ton tot mai autoritar. Dacă refuza să vină la întâlnire pe care el i-o fixa, îi închidea telefonul. Ea începu să evalueze ceasta relaţie şi ajunse la concluzia că nu merită să zboare de-a lungul i de-a latul ţării pentru a petrece două ore cu el. Treptat şi imperceptibil, icetase să mai fie îndrăgostită de el.

Judy negă vehement faptul că discuţia lui Kennedy cu J. Edgar Hoover r fi pus capăt relaţiei lor, ca şi celei dintre preşedinte şi Marilyn Monroe. Otrivit versiunii ei, relaţia s-a stins încet, până când cei doi au pierdut pgătura.

Judy a dezvăluit în interviul dat în 1999 revistei *Vanity Fair* că a anstatat că era gravidă cu copilul lui Jack, la scurt timp după ce relaţiar se sfârşise. Preşedintele catolic a întrebat-o dacă îşi dorea copilul, apoi îndemnat-o să meargă pe mâna lui Sam iancana, care ştia ce era de icut. Avortul a fost înfăptuit la Grand Hospital, în ianuarie 1963. Judy i-a ratat lui Liz Smith facturile de spitalizare. „Eram... Îndrăgostită. Oare se esupunea ca eu să am mai multă judecată decât preşedintele Statelor nite?” se întreabă ea retoric. De ce nu menţionase acest fapt în *My*

Storyl „Mă temeam pentru viaţa mea”, a răspuns ea. Se hotărâse să vorbească în cele din urmă, fiindcă i s-a părut că legenda Kennedy trebuia demitizată.

Avortul nu a fost singura „moştenire” rămasă de pe

urma relaţiei cu preşedintele. De îndată ce a încetat să mai fie oaspete intim la Casa Albă, FBI-ul a pornit o campanie susţinută împotriva ei. „Am fost urmărită, hărţuită, acostată, denigrată şi... Împinsă în pragul morţii de către Biroul Federal de Investigaţii”, susţine ea în memoriile sale. Dar „s-a produs o minune”, şi un juriu a achitat-o de acuzaţia de a fi desfăşurat activităţi mafiote.

Viaţa lui Judy a continuat într-o spirală descendentă. Se întâlnea cu alţi bărbaţi, printre care şi Eddie Fisher, descinsese în „valea păpuşilor”, adoptând moda pilulelor care îţi schimbă starea de spirit, şi se îmbăta până când adormea epuizată. Rămase din nou gravidă şi îşi dădu fiul spre adopţie, în 1971, Sam iancana, cu care nu mai avea legături, a fost ucis cu câteva zile înainte de a apărea în faţa unei comisii de investigaţie a activităţilor criminale mafiote, în 1975, Judy s-a căsătorit cu Dan Exner, un jucător profesionist de golf mult mai tânăr decât ea şi, sub numele de Judith Campbell Exner, a devenit vestită după apariţia ei în faţa Comitetului Senatorial pentru Operaţiuni de Spionaj. Pentru prima dată, presa trâmbiţă ştirea că, în urmă cu peste un deceniu, ea fusese simultan amanta preşedintelui Statelor Unite, John Fitzgerald Kennedy şi a conducătorului mafiot Sam iancana, în această dublă ipostază, ea având posibilitatea să discute cu cei doi despre tentativele eşuate de asasinare a lui Fidel Castro.

Judith Campbell a fost un exemplu de amantă „ca trofeu pentru premianţi”, o femeie care nu avea mare lucru de oferit în afară de frumuseţe şi de legăturile sale cu lumea interlopă. Spre deosebire de Marilyn Mon-roe, care devenise celebră pe plan internaţional, Judy a dus o existenţă derizorie, principalele ei preocupări fiind cumpărăturile, băutura şi petrecerile cu figurile cheie ale divertismentului şi mafiei americane. Fascinaţia lui Jack pentru celebrităţi precum Frank Sinatra, incapacitatea lui de a se disocia de persoanele cu legături în lumea crimei organizate şi dorinţa lui de a se afişa cu femei frumoase au făcut din Judy amanta perfectă, mai ales că ea nu era nici geloasă, nici pretenţioasă, nici indiscretă.

Ea vedea în preşedintele Statelor Unite un bărbat extrem de seducător. Era puternic şi respectat, aparent interesat de viaţa ei personală, chipeş şi fermecător. Era un partener sexual mediocru, dar confidenţele şi conversaţia din pat ofereau o compensaţie satisfăcătoare. El a avut o căsnicie nefericită şi a întreţinut relaţii cu multe femei, iar acest lucru i-a permis lui Judy să sară din patul lui în cel al lui Sam iancana fără să se simtă vinovată, confundând casa lui din Florida cu cea a lui Sam. Dacă Judy a fost o păpuşă-trofeu pentru el, JFK a reprezentat pentru ea Oscarul păpuşilor-trofeu.

Vicki Morgan încă de la bun început, relaţia dintre Alfred Blooming-dale şi Vicki Morgan a fost o parodie perversă a mitului lui *Pygmalion*. În 1968, când moştenitorul centrului comercial a întâlnit-o, Vicki Morgan era soţia adolescentă şi trofeul unui bărbat de patruzeci şi nouă de ani, Earle Lamm, care îi cumpărase un Mercedes 280-SL, îi furniza carduri de credit pentru a-şi satisface mania cumpărăturilor, o privea făcând sex cu o negresă şi o familiarizase cu orgiile, afişându-se plin de mândrie cu uimitoarea lui mireasă-copil.

Când Vicki avea şaisprezece ani, a abandonat şcoala pentru a-l naşte pe Todd, pe care i-l creştea mama ei. Se căsătorise cu Earle pentru a scăpa din obscurul ei oraş natal californian, dar acesta ajunse în curând să o plictisească şi să o dezguste. Când Alfred Bloomingdale a văzut-o într-un estaurant de pe Sunset Strip, Vicki s-a lăsat uşor convinsă să îşi părăsească oţul.

Vicki era înaltă şi zveltă, blondă, cu pomeţi proeminenţi şi buze sen-uale. Dar, în afară de tinereţe şi frumuseţe, mai avea şi alte atuuri. Prinipala ei abilitate domestică erau cumpărăturile pentru decoraţiuni interi-are. De gătit nu putea găti şi nici măcar nu era în stare să adune ingre-ientele pentru o masă. Earle, un bisexual, dorise o soţie pentru premianţi, are să fie receptivă la experimentele sexuale, mai ales când era vorba de exul în grup. Din punctul lui de vedere, Vicki era perfectă.

Cerinţele lui Alfred Bloomingdale nu se deosebeau

prea mult, dar el e aştepta la sex mai pervers şi la un nivel superior al abilităţilor sociale, cea ce îi lipsea lui Vicki la cei optsprezece ani ai săi. Spre deosebire de arie, şi în ciuda reproşurilor pe care i le aducea nevestei sale, de care romitea mereu că va divorţa pentru a se căsători cu ea, Alfred nu a azut-o niciodată pe Vicki în postura de soţie, ci în cea de amantă drăguţă, care să se afişeze pentru a-şi etala virilitatea şi averea. Prima partidă sex cu Bloomingdale a introdus-o pe Vicki în erotismul lui pervers. Ea a cea de a treia femeie din pat. El a dezbrăcat-o, a legat-o de pat cu faţa jos şi a început să o plesnească peste fese. Celelalte două femei, care au încinse cu centuri, i-au bătut cu biciul până când le-au lăsat urme pe sterior. Această violenţă era preludiul lui Bloomingdale. Apoi el a netrat-o pe Vicki, intrând într-un orgasm frenetic, în timp ce celelalte un priveau.

Cele două târfe au fost plătite şi concediate a doua zi, dar pentru Vicki avea altă ofertă, de durată. Când ea protestă, susţinând că era căsătorită, i-a replicat nerăbdător că nu avea să mai fie soţia lui Earle, ci amanta. A-ţi face o amantă era o tradiţie veche – şi-a dezvoltat el ideea – nită să-i ofere femeii siguranţă pe termen lung. „Poţi avea tot ce vrei, când vrei. Sunt foarte bogat”, i-a promis el.

Bloomingdale nu era numai extrem de bogat, dar şi foarte influent. El moştenise averea familiei Bloomingdale, era cofondator al primului card de credit major din lume, Diner’s Club, şi deţinător al unor întreprinderi comerciale. Fostul trezorier al oraşului New York era omul de încredere al lui Ronald Reagan şi, după ce Reagan a devenit preşedinte, în 1981, el s-a numărat printre membrii „cabinetului lui de bucătărie”. Betsy Bloomingdale era una dintre cele mai apropiate prietene ale lui Nancy Reagan, o legătură care a cimentat alianţa dintre cele două familii.

Când s-au întâlnit, Vicki nu mai fusese niciodată la New York, şi nici nu auzise de Bloomingdale’s. Când i-a spus soţului său că avea de gând să devină amanta lui

Alfred, Earle-a avertizat-o că, pentru un astfel de bărbat, ea nu era decât încă o fetiţă drăguţă pe care el avea să o înlocuiască în curând cu alta. „Earle, nu sunt drăguţă, sunt frumoasă”, îl corectă Vicki. Bloomingdale a încercat să îl mituiască pe Earle, dar soţul a refuzat cu ochii în lacrimi: „Nu aş lua niciodată bani în schimbul femeii pe care o iubesc”.

Vicki a devenit amanta lui Bloomingdale. El i-a închiriat o casă, i-a mobilat-o şi utilat-o, angajându-i un bucătar şi o menajeră. De asemenea, îi dădea bani ca să-şi cumpere haine „potrivite”. I-a poruncit să-şi cizeleze manierele în societate, pentru a o putea prezenta prietenilor, fără a se simţi stânjenit. Îi telefona constant, pentru a o verifica. Şi, de trei ori pe săptămână, o obliga să participe la orgii sexuale sadice, în cadrul cărora trebuia să biciuiască femei ce se târau la picioarele ei şi îi spuneau „Stăpână”. În timp, cerinţele lui au devenit tot mai mari. Vicki trebuia să le telefoneze prostituatelor şi să organizeze şedinţele sado-masochiste, tocmindu-se la preţ. De asemenea, el îi pretindea să se culce cu diverşi asociaţi de afaceri, atunci când considera că aceştia merită sau ar aprecia o ofertă atât de incitantă. „Face parte din slujbă”, îi spunea el, şi vorbea serios.

Vicki începu să înţeleagă că Alfred Bloomingdale îşi punea amanta să plătească scump pentru ceea ce îi oferea el. Cu greu reuşea să accepte comportamentul lui sexual, de ultimă speţă, care distona cu pretenţiile pe care le avea de la ea în „societate”. Pentru a-şi domoli nelinişteea, apela la vin, Valium şi „calmante”. Aplicându-şi acest tratament, suporta mai uşor zilele interminabile şi putea să doarmă în nopţile lungi.

Deşi o critica adesea, Bloomingdale era destul de mulţumit de amanta lui pentru a o lua cu el în călătorii, prezentând-o drept o republicană bogată, ceea ce nu păcălea pe nimeni. Ea stârnea admiraţia prietenilor lui, liderii industriei americane. Se compara cu soţiile acestora şi aspira să fie una dintre ele, o femeie cu greutate în societatea din Los Angeles.

Şi, mai presus de orice, mergea la cumpărături. Dădea iama zilnic în Beverly Hills şi consuma totul cu voracitate: vinuri, mâncare, haine, materiale, veselă, cristaluri, obiecte de uz casnic, în fiecare seară, aştepta telefonul lui Alfred la nouă fix.

A piuiuna nefericită. Bea, lua tranchilizante, plângea incontrolabil şi avusese câteva aventuri rapide şi clandestine. Rămase gravidă şi, deşi Alfred ar fi vrut ca ea să îi facă un copil, ea a avortat. Avea să îi explice biografului ei zece ani mai târziu: „Uite, am avut bani, lucruri. Am avut mai mult decât poate visa oricine. Şi se presupune că sunt fericită. Dar nu sunt. Sunt atât de nevrotică, încât nici nu-mi dau seama că devin incoerentă… Sunt amanta. Merg la cumpărături. Mă văd cu Alfred, sunt cea care aleargă de nebună pe stradă cu banii lui”.

Totuşi, ea îl iubea. Alfred era puternic, paternal (iar ea crescuse fără tată), inteligent, înţelept, mucalit, spiritual – „însemnam atât de mult unul pentru celălalt… Prieten, amant, părinte, copil şi aproape orice altceva se mai putea”. Dacă o iubea cu adevărat, atunci trebuia să îi cumpere o casă. Au plecat în căutarea unei case, dar incursiunile lor se terminau cu certuri aprige în faţa agentului imobiliar şi, până la urmă, nu cumpărau nimic. Până şi siguranţa promisă de el era iluzorie, într-o zi, Betsy a văzut-o pe Vicki sărutându-l pe Alfred în faţa unui salon de cosmetică, iar mica înţelegere din familia Bloomingdale se făcu ţăndări. Alfred îşi sună amanta de la un telefon public pentru a-i transmite vestea dizgraţiei sale. Betsy îi schimbase numerele de telefon, nu mai putea să o sune pe Vicki şi, pentru moment, relaţia rămânea în suspensie. După zile întregi în care nu au vorbit, Vicki a dat buzna în biroul lui Alfred şi l-a ameninţat cu un press-papier. În cele din urmă, Vicki a ieşit din biroul lui cu un cec de douăzeci de mii de dolari.

Vicki şi-a făcut bagajele şi a plecat în Anglia, dar s-a întors curând la Los Angeles. Alfred era mai puţin înspăimântat de Betsy, decât de perspectiva de a trăi fără

Vicki. Plângând în hohote, el a implorat-o să se împace. Vicki a fost de acord. Alfred a închiriat din nou o casă pentru ea, iar Vicki s-a ocupat de decorarea ei. Pentru a-şi satisface nevoile sexuale în timp ce Alfred se refăcea după o operaţie pe cord, ea şi-a luat un amant rocker, despre care i-a spus lui Alfred că era homosexual.

Între timp, Vicki s-a decis să îmbrăţişeze cariera de actriţă şi, într-o fază, şi-a făcut implanturi cu silicon. Apoi, datorită influenţei lui dfred, ea a fost acceptată de un impresar de talente, care i-a sugerat să jrmeze un tratament psihiatric pentru a se lecui de tracul paralizant pe pare îl avea la auziţii. Vicki mai lua şi lecţii de actorie de la un *regizor* fârstnic, dar indiferent cât studia sau cât de mult repeta, nimeni nu voia să distribuie în vreun rol.

Dar flerul ei de a atrage bărbaţi importanţi era infailibil. Ea s-a întâlnit actorul Cary Grant, asupra căruia a produs o puternică impresie, într-un iloment în care acesta era implicat într-un proces cu fosta lui soţie, Dyann annon, pentru a obţine custodia fiicei sale. Au început să se întâlnească, în Vicki petrecea adesea nopţile la el, însă, la dorinţa lui expresă, dormea r-un pat separat. Cary Grant avea o cu totul altă idee de amantă faţă de

F cea a lui Alfred Bloomingdale. El şi Vicki stăteau acasă, luând masa la televizor, cum îi plăcea lui, şi sporovăind. Grant îi interzicea să fumeze în casă şi o trimitea la baie să se demachieze şi să se îmbrace cu haine mai simple. A aşteptat mult înainte să facă sex cu ea. Şi habar n-avea că era amanta lui Alfred Bloomingdale.

Dar Alfred ştia despre Cary Grant şi se certa teribil cu Vicki pe această temă. Ea îşi permise să abordeze şi alte probleme, cum ar fi perversiunile sexuale ale lui Alfred. El nu putea avea orgasm decât dacă Vicki era măcar în aceeaşi încăpere la sesiunile lui sado-masochiste, la care el nu voia să renunţe. Pentru a doua oară, ei se despărţiră. Cecurile încetară să mai vină, iar Alfred îi ceru înapoi Mercedesul pe care i-l dăruise.

Vicki i-a intentat proces lui Alfred, cerându-i ceea ce pretindea că el îi promisese. Ceva mai târziu, cu

îndrăzneala dată de Valium şi cocaină, ea îi telefona ca să-i ceară bani. El a fost de acord, cu condiţia ca ea să renunţe la proces.

Cei doi amanţi şi-au reglementat diferendul. Vicki a renunţat la proces şi şi-a reluat statutul de amantă a lui Alfred. El i-a promis că nu-i va mai impune să participe sau să fie martoră la perversiuni sexuale şi a reînceput să o susţină financiar.

Însă Vicki era bolnavă de nefericire, petrecându-şi zilele în pat şi ieşind rar. Începu să se întâlnească cu un regizor de film şi se mută la el. Pentru a-l linişti pe Alfred, îl minţi că noul ei prieten era homosexual şi o putea ajuta să obţină un contract de actriţă. Când şi această relaţie şi-a pierdut farmecul, Vicki s-a hotărât să se căsătorească cu John David, un actor serios care se străduia să devină celebru. Ea l-a cerut brusc în căsătorie, fără a-i lăsa timp de gândire, iar el, nevrând s-o piardă, a acceptat, aşa că a doua zi s-au căsătorit, în câteva luni, Vicki era profund nefericită şi tânjea după viaţa luxoasă oferită de Alfred. Mariajul se terminase, iar bietul John Davis a trebuit să-şi facă bagajele.

Viaţa lui Vicki pendulă între bizar (o răpire efectivă, până în Maroc, unde regele Hassan a făcut dragoste cu ea cu multă pricepere; relaţii lesbiene sub influenţa drogurilor; o reîntoarcere la Alfred Bloomingdale) şi casnic (un constructor care a vrut să se căsătorească cu ea). Minciunile pe care ea le rostea fără să clipească i-au păcălit pe ambii bărbaţi, atât pe Alfred, care închinase şi amenajase o casă nouă pentru ea, cât şi pe Bob Schulman, care voia să se mute cu ea în calitate de soţ. Schulman a provocat o confruntare cu Alfred, şi a asistat la scena în care Vicki îi spune cu glas tremurător amantului ei că se mărită. Bloomingdale era distrus. „Vie, nu-mi face asta iar. Vie, vorbesc serios, fără tine o să mor”.

Vicki şi Bob începură pregătirile de nuntă, dar, chiar înainte de ziua cea mare, Vicki era roasă de îndoieli. Nu avea să se plictisească de Bob? Nu era mai bine să se întoarcă la Alfred? Se hotărî ca, în cazul în care reuşea să-

şi negocieze o sumă acceptabilă pentru a-şi relua „meseria” de

Amantă, să îl părăsească pe Bob. Alfred fu de acord să discute cu ea, dar cererea ei de un milion de dolari i se păru exagerată. Foştii amanţi se tocmiră, iar Alfred capitulă, dar insistă să-i plătească în rate. Vicki acceptă să primească o jumătate de milion pe loc, iar restul în decurs de şase luni.

Vicki a redevenit amanta lui Alfred, deşi a plâns când Bob s-a mutat de la ea. De data aceasta, Alfred a încercat să o integreze în lumea lui, furnizându-i escorte şi aranjând să fie invitată la evenimentele sociale la care participa şi el cu Betsy. Depresia lui Vicki se adânci. Adesea făcea sex cu însoţitorii ei plătiţi, şi era dependentă de droguri.

Gândirea ei devenea tot mai confuză. Ajunse la concluzia că cea mai bună soluţie era tot mariajul cu Bob, aşa că îl ceru în căsătorie. „Am făcut o greşeală că nu am mers până la capăt cu nunta noastră. Sper că nu e prea târziu pentru noi doi”, îi spuse Vicki. Se repeziră la Las Vegas, găsiră o capelă şi se căsătoriră.

În mod previzibil, Vicki avea să regrete această căsătorie. Lăsându-şi fiul adolescent, pe Todd, la Bob, ea s-a mutat cu Jawajar Bint Saud, cunoscută şi ca „J”, o prinţesă saudită lesbiană şi dependentă de droguri. Cele două femei, adesea împreună cu prietenii şi cunoştinţele apropiate, care erau nelipsite din casa lor, consumau alcool, heroină şi alte droguri, în scurt timp, Vicki şi J începură să se culce împreună. Două luni mai târziu, Vicki avea să se interneze într-un centru de sănătate mintală Cedars-Sinai Medical Center.

La şedinţele de terapie de grup, ea le spunea celorlalţi: „Sunt amantă. Dar ce e o amantă? O damă de companie din înalta societate? A doua nevastă? O prietenă? Mi-am petrecut jumătate din viaţă încercând să găsesc răspunsul la această întrebare”. Numai când auzea cuvântul „amantă” o apuca tremuratul, spunea ea. Vicki nu mai arăta şi nici nu se mai purta ca o amantă. Avea un

comportament infantil, se bâlbâia şi nu se putea concentra prea mult asupra nici unui lucru. Alfred a vizitat-o la clinică, pretinzând că este tatăl ei, şi a asigurat-o că, după ce avea să se externeze, el o să-i cumpere o casă. De asemenea, i-a mărturisit că suferea de dureri îngrozitoare de stomac şi că era, probabil, pe moarte.

Psihanaliştii lui Vicki o îndemnau să îşi accepte situaţia de amantă aşa: um era, cu bune şi rele, în loc să se chinuie, plasându-se într-o poziţie de wia. E puţin probabil să fi pătruns înţelesul acestor sfaturi, deşi le-a relatat mai târziu biografului ei, Gordon Basichis. În ciuda abstinenţei de uni de zile de la substanţele de care făcuse abuz, primul lucru care i-a enit în minte lui Vicki la externare a fost să se cazeze la un hotel de lux i să-l invite pe un coafor pe care abia îl cunoscuse să sărbătorească evenimentul cu şampanie şi caviar.

După ce s-a mutat într-o casă, şi-a adus trei prietene să locuiască împreună cu ea, făcând-o, efectiv, pe una dintre ele, Mary Sangre, amanta i. Vicki se culca cu Mary, îi furniza sume mari de bani din renta lunara

Pe care i-o asigura Albert şi i-a împrumutat haine şi o maşină. Când relaţia ei cu Mary s-a sfârşit, Alfred şi-a exprimat regretul că Vicki avea să rămână singură, în cele din urmă îi dădu *o* explicaţie: durerile sale de stomac deveniseră atât de teribile, încât credea că are cancer.

După ce Alfred a însoţit-o pe Betsy la Londra, la nunta Prinţului Charles cu Lady Diana Spencer, el s-a supus examenelor medicale. Diagnosticul a fost sumbru: cancer de esofag. Alfred a mai trăit doar nouă luni, pe care şi le-a petrecut în principal în spital.

Vicki era îngrozită, îl vizita pe Alfred aproape zilnic, deghizată în soră medicală. I-a spus lui Basichis că şi-a îngrijit amantul muribund, ajutându-le pe asistente să-i schimbe aşternuturile şi să îi îmbăieze trupul devastat de boală. Durerile i se înteţeau până la limita suportabilităţii. Şi-a pierdut auzul şi n-a mai putut comunica decât în scris.

La scurt timp după aceea, starea lui a devenit atât de precară, încât i-a dat lui Betsy o împuternicire, iar aceasta

a sistat cecurile către Vicki. La 8 iulie 1982, în timp ce Alfred era pe patul de moarte, Vicki i-a intentat un proces prin care îi cerea despăgubiri în valoare de cinci milioane de dolari. Sfătuită de avocatul de divorţuri Marvin Mitchelson, Vicki a pretins că şi-a sacrificat viaţa personală pentru a devenit confidenta, însoţitoarea şi partenera de afaceri a lui Alfred în schimbul sprijinului acordat de el pe viaţă. Betsy nu s-a lăsat intimidată şi a refuzat să cadă la o înţelegere înainte de începerea procesului. Şase săptămâni mai târziu, Alfred a murit. Vicki şi-a dublat pretenţiile financiare la zece milioane de dolari, incluzând-o şi pe Betsy în acţiunea ei. La două săptămâni după aceea, judecătorul Christian E. Markey de la Curtea Superioară de Justiţie a decretat că Vicki fusese amanta bine plătită a lui Alfred, într-o relaţie „fondată în mod explicit pe servicii sexuale mercantile, adultere, imorale şi la limita legii”. El a acceptat numai două dintre cererile lui Vicki: onorarea după moartea lui Alfred a contractelor pe care el le semnase pentru ea, banii fiind destinaţi fiului ei.

Vicki era aproape falită şi trăia din banii rămaşi după vânzarea Mer-cedesului. Se gândi că cel mai mare atu al ei erau memoriile sale ca amantă a lui Alfred. Însă, în ciuda entuziasmului iniţial, ceva îi speria pe toţi agenţii literari şi editorii pe care ea îi contacta, în cele din urmă, l-a cunoscut pe Gordon Basichis, un tânăr romancier şi scenarist care a acceptat să scrie povestea vieţii ei.

Înainte de terminarea extenuantei sesiuni de interviuri pentru carte, Basichis şi Vicki cedară unei atracţii sexuale tot mai intense şi începură o relaţie furtunoasă. Basichis a prevenit-o că nu avea nicio intenţie să-şi părăsească soţia şi copilul. Vicki i-a spus iniţial că înţelege situaţia, dar, pe măsură ce timpul trecea, reacţiona violent de fiecare dată când el trebuia să plece acasă, asemănându-l cu Alfred şi cu toţi ceilalţi bărbaţi care o iubiseră şi o părăsiseră.

În timp ce colabora la realizarea biografiei sale, Vicki l-a invitat pe Marvin Pancoast, pe care îl cunoscuse la

clinică, să locuiască împreună cu ea şi să o ajute la treburile casei. Doctorul ei de la clinică a prevenit-o că, uneori, Marvin putea deveni violent. Vicki n-a ţinut seama de avertisment, iar Marvin s-a mutat cu ea.

Basichis a observat că între cei doi se stabilise o relaţie sado-masochistă, în care Vicki domina cu duritate, iar Marvin se purta abject de obedient. El gătea, făcea curăţenie, spăla rufele, plimba căţelul şi făcea comisioane pentru Vicki, apoi căuta alinare pe câte o străduţă lăturalnică, întreţinând relaţii sexuale întâmplătoare cu alţi bărbaţi, pentru ca dimineaţa să revină acasă şi să ducă la bun sfârşit sarcinile pe care i le trasase ea. Dar pe la spate o bârfea. Iar într-o seară a luat o bâtă de base-ball şi a omorât-o pe Vicki Morgan. De ce? „Mă săturasem de aerele ei de mironosiţă. Voiam să o adorm", le-a spus el poliţiştilor.

Vicki Morgan a fost un exemplu împins până la extrem de amantă – trofeu pentru premianţi. Viaţa ei scurtă, tristă şi necugetată a reprezentat preţul plătit pentru incapacitatea ei de a se distanţa de Alfred Bloomingdale, de banii şi promisiunile lui, precum şi de ura de sine, de propriul vid şi de temerile ei.

Femei decăzute: amantele în literatură

Cele mai multe genuri literare creează lumi care oglindesc mai mult sau mai puţin realitatea, iar multe romane clasice sunt dedicate celor mai familiare şi omniprezente instituţii sociale: căsătoria şi amantele, care de obicei coexistă, în aceste lumi inventate, amanţii fictivi adesea se aseamănă cu cei din realitate. Multe eroine (şi anti-eroine) sunt fete bătrâne, dornice să contacteze o căsătorie din dragoste, sau neveste cu mariaje mai mult sau mai puţin fericite. Alte personaje sunt amante implicate în relaţii ilicite bazate pe iubire, în continuare sunt prezentate poveştile câtorva dintre cele mai influente şi celebre modele de amantă din literatura occidentală. Apar aici şi Jane Eyre şi Contesa Ellen Oleńska, ale căror creatori le-au interzis să devină amante, chiar dacă erau animate de cea mai înflăcărată iubire.

Poveştile acestor femei au atins corzi atât de sensibile în inimile cititorilor, încât aproape toate au fost traduse în mai multe limbi şi adaptate pentru scenă sau film. Capitolul de faţă nu încearcă să se substituie criticii literare, ci sugerează faptul că milioane de cititori au înţeles aceste romane şi, mai ales, mesajele lor despre amante.

Jane Eyre în 1847, Charlotte Brontë, fiica retrasă a unui tânăr paroh, a uimit lumea literară cu *Jane Eyre*, un roman despre altă tânără rezervată a cărei poveste de dragoste continuă să impresioneze şi în prezent cititorii prin forţa sa de sugestie. Jane este o eroină neobişnuită, o orfană micuţă şi urâtă. În perioada şederii sale într-un cămin pentru copiii nobililor săraci, Jane este educată să devină profesoară pentru copiii aristocraţilor, îşi însuşeşte toate talentele pe care fetele nobile trebuie să le afişeze pentru a impresiona potenţialii soţi: dans, pictură, croşetat, limba franceză. De asemenea, are principii solide, este independentă şi incoruptibilă.

Jane este imediat aruncată în lumea reală a iubirii ilicite. Prima ei slujbă este aceea de institutoare a micuţei Adele, pupila unui nobil de ţară, Edward Rochester. Rochester are treizeci şi cinci de ani, o mină mohorâtă, privirea încruntată şi o fire irascibilă. Cu Jane se poartă uneori sever şi distant, iar alteori o tachinează sau îi face confidenţe.

Într-un astfel de moment, Rochester îi dezvăluie că Adele este fiica naturală a amantei sale de o noapte, Céline Varens, o „balerină” franţuzoaică decedată. El îi povesteşte lui Jane că, deoarece a crezut că „silfida galică” îl adora în ciuda faptului că nu era prea chipeş, „a instalat-o la un hotel; i-a angajat un set complet de servitori, i-a luat trăsură, caşmir şi diamante, dantelă etc”. Într-o seară, Rochester şi-a surprins amanta cu alt iubit, „un tânăr vicios şi fără minte”. Cuprins de gelozie, a rămas ascuns, trăgând cu urechea la conversaţia lor vulgară. Când Céline şi-a bătut joc de el, afirmând că era urât şi diform, el s-a vindecat pe loc de „marea lui pasiune” pentru ea.

Rochester a păşit în camera de hotel a lui Céline şi i-a poruncit să îşi facă bagajele şi să plece. Apoi l-a provocat pe tânăr la duel şi i-a înfipt un glonţ „într-unul din braţele lui subţiri şi emaciate”. Dar ce era de făcut cu micuţa Adele, despre care Rochester a presupus, în mod greşit, că era fiica lui? „Am... Scos bietul copil din mizerie şi din Paris şi l-am transplantat aici, să crească în solul sănătos al unei grădini de ţară englezeşti”.

Povestea lui Rochester rezumă părerea lui despre amante, o părere pe care şi Jane o împărtăşeşte. Amanta este o femeie decăzută, cu intelect şi moralitate discutabile. Este trădătoare şi mercantilă, instabilă şi adesea de o naţionalitate străină, iar bărbatul care se însoţeşte cu ea îşi periclitează situaţia.

Deşi o guvernantă „bizară şi neexperimentată” în vârstă de optsprezece ani nu ar putea părea o confidentă potrivită pentru astfel de dezvăluiri, Jane acceptă povestea ca pe un omagiu adus discreţiei sale. Ea este la fel de discretă şi în privinţa nebunei de la mansardă. Nu trece mult până când Jane îşi dă seama că este îndrăgostită de Rochester.

Acesta însă, îi face o curte ostentativă unei frumoase bogate şi snoabe, cu care Jane crede că el se va căsători. Dar el manevrează în aşa fel situaţia, încât Jane nu se poate abţine şi-şi mărturiseşte dragostea pentru el. „Credeţi că, dacă sunt săracă, necunoscută, urâtă şi mică, sunt şi lipsită de suflet şi de inimă?” Auzind aceasta, Rochester o cere în căsătorie. „Îţi ofer mâna mea, inima mea şi o parte din toată averea mea”, îi spune el. „Îţi cer să îţi petreci viaţa alături de mine, să fii al doilea suflet al meu şi cel mai bun companion al meu pe pământ”.

Rochester o asigură că nu a intenţionat niciodată să se căsătorească cu altă femeie. Fericirea lui Jane este umbrită doar de îngrijorarea cu privire la lipsa ei de resurse financiare. „Nu vreau să fiu varianta englezească a lui Céline Varens. Voi rămâne guvernanta lui Adele”, îl anunţă ea.

Vine şi ziua nunţii, în timp ce stau în faţa preotului la

altar, un străin întrerupe ceremonia, declarând: „Domnul Rochester are o soţie în viaţă”.

Universul lui Jane se sfărâmă. Femeia ascunsă la mansarda conacului Rochester este soţia lui legitimă, „nebuna, reaua şi abrutizata” Bertha Mason, vlăstarul otrăvit a trei generaţii de femei nebune, ca să nu mai vorbim de faptul că erau de neam străin. Jane a evitat în ultimul moment să facă din Rochester un bigam. Ba mai rău, „omul acela aproape că m-a transformat în amanta lui: trebuie să fiu de piatră faţă de el”, se jură ea.

Disperat, o imploră pe Jane să meargă cu el în sudul Franţei, ca să trăiască în calitate de soţ şi soţie. „Nu te teme că am vrut să te ispitesc, ca să te fac amanta mea”, insistă el. Pentru a o convinge, Rochester îi descrie amantele care au urmat după Céline Varens: Giacinta, o italiancă „violentă şi lipsită de principii”, şi Clara, o nemţoaică „voinică, fără minte şi neimpresionabilă”. „Am dus o viaţă josnică. A-ţi face o amantă este aproape la fel de rău ca a cumpăra o sclavă: ambele sunt adesea, prin firea lor, dar şi prin poziţie, inferioare… Nici nu vreau să-mi amintesc de vremurile petrecute alături de Céline, Giacinta şi Clara”.

Pentru a nu cădea în ispita de a deveni amanta englezoaică a lui Rochester, Jane fuge la ţară. Rătăceşte fără bani, îngheţată şi aproape moartă de foame, până când, în cele din urmă, întâlneşte două călugăriţe devotate şi pe fratele lor, un fanatic religios, St. John Rivers. După ce o repun pe picioare pe Jane, fraţii îi asigură un trai modest, dar onorabil, ca profesoară pentru copiii de la ţară. Uneori Jane regretă ce a pierdut: „viaţa în Franţa, ca amantă a lui Rochester; înnebunită de dragoste jumătate din timp… Sclavă într-un paradis prostesc, la Marsilia”.

Viaţa simplă a lui Jane se complică printr-o cerere în căsătorie din partea lui St. John, care îi propune să-l însoţească în India, unde el urma să plece ca misionar. Jane nu îl iubeşte şi ştie că el o vede doar ca pe o tovarăşă de viaţă, în timp ce încearcă să ajungă la o decizie, află că un unchi necunoscut a murit, lăsându-i o avere. Devenind

brusc independentă, Jane se grăbeşte să-l regăsească pe Rochester, cu care acum se poate împrieteni fără să devină amanta lui.

Între timp Rochester a ajuns un om nenorocit. Soţia lui nebună a dat foc conacului şi a murit în incendiu. Rochester a supravieţuit, cu arsuri grave şi orb, dar rămânând la fel de îndrăgostit de Jane ca şi ea de el. „Jane, vrei să te căsătoreşti cu mine?” o întreabă el încet. „Da, domnule”, îi răspunde ea cu inima plină de bucurie.

Voinţa de fier a lui Jane şi tăria ei de caracter, susţinută prin câteva intrigi bine gândite, o salvează de la josnicia statutului de amantă. Numai în cadrul căsătoriei, ne spune Charlotte Brontë, Jane se poate bucura pe deplin de forţa magnetică a atracţiei reciproce care există între ea şi Rochester.

Hester Prynne

Din primul moment în care a păşit în literatura americană, renegata puritană Hester Prynne a fost simbolul sfidării sexuale şi al adulterului. Americanul Nathaniel Hawthorne îşi situează romanul despre vinovăţie şi răscumpărare, *The Scarlet Letter* (Litera stacojie), în teocraţia puritană din Boston-ul secolului al XVII-lea, când adulterul era un păcat de neiertat.

Romanul ne-o prezintă pe Hester, în timp ce iese din închisoarea colonială, unde a fost deţinută pentru că a comis adulter. Hester este o englezoaică imigrantă al cărei soţ nu a ajuns încă în America. Graviditatea şi naşterea fiicei ei au dovedit că a avut o relaţie extraconjugală. În plus, a refuzat cu încăpăţânare să dezvăluie identitatea amantului său.

Hester este descrisă ca o femeie extrem de frumoasă. Este înaltă şi bine făcută, cu un păr des şi negru „atât de strălucitor, încât razele soarelui se reflectau în el”. Este elegantă şi graţioasă, o femeie demnă, care pare neatinsă de greutăţile prin care trece. Sub privirile dezaprobatoare ale concetăţenilor săi, Hester îşi poartă pruncul, pe Pearl, la eşafod, unde, în locul pedepsei cu moartea, este condamnată să stea trei ore expusă oprobriului public.

În afară de expunerea la stâlpul infamiei, judecătorii au decretat ca ea să poarte toată viaţa litera „A” pe piept, ca simbol al crimei sale. Dar Hester îşi coase pe haine o literă stacojie atât de uimitoare, brodată atât de frumos, încât mai degrabă o scoate în evidenţă în comunitate, în loc să fie un simbol ruşinos.

Spectatoarele de gen feminin sunt înfuriate: „Femeia aceasta ne-a acoperit de ruşine pe noi toate şi ar trebui să moară”, decretează cea mai urâtă şi mai nemiloasă dintre matroane. Un preot, reverendul Arthur Dimmes-pale, o îndeamnă pe Hester: „Dezvăluie numele celui care a fost părtaş cu tine la această crimă şi care îţi va împărtăşi suferinţa!” „Niciodată!” strigă Hester. „Voi îndura eu şi chinul lui, pe lângă al meu!” Reverendul) immesdale exclamă cu admiraţie: „Ce putere extraordinară şi ce inimă generoasă are această femeie!”

După umilirea ei publică, Hester se întoarce în închisoare. Când micuţa earl se îmbolnăveşte, autorităţile cheamă un doctor, Este chiar Roger hillingworth, cocoşatul pe care Hester îl recunoscuse mai devreme în mulţime, soţul neiubit ce ajunsese, în fine, în Lumea Nouă.

Chillingworth, demn de numele său, o ceartă pe Hester, dar îşi asumă i propriul rol în această tragedie, căci situaţia ei nu poate fi altfel denulită. „Din clipa în care am coborât împreună treptele bisericii vechi ca soţ i soţie, am avut în faţa ochilor, gravată cu foc, litera asta stacojie, la apărut drumului nostru!” declară el.

Hester exclamă: „Am fost sinceră cu tine. Nu te-am iubit şi nici nu i-am prefăcut că te iubesc”.

Chillingworth nu contestă acest lucru, dar îi spune că a tânjit mult timp să poată aprinde în ea aceeaşi pasiune care îl înflăcărează pe el. Chiar dacă ea l-a înşelat cu alt bărbat, spune el, „prima greşeală a fost a mea, căci am trădat tinereţea ta, impunându-ţi o relaţie falsă cu bătrâneţea mea... Între tine şi mine, balanţa stă în echilibru”.

În ciuda înţelegerii de care dă dovadă soţul ei, Hester refuză să îi dezvăluie numele iubitului secret. Chilingworth

se jură să îl găsească şi să îl pună la zid. Între timp, îi cere lui Hester să se jure că nu va divulga identitatea soţului ei. Peste şapte ani, Hester este eliberată din închisoare, fără să se fi căit vreodată pentru iubirea ei interzisă. Chiar visează la bărbatul „de care se simţea legată în secret”. Hester devine croitoreasa cea mai pricepută şi mai căutată din colonie. Donează hrană şi mâncare săracilor şi le consolează pe femeile nevoiaşe.

Marea vulnerabilitate a lui Hester este copilul. Concetăţenii ei se întreabă dacă unei păcătoase ca ea i se poate permite să îşi crească singură copilul. Hester lansează un apel fierbinte părintelui Dimmesdale, care intervine în favoarea ei pe lângă autorităţile coloniale. Pearl rămâne cu mama ei.

Între timp, Chillingworth îl identifică pe amantul lui Hester chiar în persoana celibatarului şi de acum suferindului Dimmesdale. „Acest bărbat, deşi pare atât de spiritualizat, a moştenit de la părinţii lui instincte puternice”, meditează el. „Să mai facem niscai cercetări în această direcţie”. Hester nu-l poate opri, aşa că Chillingworth, pretextând sănătatea şubredă a lui Dimmesdale, se mută la el acasă, devenind doctorul lui personal.

Într-o zi, Hester se întâlneşte cu Dimmesdale în pădure. El îi spune că este disperat de păcătoşenia lui şi declară că litera stacojie, pe care ea o poartă, reprezintă o uşurare în comparaţie cu ruşinea lui ascunsă. Hester îi răspunde că ruşinea lui nu este atât de secretă, căci a ajuns să fie cunoscută de un om care locuieşte sub acelaşi acoperiş cu el. Dimmesdale se îngrozeşte. „Răzbunarea acestui om a fost mai întunecată decât păcatul meu”, spune el cu amărăciune. „A încălcat cu sânge rece dreptul sacru al inimii la propriile ei secrete. Noi doi nu am făcut niciodată asta, Hester!”

„Niciodată, e drept!” îl aprobă Hester. „Ceea ce am făcut noi a fost un lucru sacru. Aşa am simţit! Aşa ne-am mărturisit unul altuia!” După această subliniere a legăturii intense dintre cei doi, Hester îl convinge pe Dimmesdale

să fugă în Europa împreună cu ea şi să scape astfel de vigilenţa ticăloasă a lui Chillingworth. „Viitorul e promiţător pentru noi. Ne aşteaptă fericirea de care trebuie să ne bucurăm! Ne aşteaptă binele pe care îl vom face!” Pregătindu-se pentru noua lor viaţa împreună, Hester îşi smulge litera stacojie.

Dar Chillingworth descoperă şi zădărniceşte planul disperat al soţiei sale, iar sănătatea părtaşului ei la această conspiraţie cedează în urma acestei ultime lovituri, în finalul romanului, Dimmesdale urcă pe faimosul

— y-v/u, i ai nester i se alătură cu fiica ei, Pearl. Prin această întârziatg predare în faţa justiţiei puritane, Dimmesdale se eliberează de puterea pe care Chillingworth o avea asupra lui. „De-ai fi bătut pământul în lung şi-n lat şi tot nu ai fi avut unde scăpa de mine, decât pe acest eşafod”, se plânge frustrat Chillingworth.

Sub privirile puritanilor, Dimmesdale îşi sărută fiica şi îşi ia adio de la amantă. „Nu ne vom mai întâlni?” şopteşte ea. „Nu vom fi împreună în viaţa de apoi? Cu siguranţă ne-am răscumpărat reciproc cu suferinţa îndurată!”

Dimmesdale moare, iar Chillingworth îl urmează în curând pe lumea cealaltă. Hester devine înţeleaptă coloniei, promiţându-le femeilor nefericite din cauza „pasiunii rănite, irosite, sau rătăcite şi păcătoase”, că, într-un viitor paradis terestru, relaţiile dintre bărbaţi şi femei vor avea la bază „fericirea reciprocă”.

Hester moare la adânci bătrâneţi, alăturându-i-se lui Dimmesdale sub aceeaşi piatră tombală, deşi rămăşiţele sale pământeşti stau puţin mai încolo faţă de ale lui, „de parcă ţarina fiecăruia dintre cei doi adormiţi întru Domnul nu ar avea dreptul să se amestece”. Chiar şi în moarte, ei se conduc după regulile rigide ale vieţii lor.

„Ca o mare lecţie morală, acest roman va depăşi prin influenţa lui toate predicile care s-au rostit vreodată împotriva păcatului... «Litera stacojie» a fost scrisă ca învăţătură”, scria publicaţia *Boston Transcript* în martie 1850. Dar ce au reţinut contemporanii lui Hawthorne din

acest roman moralizator de succes? La vremea aceea, când iubirea romantică devenea un motiv de căsătorie din ce în ce mai preţuit, Hawthorne a făcut-o pe Hester spectaculos de frumoasă, împovărând-o cu un soţ diform, care o abandonează pe un tărâm străin şi ostil. Chiar şi aşa, când ea cedează pasiunii sale pentru un preot tânăr, pedeapsa este, în mod necesar, una pe viaţă.

Dar cu siguranţă că cititorii au savurat nu numai povestea lui Hester. Jnii dintre ei trebuie să fi admirat felul în care Hester şi-a înfruntat soarta le dragul unui bărbat pe care l-a iubit până la moarte. Iubirea romantică iurează o veşnicie, ar fi putut deduce cititorii. A-ţi face un amant, a ieveni amantă este un păcat şi în acelaşi timp o greşeală, însă iubirea Adevărată creează propriile sale reguli, chiar dacă societatea impune alle, mai dure. În paginile acestui roman cititorii au descoperit semnificaţia asiunii profunde dintre Hester şi Arthur, precum şi a unei puternice legă-iri rerotice.

În mod surprinzător, Hawthorne îi permite lui Hester să îşi crească lăstarul iubirii, deşi, pentru a conferi autenticitate naraţiunii, o obligă să îedeze în faţa autorităţilor ca Pearl să nu îi fie luată, deşi toţi o consideră ept o mamă inaptă. Intervenţia oportună a lui Dimmesdale salvează tuaţia, iar Hester nu mai este niciodată în pericol să îşi piardă fiica.

Aşadar, *Litera stacojie* oferă lecţii total discrepante: că iubirea ilicită, indiferent de circumstanţe, este greşită şi trebuie sever pedepsită; dar şi că iubirea ilicită poate fi mai puternică decât legile şi căsătoria; de asemenea, virtutea şi păcatul nu sunt atât de opuse cum par la prima vedere, adesea amestecându-se în mod straniu. Nu e de mirare că femeile se strecurau în căsuţa lui Hester pentru a se sfătui cu ea despre problemele lor de inimă: cine să le înţeleagă şi să le îndrume mai bine decât ea?

Hester Prynne este întruchiparea sexualităţii, dar nu şi a depravării. Ea se dăruieşte unui alt bărbat decât soţul ei pentru că pune mai presus iubirea decât datoria, în ciuda blamului social, nu regretă niciodată decizia sa. Un

critic literar din secolul al XIX-lea, Anthony Trollope, observă: „Nu e nici urmă de necuviinţă în iubirea lor, deşi aceasta este profund păcătoasă”. Adulterul lui Hester este rezultatul unei iubiri atât de profunde, iar nobleţea şi tăria ei de caracter contrastează într-o asemenea măsură cu sentimentele societăţii puritane cu vederi înguste, încât rolul ei de amantă devine ambiguu din punct de vedere moral. În cele din urmă, ea îşi pierde doar iubitul, nu şi iubirea, câştigând în schimb respectul multora şi devenind îngerul păzitor al femeilor nefericite.

Emma Bovary

Câţiva ani mai târziu, Emma Bovary, eroina romanului lui Gustave Flaubert, *Madame Bovary*, publicat în 1857, a cărui acţiune se petrece în Normandia anilor 1830 – 1840, adaugă la galeria portretelor de amante literare încă un model: pe rătăcita soţie-amantă. Ca şi Hester, Emma este atât de atrăgătoare, încât criticul literar Harold Bloom o situează „printre cele mai senzuale dintre fiinţele fictive”. După ce a lucrat o vreme la roman, Flaubert i-a scris amantei sale, Louise Colet: „Am fost atât de prins, exclamam atât de tare şi eram atât de impresionat de încercările prin care trecea mica mea Bovary… (încât) mă simţeam ca un bărbat care a făcut prea mult sex: mă încerca un fel de oboseală fericită”.

În roman, Emma Bovary, fiica de treisprezece ani a unui fermier prosper, intră la mănăstire, ceea ce îi va influenţa în mod dramatic viziunea despre viaţă. Emma iubeşte misterul, drama şi simbolurile mănăstirii. Se delectează cu splendoarea vitraliilor, cu metafora cvasierotică a lui CHris-tos ca Mire al Bisericii, cu mirosul de tămâie şi cu vederea florilor de la altar. De asemenea, este foarte impresionată de o bătrână care lucrează la mănăstire ca spălătoreasă, o fostă aristocrată ruinată de Revoluţia Franceză. Doamna aceasta le cântă elevelor melodii de dragoste din secolul al XVIII-lea, le spune poveşti despre viaţa de la curte, împrumutându-le romane de dragoste interzise, cu amante şi amanţi, „inimi frânte, jurăminte, suspine, lacrimi şi săruturi, plimbări cu barca la

lumina lunii şi privighetori în tufişuri”. Emma este în mod deosebit impresionată de

T” – «ic toţi erau „curajoşi ca leii, blânzi

— „noii, incredibil de virtuoşi şi mereu îmbrăcaţi frumos, vărsând lacrimi fierbinţi de fiecare dată”. Emma nutreşte o profundă admiraţie şi pentru Ludovic al XIV-lea şi amanta lui, Louise de La Vallière, precum şi pentru Héloïse, amanta filozoflui *francez* Abélard.

Emma părăseşte mănăstirea câţiva ani mai târziu, întâlnindu-şi viitorul soţ, pe Charles Bovary, un doctor, care pe vremea aceea avea o căsnicie nefericită cu o văduvă mai vârstnică. Charles este fermecat de femeia vioaie şi tânără, cu ochi negri care îi susţineau privirea, cu păr negru, strălucitor, şi o siluetă care avea să stârnească şi altor bărbaţi admiraţia, în scurt timp, el se îndrăgosteşte de ea, soţia lui acră şi geloasă moare, iar Emma şi tatăl ei acceptă încântaţi cererea lui în căsătorie.

De la bun început, căsătoria a dezamăgit-o pe Emma. Ea se aştepta la o iubire romantică de genul celei despre care citise, dar, deşi Charles o adoră, nu e nici pe departe bărbatul viselor ei. Aceasta include şi aspectul sexual; în noaptea nunţii ea nu este emoţionată de pierderea virginităţii. Viaţa rurală de zi cu zi îl farmecă pe Charles şi o dezamăgeşte pe Emma. Ea visează la locuri exotice, cu lămâi şi cascade, sau cu munţi trişti şi mlaştini. Numai astfel de locuri le-ar putea alimenta o pasiune înflăcărată, crede Emma. Ea încearcă să recite poeme la lumina lunii, dar, fără rezultat.

Insatisfacţia ei creşte. Cumpără o hartă a Parisului şi visează cu ochii deschişi. Tânjeşte să călătorească, să se întoarcă la mănăstire, îşi doreşte să moară, să locuiască la Paris. Emma este atât de însetată de companie, încât până şi „buştenii din şemineu şi pendulul ceasului” păreau nişte confidenţi posibili, îşi deschide inima în faţa ogarului ei italian.

În cele din urmă, ca reacţie la tristeţea Emmei, care alterna cu isteria, Charles se mută cu familia în alt oraş. Acolo, Emma îi naşte o fiică, pe Jerthe. După ce o trimite

pe Berthe să locuiască la o doică, Emma începe n flirt nevinovat cu Leon, un tânăr funcţionar.

Leon se mută pentru a-şi continua studiile. Curând, Emma stârneşte imiraţia lui Rodolphe Boulanger, un proprietar de pământ bogat şi un psfrânat care o consideră drept o femeie frumoasă „care se zbate ca stele pe uscat după iubire”. Rodolphe este sigur că o poate atrage în tul său, făcându-şi-o amantă. Dar „cum să mă descotorosesc de ea mai du?” se întreabă el.

Emma este tot atât de uşor de sedus pe cât îşi imaginase Rodolphe. El pontracarează obiecţiile morale cu declaraţii măreţe despre banalitatea prenţiei, pe care o pune în opoziţie cu splendoarea moralităţii eterne, privit căreia pasiunea este cel mai frumos lucru din lume. În scurt timp, dstenţa ei dispăru şi, plângând şi ascunzându-şi faţa, i se dărui lui”. După aceea, Emma repetă bucuroasă: „Am un amant! Am un amant!” ţine, devenise amantă, devenise una dintre figurile interesante despre

Care citise mereu, încă de pe vremea studiilor la mănăstire. „Iubirea, atât de mult timp reprimată, izvora acum cu bucurie neţărmurită. O savura fără remuşcări, fără teamă, fără nelinişte”.

Cu toate acestea, fericirea iniţială a Emmei e de scurtă durată. Obişnuieşte să vină la Rodolphe pe nepusă masă, până când acesta o previne că îşi riscă reputaţia. Pe Emma nu o impresionează acest lucru. Devine atât de sentimentală, încât Rodolphe începe să se plictisească de ea.

O îndurerează pierderea iluziilor ei romantice, în fiecare stadiu al vieţii sale, „ca fecioară, ca soţie, ca amantă”, îşi vede visele distruse, încearcă să îşi revigoreze căsnicia propunându-şi să îl transforme pe Charles într-un doctor celebru (şi, deci, bogat şi respectat), îl încurajază să facă o operaţie periculoasă şi complicată pentru a îndrepta un picior strâmb. Operaţia, încheiată cu un eşec de proporţii, o înfurie pe Emma, determinând-o să se arunce cu şi mai multă ardoare în braţele lui Rodolphe.

De fapt, cu cât îl iubeşte pe Rodolphe mai mult, cu

atât îl detestă pe Charles. Ei i se pare că trupul lui Rodolphe este puternic fără să fie grosolan, raţiunea lui este rece, dar pasiunea, fierbinte. Adorându-l, Emma se consideră dezirabilă, „o curtezană în aşteptarea prinţului ei”.

Emma se dedică tot mai mult intrigilor complicate pentru a-şi menţine idila în limitele respectabilităţii mariajului ei de paradă. Costurile nu sunt doar emoţionale şi morale, ci şi materiale. Căci are de a face cu un negustor necinstit, care îi furnizează toate obiectele necesare: haine superbe şi accesorii, daruri (nedorite) pentru iubitul ei şi orice altceva îi vine în minte. Astfel, începe să facă datorii considerabile, în mod conştient şi fără scrupule, risipeşte şi moştenirea lui Charles, pentru a-şi satisface nevoia de lux şi confort, achiziţionând toate accesoriile fericirii pe care o trăieşte doar în planul imaginaţiei.

Trec patru ani, timp în care depresia Emmei se adânceşte. În cele din urmă, îl imploră pe Rodolphe să fugă cu ea în altă ţară. „Eşti totul pentru mine”, declară ea. „Iar eu voi fi totul pentru tine: familia ta, ţara ta; voi avea grijă de tine, te voi iubi”. Îngrozit de aşteptările grandioase pe care le are Emma de la relaţia lor amoroasă, Rodolphe pretinde că e de acord cu planul ei, dar în secret se pregăteşte să se despartă de ea. „Şi ce amantă drăguţă a fost!” îşi spune el. Scotocind printr-o cutie în care păstra amintiri de la amantele lui, abia dacă mai poate să facă o deosebire între ele. Apoi se aşază şi îi scrie Emmei o scrisoare de adio. „Nu te voi uita niciodată”, scrie el, „dar pasiunea noastră se va stinge mai devreme sau mai târziu, inevitabil, aşa e viaţa”. După ce meditează îndelung, semnează: „Prietenul tău”.

Suferinţa Emmei din cauza dezertării lui Rodolphe este teribilă şi trebuie să o îndure în tăcere. Găseşte alinare în religie şi visează să devină o sfântă. Se dedică operelor de caritate. La o reprezentaţie cu *Lucia di Lammermoor*, unde Charles a dus-o în speranţa că se va mai înviora.

Familia Bovary se întâlneşte cu tânărul Leon, care şi-a terminat studiile şi lucrează acum într-un birou.

Emma îşi redescoperă un scop în viaţă. Leon o iubeşte fără rezerve. Emma se aruncă în această relaţie la fel cum a făcut şi data trecută, îl bate la cap pe Charles să-i plătească lecţii săptămânale de pian, care îi servesc drept alibi pentru întâlnirile sale cu Leon, într-o cameră specială de hotel la care se referă ca la căminul fericirii lor eterne. El o adoră – nu este ea elegantă şi rafinată, o „*lady*, şi, pe deasupra, şi căsătorită? Pe scurt, tot ceea ce ar trebui să fie o amantă?"

Uneori, Emma îşi face griji la gândul că Leon se va despărţi de ea pentru a se căsători cu altcineva. Deşi este fericită, încă mai visează să evadeze la Paris. Niciodată nu e mulţumită cu ce are şi cumpără tot mai multe mărfuri de la negustor, îl sună pe Leon la birou ca să îl cheme la întâlnire, în ciuda obiecţiilor formulate de şeful acestuia. Leon e încă prea prins ca să respingă propunerile ei. De fapt, „el devenea amanta ei într-un grad mai mare decât ea era amanta lui. Cuvintele şi sărutările ei dulci îi; opeau sufletul. Depravarea ei era atât de profundă şi atât de disimulată, încât devenise intangibilă: unde putuse să înveţe asta?"

Dar Emma, ca şi Rodolphe, cu greu rămâne la fel de îndrăgostită ca la început. Speriată de absenţa pasiunii, se aruncă în braţele iubitului cu şi mai mare frenezie. E rapace pe plan sexual, îşi rupe hainele şi îşi lipeşte tremurând corpul de cel al lui Leon. Fervoarea şi posesivitatea ei îl îngrijorează. Şeful îl avertizează cu privire la ea. Oricum, dragostea lor începe să păletască. Chiar şi Emma îşi dă seama că adulterul este la fel de banal ca şi căsătoria.

Între timp, negustorul îşi cere înapoi sumele exorbitante cu care o creditase, înnebunită, încearcă să se împrumute de pretutindeni, pentru a-l; empera. Merge până într-acolo, încât îl îndeamnă pe Leon să delapideze 3 ani pentru a o salva, dar el refuză. Când un notar bogat îi cere favoruri sexuale în schimbul banilor, ea îl respinge

furioasă: „Sunt demnă de milă, Iar nu sunt de vânzare!” strigă ea.

Ultima ei rugăminte se adresează lui Rodolphe, pe care nu îl văzuse de *mi* de zile. Şi el o refuză. Cu toate speranţele năruite, îşi dă seama că cai Charles sunt ruinaţi, înghite arsenic şi îndură o moarte chinuitoare, fără a-i dezvăluie lui Charles numele otrăvii, pentru a primi de la el antidotul. Pe moarte, Emma vede în ochii soţului ei „o dragoste pe care nu o bănuise ficiodată”. Emma cere o oglindă, îşi priveşte imaginea şi plânge.

Ceea ce vede este imaginea risipei: frumuseţe irosită pe amanţi nedemni, îsătorie irosită cu un soţ lipsit de sensibilitate, maternitate irosită prin isterea unei fete care va îndura aceleaşi constrângeri ca şi ea, o inimă pânantică incapabilă de împlinire, emoţii devastatoare fără nicio supapa întru ele, pasiuni devoratoare nepotrivite cu contextul provincial în care fost condamnată să trăiască.

Emma este prezentată drept o femeie inteligentă, destul de bine educată şi conştientă de rolul său în societate. Este conştientă de blestemul femeilor de a trăi o viaţă care se reduce la casă şi soţ, dar presupune, în mod greşit, că mariajul reprezintă contextul potrivit pentru iubirea romantică, despre care cărţile ei spun că o va captiva pentru totdeauna. Când este dezamăgită de această fantezie, Emma caută alte căi, şi alţi bărbaţi, care să-i ofere satisfacţie.

Dar ce ar fi de spus în privinţa moralităţii? Oare minciunile Emmei şi intrigile ei complicate, strigătele ei de mirare – „Am un amant!” – nu sunt expresiile imoralităţii, menite să facă din ea o desfrânată care nu respectă principiile societăţii şi idealurile religiei? Oribila ei sinucidere nu este o pedeapsă pentru păcatul cărnii? Cu siguranţă asta sugerează Flaubert, chiar şi arunci când leagă decăderea Emmei de problemele ei financiare. Tot ceea ce a preţuit a fost iubirea, cei patru ani petrecuţi ca amantă a lui Rodolphe şi, mai târziu, a lui Leon. În această ecuaţie, soţul ei îndatoritor (chiar dacă plicticos) şi fiica nevinovată, căsătoria şi maternitatea nu contează niciun

pic. Flaubert (care, în timpul muncii îndelungate la acest roman s-a despărţit de Louise Colet, propria sa amantă) o ucide pe Emma. Altfel, riscă să fie acuzat că trece cu vederea imoralitatea ei şi că sugerează faptul că o amantă adulteră ar putea prospera, ca să nu mai vorbim de supravieţuire.

Aceasta nu este o presupunere. Când romanul *Madame Bovary* a fost publicat prima dată, în 1856, în foileton în *Revue de Paris*, Flaubert şi revista au fost în mod oficial acuzaţi că atentează la moralitatea publică. Flaubert a câştigat procesul, invocând drept argument faptul că însăşi moartea Emmei dovedeşte că romanul lui susţine standardele morale, făcându-şi eroina să îndure consecinţele păcatului ei.

Dar, aşa cum intenţionase Flaubert, milioane de cititori obişnuiţi au preluat din povestea Emmei ceva mai mult decât finalul nefericit. Ei îşi amintesc de intensitatea pasiunilor ei: extazul religios, dragostea pătimaşă pentru amanţii ei, precum şi formele negative de pasiune, cum ar fi dispreţul şi ura faţă de soţul ei. Cititorii privesc cu simpatie încercările ei de a-l iubi pe stângaciul şi amabilul Charles şi frustrările ei de femeie ce nu se poate adapta la normele rigide ale societăţii.

Poetul francez Charles Baudelaire legitima astfel căutările permanente ale Emmei şi refuzul ei de a se ocupa de orice altceva, în afara problemelor sentimentale: „Această femeie este cu adevărat măreaţă şi, mai presus de orice, demnă de milă. Toate femeile intelectuale îi vor fi recunoscătoare (lui Flaubert) pentru că a ridicat femeia la un nivel atât de înalt – atât de departe de animalicul pur şi atât de aproape de bărbatul ideal – atribuindu-i acel amestec de calcul rece şi reverie care defineşte o fiinţă Perfectă”. 8 în viziunea lui Baudelaire, nu e de mirare că Emma îşi sacrifică atât de uşor valorile morale pentru a deveni amanta lui Rodolphe şi apoi îşi face iluzii în privinţa acestei relaţii.

Cei mai mulţi cititori nu o exonerează pe Emma de vina ei, aşa cum face Baudelaire. Ei o văd ca o metaforă a

lipsei de suflet şi a burgheziei lacome, precum şi ca pe întruchiparea unei femei care subminează valorile societăţii ei, introducând pasiunea ca pe o clauză de forţă majoră în viaţa ei neîmplinită şi devenind astfel amanta (sau concubina, după cum se exprimă ea) celor doi bărbaţi pe care îi iubeşte, dar cu care nu este căsătorită.

Anna Karenina

Anna Karenina, personajul romanului cu acelaşi titlu al lui Lev Tol-stoi, publicat în 1877, domină literatura ca una dintre cele mai fascinante şi tragice femei decăzute. Acţiunea romanului se petrece în Sankt Petersburgul anilor 1870, iar personajele principale sunt aristocraţi ruşi. Cu propoziţia de început, „Toate familiile fericite seamănă între ele; fiecare familie năpăstuită de soartă este nefericită în propriul fel”, Tolstoi ne introduce în universul familiei lui Stiva, a cărui soţie, Dolly, tocmai a descoperit că el avusese o relaţie cu guvernanta franceză a copiilor. Anna, cumnata lui Dolly şi soţia supusă a lui Alexei Alexandrovici Karenin, un funcţionar influent, se grăbeşte să medieze conflictul şi reuşeşte să salveze mariajul fratelui ei.

La scurt timp după aceea, superba Anna îl întâlneşte pe contele Alexei Kirilici Vronski, un ofiţer necăsătorit. Brusc, începe să îşi vadă soţul cu alţi ochi, mai critici – de exemplu, descoperă pentru prima dată că urechile lui se iţesc într-un fel straniu pe lângă cap – şi visează cu ochii deschişi la frumosul şi curajosul Vronski.

Vronski crede că „este nobil ca un bărbat să urmărească o femeie căsătorită şi să mizeze cu propria lui viaţă pentru a o împinge spre adulter”. În mod inevitabil, el şi Anna se abandonează unei pasiuni mistuitoare. Aventurile extraconjugale nu erau deloc neobişnuite în sânul aristocraţiei ruse din secolul al XIX-lea. Şi la ei cele mai multe căsătorii erau de convenienţă, însă Anna şi Vronski nu se mulţumesc doar cu un simplu interludiu de plăcere. Ei tânjesc după marea pasiune, după devotament şi acceptare socială.:

Cu toate acestea, Anna refuză să ceară divorţul „care

i-ar fi permis cuplului să îşi oficializeze relaţia, deoarece legea ar acorda automat soţului custodia exclusivă asupra fiului ei. În acelaşi timp, însă, ea nu îşi poate controla emoţiile, iar când soţul bănuitor o chestionează, îi răspunde cu sinceritate necugetată, mărturisindu-i că are un amant. Mai adaugă: „îi iubesc, sunt amanta lui, nu te mai pot suferi, mi-e frică de tine şi te urăsc”.

Karenin, presupunând că Anna se va căi în cele din urmă, se poartă admirabil. El decide că mariajul lor va continua de formă, urmând ca timpul să vindece toate rănile. Dar Anna, disperată că îl va pierde pe Vronski, refuză compromisul, îşi reaminteşte: „Mi-a zdrobit viaţa timp de

Opt ani, a distrus tot ce trăia în mine. Nu s-a gândit niciodată că eu eram o femeie vie, care avea nevoie de dragoste… Oare nu am încercat din răsputeri să găsesc ceva care să dea sens vieţii mele? Nu m-am străduit să îl iubesc, să îmi iubesc fiul, când nu îl puteam iubi pe soţul meu?… Dumnezeu m-a făcut ca să iubesc şi să trăiesc”. Vronski, la fel de îndrăgostit, este de aceeaşi părere, mai ales când Anna îi spune că este gravidă cu copilul lui.

După o serie de complicaţii, Anna îşi părăseşte soţul şi fiul, iar Vronski renunţă la cariera militară. Călătoresc împreună prin Europa, până când li se naşte fiica, întoarcerea în Rusia îi readuce la realitate. Prietenii şi rudele îl primesc călduros pe Vronski, dar o ostracizează pe Anna. Ea este distrusă. Prima ei reacţie este să forţeze nota şi să îşi facă apariţia la evenimentele sociale, ca şi cum statutul ei nu s-ar fi schimbat.

Vronski este deopotrivă întristat şi îngrozit. El gândeşte, fără a îndrăzni să îi spună, că „a-ţi face apariţia la teatru înseamnă nu numai a-ţi recunoaşte statutul de femeie decăzută, ci şi a arunca mănuşa societăţii, adică a te izola de societate pentru totdeauna”. Rezultatul este dezastruos, în curând, ea şi Vronski, împreună cu fiica lor, se mută la moşia lui de la ţară.

Pentru o vreme, Anna este fericită: „Mi s-a întâmplat ceva magic”, se destăinuie ea cumnatei sale, Dolly, una

dintre puţinele persoane care mai păstrează legătura cu ea. „Am trecut prin momente cumplite, iar acum, de ceva timp, mai ales de când am venit aici, sunt foarte fericită!”

Fericirea ei se erodează rapid. Nu are voie să îşi vadă fiul şi nu este în stare să îşi iubească fiica. Aceasta, conform legislaţiei ruseşti, se numeşte Karenina şi încă se află sub controlul soţului, de care Anna nu a divorţat. Vronski este îngrijorat fiindcă, atâta timp cât ei nu sunt căsătoriţi, toţi copiii care li se vor naşte vor fi din punct de vedere legal ai lui Karenin. O îndeamnă pe Anna să divorţeze, iar ea acceptă împotriva voinţei sale.

Între timp, citeşte mult, fiind partenera lui Vronski şi pe plan intelectual. Dar în izolarea şi singurătatea ei, are pretenţia ca el să-i dedice ei întreaga sa viaţă. Cu cât mai pretenţioasă devine ea, cu atât mai mare este răceala lui. Îngrozită de perspectiva de a-l pierde, apelează la şiretlicuri, scene de isterie şi acuzaţii nefondate. Odată, într-un moment de luciditate năucitoare, ea înţelege că se autodistruge. „Iubirea mea devine tot mai pătimaşă şi egoistă, în timp ce a lui e pe moarte, şi de aceea ne îndepărtăm”, meditează ea.

„El e totul pentru mine şi vreau din ce în ce mai mult ca el să mi se dăruiască fără rezerve... Dacă aş putea fi orice altceva decât o amantă împătimită după mângâierile lui; dar nu pot şi nu vreau să fiu altfel. Şi această dorinţă stârneşte aversiunea lui, iar el îmi provoacă furie... Nu mă mai iubeşte de mult. Şi acolo unde se sfârşeşte dragostea, începe ura”.

În aceeaşi zi, în timp ce se afla la gară, Anna se hotărăşte să se arunce sub roţile trenului ca „să îl pedepsească şi să scape de toată lumea şi de ea însăşi”, în ultima clipă, în timp ce îngenunchea pe şină, o cuprinde o speranţă nemăsurată şi încearcă să se ridice. Dar e prea târziu. Câteva clipe mai târziu, gigantul de metal o zdrobeşte, „enorm şi nemilos”, curmându-i viaţa. Mama îndurerată a lui Vronski crede că este „un sfârşit potrivit pentru o astfel de femeie. Până şi moartea pe care a ales-o a fost vulgară”.

Preţuind dragostea mai presus de maternitate şi dorinţa mai presus de căsătorie, Anna Karenina face mai mult decât să-şi abandoneze soţul şi fiul. Totodată, ea sfidează societatea rusă şi dispreţuieşte standardele morale după care se ghidează aristocraţia. Făcând toate acestea de dragul unei iubiri despre care crede că dă sens vieţii sale, Anna simbolizează un întreg eşalon de europence privilegiate ale secolului al XIX-lea, a căror inteligenţă era subevaluată şi a căror creativitate era sufocată, aşa că nu le mai rămânea decât plictiseala vieţii din mariajele de convenienţă, în care aveau o poziţie deopotrivă subordonată şi vulnerabilă. La început, Tolstoi şi-a intitulat romanul *Două căsătorii*, şi, într-adevăr, mariajul familiei Karenin este tema centrală.

Poate pentru a sublinia deznădejdea situaţiei ei, Tolstoi nici măcar nu rezervă Annei amantul la care ea s-ar fi aşteptat. Anna trebuie să se milţumească cu Vronski, necăsătorit, chipeş, bogat, admirat şi admirabil un multe puncte de vedere, loial, devotat şi, aproape până la final, la fel le îndrăgostit de ea, pe cât este şi ea de el.

Însă nici măcar Vronski nu o poate proteja pe Anna de restul lumii, n ochii societăţii şi ai tuturor cunoştinţelor ei, statutul ei de amantă o transformă într-o paria care nu se poate învinovăţi decât pe ea însăşi pentru necazurile sale. Dar, înainte ca Tolstoi să o condamne din nou la lizgraţie pe această femeie magnifică, de data aceasta în faţa unui tren în ateză, el îi oferă clipa de fericire maximă după care tânjise încă de când levenise amanta lui Vronski.

Uldred Rogers

Romanul *Of Human Bondage* (Despre sclavia umană) al britanicului omerset Maugham, publicat în 1915 şi a cărui acţiune are loc la sfârşitul ecolului al XIX-lea, înfăţişează un nou tip de amantă, femeia din clasa muncitoare care se însoţeşte cu un tânăr student la medicină pe cale de firmare. Philip Carey are un picior deformat, ca şi Byron, este inteligent i orfan, beneficiind de o modestă moştenire. Mildred Rogers, chelneriţă i o ceainărie frecventată de studenţii medicinişti, este înaltă,

slabă ca estia şi palidă, dar trăsăturile ei fine şi ochii albaştri îi conferă o frumuseţe în a vârstă.

O vreme, Philip e imun la farmecele lui Mildred, şi ea la fel în ceea ce îl priveşte. El o *caracterizează* în trecere drept o „şleampătă fără maniere”. Dar insolenţa şi ostilitatea ei îl intrigă, şi, în pofida raţiunii, începe să îi facă curte. „Eşti studinte (sic), nu?” îl întreabă ea în treacăt la un moment dat, apoi îl părăseşte, afundându-se în lectura unui roman de dragoste de doi bani.

În ciuda eforturilor lui Philip, Mildred îl ignoră, flirtând cu alţi clienţi, îi acceptă fără eleganţă invitaţia la cină şi numai şampania reuşeşte să mai înviorezе atmosfera. Philip îşi dă seama că sunt complet nepotriviţi. Cu toate acestea, se îndrăgosteşte de ea.

Obsesia pe care o dezvoltă nu este deloc experienţa extatică la care s-ar fi aşteptat. E mai degrabă „o foame a sufletului, o suferinţă amară… Când îl părăsea, era o nefericire şi, când revenea la el, se simţea cuprins de disperare”.

Nu e de mirare: Mildred face referiri exprese la şchiopătatul lui şi îl anunţă că preferă alţi bărbaţi în locul lui. Îl minte cu privire la originile sale, spunându-i că tatăl său are relaţii la nivel înalt şi că ei îi vine greu „să se amestece cu celelalte fete de la ceai (nărie)”.

Odată, când amână o întâlnire fiindcă un bărbat mai atrăgător o invitase la cină, Philip recunoaşte că o iubeşte din toată inima şi ameninţă că, dacă nu iese cu el în acea seară, nu îl va mai vedea niciodată. „Cre’ că ţi se pare că ar fi groaznic pentru mine”, i-o întoarce Mildred. „Nu-ţi spun decât călătorie sprâncenată şi n-ai decât să crăpi”.

Philip îşi neglijează studiile şi pică la examenul final, între timp, Mildred regretă că l-a respins pe bărbatul care nu voia decât să o seducă. Cei doi se împacă, iar Philip îi face curte la modul serios. O invită la cină, îi cumpără cadouri pe care nu şi le poate permite, îi spune că îi e dor de ea şi ignoră instinctul, care îl *avertizează că* se îndreaptă către dezastru. Când ea îi permite, în fine, lui Philip să o sărute, el îşi dă seama că ei nici nu îi pasă, nici

nu îi place. Şi, cu mult tupeu, ea continuă să se întâlnească cu alţi bărbaţi.

De fapt, Mildred nu-l agreează pe Philip. O enervează cu întrebările lui despre sentimente, o chinuie cu gelozia lui obsesivă şi, în general, prezenţa lui o irită, în plus, o mai şi spionează. Ea îi spune în faţă că nu reprezintă pentru ea decât un aranjament temporar.

Cu toate acestea, Philip o cere în căsătorie. Mildred este amuzată şi flatată, dar îl respinge când calculează (în mod corect) că salariul unui doctor nu îi va putea asigura un trai mult mai bun decât cel actual. Philip acceptă acest fapt şi continuă să se vadă cu ea. Într-o zi, ea îi propune o întâlnire, iar el, bucuros, acceptă. Mildred are veşti: se mărită. Philip suferă, îi cumpără un cadou scump şi numără zilele până la nunta ei.

Durerea lui se mai alină şi începe să îşi amintească cu ură de ea şi de umilinţele pe care le-a îndurat. Se întâlneşte cu Norah, o mamă necăsătorită, cu care petrece clipe plăcute. Norah îşi câştigă existenţa scriind

Într-o zi, Mildred îl caută acasă. „Ce dracu' vrei?" mârâie el.

De îndată ce spune asta, Mildred izbucneşte în hohote de plâns disperate. Soţul ei nu s-a „căsătorit" cu ea dintr-un motiv foarte întemeiat: avea deja nevastă şi copii, aşa că, după ce şi ea a rămas însărcinată, el a părăsit-o rară să-i lase niciun ban. „Dacă încă mă mai vrei, fac tot ce doreşti", îi spune ea cu umilinţă.

Philip îşi dă seama că încă o mai iubeşte pe Mildred, aşa că întrerupe relaţia cu Norah. Cheltuind din mica lui avere, care era şi singura sa sursă de venit, o instalează pe Mildred într-o locuinţă decentă. Aproape imediat, Philip este din nou prins în mrejele ei. O protejează, prezentându-se proprietarului apartamentului drept fratele ei.

Speranţa lui Mildred că va da naştere unui făt mort este spulberată de venirea pe lume a unei fetiţe sănătoase. Îi găseşte fiicei sale un cămin la ţară, apoi se îndrăgosteşte de Griffiths, un prieten de-al lui Philip. Philip o obligă la o

confruntare, iar ea îi spune: „Nu mi-ai plăcut niciodată, da’ m-ai obligat să te accept. Nu te-aş lăsa acum să mă atingi nici dacă aş i un de foame”.

Griffiths se dovedeşte nestatornic, dar aventura cu el a făcut-o pe lildred să-şi dea seama cât de mult îi repugnă Philip, însă Griffiths, lăsând-o vulgară şi plictisitoare, o abandonează. Mildred îl bombardează cu scrisori şi telegrame şi îl urmăreşte. O dată, chiar îşi petrece noaptea [uspinând la uşa lui.

Când Philip o întâlneşte din nou pe Mildred, ea agaţă bărbaţi în centrul Londrei. Nu e mai bucuroasă să îl vadă decât în ziua în care l-a părăsit, ar el o convinge să stea de vorbă într-o cameră de închiriat sărăcăcioasă, a o privire mai atentă, Philip observă că, în ciuda stratului gros de machiaj, pare obosită şi bolnavă. Nu a luat legătura cu el, îi spune ea apatică, [indea a presupus că el va crede că a primit ceea ce merita. „Numai de-aş jitea scăpa!” geme ea. „Nu mă pricep să supravieţuiesc, nu sunt genul ăla fată… Ah, aş vrea să mor”.

Philip o îndeamnă să locuiască împreună cu el în camera lui de *rezervă*; luând sarcinile de menaj pentru care el acum plăteşte o femeie. Cei trei, ea şi copilul, vor trăi aproape cu aceiaşi bani cu care el este nevoit să-şi; a traiul în prezent, în plus, nu va aştepta niciun fel de favoruri se-ile. Dar nu îi spune că, pentru prima dată, el simte repulsie fizică faţă ea şi se bucură, gândindu-se că trebuie să fie semnul morţii pasiunii pentru ea.

Mildred plânge de recunoştinţă şi se mută la el a doua zi. Începe să îi apropouri sexuale pe care el le respinge. Altă dată, ea îl anunţă, lorâtă, că a învăţat să îl iubească. Dar Philip îşi dă seama că femeia pe a iubit-o atât de mult este lipsită de inteligenţă şi de maniere şi este II de agasantă pe cât e de plictisită. Însă Mildred este hotărâtă să îl seducă, să-şi recâştige poziţia domi

Nantă prin intermediul unei relaţii sexuale cu el. Îşi pune în minte să îl facă să o iubească, îi declară dragoste şi se aşază pe genunchii lui. „Îmi pare foarte rău, dar este prea târziu”, îi spune Philip.

Insulta lui Mildred îl înmărmureşte: „Nu mi-a păsat niciodată de tine, nici măcar o dată, întotdeauna râdeam de tine, mă plictiseai, mă plictiseai de moarte şi te uram… Mi se făcea rău când te lăsam să mă săruţi… Şontorogule!”

A doua zi, în absenţa lui Philip, Mildred îi distruge locuinţa, apoi îşi ia copilul şi pleacă. Philip se mută într-o locuinţă mult mai ieftină şi se afundă în studiu, încercând să-şi recupereze pierderile financiare jucând la bursă, însă pierde totul şi nicio rudă nu îi mai împrumută bani, aşa că este nevoit să abandoneze facultatea de medicină.

După luni de căutare a unei slujbe, Philip rămâne fără casă şi fără bani de mâncare. Nişte prieteni de familie îl iau la ei şi îi găsesc o slujbă prost plătită. El se ataşează tot mai mult de Sally, fiica prietenilor lui.

Mildred îşi face din nou apariţia, implorându-l să o vadă. Copilul îi murise, iar ea făcea iar trotuarul, contractând o boală venerică. Philip îi cumpără medicamente şi îi smulge promisiunea că nu va mai agăţa bărbaţi ca să îi infecteze. Dar curând el descoperă că ea s-a întors în stradă, boala ei intrând temporar în remisie. „Ce-mi pasă?” îi strigă ea. „Bărbaţii nu au fost aşa de buni cu mine ca să îmi bat capul cu ei”. Este ultima dată când Philip o mai vede.

Unchiul lui Philip moare şi îi lasă suficienţi bani pentru a-şi termina studiile medicale. Termină facultatea, îşi găseşte o slujbă şi este fericit. Ştie că va rămâne toată viaţa cu „setea disperată şi stranie după acea femeie josnică”, Mildred.

Nici urmă de milă pentru Mildred, femeia de stradă machiată strident şi bolnavă care nu poate împărtăşi sentimentele singurului bărbat care o iubeşte. Romanul este scris în întregime din perspectiva lui Philip, Mildred fiind doar un aspect al poveştii despre încercările şi triumfurile lui. Iar Mildred nu este un personaj simpatic (nici la vedere, nici „citită” printre rânduri). Ea nu este prostituata cu inimă bună. Maugham o portretizează ca pe o femeie şleampătă veşnic rece şi calculată.

Fiind personajul feminin central al romanului,

Mildred se confruntă cu alternativele obişnuite referitoare la felul în care ar trebui să îşi trăiască viaţa. Până când lumea i se năruie, scopul ei este căsătoria şi siguranţa financiară pe care ea presupune că aceasta i le poate oferi. Când se pomeneşte gravidă şi necăsătorită, încearcă să salveze aparenţele prezentându-se drept doamna Miller, după numele tatălui copilului.

De asemenea, Mildred îşi doreşte o poveste de dragoste similară cu cea din romanele pe care le citeşte. Când crede că a găsit acea poveste în realitatecu Miller sau cu Griffiths – ea renunţă la căsătorie şi devine amantă, într-adevăr, îl respinge pe Philip, care îşi doreşte cu disperare să

Cu ea, dar o face pentru că îi repugnă din punct de vedere fizic. De-a lungul întregii lor relaţii fragmentate şi sinuoase, nu fac dragoste niciodată. Mildred încearcă să îl seducă numai când se află la ananghie, pentru ca el să îi dea mai mulţi bani decât poate ea câştiga ca prostituată.

L

Ca amanta lui Miller (Griffiths, care o vede doar ca pe o aventură de un weekend, nu contează), Mildred este femeia trădată, care este păcălită cu promisiunea căsătoriei şi transformată în amantă. Cazul este unul clasic, inclusiv abandonarea ei atunci când rămâne gravidă. Ca pretinsă amantă a lui Philip, deşi sexul iese din discuţie, ea este la fel de îndatorată, fiind legată de acest bărbat prin iubirea lui faţă de ea şi prin sărăcia ei mai degrabă, decât prin dragostea pe care ea i-o poartă lui (aceasta a exista numai în cazul lui Miller).

Of Human Bondage rămâne un roman clasic despre amanta din clas muncitoare. Este nemiloasă descrierea pe care o face Maugham unei femei care iubeşte numai bărbaţii nepotriviţi şi cade dintr-o cursă în alta pe drumul fatal al vieţii. Mildred pare lipsită de orice calităţi care să o răscumpere în ochii cititorilor, iar Philip este un anti-erou preocupat exclusiv de propria persoană. Cu toate acestea, cititorii găsesc povestea lui Mildred pasionantă, deşi ei se întreabă, probabil, dacă nu cumva plăteşte prea scump

pentru erorile ei şi pentru contextul social în care s-a născut. Iar indiferenţa lui Maugham, şi a lui Philip, faţă de soarta ei este alarmantă şi vindicativă.

Ellen Oleńska

Acţiunea romanului rafinat al lui Edith Wharton, *The Age of Inno-cence* (Vârsta inocenţei) se petrece la New York, cu două decenii înainte de primul război mondial şi gravitează în jurul unei poveşti de dragoste dintre o femeie despărţită de soţul ei şi logodnicul verişoarei sale, care mai târziu va deveni soţul acesteia. Relaţia lor este modelată după societatea patriciană din New York, căreia cei doi îi aparţin, în această societate, căsătoriile potrivite aliau două familii, durau o viaţă şi încorporau valorile respectivei caste. Romanul mai reflectă şi opiniile personale ale lui Wharton, personajul Newland Archer exprimând multe din reflecţiile şi concluziile autoarei.

May Welland este mireasa ideală pentru Newland Archer, iar familiile lor se bucură când acesta o cere în căsătorie pe May, iar ea acceptă. Un singur lucru aruncă o-umbră asupra acestei uniuni: anunţul logodnei coincide cu întoarcerea verişoarei lui May, contesa Oleńska, la familia ei din New York, după ce şi-a părăsit soţul infidel din Europa. Dar în New York-ul aristocraţilor, căsătoria este pe viaţă, iar Ellen nu şi-a părăsit soţul

Pentru a cere un divorţ, ci după toate probabilităţile „fugise cu secretarul lui”. Acest zvon periclita întoarcerea lui Ellen în societatea newyorkeză, care judeca lumea după criterii rigide.

La început, Newland este preocupat numai de respectarea bunei cuviinţe, cum va fi privit de lume faptul că se căsătoreşte cu o femeie atât de apropiată de verişoara sa rătăcită. Ca persoană, Ellen îl impresionează profund pe Newland, amintindu-i şi de faptul că fuseseră prieteni în copilărie. Ellen este „slabă, uzată, arătând puţin mai în vârstă decât în realitate (treizeci de ani) … Dar în jurul ei plutea aura misterioasă a frumuseţii, o siguranţă în felul în care îşi ţinea capul, în mişcarea ochilor”. De asemenea, are maniere simple şi directe, fiind mai puţin

preocupată de modă şi mai independentă în opinii decât orice altă femeie pe care Newland a cunoscut-o vreodată, în scurt timp, Newland trebuie să recunoască faptul că s-a îndrăgostit până peste cap de ea.

Ellen Oleńska nu este prima lui pasiune, tocmai se refăcuse după o aventură fierbinte cu o femeie căsătorită care nu îl iubise atât pe el, cât perspectiva unei relaţii clandestine. Nici de May nu este îndrăgostit la nebunie, dar o place şi o respectă, deşi prevede o căsătorie la fel ca a tuturor celorlalţi, „o asociere plicticoasă de interese materiale şi sociale ţinute laolaltă de ignoranţă, de o parte şi de ipocrizie, de cealaltă”.

Dar atât relaţia sa cu fosta amantă, cât şi cea cu actuala logodnică nu i-au zdruncinat „credinţa în deosebirea abisală dintre femeile pe care le iubim şi le respectăm şi cele pe care le plăcem şi le compătimim”. La fel ca toţi ceilalţi, Newland consideră că, într-o relaţie extraconjugală, bărbatul este nebun, iar femeia criminală.

Sosirea lui Ellen pune sub semnul întrebării toate aceste noţiuni, până atunci atât de clare pentru Newland. Este trimis de familia lui May să o convingă pe Ellen să nu ceară divorţul care, deşi este posibil din punct de vedere juridic, contravine obiceiurilor din New York. După ce Ellen îi acceptă argumentele, Newland îşi dă seama că de fapt a pus-o în pericol, răpindu-i orice şansă de a-şi mai legaliza relaţia prin recăsătorire, lăsând-o, astfel, vulnerabilă în faţa bărbaţilor atraşi de strălucirea ei şi de statutul ei lipsit de apărare. Când cineva se întreabă ce se va întâmpla cu ea, Newland ar vrea să îi poată răspunde că au contribuit cu toţii la viitoarea transformare a lui Ellen în „amanta cuiva mai degrabă, decât în soţia vreunui băiat de treabă”.

Între timp, Newland este îngrozit de amploarea sentimentelor pe care le nutreşte faţă de Ellen. Aşa că, încearcă să o convingă pe May să scurteze Perioada de logodnă, deoarece căsătoria l-ar putea împiedica să se mai gândească la Ellen. La început, May obiectează. Ea îi spune că a înţeles cu exactitate ceea ce Newland încearcă

să îi ascundă: că iubeşte pe cineva nepotrivit, de care încearcă să uite. Dar ea se înşală cu privire la obiectul pasiunii sale, crezând că este vorba despre fosta lui amantă, iar el se simte

Atât de uşurat că ea n-o suspectează pe Ellen, încât reuşeşte să o convingă că bănuielile ei sunt neîntemeiate.

Când Newland îi declară lui Ellen iubirea („tu eşti femeia cu care m-aş căsători dacă ar fi posibil"), ea îi răspunde furioasă că, presând-o să abandoneze procesul de divorţ, a făcut căsătoria lor imposibilă. „Şi fiindcă familia mea urma să fie şi a ta, de dragul lui May şi al tău, am făcut ce mi-ai spus, ce ai susţinut că se cuvenea", îi aminteşte ea cu amărăciune. Profund mişcat, Newland se decide să îşi mărturisească sentimentele în faţa lui May şi să rupă logodna lor pentru a rămâne cu Ellen.

Prea târziu! O telegramă anunţă că familia lui May este de acord cu grăbirea nunţii, care este programată la numai câteva săptămâni distanţă. Respectul lui Newland pentru valorile şi cerinţele ordinii sociale îl obligă să-şi onoreze angajamentul şi să se căsătorească cu May. Reuşeşte să treacă de ziua nunţii, cufundându-se într-o stare de reverie. Ulterior, constată că nu poate „emancipa o femeie care nu are nici cea mai vagă idee despre lipsa ei de libertate" şi care se transformă sub ochii lui în ceea ce era mama lui şi a ei. Aşadar, mariajul lui este la fel ca al tuturor celorlalţi.

Newland tânjeşte după Ellen. Situaţia ei s-a schimbat. Soţul ei a implorat-o să se întoarcă acasă ca *gazdă* ocazională, nu ca soţie, oferindu-se în schimb să-i restituie dota. Ellen, mândră şi hotărâtă, refuză. Când Newland o reîntâlneşte, îi spune că, la fel cum el îi influenţase viaţa, şi ea procedase în acelaşi mod îndemnându-l să se căsătorească cu May pentru a nu produce o ruptură în familie. „Pentru prima dată mi-ai oferit o frântură de viaţă adevărată, dar în acelaşi timp m-ai sfătuit să continui viaţa mea cea falsă", o acuză el. „E dincolo de puterile omului, asta e".

Newland este atât de îndrăgostit de Ellen, încât se

gândeşte serios să se despartă de soţie. Tânjeşte atât de mult după Ellen încât ia în considerare şi ideea de a şi-o face amantă. Familia ştie prin ce trece şi, pentru a o îndepărta pe Ellen, o presează să accepte oferta contelui Oleńska. Îi taie până şi renta, pentru a-i forţa mâna. Cu toate acestea, Ellen refuză, în plus, una dintre matroanele familiei o adoră şi o repune în drepturi, restituindu-i renta. Newland o caută şi îi declară din nou dragostea.

„Aşadar, te-ai gândit să trăiesc alături de tine ca amantă, din moment ce nu pot fi soţia ta?” îl întreabă ea.

Răspunsul lui Newland izvorăşte din inimă: „Aş vrea să fug cu tine undeva unde nu există astfel de cuvinte şi de noţiuni. Unde să fim doar două fiinţe care se iubesc, care înseamnă totul unul pentru celălalt; şi nimic altceva să nu conteze”. Dar Ellen se îndoieşte de existenţa unei astfel de lumi şi mai ştie că cei care o descoperă constată că „nu e deloc diferită de lumea pe care tocmai au părăsit-o, ci doar mai mică şi mai sordidă şi mai promiscuă”.

L Curând după aceea, Newland are o revelaţie. Căsătoria l-a ucis, aşa că /a fugi cu Ellen în Europa, unde vor fi mereu împreună. Dar, deşi nu îşi mărturiseşte nimănui intenţia, întregul „trib” i-o ghiceşte. Ba mai rău, ei

Cred cu toţii că Ellen e amanta lui de luni de zile. Pentru a-şi apăra lumea, aceşti oameni care „se temeau de scandal mai rău decât de boală, care puneau decenţa deasupra curajului şi care considerau că nimic nu e mai de prost-gust decât un scandal”, iau măsuri din nou.

Planul lor e simplu. May îi spune lui Ellen că este gavidă, asigurându-se, astfel, că Ellen se va întoarce de bunăvoie în Europa. Când aşa-zisa graviditate a lui May avea să devină ulterior realitate, Newland va fi deja prins în capcană pe viaţă, iar Ellen se va înstrăina de el.

The Age of Innocence nu este un roman despre o femeie care este pe punctul de a deveni amantă, ci explorează însăşi noţiunea de amantă: Ce fel de femeie ajunge amantă? Cum percepe societatea amantele şi cum le tratează (este vorba despre societatea newyorkeză de la sfârşitul secolului al XIX-lea)? Romanul mai prezintă şi

felul în care această societate făcea front comun în jurul nevestelor nedreptăţite. Bărbaţii aveau amante. Deşi tolerată în cazul celibatarilor, această practică era considerată inacceptabilă în cazul celor căsătoriţi.

Tehnica lui Wharton este subtilă şi convingătoare. Newland apare ca un personaj plăcut şi demn de simpatia cititorilor. El reflectă adesea sistemul de valori al societăţii sale, aventura lui ilustrând modul de aplicare a acestor valori, cu identificarea persoanelor însărcinate cu transpunerea lor în practică. Analiza lui nu conduce la revoltă, dar iubirea adâncă pe care i-o poartă lui Ellen şi senzaţia teribilă că mariajul său cu May este o moarte vie îl impulsionează să-i provoace pe contemporani şi valorile lor. La început, Newland o vrea pe Ellen în orice condiţii, iar cel mai simplu mod pentru a o avea ar fi să şi-o facă amantă. Dar, curând, această soluţie i se pare prea sordidă pentru pasiunea lui şi el devine conştient de faptul că nu se va putea mulţumi cu o aventură discretă. El îşi doreşte de fapt o relaţie de devotament reciproc, care se poate materializa doar cu condiţia ca amândoi să divorţeze. Mai există şi soluţia fugii în Europa, un continent mult mai tolerant.

Spre finalul cărţii, Newland încetează să se mai simtă oprimat de contextul social în care trăieşte. El începe să lupte împotriva limitelor impuse membrilor acestei societăţi, între timp, un întreg regiment de rude, în frunte cu soţia lui îi manevrează pe el şi pe Ellen. În schimbul capitulării, Ellen este iertată şi reprimită în rândurile familiei. Deşi valorile ei sunt puse sub semnul întrebării, iar cetăţile îi sunt asediate, vârsta inocenţei – care include şi regulile referitoare la amante – îşi spune cuvântul.

Lara

Povestea de dragoste strălucitoare şi chinuită dintre dr. Jivago, căsătorit, şi amanta lui, Larisa, se petrece, în romanul lui Boris Pasternak, în timpul haosului provocat de primul război mondial şi Revoluţia din Oc

Iun jivago este un medic al cărui diagnostic cu privire la ordinea socială din Rusia îl face să simpatizeze cu

cruciada revoluţionară, în studenţie, drumul său şi al Larei se încrucişează, deşi ea vine din alt mediu, fiind crescută în sărăcie şi lipsuri. Când se întâlnesc ca adulţi, Iuri are un mariaj fericit cu prietena sa din copilărie, Tonia, care îi născuse un fiu, iar Lara, care este asistentă medicală, plecase în căutarea soţului său, Paşa Antipov, un lider militar dat dispărut.

Lara are un trecut întunecat, care îi marchează căsătoria. La şaisprezece ani, când devenise o frumuseţe cu părul de aur şi ochi albastru deschis, a fost sedusă de amantul mamei, Komarovski. Flatată că reuşise să atragă atenţia unui bărbat chipeş, bogat şi mai vârstnic decât ea, şi crezându-se oricum „o femeie decăzută… O femeie dintr-un roman franţuzesc”, Lara a devenit amanta lui Komarovski.

Entuziasmul ei, însă, a fost de scurtă durată, fiind curând înlocuit de depresie şi oroare stârnită de propria imoralitate (aşa ajunge ea să se vadă e sine), iar trădarea mamei ei (care este vizibilă pentru oricine) a contriuit la dorinţa fetei de a-şi curma viaţa. Ea vedea în Komarovski „blestemul ieşii ei”, căci o făcuse „sclavă pe viaţă”. Lara se întreba mereu: „Cum a cuşit s-o subjuge? Cum a obligat-o să se supună, de ce i-a cedat ea, de e îi împlinea toate dorinţele şi plăcerile cu ruşine vizibilă?”

Iuri, încă student la medicină, o vede prima dată pe Lara la căpătâiul amei ei, care tocmai fusese salvată după o tentativă de sinucidere. La curt timp după aceea, Lara ia decizia crucială de a-şi schimba viaţa neferi-ită, devenind guvernanta surorii unei prietene.

Noua existenţă a Larei este plăcută. Angajatorii ei sunt amabili şi eneroşi, iar ea îşi continuă studiile la universitate. De asemenea, îşi descoperă un scop în viaţă: „să surprindă înţelesul sălbaticei încântări (a mii) şi să dea fiecărui lucru numele care i se potriveşte”. Se hotărăşte îl viziteze pe Komarovski şi să-l convingă că anii petrecuţi împreună el îi conferă dreptul la o compensaţie financiară care să îi permită să-şi răsească slujba şi să devină independentă. Ia cu sine şi revolverul frate-i său, plănuind

să-l ucidă pe Komarovski, dacă acesta o va refuza.

Lara îl întâlneşte pe Komarovski la o mare petrecere, unde pur şi aplu se duce neinvitată. Iuri Jivago o vede tocmai în clipa în carenţul revolverului ei trece chiar pe lângă Komarovski, rănind-o uşor pe zda înmărmurită. „Iarăşi fata aceasta!” exclamă Komarovski. „Şi din u în circumstanţe ieşite din comun!”

Komarovski, furios la gândul că scandalul provocat de un eventual ces i-ar putea periclita situaţia, îşi foloseşte influenţa pentru a o salva procesul intentat pentru tentativă de omor. Ea refuză să îi dezvăluie lui a, logodnicul ei iubitor, natura legăturii sale cu Komarovski, spunându-i r că este o femeie rea şi nedemnă de el. Cu toate acestea, ea şi Paşa se căsătoresc şi se mută într-un orăşel de

Provincie, unde predau la şcoală şi au o fiică, pe Katenka. Paşa, sub impulsul patriotismului şi necăjit de turnura pe care o luase relaţia lor, se înrolează în armată. După ce vreme de câteva luni nu mai are nicio veste de la el, Lara, care între timp obţinuse atestatul de asistentă medicală, fiind repartizată la un spital ambulant amenajat într-un tren, porneşte în căutarea soţului. Cam în aceeaşi perioadă, luri Jivago este numit ofiţer medical în armată.

Luri şi Lara se întâlnesc din nou la spitalul militar unde ea primeşte vestea, care mai târziu se va dovedi eronată, că soţul ei a murit în timpul unor operaţiuni militare. Ea şi luri simt o puternică atracţie reciprocă, deşi evită cu scrupulozitate actul sexual. Ba mai mult, luri îşi impune să n-o iubească. Dar Lara şi doctorul sunt suflete pereche, legaţi printr-o iubire prea puternică pentru a-i putea opune rezistenţă.

Însă drumurile lor se despart din nou, iar luri se întoarce la soţia şi fiul său, la Moscova. Viaţa din capitala rusă este atât de grea, cu atâtea privaţiuni, încât sunt ameninţaţi să moară de foame, în cele din urmă, luri cedează la rugăminţile soţiei şi se refugiază într-o casă la ţară, unde pot cultiva legume, aşteptând sfârşitul războiului.

Întâmplarea face ca noua locuinţă a familiei Jivago să se afle chiar la periferia oraşului unde locuiau Lara şi Paşa, aşa că şi Lara se întorsese acolo. Ea şi luri se zăresc reciproc la bibliotecă, dar abia peste câteva săptămâni luri o caută la ea acasă. Astfel, se înfiripă o idilă care a inspirat nenumărate versiuni cinematografice.

Între timp, Lara aflase că Paşa nu murise, ci adoptase un nume fictiv şi devenise lider revoluţionar. Iubidu-l pe dr. Jivago şi culcându-se cu el, ea îşi trădează soţul, la fel cum şi luri îşi înşală nevasta. Luri începe să îşi petreacă nopţile împreună cu Lara, minţind-o pe Tonia. Sentimentul de vinovăţie i se amplifică proporţional cu obsesia sa pentru Lara. Se hotărăşte să îi mărturisească Toniei totul şi să o rupă definitiv cu Lara. Dar înainte să treacă la fapte, este capturat de soldaţii Armatei Roşii şi obligat să devină medicul lor de campanie.

Jivago reuşeşte să scape câţiva ani mai târziu şi la întoarcere află că Tonia şi familia plecaseră la Moscova, însă Lara locuieşte tot acolo, iar el se mută împreună cu ea şi cu micuţa Katenka. Îşi reiau relaţia, deşi gândul la Tonia îl chinuie. Însă înţelege ce reprezintă Lara pentru el. „Nu poţi

comunica cu viaţa decât prin ea, care este însăşi expresia acesteia; prin ea, principiul nearticulat al existenţei poate fi transpus în cuvinte”.

Iubirea dintre Lara şi luri este măreaţă, scrie Pasternak: „Pentru ei…

I: clipele de pasiune care le luminau precum suflul eternităţii existenţa sumbră erau momente de revelaţie, de noi şi noi descoperiri despre ei înşişi

şi viaţă”. Dar Lara încă suferă din cauza trecutului său alături de Komarovski, deşi acum, la maturitate, vede mai clar rolul pe care l-a jucat

acesta în seducerea ei. Lara încearcă să îi explice lui luri: „E ceva rupt în

Mine, în viaţa mea. Am fost obligată să descopăr prea repede viaţa, şi am văzut-o din cea mai rea perspectivă, o versiune sordidă şi distorsionată a ei, prin ochii unui

parazit bătrân şi sigur pe el, care profita de orice şi nu îşi *refuza* nicio fantezie”.

Iuri îi prezintă propria sa declaraţie de dragoste: „Sunt gelos pe obiectele tale de toaletă, pe stropii de sudoare care îţi ies prin pori, pe microbii din aerul pe care îl respiri şi care pot pătrunde în sângele tău pentru a te otrăvi. Sunt gelos pe Komarovski ca pe o boală contagioasă… Nu am cum să ţi-o spun mai clar decât atât. Te iubesc la nebunie, iraţional, infinit”. Într-o zi, Iuri primeşte o scrisoare de adio de la Tonia, care este exilată la Paris. Ea îi scrie cu tristeţe că îl iubeşte din toată inima, dar ştie că el nu-i împărtăşeşte sentimentele. O admiră şi o stimează pe Lara, pe care o cunoscuse când el era plecat pe front. „Trebuie să recunosc cu sinceritate că este un om bun, dar nu vreau să fiu ipocrită, ea este exact opusul meu. Eu m-am născut pentru a simplifica viaţa şi a căuta soluţii simple; ea, pentru a complica viaţa şi a stârni confuzie”, îi scrie Tonia.

Războiul şi revoluţia care se extinde *creează* şi mai multă confuzie, şi Iuri află că riscă amândoi arestarea, aşa că se refugiază la căsuţa le la ţară de unde Iuri fusese răpit de revoluţionari. „Zilele noastre sunt lumărate”, declară Iuri. „Să ne folosim de ele luându-ne adio de la viaţă, [amânând împreună până în ultima clipă înainte de a fi despărţiţi. Ne vom ia adio de la tot ce ne-a fost drag, de la felul în care vedem lucrurile, de visele pe care ni le-am făcut, de la speranţele noastre… Nu degeabate cu mine la capătul vieţii mele, îngerul meu ascuns şi interzis, sub srul războiului şi al tumultului”.

Versiunea cinematografică devine idilică în acest moment al acţiunii, ara şi Iuri sunt prezentaţi într-un tărâm miraculos de splendori *înzăpezite*, ţurţuri strălucind în pragul vechiului conac, în timp ce Iuri scrie verri, iar Lara se ocupă de gospodărie, împărtăşind cu el bucuria creaţiei, roman, însă, cei doi sunt apăsaţi de teamă şi presimţiri rele. Lara suferă, ntru că simte în iubirea lor „ceva copilăresc, neconstrâns, iresponsabil, te un element voit, distructiv, ostil fericirii casnice…” Agăţându-se de ui

lui Iuri, ea îi spune: „Nu vezi că ţi s-au dat aripi ca să zbori deasuprarilor, în timp ce eu sunt femeie, iar aripile mele sunt croite pentru a sta [oape de pământ, adăpostindu-mi tinerele vlăstare?” În a treisprezecea zi îşi face apariţia Komarovski, care îi convinge că poate salva pe Lara luând-o sub protecţia sa. Iuri acceptă, adăugând i se va alătura în curând. O priveşte pe Lara plecând, înghiţindu-şi prinţa „ca pe o bucată de măr rămasă în gât”, apoi se întoarce în casă adânceşte în poemele. sale: „Adio anilor de veşnicie. / Să ne despărţim tu, care ai aruncat mănuşa / De femeie abisului degradării: / Eu sunt [a chinurilor tale”. Peste mai mult de un deceniu, Iuri face un atac de cord şi moare. Lara

Vine la înmormântare, meditând cu amărăciune că acum şi el şi Paşa au murit, însă Komarovski, „pe care am încercat să îl ucid şi am ratat... Această şaradă cumplită care mi-a transformat viaţa într-un şir de crime dincolo de înţelegerea mea (este încă în viaţă) ... Şi mie nu mi-a mai rămas niciunul dintre cei apropiaţi mie, de care am nevoie”.

După ce l-a părăsit pe Iuri, viaţa a fost un infern, murmură Laura lângă sicriul acestuia, dar nu dă amănunte, căci „de fiecare dată când mă gândesc la această parte a vieţii mele mi se ridică părul măciucă de oroare”. Câteva zile mai târziu, Lara este arestată pe stradă şi internată într-un lagăr de concentrare de unde nu mai scapă niciodată.

Această poveste de dragoste obsesivă îi prilejuieşte lui Pasternak o *analiză a* confuziei ideologice şi a haosului social din timpul revoluţiei ruse. Romanul ar fi trebuit să se intituleze *Iuri şi Lara*, căci urmăreşte deopotrivă povestea ambelor personaje. De la o vârstă încă fragedă, Lara trăieşte alături de o mamă neajutorată care depinde de amantul ei pentru a se descurca, aşadar statutul de amantă este o realitate crucială a vieţii Larei. Faptul că este sedusă de acelaşi amant, faţă de care simte la început o reală atracţie, o determină să îşi mintă mama, devenind amanta de durată a lui Komarovski. Acest lucru îi întinează

percepţia despre ea însăşi. Ca amantă a lui Iuri, Lara nu se învinovăţeşte atât de mult, mai ales că iubirea faţă de acesta îi clarifică viziunea cu privire la sensul vieţii;

Dr. Jivago reprezintă şi o parabolă politică. Intensitatea şi tristeţea relaţiei dintre Lara şi Iuri, precum şi poezia dureroasă care supravieţuieşte acestei relaţii transcend contextul ei sumbru; doctorul pătimaş şi superba lui amantă se numără printre cele mai importante perechi de amanţi literari. Relaţia lor este furtunoasă şi tandră, periculoasă şi reconfortantă. Legătura dintre cei doi nu se erodează niciodată, nici când sunt despărţiţi de împrejurări, fiind pecetluită de poemele lui Iuri, adevărate monumente de bucurie şi suferinţă închinate iubirii lor.

Sar ah Miles

Acţiunea romanului *The end of the Affair* (Sfârşitul aventurii), publicat în 1951, se petrece în anii '40, în Londra bombardată, în care raidurile aeriene nemţeşti deveniseră o realitate cotidiană, în viziunea lui Graham Greene, relaţia adulteră dintre Sarah Miles şi Maurice Bendrix, personajele principale, nu poate transcende niciodată chinul şi vinovăţia legată de păcătoşenia relaţiei lor. Însă, în mod remarcabil, catolicul Greene asociază puternica relaţie erotică dintre Sarah şi Maurice, cu o căutare paralelă a iubirii divine, un fapt care i se dezvăluie lui Sarah în urma încercărilor sale de a-şi înţelege iubirea pentru cinicul şi agnosticul Maurice.

Sarah, soţia iubitoare a lui Henry, un înalt funcţionar public, îl întâlneşte prima dată pe scriitorul Maurice în timp ce el se documentează în privinţa

Obiceiurilor cotidiene ale funcţionarilor publici. Cei doi se îndrăgostesc şi ajung rapid în pat, dar descoperă, la fel de repede, că sentimentele pe care le au unul pentru celălalt se deosebesc de ceea ce au simţit pentru ceilalţi iubiţi ai lor (sau, în cazul lui Sarah, nu au nimic comun cu simţămintele sale pentru Henry). Spre deosebire, însă, de amanta lui generoasă, Maurice nutreşte o gelozie obsesivă faţă de Sarah, ceea ce va eroda în cele din urmă relaţia lor.

De fapt, gelozia, pe care Maurice o confundă cu ura,

joacă un rol crucial în povestea lor de dragoste, „întotdeauna mi s-a părut că (gelozia) este semnul iubirii adevărate”, afirmă detectivul particular pe care Maurice îl angajează pentru a o urmări pe Sarah după despărţirea celor doi. Maurice îşi aminteşte mai târziu: „Meseria mea este să-mi imaginez, de cincizeci de ori pe zi, şi chiar şi noaptea, de îndată ce mă trezesc, cum se ridică o cortină şi începe piesa, mereu aceeaşi: Sarah face dragoste, Sarah cu X... Sarah sărutând în felul ei inimitabil, arcuindu-se în timp ce face sex şi lăsând să-i scape strigătul acela, ca de durere, Sarah abandonându-se”. Sarah e conştientă de suspiciunile lui. În jurnalul său, mărturiseşte: „Câteodată, mă oboseşte efortul de a-l convinge că îl iubesc numai pe el şi că o să-l iubesc mereu. Se joacă precum avocaţii cu vorbele mele şi le denaturează”.

Relaţia continuă timp de cinci ani, în ciuda incertitudinilor lui Sarah şi a sarcasmelor şi certurilor perpetue declanşate de Maurice. Într-o zi, în 1944, ei se află împreună în apartamentul lui Maurice, când începe un raid aerian. Maurice se *refugiază* în pivniţă, pentru a vedea dacă Sarah poate suporta să stea acolo în timpul raidului. Exact când ajunge pe palier, suflul unei bombe îl aruncă pe Maurice la podea, lăsându-l în stare de inconştienţă. Sarah, încă goală, îl găseşte acolo, şi îşi închipuie că a murit.

Îngrozită şi plină de remuşcări, îngenunchează pe podea şi începe să se roage, deşi aceasta era o practică neobişnuită pentru ea. Mai întâi îl roagă pe Dumnezeu să îi dea puterea de a crede în el şi îşi înfige unghiile lungi în palmă (replică la rugăciunea lui Hristos din grădina Ghetsimani), [pentru a-şi provoca durere. Apoi negociază cu Dumnezeu, învie-l ce laurice, îl imploră ea, iar eu voi renunţa la el, atât de mult îl iubesc. În scurt timp, Maurice îşi revine şi se târăşte înapoi în cameră, unde o găseşte Sarah îngenuncheată, încă nu ştie, dar acesta este sfârşitul relaţiei lor amoroase.

Timp de doi ani, Sarah suferă şi ţine secretă promisiunea făcută lui) umnezeu, pe care începe să o

regrete amarnic. Apoi, Maurice se întâlneşte k neaşteptate cu Henry, care crede că Sarah are un amant. Maurice este uprins de o gelozie otrăvitoare, de parcă ea l-ar trăda pe el şi nu pe soţul au. Angajează un detectiv particular să o urmărească. Maurice, încă supărat a Sarah l-a părăsit, îl obligă pe Henry să îi asculte mărturisirea: el şi arah au fost amanţi. Când Henry îl întreabă de ce Sarah a rămas cu el.

Până la urmă, Maurice îi răspunde maliţios: „Ai venituri consistente, îi oferi siguranţă… Ai fost peştele ei… Prin ignoranţa ta… Şi prin faptul că nu ai învăţat niciodată cum să faci dragoste cu ea, aşa că ai determinat-o să calce alături… Şi prin faptul că ai fost plicticos şi fraier”.

Într-o zi, Maurice o urmăreşte pe Sarah la o biserică romano-catolică, unde ea pur şi simplu stă fără să se roage. De asemenea, îl convinge pe detectivul lui particular să facă rost de jurnalul ei intim. Spre surpriza lui, jurnalul este cronica iubirii pe care ea i-o poartă, a sacrificiului pe care l-a făcut când l-a crezut mort şi a luptei ei înflăcărate pentru a găsi credinţa în Dumnezeu.

Dar ceea ce omite să menţioneze este degradarea ei fizică. Sarah a contractat o răceală grava, pe care a refuzat să şi-o trateze. Cu timpul, boala i-a slăbit puterile, aducând-o în pragul morţii. Fără să-şi dea seama de asta, Maurice o îndeamnă să reia relaţia cu el, închipuindu-şi că a reuşit să o convingă să îl părăsească pe Henry, pentru a se mărita cu el. Însă, înainte ca acest lucru să se poată întâmpla, Henry îi telefonează lui Maurice pentru a-l anunţa „ceva îngrozitor”: moartea lui Sarah.

Printr-un ciudat complex de împrejurări, Maurice acceptă invitaţia lui Henry de a se muta la acesta. Soţul încornorat şi fostul amant pregătesc împreună înmormântarea ei. Chiar şi în aceste clipe, Maurice vrea să o pedepsească pentru că l-a părăsit, determinându-l pe Henry să o incinereze în loc să o îngroape. La ceremonie, Maurice citeşte pe feţele tuturor femeilor prezente satisfacţia că „dispariţia lui Sarah le conferea soţiilor mai multă siguranţă”.

Citindu-i jurnalele şi o scrisoare primită postum, Maurice află că, în pragul morţii, Sarah ezitase să îşi ţină cuvântul în privinţa înţelegerii făcute cu Dumnezeu. Cu o săptămână înainte de moarte, scria: „Îl vreau pe Maurice. Vreau iubire coruptă, comună, omenească”. Maurice, nefericitul supravieţuitor, îşi batjocoreşte şi îşi tachinează Dumnezeul, negându-l Acestuia puterea de a fi cucerit sufletul lui Sarah. Oricum, Sarah murise într-o stare de graţie. „Te urăsc, Doamne, Te urăsc de parcă ai exista”, se gândeşte Maurice. Şi romanul se încheie cu rugăciunea lui: „O, Doamne, ai făcut destul, m-ai jefuit destul, sunt prea bătrân şi obosit ca să mai învăţ iubirea, lasă-mă în pace pentru totdeauna”.

„Sfârşitul aventurii” nu lasă nicio şansă escapadei amoroase de a dura sau de a se transforma în căsătorie. Catolicismul lui Greene nu ar fi putut tolera o astfel de soluţie imorală. Biserica Catolică consideră căsătoria o taină sfântă, şi deci indisolubilă. Cu toate acestea, marea iubire de care dă dovadă amanta lui Maurice clatină temelia căsătoriei. Forţa acesteia e atât de mare încât rivalizează cu iubirea pentru Dumnezeu. De aceea, în cele din urmă, Sarah trebuie să moară: nu pentru că este o femeie decăzută, ci pentru că îl iubeşte prea mult pe Maurice.

Merrion Palmer IJBI

I i.

Amantele reprezintă un subiect abordat şi în literatura de larg consum? Un roman popular recent este *Marrying the Mistress* (Căsătoria cu amanta) de Joanna Trollope. La asta aspiră Guy Stockdale, personajul principal al romanului, un judecător chipeş în vârstă de şaizeci şi unu de ani. El tocmai şi-a anunţat soţia, pe Laura, că intenţionează să divorţeze pentru a se căsători cu o avocată de treizeci şi unu de ani, Merrion Palmer, care era amanta lui de şapte ani. Termenul îl şochează pe judecător, dar Merrion insistă că este potrivit: „Amantă e cuvântul. Ne culcăm împreună, tu plăteşti pentru anumite lucruri ale mele, eu mă păstrez numai pentru tine Aşa fac

amantele”.

După şapte ani, Merrion şi Guy s-au săturat să se ascundă, să-şi petreacă vacanţele separat şi să-şi ascundă iubitul, respectiva iubita, de familie. După divorţul lui Guy, căsătoria este soluţia evidentă, însă Laura, o soţie casnică obsedată de grădinărit, este ostilă şi necooperantă, luându-l pe fiul ei, Simon, ca avocat în procesul de divorţ împotriva soţului. Dar soţia lui Simon, Carrie, şi fratele lui, Alan, sunt mai puţin înclinaţi să-l condamne pe Guy. „Îmi pare rău şi de mama, şi de tata”, spune Alan. „Laura este una dintre femeile cele mai egoiste şi mai predispuse spre autocompătimire pe care le-am întâlnit” susţine Carrie. Chiar şi prietena sinceră a Laurei, Wendy, îndrăzneşte să îi spună acesteia: „Se pare că te-ai îndepărtat tot mai mult. Asta e”.

În afară de Laura, familia lui Guy este curioasă s-o cunoască pe Merrion, iar Carrie o invită la cină. Carrie apreciază inteligenţa şi loialitatea ei, le (agreează pe cele două fiice ale sale, Rachel şi Emma, îi place cum se [îmbracă, iar Alan o consideră stabilă şi raţională. Numai Simon încearcă să rămână neutru, nu numai de dragul mamei, dar şi fiindcă ideea că tatăl fui a făcut sex cu Merrion îl îngrozeşte.

Însă singura rudă a lui Merrion, mama ei, divorţată de două ori, îl judecă mult mai aspru pe Guy, când îl cunoaşte, „îi distrugi viaţa fetei iele”, îl atenţionează ea. Printre altele, îi spune: „Dacă ea îţi face un copil, vei muri înainte ca el să apuce să crească”. Guy ascultă în tăcere şi, apoi încearcă să se explice. El şi Merrion sunt companioni ideali unul pentru altul

1 au senzaţia că îşi aparţin unul celuilalt. „Ştiu asta. Înţeleg asta”.

Merrion are aceleaşi sentimente faţă de Guy, dar, după şapte ani de jumătate-viaţă”, cum o numeşte Guy, ei i se pare că dinamica complexă familiei lui este de-a dreptul copleşitoare, în acelaşi timp, îşi dă seama, idurerat, că priorităţile şi valorile din trecut i s-au schimbat brusc. „Ceea

2 timp de şapte ani a părut entuziasmant şi puternic şi crucial a devenit mm un dezgustător factor de constrângere... Mândria ei de a fi *amanta* lui uy s-a transformat brusc în altceva, iar strălucirea iniţială a dispărut”. În us, membrii familiei lui Guy îl copleşesc cu reclamaţii şi pretenţii.

Amintindu-i că are obligaţii faţă de ei schimbând astfel parametrii universului lui Merrion. Singurul mod în care simte că poate redobândi controlul este să stabilească o dată certă a nunţii.

Pe măsură ce ziua nunţii se apropie, pe Merrion o încearcă îndoielile în legătură cu viitoarea sa apartenenţă la clanul Stockdale. Oare nu îşi va pierde întâietatea în viaţa lui Guy? Oare nu-şi va pierde identitatea, pe care reuşise să şi-o păstreze în cei şapte ani petrecuţi doar ca amantă a judecătorului? Brusc, Merrion constată că nu mai este atât de sigură de viitorul ei împreună cu Guy.

Şi mai înspăimântător pentru ea, şi Guy îi împărtăşeşte incertitudinea, într-o după-amiază însorită, el o invită la plimbare şi îi spune cu blândeţe că nu se poate însura cu ea, din cauza vârstei lui, nu a ei. „Nu pot suporta asta, nu pot...”, strigă Merrion. „Poţi. Şi aşa vei face”, îi răspunde Guy.

Ulterior, Merrion îi face lui Simon o vizită-surpriză pentru a-i spune că se desparte de Guy. „Ştim că ceea ce am simţit nu va supravieţui după l căsătorie. Această schimbare va ucide totul. Nu vom putea suporta ceea ce ne-ar putea aduce căsătoria”. În finalul romanului *Marrying the Mistress*, amanta necăsătorită plânge pe umărul fiului fostului ei amant.

În povestea ei despre dinamica relaţiilor familiale, Trollope nu predică împotriva amantelor şi nici nu o pedepseşte pe Merrion despărţind-o de Guy. Ea consideră dragostea lui Merrion pentru Guy demnă şi decentă, în ciuda subterfugiilor la care face apel. Guy nu este trimis înapoi la Laura, căci reiese clar că cei doi nu se mai pot împăca. Merrion, ca amantă, este la fel de împlinită ca orice altă femeie, iar Guy este un amant rafinat şi sincer.

Cu toate acestea, Merrion trece prin încercările cu care se confruntă multe amante. Este exilată la periferia vieţii amantului ei, în timp ce el îşi petrece sărăbătorile şi vacanţele cu familia sa. Este mereu în stare de alertă, pentru a nu trăda secretul relaţiei lor. O încearcă o nesiguranţă justificată în legătură cu viitorul lor împreună. Trebuie să ia în considerare sacrificarea maternităţii, deoarece amantul ei căsătorit are deja o familie şi s-ar putea să nu îşi mai dorească încă una. În cele din urmă, până şi titlul romanului transmite un avertisment.

Avertismentul se desprinde din toate romanele discutate în acest capitol. Numai Jane Eyre rezistă ispitei de a deveni amantă şi este recompensată cu un mariaj fericit, iar Ellen Oleńska îşi reia locul în viaţa l-am –, iliei. Însă Anna Karenina, Mildred Rogers şi Merrion Palmer nu reuşesc l să se căsătorească cu amanţii lor, aşa cum îşi doresc; Hester Prynne nu i izbuteşte să fugă în Europa cu partenerul său, iar Emma Bovary eşuează în încercările sale de a-şi menţine relaţiile amoroase. Sarah Miles, care se învinuieşte pentru că l-a trădat pe Dumnezeu la fel ca şi pe soţul ei, nu supravieţuieşte bolii sale, pentru a fugi împreună cu amantul.

Motivele situaţiilor de blocaj în care se află aceste amante sunt clare.

Im priveşte cu ochi buni ridicarea amantei la rangul de soţie, ceea ce e adevărat atât în cazul amantei necăsătorite, cât şi al celei care are un mariaj nefericit. Spre deosebire de amantele din literatură, cele din realitate reuşesc uneori să se căsătorească cu iubiţii lor. Aceasta deoarece autorii, conştienţi de criticile care i-ar putea denunţa drept imorali şi de riscul de a fi daţi în judecată de cenzori, au evitat să creeze finaluri fericite la poveştile lor despre amante. Numai sinuciderea penibilă a Emmei îl salvează pe Flaubert de această acuzaţie şi nu e deloc o coincidenţă faptul că şi Anna s-a sinucis. Până în vremurile moderne, căsătoria cu amanta a fost un tabu literar.

Azi, valorile şi aşteptările sociale s-au schimbat, de

aceea experienţa de amantă a lui Merrion Palmer este diferită. Ea nu poate fi învinovăţită că distruge căsnicia lui Guy, care oricum era periclitată. De aceea, Merrion îşi poate evalua relaţia în contextul propriilor nevoi şi dorinţe. Dar, când e aproape să treacă prăpastia care desparte. statutul de amantă de cel de soţie, Merrion îşi dă seama de faptul că intensitatea relaţiei sale izvorăşte tocmai din statutul ei ilicit. Constată că frenezia iubirii va dispărea în contextul legitimităţii domestice. La un secol şi jumătate după ce Jane Eyre îşi exprima dispreţul faţă de amante, statutul de amantă continuă să fie privit cu suspiciune.

Dar mulţi autori transmit în mod deliberat mesaje contradictorii. Ei le descriu pe amante la fel de puternice şi inteligente, pe cât sunt de frumoase şi dezirabile, le rezervă soţi neatrăgători şi mariaje nefericite, oferindu-le bucuria pasiunii erotice ilicite. Dar le interzic să se complacă în păcat, 5 rotejându-se, astfel, pe ei înşişi, însă, simultan, ei descriu mariaje triste, care le pun într-o legătură indisolubilă cu instituţia amantei, sugerând; a societatea care face posibilă apariţia amantelor şi modelează viaţa aces-ora este la fel de defectă ca şi eroinele respective, în timp ce oferă o perspectivă deloc flatantă asupra amantelor, ei prezintă şi justificări în cea ce le priveşte.

Anii ’60 schimbă statutul soţiei şi al amantei

Revoluţia socială şi ideologică începută în anii ’60 a promovat ideea libertăţii şi egalităţii care, în câţiva ani, a fost îmbrăţişată de milioane de femei. Revoluţia sexuală a marcat lupta contra standardelor duble în toate domeniile: femeile liberale pe plan sexual să nu mai fie condamnate ca prostituate, de vreme ce bărbaţii cu acelaşi comportament sunt apreciaţi ca armăsari; negrii şi populaţia de culoare să nu mai fie marginalizată, homosexualii să nu mai fie condamnaţi ca perverşi. Activiştii pentru respectarea drepturilor omului au început să lupte pe baricada drepturilor femeii, a drepturilor homosexualilor. Dar a fost nevoie de legi noi pentru înlăturarea prejudiciilor şi inegalităţii care guvernau

societatea pe vremuri şi pentru crearea unui nou mod de a gândi şi a acţiona.

Însă anii ’60 nu au revoluţionat gândirea şi stilul de viaţă al fiecărui om în parte. Un filon de dreapta conservator şi larg răspândit, care este legitimat de autoritatea Bibliei, se opune puternic egalităţii femeilor şi pledează pentru revenirea lor la statutul care li se cuvine: sub „protecţia” bărbatului. Femeile mulţumite de căsătoriile lor tradiţionale, multe dintre ele gospodine neplătite, care optează să se concentreze asupra familiei, au ezitat să facă uz de drepturile noii femei. La fel au procedat şi tinerele, care fie că se identificau cu mamele lor conservatoare, fie se revoltau împotriva unor mame prea liberale. Femei care altfel ar fi rămas hetero-sexuale, adoptând o atitudine negativistă faţă de bărbaţi, au devenit lesbiene, pentru a-şi oferi o alternativă la relaţiile intime cu bărbaţi, în acelaşi timp, tot mai multe lesbiene au îndrăznit să-şi recunoască orientarea sexuală.

Femeile egalitariste care s-au căsătorit au avut şi ele mai multe opţiuni: să fie neveste sau partenere. Puteau adopta numele de familie al bărbatului sau îşi puteau păstra numele de fată.

Îşi puteau negocia contracte maritale care să le satisfacă nevoia de

Contraceptive sigure şi accesione, mai ales odată cu răspândirea pilulei contraceptive, femeile au început să îşi controleze propriul corp şi să facă planificare familială. Pe măsură ce legislaţia se alinia la noua ideologie, femeile puteau deveni coproprietari, codebitori şi, dacă divorţau, îşi puteau păstra statutul parental. Forma şi fondul căsătoriei au devenit flexibile: putea fi religioasă, civilă, sau de drept comun. Iar legile divorţului nu au mai fost atât de stricte, recăsătorirea devenind un fapt obişnuit.

Definiţii altă dată rigide au devenit la fel de flexibile ca şi relaţiile pe care le descriau, în mod special, femei care altă dată ar fi fost etichetate drept amante, pentru că fuseseră implicate în relaţii de durată cu bărbaţi cu care nu erau căsătorite, se transformau în prietene, partenere

sau însoţitoare. Şi, ca şi cum lucrurile nu ar fi fost suficient de încurcate, multe persoane căsătorite, bărbaţi şi femei, au început să respingă implicaţiile posibil negative ale termenilor de „soţie”, „soţ”, „consort”, preferând să fie numite „parteneri”. Totul depindea de autopercepţie: femeile câştigaseră dreptul de a decide singure ce sunt şi cum trebuie să fie numite.

Inevitabil, unele au idealizat trecutul, mai ales instituţia amantei, căutându-şi bărbaţi cu aceeaşi opinie care erau pregătiţi să le „ţină”. Alte femei erau amante din întâmplare, după ce se îndrăgosteau de un bărbat însurat, care nu se putea căsători cu ele, dar nici nu le putea părăsi.

Două femei faimoase care exemplifică tipuri foarte diferite de relaţii sunt Pamela Harriman şi Lillian Ross. Harriman, amanta unei întregi serii de bărbaţi ultrabogaţi, a trecut prin anii ’60 neatinsă de ideologia feministă şi de interpretarea revizionistă a relaţiilor dintre femei şi bărbaţi. Ross, o bine cunoscută scriitoare, a fost amanta de o viaţă (foarte asemănătoare unei soţii) a unui bărbat căsătorit care nu se putea decide să pună capăt mariajului său. Harriman şi Ross sunt femei notabile, dar poveştile lor se identifică cu acelea ale unui mare număr de femei obişnuite, înrădăcinate în moravurile timpurilor mai vechi, şi ale căror relaţii extra-maritale au trecut relativ neatinse prin anii revoluţiei sexuale.

Scritoarea *franceză* Simone de Beauvoir, pe de altă parte, a exaltat autonomia personală şi eliberarea faţă de ceea ce ea condamna drept ipocrizia şi sclavia căsătoriei. Romanele şi eseurile ei, în care *analizează* relaţiile intense şi uneori amare cu intelectualul Jean-Paul Sartre şi, mai târziu, cu romancierul american Nelson Algren, au influenţat generaţii de femei în deciziile lor cu privire la natura relaţiilor intime pe care le aveau cu bărbaţii.

Un trio de femei moderne, mulţimi de femei anonime, dar reprezentative, completează discuţia mea cu privire la statutul amantei moderne. Toate trei au fost amante, dar opiniile şi experienţele le sunt proprii. Noile standarde

feministe şi egalitare le-au afectat, însă, pe fiecare, deşi în mod diferit.

Pamela Dighy Churchill Hayward Harriman

Când Pamela Dighy Churchill Harriman a murit, în 1997, necrologul din ziarul londonez *The Times o* situa printre „cele mai mari curtezane ale epocii”, iar *Daily Mail* o numea „experta mondială în tavane de oameni bogaţi”. *Mail* mai adăuga: „Când istoricii vor arunca o privire asupra secolului XX, vor găsi urmele rujului Pamelei Harriman pretutindeni”.

Rujul Pamelei a rămas pe buzele unora dintre cei mai puternici bărbaţi ai lumii. Cei trei soţi ai ei au fost: Randolph Churchill, fiul lui Sir Win-ston Churchill; Leland Hayward, producător la Broadway (Sunetul muzicii, South Pacific, Gipsy) şi Hollywood, şi Averell Harriman, fost guvernator al New York-ului şi diplomat. A mai fost un şir impresionant de amanţi care au refuzat să se căsătorească cu ea: industriaşul italian Gianni Agnelli, bancherul francez Elie de Rothschild şi Edward R. Murrow, jurnalistul american de radio care a fost pe punctul să frângă inima, altfel solidă, a Pamelei.

Tatăl Pamelei Dighy, al unsprezecelea baron Dighy, deţinea la Mini-erne Magna, un conac vechi cu cincizeci de camere, amplasat pe o moşie de vreo 1500 de acri de pământ, şi care beneficia de douăzeci şi doi de servitori. Dar Pamela vâna averi mari, nu doar un nobil confort, aşa că porni în căutarea unui soţ potrivit pretenţiilor sale.

În ciuda rotunjimilor şi a părului său roşu ca flacăra, Pamela nu atrăgea pretendenţi corespunzători. „Englezii nu o plăceau”, îşi aminteşte o fată care a debutat în societate cam în acelaşi timp ca şi ea. Tot restul vieţii, Pamela avea să prefere americanii şi europenii, în special pe cei mai bătrâni, care reacţionau pozitiv la exuberanţa ei tinerească şi libertinajul ei sexual, oferindu-i suficienţi bani ca să trăiască mult deasupra standardelor oferite de onorabilii ei părinţi.

Apoi Pam s-a întâlnit cu Randolph Churchill, unicul fiu al lui Winston Churchill, un desfrânat alcoolic, care a

cerut-o în căsătorie de la prima întâlnire. Randolph, care era pe picior de plecare, înrolându-se în armată, în timpul celui de al doilea război mondial, credea că ar putea fi ucis în luptă, aşa că simţea nevoia presantă ca o femeie să îi dea un urmaş. Pani, sănătoasă şi atractivă, părea o alegere bună. Deşi cel puţin alte opt femei îl refuzaseră, Pam a acceptat această propunere de căsătorie, care nu izvora din dragoste. La numai câteva zile după anunţul logodnei, cei doi s-au căsătorit.

Pam a rămas repede gravidă, născându-i-l pe Winston, bebeluşul care avea să îi asigure pe veci un statut de neclintit în sânul familiei Churchill. Din acel moment nu mai avea nevoie de Randolph, care, în timp ce soţia lui îi năştea fiul, era în pat cu altă femeie.

S-a detaşat şi de micul Winston pe care l-a încredinţat unei doici, trimiţându-l acasă la o prietenă. Apoi, nestânjenită nici de un copil mic.

se delecta cu o viaţă pe două Cianuri: unul era cel de sub aripa bătrânului Winston Churchill, iar celălalt plan includea o serie de amanţi interesanţi.

Unul dintre ei era un bogătaş căsătorit, pe nume William Averell Harriman, care se afla la Londra cu însărcinări oficiale. Americanul osos şi impunător a impresionat-o profund pe Pam, dar şi el a remarcat-o pe nora lui Churchill. Averell i-a pus la dispoziţie un apartament superb şi un venit lunar şi, chiar dacă este posibil să fi ştiut că amanta lui are relaţii sexuale şi cu alţi bărbaţi, nu prea părea să îi pese.

Apoi Averell a fost transferat de la Londra la Moscova. Edward R. Murrow, jurnalistul american care transmitea ştiri despre războiul din Europa, a fost următorul pe lista principalilor amanţi ai lui Pam. Ea s-a ataşat atât de mult de Ed Murrow, încât i-a trecut cu vederea faptul că nu dispunea de resurse financiare, concentrându-şi atenţia asupra puterii pe care i-o conferea statutul de ziarist de vârf.

În ciuda faptului că Ed Murrow avea o soţie, pe Janet, Pam îl considera drept un bărbat *care* se putea căsători,

căci recăsătorirea devenise una dintre priorităţile ei. În toamna lui 1942, reuşise să se despartă de Randolph Churchill, menţinându-şi statutul în cadrul familiei, prin fostul ei socru. De ce ar fi fost atât de greu să îl despartă pe Ed de Janet şi să devină soţia Ilui?

Şansele lui Pam păreau excelente. La un moment dat, Janet era disperată. Altă dată, însă, Ed i-a cerut lui Janet divorţul. Dar şeful lui Ed, William Paley, s-a opus ca Ed să o părăsească pe Janet pentru „cea mai mare curtezană a secolului”. Curând după aceea, Ed şi Janet s-au împăcat şi, [lupă un deceniu de mariaj fără copii, au conceput un copil.

Pam încă îşi mai închipuia că ar putea avea o şansă de a-l convinge e Ed. La o lună după naşterea lui Casey Murrow, Pam a intentat divorţ Dntra lui Randolph şi s-a dus la New, York pentru a-l convinge pe Ed, sau) ale pentru a-l copleşi cu farmecele ei. Dar toate îi erau împotrivă. Se că Murrow i-ar fi telegrafiat la sfârşitul relaţiei: „Casey câştigă”. Mai ziu, avea să îi mărturisească unui prieten: „Niciodată nu am iubit vreo leie mai mult decât pe Pam, dar nu a fost să fie”. Poate şi pentru a-şi alina durerea, Pam a reluat relaţia cu Averell rriman. El pusese capăt legăturii lor în 1946, atunci când fusese numit bretar pentru Comerţ, deşi a continuat să îi plătească lui Pam chiria până 1950 şi i-a asigurat un generos „salariu” anual timp de trei decenii până p, în cele din urmă, s-a căsătorit cu ea. Astfel, Pam beneficia de avana-le amantei fără nicio obligaţie.

[Respinsă, dar nu şi descurajată, Pam a fugit în braţele primitoare ale! sului. Acolo, numele lui Churchill făcea minuni, iar *franceza* fluentă, imperfectă a lui Pam era considerată adorabilă. Apărură repede *amanţi* îţi şi faimoşi, dornici şi mândri să beneficieze de farmecele lui Pam.

Ca amantă, Pam era o excelentă organizatoare de petreceri, îşi amintţa cu precizie ce fuma şi ce bea fiecare bărbat. Află ultimele bârfe, prin orice mijloace posibile, şi se folosea de ele în orice fel putea. Ştia pe toafi lumea care

conta şi aranja prezentări şi întâlniri.

În ciuda carierei sale de amantă profesionistă, pe Pam nu o interesi actul sexual în sine. Dar înţelegea rolul jucat de relaţiile sexuale în atragere; bărbaţilor, aşa că aborda aspectul sexual al relaţiei ca pe o strategie irţ. Portantă, deşi nu esenţială.

De asemenea, se recrea pe sine pentru fiecare amant în parte. „Pur şi simplu îşi asuma identitatea celuilalt, de parcă şi-ar fi pus o mănuşă” explică prietena ei, Leonora Homblow. Cât timp a fost amanta principal; a multimilionarului moştenitor al imperiului Fiat, Gianni Agnelli, Pan şi-a format un accent italian, părea că nu îşi găseşte cuvintele când vorbe; în engleză şi s-a convertit la romano-catolicism. Mogulului francez Elie baron de Rothschild, care o considera drept o gheişă europeană, ea obişnuij să-i răspundă la telefon „*Ici Pam*”. Dar biografa ei, Sally Bedell Smifl observă: „Devenind extensia perfectă a bărbaţilor care o întreţineau, Pam îşi făcea treaba prea bine, niciun bărbat bogat şi cu rang înalt nu s-ar fi căsătorit cu ea, ştiind că funcţionează atât de bine ca amantă”.

Producătorul de la Broadway şi Hollywood Leland Hayward a fost primul dintre amanţi care a capitulat şi s-a căsătorit cu ea. În 1960, Pam Dighy Churchill şi-a atins, în fine, scopul principal: căsătoria cu un bărbat bogat şi important care să o întreţină în lux. Când Hayward i-a cerut soţiei divorţul pentru a se putea căsători cu Pam, ea l-a avertizat: „Fă ce vrej, dar pentru propria ta protecţie şi demnitate, nu te căsători cu ea. Nu eşti nevoit să o faci. Nimeni nu se *căsătoreşte* cu Pam Churchill”.

La scurt timp după moartea lui Leland, în 1970, Pam s-a reîntâlnit cu Averell Harriman, care acum avea şaptezeci şi nouă de ani şi era un văduv distrus de moartea soţiei. Ea l-a consolat, inclusiv prin sex, căci bătrânul tânjea după aşa ceva. Şase luni mai târziu, ea şi Averell s-au căsătorit. Conservatoarea Pam a devenit mai democrată decât democraţii, strângând fonduri, organizând treburile şi făcându-se indispensabilă echipei diplomatului cu sânge

albastru cu care se căsătorise.

În ciuda trecutului său ciudat şi, în mare măsură, dubios, ea a reuşit să-şi cucerească detractorii prin puterea combinată a banilor, prieteniilor personale, influenţei politice şi prin disponibilitatea de a se dedica strângerii de fonduri pentru Partidul Democrat. Pam a devenit o gazdă de mare succes, mulţi râvnind să fie invitaţi la ea. Ea era acum şi un personaj politic de genul celor care creează regi.

La moartea lui Averell, în 1986, Pam l-a înhumat cu pompă, o ceremonie care a costat 171 082 de dolari. El i-a lăsat o avere enormă în acţiuni, posesiuni imobiliare, opere de artă şi bijuterii. Ea a investit o parte din aceşti bani într-o operaţie estetică pentru a-şi contura faţa şi a

M cvnienia trăsăturile care o avantajau, transformându-se, astfel, dintr-o femeie corpolentă, cu pielea lăsată, de şaizeci şi şase de ani, într-o (frumuseţe vioaie.

În martie 1993, noul preşedinte Bill Clinton i-a conferit neobositei Iemocrate titlul de ambasador al Statelor Unite în Franţa. Ambasadoarea am s-a achitat cu entuziasm de însărcinare.

În februarie 1997, Pamela Harriman a murit în urma unei hemoragii erebrale masive, după câteva atacuri cerebrale care au surprins-o în pisci-a hotelului Ritz din Paris, unde îşi făcea bazinele zilnice. Aşa cum s-a) ecificat şi în anunţurile mortuare publicate în presă, Pam a fost o amantă mare succes: s-a măritat cu doi dintre amanţii ei, reuşind acolo unde [uite dintre semenele sale eşuau, în căutarea siguranţei financiare, Pam inventa propriile strategii: se italienizase cu Gianni Agnelli, se franţuzise kntru Elie de Rothschild, se americanizase pentru Leland Hayward şi se lemocratizase” pentru Averell Harriman.

Alte strategii au fost poate inspirate din instrucţiunile poetului Ovidiu tre’ amante, în poemul său, *Ars amatoria*: concentrarea exclusivă asupra rbatului în chestiune, îngrijirea atentă, arborarea unor haine care o avan-lu, împodobirea cu bijutieri, acestea din urmă dublându-i

atuurile finare şi conferindu-i şi siguranţă, precum şi (specialitatea lui Pam) consiţarea consoartelor amanţilor drept inconveniente de care te poţi descotoi cu uşurinţă.

Revoluţia sexuală nu a schimbat-o pe Pamela Harriman, în ceea ce /ea eliberarea sexuală, ea era la fel de liberală ca şi fata promovată de [ista *Cosmopolitan*. Dar noua percepţie despre femei ca egale ale >aţilor şi atacurile împotriva subjugării femeilor de către bărbaţi au it neobservate de către ea; era prea preocupată să-şi exerseze capa-tea de adaptare cameleonică la amantul curent, în mod ironic, a fost [iţă ambasadoare tocmai ca urmare a schimbării de atitudine faţă de i, Pam fiind astfel beneficiara luptelor îndelungate de a transpunea în fapt prin atribuirea de slujbe de rang înalt unor femei.

I*an Ross*

1945, când editorul coordonator William Shawn a angajat-o pe Lillian în vârstă de vreo douăzeci şi ceva de ani, la revista *The New Yorker*, a-i înlocui pe bărbaţii care fuseseră înrolaţi în armată în timpul

[de al doilea război mondial, el se temea că o femeie nu va putea cu obiectivitate evenimentele. Din fericire, Lillian era preocupată de reale, aşa că relatările ei pentru rubrica „The Talk of the Town”.

Prin oraş) au lansat-o curând ca pe un bun scriitor.

Ciuda ambiţiei sale profesionale, Lillian nu era o feministă convinpreluase părerea tatălui ei, conform *căreia* o femeie avea nevoie de

Un protector amabil de sex masculin, presupunând că îl va întâlni pe acesta cândva şi se va căsători cu el. Ani la rând, Lillian nu a observat că devenea tot mai apropiată de domnul Shaw, căruia îi spunea Bill. La un moment dat, Bill începu să îi lase poezii de dragoste pe birou, într-o noapte, lucrând până târziu, el o luă prin surprindere, declarându-i că era îndrăgostit de ea.

Bill Shawn era căsătorit şi avea copii acasă. Nu avea de gând s-o părăsească pe Cecille, soţia lui în vârstă de douăzeci şi doi de ani. În acelaşi timp, o vâna pe Lillian, care avea să plece într-o misiune de lungă durată tocmai în

California. Ea petrecu un an şi jumătate acolo. Bill îi telefona adesea, dar nu îi vorbea despre iubire, ceea ce avu darul s-o liniştească.

Lillian se întoarse la New York în 1951, chiar înainte ca Bill Shawn să fie numit redactor-şef al revistei *The New Yorker*, în locul lui Harold Ross, care murise. Bill şi-a reluat insistenţele pe lângă ea. Într-o dimineaţă, cei doi plecară de la birou direct la hotelul Piaza, unde au rămas până seara, făcând dragoste cu uşurinţa unor vechi amanţi.

La început, celebra izolare a lui Bill i-a ajutat să păstreze secretul relaţiei. Dar el era copleşit de vinovăţie, pentru că o minţea pe Cecille, aşa că se hotărî repede să-i mărturisească adevărul. Cecille a fost profund rănită, însă decise să îşi păstreze căsnicia, indiferent cât de golită de sens devenise şi cât de greu îi era lui Bill să facă asta.

Deşi Bill avea să fie veşnic sfâşiat de vinovăţie în legătură cu suferinţa lui Cecille, simţea că nu poate renunţa la Lillian. Şi ea era chinuită. La un moment dat, scrie: „Nu mă puteam împăca cu ideea de a fi *amantă*. Nu mă simţeam ca o amantă. Bill îmi spunea că sunt *soţia* lui. Aşa mă şi simţeam”. Ştia, însă, că nu era, şi că, de fiecare dată când pleca de la ea, el se întorcea acasă la Cecille şi la copiii lor, Wallace şi Allen, care locuiau doar la câteva blocuri distanţă.

În 1953, Lillian a fugit din nou, de data aceasta la Paris. Prin telefon, Bill îi spunea că îndura absenţa ei ca pe o „tortură neîntreruptă”, dar îşi exprima încrederea că iubirea lor va depăşi orice obstacol. Lillian se întoarse la New York, pentru a petrece patruzeci de ani ca amantă, într-o relaţie care a fost efectiv o căsătorie paralelă într-o societate monogamă.

Ea şi Bill vorbeau despre „viaţa lor” nu ca despre „o relaţie”, „o aventură” şi nu pomeneau cuvântul „amantă”. Pentru Lillian, amantă însemna „o femeie fardată abundent dintr-un film prost, care purta unneg lijeu, stând toată ziua morocănoasă şi vopsindu-şi unghiile”. Viaţa cu Bill era una domestică, într-un apartament situat la o distanţă de

numai câteva blocuri de celălalt cămin al lui. Bill decora casă, făcea cumpărături, locuia la Lillian acasă, apoi pleca să petreacă un timp alături de familie, după care se întorcea pentru a pleca din nou. De acasă, din dormitorul lui separat, îi telefona lui Lillian înainte de culcare. Dimineaţa o ducea cu

Maşina la serviciu şi lua micul dejun cu ea. Se întâlneau din nou pentru prânz şi cină. La birou, erau colegi.

Verile, pe care Bill şi le petrecea într-o suburbie mai răcoroasă de dragul lui Cecille, erau în general dificile. Lillian avea accese de furie şi îndoieli cu privire la relaţia lor. Bill îi spunea că nu putea, efectiv, să trăiască fără ea. Înainte să o întâlnească, susţinea el, trăise viaţa altcuiva. „Sunt şi nu sunt acolo”, îi repeta el referindu-se la căsătoria sa. La un moment dat, Lillian apelă la un psihiatru care, după câteva şedinţe, o sfătui să nu se psihanalizeze. „Toţi oamenii decenţi se simt vinovaţi, nu uita asta”, sublinie el.

Bill, care îndurase o viaţă întreagă de vinovăţie şi depresie, ilustra cât se poate de clar această afirmaţie, îşi punea sub semnul întrebării propria existenţă în mod repetat: „Cine sunt?” se întreba el. „Chiar sunt aici?” Căsătoria îl sufoca, iar slujba îl zdrobea; se lupta cu gândul sinuciderii. Dar cu Lillian era devotat şi romantic. Iubirea lor era neschimbată, spunea el. „Trebuie să ne surprindem iubirea exact când se ridică în zbor. Şi să o fixăm pentru totdeauna aşa cum este acum, un punct de lumină pură care ajunge în eternitate”. El a inventat legăminte sacre de fidelitate a trupului şi sufletului: „Iubirea noastră are propria sa viaţă”, repeta.

Credinţa lui Lillian în puterea iubirii şi a devotamentului lui o întărea. Acceptă viaţa dublă a iubitului, controlul lui Cecille asupra programului acestuia şi decizia lui de a nu pomeni despre Lillian în faţa copiilor, Wallace şi Allen. Lillian îşi schimbă de bunăvoie stilul de viaţă pentru a-l adapta la cel al lui Bill: fiindcă lui nu îi plăceau fumatul, băutura şi viteza, ea renunţă la ţigări şi

Martini şi accelera numai când era singură în maşină.

După reacţia iniţial negativă a familiei şi prietenilor, care vorbeau despre incorectitudinea relaţiei lor, Lillian şi Bill începură să se bucure de acceptare din partea societăţii, şi renunţară să-şi ascundă iubirea. Mâncau, făceau cumpărături şi se duceau la spectacole împreună, mergeau ţinându-se de mână pe străzile New York-ului şi plecau împreună în vacanţă într-un Triumph verde, maşina lor sport.

Pasiunea lor pentru munca la ziar îi unea şi mai mult. Deşi ritmul nebunesc şi intensitatea activităţii lor îl copleşeau pe Bill, devotamentul lui faţă de revistă şi „atmosfera prietenoasă, amabilă, liberă, informală şi democratică” instaurată de el acolo era absolută. Lillian, sufletul lui pereche în această întreprindere, „sporea satisfacţia muncii”.

Prin 1960, Lillian tânjea după un copil, iar ea şi Bill analizau serios această posibilitate, în ciuda consecinţelor grave pe care le-ar fi avut maternitatea fără căsătorie. După ce ea a fost nevoită să facă o histerec-tomie, visul lor s-a spulberat, aşa că s-au hoaărât să adopte un copil. Erik s-a născut în Norvegia, în 1966, iar Lillian s-a dus singură să îl aducă în Statele Unite. Bill o aştepta la aeroport făcându-i cu mâna şi plângând.

„Toţi trei ne-am urcat într-un taxi şi am plecat acasă şi am trăit fericiţi pentru totdeauna”, se bucură Lillian.

Lilian nu a fost o mamă singură, căci Bill s-a dovedit a fi un tată devotat pentru Erik, devenind, alături de scriitorul J.D. Salinger, naşul copilului. Deşi atât el, cât şi Lillian erau evrei, l-au botezat pe Erik la o biserică creştină, aşa cum l-ar fi botezat ai lui, în Norvegia, îşi luau fiul cu ei pretutindeni, chiar şi la redacţie. De asemenea, Lillian i-a spus lui Erik totul despre viaţa ei cu Bill.

În ciuda aparentei normalităţi, Bill avea obligaţii de familie care îl ţineau departe de Lillian şi de Erik. Uneori, când sosea la Lillian, ea vedea în ochii lui disperarea „reproşurilor, acuzaţiilor şi vinovăţiei pe care le aducea cu el de acasă”.

Ziua Recunoştinţei şi Crăciunul erau sărbătorile rezervate lui Cecille, dar Ajunul Crăciunului şi-l petrecea cu Lillian şi, dacă erau despărţiţi de Anul Nou, Bill. Îi telefona la miezul nopţii. Fiul deja adult al lui Bill, Allen, şi soţia lui, scriitoarea Jamaica Kincaid, o invitau pe Lillian pe la ei şi o includeau în viaţa lor de familie.

În 1987, la optzeci de ani, Bill a fost nevoit să se retragă de la conducerea revistei, după ce aceasta avea să fie preluată de un nou proprietar. Dezgustată de tratamentul la care fusese supus Bill şi, la sugestia lui, Lillian a plecat şi ea din redacţie. (Ea avea să se întoarcă la revistă în 1993, după moartea lui.)

Pensionaţi, Lillian şi Bill scriau, iar Lillian încerca să îl ajute să-şi redescopere forţa creatoare. Dar lui nu îi plăcea nimic din ce scria. O vreme, Bill a fost redactor de carte pentru editurile Farrar, Straus & Giroux.

De Paşte, în 1992, Bill a contractat o infecţie virală şi a căzut la pat, acasă, la Cecille. Deşi o suna pe Lillian în fiecare dimineaţă, ea a devenit conştientă de preţul pe care îl plătea pentru că nu era soţia lui în acte. Când s-a rănit în urma unei căzături şi nu a sunat-o timp de câteva zile, Lillian a simţit că înnebuneşte, în cele din urmă, a luat legătura cu Wal-lace, care o ţinea la curent cu starea tatălui lui. Lillian nu a putut fi alături de el de ziua lui de naştere, când împlinea optzeci şi cinci de ani – el era acasă, împreună cu soţia şi fiii lui. La 9 decembrie, Lillian l-a sunat pe numărul lui particular de telefon şi, pentru prima dată, i-a răspuns Cecille. „S-a dus”, i-a spus ea lui Lillian. „A murit în braţele mele”. Necrologul lui Bill din *New York Times* se sfârşea cu o listă a celor care i-au supravieţuit, în care apăreau Cecille şi copiii. Lillian Ross, amanta lui de o viaţă, care i-a fost ca şi o soţie timp de peste patruzeci de ani, nu era menţionată.

Revoluţia sexuală nu a avut un efect prea puternic asupra lui Lillian Ross. În ciuda aspiraţiilor sale profesionale, ea respecta valorile tradiţionale, care reprezentau standardul de evaluare a relaţiilor ei. Prin anii ’60, statornicise o relaţie cu Bill Shawn. Relaţia lor

excludea căsătoria şi se justifica prin mariajul nefericit al lui Bill, prin insistenţa lui că n-ar putea

I fără ea şi că Cecille era soţia lui numai cu numele. Lillian s-a consi – at o soţie paralelă şi nu a avut nevoie de noul liberalism pentru a-şi himba în vreun fel viaţa.

mone de Beauvoir

La tinereţe, atât Pamela Harriman, cât şi Lillian Ross se aşteptau şi iar îşi doreau cu ardoare să se căsătorească. De la început, însă, nţuzoaica Simone de Beauvoir, care a avut o contribuţie majoră la zvoltarea feminismului modern, a respins instituţia căsătoriei nsiderând-o ipocrită şi abrutizantă. Jean-Paul Sartre era de aceeaşi păe. Ea a avut cu colegul ei filosof şi autor de romane şi eseuri o relaţie *t* t de complicată, încât biografii încă o mai explorează, la două deceni

La moartea celor doi.

În 1929, la examenul final, studenţii la filosofie Sartre şi Beauvoir au solvit pe locul întâi şi, respectiv, al doilea, ea secondându-l apoi în viaţă na voie. „Sartre a fost exact tovarăşul de viaţă pe care îl visam, pe care miream încă de la cincisprezece ani”, scrie ea. „A fost un alter ego, în car i regăseam toate aspiraţiile înflăcărate ridicate la puterea incandescenţei!

După absolvire Simone a obţinut un post în învăţământ, salariu iependenţa dorită. Ea şi Sartre (Simone obişnuia să i se adreseze mele de familie) au căzut de acord ca alianţa lor să fie pecetluită printr-i act al libertăţii” pe perioade de câte doi ani. Îşi petreceau doi ani în „cea i apropiată intimitate posibilă” şi erau fideli unul celuilalt. Apoi se spărţeau pentru alţi doi-trei ani, cu certitudinea că se iubeau unul pe ălalt mai presus decât pe oricine altcineva, însă, îşi acordau, în acest ip, libertatea de a explora iubiri „ocazionale”, depărtându-se temporar iubirea „esenţială” care exista între ei. Durerea cauzată de infidelitatel atenuată de promisiunea devotamentului perpetuu faţă de celălalt şi dei: ranţa că, spre deosebire de căsătorie, acest tip de relaţie nu avea săj genereze niciodată în datorie sau obişnuinţă.

Modelul Sartre-Beauvoir considera căsătoria drept o instituţie demo-i a, asociată cu respectabilitatea burgheză şi susţinută de ipocrizie. Eil au „pactul libertăţii” încheiat între ei de „pactul sincerităţii”, nici unull tre’ ei nu îl minţea pe celălalt şi nici nu îi ascundea nimic. Simone erai Iţumită de acest pact, pentru că îi garanta faptul că Sartre nu îi val mite niciodată să cadă pradă autoamăgirii. Însă Sartre nu prea respectai st pact. O dată a recunoscut că le minţea pe toate femeile sale, „mai f’s pe Castor”, cum îi spunea el lui Simone.

Dar, în ciuda aventurilor lui Sartre, pasiunea sexuală îl ocolea. Pentru l era mic şi îndesat, saşiu şi urât, nu a crezut niciodată că femeile îi cau aprecia fizicul. Pe de altă parte, Simone era foarte senzuală şi se a purtată de dorinţa fizică. Un prieten îşi aminteşte că ea era „extrem

De drăguţă (cu) ochi frumoşi şi un năsuc agreabil”. Bărbaţii se dovedeau receptivi la combinaţia ei de frumuseţe naturală şi inteligenţă, aşa că Simone avea relaţii care o lăsau cu „răni deschise” şi dorinţe „tiranice” şi „sinistre”, ce o îoveau „cu puterea tunetului”. Simone a făcut sex cu mulţi bărbaţi şi cu câteva femei, iar incapacitatea ei de a-şi controla dorinţa fizică o tortura, în plus, nu îndrăznea să îi mărturisească lui Sartre acest lucru, aşa că încălca şi ea legământul sincerităţii. „Trupul meu devenise un obstacol mai degrabă decât o punte între noi şi, din acest motiv, mă simţeam cuprinsă de resentimente”, scrie ea.

De timpuriu, Simone avea episoade de depresie, de obicei provocate de alcool. Stătea şi bea în tăcere, apoi izbucnea într-un plâns spasmodic. Ca reacţie la problemele ei emoţionale, pe care le asemuia cu schizofrenia, şi ca o garanţie pentru a obţine amândoi posturi de profesori, Sartre o ceru în căsătorie. Simone refuză. Era hotărâtă să pună capăt dependenţei de Sartre, aşa că se duse singură la Marsilia, pe un post de profesor. Cei doi au fost de acord, însă, să schimbe puţin pactul lor original, amânând despărţirea până la vârsta de treizeci de ani.

Din Le Havre, la vreo opt sute de kilometri distanţă,

Sartre continua s-o îndemne pe Simone să nu renunţe la ambiţiile sale şi la căutarea adevărului filosofic, îi scria scrisori tandre: „Iubito, nu ai cum să ştii că mă gândesc la tine în fiecare clipă a zilei… Eşti mereu în gândurile mele şi port mici conversaţii cu tine în minte”. Simone îşi combătea depresia cu excursii-maraton, pe care le făcea o dată la două săptămâni şi care o revigorau din punct de vedere intelectual. Un an mai târziu, după ce s-a mutat la Rouen, petrecându-şi trei zile pe săptămână cu Sartre, ea a început să scrie un roman. De asemenea, critica proiectele literare ale lui Sartre, iar el îi accepta de fiecare dată sfatul.

La mijlocul anilor ’30, Sartre s-a cufundat într-o depresie asociată cu un fel de nebunie care a fost provocată de o doză de mescalină. După aceea, era bântuit de halucinaţii în care vedea un homar uriaş, care îl urmărea. Se simţea nefericit pentru că nu obţinuse marele succes la care râvnea. Pe atunci, Simone ajunsese la concluzia că lui îi lipsea talentul de filosof. Ea l-a convins să se concentreze asupra literaturii, un domeniu care avea să îi aducă succesul dorit.

În 1935, Olga Kosakievicz, o puştoaică de şaptesprezece ani, „a venit să locuiască” împreună cu Simone şi Sartre. Olga a fost prima dintr-un lung şir de protejate ale lui Simone care se alăturau „familiei” Sartre-Beauvoir, ca un fel de înlocuitori de copii. A fost şi una dintre puţinele protejate care nu a devenit amanta lui Sartre. Acesta, care pe atunci se afla la „nadirul… Nebuniei”, conform propriei mărturisiri, a început să nutrească o pasiune dezlănţuită pentru adolescenta confuză, depresivă şi rebelă.

Din punct de vedere filosofic, Simone credea că un menaj *à trois* era

Un mod de a explora relaţia ei cu Sartre, prin ochii unei persoane apropiate. Dar, deşi Olga îl admira pe Sartre, îl găsea neatrăgător din punct de vedere fizic, drept care a refuzat să facă sex cu el. Dar a profitat de obsesia lui pentru ea, pentru a-l determina să îi

împlinească toate dorinţele. Sartre era atât de *extaziat* în faţa Olgăi, încât uneori Simone se întreba „dacă nu cumva întreaga (ei) fericire se baza pe o minciună gigantică”. În scurt timp se simţi „sincer îngrozită” la gândul unui viitor care o includea şi pe Olga.

Anul următor, Sartre a încurcat şi mai rău lucrurile, seducând-o pe sora mai mică a Olgăi, Wanda, pentru ca ulterior să se grăbească să-i împărtăşească şi lui Simone triumful. Femeile lui Sartre o delectau adesea pe Simone cu detalii despre relaţiile lor cu el. Biografa ei, Deirdre Bair spune că Simone era „ruşinată, întristată şi uimită de complicitatea sa involuntară în ceea ce devenise viaţa lui sexuală cu altele, dar aproape niciodată cu ea”.

Simone a căutat satisfacţia sexuală în relaţiile cu o serie de bărbaţi şi femei tinere. Unul dintre amanţi a fost Jacques-Laurent Bost, prietenul Olgăi. Simone a iniţiat această relaţie, pe care i-a descris-o în amănunt lui Sartre, şi se pare că aventura s-a datorat în egală măsură dorinţei de răzbunare şi afecţiunii. Simone şi-a exprimat resentimentele faţă de relaţia dintre Sartre şi Olga în romanul său din 1943, *L'Invitee* /Invitata (*She Came to Stay* la venit ca să rămână). În acest roman, Xaviere este Olga, Pierre este Sartre, iar Françoise este Simone însăşi. Françoise îl acuză pe Pierre că n-o mai iubeşte. Când el neagă, ea îi spune că sentimentele lui sunt „găunoase... Ca mormintele albite din Biblie”. Françoise încearcă să se împrietenească cu Xaviere, crezând că numai aşa se poate salva pe sine. După ce Xaviere refuză avansurile ei, Françoise o ucide şi face ca totul să *pară* o sinucidere.

În viaţa reală, surorilor Kosakievicz li s-au succedat alte protejate ale lui Simone. Sartre le seducea mereu, cu complicitatea lui Simone. La un moment dat, s-a spus că era codoaşa lui, dar ea a negat aceste acuzaţii. Sartre o pomenea în faţa studentelor lui, susţine Deirdre Bair, „pentru a se asigura că obţinea exact ceea ce îşi dorea... De asemenea, şi cred că acest fapt este foarte important, când unele cupluri sunt împreună de prea wit timp, joacă roluri şi îşi asumă responsabilităţi unul pentru celălalt în

fcadrul relaţiei... Nu-i mai deranjează să joace aceste roluri pentru a uşura [situaţia persoanei iubite”. În anii următori, de fiecare dată când o femeie refuza pe Sartre, el şi Simone analizau respingerile anterioare pentru a şisoluţii la situaţia curentă. În vara lui 1939, Sartre propuse o schimbare a pactului lor: să fie de

um încolo mereu împreună, pentru că nimeni nu îi înţelegea mai bine.

cât se înţelegeau ei unul pe celălalt. La început, Simone a fost uimită.

Poi, încântată, a acceptat.

Şase ani mai târziu, Sartr avea să-i distrugă fericirea, anunţând-o că se îndrăgostise foarte tare de) actriţă franceză din Statele Unite. Dolores Vanetti Ehrenreich, care fusese cândva amanta scriitorului suprarealist André Breton, şi între timp se despărţise de soţul ei american, era micuţă şi vivace, mai scundă chiar şi decât Sartre şi, spre deosebire de celelalte femei ale lui, nu intenţiona să îl împartă cu Simone. Dolores nu era menită pentru rolul de iubită de ocazie. Sartre o informă pe Simone că o iubea pe Dolores şi că avea să îşi petreacă împreună cu ea câteva luni pe an. Simone medita cu privire la implicaţiile acestui aranjament, apoi îl întrebă direct cine conta mai mult pentru el, ea sau Dolores? Răspunsul lui Sartre a fost ambiguu. Dolores însemna enorm pentru el, dar ei doi erau de nedespărţit.

Niciodată nu fusese atât de ameninţată indestructibilitatea relaţiei ei cu Sartre. El se întoarse la New York, să locuiască împreună cu Dolores, căreia îi dedică o întreagă ediţie a ziarului *Les Temps Modernes*, fondat de el, Simone şi colegii lor existenţialişti. Oare Simone îl pierdea pe bărbatul căruia îi jurase devotament pe viaţă?

În 1974, Simone se duse la New York şi, pentru a-i face plăcere lui Sartre, se întâlni cu Dolores. Rivalele au fost politicoase, dar Simone îl informă pe Sartre că obiceiul lui Dolores de a bea mult era îngrijorător. Curând, la Chicago, Simone îl întâlni pe Nelson Algren, care tocmai

publicase primul său roman despre caracterul temerar al americanilor. Algren, care trăia în mizerie şi bea enorm, a fost primul bărbat cu care Simone a avut orgasm. S-au culcat din prima zi în care s-au întâlnit şi s-au îndrăgostit unul de celălalt.

Relaţia lui Nelson Algren cu Simone de Beauvoir i-a întărit acestuia convingerea că nu există iubire fericită. Deşi locuiau şi călătoreau împreună când ea venea în Statele Unite, Simone nu se putea căsători, nici stabili la Chicago pentru a-i face un copil, aşa cum şi-ar fi dorit el. De asemenea nu putea renunţa la Sartre, aşa cum îi cerea el. În schimb, ea îl îndemna să îşi ia amante sau chiar să se căsătorească cu altcineva, deşi îl asigura că şi faţă de el, ca şi faţă de Sartre, nutrea o iubire esenţială. Dar pentru Nelson, ca şi pentru Dolores, aceste teorii despre iubiri esenţiale şi ocazionale nu însemnau nimic, aşa că Simone fu nevoită să aleagă.

Îl alese pe Sartre, iar Sartre o alese pe ea. Timp de cinci ani, Simone şi Nelson au schimbat sute de scrisori înflăcărate. Ea obişnuia să îl numească „iubitul meu soţ”, semnându-se „soţia ta pe veci”. Dar, în ciuda pasiunii ei pentru Algren, Simone nici nu se putea gândi să îl părăsească pe Sartre. „Dacă aş renunţa la viaţa mea cu Sartre, aş fi o creatură infamă, o femeie trădătoare şi egoistă… Sartre are nevoie de mine… Nu e posibil să iubesc mai mult-decât te iubesc pe tine, cu trup şi suflet… Dar Sartre are nevoie de mine”. În cele din urmă, relaţia lui Simone cu Nelson Algren a luat sfârşit, iar el s-a recăsătorit cu fosta sa soţie.

Confuzia lui Simone cu privire la natura relaţiei sale cu Sartre şi Algren a determinat-o să exploreze esenţa condiţiei femeii, pentru a se înţelege şi pe sine însăşi. A rezultat *Al doilea sex* (1949), o examinare devenită clasică, a femeii din p-unct de vedere biologic, istoric, mitologic şi sub aspectul realităţii vieţii, în ultimul capitol, „Spre eliberare. Femeia independentă”, ea afirmă: „Pentru a dobândi victoria supremă, e nevoie… Ca, prin intermediul diferenţelor naturale dintre ei, bărbaţii şi femeile să-şi

afirme fără echivoc înfrăţirea”.

Al doilea sex a informat, influenţat şi inspirat milioane de femei. Dar i-a şi înfuriat pe unii. Cercetătorul britanic C.B. Radiord critică filosofia pe care o practică Beauvoir, şi care derivă din experienţele ei personale, calificând lucrarea drept „un document esenţial mic-burghez, atât de distorsionat de influenţele autobiografice, încât problemele individuale ale scriitoarei însăşi se pare că au avut o importanţă exagerată în discutarea problemei feminităţii”. Deirdre Bair însă vede altfel lucrurile: Beauvoir a extins „examinarea propriei persoane la explorarea feminităţii din diverse culturi şi în diferite contexte istorice”.

Simone şi-a retrăit relaţia cu Nelson Algren în romanul ei din 1954, *Mandarinii* şi în memoriile sale publicate în 1963, *The Force of Circumstance* (Forţa împrejurării), în aceste memorii, Simone contestă importanţa fidelităţii sexuale, pe care o caracterizează astfel: „adesea predicată, niciodată practicată... De obicei experimentată de cei care şi-o impun ca pe o automutilare: se consolează prin sublimări sau băutură”. Ea mai adaugă că multe cupluri au făcut aranjamente similare celui dintre ea şi Sartre, deşi există mereu pericolul unei noi iubiri care să o înlocuiască pe cea veche, iar atunci, „în loc de două persoane libere, se confruntă o victimă şi călăul ei”.

Algren i-a recenzat cartea, ridiculizând noţiunea de iubiri esenţiale (fr. „Amours necessaires”) şi ocazionale (fr. „Amours contingentes”): „cei care pot experimenta iubiri ocazionale sunt dezechilibraţi mintal. Cum poate fi o iubire *de ocazie*? Cu *ce* ocazie? Femeia vorbeşte ca şi cum capacitatea! de a susţine relaţia umană de bază, iubirea fizică dintre femeie şi bărbat! –.ar fi o mutilare, în timp ce libertatea constă în «menţinerea prin orice deviaţie a unei anumite fidelităţi»! (...) înseamnă că ea e capabilă să trăiască numai ocazional”.

Dialogul indirect dintre foştii iubiţi ridica întrebări importante despre natura relaţiilor lor, întrebări la care aceştia nu reuşeau să răspundă. Algren crede în căsătoria

care se bazează pe iubire şi se nutreşte din devotament, urmărind creşterea copiilor. De asemenea, este de părere că soţii trebuie să trăiască împreună şi ridiculizează relaţia diferită dintre Sartre şi Simone. Algren mai adaugă şi că Simone supraevaluează „o [pasiune trecătoare, moartă de douăzeci de ani, transformând-o într-o pasi-ine de dimensiuni clasice”.

Dar Simone se agăţa cu dinţii de pactul ei vechi de decenii. E greu de crezut că acesta i-a conferit independenţa şi autonomia personală pe care ea le-a inspirat multor alte femei. Insistenţa ei de a rămâne mereu în umbra lui Sartre din punct de vedere filosofic şi intelectual, complicitatea ei în administrarea haremului lui Sartre şi disponibilitatea de a-şi minţi amanţii (inclusiv pe Sartre) şi presa sunt dovada unei vieţi paralele destul de diferită de armonia pactului dintre două persoane egale pe care ea îl propovăduia.

În anii ’60, Sartre trecuse de cincizeci de ani, era suferind şi confuz. Atunci a cunoscut-o pe Arlette Elkai m, o studentă evreică din Algeria, care avea optsprezece ani. Şi-a făcut-o amantă. Simone îşi aminteşte atuurile lui Arlette: „foarte tânără, foarte drăguţă şi foarte inteligentă. Şi... Mai mică de statură decât el”. De-a lungul anilor, în ciuda concurenţei pe care i-o făceau amantele mai vârstnice, Arlette l-a cucerit definitiv pe Sartre. El a adoptat-o, parţial pentru că era imigrantă, făcând-o moştenitoarea drepturilor lui de autor, un rol pe care Beauvoir şi l-a câştigat slujindu-l o viaţă, inclusiv când a trebuit să îl spele după ce boala şi medicamentele îl făceau să îşi piardă controlul asupra vezicii şi intestinelor.

Pentru a stârni din nou interesul lui Sartre, pentru că, în 1974 devenise aproape orb şi nu mai putea să scrie sau să citească, Simone i-a luat o serie de interviuri pe care le-a transformat într-o autobiografie la persoana a treia, publicată în 1981 sub titlul *Adieux*: *A Farewell to Sartre* (Adio lui Sartre). Încălcând din nou pactul sincerităţii, ea i-a ascuns faptul că era bolnavă de cancer şi avea puţine speranţe, justificându-se că, dacă i-ar fi spus,

„nu ar fi făcut decât să îi întunece ultimii ani, fără niciun folos”, în 1980, când Sartre a murit, la vârsta de şaptezeci şi patru de ani, cincizeci de mii de oameni au mers în urma sicriului până la cimitir. Simone era atât de sedată cu Valium, încât nu putea sta în picioare la marginea gropii, aşa că a trebuit să se aşeze pe un scaun. După aceea a fost internată în spital cu pneumonie.

„Moartea mea nu ne va reuni”, scrie ea în concluzie. „Ăsta este mersul. Simplul fapt că am putut să ne trăim viaţa în armonie pentru atâta timp este extraordinar”. Era altă minciună pentru public, în timp ce, în particular, ea se lupta din răsputeri cu Arlette, o iubire de ocazie devenită esenţială, pentru moştenirea literară a lui Sartre.

Simone de Beauvoir nu a mai scris nicio carte. S-a stins din viaţă în 1986, la aproape şase ani de la moartea lui Sartre. Viaţa ei alături de el, sacrificiile şi compromisurile pe care le-a făcut continuă să le preocupe pe femeile care caută în biografia şi în lucrările ei răspunsuri la întrebările despre firea lor şi despre modul cum ar trebui să trăiască în armonie cu bărbaţii.

Femei din toate categoriile sociale continuă şi azi să se confrunte cu aceste probleme. Trei dintre ele au dezvăluit în interviuri cum s-au stră

«… *” a, unui.

Ssăj S – td? –, to hotărâtă „treacă Peste

cu asii 8 Smg” ră căiunea ei-Mai u, în schimba, dar eXP hotărâtă „treacă săr3SEA «? – = R =. a

În cei patru ani care trecuseră de la divorţ Paula nici măcar nu le, f „Ieânnfeplesare Pentru a nu fi prinşi «PS” de gni > Iar „«i ne luam precau

„If, r: – s’s:»-*? – «««? → s»-s, r, i-s – –”. ss: m.

f°™, raditlo” a-t-răeS det11” 6 „*” * ™ «°™ le™.b. M. SŞ Boarea bărbatul™ S?!? CStf a se™ «. Obligată

RKhard c’5 tiga – °S – S ea-™

O avere substanţială, dar ei împărţeau fiecare notă de plată, chiar *daci* pentru Paula reprezenta un efort considerabil.

„Însă eram egali. Eram amanta lui Richard, exact în

aceeaşi măsură în care el era amantul meu. Sigur că asta mă costa bani, dar îmi păstram! nealterat respectul faţă de mine însămi. Nu era vina lui că avea mai mulţii bani decât mine. Vina aparţinea istoriei, societăţii, sistemului, nu lui Richard”.

După un an, Richard devenise atât de devotat Paulei, încât se întâlneai cu ea şi duminica. După ce participa cu sfinţenie la slujba de duminică, p lăsa pe Cindy cu copiii acasă, iar. El se ducea „la lucru, la birou”. Apoi se repezea la Paula pentru a lua prânzul şi a-şi petrece împreună cu ea după-amiaza. Exact la timp pentru cină, Richard se întorcea acasă la el, era scrupulos în privinţa cinei cu copiii.

După câţiva ani, Richard şi Cindy s-au certat teribil, iar el îi ceru divorţul. Cindy a acceptat. Richard s-a mutat împreună cu fiul său într-un apartament.

Pentru Paula, noile circumstanţe erau perfecte. Nu se simţea vinovată le eşecul căsătoriei lui Richard, deşi îl grăbise. Acum putea să-l vadă mai les pe Richard, dar nu prea mult. Până când copiii ei au plecat de acasă, pa le-a rezervat lor cea mai mare parte a timpului său liber.

Câţiva ani mai târziu, după ce copiii au crescut şi au plecat de acasă, Lichard şi-a reevaluat viaţa şi a ajuns la concluzia că traiul de unul singur nu-i plăcea. Paula era iubirea vieţii lui, aşa că, spre surpriza ei, el o ceru căsătorie.

Dar Paula era o amantă care nu voia să se mărite. Traiul de una ţingură îi conferise un sentiment de independenţă la care nu era pregătită renunţe, de aceea refuză propunerea lui Richard. El insistă şi începură se certe. S-au despărţit de două ori din această cauză, în cele din urmă, să nu-l piardă pe bărbatul pe care îl iubea, Paula acceptă o căsătorie pe principii egalitare, la fel ca şi angajamentul lor anterior.

„Preferam să rămân amantă”, ridică Paula din umeri, „îmi plăcea la 2 bunie să trăiesc pe propriile mele picioare. Dar, în mare, căsătoria este kişită. Nu sunt o soţie întreţinută, aşa cum nu am fost nicio amantă treţinută. De

aceea, respectul faţă de mine însămi şi faţă de Richard mâne intact. Ne potrivim şi acum extraordinar de bine, pe toate plairile. Suntem compatibili din punct de vedere cultural şi politic, la fel ca în pat. Chiar şi acum, după zeci de ani, vraja s-a păstrat”. Cu toate estea, adaugă Paula, cu nostalgie, „mi-a plăcut să fiu amanta lui. Am t şi am primit toată afecţiunea de care aveam nevoie, fără să mă simttoare, fără să am senzaţia că sunt prinsă în rutina coabitării. Dacă Rich-ar fi fost un bărbat mai puţin tradiţional, aş fi rămas amanta lui”.

Rac hei

Rachel Goldman a crescut în timpul revoluţiei sexuale, asimilând idealurile acesteia de egalitate sexuală. S-a înscris la universitate, fiind pasionată de probleme de ecologie; acum este un expert „verde”, care a scris un manual de ecologie. Dar în viaţa personală, speranţele şi visele ei au fost influenţate de Holocaust, nu de revoluţia sexuală.

Rachel s-a născut la Montreal, dintr-o mamă evreică poloneză, a cărei căsătorie aranjată cu un imigrant rus a ajutat-o să scape din Polonia ocupată de nazişti, în 1941, mama ei, gravidă, a primit veşti teribile din Polonia. Evreii fuseseră masacraţi, iar mama, tatăl, fraţii şi surorile ei, mătuşile şi unchii, verişorii, prietenii şi vecinii, întreaga comunitate, îşi pierduse viaţa. A născut-o pe Rachel, primul ei copil, într-un univers al tristeţii şi pierderii ireparabile, o lume în care căutarea rudelor supravieţuitoare era prioritatea numărul unu.

Rachel a fost marcată de durerea sfâşietoare a mamei sale. Îi era şi ei dor de rude, crescând într-o stare de singurătate cronică, şi visând să-şi regăsească stirpea pierdută. „Holocaustul m-a afectat din prima zi când am înţeles ce însemna. M-a purtat în Diaspora, la New York, şi, mai ales, în Israel, unde mă duceam să caut nume. Aş fi fost fericită şi dacă aş fi găsit un văr de gradul şase care se mutase de zece ori cu casă, sau măcar pe cineva din satul mamei”.

Rachel vedea căsătoria şi copiii, ai ei şi ai fratelui

său, ca pe o modalitate de refacere a familiei care fusese decimată într-o singură zi. Dar căsătoria ei cu un pediatru eşua. Cumnatele o dispreţuiau, pentru că era o feministă foarte educată, al cărei stil de viaţă le ameninţa valorile tradiţionale de femei casnice.

După divorţ, Rachel a muncit, şi-a crescut copiii şi s-a implicat într-o relaţie nefastă cu un bărbat care nu putea să tolereze faptul că ea avea copii. Şi, când deja era o femeie grăsuţă şi obosită, de vreo patruzeci şi şapte de ani, l-a întâlnit pe Ben, un specialist în probleme de mediu din Israel, care oferea consultanţă la nivel internaţional. Era puţin mai în vârstă decât ea şi se afla la Montreal cu treburi. Au luat cina la un restaurant, iar Rachel abia dacă îşi putea stăpâni tremurul membrelor în timp ce stătea în faţa acestui străin, ciugulind din farfurie şi sorbindu-l din priviri. Sentimentele au fost reciproce. A doua zi au făcut dragoste, trecând printr-o experienţă memorabilă. Ben avea un trup la fel de puternic ca şi personalitatea lui, exprimându-şi senzualitatea şi bucuria de a trăi printr-o sexualitate total dezinhibată.

„Ben nu este frumos în stilul tradiţional, cu excepţia ochilor albaştri, minunaţi. Are o vitalitate extraordinară şi ştie să se bucure de viaţă”, spune Rachel. „Parcă lumea ar fi fost creată pentru el. Îi plac mâncarea bună, peisajele frumoase, sexul reuşit”.

Iubiţii au început să-şi facă destăinuiri. Rachel voia o relaţie în care devotamentul să joace rolul esenţial. Ben avea un mariaj lipsit de dragoste şi nu mai făcea sex cu soţia lui, motiv pentru care intentase divorţ. Reuşeau să se întâlnească o dată la trei săptămâni, la Montreal şi New York sau, mai rar, în Israel. Fiecare întâlnire era la fel de interesantă ca cealaltă, inclusiv în privinţa sexului, care începea din clipa în care Ben închidea uşa camerei de hotel în urma lor. Cina era stropită din belşug cu vin şi însoţită de o senzaţie de rară bucurie. Se întorceau apoi la hotel, făceau sex iar şi adormeau. Ben se trezea înaintea zorilor şi o căuta pe Rachel în pat, pentru a face dragoste din nou.

Într-o seară, la cină, Ben îi spuse lui Rachel că avea veşti proaste. Soţia sa refuza să pună capăt mariajului lor. Divorţul ar fi umilit-o, nul putea suporta să trăiască singură, iar dacă el insista să se despartă, ea ei să-i pretindă jumătate din tot ce avea să câştige el, inclusiv din pensia lui. L „Aşa că asta e, iubito. Nu sunt liber să mă recăsătoresc şi s-ar putea să nu-l fiu niciodată”. Arătând spre masa luminată de lumânări şi încărcată cu platouri pline cu bunătăţi, lângă care se găsea o sticlă de vin proaspăt desfăcută, adăugă: „Asta e tot ce putem avea, acum, astă-seară, şi încă multe alte seri de acum încolo, sper. Depinde de tine, Rachel. Putem să ne oprim aici, să rămânem prieteni, sau putem continua. E decizia ta. Îţi mărturisesc cu toată sinceritatea că tu şi soţia mea sunteţi singurele femei lin viaţa mea, şi te asigur că nu vor mai fi altele”.

Rachel a fost foarte afectată, îl iubea la nebunie pe Ben. Se aştepta ca fie să se căsătorească cu ea, fie să o recunoască drept partenera lui. Ştia; a el nu ar fi părăsit niciodată Israelul, dar ea visase dintotdeauna să locuiască acolo, iar devotamentul lui faţă de patria evreiască contribuia la ptracţia pe care el o exercita asupra ei.

„E decizia ta”, spusese Ben. Rachel luă o hotărâre chiar acolo, la estaurant. Nu putea suporta gândul că îl va pierde şi era gata să-l iubească continuare, ca amantă. „Numai că nu mă pot împăca cu gândul că mă [ei abandona”, îi spuse ea. „Dacă vrei să mă părăseşti vreodată, va trebui mă anunţi dinainte, ca să mă pot obişnui cu durerea”. Anii treceau. Rachel şi-a adaptat convingerile feministe la statutul de lantă. Insista să-şi plătească singură biletele de avion, deşi, de nevoie, lăsa pe Ben să acopere celelalte cheltuieli de călătorie. De-a lungul a) isprezece ani, el i-a făcut numai patru cadouri. I-a ales şi un parfum, pium, pe care i-l cumpăra de la magazinele duty-free din aeroporturile mii.

După câţiva ani, Rachel a fost diagnosticată cu o boală imunitară, care producea oboseală cronică şi dureri. A fost eliberată din funcţia sa de tivist nonguvernamental

pe probleme de mediu şi, în curând, şi banii dempensaţie s-au terminat. Nu mai putea plăti ratele la casă, aşa că banca luat casa. Timp de vreo patru ani, Rachel a rămas fără locuinţă. „Nu

Aveam propria mea adresă, dar mă descurcam în mod creator, îmi depozitam lucrurile ici-colo, am găsit un cămin pentru pisică şi făceam vizite prelungite la prieteni şi la copii”. Uneori, trebuia să apeleze la fraţii ei pentru bani sau mâncare.

În toţi aceşti ani, Rachel a acceptat ca Ben să-i cumpere biletele de avion, dar nu i-a spus niciodată că nu are casă. „Adevărul este că nu ştiam cum va reacţiona, şi nici nu voiam să aflu”. Decât să rişte altă respingere şi altă pierdere, a preferat să păstreze tăcerea. „Mi se părea că, dacă l-aş fi pierdut pe Ben, m-aş fi sinucis”.

Ulterior, când a reuşit să mai scape de datorii şi încerca să-şi cumpere o căsuţă, Ben i-a trimis cinci mii de dolari, de care avea nevoie pentru a completa suma necesară şi pe care nu şi-i putea procura din altă parte. Nu a fost prea uşor, căci soţia lui îi supraveghea atent conturile.

Apoi, când Rachel s-a refăcut, Ben s-a îmbolnăvit de cancer şi, aproape simultan, a suferit un atac de cord. A supravieţuit şi s-a întors la lucru, apoi a avut un nou atac şi a trebuit să fie spitalizat, în această perioadă de invaliditate, soţia i-a scotocit prin acte. Conturile, cărţile de credit şi facturile de la telefon i-au spus ceea ce Ben nu îi mărturisise: că el avea o amantă. Chiar înainte ca Ben să fie dus în sala de operaţii, soţia lui, mânioasă, l-a obligat să vorbească despre Rachel.

Când Rachel a călătorit în Israel, Ben şi-a făcut foarte puţin timp pentru ea, o oră ici, alta colo, nimic mai mult. Era singurul mod în care putea înşela vigilenţa soţiei, căci, îi explicase el, avea multe obligaţii familiale.

Rachel a fost foarte îndurerată. Brusc, sau poate că aşa fusese mereu, dar ea observa abia acum, iubitul ei o punea pe ultimul loc pe lista sa de priorităţi, în timpul uneia dintre rarele lor întâlniri, ea îi mărturisi că nu era

fericită: „Înainte simţeam că ocup acelaşi loc ca şi familia ta, iar tu îmi rezervai timpul de care aveam nevoie. Acum îmi acorzi tot mai puţin timp şi tot mai puţină atenţie. Sunt ca femeia de serviciu sau ca un contabil, cineva care îţi oferă un serviciu, în cazul meu: sex”. Vraja relaţiei lor se destrămase, transformându-se în cioburi de amintiri.

Sfârşitul relaţiei a fost dureros. Rachel i-a mărturisit: „Sunt tristă, dar trebuie să-mi păstrez demnitatea. Sunt dependentă de televizor. Televizorul a devenit cel mai bun prieten al meu”. Încă mai plănuieşte să se mute în Israel, deşi a văzut că acolo sunt multe femei în vârstă şi singure, majoritatea rămase văduve în urma luptelor nesfârşite. Pierzându-l pe Ben, este posibil să fi irosit unica şansă de a avea o pereche.

Rachel stă gânditoare şi îşi evaluează viaţa cu Ben. Oboseala a săpat cearcăne adânci sub ochii ei albastru deschis, iar părul ei fin, castaniu, a încărunţit acum. Are o privire tristă şi blândă. Pentru scurt timp, un zâmbet strâmb îi schimbă fizionomia. Deceniul petrecut ca amantă a lui Ben i-a lăsat impresii contradictorii. Comentează caustic: „promisiunile bărbatu

Lui însurat nu valorează absolut nimic”. Dar are şi amintiri, pe care le povesteşte cu vocea gâtuită de emoţie, despre intensitatea iubirii lor şi despre minunata lor potrivire pe plan erotic. Nu va uita niciodată că, prin Ben şi alături de el, a învăţat că „infinitul poate fi cuprins în scurgerea unei clipe”.

Michaela

Michaela Kovaleski s-a născut în 1972 la Toronto, într-o lume care trecuse prin revoluţia sexuală, o lume în care femeile aveau drepturi şi obligaţii, însă Michaela considera împovărătoare egalitatea, tânjind să devinăl femeie întreţinută, la fel ca Pamela Harriman sau Virginia Hill, care aul făcut negoţ cu strălucirea şi sexul lor în schimbul luxului şi siguranţei! financiare, „îmi căutam de mult un patriarh bogat. Dintotdeauna îmi dorisem cât mai mulţi bani făcuţi cu uşurinţă. Şi mă atrage teribil ideea de negoţ sexual, deşi nu îmi dau seama de ce”.

Atitudinea Michaelei faţă de sex este neortodoxă, chiar şi din punctul de vedere al generaţiei sale. Ea crede că iubirea nu trebuie să se confunde cu sexul. La optsprezece ani, fiind una dintre puţinele virgine din cercul său de prieteni, Michaela şi-a regizat deflorarea cu un „computerist fana

care nu o atrăgea deloc. Următorul ei partener sexual a fost un pistru mult mai în vârstă, care a abordat-o în timp ce stătea la coadă la comat. Cu permisiunea părinţilor, ea a început să se întâlnească cu el. Făcut sex aproape imediat. Privind în urmă, Michaela crede că docil „o cam exploata”, dar nu are resentimente, deoarece a apreciat carile şi micile sume de bani pe care le-a primit de la el. După absolvirea universităţii şi obţinerea unei licenţe în franceză; haela a frecventat o vreme exoticele cluburi de noapte din Montreal „e se angajase chelneriţă şi unde, pentru un comision, îi ispitea pe baţi să comande băutură. „Mă pricepeam şi îmi plăcea munca mea. Dar im foarte mult să lucrez ca manechin, cu un contract serios, iar la onto era mai uşor de găsit o slujbă”. Întoarsă în oraşul său natal, Michaela a predat cursuri la seral şi a îrcat să se afirme ca manechin profesionist, în această perioadă stretă, a început să se întâlnească cu Iustin, un bărbat mai în vârstă. Justin şese o afacere pe internet, însă dăduse faliment. El a încurajat-o săeze ca profesoară, iar ea a acceptat, fără prea mare tragere de inimă, post cu normă întreagă la un liceu. Detestă atât de mult profesoratul, t nici acum nu poate vorbi despre asta fără să izbucnească în lacrimi, mmul semestru al celui de al doilea an, Michaela a demisionat şi a; put să lucreze cu normă întreagă ca profesor suplinitor. Pentru prima ui după mai mult de un an, era fericită, deşi câştiga mai puţin şi nu avea

Niciun fel de beneficii. Pentru a-şi suplimenta veniturile, recurgea la rubrica din ziar în care apăreau anunţurile bărbaţilor aflaţi în căutare de femei. După ce l-a ales pe Sammy, i-a trimis o fotografie mai veche din

dosarul ei de manechin, aşa cum îi ceruse el.

Lui Sammy i-a plăcut ce a văzut şi a invitat-o pe Michaela în oraşul său natal, Darien, din Connecticut. El a aşteptat-o cu flori la aeroport. Deşi era scund, gras şi urât, compensa prin generozitate fizicul său ingrat. A însoţit-o la cumpărături, ceea ce reprezenta pasiunea ei, şi i-a cumpărat haine scumpe. Costumul ei favorit a fost unul din latex negru şi piele, care „mi se lipea de corp ca sudoarea". Apoi, Michaela îl antrena într-un joc sexual care îi făcea să ajungă repede în pat şi la sex real. După ce cheltuia atâţia bani cu ea, merita şi el puţină distracţie, argumentează ea.

La Toronto, Michaela primea veşti de la Sammy o dată la două-trei zile. El se plângea de soţia sa, Ida, pe care o descria drept o italiancă needucată de la periferie, cu legături în lumea Mafiei. Michaela făcu aluzie la propriile ei probleme financiare, iar Sammy reacţiona prompt. „Nu mi-e greu deloc să depun bani la bancă pe numele tău în fiecare lună", îi spuse el. „Ce zici de cinci mii de dolari?" Michaela se mulţumi cu trei mii. „Nu voiam să îl sperii de la început şi mi-era frică să nu îl ruinez, în fond, lui ce îi ieşea la afacerea asta?"

Michaela era acum o amantă în toată regula, o femeie care dispunea de suficienţi bani pentru a se întreţine pe ea şi pe Justin, despre care nu îi spusese nimic lui Sammy. Încetă să mai lucreze ca suplinitoare la şcoală. Dar, curând, gusturile ei scumpe o determinară să ceară mai mulţi bani. Justin, care beneficia şi el de pe urma afacerii, încuviinţă tăcut. Faptul că manipula doi bărbaţi îi făcea o plăcere deosebită Michaelei.

Următoarea întâlnire a Michaelei cu Sammy a avut loc în Bahamas, unde el era în vacanţă cu soţia şi fiul lui adolescent. A cazat-o pe Michaela la un hotel-club de cinci stele pe plajă, la câteva sute de metri distanţă de hotelul lui, şi, când se putea elibera de obligaţiile familiale, o vizita şi o ducea la cumpărături. Şi-a petrecut împreună cu ea trei din şase nopţi. „Eu eram evadarea lui de la muncă şi din familie, şi îmi jucam foarte bine acest rol". Michaela şi-

a petrecut cea mai mare parte a celor şase zile la secţia de relaxare şi înfrumuseţare a hotelului. „Sammy a plătit totul. Pot spune că plătea şi pentru respiraţia mea”.

După acest episod, relaţiile paralele ale Michaelei s-au complicat. Justin devenise gelos şi deprimat şi începuse să bea mult. Iar Sammy părea să se fi îndrăgostit de ea. Într-o zi tristă şi rece de februarie, Michaela primi la Toronto un bilet de avion pentru Florida, primul popas dintr-un rur-fulger „de afaceri” pe ruta Palm Springs – Las Vegas. Justin a izbucnit în plâns, dar a trebuit să se împace cu ideea că aceste întâlniri le asigurau pâinea de toate zilele.

În Florida, Sammy a dormit în aceeaşi cameră cu Michaela. Ei nu i-a

Prea mult această intimitate, căci prezenţa lui constantă o neliniştea. Nu prea mai putea să-l sune pe Justin. În ciuda escapadelor la cumpărături şi a cinelor în restaurante elegante, Michaela îl prefera pe Sammy ca amant în contumacie.

Michaela se întoarse la Toronto îmbrăcată cu noile sale haine şi se hotărî să-şi rezolve problemele, anunţând logodna dintre ea şi Justin. Desigur, nu i-a spus nimic lui Sammy. În martie, de ziua ei de naştere, Sammy n-a sosit la Toronto, aşa cum plănuise. Mirată, Michaela i-a telefonat acasă, ca de obicei. Soţia lui, Ida, i-a spus că Sammy era sub duş. Michaela i-a mulţumit fără a lăsă niciun mesaj pentru el. Timp de şase zile după aceea, ea a încercat să dea de Sammy, dar el nu i-a răspuns niciodată şi nici n-a sunat-o. De asemenea, a sistat plăţile lunare către ea.

Însă Ida începu să lase mesaje de intimidare pe robotul telefonic al Michaelei, ceea ce îi reamintea de legăturile acesteia cu Mafia. Michaela se sperie atât de tare, încât îl contactă pe Ron, un partener de-al lui Sammy, pentru a afla dacă acesta este în pericol. Ron îi spuse că Ida aflase de relaţia ei cu Sammy şi îl făcuse pe acesta să recunoască. Atunci, cei doi au avut una dintre faimoasele lor certuri „murdare”, dar în cele din urmă au decis să îşi

reia relaţiile maritale, în mod cu totul întâmplător, adăugă Ron, Sammy tocmai suferise nişte pierderi în afaceri şi avea mari prolbleme financiare.

Michaela a încetat să mai fie amanta lui Sammy. Şi-a reluat postul de (suplinitoare şi încă mai încearcă să se afirme şi ca manechin profesionist, pentru că nu asociază iubirea cu sexul, i se pare că monogamia este apăsătoare. Deşi îl iubeşte pe Justin, acesta nu-i stârneşte niciun interes lin punct de vedere sexual.

„Oamenii îşi exprimă iubirea oferindu-ţi bani. Eu vreau cât mai mulţi”, pune Michaela. În plus, îi place să facă dragoste pe bani şi urmăreşte cu tenţie anunţurile personale din ziar. Ar fi încântată dacă ar deveni amanta nu-i alt bărbat ca Sammy.

Michaela se prezintă drept un copil rebel al revoluţiei sexuale, ofe jieie care şi-ar sacrifica de bunăvoie câteva din drepturile sale egale cu ale îrbaţilor, precum şi autonomia personală şi sexuală în schimbul unor e mari şi regulate de bani: „Asta este etica mea profesională, cred că bărbat trebuie să primească tot atât cât oferă”. Alegerea stilului de viaţă pentru amantele moderne se face după stan-rde actuale, la modelarea cărora contribuie atât tradiţia, cât şi femi-[mul. Aceste standarde sunt influenţate de factori diverşi, printre care se iară împlinirea emoţională şi sexuală, egalitarismul, considerentele meiare şi opiniile cu privire la căsătorie. Majoritatea amantelor din ble noastre sunt pragmatice şi nu ar stabili o relaţie cu un bărbat însurat a nu s-ar îndrăgosti de acesta. Multe ar prefera statutul de soţie, mai rabă decât cel de amantă.

Pe de altă parte, unele femei moderne, chiar dacă fantazează pe marginea statutului amantei de-a lungul istoriei, nu ezită să primească bani. Ele consideră sprijinul financiar drept parte integrantă a relaţiei cu o amantă, ba chiar una dintre cele mai atractive aspecte ale acestui tip de relaţie. Adesea, latura financiară este esenţială în decizia lor de a deveni amante, în versiunea lor cu privire la statutul amantei, egalitarismul feminist stă pe locul doi, căci pe primul se află dorinţele bărbatului.

Concluzie

„E au în comun amantele

Am făcut această incursiune în istoria de milenii a amantelor pentru găsi răspuns la o mulţime de întrebări: Ce era amanta în diverse culturi i în diferite epoci ale istoriei? în ce fel reflecta relaţia dintre amanţi itatutul şi rolul femeii în societatea respectivă? Cum a afectat amanta stituţia căsătoriei, de care ea se leagă indisolubil? Cum şi-au văzut propriile experienţe amantele – fie antica intelectuală greacă Aspasia, fie aţi, prietena mea nemţoaică de demult, fie Ghislaine, cunoştinţa mea din alţi, sau Virginia Hill, femeia Mafiei sau Camilla Parker-Bowles, prieten Prinţului Charles?

Încă de la începutul documentării, am descoperit că un număr copleşitor femei pe care le cunoşteam erau sau fuseseră amante. Iris Nowell, legă cu mine la clubul cărţii, chiar a scris un volum, *Hoţ Breakfast for arrows* (Mic dejun condimentat pentru vrăbii), în care îşi povesteşte aţa ca amantă a renumitului artist Harold Towne. Şi alte femei au dezluit faptul că au fost amante, deşi aproape întotdeauna în mod nfidenţial. Toate spuneau: „Poţi să scrii despre mine, dar trebuie să îmi himbi numele”. Mi-am dat seama de faptul că amantele există preţutin-ni, chiar şi azi, într-o societate liberală, favorabilă divorţului, însă, spre osebire de Iris, o mare parte preferă să-şi ascundă relaţiile prezente să-i cute.

La început a fost greu să identific ce le leagă pe aceste amante moj e de avatarurile lor istorice, dar în scurt timp s-au ivit paralelele şi mănările. Fie că este vorba despre o femeie din antichitate sau de uns temporană nouă, povestea ei este unică, însă există un numitor comun uturor acestor experienţe.

Povestea începe cu concubinajul. Din multe puncte de vedere, concu-l ajut a precedat practica întreţinerii de amante, dezvoltându-se ca o relaţiei alelă cu mariajul şi ca un rezultat al toleranţei aproape universale, faţă! infidelitatea masculină. Concubinele bărbaţilor le permiteau acestora să omplacă în relaţii sexuale care, deşi

extracomjugale, erau tolerate din

Punct de vedere legal şi considerate acceptabile din punct de vedere social. Bărbaţii puteau face paradă cu „celelalte” femei, concubinele, care erau considerate simboluri ale prestigiului şi averii. De asemenea, le puteau folosi şi pe ele la treburile casnice: concubinele lucrau adesea alături de soţia amantului/stăpânului lor, supunându-se voinţei acesteia.

Ca şi Hagar, egipteanca, concubinele erau adesea sclave aflate fie în proprietatea amantului, fie a soţiei acestuia. Aveau drepturi limitate şi puţină siguranţă. Pe măsura evoluţiei societăţii, ele au dobândit dreptul de a purta copiii stăpânului lor, oferindu-le moştenitori pe care îi puteau legitima. Termenul japonez de „pântece de împrumut” este o expresie elegantă a acestei importante funcţii.

În plus, concubinajul le permitea bărbaţilor neînsuraţi să se bucure de relaţii intime cu femei de rang inferior, pe care societatea le considera nepotrivite să devină soţiile lor. La fel ca Aspasia lui Pericle şi Dolorosa Sfântului Augustin, o astfel de femeie era soţie, dar nu şi cu numele, împărtăşind cu iubitul ei aceeaşi viaţă, trăind sub acelaşi acoperiş cu el şi născându-i copii. Alte concubine serveau doar ca simple supape sexuale pentru bărbaţi, care nu manifestau faţă de ele nici afecţiune, nici stimă.

Concubinajul s-a dezintegrat ca instituţie viabilă odată cu modernizarea societăţii şi abandonarea stilului de viaţă care azi este catalogat drept stânjenitor de demodat. Femeile proaspăt eliberate resping atât rolul de concubină, cât şi pe cel de soţie în astfel de relaţii de concubinaj. Dar infidelitatea maritală continuă să existe., aşa că amantele sunt o rezolvare convenabilă a acestei probleme. Aşa se întâmpla pe vremea când Roma imperială era la apogeul puterii sale, iar elita privilegiaţilor romani începea să dispreţuiască vechile valori, care obligau femeia la standarde stricte de castitate şi obedienţă. Patricienele sfidătoare îşi imitau soţii şi îşi luau şi ele amanţi, devenind

amantele unor celibatari desfrânaţi sau ale soţilor infideli ai altor femei. Iar când China s-a reconstruit ca o societate egalitară comunistă, scoţând concubinajul, altă dată o instituţie înfloritoare, în afara legii, bogătaşii, cărora li se interzicea să aibă concubine, îşi luau amante. Spre deosebire de concubine, amantele locuiau rareori cu amanţii. Coabitarea este un element important, care distinge concubina de amantă; nu numai că amantele rareori coabitează cu amanţii lor, dar adesea coabitarea a iscat probleme care nu apăreau într-o simplă aventură extraconjugală. Societatea a repudiat-o pe Marian Evans pentru că a coabitat cu George Lewes, un amant însurat, iar Biserica a pedepsit-o pe contesa Teresa Guiccioli pentru scurtul ei sejur sub acoperişul lui Byron. Chiar şi amantele de curte locuiau la o apropiere convenabilă, dar niciodată împreună cu amanţii lor regali sau nobili, care erau aproape întotdeauna căsătoriţi şi nevoiţi să păstreze aparenţele cu privire la relaţiile lor maritale.

Coabitarea fiind aproape interzisă în cazul amantei, aceasta înseamnă că amanta stabileşte o relaţie mai puţin oficializată. Amantele au multe

, „, „9 i experienţe definitorii. Sexul este un numitor comun evident. Joacă un rol esenţial în viaţa amantei şi, spre deosebire de soţii, care nu sunt nevoite să exceleze în plan sexual, amantele înţeleg importanţa de a-şi păstra bărbatul prin ataşament sexual. Cele cărora le lipseşte virtuozitatea sexuală sunt adesea torturate de ideea că îşi vor pierde amanţii, însă sexul rodnic are acelaşi rezultat indezirabil, căci amantele gravide sunt adesea „concediate” şi lăsate să se descurce singure cu bastardul nedorit. Reformele juridice recente, care au impus standarde egale, centrate pe bunăstarea copilului, precum şi testul ADN ca instrument testamentar au atenuat consecinţele tragice ale sarcinii amantei.

Iubirea vine pe locul doi, imediat după sex, în dicţionarul amantei. J Bărbaţii au ales mereu femei tinere şi atractive pentru acest tip de relaţii sexuale, adesea îndrăgostindu-se de ele. De-a lungul timpului, însă, iubirea

romantică a valorat mult prea puţin; o dispreţuiau sau se fereau de ea; a de o emoţie de extracţie inferioară, nedemnă de a fi luată în considerare şi chiar distructivă pentru o relaţie solidă. Abia în ultimele două secole a (început să fie considerată ca un motiv dezirabil pentru căsătorie. Aşadar, chiar şi bărbaţii prinşi în mrejele iubirii se puteau uşor plictisi de o amantă [are părea pretenţioasă şi geloasă sau care era dezavantajată de comparaţia u o nouă rivală.

Spre deosebire de amanţii care le alegeau, majoritatea amantelor nu j-au iubit niciodată partenerii, iar ei nici nu se aşteptau la asemenea putimente. Chiar şi în ziua de azi, când cultura încurajează iubirea romanşă, femeile Mafiei şi damele de consumaţie ale băieţilor de bani-gata esea îşi dispreţuiesc amanţii; pentru femeile respective, altele sunt re-mpensele. Pe de altă parte, unele se ataşează atât de puternic din punct vedere afectiv şi erotic de amanţii lor, încât iubirea le domină viaţa., din punct de vedere istoric, acestea au fost excepţii. Ca şi sexul şi iubirea, frumuseţea tinerească a fost în mod tradiţional keiată cu amantele, deşi se acceptă şi un anumit grad de maturitate la [mantă căsătorită. Mai ales când este dublată de experienţă sexuală, luseţea unei amante poate subjuga atât de puternic un bărbat, încât sta ajunge să cedeze de bunăvoie privilegiile sale frumoasei: este cazul anului turc Suleiman, care a dăruit puterea Roxelanei, şi al regelui irez Ludwig, care a renunţat la domnie de dragul Lolei Montez. Mult des, însă, frumuseţea este un fapt de la sine înţeles, iar amantele îşi seama cât de important este să-şi menţină această calitate, n acest context, vârsta este un duşman implacabil al amantei, erodând useţea, care adesea reprezintă cea mai de preţ avere a ei. În epoci maile, acest lucru devenea şi mai evident. Amantele au fost tot timpuliente de necesitatea de a-şi păstra, mai presus de orice, frumuseţea. Ci şi ritualul sacrosanct al aranjării, al cosmetizării şi al împodobirii uterii şi haine.

Spre deosebire de concubină, amanta are un statut

ilicit chiar şi în cele mai hedoniste societăţi. Ea generează sentimente de vinovăţie, justificări, sacrificii şi secretomanie. Dublul standard moral există pretutindeni: el condamnă păcatul femeii mai mult decât pe acela al partenerului, accentuând lipsa ei de siguranţă. Toate regulile sociale actuale discriminează femeia: aceste reguli au fost dintotdeanua destul de amănunţite, iar trecerea timpului nu le-a schimbat prea mult. De regulă, amanta este invitată numai la evenimente intime la care participă persoane discrete. Ele nu ajung decât în anumite cluburi, merg în excursii scurte şi fac vizite prietenilor înţelegători. Uneori, singura casă sigură care poate adăposti întâlnirea este căminul amantei.

Nesiguranţa, dispreţul de sine şi anxietatea ce domină viaţa amantelor le-a făcut pe multe dintre ele să dezvolte o manie: fie a cumpărăturilor, fie a jocurilor de noroc, pe cât posibil satisfăcută pe spezele amanţilor. De la Emilie de Châtelet, până la Eva Braun, Marilyn Monroe, Virginia Hill sau Vicki Morgan, toate au avut tentative de sinucidere, iar lui Jeanne Hebuterne, amanta pictorului impulsiv, capricios şi sărac Modigliani, încercarea i-a reuşit. Nu e de mirare că, doar cu câteva excepţii notabile (Héloïse şi Sirnone de Beauvoir), toate amantele şi-au dorit să se mărite cu amanţii lor, pentru a se bucura de siguranţa şi respectul pe care societatea le acordă soţiilor.

Moartea evidenţiază statutul inferior al amantei. Când partenerul moare, majoritatea amantelor îşi pierd bruma de statut căpătat prin relaţia respectivă. De obicei nu sunt admise la înmormântare şi, adesea, sunt excluse din testament. Amanta de o viaţă a lui Carol al II-lea, Nell Gwynne, a avut aceeaşi soartă, iar Carol şi-a exprimat regretul pentru această situaţie abia pe patul de moarte, când a şoptit neputincios: „Nu o lăsaţi pe biata Nell să moară de foame”.

Azi, există încă amante pretutindeni. Ca întotdeauna, acest statut este asociat cu infidelitatea bărbatului, completând şi întărind căsătoria. Dar, pe măsură ce căsătoria îşi schimbă şi ea standardele, la fel se întâmplă şi

cu instituţia amantei. Feminismul şi ideea egalităţii între sexe, revoluţia sexuală şi pilula contraceptivă, precum şi schimbarea moravurilor şi a standardelor, mai ales ridicarea iubirii romantice la rangul de ideal, au influenţat decisiv practicile maritale şi au modificat mentalitatea bărbaţilor şi a femeilor care se căsătoresc. Toate acestea se repercutează şi asupra amantelor.

Căsătoria s-a schimbat odată cu modificarea statutului femeii în societate, prin recunoaşterea nevoii acesteia de împlinire personală şi profesională, a nevoii sale de a experimenta orgasmul şi de a trăi pe picior de egalitate cu bărbatul. Dezvoltarea tehnicii a permis răspândirea mijloacelor de contracepţie şi a planificării familiale, oferind perspectiva unei sănătăţi mai robuste şi a unei vieţi mai lungi.

Azi, consorţii cred şi ei că iubirea romantică ar trebui să stea la baza relaţiei lor şi sunt îndureraţi când familiaritatea şi viaţa casnică erodează aceste sentimente. Atunci ei îşi cercetează inima pentru a descoperi dacă îşi iubesc viitorul partener de viaţă sau dacă trebuie să rămână căsătoriţi. Iubirea în afara căsătoriei poate părea o trădare nu numai a mariajului, dar şi a însăşi sacralităţii iubirii; adesea, unii divorţează pentru a secăsători cu persoana iubită.

Toate aceste schimbări au dus la o rată vizibil mărită a divorţurilor, dar şi a recăsătoririlor, căci oamenii caută în căsătorie ceea ce nu au găsit până atunci. Procedura divorţului a fost mult simplificată, iar despărţirea nu mai este de mult stigmatizată. Legile care guvernează căsătoria sunt mereu revizuite, mai ales în ceea ce priveşte diviziunea proprietăţii şi custodia copiilor (legile „parentale”, potrivit noului jargon).

În afara tribunalului, bărbaţii şi femeile dezbat problema mariajului stabilind în ce măsură este doar un aranjament financiar burghez prin care bărbatul oferă, în mod legal, protecţie în schimbul sexului (spre deosebire de cazul amantei, unde acelaşi tip de aranjament este în afara legii). Ei contestă conceptul tradiţional de căsătorie pentru

conotaţiile sale sexuale şi sexiste şi resping cuvântul „nevastă” pe care îl asociază cu noţiunea de proprietate personală. Femeile au început să refuze să îşi schimbe numele de fată cu cel al soţului; în provincia Québec, asemenea schimbări de nume nici măcar nu sunt recunoscute din punct de vedere legal. Mulţi bărbaţi şi femei preferă să îşi vadă relaţia ca pe una de devotament între doi adulţi liberi, în care sexul joacă un rol important, dar nu primordial.

În acelaşi timp, căsătoria tradiţională coexistă cu versiunile mai noi de relaţii care stau la baza societăţii. Confuzia şi ambiguitatea legată de natura acestei instituţii au depăşit nivelul personal şi de dezbatere publică, ajungând la nivel legislativ, în prezent se încearcă o redefinire a căsătoriei. Angajatorii au reacţionat deja cu privire la îngrijorarea salariaţilor, şi anumite beneficii care înainte erau rezervate doar consorţilor căsătoriţi sunt acum extinse şi în cazul partenerilor necăsătoriţi sau căsătoriţi cu parteneri de acelaşi sex sau de sex diferit.

Toate acestea contează, fiindcă femeile au din ce în ce mai multe irepturi decât pe vremuri, ceea ce se traduce prin noi pretenţii financiare şi de alt. gen pe care le pot ridica în mod legitim faţă de amanţii lor. În acelaşi timp, multe, poate chiar cele mai multe mariaje, sunt în mod vizibil tradiţionaliste ca structură, iar bărbaţii şi femeile se implică în astfel de elaţii în mod voluntar. Schimbarea esenţială este la nivelul aşteptărilor pe pare fiecare consort îl are de la celălalt. Acum, femeile nu numai că au treptul la muncă, dar adesea chiar li se cere să muncească, iar cei doi soţi e presupune că trebuie să se iubească.

Aceste schimbări de anvergură în instituţia căsătoriei afectează şi statuii social al amantei, care este de fapt o instituţie paralelă. De exemplu.

Însăşi definiţia amantei devine neclară, iar circumstanţele, care pe vremuri defineau cu claritate amanta, acum ar putea la fel de bine să descrie o prietenă, parteneră sau chiar soţie. Intenţia a devenit un nou standard al acestor aranjamente: Ce înţelege fiecare dintre

cei doi prin această relaţie? Ce a fost spus între ei şi ar putea să constituie o obligaţie contractuală? Şi, aspectul cel mai important, a trecut de mult vremea în care bărbatul putea refuza recunoaşterea şi întreţinerea oricărui copil conceput cu o amantă, iar conceptul juridic de ilegitimitate a copilului e pe cale de dispariţie.

În consecinţă, amantele nu dispar, dar relaţia lor cu bărbaţii reflectă schimbările produse în instituţia căsătoriei, în conceptul de obligaţie contractuală şi în tendinţa societăţii de a trăi liberal. O amantă care poate demonstra că a fost o prezenţă semnificativă într-o relaţie sexuală ar putea avea şanse la tribunal, deşi nu este deloc sigur că va obţine câştig de cauză.

Dar la tribunal se ajunge când a fost încălcată promisiunea (sau au fost înşelate aşteptările) cu privire la legătura indisolubilă dintre iubire şi sex în relaţia respectivă. O mulţime de femei moderne devin amante din motive total diferite de cele ale înaintaşelor lor, mai ales în urma unei opţiuni personale. Femeile aleg uneori să fie mai degrabă amante decât soţii, fie pe termen scurt, fie pe termen lung, atunci când sunt dominate de pasiunea pentru propria carieră sau vocaţie sau atunci când au ambiţia independenţei financiare şi a autonomiei personale.

Însă este întristător faptul că experienţele multor amante moderne seamănă cu cele ale amantelor din vremuri străvechi. Amanta continuă să fie asociată cu căsătoria, reprezentând o supapă autorizată pentru sexualitatea bărbatului. Dar, chiar şi cele mai liberale femei care se îndrăgostesc şi se însoţesc cu bărbaţi însuraţi se simt adesea incitate de interdicţiile impuse relaţiei lor, de riscuri, de complicitatea la adulter, de sfidarea complezenţelor sociale. Iubirea lor, legitimată prin însuşi faptul că este un sentiment intens şi adevărat, se remarcă tocmai prin ilegitimitatea ei. Şi, în zilele noastre, miza este rareori la fel de mare ca în trecut. Azi, atât femeia, cât şi bărbatul se pot lăsa în voia unei atracţii pasionale ca scop în sine, ca aventură erotică şi eliberare a

simţurilor, un interludiu plăcut cu un iubit care nu este, strict vorbind, disponibil, şi pe care îl împart de obicei cu altcineva. Cu toate acestea, prea multe amante încă se mai modelează după vechiul tipar de sacrificiu şi tristeţe, comparându-se cu modelul marital şi considerându-se inferioare.

Cuprins

IOC.

OFERTA DE CARTE A
TRUSTULUI EDITORIAL LIDER

Editurile: ORIZONTURI, LIDER, JURIDICĂ, ŞTIINŢELOR
MEDICALE, ŞTIINŢELOR AGRICOLE, ŞTIINŢELOR
SOCIALE ŞI POLITICE, SIRIUS, STAR, LUCEAFĂRUL.

CARTEA PENTRU TOŢI

I. SERIA CULTURA GENERALĂ

J. F. Pepin, GHID DE CULTURĂ GENERALĂ
(3 68 pag. /1 98.000 lei) *F. Braunstein* RĂDĂCINILE CULTURII OCCIDENTALE
(288 pag. / 148.000 lei) *M.H. Hart* 100 DE PERSONALITĂŢI DIN TOATE
TIMPURILE CARE AU INFLUENŢAT
L EVOLUŢII OMENIRII
J> (3 84 pag. /1 98.000 lei)
Colectiv 100 CEI MAI MARI SCRIITORI ROMÂNI
J (360 pag. / 230.000 lei)
Anca Balaci DICŢIONAR MITOLOGIC GRECO-ROMAN
(368 pag. / 109.000 lei)

Larousse CRONOLOGIA UNIVERSALĂ (608 pag. / 191.000 lei)

Marcel Bordet ISTORIA ROMEI ANTICE (400 pag. / 148.000 lei) *R, Spangenburg, lă TOWA* ŞTIINŢEI vol. L (256 pag. / 98.000 lei) *D.K. Moser* ISTORIA ŞTIINŢEI vol. 2 (256 pag. / 98.000 lei) ISTORIA ŞTIINŢEI vol. 3 (224 pag. / 118.000 lei) ISTORIA ŞTIINŢEI vol. 4 (256 pag. / 138.000 lei) ISTORIA ŞTIINŢEI vol. 5 (304 pag. / 189.000 lei) *E Braunstein* ISTORIA CIVILIZAŢIILOR

(304 pag / 148.000 lei)

Richard Tames JAPONIA (384 pag. / 137.000 lei) *Alex Hellemans* ISTORIA DESCOPERIRILOR ŞTIINŢIFICE

(592 pag. /278.000 lei) *John Simmons* 100 CEI MAI MARI SAVANŢI AI LUMII

(384 pag. /1 80.000 lei) *H.C. Schönbergv TEJILE* MARILOR COMPOZITORI

(608 pag. / 290.000 lei)

Y. *Zartarian* MARILE CIVILIZAŢII (304 pag. / 160.000 lei) *Pierre Miquel* 16 EVENIMENTE CRUCIALE ALE ISTORIEI

(192 pag. /140.000 lei) *Jean Prieur* MISTERELE REÎNCARNĂRII (288 pag. / 198.000 lei)

C. Groneman NIMFOMANIA (336 pag. / 198.000 lei)

Charles Panati CARTEA ÎNCEPUTURILOR

(520 pag. / 249.000 lei)

D. Eliotbrody ŞAPTE DESCOPERIRI EPOCALE ALE ŞTIINŢEI ŞI

A.R. Brody AUTORII LOR

(400 pag. /1 99.000 lei)

II. SERIA LUCRĂRI LEXICOGRAFICE

În Lăzărescu DICŢIONAR GERMAN-ROMÂN; ROMÂN-GERMAN

F (624 pag. /1 68.000 lei)

Ionescu DICŢIONAR LATIN-ROMÂN

(224 pag. / 60.000 lei)

III. SERIA BESTSELLERURI INTERNAŢIONALE

Ortiz PASIUNEA CONTELUI TOULOUSE-LAUTREC

(272 pag. / 148.000 lei) *F. Bradford* PUTEREA UNEI FEMEI (368 pag. / 148.000 lei)

VIAŢA MERGE ÎNAINTE (368 pag. / 148.000 lei) n UN ALT ÎNCEPUT (368 pag. /148.000 lei) UN VIS ÎMPLINIT (336 pag. /148.000 lei) REVEDERE LA PARIS (352 pag. / 158.000 lei) SECRETUL EMMEI HARŢE (416 pag. / 198.000 lei) *elinskyO* TAINĂ DIN TRECUT (336 pag. /148.000 lei)

ÎNTÂLNIRE ÎN ALASKA (208 pag. /1 18.000 lei)

TREI DORINŢE (368 pag. /148.000 lei)

— A, APE TULBURI (432 pag. / 168.000 lei)

JOCUL IUBIRII (416 pag. / 169.000 lei)

! SFIDEAZĂ-ŢI SOARTA (336 pag. / 189.000 lei)

ENIGMA VĂDUVEI (336 pag. / 178.000 lei) *ciclullough* TIM (352 pag. / 128.000 lei) *mvler* ATRACŢIE FATALĂ (448 pag. / 128.000 lei) *ielle Steel* VULTURUL SINGURATIC (352 pag. / 159.000 lei) SUBSTITUIREA (272 pag. / 128.000 lei) POVESTEA UNEI VIEŢI (256 pag. / 128.000 lei) NUNTĂ ÎN STIL HOLLYWOODIAN

(416 pag. /1 68.000 lei) *ielle Steel* CĂLĂTORIA (368 pag. / 188.000 lei)

FORŢE IREZISTIBILE (304 pag. / 180.000 lei)

E*nnedy* IDENTITĂŢI FURATE (416 pag. / 152.000 lei)

I*ler* ACUM ORI NICIODATĂ (496 pag. / 142.000 lei)

SECRETELE TRECUTULUI (336 pag. / 149.000 lei) LADOLCE VITA (304 pag. / 170.000 lei) HOTEL RIVIERA (304 pag. /189.000 lei) *homton* NEÎNCREDERE (352 pag. / 158.000 lei) \>*bles* NORMA (288 pag. / 118.000 lei) *Segal* SINGURA IUBIRE (272 pag. / 138.000 lei) Lynds ACŢIUNEA MASCARADA (464 pag. / 159.000 lei) MOZAIC (560 pag. / 169.000 lei) MAREA SCHIMBARE (544 pag. /1 75.000 lei) CONSPIRAŢIA SPIRALA (528 pag. / 229.000 lei)

GM. Zamfirescu MAIDANVI CU DRAGOSTE

(416 pag. / 160.000 lei)

Harold Robbins MIRATUL PUTERII (432 pag. / 128.000 lei) *Iris Johansen* LANŢUL MINCIUNILOR (352

pag. / 168.000 lei) *Irving Wallace* FĂRĂ SCRUPULE (464 pag. / 148.000 lei) *J. Briskin* SINGURUL SECRET (560 pag. / 178.000 lei) *Jackie Collins* SEDUCŢIE FATALĂ (416 pag. / 168.000 lei)

INTRIGI FAMILIALE LA HOLLYWOOD (464 pag. /1 59.000 lei)

INFIDELITĂŢI LA HOLLYWOOD (448 pag. / 198.000 lei) /. *Patterson* JACK & JILL (416 pag. /128.000 lei)

ŞOARECELE ŞI PISICA (432 pag. / 138.000 lei)

MAREA RATARE (384 pag. /137.000 lei)

TRANDAFIRII SUNT ROŞII (256 pag. / 159.000 lei)

VIOLETELE SUNT ALBASTRE (304 pag. / 190.000 lei) *J. Ann Krentz* CASA OGLINZILOR (352 pag. /188.000 lei)

CĂSĂTORIE DE FORMĂ (320 pag. /198.000 lei) *Joseph Finder* ORA ZERO (480 pag. / 168.000 lei) *Jude Deveraux* SA NU-ŢI PIERZI SPERANŢA (352 pag. /168.000 lei) *Judith Krantz* TOP MODEL (400 pag. /148.000 lei)

VOI CUCERI MANHATTANUL (608 pag. / 168.000 lei)

Judith Lennox OBSESIA UNEI IUBIRI (544 pag. / 118.000 lei)

Justin Scott IUBIRE TRĂDATĂ (480 pag. /13 8.000 lei)

KC Ellis PARRY HOTTER (240 pag. / 120.000 lei)

K. Royce PE URMELE LUI IUDA (336 pag. / 128.000 lei

Hannah REGĂSIRE (288 pag. / 198.000 lei)

Leona Blair DE PARTEA ÎNGERILOR (416 pag. / 128.000 lei)

ÎMPLINIRI (416 pag. / 128.000 lei) *Linda Howard* CAPCANA (336 pag. / 168.000 lei)

LA VÂNĂTOARE DE BĂRBAŢI (336 pag. / 159.000 lei)

ÎNTRE DORINŢĂ ŞI PERICOL

(320 pag. /1 78.000 lei)

Lloyd MARELE PESCAR

C. Douglas (416 pag. / 148.000 lei) *Lucien Bodard* VĂDUVA LUI MAO (576 pag. / 119.000 lei) *L. Edmonds*

FĂRĂ TINE (432 pag. / 118.000 lei)

UN SECRET TERIBIL (480 pag. /199.000 lei)

L. La Plante BELLA MAFIA (560 pag. /158.000 lei)

M. Brent PIATRA CAPRICORNULUI

(448 pag. / 128.000 lei) *M. Oufidr,* PRINŢESA CAPTIVA *M. Fitoussi* (384 pag. / 148.000 lei) *M. Cruz Smith* GORKIPARK (448 pag. /199.000 lei) *Max Seydlitz* ANOTIMPURILE LUPILOR (512 pag. / 138.000 lei) *M.H. Clark* FĂRĂ SCĂPARE (288 pag. / 168.000 lei)

REVELAŢIA (336 pag. /168.000 lei)

ESCROCHERIA (320 pag. / 188.000 lei) *M. Connelly* PISTE FALSE (416 pag. /159.000 lei)

DARLING LILLY (320 pag. /189.000 lei)

ANCHETA (3 52 pag. / 220.000 lei)

Crichton

Hartland derullle r a Roberts de Weulersse tricia Rice L. Suliţzer

Simons

PRADA (448 pag. / 174.000 lei) PRIZONIERII TIMPULUI (560 pag. / 188.000 lei) ANUL SCORPIONULUI (432 pag. / 128.000 lei) JOCUL LEULUI (688 pag. /138.000 lei) MISIUNE INGRATĂ (752 pag. / 240.000 lei) JOCUL DESTINULUI (512 pag. / 218.000 lei) TEODORA, CURTEZANĂ ŞI ÎMPĂRĂTEASĂ (366 pag. /149.000 lei)

APROAPE PERFECT (352 pag. /178.000 lei) ÎNVINGĂTOAREA (448 pag. /128.000 lei) COPILUL CELOR ŞAPTE MĂRI (480 pag. / 138.000 lei) DINASTIA O'HARA (496 pag. /128.000 lei) DINCOLO DE PASIUNE (496 pag. /148.000 lei)

I*lip Shelby* JOCURI MURDARE (376 pag. / 128.000 lei)

ATAC LA PREŞEDINTE (416 pag. /137.000 lei)

Mardnko, FORŢA SPECIALĂ ALFA

H*n Weisman* (400 pag. /178.000 lei)

B*ert Ludlum* MANUSCRISUL LUI CHANCELLOR (512 pag. /1 88.000 lei)

COMPLOTUL GENERALILOR (672 pag. / 210.000 lei) DRUMUL SPRE OMAHA (592 pag. /198.000 lei) DRUMUL

SPRE GANDOLFO (352 pag. /168.000 lei)... PROIECTUL HADES (480 pag. / 198.000 lei)

DECEPŢIA LUI PROMETEU (544 pag. /198.000 lei) CERCUL MATARESE (532 pas. /168.000 lei) NUMĂRĂTOAREA INVERSA MATARESE

(544 pag. /1 79.000 lei)

PR OTOCOLUL SIGMA (560 pag. /199.000 lei) DIRECTIVA JANSON (640 pag. / 240.000 lei) TRĂDAREA LUI TRISTAN (480 pag. / 240.000 lei)

B*ert Ludlum*, CASSANDRA COMPACT

I*lip Shelby* (400 pag. / 178.000 lei)

B*ert* Z, H<H/”, OPŢIUNEA PARIS

L*yle Lynds* (480 pag. /188.000 lei)

CODUL ALTMAN (528 pag. / 258.000 lei)

T*dra Brown* ALIBIUL (592 pag. /158.000 lei)

SITUAŢIE LIMITĂ (256 pag. / 118.000 lei) CĂUTĂRI PERICULOASE (448 pag. /148.000 lei) INVIDIE (496 pag. /142.000 lei)

I*dra Brown* SEDUCŢIE (208 pag. /128.000 lei)

CONFIDENTA NOPŢII (432 pag. /163.000 lei)

O’Flanagan DINTR-ODATĂ SINGURĂ (448 pag. /148.000 lei)

DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE (448 pag. / 209.000 lei)

V*ia Nasar* O MINTE SCLIPITOARE (544 pag. /175.000 lei)

Sin 0H>afe/ZDOMENIUL PENMARRIC (688 pag. /158.000 lei)

A*n* Tfewafe/IARISTOCRAŢII, DISPARIŢIE MISTERIOASA (448 pag. / 168.000 lei)

M*şibettina* 30 DE SECUNDE

A*ncana* (448 pag. /178.000 lei)

McKinley ULTIMUL VALS AL MATILDEI (512 pag. / 153.000 lei) SUB SEMNUL BLESTEMULUI (400 pag. / 199.000 lei)

Thomas Harris DRAGONUL ROŞU (400 pag. / 159.000 lei)

DUMINICA NEAGRA (352 pag. / 178.000 lei) *W.*

Graham MARNIE (368 pag. / 128.000 lei)

IV. SERIA CARTE DIVERSA

J. *Van Praagh* MESAJE DE DINCOLO DE MOARTE

(304 pag. II28.000 lei) *M. Enăchescu* DETECTIVUL PARTICULAR

O profesie de mare viitor (288 pag. /118.000 lei) *Harry Harris* REVOLUŢIA CHELSKI (432 pag. /150.000 lei) *Valter Curzi* MANUAL DE CHIROMANŢIE (176 pag. /148.000 lei) *Neil Somerville* ZODIACUL CHINEZESC – 2005 (400 pag. /178.000 lei) *Petre Ispirescu* CELE MAI FRUMOASE BASME (304 pag. /140.000 lei)

V. COLECŢIA ROMANTICA

Amanda Quick INELUL DE ADIO (320 pag. /168.000 lei) *Amanda Quick* MEDUZA ALBASTRĂ (368 pag. / 159.000 lei)

DAMADE COMPANIE (352 pag. /198.000 lei) *Barbara Delinskyl MPULS* IREZISTIBIL (256 pag. /128.000 lei)

CAPRICIILE DESTINULUI (384 pag. / 168.000 lei) C. *Cookson* ADEVĂRATA DRAGOSTE (432 pag. / 148.000 lei) *Elizabeth Adler* NICIODATĂ NU E PREA TÂRZIU

(272 pag. /148.000 lei) *E. Thorton* ÎMPOTRIVA RAŢIUNII (336 pag. /168.000 lei)

MISTERIOASA DOAMNĂ (352 pag. /189.000 lei) *Jude Deveraux* TENTAŢIE (336 pag. /158.000 lei)

ÎMPREUNĂ PENTRU TOTDEAUNA

(288 pag. /168.000 lei)

M. Brent COMOARA BLESTEMATĂ

(448 pag. /128.000 lei) *Mary Balogh* PREŢUL NESOCOTINŢEI (416 pag. /128.000 lei)

MAI MULT DECÂT AMANTA (336 pag. /140.000 lei)

NU SUNT AMANTA NIMĂNUI (320 pag. /178.000 lei)

O NOAPTE DE IUBIRE (352 pag. /199.000 lei) *A. D Ennery* DOUĂ ORFELINE (176 pag. / 128.000 lei) *Luanne Rice* O VARĂ DE NEUITAT (384 pag. /178.000 lei)

VI. MARI PERSONALITĂŢI ALE ISTORIEI

A Joac/mtsffu-SFârşm JLURJJfTLER (400 pag. /118.000 la)

— O nouă biografie (576 pag. / 128.000 lei) TROŢKI – Eternul radical (528 pag. / 128.000 lei)

VII. TITANI AI LITERATURII UNIVERSALE

N. Hawthorne DIAVOLUL DIN MANUSCRIS (400 pag. / 122.000 lei) *Wilkie Collins* FEMEIA ÎN ALB (640 pag. / 148.000 lei) *Indre Maurois* CLIMATE (288 pag. / 148.000 lei) *innebronte* NECUNOSCUTA DE LA WILDFELL HALL

(560 pag. /1 68.000 lei) *Charles Dickens MARTIN* CHUZZLEWITT

Voi. L (544 pag. / 115.000 lei); vol. 2 (544 pag. / 115.000 lei) *ţ oseph Conrad* AGENTUL SECRET (352 pag. / 128.000 lei) *V.S. Maugham* JULIA, LIZA DIN MAHALAUA LAMBETH

(400 pag. /1 48.000 lei)

amuelbutler ŞI TU VEI FI ŢĂRÂNĂ (480 pag. / 158.000 lei) *ţaurice* Druonl ONTESA (192 pag. / 138.000 lei)

INTEGRALA CRONIN

J. Cronin FRUMOASA GRACIE (176 pag. / 128.000 lei)

SUB STELE (688 pag. / 198.000 lei)

GRAN CAJVARIA (400 pag. / 178.000 lei)

CITADELA (464 gag. / 168.000 lei)

I CASTELUL PĂLĂRIERULUI (592 pag. / 191.000 lei)

INTEGRALA CLAVELL

Ţ*es Clavell* SHOGŪN vol. L + 2 (1392 pag. / 448.000 lei) TAI-PAN vol. L + 2 (912 pag. /388.000 lei) GAI-JIN vol. L + 2 (1452 pag. / 524.000 lei) NOBILA CASĂ vol. L + 2 (1404 pag. / 549.000 lei) VÂRTEJUL vol. 1 + 2 (1664 pag. / 400.000 lei)

VIII. CAPODOPERE ALE SECOLULUI XX

H*am Greene MIEZVI* LUCRURILOR (400 pag. / 168.000 lei) *Braine* DRUMUL SPRE ÎNALTA SOCIETATE (288 pag. /148.000 lei) *Braine* VIAŢA ÎN ÎNALTA SOCIETATE (288 pag. /148.000 lei) *Searti Pietre.* MILIARDARUL (368 pag. /148.000 lei)

IX. PAGINI DIN ISTORIA LUMII

Eric Hobsbawm
SECOLUL EXTREMELOR (704 pag. / 148.000 lei)
C C-X. CARTE MEDICALA
F. Mihălţan, R. Ulmeanu S.L. Wiener
Colectiv
Traian Ataman Colectiv
Colectiv Colectiv R.M. Stone
F. *Iftenie J. Wallach*
Colectiv Simona Ivana
BRONHOPNEUMOPATIA CRONICĂ OBSTRUCTIVĂ
(272 pag. /1 28.000 lei) DIAGNOSTICUL DIFERENŢIAL
ÎN DUREREA ACUTĂ
(698 pag. / 633.000 lei) PRIMUL AJUTOR ÎN STĂRILE DE URGENŢĂ
PÂNĂ LA SOSIREA
MEDICULUI (416 pag. / 163.000 lei) CHIRURGIA OTOLOGICA (432 pag. / 306.000 lei) DIAGNOSTIC ŞI TRATAMENT ÎN PRACTICA MEDICALĂ
(1496 pag. /1 299.000 lei) DICŢIONAR MEDICAL ILUSTRAT (632 pag. / 848.000 lei) HARRISON PRINCIPII DE MEDICINĂ INTERNĂ
Ediţia a 14-a (1090 pag. /200.000 lei) TESTE DE AUTOEVALUARE ŞI
RECAPITULARE HARRISO Ediţia 14
(336 pag. /400.000 lei)
MEDICINA LEGALĂ (336 pag. / 251.000 lei) INTERPRETAREA TESTELOR DE DIAGNOSTIC
(1328 pag. /699.000 lei) HARRISON MANUAL DE MEDICINĂ
Ediţia a 15-a (1200 pag. / 800.000 lei) BACTERIOLOGIE GENERALĂ (232 pag.)
XI. CARTE JURIDICA
Valentin 7/te/f/e, INFRACŢIUNILE DE LOVIRE ŞI
VĂTĂMARE A INTEGRITĂŢII
A. Boroi CORPORALE SAU A SĂNĂTĂŢII
Cadrul juridic, aspecte medico-legale (176 pag. /1 64.000 lei)

„™, ««*vkika* EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULU

(336 pag. / 128.000 lei) l *Ctin Brânzan* AVOCATUL POPORULUI

O instituţie la dispoziţia cetăţeanului (432 pag. /1 10.000 lei) *L-Ketty Guiu* ELEMENTUL SUBIECTIV ŞI STRUCTURA INFRACŢIUNII (144 pag. /1 09.000 lei)

Y. *Dobrescu,* NOUTĂŢI ADUSE DE ACTUALUL COD AL MUNCIII *Mihai Şeitan* (176 pag. /120.000 lei)

Ştefan Daneş, INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSELOR *V. Papadopol* (512 pag. / 300.000 lei) *prin Ciuncan* LIBERAREA PROVIZORIE PE CAUŢIUNE ŞI

SUB CONTRO JUDICIAR (208 pag. /1 80.000 lei) *Ionescu* INSTITUŢII POLITICE ŞI

DREPT CONSTITUŢIONAL (448 pag. /300.000 lei)

— Legea nr. 373/24.09.2004 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi

”. *; *.

— Legea nr. 370/20.09.2004 pentru alegerea Preşedintelui României

(224 pag. /1 95.000 lei) A” CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

(736 pag. /230.000 lei)

XII. CARTE SOCIALĂ ŞI POLITICĂ

apeanun. IORGA, M. ELIADE, N. IONESCU – Polemici, controverse, elogii

(336 pag. /128.000 lei) *dela Govce* ULTIMUL IMPERIU (256 pag/ 128.000 lei) /. *Silver* CLONAREA UMANĂ – Un şoc al viitorului

(368 pag. /1 28.000 lei) *Mitrokhin,* ARHIVA MITROKHIN *ndrew* (576 pag. / 278.000 lei) *ilorrain* INCREDIBILA ALIANŢĂ RUSIA-STATELE UNITE

(368 pag. /1 25.000 lei)

Paul, CENTRELE DE PUTERE ALE LUMII *Coşcodaru* (256 pag. / 120.000 lei)

Gamblin ECONOMIA LUMII 2004 (360 pag. / 299.000 lei) *iennett* PREŞEDINŢII AMERICANI 1945 – 2004 (3 84 pag. /219.000 lei)

XIII. BIOGRAFII CELEBRE

Frank McLynn PRIN ABISURILE MINŢII. VIAŢA LUI JUNG

UN GURU AL EPOCH MODERNE. VIAŢA LUI JUNG

vol. I (400 pag. / 119.000 lei) voi. H (400 pag. / 119.000 lei)

C. *Gane* TRECUTE VIEŢI DE DOAMNE ŞI DOMNIŢE

vol. I (624 pag. / 134.000 lei); vol. II (624 pag. / 134.000 lei) *L. Feuchtwange GOYA* (544 pag. / 148.000 lei)

ÎNŢELEPCIUNEA NEBUNULUI (464 pag. / 215.000 lei) André *Maurois* POETUL REBEL – Viaţa lui Shelley (256 pag. / 128.000 lei)

VIAŢA LUI CHÂTEAUBRIAND (400 pag. / 131.000 lei) *Michael White* LEONARDO (400 pag. / 168.000 lei) *H. Pakula* ULTIMA ROMANTICĂ Viaţa Reginei Maria a României

(552 pag. / 240.000 lei)

P. D*e Nolhac* MARCHIZA DE POMPADOUR (272 pag. / 138.000 lei) *AK Tobtoi* IVAN CEL GROAZNIC (336 pag / 135.000 lei) *ff-l. Înmas Mu,* CALIGULA

Pierre Lunel (304 pag. / 178.000 lei) *M. White,* VIAŢA LUI DARWIN *J. Gribbin* (400 pag. / 198.000 lei) *C. Erickson* JOSEPHINE – prima împărătească a Franţei

(432 pag. /1 99.000 lei)

E. Rossier PE TREPTELE TRONULUI (240 pag. / 159.000 lei) *Evefynelever* PE EŞAFOD – MARIA ANTOANETA – Ultima regină a Franţei

(432 pag. /1 99.000 lei)

XIV. THRILLER

Kenneth Royce FIUL AMBASADORULUI (320 pag. / 128.000 lei)

XV. MEMORIA SECOLELOR

Claude Mosse PROCESUL LUI SOCRATE (192 pag. / 68.000 lei)

VTLAUREAŢI AI PREMIULUI NOBEL PENTRU LITERATURA

F. Mauriac CĂILE MĂRII (256 pag. / 128.000 lei)

W. Golding PIRAMIDA (272 pag. / 128.000 lei)

W. Churchill ISTORIA AMERICII (544 pag. / 249.000

lei)

ULTIMELE APARIŢII

Bănicile Steel SĂRUTUL (336 pag. / 210.000 lei)

T1. *Erickson* VIAŢA EXTRAVAGANTĂ A LUI HENRIC AL VIII-LEA

(480 pag. /1 99.000 lei)

M*dra Brown* DILEMA (224 pag. / 189.000 lei)

ora Roberts DEZVĂLUIRE ŞOCANTĂ (480 pag. / 229.000 lei)

T*lectiv* CEA MAI FRUMOASĂ ISTORIE A LUMII

(208 pag. /1 39.000 lei)

dith Lennox DRAGOSTE ŞI RĂZBUNARE (464 pag. / 175.000 lei)

S*ephine Cox* PUTEREA DRAGOSTEI (364 pag. / 169.000 lei)

lectiv ZOONOZE (864 pag. / 850.000 lei)

a Scottoline OBSESIA (336 pag. / 169.000 lei) *„Talley* EXAMINAREA CLINICĂ *Connor* Tratat de semiologie ilustrat (528 pag. / 699.000 lei) *Spignesi* 100 CELE MAI MARI DEZASTRE ALE LUMII

(368 pag. / 230.000 lei)

M *Krentz* SPAIMELE TRECUTULUI (3 52 pag. / 198.000 lei) *hael WMte* LA FRONTIERELE ŞTIINŢEI (336 pag. / 168.000 lei) *eySheldon* SUSPANS (3 76 pag. /230.000 lei)

*, *

CARTEA PRIN POŞTA

Puteţi primi cartea dorită chiar în momentul apariţiei ei, cu o reducere substanţială de preţ, prin comandă, la adresa:

B-dul Libertăţii nr. 4, al. 117, el. 3, ap. 7, sector4, cod 040128, Bucureşti

Tel: 337.30.67; 0744.530.970; 0723.335.197;

Fax: 337.48.22

E-mail: lidere-xtreme.ro

Cititorii care solicită carte prin poştă devin automat membri ai *CLUBULUI CĂRŢII LIDER*, beneficiind de următoarele facilităţi:

1. Editurile suportă cheltuielile de expediţie prin poştă a cărţilor comandate, în termen de o săptămână de la data comenzii, solicitantul va primi prin poştă, la domiciliul său, cărţile dorite (comandă de minim trei exemplare) cu plata ramburs.

2. Reducerea preţului de vânzare cu: 10% pentru fiecare comandă de minim trei cărţi, 12% pentru comenzile ce depăşesc cinci cărţi, 15% la comenzile de cel puţin zece cărţi.

3. Livrarea cărţilor cu prioritate.

4. Comanda anticipată pentru cărţile în curs de apariţie.

5. Asigurarea materialelor informative: cataloage şi liste de apariţii.

6. Posibilitatea de a comanda cărţi on-line la adresa:

www.trustul-lider.ro Editura îşi rezervă dreptul de a actualiza preţurile.

IMPORTANT Pentru comenzile prin poştă completaţi talonul cu titlurile dorite. ATENŢIE, NU ESTE NEVOIE SĂ TIMBRAŢI!

În cazul neridicării comenzilor făcute către editura noastră, vă asumaţi achitarea taxelor poştale şi a taxelor de retur survenite prin expedierea coletelor.